Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

2.3.119

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

2.3.119

A I

SEXAGINTA-QVINQVE PROPOSITIONVM A SANCTISSIMO D. N. INNOCENTIO PAPA XI. *PROSCRIPTARVM*

Per distributas Disputationes solida, & clara

CONFVTATIO.

Cum resolutione plurium dubiorum ad earumdem Propositionum materias pertinentium.

AVTHORE

P. F. BARTHOLOMÆO RICCIO NEAPOLITANO

Ordinis Eremitarum S. P. Augustini, Sacræ Theologiæ Magistro, & Professore.

Regij Neapolis Theologorum Collegij olim Decano.

NEAPOLI, Typis Io: Francisci Paci 1687.

SVPERIORVM FACVLTATE.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

EMINENTISS.MO AC REVERENDISS.MO PRINCIPI

IOANNI GVALTERIO S.R.E. CARD. SLVSIO

M. F. Bartholomæus Riccius Auguſtinianus.

MAGNVS ille Auguſtinus (conſultò cùm ad Te, Eminentiſs. Princeps, ſcribo, ab hoc auguſto nomine exordior, in quod multo deuotionis affectu inardeſcis) Auguſtinus, inquam, cùm a ſe adoleſcente conſcriptos de Apto, & Pulchro libros Icherio Romanæ Vrbis Oratori dicaret, qui de facie ſibi notus non erat, eius doctrinæ fama ſe permotum aſſerit, qua rerum ad Sapientiæ ſtudium pertinentium ſcientiſsimus ille ferebatur. Ita & Ego, cùm

4 Cōf. 14.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

nonnullo ab hinc annò meos hoſce conceptos fętus nomini tuo ſacrãdos deſtinarem, quamuis nullo vſu, aut impenſæ ſeruitutis opere Tibi notus, tui fama me permotum veriſsimè dixerim. At qua fama? Ea nimirum, qua nulli in terris contingere poſsit illuſtrior. Sic enim illa: Omni Te, & intellectualium, & moralium virtutum genere ornatiſsimum, eaque in vno collecta, & completa, quæ in plures diuiſa ſingulis ſufficerent ad ſplẽdorem. Addit, meritis tuis, ſicut remetiendis fortunam, ita & explicandis ſe imparem fore, centumq;, quas iactat, linguas, oraq; centum in hac re balbutientes ſe experiri, & anguſta. In his perfectę, conſummatæq; Sapientię

vi-

video laudem, atq; adeo humanæ in terris felicitatis terminũ, quem Tibi sũmo Dei munere contigiſſe teſtatur Vrbs ſimul, & Orbis. Validioribus ergo motiuis nũc Ego impulſus ſum, quàm tunc Auguſtinus; ſortem etiam nactus clemẽtiorem, vt, Te interim ex ampliſsimo, ac grauiſsimo a Breuiũ ſecretis munere, in quo publica Apoſtolicæ Sedis lingua, & vox eſſes, ad Cardinalatus faſtigium euecto, nõ minùs quidẽ benignus, ſed tamen auguſtior mihi patronus adeſſes. Verùm Auguſtini illi libri aptiſsimi ſine dubio erant, & pulcherrimi; & tamen pro magno, vt ait, ipſi erat, ſi illi viro innoteſcerent, quos ſi probaret, magis ipſe flagraret; ſi verò improbaret, ſau-

cia-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

ciaretur cor ſuum. Ego verò, et ſi pro maximo habeam, ſi ſapientiſsimos oculos tuos ad ineruditas haſce paginas flectere digneris, id quod etiã enixè precor, tamen ſiue approbes, ſiue improbes, æquale me cum gaudio lucrum reportaturum ſpero, vel de erroris redargutione correctus, vel de veritatis approbatione confirmatus. Verùm, cùm, quemadmodum et hęc ipſa Epiſtola, vbiq; illę ferant Auguſtinum, ſicut eius aſſerta Te probaturum non dubito, ita et meos labores boni conſulturum confido. Suſcipe igitur humilem; ſed ardentem tuæ virtutis, ac dignitatis veneratorem, meque inter tuos clientes adſcribere dignare.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

SAPIENTI LECTORI.

PLVRES de eadem re a diuersis conscribi libros, utile censet Augustinus, ut veritas, quæ uno modo dicta, vel non capitur, vel non suadet, alio modo exposita recipiatur. Quamuis ergo super Propositionibus, contra quas nunc scribo, nonnulli prodierint libri (quorum iudicium Sapientibus remitto) tamen fortasse, & hic meus labor non erit inutilis. Verùm res talis, ac tanta est, de qua agitur, ut numquam satis de ea videri possit dictum. Quæ enim corruptio, quæ labes Christianæ vitæ eruptura nō esset, si Propositiones illæ, ut veræ inducerentur in mores? id quod sapienter, & vidit, & monuit s. m. Alexander VII. in Proœmio prioris sui Decreti. Etenim, cùm aliquando ex peruerso iustificationis per solam Fidem dogmate Sacramentalis Cōfessio ab Vrbe Augustana esset explosa, ea vitiorum lues irrupit, ut Senatus Carolum V. Cæsarem rogandū putauerit, ut quia Diuina, & Ecclesiastica Iura ab Hęreticis contemnebantur, eam Confessionem Imperialibus Legibus ipse sanciret. At nescio, ne fędior, ac horribilior Christianæ disciplinæ euersio ex illis Propositionibus timenda sit, aduersùs quas, nec ipsum Pęniten-

tiæ

tiæ Sacramentum ullius roboris esset, utpotè, quo se indigere non credunt, qui eas sequuntur. Quã-uis enim fortasse ex una, vel altera ex illis nõ tan-tùm malum timendum nõ sit, ex uniuersis tamen omnino erumperet. Vtile ergo est, immo pro ho-noris Dei, & animarum salutis zelo commen-dabile, ut quisque pro modulo suo ad eas, tam-quam teterrimam pestem, abigendas, & fugandas aliquid conferat. Quamuis enim grauissimo in-uiolabilis Apostolicæ authoritatis pondere pressæ iaceant, atque prostratæ; quia tamen pro condi-tione humani ingenij, quod in suo sensu abundat, magis mouere solet ratio suadens, quàm autho-ritas premens; & potiùs veritas exposita, quàm credulitas imperata, etiam rationibus sunt pro-fligandæ. Verùm ijs, qui in hac re operam suam præstare voluerint, id maximè præ oculis haben-dum censeo; hic .s. non de purè speculabilibus, in quibus nullum adsit periculum peccati, nec de simplicibus inter particulares Scholas, seu Docto-res controuersijs; sed de doctrinis agi a Sede Apo-stolica, ut scandalum, & animarum perniciem inferentibus reiectis, & damnatis. Quare non futilibus, aut sophisticis, non obscuris, licèt sub-tilibus, non speciem potiùs, quàm vim habenti-bus, non de longè tractis, aut dissitis paritatibus, siue comparationibus, non ex incertis principijs

(cte-

(etenim ex his eneruaretur vis damnationis, quasi talibus fundamentis innixæ) sed solidis, grauibus, perspicuis, certò concludentibus argumentis agendum; maximè verò Sacrarum Litterarum, & probatissimorum Patrum sententijs, sacrisque Iuribus. Quod quidem Ego, quantum potui, perficere conatus sum, maximè in Augustini vestigandis, atque tradendis sensibus, quem Christianæ Sapientiæ parentem veneratur Ecclesia. An verò sim assequutus, Tu, Sapiens Lector, iudicabis. In id verò maximè incumbo, vt conclusiones ad prima, & per se nota princpia referam, tum quia aliter scientia constare non potest, vt Aristoteles tradit Poster. 1., *tum quia ex principijs constitutis, & firmatis omnes in particularibus materijs difficultates expediri possunt, & enodari. In qua re plurium Summistarum, siue Casuistarum diligentiam desiderari cognoui, qui vix aliquando ad ea reducentes, immo ex particularibus tantùm singula cuiusque materiæ discurrentes, nec perfectam tradunt doctrinam, nec aliis dubiis dilucidandis facem præferunt; quinimmo non rarò contradictionibus implicantur. Ab ijs tamen citandis ferè abstineo; tum quia propter eorum numerum in eis euoluendis multum temporis insumendum fuisset, quod, vt arbitror, vtilius rebus ipsis inspiciendis impendi-*

tur;

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

tur; tum quia non pugnandum est numero militum, sed vi rationum. Ethnicorum sententias, & facta induco, tum ad vbertatem doctrinæ, & legentium eruditionem, vel iucunditatem, tum maximè ad acriùs pupugendos Authores, vel, si qui sunt, sectatores Propositionum, qui ea in Ecclesia Christi dogmata tradant, vel sequantur, quæ & ipsi Ethnicæ impietati falsa visa sunt, & reijcienda. Cæterùm non solùm ipsas Propositiones directè impugno, verùm etiam plures difficultates, & dubia, quæ ad earum materiam pertinent, moueo, & resoluo pro maiori, & clariori rerum intelligentia. Controuersiam de Licito, vel Illicito vsu Probabilitatum spectantem ad primas quatuor Propositiones, simulque Disputationem contra IX. Propositionem in meo Opere de Actibus Humanis edideram; sed ad integram omnium Propositionum confutationem denuò eas edere oportuit, quæ tamen castigatiores prodeunt, ac pleniores. Cùm autem pleraque a me in hoc Opere contra Recentiorum scita definiantur, de duobus te rogatum velim, candide Lector. Primùm, ne nouitatis, nominisque captandi studio me id facere credas. Non enim noua cudo; immo ab alijs cusa reijcio: Reuoco autem antiquam, venerandamque Patrum, grauiorumque Schola-

stico-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

sticorum doctrinam, quæ ex inducta nouitate vel iacet, vel minùs placet. Secundum: Ne improbes, immo nec probes, antequàm legeris, & ne ad legendum præiudicatus, vt Tullius ait, accedas. Etenim Iudicis, quem te, & opto, & constituto, non modò Authoritatem, sed etiam nomen amittes, nisi ex ipsa causa iudicaueris, aut si iudicia iam pridem facta attuleris, vt idem dicit. Si autem propterea quòd contra torrentem, vt dicitur, Recentiorum conor, & pergo, me putas improbandum, considera, ne, & hic locum habeat illud Exodi 23.: Ne sequaris turbam ad faciendum malum, nec in iudicio plurimorum acquiescas sententiæ, vt a vero deuies. *Et illud Ænigmaticum Pythagoræ apud Beatum Hieronymum lib.3. Apologiæ contra Rufinum:* Per viam publicam ne ambules; *idest, ne multorum sequaris errorem. Boni consule, fruere, & vale.*

Pro. A Cluentio Habito.

CENSVRA.

OPus inſcriptum: *Sexaginta quinque Propoſitionum, &c. Confutatio* ab Adm. R. P. Magiſtro Fr. Bartholomæo Riccio Neapolitano elaboratum iuſſu P. V. Reuerendiſſimæ diligenter euolui. Nihil in eo contra Fidem, aut bonos mores deprehendi; ſed omnia ſummo ingenio, ac pari ſubtilitate ſcripta reperi. Dat. 29. Octobris 1686.

Fr. Fridericus Nicolaus Gauardi S.T.M., ac Collegij Neapolitani Regens.

IVssu Reuerendissimi Patris Magistri Fulgentij Trauallonî a Monte Elparo, &c. totius Ordinis Eremitarum S. P. Augustini Prioris Generalis, ea, quę par est, attentione, ac diligentia perlustraui Tomum, cui Titulus: *Sexaginta quinque Propositionum a Sanctissimo Domino Nostro Innocentio Papa XI. proscriptarum solida, & clara confutatio*, compositum per Admodum Reuerendum Patrem Magistrum Fratrem Bartholomæum Riccium Neapolitanum, eiusdem Ordinis Eremitarum Sacræ Theologiæ Doctorem, ac Professorem; Eumque talem deprehendi, qui non tantùm nihil Fidei Orthodoxæ, bonisque moribus includat contrarium, immo intricatissimas Theologicas Propositiones tanta claritate elucidatas, solidissimaque S. Romanæ Ecclesiæ, ac Patrum Doctrina firmatas, vt absolutissimum opus censeri debeat; cùm eius Author non solùm alijs iam editis conspicuus, verùm in hac ingenti perplexarum quæstionum difficultate. summam claritatem, ac sublimitatem adhibeat. Dignissimum igitur iudico, vt publica luce, & pręlo honoretur; vtpotè, quem incipientibus Casuistis plurimùm necessarium, Proficientibus Theologis vtilem, Perfectis verò iucundissimum fore censeam: In cuius rei Fidem, &c. Datum Neapoli die 27. Octobris 1686.

Fr. Augustinus Castello Hybernus Collensis Ord. Er. S. P. Augustini in Regali Conuentu S. Ioann. ad Carbonariam Magister Regens.

Ma-

Magister Fr. Fulgentius Traualloni à Monte Elparo Georginas totius Ordinis FF. Eremit. S.P.N. Augustini Prior Generalis.

CVm Opus, quod inscribitur: *Sexagintaquinque Propositionum a Sanctissimo D.N. damnatarum confutatio*, a Reu. P. F. Bartholomæo Riccio Neapolitano nostri eiusdem Ordinis Sac. Theologiæ Magistro per viros a nobis deputatos recognitum, probatum, publicaque luce dignum habitum sit, præsentium tenore, nostriq; muneris auctoritate facultatem, quantùm ad Nos spectat, ipsum imprimendi concedimus, & impertimur. Dat. Romæ die 9. Nouembr. 1686.

Frater Fulgentius Traualloni Prior Generalis Ind.

Nostri muneris affixo Sigillo.

Reg. lib. 2.

Re-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

REVERENDISSIME DOMINE.

ET si non pauci, Reuerendiss. Domine, immo plures conati sint in lucem emittere Tractatus contra Propositiones a SS. D. N. Papa Innocentio XI. feliciter regnante damnatas, id tamen nullus feliciori calamo, excellentiorisque doctrinæ artificio præstitit, quàm R. A. P. Fr. Bartholomæus Riccius eximius noster Sacræ Theologiæ Magister. Testes sunt, & omni exceptione maiores confutationes Propositionum, quas nostra in Aula expressit, & typis mandare decreuit titulo inscripto. *Sexaginta quinque Propositionum, &c.*, quas de mandato Reuerendiss. Dominationis Vestræ diligenter euolui, & quàm iucundè propter egregiam styli elegantiam, & profundam eruditionem e sacris litteris, probatissimisque Patrum monumentis haustam, quam in eisdem cum fidei puritate, & morum integritate me reperisse attestor; cùmque vberrimos fructus legentibus omnibus, pijs præsertim, ac timoratis viris afferre possint ad opinionum laxitates confutandas, Opus dignissimum est, vt publica lucis vsura fruatur. Ita censeo. Dat. Neapoli in Regio S. P. Augustini Cœnobio hac die 10. Nouembris 1686.

Reuerendiss. virtutum tuarum
cultor deuotiss.

Fr. Nicephorus Sebastus Ord. Er. S. Augustini, & Regij Neap. Collegij S. Th. Mag., Archiep. Curiæ Examinator Synodalis, itemq; Librorum Censor, S. Officij de Vrbe in Regno, ac eiusdem S. Congr. Indicis Consultor.

Stante supradicta relatione Imprimatur.

F. VERDE VIC. GEN.

E C-

ECCELLENTISSIMO SIGNORE.

GIo: Francesco Paci Stampatore di libri in questa fedelissima Città, supplicando espone à V. E. come desidera stampare vn' Opera intitolata: *Sexaginta quinque Propositionum a Sanctissimo D. N. Innocentio Papa XI. proscriptarum, Authore P. Fr. Bartholomæo Riccio Neapolitano Ordinis Eremit. D. Augustini*. Per tanto supplica l' Ecc. Sua commettere la reuisione di quella a chi più li aggrada: che lo riceuerà dall' Ecc. Sua a gratia, vt Deus.

Reu. Pater Aloysius Albertinus videat, & in scriptis referat.

Carillo R. Miroballus R. Iacca R. Prouenzalis R.

Ill. Marchio Chrispani non interfuit.

EXCELLENTISSIME PRINCEPS.

LVstraui iussu Excellentiæ Tuæ Librum, cui titulus: *Sexaginta quinque Propositionum a SS. D. N. Innocentio Papa XI. proscriptarum, Authore P. Fr. Bartholomæo Riccio Neapolitano Ordinis Eremit. S.P. Augustini*; in quo nil prorsus animaduerti, quod vel Regiæ Iurisdictioni, vel moribus obsit. Typis igitur mandari poterit, si ita Excellentiæ Tuæ visum fuerit. Neapoli 4. Nouembris 1686.

Excellentiæ Tuæ

Omni obsequio addictissimus Famulus
Aloysius Albertinus Soc. Iesu.

Imprimatur. Verùm in publicatione seruetur Regia Pragm.

Soria Reg. Miroballus Reg. Iacca Reg.

Spect. RR. Carillo, & Prouenzalis non interfuerunt.

IN-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

INDEX

DISPVTATIONVM, ET CAPITVM.

Decretum Sanctissimi D.N. contra 65. Propositiones. pag. 1
Disputatio I. Contra primas quatuor Propositiones.
Cap. 1. *Explicatur quid sit Opinio, quid Probabile.* 7
Cap. 2. *Ostenditur illicitus Vsus Probabilitatum authoritatibus, & exemplis Diuinarum Scripturarum, & ex Patribus.* 15
Cap. 3. *Ostenditur illicitus Vsus Probabilitatum ex Sacris Iuribus, Decretisque Pontificum.* 22
Cap. 4. *Ostenditur illicitus Vsus Probabilitatum ex ratione.* 38
Cap. 5. *Soluuntur Argumenta pro licito vsu Probabilitatum.* 65
Disputatio II. Contra Propositionem V.
Cap. 1. *Ostenditur falsitas Propositionis.* 93
Cap. 2. *Soluuntur Argumenta pro damnata Propositione.* 100
Disputatio III. Contra Propositionem VI.
Ostenditur falsitas Propositionis. 107
Disputatio IV. Contra Propositionem VII.
Ostenditur falsitas Propositionis. 108
Disputatio V. Contra Propositionem VIII.
Cap. 1. *Ostenditur falsitas Propositionis.* 110
Cap. 2. *Soluuntur Argumenta pro Propositione.* 116
Disputatio VI. Contra Propositionem IX.
Cap. 1. *Ostenditur falsitas Propositionis.* 118
Cap. 2. *Soluuntur Argumenta pro Propositione, & ostenditur, nuptias non esse institutas secundariò in remediũ libidinis.* 124
Cap. 3. *An exercere cum coniuge copula propter fornicationẽ vitãdã sit idẽ, ac illã exercere propter libidinẽ siue voluptatẽ.* 138
Cap. 4. *An oscula, & tactus inter coniuges sola voluptatis gratia sint peccata.* 141
Cap. 5. *An in copula venialiter peccaminosa sit etiam veniale emittere semen extra vas.* 142
Disputatio VII. Contra Propositionem X.
Ostenditur falsitas Propositionis. 144

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Disputatio VIII. Contra Propositionem XI.
Ostenditur falsitas Propositionis. 150
Disputatio IX. Contra Propositionem XII.
Ostenditur falsitas Propositionis. 152
Disputatio X. Contra Propositionem XIII.
Ostenditur falsitas Propositionis. 154
Disputatio XI. Contra Propositionem XIV.
Ostenditur falsitas Propositionis. 157
Disputatio XII. Contra Propositionem XV.
Ostenditur falsitas Propositionis. 160
Disputatio XIII. Contra Propositionem XVI.
Ostenditur falsitas Propositionis. 163
Disputatio XIV. Contra Propositionem XVII.
Cap. 1. *Ostenditur falsitas Propositionis.* 168
Cap. 2. *Quoties, & quando repetendus sit Fidei actus.* 171
Disputatio XV. Contra Propositionem XVIII.
Cap. 1. *Ostenditur falsitas Propositionis.* 173
Cap. 2. *An possit aliquando esse licita simulatio falsæ Fidei, siue Religionis, vtpotè Iudaismi, aut Mahometismi.* 174
Disputatio XVI. Contra Propositionem XIX.
Ostenditur falsitas Propositionis. 178
Disputatio XVII. Contra Propositionem XX.
Ostenditur falsitas Propositionis. 180
Disputatio XVIII. Contra Propositionem XXI.
Ostenditur falsitas Propositionis. 184
Disputatio XIX. Contra Propositionem XXII.
Ostenditur falsitas Propositionis. 187
Disputatio XX. Contra Propositionem XXIII.
Cap. 1. *Ostenditur falsitas Propositionis.* 190
Cap. 2. *Ostenditur, nulli dari auxilium necessarium ad seruandam legem, & charitatem habendam, nisi habenti Fidem in Christum, ideoque Fidem in Deum ex testimonio creaturarũ non sufficere ad iustificationem.* 194
Cap. 3. *Probatur idem ex sacris litteris, & Augustino.* 196
Cap. 4. *Ostenditur, sine auxilio gratiæ per Christum, neque per actus entitatiuè naturales posse vinci mundum, siue seruari le-*

gem,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

gem, aut diligi Deum super omnia; & distinctio actuum inter entitatiuè naturales, & supernaturales circa eadem obiecta formalia euertitur. 206
Cap.5. Euertuntur fundamenta, quibus innititur distinctio actuũ inter entitatiuè naturales, & entitatiuè supernaturales erga eadem obiecta formalia; & ostenditur etiam amorem concupiscẽtiæ Dei super omnia non posse haberi ex viribus naturæ. 217
Cap.6. Ostenditur, non posse solis viribus voluntatis diligi Deum super omnia, vt authorẽ naturæ, vel beatitudinis naturalis. 225
Cap.7. Disseritur de doctrina D. Thomæ, & Ægidij, quòd creatura rationalis naturali dilectione diligat Deum supra se. 231
Cap.8. Soluuntur Argumenta pro inclinatione naturali creaturæ ad amandum Deum supra se. 239
Cap.9. Soluuntur Argumenta pro damnata Propositione. 245

Disputatio XXI. Contra Propositionem XXIV.

Cap.1. Ostenditur falsitas Propositionis. 252
Cap.2. Ostenditur, leuitatem materiæ non semper alleuiare peccatum, aliquando & grauare. 256
Cap.3. Soluuntur Argumenta pro Propositione damnata. 259
Cap.4. An leuitas materiæ excuset a mortali peccatum ob votum non solutum, seu iuramentum promissorium non seruatũ 261
Cap.5. Soluuntur Argum. excusantia a mortali transgressionẽ voti, vel iuramenti, quãdo eorũ materia, licèt totalis, est parua. 266

Disputatio XXII. Contra Propositionem XXV.

Ostenditur falsitas Propositionis. 269

Disputatio XXIII. Contra Propositionem XXVI.

Cap.1. Ostenditur falsitas Propositionis. 272
Cap.2. Soluuntur Argumenta pro Propositione damnata. 278

Disputatio XXIV. Contra Propositionem XXVII.

Ostenditur falsitas Propositionis. 293

Disputatio XXV. Contra Propositionem XXVIII.

Ostenditur falsitas Propositionis. 296

Disputatio XXVI. Contra Prooositionem XXIX.

Ostenditur falsitas Propositionis. 300

Disputatio XXVII. Contra Propositionem XXX.

Cap.1. Ostenditur falsitas Propositionis. 303

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Cap.2. *An liceat inuaso se contra inuasorem defendere cum periculo occisionis eius.* 305
Cap.3. *Soluuntur Argumenta pro illicita defensione sui ipsius, dū adest periculum occisionis inuadentis.* 310
Cap.4. *An liceat inuaso omittere sui defensionem, & permittere, se occidi.* 322
Cap.5. *An liceat permittere propriam mortem ex morbo pro seruanda abstinentia a carnibus.* 326
Cap.6. *An Augustinus docuerit, illicitam esse defensionem cum periculo occisionis inuadentis.* 332
Disputatio XXIII. contra Propositionem XXXI.
Ostenditur falsitas Propositionis. 344
Disputatio XXIX. Contra Proposit. XXXIII. & XXXIII.
Ostenditur falsitas Propositionum. 349
Disputatio XXX. Contra Propositionem XXXIV.
Ostenditur falsitas Propositionis. 352
Disputatio XXXI. Contra Propositionem XXXV.
Ostenditur falsitas Propositionis. 358
Disputatio XXXII. Contra Propositionem XXXVI.
Ostenditur falsitas Propositionis. 363
Disputatio XXXIII. Contra Propositionem XXXVII.
Ostenditur falsitas Propositionis. 366
Disputatio XXXIV. Contra Propositionem XXXVIII.
Cap.1. *Ostenditur falsitas Propositionis.* 371
Cap.2. *Soluuntur Argumenta pro Propcsitione damnata.* 376
Disputatio XXVV. Contra Propositionem XXXIX.
Cap.1. *Ostenditur falsitas Propositionis.* 380
Cap.2. *Soluuntur Argumenta pro Propositione damnata.* 382
Disputatio XXXVI. Contra Propositionem XL.
Ostenditur falsitas Propositionis. 386
Disputatio XXXVII. Contra Propositionem XLI.
Ostenditur falsitas Propositionis. 389
Disputatio XXXVIII. Contra Propositionem XLII.
Ostenditur falsitas Propositionis. 396
Disputatio XXXIX. Contra Proposit. XLIII. & XLIV.
Ostenditur falsitas Propositionum. 398

Di-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Disputatio XL. Contra Proposit. XLV. & XLVI.

Cap. 1. *Ostenditur falsitas Propositionum.* 402
Cap. 2. *An sit Simoniacum habere temporale pro fine secundario rei spiritualis.* 408
Cap. 3. *An in concursu aquè dignorum liceat Collatori rei spiritualis moueri ex temporali emolumento ad conferendum potiùs vni, quàm alteri.* 413

Disputatio XLI. Contra Propositionem XLVII.

Ostenditur falsitas Propositionis. 417

Disputatio XLII. Contra Propositionem XLVIII.

Cap. 1. *Ostenditur falsitas Propositionis.* 427
Cap. 2. *Examinatur ratio D. Thomæ pro malitia naturali simplicis fornicationis.* 436
Cap. 3. *An sit peccaminosa copula, quæ exercetur nõ intendẽdo prolem, sed nec eam auersando, &, si nata fuerit, educare, & instruere intendendo.* 441
Cap. 4. *An sit nuptialis, an fornicaria copula, cùm mulier adhibetur ad tempus, donec inueniatur ditior, vel honorabilior, interueniente tamen per id tempus fide, ipsaque muliere non aliud, quàm liberos ex copula cogitante, & post separationem aliam copulam, etiam nuptialem aspernante.* 442
Cap. 5. *An sit coniugale fędus, cùm societas vitæ sancitur duratura non vsque ad mortem, sed ad certum tempus, etiamsi intendatur perpetuitas vinculi coniugalis.* 444

Disputatio XLIII. Contra Propositionem XLIX.

Cap. 1. *Ostenditur falsitas Propositionis.* 448
Cap. 2. *Soluuntur Argumenta pro Propositione damnata.* 451
Cap. 3. *An liceat procurare, aut saltem desiderare, vt pollutio accidat in somno.* 455
Cap. 4. *An teneamur abstinere ab operibus bonis, vel non malis propter expertum periculum pollutionis.* 459

Disputatio XLIV. Contra Propositionem L.

Cap. 1. *Ostenditur falsitas Propositionis.* 462
Cap. 2. *Soluuntur Argumenta pro Propositione damnata.* 465
Cap. 3. *An contra ius naturæ sit, vnum virum habere plures vxores.* 466

Cap. 4.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Cap.4. *Cur Deus dispẽsauerit cum Hebræis super Polygamia.* 472

Disputatio XLV. Contra Propositionem LI.

Cap.1. *Ostenditur falsitas Propositionis.* 481

Cap.2. *Quinam concursus ad peccatum alterius, & quanam ratione sit excusabilis a peccato, quinam verò minimè.* 486

Cap.3. *Examinatur doctrina excusans a peccato cooperãtem peccato alterius remotè, non proximè.* 490

Cap.4. *Soluuntur Argumenta excusantia à peccato concursum efficientem ad peccatum alterius, vel de eo accusantia concursum non efficientem, etiam dum ex graui causa adhibetur.* 495

Cap.5. *An ex graui metu liceat nautis, sellularijs, lecticarijs, aurigis, alijsque baiulis, siue vectoribus scienter deferre mulieres, seu viros ad loca, siue personas, in quibus, vel cum quibus fornicandum sit.* 509

Cap.6. *An ex graui metu, vel causa liceat pro alio dictare, vel exarare, vel deferre litteras amatorias, vel amatoria verba referre.* 510

Cap.7. *An liceat ex graui causa imagines Deorum vendere, vel tradere gentibus, a quibus creduntur colendæ.* 513

Cap.8. *An ex graui metu liceat templa ædificare idolis.* 515

Cap.9. *An ex graui metu liceat effigies formare Deorum.* 517

Cap.10. *An liceat locare domum meretrici.* 521

Cap.11. *An ex graui metu liceat coquo præparare cibos vetitos pro Domino, dapiferisque illos inferre in mensam.* 522

Disputatio XLVI. Contra Propositionem LII.

Ostenditur falsitas Propositionis. 527

Disputatio XLVII. Contra Propositionem LIII.

Ostenditur falsitas Propositionis. 530

Disputatio XLVIII. Contra Propositionem LIV.

Ostenditur falsitas Propositionis. 534

Disputatio XLIV. Contra Proposiainnem LV.

Cap.1. *Ostenditur falsitas Propositionis.* 538

Cap.2. *Soluuntur Argumenta pro Propositione damnata.* 543

Disputatio L. Contra Propositionem LVI.

Ostenditur falsitas Propositionis. 545

Di-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Disputatio LI. Contra Propositionem LVII.
Ostenditur falsitas Propositionis. 549
Disputatio LII. Contra Propositionem LVIII.
Ostenditur falsitas Propositionis. 558
Disputatio LIII. Contra Propositionem LIX.
Ostenditur falsitas Propositionis. 565
Disputatio LIV. Contra Propositionem LX.
Ostenditur falsitas Propositionis. 568
Disputatio LV. Contra Propositionem LXI.
Ostenditur falsitas Propositionis. 570
Disputatio LVI. Contra Proposit. LXII. & LXIII.
Cap. 1. *Ostenditur falsitas Propositionum.* 573
Cap. 2. *An liceat admittere occasionem proximam peccati levioris pro auertendo peccato grauiori nostro, vel proximi.* 575
Disputatio LVII. Contra Propositionem LXIV. & LXV.
Cap. 1. *An semper ad iustitiam, & salutem necessaria fuerit notitia per Fidem in Iesum Christum.* 580
Cap. 2. *Ostenditur, omni tempore fuisse necessariam necessitate medij ad iustitiam, & salutem Fidem explicitam in Christum, idest, Incarnationis, Mortis, & Resurrectionis eius.* 582
Cap. 3. *Ostenditur, non posse dari Fidem insufficientem ad salutem, sufficientem ad iustitiam.* 596
Cap. 4. *Soluuntur Argumenta pro sufficientia alicuius Fidei ad iustitiam, non ad salutem.* 601
Cap. 5. *Soluuntur Argumenta contra necessitatem Fidei explicitæ in Christum ad salutem omni tempore.* 606
Cap. 6. *Ostenditur falsitas Propositionis damnatæ.* 610
Cap. 7. *Soluuntur Argumenta pro Propositione damnata* 612

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

LECTORI.

Antequam legas, benigne Lector, ne legendo turberis, sequentia errata corrigas, quæ in Opus ineuitabili Typorum necessitate irrepserunt, cæteris tuæ discretioni remissis.

Pag.	Lin.	ERRATA	CORRIG.
10	36	rationalibus	rationabilibus
26	35	Secundo	Rursus
29	39	certa	certè
34	37	credimur	credimus
41	1	esse	est
53	26	causam	causa
57	24	finitimos	finitimos
68	3	er	est
73	25	adulterius	adulterinis
92	16	operatur	operatus
125	2	institutiones	institutiones
126	31	Abalensis	Abulensis
127	1	ea	eam
129	36	is	ij
129	37	4. Conf. ca. 2.	6. Conf. ca. 15.
136	11	est	ex
146	7	ex	est
153	2	quatum	quantum
169	1	extinctus	extincta
ibid.	37	Tertiò	Secundò
170	26	Quartò	Tertiò
173	26	&	licet
180	7	vt tenere	tenere
196	9	nisi	*delendum*
201	34	rursus contra	4. contra
206	5	naturale	naturales
216	1	naturalis	*adde*, & supernaturalis
226	28	reuelet	relucet
233	19	imoedimenti	impedimentum
236	20	alterum	si alterum
264	28	quanto	quantùm
280	18	cap.	*delendum*
321	18	homicidii	homicidijs
337	1	defensionem	defensionis
387	35	iustus	verus, & iustus
ibid.	40	includens	simulans
393	2	præsentium	præterito
397	18	recipere	receptio
426	3	intacta	intactam
430	28	igitur	tamen
433	2	vxore	coniuge
519	19	cultum	cultus
525	36	illud	ille
540	7	dependeat	dependent
544	21	duplici	duplicis
553	1	si	sit
564	10	actior	auctior
571	6	reperitū	reperitur
587	15	in iste	in hoc iste
596	8	putant	putat
ibid.	20	dare	dari

Die

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 2.3.119

Feria v. die 2. Martij 1679.

In Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & Vniuersalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Vaticano coram Sanctissimo D. N. D. Innocentio Diuina Prouidentia Papa XI. ac Eminentissimis Dominis S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Christiana contra hæreticam prauitatem Generalibus Inquisitoribus à Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

SAnctissimus D. N. Innocentius Papa XI. prædictus ouium sibi à Deo creditarum saluti sedulò incumbens, & salubre opus in segregandis noxijs doctrinarum pascuis ab innoxijs à fel. record. Alexandro VII. Prædecessore suo inchoatum prosequi volens, plurimas Propositiones partim ex diuersis, vel libris, vel thesibus, seu scriptis excerptas, & partim nouiter adinuentas Theologorum plurium examini, & deinde Eminentissimis, & Reuerendissimis Dominis Cardinalibus contra hæreticam prauitatem Generalibus Inquisitoribus subiecit. Quibus propositionibus sedulò, & accuratè sæpius discussis, eorumdem Eminentissimorum Cardinalium, & Theologorum votis per Sanctitatem Suam auditis, idem Sanctissimus D.N. re postea maturè considerata, statuit, & decreuit pro nunc, sequentes Propositiones, & vnamquamque ipsarum, sicut iacent, vt minimùm tamquàm scandalosas, & in praxi perniciosas, esse damnandas, & prohibendas, sicuti eas damnat, & prohibet. Non intendens tamen Sanctitas Sua per hoc Decretum alias Propositiones in ipso non expressas, & Sanctitati Suę quomodolibet, & ex quacumque parte exhibitas, vel exhibendas vllatenus approbare.

1. Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore; nisi id vetet lex, conuentio, aut periculum grauis damni incurrendi. Hinc sen-

tentia probabili tantùm vtendum non eſt in collatione Baptiſmi, Ordinis Sacerdotalis, aut Epiſcopalis.

2. Probabiliter exiſtimo, Iudicem poſſe iudicare iuxtà opinionem etiam minùs probabilem.

3. Generatim dum probabilitate, ſiue intrinſeca, ſiue extrinſeca, quantumuis tenui, modò a probabilitatis finibus non exeatur, confiſi aliquid agimus, ſemper prudenter agimus.

4. Ab infidelitate excuſabitur Infidelis non credens, ductus opinione minùs probabili.

5. An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei ſemel tantùm in vita eliceret, condemnare non audemus.

6. Probabile eſt, ne ſingulis quidem rigorosè quinquennijs per ſe obligare præceptum charitatis erga Deum.

7. Tunc ſolùm obligat, quando tenemur iuſtificari, & non habemus aliam viam, qua iuſtificari poſſumus.

8. Comedere, & bibere vſque ad ſatietatem ob ſolam voluptatem non eſt peccatum, modò non obſit valetudini, quia licitè poteſt appetitus naturalis ſuis actibus frui.

9. Opus Coniugij ob ſolam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.

10. Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.

11. Præcepto proximum diligendi ſatisfacere poſſumus per ſolos actus externos.

12. Vix in Sæcularibus inuenies, etiam in Regibus ſuperfluum ſtatui. Et ita vix aliquis tenetur ad eleemoſynam, quando tenetur tantùm ex ſuperfluo ſtatui.

13. Si cum debita moderatione facias, potes abſque peccato mortali de vita alicuius triſtari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & deſiderare; non quidem ex diſplicentia perſonæ, ſed ob aliquod temporale emolumentum.

14 Licitum eſt abſoluto deſiderio cupere mortem Patris, non quidem, vt malum patris, ſed vt bonum cupientis, quia nimirum ei obuentura eſt pinguis hæreditas.

15. Licitum eſt filio gaudere de parricidio Parentis a ſe in ebrietate perpetrato propter ingentes diuitias inde ex hæreditate conſecutas.

16. Fides non cenſetur cadere ſub præcepto ſpeciali, & ſecundùm ſe.

17. Satis eſt; actum fidei ſemel in vita elicere.

18. Si a poteſtate publica quis interrogetur, fidem ingenuè confi-

confiteri, vt Deo, & fidei gloriosum consulo; tacere, vt peccaminosum per se, non damno.

19. Voluntas non potest efficere, vt assensus fidei in seipso sit magis firmus, quám mereatur pōdus rationū ad assensum impellentiū.

20. Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat, supernaturalem.

21. Assensus fidei supernaturalis, & vtilis ad salutem stat cum notitia solùm probabili reuelationis; immò cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus.

22. Non nisi fides vnius Dei necessaria videtur necessitate medij, non autem explicita Remuneratoris.

23. Fides latè dicta ex Testimonio Creaturarum, similiue motiuo ad iustificationem sufficit.

24. Vocare Deum in Testem mendacij leuis non est tanta irreuerentia, propterquam velit, aut possit damnare hominem.

25. Cum causa licitum est iurare sine animo iurandi, siue res sit leuis, siue grauis.

26. Si quis, vel solus, vel coram alijs, siue interrogatus, siue propria sponte, siue recreationis causa, siue quocumque alio fine iuret, se non fecisse aliquid, quod reuera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quoduis aliud additū verum, reuera non mentitur, nec est periurus.

27. Causa iusta vtendi his amphibologijs est, quoties id necessarium, aut vtile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita vt veritatis occultatio censeatur tunc expediens, & studiosa.

28. Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratū, vel officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare iuramentum, quod de mandato Regis a similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

29. Vrgens metus grauis est causa iusta Sacramentorum administrationem simulandi.

30. Fas est viro honorato occidere inuasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit: idem quoque dicendum, si qus impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.

31. Regulariter occidere possū furē pro cōseruatione vnius aurei,

32. Non solùm licitum est defendere defensione occisiua, quæ actu possidemus, sed etiā ad quæ ius inchoatū habemus, & quæ nos possessuros speramus.

 33. Li-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

33. Licitum eſt tam hæredi, quám legatario contra iniuſtè impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata ſoluantur, ſe taliter defendere, ſicut & ius habenti in Cathedram, vel Præbendam contra eorum poſſeſſionem iniuſtè impedientem.

34. Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne Puella deprehenſa grauida occidatur, aut infametur.

35. Videtur probabile, omnē fœtum, quamdiu in vtero eſt, carere anima rationali, & tunc primū incipere eamdē habere, cùm paritur, ac conſequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidiū cōmitti.

36. Permiſsum eſt furari, non ſolùm in extrema neceſſitate, ſed etiam in graui.

37. Famuli, & famulæ domeſticæ poſſunt occultè heris ſuis ſurripere ad compenſandam operam ſuam, quam maiorem iudicant ſalario, quod recipiunt.

38. Non tenetur quis ſub pœna peccati mortalis reſtituere quod ablatū eſt per pauca furta, quantumcumq; ſit magna ſumma totalis.

39. Qui alium mouet, aut inducit ad inferendum graue damnum tertio non tenetur ad reſtitutionem iſtius damni illati.

40. Contractus, Mohatra, licitus eſt, etiā reſpectu eiuſdē Perſonę, & cū cōtractu retrouenditionis præuiè inito, cum intentione lucri.

41. Cùm numerata pecunia pretioſior ſit numeranda, & nullus ſit, qui non maioris faciat pecuniam præſentem, quàm futuram, poteſt creditor aliquid vltra ſortem à mutuatario exigere, & eo titulo ab vſura excuſari

42. Vſura non eſt dum vltra ſortem aliquid exigitur, tamquam ex beneuolentia, & gratitudine debitum, ſed ſolùm, ſi exigatur tamquam ex iuſtitia debitum.

43. Quidni non niſi veniale ſit detrahentis auctoritatem magnam ſibi noxiam falſo crimine elidere?

44. Probabile eſt, non peccare mortaliter, qui imponit falſum crimen alicui, vt ſuam iuſtitiam, & honorem defendat. Et ſi hoc non ſit probabile, vix vlla erit opinio probabilis in Theologia.

45. Dare temporale pro ſpirituali non eſt ſimonia, quando temporale non datur tamquam pretium, ſed dumtaxat tamquam motiuum conferendi, vel efficiendi ſpirituale, vel etiam quando tempotale ſit ſolùm gratuita compenſatio pro ſpirituali, aut e contra.

46. Et id quoque locum habet, etiamſi temporale ſit principale motiuum dandi ſpirituale; immò etiam ſi ſit finis ipſius rei ſpiritualis, ſic vt illud pluris æſtimetur, quám res ſpiritualis.

47. Cum dixit Concilium Tridentinnm, eos alienis peccatis communi-

municantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis vtiles ipsi iudicauerint ad Ecclesias promouent, Conciliũ, vel primò videtur per hoc digniores non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparatiuo pro positiuo, vel secundò locutione minùs propria ponit digniores, vt excludat indignos, non verò dignos; vel tamdem loquitur tertiò, quando fit concursus.

48. Tam clarum videtur, fornicationem secundùm se nullam inuoluere malitiam, & solùm esse malam, quia interdicta, vt contrarium omnino rationi dissonum videatur.

49. Mollities iure naturæ prohibita non est. Vnde si Deus eam nõ interdixisset, sępe esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.

50. Copula cum coniugata, consentiente marito, non est adulterium; adeoque sufficit in confessione dicere, se esse fornicatum.

51. Famulus, qui submissis humeris scienter adiuuat herum suũ ascendere per fenestras ad stuprandum virginem, & multoties eidem subseruit deferendo scalam, aperiendo ianuam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne a Domino malè tractetur, ne toruis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.

52. Præceptum seruandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus.

53. Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro, qui duas eius partes immó quatuor simul a diuersis Celebrantibus audit.

54. Qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, potest autẽ reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia maior pars trahit ad se minorẽ.

55. Præcepto Communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem.

56. Frequens Confessio, & Communio, etiam in his, qui gentiliter viuunt, est nota prædestinationis.

57. Probabile est, sufficere attritionẽ naturalẽ, modó honestam.

58. Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicuius consuetudinem.

59. Licet sacramentaliter absoluere dimidiatè tantùm confessos ratione magni concursus Pœnitentium qualis v.g. potest contingere in die magnæ alicuius festiuitatis, aut Indulgentiæ.

60. Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationes spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio; dummodo ore proferat, se dolere, & proponere emendationem.

61. Potest aliquando absolui, qui in proxima occasione peccandi ver-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

di verſatur, quam poteſt, & non vult omittere, quinimmò directè, & ex propoſito quærit, aut ei ſe ingerit.

62. Proxima occaſio peccandi non eſt fugienda, quando cauſa aliqua vtilis, aut honeſta non fugiendi occurrit.

63. Licitum eſt quærere directè occaſionem proximam peccandi pro bono ſpirituali, vel temporali noſtro, vel proximi.

64. Abſolutionis capax eſt homo quantumuis laboret ignorantia Myſteriorum Fidei, & etiamſi per negligentiam, etiam culpabilē neſciat Myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini Noſtri Ieſu Chriſti.

65. Sufficit illa Myſteria ſemel credidiſſe.

Quicumque autem cuiuſuis conditionis, ſtatus, & dignitatis illas, vel illarum aliquam coniunctim, vel diuiſim defenderit, vel ediderit, vel de eis diſputatiuè, publicè, aut priuatim tractauerit, vel prædicauerit niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem latæ ſententiæ, à qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacumque etiam dignitate fulgente, niſi pro tempore exiſtente Romano Pontifice abſolui.

Inſuper diſtrictè in virtute Sanctæ Obedientiæ, & ſub interminatione Diuini Iudicij prohibet omnibus Chriſti fidelibus, cuiuſcumque conditionis, dignitatis, & ſtatus, etiam ſpeciali, & ſpecialiſſima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.

Tamdem, vt ab iniurioſis contentionibus Doctores, ſeu Scholaſtici, aut alij quicumque inpoſterum ſe abſtineant, & vt paci, & charitati conſulatur idem Sanctiſſimus in virtute Sanctæ Obedientię eis præcipit, vt tam in libris imprimendis, ac manuſcriptis, quàm in Theſibus, Diſputationibus, ac Prædicationibus caueant ab omni cenſura, & nota, necnon à quibuſcumque conuicijs contra eas propoſitiones, quæ adhuc inter Catholicos hincinde controuertuntur, donec a Sancta Sede recognitæ ſuper ijſdem propoſitionibus iudicium proferatur.

Franciſcus Riccardus Sanctæ Romanæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis Notarius.

DISPV-

DISPVTATIO PRIMA

De licito, vel illicito Vsum Probabilitatum contra primas quatuor Propositiones.

PROPOSITIO I.

Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi Opinionem Probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conuentio, aut periculum grauis damni incurrendi. Hinc sententia Probabili tantùm vtendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.

I I.

Probabiliter existimo Iudicem posse iudicare iuxta opinionem, etiam minùs Probabilem.

I I I.

Generatim dum probabilitate, siue intrinseca, siue extrinseca, quantumuis tenui, modò a probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.

I V.

Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens ductus Opinione minùs Probabili.

CAPVT I.

Explicatur quid sit Opinio, quid Probabile.

1. CONTROVERSIA de licito, vel illicito Vsu Probabilitatum, non quidem magnæ, quantum video, aut abstrusioris est indaginis, sed inde grauissima, quia de principio est vniuersali, ex quo innumerabiliũ operum libertas, vel inhibitio, innocẽtia, aut reatus depẽdent; quare in ea versanda præ cæteris moralibus Controuersijs quàm maximè, & quàm verissimè dici potest, agi causam honoris Dei, agi integritatis conscientiæ, rectitudinis operum, salutis animarum; &, quod grauius est, agitur

omnis hec causa pro, vel contra licentiam voluntatis humanæ, eiusque cupiditates. Proinde compositum potiùs, Deoque, ac veritati subditum animum, quàm acutum ad perspiciendum ingenium requirit. Non enim ex rei obscuritate, sed inde erroris periculum præsentius adest, ne amoris proprij nubilo iudicij sinceritas perturbetur, neue, quod facillimum est, æquiorem se quisque sibi, quàm legibus, aut veritati præbeat, erigens, vt Augustinus loquitur 3. Confess. cap.8., cornua falsæ libertatis. Quantæ enim molis sit proprium subigere amorem, tum vniuersi Patres, vitæque spiritualis Magistri, tum maximè idem ostendit Augustinus, denuncians, extremam eius vmbram nusquam in hac caligine vitę, sed illo tantùm meridie absorbendam, cùm de clara Dei visione perfecta charitas inardescet, de Natura, & Gratia cap.31. Addit nonnihil ad intelligendum difficultatis, quod præsens ætas licentiam Probabilitatum tamquam fætum suum amplexa, eidem nutriendæ, fouendæ, ornandæ, armandæ intentissimè, ac strenuè laborauit, pluribus, pluribusque subtilitatibus, distinctionibus, glosis, doctrinisque excitatis, & productis, quæ ad veritatis normam, lucemque reuocare, aliquid negotij est. Hanc igitur tanti momenti Controuersiam, nullo partium studio, sed solo veritatis zelo ductus, iuxta vires, quas Deus largiri dignabitur, breuiter, ac dilucidè explicandam aggredior.

2. Opinio quandoque sumitur pro simplici cognitione Conclusionis ex principijs probabilibus, quandoque pro assensu erga talem Conclusionem tamquam veram: quæ duo diuersa sunt; possumus enim cognoscere illationem conclusionis ex probabilibus, nec tamen illi assentiri, vt veræ, immo suspendere assensum: & similiter cognoscere oppositas conclusiones ex oppositis principijs probabilibus, nec tamen possibile est assentiri vtrisque, vt veris. Possumus quidem assentiri vtrisque, vt probabilibus, sed hic assensus stat cum dubio de veritate vtriusque, post enim assensum, seù iudicium de probabilitate quæritur veritas. Quare possunt distingui tria, simplex cognitio conclusionis ex probabilibus, assensus, seù iudicium de eadem tamquam probabili, & assensus de eadem, vt vera. Opinionem autem quandoque sumi pro simplici cognitione, vel assensu conclusionis vt probabilis per contradictionem ab assensu erga eamdem, vt veram, patet maximè in illo Diui Bernardi de Consideratione ad Eugenium lib.5. cap.2. *Opinio, si habet assertionem, temeraria est*. Assertionem, inquam, veritatis. Et, quandoque sumi pro assensu erga conclusionem tamquam ve-

ram

ram idem indicat ibidem dicens: *Opinio est quasi pro vero habere aliquid, quod nescias esse falsum.*

3. Cæterùm propriè, & strictè opinio sumitur pro assensu erga aliquam Conclusionem ex probabilibus tamquam veram: ideo in Deo non adest opinio, neq; in Angelis, vt docet D.Tho.2.sent.dist.11. art.5., immo nec in Adam, & Eua fuit in statu integritatis ex eodem quæst.18.de Verit.ar.6., non quia isti, & maximè Deus non cognoscant dependentiam conclusionis ex principijs probabilibus, immo eam certissimè, & clarissimè cognoscunt; sed quia non proinde assentiuntur conclusioni, vt veræ; posset enim tunc cadere in eos falsitas, quia opinio contigens est ad verum, & falsum. Ex quo magis clarescit, opinionem propriè non dicere simplicem cognitionem conclusionis ex probabilibus, neque assensum erga eamdem, vt probabilem: nam, nec veritas, & falsitas est propriè in simplici apprehensione, sed in iudicio, seu assensu; & assensus erga conclusionem, vt probabilem, quando reuera ex probabilibus elicitur, non est contingens ad verum, & falsum, immo est verus, certus, & euidens; ergo opinio propriè sumitur pro assensu erga aliquam Conclusionem deductam ex probabilibus, tamquam ea vera sit. Insuper. Assensus opinatiuus est cum formidine oppositi, sed non cum formidine probabilitatis, nam duæ probabilitates oppositæ possunt stare simul, & esse æquales, & opinans certus est, oppositum suę opinionis esse probabile; ergo cum formidine de veritate oppositi; ergo est assensus, non de probabilitate, sed de veritate; huic enim repugnat veritas opposita. Hinc Bernard. de Consideratione lib. 5.cap.2. *Opinio*, inquit, *est quasi pro vero habere aliquid, quod nescias esse falsum.* Et ante ipsū Augustinus de Mendacio cap.2: *Qui opinatur, putat, se scire, quod nescit.* Scire autem non est nisi veri, ergo opinans habet vt veram conclusionem opinatam.

4. In pręsenti tamen quęstione videtur sumenda opinio pro simplici cognitione, vel etiam assensu conclusionis ex probabilibus, tamquam ea probabilis sit; nam hæc ipsa videtur esse quæstio, quæ agitur: An dum cognoscimus, & assentimur probabiliter aliquem actum non esse malum, possimus tuta conscientia illum exercere, itaut cognitio illa, vel assensus probabilis de immunitate actus a peccato, & dictamen ex illa formatum reddat nos immunes a culpa in eo exercendo. Si autem aliquis contendat, sumendam esse pro assēsu erga conclusionem tamquam veram, in hoc certè, vt sententia Augustini vtar Lib.2. contra Crescon.cap.2., cúm nihil meæ causæ minuatur, me facilimum præbere possum. Videat tamen, qui hoc cō-

B ten-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

tendit, an subsistere valeat, quia tunc illa exoritur quæstio: An rectum sit, ex principijs probabilibus assentiri conclusioni tamqum veræ? Si enim hoc rectum est, rectum quoq; erit iuxta eamdem operari. Sed hoc ad illam videtur ignorantiam pertinere, quæ tenet incerta pro certis; vel ad eam temeritatem, de qua supra Bern. Sed de hoc pleniùs infra cap. 4. Quidquid autem de hoc sit, certum est, assensum opinatiuum esse incertum, vtque solet dici, cum formidine oppositi, & contingentem ad verum, & falsum, vt docet Philosophus 2. Post. tex. 194. 195. & 196. & hæc pro notione vocis, *Opinio.*

5. Quantùm verò ad *Probabile*, idem sonat, ac *opinabile*, seu obiectum opinionis, & ita communiter sumitur in Scholis, quare contingens est ad verum, & falsum; hinc Augustinus 3. contra Cresconium cap. 75. *Probabile quando dicitur, non consequenter verum.* Sed quandoque apud Authores, tum sacros, tum prophanos, immo etiam in Diuinis litteris sumitur pro eo, quod est approbandum, siue recipiendum; sicut amabile, laudabile, venerabile sumitur quandoque pro eo, quod dignum est, seu debet amari, laudari, venerationi haberi. Ita Ecclesiastici cap. 24. 8. *Eris eruditus in omnibus, & probabilis in conspectu omnium virorum*; idest, approbatione dignus. 2. Timothei cap. 2. 15.: *Sollicitè cura, teipsum probabilem exhibere coram Deo.* In Cap. *Pro humani* de Homicidio in 6. dicitur de Homicidió commisso per Assassinos: *Postquam Probabilibus constiterit argumentis, aliquem scelus tam execrabile commisisse, nullatenus alia excommunicationis, vel depositionis, seu diffidationis aduersùs eum sententia requiratur*: Vbi ly *Probabilibus argumentis*, nòn potest sumi pro argumentis puram generantibus opinionem, nam super his non potest fundari sententia Iudicis, quæ requirit certitudinem, sed pro argumentis approbandis, quæ, scilicet, certitudinem moralem causent apud ipsum. Eodem sensu accipiendum est Probabile, cap. *Sacro* de sententia excommunicationis, vbi Innocẽtius Tertius decernit, puniendum excommunicatorẽ iniustum, nisi forsitan errauerit ex causa probabili; & similiter cõquerentem iniustũ, nisi forsitan, & ipsum probabilis error excuset Accipiendum, inquam, ly *Causa probabilis* non pro motiuo puram generante opinionem, sed pro motiuo meritò, seu prudenter probando, & acceptando: & similiter ly *Error probabilis* pro errore causato ex argumentis rationabibus, & meritò probandis. Sic etiam in Cap. *Fraternitatis* de Frigidis, & maleficiatis idem Innocentius dicit: *Sententiam Diuortij per errorem, licèt probabilem, nouimus esse prolatam*; probabilem, idest, ex motiuis meritò, & prudenter mouentibus, vt patet ex facto ibi narrato; nam

senten-

ſententia Diuortij prolata erat propter teſtimonium matronarum prouidarum, & honeſtarum, quæ, inſpecta muliere, in fide ſua conſtanter aſſeruerant, eam numquam eſſe poſſe Matrem, vel Coniugem, quia ei naturale deerat inſtrumentum. Hoc autem teſtimonium, non puram opinionem, ſed certum, prudenſque iudicium generabat. Maximè autem in prædicto ſenſu ſumi Probabile apparet ex Cap. *Super hoc* de Renunciatione, vbi Pontifex eam declarat Probabilem renunciationem, quæ nec vi, nec metu, nec oppreſſione, nec promiſſione pecuniæ, eſt extorta; vbi planè Probabile ſumitur pro probando, non pro opinabili. In 6. Synodo actione 10. Georgius Epiſcopus Conſtantinopolitanus: *Sanctos*, inquit, *ac probabiles Patres, quorum ſententias Sancta ſynodus ſequuta fuerat*. Probabiles, i. probandos, non opinabiles. Et Leo Tertius Epiſtola ad Imperatorem confirmans acta eiuſdem Synodi: *Sancta*, inquit, *vniuerſalis, & magna ſexta Synodus Apoſtolicam in omnibus regulam, & probabilium Patrum doctrinam ſequuta eſt*. Probabilium, ideſt, probandorum. Ambroſius 3. Officiorum, cap. 14.: *Ea amicitia probabilis eſt, quæ honeſtatem tuetur*, vbi manifeſtè Probabilis idem eſt, ac probanda. Nazianzenus oratione 20. de Machabæis ait, ſibi adeſſe rationem valde probabilem, neminem eorum, qui ante Chriſtum pro lege paſſi ſunt, id ſine fide in Chriſtum cōſequi potuiſſe. Cùm autem fide Diuina certum ſit, neminem in lege conſequi potuiſſe ſalutem, nedum Martyrij gloriam, ſine fide in Chriſtum, oportet, quòd ly *valde probabile* ſumatur pro valde probandum. Prudentius Tricaſſinus epiſtola ad Hincmarum, ait: ſummum Pontificem Bonifacium probabiliter, & honorabiliter ſuſcepiſſe reſponſum D. Auguſtini ad epiſtolas Pelagianorum; vbi ly *Probabiliter* non ſonat cum opinione veritatis, ſed probando, laudando: aliter id non cederet in gloriam Auguſtini, quem ibi commendare intendit Prudentius. Similiter Eugippius Abbas de Floribus Paradiſi ad Probam ait: *Omnes Orthodoxi in toto terrarum Orbe venerantur, præcipuè tamen Apoſtolicæ Sedis Antiſtites ſcripta eius* (Auguſtini) *ſua probabili authoritate firmantes*, ideſt probanda, recipienda. Tamdem ex prophanis Authoribus Valerius Maximus lib. 3. de Fortitudine cap. 3. de Patientia exemplo 3. *Pompeij*, inquit, *Probabilis virtus*, ideſt, probanda. Et de Liberalitate lib. 3. cap. 4. *Huius*, inquit, *virtutis duo ſunt maximè probabiles fontes*, ideſt, probandi.

Hoc neceſſe fuit adnotaſſe, quia nonnullus Probabilitatum defenſor, etiam ex hac forma loquutionis Authorum infert, probabile, ideſt, opinabile eſſe probandum, & acceptandum. Agnoſcenda

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

est igitur hæc duplex acceptio Probabilis, & recolendum, in hac quæstione sumi *Probabile* pro *Opinabili*, idest, pro eo, quod generat assensum opinatiuum, qui incertus est, ac formidolosus.

6. Cùm insuper duplex distinguatur probabilitas, alia intrinseca, quæ pendet ex principijs intrinsecis, idest, quorum termini ingrediuntur conclusionem opinatam, alia extrinseca, quæ desumitur ab authoritate docentium, quæ vtique extrinseca est ipsi conclusioni; hìc sumitur probabilitas vtroque modo, idest, etiam quatenus dependet ex authoritate docentium, quæ fundat fidem humanam. Cardo enim controuersiæ est: An Cognitio incerta, licèt probabilis, vndecumque habeatur probabilitas, licitè assumatur pro regula directiua nostrorum actuum.

Notandum tamdem est, non idem esse incertum, ac ineuidens: vt enim dimittam fidem Diuinam, quæ certissima est, & tamen ineuidens, in humanis habetur de multis certitudo, de quibus non habetur euidentia: eaque certitudo dicitur moralis ad distinctionem certitudinis physicæ, quę fundatur in euidentia. Quare non est idem, esse ineuidens, ac esse purè probabile, quod credere videntur Doctores Probabilitatum, de quibus videtur loquutus Caietanus in Summa verbo *Opinionis vsus*; qui, scilicet, non discernentes inter certitudinem Mathematicam, & moralem omnia non euidentia sub opinionibus locant. Et per hęc quidem videtur rectè, & clarè constitutus, & explicatus sensus præsentis Controuersię.

7. Sed recentes quidem Assertores Probabilitatum aliter illum contendunt statuendum; dicunt enim, non esse Controuersiam de Opinione absolutè, an liceat illi inniti in operando. Concedunt enim, non licere inniti Opinioni absolutè, quia est obnoxia periculo falsitatis, sed de opinione probabili, inquiunt, est quæstio. Ita Madernus de Act. Hum. quæst. 4. ar. 6. num. 3.

8. Cæterùm ex communi sensu antiquorum, & recentium, pręter paucos, quælibet Opinio, eo ipso, quo Opinio est, probabilis est, quia eo ipso habet motiua probabilia, quibus innititur, & à quibus sic denominatur. & redditur etiam probabilis, idest potens probari. Quare tollere ab opinione probabilitatem est tollere ab ea sui naturam. Potest quidem vna Opinio esse probabilior altera, quia habet grauiora motiua, vnde potiùs probanda venit; sed, quòd detur Opinio non Probabilis, impossibile est, tunc enim non esset Opinio, sed coniectura, vel indicium, aut scrupulus, aut credulitas. Quamuis ergo in hac Controuersia versanda non dicatur absolutè Opinio, sed addatur Probabilis, id ad maiorem expressionem fieri

dicen-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

dicendum est, non ad distinguendam Opinionem Probabilem à non Probabili. Quòd si Madernus, vel alius quispiam velit, ideo ly Opinioni addi in hac Controuersia ly Probabile, quia non de quacumq; Opinione quæritur, an possimus eam sequi, sed de Opinione Probabiliori, vel moraliter certa, possunt ipsi certè vti terminis, prout libet, & instituere quæstiones, quas volunt. Sed cùm, & illa quæstio meritò agitari possit: an licitè sequi possimus Opinionem, seu: an Probabile, vt Probabile rectè assumatur pro regula humanorum actuum, fateri debent, se hanc quæstionem, & quidem grauem, ac principalé prætermittere, quod est contra integritatem doctrinæ, & tantùm illud versare, an licitè sequamur probabilius, & hoc se definire, cùm asserunt, licere sequi Opinionem Probabilem. Quæ quæstio diuersa est à præsenti, & ab omnibus, ipsoque Maderno agitatur post præsentem, proque ea diuersæ sunt sententiæ, altera affirmans, altera negans, ipseque Madernus negat necessitatem sequendi probabilius. Quid ergo tunc negat? aut de quo disputat? Si enim per ly Probabile additum Opinioni, non venit, vt ait, ea probabilitas, quæ est de natura Opinionis, sed, vel maior probabilitas, vel certitudo moralis, non potest aliud intelligi, cúm quærir: an teneamur sequi probabilius, nisi: an teneamur sequi certitudinem maiorem, quám sit certitudo moralis, vel maior probabilitas. At requiri certitudinem maiorem ea, quæ moralis dicitur, nec vllus asseruit, nec est possibile, quia in pluribus non est possibilis certitudo ea maior: si veró distinguit gradus maioris probabilitatis, vt, scilicet, teneamur sequi probabilitatem maiorem ea, quæ inest opinioni ex natura sua, sed tamen sufficiat, si vno, vel altero gradu ea probabilitas excedatur, non verò requiratur, vt pluribus, vel omnibus: Si hoc, inquam, dicit, valde quidem minutè gradus Probabilitatis distinguit, sed valde difficilem in praxi reddit suam doctrinam, nec eo sensu agitatur quæstio à cæteris Scriptoribus. Cùm autem dicit, non esse quæstionem de probabilitate, quæ inest opinioni ex natura sua, quia hæc est exposita periculo falsitatis, atque adeo certum est, non licere eam sequi, certè eidem periculo subest opinio probabilior, quam ipse vocat probabilem, dum non pertingit ad certitudinem moralem, adeoque nec de ea erit instituenda quæstio. Sed, & huic ipsi difficultati Madernus operosè respondet per distinctionem actus, & obiecti, vt infra referemus Cap. 4. a nu. 4., quare non videtur constare in Doctrina.

9. Sit ergo constitutum, illum esse sensum præsentis controuersiæ: an licitè possimus sequi opinionem probabilem, seu probàbili-

tatem

tatem, quæ ex natura sua inest opinioni, an verò teneamur sequi maiorem, certioremque cognitionem, quàm sit Opinio; nam & ipse Madernus, alijque ex fundamentis, quæ iaciunt, ex responsionibus, quas adhibent, & ex quæstionibus, quas connectunt, conuincuntur hoc sensu intelligere, & versare quæstionem: aliusque ille sensus videtur tantùm initio propositus, ne nimis laxare videantur disciplinam morum, dum licitum docent vsum Opinionis Probabilis.

Si autem Madernus, aliusue putat, ne reuocandum quidem in dubium, quód non liceat inniti probabilitati in operando propter periculum, quod adest, erroris, & peccati, multò certiùs, ac feruentiùs sequuntur Conclusionem, & veritatem, quam in sequentibus Capitibus Nos proponemus, & propugnabimus.

10. Sic explicato sensu Quæstionis due referri debēt de ea sententiæ. Prima plurimorum, qui hoc sæculo scripserunt, quorum antesignanus refertur Medina 1.2. qu.19. ar.6. dubio penultimo, vt proinde Caramuel in suo Apologemate vniuersalissimam eam vocet, affirmans, sufficere cognitionem probabilem. Authorum Cathalogum, quia plurimi sunt, & obuij, texere omitto. Altera sententia negat sufficere cognitionem probabilem, immo requirit certitudinem moralem, quam sanè pauci ex modernis hucusque docuerunt: Antonius Merenda, Antonius Marinarius, Philippus Faber, Thomas de Afflicto, Paulus Comitolus, Candidus Philalethus, seu Andreas Blanchus, Iulius Mercorus; sed omnium fusissimè Fagnanus in Caput *Ne innitaris* de Constitutionibus; est autem omnium antiquorum, non enim nisi vnicus Gerson pro aduersa Sententia citatur in tract. *De Præparatione ad Missam* considerat.3. alphab.37., qui tamen hanc secundam sententiam apertè docet de Regulis moralibus: *Exponere se*, inquit, *periculo peccati mortalis est peccatum mortale, si tale sit incertum, quòd tale sit mortale, non solum per coniecturas leues, aut ex suspectione trepida, & scrupulosa, proueniente ex nimio timore cadendi in via Dei; sed intelligitur, dum tale est vehementer, & probabiliter incertum, æquè sicut oppositum, vel magis; tunc enim illud, quod agitur, non carebit mortali culpa*. Hæc Gerson: vnde nescio, quo iure Caramuel in supradicto Apologemate suam sententiam appellet antiquissimam.

Cum his igitur censeo dicendum: numquam licere vti Opinione probabili de immunitate actus a malitia, sed omnino requirendam certitudinem moralem; quare nec licere vti probabiliori, nisi ad eam certitudinem perueniat.

CAPVT

CAPVT II.

Ostenditur illicitus Vsus Probabilitatum authoritatibus, & exemplis Diuinarum Scripturarum, & ex Patribus.

1. IGitur contra vſum probabilitatum afferimus primò illud Eccleſiaſtici 37. quod affert etiam Fagnanus: *Ante omnia opera verbum verax præcedat te, & conſilium ſtabile* (huic videtur accinere Dauid in Pſalmo dicens: *Ne auferas de ore meo verbum veritatis vſquequaque*) Verbum autem verax, & conſilium ſtabile, quod debet præcedere omnia opera, eſt dictamen rationis de opere faciendo; at dictamen rationis ex motiuo purè probabili non eſt nec verax, nec ſtabile; ergo non eſt illud, quod debet præcedere opus, atque adeo non licet operari ex dictamine ſequente opinionem probabilem. Maior patet. Minor probatur; quia opinio eſt contingens ad verum, & falſum, & poteſt ab eodem diuerſis temporibus reputari vera, & falſa. Ergo tum ipſa, tum dictamen ſuper ea fundatum non eſt verbum verax, nec iudicium ſtabile. Qui ergo operatur iuxta eam non eſt vir ſapiens, qui ædificat ſupra petram, ſed potius ſtultus, qui ædificat ſupra arenam, iuxta ſimilitudinem Chriſti Domini Matt. 7.

2. Secundò afferimus illud Eccleſiaſtici cap. 32. 22. *Vir conſilij non diſperdet intelligentiam, alienus, & ſuperbus non pertimeſcet timorem*. Probabiliſtæ autem non pertimeſcunt timorem ex periculom peccati, quod ineſt in operando ex opinione probabili; immo illum calcant, & ſpernunt, formantes ſibi illud ſuum iudicium certum reflexum, quód operando ex motiuo probabli non peccent. Ad idem eſt illud Prouerbior. 14:: *Sapiens timet, & declinat a malo: ſtultus tranſilit, & confidit*; nã illi trãſiliũt, cõfidũt, & nõ declinant a peccato.

3. Afferimus tertiò Parabolam de Virginibus Prudentibus, & fatuis Matth. 24. Fatuæ enim putantes probabiliter, ſe non indigere oleo ad concinnandas lucernas, quia fortè ſponſus venturus eſſet in die, & non in nocte, vel, quód habituræ eſſent ſpatium temporis ad illud comparandum, non ſumpſerunt illud ſecum: prudentes verò ſecuritatem non probabilitatem ſpectantes ſumpſerunt oleum ſecum, quaſi dicerent: Quid, ſi ſponſus veniat de nocte, vel adeo repenti-

pentinè, vt desit nobis tempus ad oleum comparandum? Non debemus nos periculo exponere. Ipsæ igitur appellatæ sunt Prudentes, illæ veró Fatuæ. Non enim alia huius rei ratio afferri potest, nisi quia illæ periculo se exposuerunt, vt imparatæ reperirentur in aduentu sponsi, quamuis esset disputabile, atque adeo opinabile, an sponsus venturus esset in die, an nocte, & probabiliter apparere posset, quód in die propter maiorem temporis opportunitatem. Ex quo patere potest, quàm sit recta illa opinionis probabilis definitio, quam tradunt Probabilistæ: *Est opinio prudenti fundamento innixa*. Et quàm sit vera illa eorumdem propositio, quòd, cùm agimus ex motiuo probabili prudenter agimus, cùm à Christo Domino Virgines sequentes opinionem probabilem appellatæ sint fatuæ, per contradictionem a prudentibus. Sed de hac re plura infra.

Fortè dicetur, Virgines illas fatuas appellatas, non quia in vniuersum imprudenter fundetur iudicium certum super probabilitate, sed quia tempus aduentus sponsi, earumque admissio ad nuptias non dependebat ex earũ probabilibus rationibus, sed ex voluntate sponsi. Ex quo ad summum sequitur, quód, cùm veritas facti non dependet ex nostra probabilitate, tunc imprudenter fundetur iudicium super probabilitate.

Sed certè factum ipsum, idest, aduentus sponsi in die videbatur probabile, seu, de voluntare sponsi quantùm ad ineundas nuptias de die aderat probabilitas propter maiorem temporis opportunitatem; ergo, si super hac probabilitate imprudenter Virgines illæ formarunt iudicium de aduentu sponsi in die, & imprudenter ex eo operatæ sunt, sequitur, non esse prudentis fundare iudicium super probabilitate, & ex illa operari.

Sed etiam hoc transmisso, & approbata responsione ruit generaliter vsus probabilitatum. Nam, sicut veritas temporis aduentus sponsi non dependebat, vt dicitur, ex rationibus probabilibus ab illis Virginibus excogitatis, ita generaliter rectitudo, vel irrectitudo actuum non dependet ex nostris probabilitatibus, sed ex conformitate, vel difformitate actus ad legem, quæ nascitur ex natura actus, & ratione legis, quæ etiam lex non dependet á nostris probabilitatibus, quod patet maximè in peccatis commissis ex ignorantia, quæ vinci non potest; tunc enim agens, non solùm probabiliter, sed & certò putat se non agere malè, & tamen actus natura sua ex relatione ad legem est malus. Ergo, sicut Virgines illæ malè iudicarunt, & operatæ sunt, meritòque fatuæ appellantur, quia inni-

xæ sunt

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

xæ ſunt probobilitati in re, cuius veritas ex probabilitate ſuæ ratiocinationis non dependebat, ita quiſquis iudicat, & operatur ex opinione probabili.

Item in eadem Parabola, cúm fatuæ à prudentibus petijſſent oleum, reiectæ ſunt ab illis, cauentibus ſibi, ac dicentibus; *Ne fortè non ſufficiat nobis, & vobis*; ergo non eſt prudentis operari cum ly *fortè*, ideſt, cum periculo damni; quod tamen periculum audacter ſubeunt ſectatores probabilitatum, cùm in probabilitate ſemper adſit

Confirmatur ex verbis Danielis ad populum Iſtrael, qui Suſannam de Adulterio damnauerat, Danielis 13. Illud enim populi iudicium probabili fundamento innixum erat, nimirum conueniẽti teſtimonio duorum ſenum Iudicum populi. In ore autem duorum, vel trium teſtium ſtare omne verbum, ait Chriſtus Dominus Matth. 18. Et cùm ſenes illi iudicandi authoritatem a populo accepiſſent, veraces teſtes habendi erant. Et tamen Daniel ita populum increpauit, vt diceret: *Sic fatui filij Iſtrael non iudicantes, neque, quod verum eſt, cognoſcentes.* Ergo, & Chriſti Domini, & Danielis Prophetæ iudicio non prudentes, ſed fatui ſunt, qui in ſuis operibus dirigendis probabilitati innituntur. Atque hoc Argumentum maximè militat contra eos, qui etiam ex authoritate vnius moderni Doctoris putant probabilitatem dari ſententię; quod quidem damnatum eſt in priori decreto Alexandri VII. Propoſitione 27.

4. Afferimus quartò exemplum Iſaac, & Iacob Geneſis 27. Iacob quidem, quia nolebat acquieſcere conſilio Matris, ſuadentis ei, vt ſe diceret Eſau: *Timeo enim*, inquit, *ne pater meus putet, me ſibi voluiſſe illudere, & inducam ſuper me maledictionem pro benedictione*, cauens, nimirum, prudenter periculum damni. Iſaac vero, quia, quamuis teſtimonio ipſius Iacob, & exhibitione miniſterij, quod Eſau impoſuerat, duceretur, vtique probabiliter, ad credendum, quòd præſens, & loquens ſibi eſſet Eſau; voce autem duceretur etiam probabiliter ad credendum, quòd eſſet Iacob: poſitus, inquam, inter duas probabilitates, ex neutra ipſarum determinauit ſe ad benedicendum, neque in illis fundauit iudicium ſuum, ſed explorauit per tactum, qui omnium ſenſuum eſt certiſſimus, (vox enim fallere poteſt, præcipuè ſenes ſubſurdaſtros) an pręſens ſibi eſſet Iacob, an Eſau; &, licèt errauerit, non tamen iudicauit ex mera probabilitate, ſed ex certitudine morali; modo autem valde extraordinario deceptus eſt, propter quod non poteſt illi imputari ad imprudentiam; ergo non debemus operari ex

opinione probabili, sed requirere certitudinem.

5. Afferimus quintò exemplum Dauid 2. Regum *cap.23.*, qui cùm Vrbem Cęilam maximo sibi beneficio deuinxisset, nimirum, liberatione a Philistæis, audiens tamen, quòd Saul ad eam descenderet, vt ipsum caperet, consuluit Dominum, num Cæilitæ essent eum defensuri, an in manus Saul tradituri. Sanè pro vtraque parte aderant argumenta probabilia, pro traditione timor, vel amor subditorum erga Regem: pro defensione, recens beneficium; non tamen ex his probabilitatibus inductus est ad determinandam aliquid Dauid vir prudentissimus, vt de eo dicitur primo Regum.18. & alibi; ergo non est prudentis operari ex motiuo probabili.

6. Afferimus sextò verba Christi Domini Lucæ 14.31. *Quis Rex iturus committere bellum aduersùs alium Regem, non sedens prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se?* Vbi Christus relinquit tamquam imprudens factum, & absurdum, vt Rex habens decem millia militum congrediatur cum viginti millibus: *Sed potiùs*, inquit, *legationem mittens, rogat ea, quæ pacis sunt*. At probabile est, & multoties accidit, vt minor militum numerus superet maiorem; ergo non est prudentis operari ex motiuo probabili; atque hoc argumentum specialiter probat, non licere operari ex opinione probabili relicta probabiliore.

7. Afferimus septimò Apostolum ad Ephesios 5.: *Videte itaque fratres, quomodo cautè ambuletis, non quasi insipientes, sed vt sapientes: Nolite fieri imprudentes, sed intelligentes, quæ sit voluntas Dei.* Qui autem operatur innixus probabilitati non ambulat cautè, exponit enim se periculo peccati; non ambulat, vt sapiens, immo vt insipiens, & imprudens; tum propter rationem mox adductam, tum, quia opinio non est sapientia, nec prudentia: non intelligit, quæ sit voluntas Dei præcipientis, aut consulentis, nam opinio non est intelligentia, quæ non est nisi veri, opinio autem est contingentis ad verum, & falsum; & certè aliud est opinari, aliud intelligere; quare ambulans, siue operans secundùm probabilitates non ambulat iuxta præceptum Apostoli; qui Apostolus paulò supra citata, quasi admonens nos, ne ducamur probabilitatibus ait: *Nemo vos seducat inanibus verbis*. Inania enim sunt probabilitatum verba, quæ non reddunt nos tutos a periculo peccati.

8. Probamus 8. ex illo Apostoli prima Corinth.4. *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum*. Certus enim moraliter erat Apostolus, se non habere peccatum in conscientia, aliter non tam fidenter dixisset: *Nihil mihi conscius sum*; & tamen adhuc non dicebat

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

bat se iustum, timens, ne aliquid peccati haberet, quod suimet cognitionem effugeret; ergo valde a cautela Apostoli distant Probabilistæ, dum etiam in exercendo opere, quod probabiliter peccatum sit, putant, se esse innocentes, & iustos. Eamdem cautelam habebat Iob, dum consurgens diluculo holocausta offerebat pro singulis filijs, ne fortè peccassent in cordibus suis, Iob primo.

9. Idem quoque probamus ex Patribus, quorum sententiæ, sopitis controuersijs Doctorum, tenendæ sunt, vt dicitur Cap *Apostolicam* de Presbytero non baptizato; & Primò ex Augustino Homilia 41. ex quinquaginta in vltimis verbis, & refertur Cap. *Si quis il secondo* de Penit. dist. 7. *Tene certum, dimitte incertum*.

Respondent Probabilistæ, hæc verba non continere præceptum, sed consilium.

Sed contra; quia Augustinus ibi intendit inducere peccatores ad pænitentiam ante extremam periodum mortis, ideoque ingerit timorem, quia, scilicet, incertum est, an tunc remittantur peccata ex defectu necessariæ dispositionis in illo articulo; ex quo fit, vt differens penitentiam vsque illuc, exponat se periculo damnationis æternæ; sed non in simplici consilio, sed in precepto est, vitare periculum damnationis æternæ; ergo illa verba non continent purum consilium, sed preceptum.

Præterea. Probabilistæ dum sic respondent, deserunt Probabilitatis, idest, suam causam; nam ipsi contendunt, certum esse de sui immunitate a peccato, qui sequitur probabile: at modò nolunt sententiam illam Augustini continere præceptum, ne reus sit peccati, qui sequitur incertum, idest, probabile; ergo fatentur, non esse certum de immunitate a peccato, qui illud sequitur; aliter possent admisso precepto in ea sententia, facilè respondere, se nũquam sequi incertum, quantùm ad periculum peccati: solùm enim propter illud periculum Augustinus iubet dimitti incertum; ergo præuaricantur in causa.

10. Secundò ex eodem lib. primo de Baptismo contra Donatistas cap. 3. *Etiam si dubium quis haberet, non illic* (apud Donatistas) *rectè accipi Baptismum, quod in Catholica rectè accipi certum haberet, grauiter peccaret in rebus ad salutem animæ pertinentibus, vel eo solo, quòd certis incerta præponeret*. Et cap. 5. *Accipere Baptismum in parte Donati, si incertum est, esse peccatum, quis dubitat, certum esse peccatum, non ibi potiùs accipere, vbi certum est, non esse peccatum?* Madernus tract. 5. de Act. Human. qu. 4. ar. 14. nu. 11. hoc loco Augustini vtitur ad probandum, in Sacramentis conferendis nõ licere vti

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

opinione probabili de valore Sacramenti. Sed certè Augustinus hîc non loquitur præcisè de dubio valoris Baptismi; immo validum esse Baptisma a Donatistis collatum asserit, & probat; sed, an rectè accipiatur, & sententiam generalem profert de omnibus pertinentibus ad salutem animæ. Ex quo patet, quàm longè ab Augustini mente abierint recentes Probabilistæ; dum, vbi Augustinus docet, neminem dubitare, certum esse peccatum, &c. ipsi non tantùm dubitare, sed omni molimine contendere audent, certum esse, nullum adesse peccatum in operando ex probabilitate.i. cum incertitudine peccati. Apparet etiam, quantúm progressa sit licentia opinandi, ne dicam, viuendi, dum veritas pertinens ad morùm disciplinam, quæ adeo certa visa est Augustino, vt neminem de ea, vel dubitare posse putauerit, hoc sæculo a tam multis, tam apertè, tam contentiosè oppugnetur; & de opposiro, non se saltem dubitare, sed planè certos esse affirmare audeant.

11. Adhuc ostenditur ex disputatione Augustini contra Academicos tribus libris contexta tomo primo. Hi enim omnem certitudinem, etiam sensus, eliminantes viuebanttantùm ex probabili, idest, sequendum docebant, quod videbatur probabile, vt habetur ibi ex Augustino, & ex Tullio in Dialogo *Lucullus* Nimiùm autem extendebant probabile, etiam ad leuem credulitatem, siue suspitionem; nam etiam adulterium dicebant probabiliter licitum, vt patet ex Augustino 3. Contra Academicos cap.16. in quo ab ipsis discordant Doctores probabilitatum, cum quibus agimus. Sed quantùm ad id, quod isti docent, non necessariò sequendum certum, sed sufficere probabile, conueniunt cum Academicis; quare contra eos militant duo argumenta Augustini. Primum ex lib. 3. cap. 15 vbi sic ait: *Non solùm puto, eum errare, qui falsam vitam sequitur, sed etiam eum, qui veram non sequitur.* Sed probabilistæ non sequuntur, nec sequi curant verum, sufficit enim eis probabile, quod est contingens ad verum, & falsum; ergo errant; eorumque error patet, cùm probabile, quod sequuntur, contingit esse falsum. Cùmque talis error sit ipsis voluntarius, sequitur, quòd sit etiam illis culpabilis. Secundum ex eodem lib. cap.16. Si enim sufficit sequi probabile, licita erunt furta, homicidia, fornicationes, si probabile videatur, esse licita; quod argumentum aliqualiter militat contra præsentes Probabilistas; nam, exceptis quibusdam actibus euidenter malis, de alijs propter, vel vbertatem, vel licentiam ingeniorum adsunt ferè semper contrariæ opiniones, alijs censentibus eos licitos, alijs illicitos: putant autem Probabilistæ, vnius tantùm Doctoris docti, & pij autho-

tho-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

thoritatem reddere opinionem probabilem, cuius etiam doctrinam, & pietatem sufficiat esse probabilem; ergo ex parte sequitur incōueniens illatum ab Augustino; & ita videmus multa opera á modernis Probabilistis iustificata, quæ antiquitùs ex ipso naturali dictamine rationis putabantur peccata; immo de hoc laudat etiam Dianam, tamquam plurium peccatorum ablutorem, vel abolitorem Caramuel epistola ad ipsum scripta in Theologia Fundamentali edita Francofurti, vocans proinde eum ex opinandi mansuetudine agnum, quem ipse libenter sequatur quocumque ierit, seueriores verò Christianæ disciplinæ Assertores leones, & tigrides: sic enim illi in hac reludere placuit. Et ex hoc apparere potest, exploratiùs ne, an confidentiùs protulerit Madernus qu. 4. art. 8. nu. 7., in libris Augustini contra Academicos nihil contineri aduersùs probabilitates.

Rursus idem Augustinus 1. de Ciuit. cap. 6. docens, licitum esse homini se ipsum occidere, si Deus iubet, subdit: *Tantummodò videat, vtrum Diuina iussio nullo nutet incerto.* Et paulò ante dixerat: *Cùm Deus iubet, seque iubere nullis ambagibus intimat, quis obedientiam in crimen vocet?* Ergo Augustinus requirit certitudinem de rectitudine operis, omni incertitudine remota, vt simus immunes a peccato: ergo non sufficit probabilitas.

Adhuc, dicebat, neminem debere sine pænitentia migrare de vita, etiam si nullius sceleris sibi conscius esset: debere, inquam, vbi ostenditur, id præcepti esse, non consilij. Ergo a fortiori quisq; debet ab eo opere abstinere, de quo conscius non potest esse, quòd sit immunis a peccato, quale est opus factum ex sola probabilitate immunitatis ab eo.

12. Secundò ostenditur ex Gregorio lib. 8. epist. 30., & refertur Cap. *Graue* 11. qu. 3. *Graue*, inquit, *satis est, & indecens, vt in re dubia certa detur sententia.* Sed probabilistæ in re purè probabili. 1. incerta, & dubia dant sententiam certam, formantes sibi iudicium certum reflexum, quòd sequentes probabile non peccent; ergo repugnant Gregorio.

13. Tertiò ostenditur ex Chrysostomo Homilia 22. in Epist. 2. ad Corint. cap. 10. *Multis*, inquit, *dedit Deus spatium, vt in vltima senecta confiterentur. Quid igitur? Num tibi dabit? Fortasse dabit, inquis. Cur dicis fortaſse? Contingit aliquoties? Cogita, quòd de Anima deliberas, proinde etiam de contrario cogita, & dic, quid autem, si non det? Quid autem, si det, inquis? Estò; dat quidem ipse, verumtamen hoc illo certius, & tutius.* Hæc Chrysostomus. Sed Probabilistæ innitun-

nituntur probabilitati vnius partis, ſupra eam fundantes iudicium certum de immunitate a peccato, & non curant de probabilitate alterius partis; neque ſequuntur certius, & tutius; ergo repugant Chryſoſtomo.

14. Quartò oſtenditur ex Bernardo lib. 5. de Conſiderat. ad Eugenium cap. 2. vbi ſic eleganter, & ſubtiliter loquitur: *Intellectus rationi innititur, fides authoritati, opinio ſola veriſimilitudine ſe tuetur. Habent illa duo certam veritatem; cæterùm opinio certi nihil habet, verùm per veriſimilia quærit potiùs, quàm apprehendit; & hoc ſciendum, quia opinio, ſi habet aſſertionem, temeraria eſt. Multi ſuam opinionem intellectum putauerunt, & errauerunt. Poſſumus ſingula hæc definire. Opinio eſt quaſi pro vero habere aliquid, quod neſcias eſſe falſum.* Hæc Bernardus. In quibus tria præcipuè conſideranda ſunt. Primum, opinionem non habere, nec certitudinem, nec veritanem. Secundùm, opinionem eſſe temerariam, ſi habet aſſertionem, quòd, ſcilicet, concluſio opinata ſit vera. Ex quo ſequitur, temerarium eſſe iudicium illud certum reflexum, quod ſuper motiuo merè probabili fundant probabiliſtæ; excedit enim vim motiui, quod, vt purè probabile, non eſt aptum cauſare certitudinem, atque adeo illa certitudo non eſt a ratione, ſed a voluntate, & per conſequens temeraria, de qua re plura dicentur infra. Tertium, quàm longè diſtet definitio opinionis tradita a Bernardo ab illa, quam tradunt Probabiliſtæ; nam Bernardus explicat defectum eſentialem opinionis, quæ non fertur in abſolutè verum, ſed tantùm habet pro vero, quod non apparet eſſe falſum. Probabiliſtę autem non ſolùm illum defectum non explicant, ſed inſuper dicunt, opinionem inniti fundamento prudenti; cùm tamen prudentia feratur non in dubium, ſed in moraliter certum. Sed etiam de hac re plura inferiùs.

CAPVT III.

Oſtenditur illicitus vſus probabilitatum ex Sacris Iuribus, Decretiſque Pontificum.

1. PRimò affertur Regula illa pluribus, Canonibus tradita: *In dubijs tutior pars eſt eligenda*. Vbi ly *Tutior* non ſumitur comparatiuè ad *tutum*, quaſi in dubijs non ſufficiat eligere tutum,

ſed

ſed eligendum ſit tutius, ſed aduerſatiuè ad *non tutum*; ſignificatur enim, quod in dubijs non debeamus exponere nos periculo peccati, ſed amplecti, quod tutum eſt, iuxta illud Auguſtini cap. præcedenti relatum: *Tene certum, dimitte incertum*; vt enim docet idem Auguſtinus lib. 3. contra Creſconium c. 73., & 74., & lib. 4. cap. 55. gradus comparatiuus non ſemper auget, quod antea poſitum eſt, ſed aliquando ſuperfertur tantummodò contrario, ſeu improbat, quod antea poſitum eſt. Vnde cùm, vel execramur aliquod malum, vel cupimus auerti, ſolemus dicere: *Dij meliora*, vt apud Virgilium in Georgicis: cuius rei alia exempla profert Auguſtinus, & paſſim occurrunt apud Authores. Sic igitur ly *Tutior* in illa regula aduerſatur *non tuto*, & reddit ſenſum, quem explicauimus. Habetur hæc regula in Clementina: *Exiui de Paradiſo* de Verborum ſignificatione, in cap. *Iuuenis* de Sponſalibus, & Matrimonio, in c. *Inquiſitioni* de ſententia excommunicationis, in cap. *Significaſti* il 2. de Homicidio voluntario, vel caſuali, in c. *Ad audientiam* de Homicidio in 6. & alibi. Sed quod eſt purè probabile, non eſt tutum, immo periculoſum; ergo non licet operari iuxta opinionem probabilem.

2. Probabiliſtæ multiplici explicatione hanc regulam, quam Fagnanus vocat inſignem, eludere, vel euertere conantur.

Primò dicunt, eam valere tantùm in dubio puro, ideſt, quando nullæ adſunt probabiles rationes pro vtraq; parte contradictionis; tunc enim fatentur, eligendum eſſe id, quod tutum eſt; quando autem adſunt rationes probabiles, poſſe operantem ſequi probabile, quia id ſufficit, vt operetur rationabiliter, & prudenter; atque hanc dicunt fuiſſe mentem Pontificis in dicto cap. *Significaſti*: Canonicus enim ille omnino neſciebat, an percuſſio ab ipſo inflicta latroni fuiſſet cauſa mortis illius, nec vllam habebat rationem probabilem pro parte affirmatiua, vel negatiua; ideo Pontifex definiuit, habendum tamquam homicidam &, quòd in tali caſu tutius erat ceſſare, quàm temerè celebrare. Dicunt ergo Probabiliſtæ, diſtinguendum eſſe dubium ab opinione; quia dubium propriè eſt, quando nulla adeſt ratio probabilis pro vna, vel altera parte, quo caſu dicunt, amplectendum eſſe tutum, quia aliter operatio non eſſet prudens, cùm nullo motiuo probabili fiat; at opinio dicit aſſenſum erga vnam partem ex aliquo motiuo probabili; ergo, cùm quis ex eo operatur, rationabiliter, & prudenter, atque adeo licitè operatur.

3. Hæc Reſponſio euertitur. Primò; quia gratis in citatis Iuribus reſtringitur ſignificatio dubij ad ſolum dubium ex pura ignoran-

tantia, ideſt, ex defectu rationum, ſeu motiuorum pro vna, vel altera parte; nam proprijſſimè vocatur, & eſt dubium etiam illud, quod cauſatur ex motiuis, ſeu rationibus contrarijs, quæ reddunt animum ſuſpenſum, fluctuantem, & indeterminatum; immo hoc eſt propriè dubium, nam illud ex pura ignorantia potiùs vocandum eſt neſcientia. Dubium enim definitur a Baldo. *Æqualitas contrariorum ratiocinationum, ſeu contrariorum motuum mentis.* Et D. Thomas 3. ſent, diſt.17. *Dubiũ eſt contrariarum rationum æqualitas.* Et diſt. 18. ar.14. ad 4. *Dubitatio*, inquit, *cauſatur, quando aliquis rationem eius, quod quærit, & de quo contraria apparent, videre non poteſt.* Hinc Siluetter verbo *Dubium*, & verbo *Opinio*: *Propriè*, inquit, *homo dubitat de aliquo, & circa aliquid, quando habet rationes ad vtramque partem æqualiter, vel quaſi æqualiter mouentes.* Et reuera, quando ſunt oppoſita motiua æquè, vel quaſi æquè trahentia, tunc habetur motus indifferens ad vtramque partem, ideſt, non determinatus in vnam potiùs, quàm in aliam, & hoc reuera eſt dubitare; ergo perperam Probabiliſtæ ſumunt ly *Dubium* in prędictis Iuribus pro ſimplici neſcientia, vel ignorantia. Certè de Academicis refertur, quòd omnia dubia eſſe contenderent: ſed non eo ſenſu, quaſi in nulla re adeſſent rationes probabiles pro vtraque parte contradictionis, immo Academici viuebant ex probabili; ſed, quia nihil putabant poſſe certò comprehendi; ergo in communi ſignificatione dubium ſumitut pro incerto, non pro eo, de quo nulla habetur ratio ad aliquam eius partem. Hinc plurima in ſcientijs dicuntur eſſe dubia, de quibus agitantur quæſtiones, alijs alia opinantibus; & tamen vnaquæque opinio ſuis innititur rationibus; ergo gratis, immo irrationabiliter, & tantùm ad effugiendam vim Iurium Probabiliſtæ dicunt, dubium in prædictis textibus pro eo ſumi, de quo nulla habetur ratio ad aliquam partem; & patet, eos Academicorũ ſectam in Eccleſiam Chriſti intuliſſe, dum licitum docent viuere ex probabili, &, quod deterius eſt, non deſperatione vetitatis, vt illi, ſed contemptu veritatis pro licentia vitæ.

Nam illi ſummo conatu quærendam aſſerebant veritatem; ſed quia ea, vel lateret obruta, vel confuſa non eniteret, contenti erant in agenda vita eo, quod probabile, vel veriſimile occurreret, vt refert Auguſtinus 3. contra Academic. cap.1. Probabiliſtæ verò neque curant peruenire ad veritatem, ſed in ſolo probabili conquieſcunt, id ſufficere dicentes. Id autem, vel de fuga laboris deſcendit, vel de cupiditate libertatis.

4. Secundò. Ideo Pontifex ibi declarat, Canonicum illum repellen-

pellendum ab Altari, quia in hoc caſu, inquit, tutius eſt ceſſare, quàm temerè celebrare, pro eo quòd in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur; ſed hæc ratio etiam militat in dubio ex contrarietate rationum; ſemper enim, vt ſupponitur, adeſt periculum peccati in vna parte; ergo regula illa militat etiam in prędicto dubio. Et eadem ratio affertur in Clementina: *Exiui de Paradiſo*, vbi Pontifex ait: *Attendentes, quòd in his, quæ Animæ ſalutem reſpiciunt, ad vitandos graues remorſus conſcientiæ pars ſecurior eſt tenenda*. Sed graues remorſus conſcientiæ adſunt non ſolùm in dubio puro, ſed etiam, quando adſunt motiua oppoſita, immo tunc maximè adſunt, quia vrgent motiua ſpecificantia actum pro peccaminoſo; nec poſſunt vitari, niſi claudendo oculum ad ea motiua, quod videntur facere Probabiliſtæ; ergo illa regula valet etiam in dubio cauſato ex motiuis probabilibus oppoſitis. Declaratur hoc exemplo. Si quis ſciat, in altero duorum panum eſſe venenum, & nullum motiuum probabile habeat, quòd potiùs ſit in vno, quàm in altero: Alter vero habeat motiua probabilia pro vtroque, certè vterque debet ſequi tutum, ideſt, abſtinere ab vtroque pane; ſic in propoſito; nam in altera parte dubij adeſt periculum peccati.

Ex quo patet, inanem eſſe in propoſito diſtinctionem illam dubij puri, & dubij cauſati ex rationibus probabilibus oppoſitis.

5. Secundò euertitur reſponſio: quia Regula ipſa non videtur poſſe habere locum in dubio facti. Cùm enim quis dubitat, an fecerit, an non fecerit, non poteſt in eo cadere tutum, vel non tutum, quod cadit tantùm in eo, quod faciendum eſt; nec etiam in tali dubio debet quis credere, ſe feciſſe, vt eligat tutum; immo hoc ſtultum eſſet; ergo illa regula valet quantùm ad Ius, quod naſcitur ex dubio facti, vt ſcilicet, ſi factum eſt peccaminoſum, vel etiam obnoxium cenſuris, ita ſe gerat dubitans, ac ſi feciſſet, eo quia in hoc nullum eſt periculum, in oppoſito magnum. Ergo per ſe, & directè illa regula valet in dubio Iuris; ſed in tali dubio parùm durare poteſt dubium purum, ſed quoaduſque adhibeatur conſideratio, vel conſulantur Doctores; ergo nimis reſtringitur, & parùm vtilis redditur à Probabiliſtis illa regula, dum eam dicunt valere tantùm in dubio puro.

6. Reſpondent ſecundò Probabiliſtę, illam regulam eſſe de conſilio, non de præcepto. Ita Suarez de Cenſuris part. 5. diſp. 40. ſect. 6. nu. 9. Sanchez in Decalogo tom. 1. lib. 1. c. 10. nu. 11. & 64. Malderus 1.2. diſp. 84. qu. 19. ar. 5,

Sed euertitur. Primò per Clementinam *Exiui* de Verborum significationibus, vbi dicitur, esse tenendam partem securiorem ad euitandos graues remorsus conscientiæ; qui enim eam non tenet, operatur cum illo remorsu; sed euitare tales remorsus est de præcepto, non de consilio, aliter liceret operari reclamante conscientia; ergo, &c. Item: Non sequi consilia, non inducit remorsum conscientiæ; hic enim non habetur nisi de peccato; non sequi autem consilium, non est peccatum, aliter consilium esset præceptum: ergo est de præcepto, sequi partem tutiorem.

Hic fortè dicetur, huiusmodi remorsus conscientiæ non sentiri a Probabilistis, quia pro certo habent, licitum esse operari iuxta probabile. Si autem ab alijs sentiuntur, mutent ipsi sententiam, vt suam tranquillent conscientiam, non Panicum terrorem inferant Probabilistis. Atque hoc beneficium, & quidem magnum putant à se tribui fidelibus, tranquillitatē conscientiæ, & remotionem dubiorum, & scrupulorum.

Sed contra. Quia remorsus illi causantur a rationibus specificantibus actum, vt peccaminosum; ergo non possūt euitari, nisi voluntariè auertatur mens a consideratione eorum. Hoc autem peccaminosum est, quia est contemnere, vel negligere ea, ex quibus rectum iudicium procedit; quare deliberatio sic suscepta est temeraria, vt docet D. Thomas 2.2. qu.63. ar.4. & re vera est non curare de peccato, vel periculo eius, immo in illud voluntariè ferri.

Secundò. Quia dum Pontifex ait, tenendam esse partem securiorem ad euitandos remorsus conscientiæ, supponit, hos necessariò sentiri, dum ea non tenetur, aliter eius ratio nulla esset; ergo non possunt euitari per vsum Probabilitatum. Ergo tranquillitas illa, qua frui se dicunt Probabilistæ (si tamen ea fruuntur) voluntaria est, non rationabilis: noster autem timor non est Panicus, sed rationabilis, & pius, & quisque ipsum non concipit, a Deo, sanoque consilio est alienus, dicente Ecclesiastico 32. 22. *Vir consilij non disperdet intelligentiam: alienus, & superbus non pertimescet timorem.* Insipiens etiam, & stultus; quia, vt dicitur Prouerb. 14. *Sapiens timet, & declinat a malo, stultus autem transilit, & confidit.*

Secundò euertitur per Capit *Significasti* de Homicidio, vbi dicitur, tutius esse illi Canonico cessare, quàm celebrare, pro eo, quòd in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum peccati timeatur; sed nullum est periculum peccati, si non recipiatur consilium; ergo illud non est consilium, sed præceptum. Item: vitare periculum peccandi est de præcepto, non de consilio; ergo de præ-

cepto

cepto tutior pars est eligenda in dubio; & hi duo textus adeo clari sunt, vt non possint eludi.

7. Euertitur 3. per Caput: *Illud Dominus* de Clerico excommunicato, deposito, &c. vbi dicitur de quodam Episcopo, quòd erat ei abstinendum a celebratione Diuinorum, quamuis per solam famam audisset, se a Iudice, neque Ordinario, sed Delegato, & neque monitione præmissa, excommunicatum; vnde de pura misericordia Pontifex relaxat ei pęnam a Sacris Canonibus in eos inflictã, qui post excommunicationem Diuina Officia celebrare præsumunt; & affertur ratio, quia in dubijs via tutior est eligenda. Sed nulla infligitur pęna a iure ijs, qui non seruant consilia; ergo non de consilio, sed de præcepto in dubijs via tutior est eligenda. Quod ipse Episcopus agnouit, dum, vt ibi dicitur, non iudicium, sed misericordiam postulauit; quia, scilicet, nondum exorti erant Probabilistæ, ipsum in sui defensionem armantes, & erigentes, quia, scilicet, cùm ei non constaret de sententia suę excommunicationis, erat vtique in possessione sui iuris, & libertatis, qua non debebat censere se expoliatum, & in dubijs melior est conditio possidentis; quare ex motiuo probabili prudenter iudicare poterat, se non esse excommunicatum, atque adeo Diuina Officia celebrare posse.

Idem habetur in Caput *Sicut nobis* de sententia excommunicationis, vbi dicitur, quòd semel excommunicatus semper debet censeri talis, nisi legitimè probet, se absolutum; ea nimirum ratione, ne cum eo communicans fortè incidat in excommunicationem minorem. Et addit Glosa, quòd, etiam si accesserit ad Curiam Papæ, & inde rediens dicat, se absolutum, non est ei credendum, nisi litteras proferat absolutionis, non obstante, quòd nullus debeat pręsumi immemor suæ salutis, &, quòd viro honesto videatur credendum; ergo, quamuis sit dubium, aut probabile, quòd ille fuerit absolutus, tamen habendus est tamquam non absolutus, idque non de consilio, sed de præcepto, quia in dubijs via tutior est eligenda.

8. Præterea. Non de consilio, sed de pręcepto est, vt ordinati ab Episcopis, de quibus dubium erat, an verè essent Episcopi, debeant iterum ordinari, Cap. *Presbyteris*, dist. 68. Item, quòd paruuli, de quibus ignoratur, an sint baptizati, debeant iterum baptizari, Cap. *Paruulos* de consecr. dist. 4. Similiter, quòd constituti in minoribus ordinibus, & dubij, an sint baptizati, non solùm debeant baptizari sub conditione, sed etiam iterum ordinari sub conditione, si non erant baptizati, quando primò ordinati fuerunt,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Cap. *Veniens* de Presbytero non Baptizato, & Cap. *Si Presbyt.* 1. qu.1. & ex Decreto Sacræ Congregationis Concilij ad interrogationem Vicarij Generalis Viennensis. Rursus, quòd sine dubitatione iterum debeat consecrari Ecclesia, de qua dubitatur, an fuerit consecrata, Cap. *Solemnitates* de Consecr. dist.1. Quorum omnium decisionum eadem Ratio est, quòd, scilicet, in dubijs tutior pars sit eligenda: si autem supradicta modo dicto iterentur, nullum est peccatum; si verò minimè, magnum est periculum peccati; ergo, quòd in dubijs tutior pars sit eligenda, non est de puro consilio, sed de præcepto.

9. Respondent 5. Probabilistæ; quòd illa regula valeat in dubio facti, non in dubio iuris, dubia autem, quæ recensuimus, sunt facti. Ita Suarez tomo 5. de Censuris disp.40. sect.5. num.18. & 19. Sanchez in Decalogo tom.1. lib.1. cap.10. nu.42.46. & 47.

Hæc Responsio præter id, quod paulò ante diximus, euertitur; quia nulla potest assignari ratio, cur valeat in dubio facti, & non iuris; immo neque, cur valeat in dubio facti, si non valet generaliter in quocumque dubio: Non enim id referendum est in voluntatem Pontificum ita statuentium; nam materiæ, de quibus decreuerunr, non tales sunt, vt nihil intersit, an ita, vel aliter fiat, vt sunt pleraque, de quibus non alia ratio assignari potest, nisi voluntas Principis; & hoc patet ex consideratione ipsarum materiarum. Non, inquam, potest assignari ratio, cur in dubio facti tutior pars sit eligenda, idest, vt ita se gerat aliquis, ac si commisisset peccatum, nisi ad euitandum periculum damnationis per penitentiam. Sed eadem ratio militat in dubio Iuris, ne fortè, scilicet, operando peccet; ergo regula illa valere debet in vtroque dubio.

Secundò: in Capite *Veniens* de Presbytero non baptizato dubium erat Iuris, an, scilicet, non baptizatus, habens tamen fidem Christi, esset capax cæterorum Sacramentorum; & aderant argumẽta probabilia pro vtraque parte, quæ à Pontifice ibidem referuntur; & tamen Pontifex: *Quod tutius est*, inquit, *sequentes, mandamus, quatenus ipsum per singulos ordines vsque ad Sacerdotium promouere procures*. Ex quo patet, etiam in dubio Iuris sequendum esse tutius. Item: Dubium Iuris fuisse in Capite *Illud nobis* de Clerico excommunicato, &c. ostendit Fagnanus nu.212. & tamen ibi dicitur, quòd in dubijs tutior via est eligenda.

10. Respondent 4. Probabilistæ non iam exponendo, sed obijciendo contra prædictam regulam: opponunt enim regulam Iuris ciuilis, quæ habetur L. *Res alienas*, C. de Rei vendicatione; & L. *Siue*

autem,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

autem, §. *si duobus*, ff. de publica in rem actione, vbi Baldus, & alij: *In dubio melior est conditio possidentis* (textus habet: *In pari causa, vel delicto*, sed Probabilistis placet legere *In dubio*) Cum ergo, inquiunt, vnusquisque sit in possessione suæ libertatis, non debet iudicare, se nexu alicuius obligationis innodatum, aut culpabilem; quare in dubio potest vti sua libertate, & post factum iudicare se immunem a culpa. Ita Suarez de Cens. tom. 5. disp. 40. sect. 6. nu. 4. & de Relig. tom. 2. lib. 4. c. 15. Sanchez in Decalogo tom. 1. lib. 1 cap. 10. num. 11. & 64. Layman lib. 1. tract 5. c. 5. § 4. num. 38 Azorius tom. 1. Institutionum moralium, lib. 2. cap. 19. qu. 12. Emanuel in verbo *Casus reseruati*. Enriquez in summa. lib. 1. de Eucharistia, cap. 4. num. 3. Vasquez prima 2. qu. 19 art. 2. disp. 62. cap. 6. in fine. Salas tract. 8, disp. vnica, sect. 17. nu. 154. in fine. Noster Villalobos in summa, tom. 1. tract. 1. diffic. 21. num. 7. & alij, qui omnes ex hoc principio plures, grauesque difficultates iu fauorem humanæ libertatis definiunt.

11. Sed contra primùm. Nam, si isti volunt duas hasce regulas reuera ad inuicem opponi, obijciunt contrarietatem Iuribus, quod graue est, & non faciendum. Si autem nolunt opponi; malè vnam obijciunt contra aliam: debent potiùs reperire modum, quo ambæ concilientur; at, si in dubijs melior est conditio possidentis, & possessio stat pro humana libertate, non potest consistere regula Canonum, quòd in dubijs tutior pars sit eligenda; ergo regula illa Iuris ciuilis alio sensu est intelligenda, vt non militet cōtra regulam Canonicam. Sed, & si contraria essent illa Iura, in pertinenribus ad disciplinam morum potiùs Iuri Canonico, quàm Ciuili standum est, quia hoc, cùm non habeat pro fine, nisi pacem, siue fælicitatem politicam, non prohibet omnia peccata, benè autem Canonicum, quod respicit æternam salutem.

12. Sed, admissa illa regula Ciuili, falsa est Minor subsumpta, scilicet, quòd possessio stet pro libertate humana: immo stat pro Deo, & Lege; hæc est enim vis Legis restringere libertatem, quæ antea soluta erat: ideo post eam latam, & nascimur, & viuimus obnoxij obligationi Legis, non solùm ad eam seruandam, sed etiam ad inquirendum, vbi dubium consurgit; aliter liceret propter ignorantiam Legis, & possessionem libertatis viuere, vt lubet; ergo possessio stat pro Lege; quia ipsa Lex deijcit nos de possessione libertatis. Ridiculum etiam esset opinari, quòd tantum bonum libertatis pariatur ab ignorantia, & tollatur a scientia. Certa antiquior est Lex æterna Dei, quàm libertas humana; & plurimæ Leges antiquiores

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 2.3.119

quiores sunt, quàm homines, qui in dies nascuntur, qui proinde sub Lege nascuntur: ergo nullo pacto possessio stat pro libertate humana contra Legem latam.

13. Hinc in Cap. *Dominus* de secundis nuptijs dicitur de fæmina, quæ post secundas nuptias dubitabat de morte viri prioris, dicitur, inquam, quòd non possit exigere debitum a secundo viro, licèt sit in possessione exigendi. In Cap. *Inquisitioni* de sententia excommunicationis femina dubitans probabiliter de impedimento dirimente inhibetur debitum exigere, non obstante possessione exigendi. In Cap. *Significasti il 2.* de Homicidio statuitur, vt Sacerdos dubitans, an ex sua percussione alter interierit, debeat tamquam homicida abstinere a diuinis, quamuis sit in possessione illa celebrandi. Et in Cap. *Illud nobis* supra relato dicitur de Episcopo dubitante, an esset excommunicatus, quòd debeat se gerere, vt excommunicatus. Si autem Leges humanæ præualent libertati humanæ, multò magis Lex Diuina, maximè naturalis; ergo regula illa iuris Ciuilis habet tantùm locum in materia Iustitiæ, & in foro externo, vt pluribus argumentis probat Fagnanus a nu. 194. vsque ad 206. (& certè causæ de possessione, ac de meo, & tuo sunt in materiæ Iustitiæ, nec nisi methaphoricè possessio transferri potest ad materias aliarum virtutũ) ex quibus tria trantùm breuiter referemus.

14. Primum: Iudicium debet constare ex Actore, Reo, & Iudice. Si ergo de libertate hominis adest lis inter Deum, & ipsum hominem, quis erit Iudex? An homo contra Deum? Hoc sanè nec inter ipsos homines admittitur, vt in propria causa pars sit Iudex aduersùs alteram. Probabilistæ autem constituunt hominem Iudicem pro sua libertate aduersùs Deum.

Secundum. Regula illa procedit tantùm in dubio, vt ipsi Probabilistæ asserunt, idest, cùm Iura partium sunt obscura; at respectu Dei nihil est obscurum; an ergo propter sui obscuritatem poterit homo manutenere se in possessione suæ libertatis aduersùs Deum omnia scientem?

Tertium. Regula illa valet, quando Iura ex vtraque parte sunt paria, ita enim habet: *In pari delicto, vel causa potior est conditio possideniis*; at quis dicat parem esse causam inter Deum, & Hominem, Legem, & Subditum, cùm Deus sua lege coercere possit hominis libertatem?

Valet igitur illa Regula in materia Iustitiæ, & in foro externo tantùm. Etenim in Iudicio, nec Absolutio, nec Damnatio periculo vacat ante cognitam causam. Si enim Iudex damnat innocentem

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

centem, peccat in proximum. Si absoluit criminosum, peccat in Rempublicam, cuius interest, delicta puniri; ergo debet retinere possidentem in sua possessione, donec cognoscat causam. Et hoc non est nouam proferre sententiam, sed manutenere, quod factum reperit, quod est præsumendum rectè factum; vt enim ait D. Thomas 22. quæst.60. art.4. *Vbi non apparent manifesta indicia de malitia alicuius, debet vnusquisque eum, vt bonum habere, in meliorem partem interpretando, quod dubium est; aliòquin iniuriatur ei, & contemnit ipsum*. Et Augustinus 3. contra litteras Petiliani cap.59. *Neminem rectè puto iudicari nocentem, qui hominem non conuictum crediderit innocentem*. Et in Cap. *Ex parte* de Scrutinio dicitur: *Illum, quem dignum esse non nouit, dignum debet æstimare*. Quare Iudex, manutenendo aliquem in sua possessione, donec cognoscat causam, sequitur, quod tutius est, non se exponens periculo peccati. Ex quo apparet, non tantùm regulam illam Iuris Ciuilis non opponi Canonicæ, sed potiùs fundari in hac. At in foro conscientiæ non militat hęc ratio; non enim iniuriam facit, aut contemnit seipsum, qui in dubio, an teneatur facere, vel abstinere, &, an peccauerit in aliquo opere, iudicat, se teneri, & peccasse; immo tunc rectè consulit sibi ipsi, ne incurrat in periculum peccati, vel damnationis.

15. Ex quo soluitur argumentum Suarez loco citato de Censuris, disp.40. sect.6.nu 3., & Sanchez in Decalogo lib.1. cap.10.nu.42. adducentium paritatem fori externi, & interni. *Iudex*, inquiunt, *non cogitur imponere pęnam latam a lege, donec in suo foro certus sit de delicto; ergò nec reus cogitur in foro conscientiæ exequi in se pęnam legis; donec in eodem foro certus sit de suo delicto*.

Quod Argumentum non est directè ad propositum: non enim quæritur in præsenti: an quis in foro conscientiæ teneatur exequi in se pęnam legis, dum non est certus, se commisisse delictum [illegible]: an teneatur iudicare, se obnoxium legi seruandæ, etiam si adsint rationes probabiles pro sua libertate; &: an teneatur iudicare, se peccasse, quando ex ratione probabili operatus est contra legem. Diuersa est autem ratio de pęna subeunda, & de commissione peccati. Verùm, & si illud Argumentum trahatur ad præsens propositum, patet discrimen inter forum internum, & externum. Vbi enim vertitur periculum Animæ, præsumendum est in deteriorem partem ad ipsum periculum euitandum, vt patet ex Capite *Iuuenis* de Sponsalibus, & ex cap. *Presbyteri*, dist.68., & hanc esse regulam generalem dixit Glossa in cap. vnico, verbo *Æstimare* de Scrutinio: vtque ait Hostiensis in Cap. *de Obseruantia Ieiunij*: *In obligationibus*,

quæ

quæ concernunt Deum, tutius est præsumere aliquem ligatum, quàm solutum, licèt in alijs facienda sit benigna interpretatio, ne quis, scilicet, sit obligatus in dubio. Rectè enim considerantibus apparet, in foro conscientiæ partem tutiorem esse benigniorem, quia ibi non agitur ad infligendam pęnam, sed ad procurandam salutem; magis autem consulitur saluti, cùm inceditur per viam tutam. Patet autem maximè discrimen inter forum internum, & externum; quia Iudex externus non solùm non cogitur, sed nec potest infligere pęnam in dubio delicti; nullus autem, nec ipsi Probabilistæ, dicunt, non posse hominem gerere se, vt obligatum in dubio obligationis: Quare inconsultè adducitur illa paritas.

16. Qui autem regulam illam Iuris Ciuilis etiam ad forum conscientiæ, & ad alias materias, præter Iustitiam, extendunt, plerasq; ex illa conclusiones deducunt nimiùm audaces, atque adeo periculosas. Prima. Qui dubius est: an inciderit in excommunicationem, siue sit dubium Iuris, siue facti, non debet se gerere pro excommunicato, immo nec petere absolutionem, quia est in possessione communicandi cum fidelibus. Ita Suarez, & Layman. Quod tamen est contra determinationem Capitis *Illud Dominus* de Clerico excommunicato, &c. & contra alia Iura supra adducta.

Secunda. Dubitans, an lex imponens pænam excommunicationis pro aliquo delicto sit vsu recepta, potest operari contra legem, nec incidet in excommunicationem. Ita Azorius.

Tertia. Dubitans, an casus sit reseruatus, potest ab illo absoluere: Ita Suarez, & Emmanuel Sà.

Quarta. Dubitans, an commiserit peccatum mortale, non tenetur illud confiteri. Ita Ioannes Præpositiuus, & Enriquez. Quod est contra antiquissimam regulam Confessionis, per quam peccata certa præscribuntur aperienda, vt certa, dubia, vt dubia.

Quinta. Dubitans de legitima potestate Prælati non tenetur illi obedire. Ita Vasquez, & Salas. Ex quo sequitur bellum iustum ex vtraque parte inter Prælatum, scilicet, & subditum, etiam si Prelatus non sit certus, immo dubius de sua potestate; si enim in dubio potest subditus non obedire, quare in dubio non poterit Prælatus præcipere?

Sexta. Dubitans, an beneficinm sit tenue non tenetur recitare officium. Ita idem Salas.

Septima. Dubitans, an in die Iouis translacta sit media nox, potest tuta conscientia vesci carnibus: at dubitans de eádem re in die Sabbati, non potest; quia in die Iouis est in possessione vescendi carni-

carnibus, non autem in die Sabbati; quam rationem planè ridiculam meritò appellat Fagnanus nu. 180.

Has, similesque Conclusiones educunt Probabilistæ ex illa regula sic extensa, propter quod non immeritò Caramuel pronunciauit: *In dubio beatam conditionem possidentis*. Verùm hæc extensio, vel propter hoc ipsum, quòd tam audaces, & Christianæ disciplinæ relaxatiuas, inobedientiamque fouentes Conclusiones inducit, etiam si non alia contra ipsam suppeteret ratio, esset reprobanda.

17. Sed etiam dato, quòd illa extensio rectè fiat, adhuc falsò dicitur, quòd in dubio legis homo sit in possessione suæ libertatis; cùm enim ex lege restringatur hominis libertas, vt non ampliùs liceat, quod antea licebat, ex dubio, an extet lex, non sequitur, quòd homo sit in possessione suæ libertatis, sed ad summum, quòd dubium sit, an sit in sua libertate, an hæc ei sit ablata per legem; ergo non potest operari tamquam possidens suam libertatem, quia hoc ipsum dubium est, an illam possideat. An fortè propter hoc, quia est dubius, debet certò iudicare, se esse in possessione suæ libertatis? Hoc quidem mirabile est, vt dubium sit ratio certitudinis de eadem re. Augustinus quidem epist. 131. ad Memorium loquens de his, qui in libertatem spiritus a Christo vocati sunt, sic ait: *Non habent congruum libertati, nisi quod habent congruum veritati*. Opinio autem non est vera, sed contingens ad verum, & falsum; ergo libertas, quam ex opinione, immo ex dubio sibi tribuunt sectatores Probabilitatū, non est libertas spiritus, in quam a Christo vocati sumus, sed libido mentis, vel carnis. Et hæc dicta sint pro hac Canonum regula, qua præscribitur, in dubio tutiorem partem esse eligendam, atque adeo vsus probabilitatum eliditur.

18. Secundò afferimus Regulam trigesimam Iuris in 6. *In obscuris minimum est sequendū*. Cuius regulæ ea ratio est ex Glossa ibi; quia de minimo non potest esse dubium, benè autem de magno; etenim in magno includitur minimum, sicut pars in toto, non autem e cōtra. Exemplum Glossæ: Si in aliqua regione sint duo mensurarum genera, vnum maius, alterum minus, & quis leget Ecclesiæ decem mensuras, non explicans, de quo genere, interpretandum est de mēsuris minoribus, quia hoc certum est, non posse esse contra mentem legantis, qui ad minus debuit intelligere de minoribus; &, si fortè intellexit de maioribus, cùm vtique in illis includantur minores, non fit contra mentem eius, quamuis non impleatur omnis voluntas eius: at, si fiat interpretatio de maioribus, periculum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

est, ne sit contra mentẽ legantis, si fortè intellexit de minoribus; ergo hæc regula planè supponit, in dubio tutiorem partem esse eligendã.

19. Tertiò afferimus regulam quadragesimam primam Iuris in eodem 6.: *Inspicimus in obscuris, quod est vero similius*; quæ regula habetur etiam in Iure Ciuili Pauli libro 9. ad Edictum. Et fundatur in Iure naturæ, quo tenemur, quantum possumus, sequi veritatem; ait enim Augustinus cap. præcedenti relatus lib. 3. contra Academicos cap. 15. *Non solùm puto eum errare, qui falsam vitam sequitur, sed etiam eum, qui veram non sequitur*. Poculdubio autem idem est *Probabile*, & *Verosimile*, *Probabilius*, & *Verosimilius*; ergo in obscuritate dubij non sufficit sequi merè probabile. Dubij, inquam, non tantùm puri, sed in quo pro vtraque parte adsunt rationes; nam non potest dari verosimilius, nisi vbi adsunt verosimiles, & verosimiliores rationes.

Quartò afferimus Innocentium III. Capite *Licèt quibusdam* de Regularibus, & transeuntibus; vbi dicitur, quòd, si probabiliter dubitetur, an ex caritate, an ex temeritate quis velit ad strictiorem ordinem transire, superioris iudicium est requirendũ. Ergo Pontifex nõ permittit vsum probabilitatũ, sed remittit ad Iudiciũ Superioris.

Quintò afferimus eumdem Innocentium Cap. *Consilium* de Obseruat. Ieiun. vbi loquens de quibusdam Bracharensis Diœcesis, qui propter inopiam annonæ, ex qua magna pars populi perierat, carnes in Quadragesima comederant, dicit quidem, se non putare, illos puniendos, imponit tamen Archiepiscopo, vt cum illis, & pro illis preces ad Deum effundat, ne ipsis aliqualiter imputetur; quia bonarum mentium est, ibi agnoscere culpam, vbi culpa non est. Ex quo primò potest deduci, non esse bonarũ mentium eos, qui non agnoscunt, seu timent culpam, neque vbi probabiliter est. Secundò cõparari potest cautela, & timor Pontificis solutioni, & confidentiæ Probabilistarum. Nam in casu relato a Pontifice potest videri certum, nullum ibi fuisse peccatum, & tamen Pontifex pauet, confugitque ad preces, tamquam pro remissione peccati. Hi verò in suis probabilitatibus securi sunt, & exultant. Sed hoc indicamus tantùm, non inculcamus.

Non enim volumus iudicare Sectatores probabilitatũ, memores præcepti Apostoli prima Corinth. c. 4. *Nolite ante tẽpus iudicare*, immo credimus eos bona iuxta suũ sensũ mente, bonaq; cõsciẽtia eas sectari. Sed nec silere possumus id, quod ex natura rei est, nimirũ, signũ timoratæ conscientiæ esse, abstinere ab vsu probabilitatum, quod & earum sectator Auersa fassus est 12. qu. 18. sect. 18.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Sextò afferimus Caput *In præsentia* de Sponsalibus, & Matrimonio; vbi Pontifex definit, non licere mulieribus transire ad secundas nuptias, etiam si quocumque annorum numero, quacumque diligentia adhibita, de statu viri notitiam non habeant; sed requiri certum nuntium de eius morte. Plurium autem annorum spatium sine litteris, vel nuncio, aut relatione de vita viri decursum, valde probabile argumentum est de eius morte, maximè, si summa diligentia, seu inquisitio facta sit; ergo Pontifex vetat sequi Probabile.

Septimò afferimus Decretum 2. Alexandri VII, in quo damnatur hæc propositio: *Omnes officiales, qui in Republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione ieiunij, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum ieiunio*; ego Pontifex requirit certitudinem incompatibilitatis, atque adeo declarat, non sufficere probabilitatem. Quod autem definitur in materia ieiunij, ex paritate rationis ad omnes alias materias trahendum est.

20. Afferimus vltimò Decretum SS. D. N. Innocentij Papæ XI. 2. Martij *1679.*, vbi primo loco damnatur Propositio afferens, non esse illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conuentio, aut periculum grauis damni incurrendi. Ergo decernitur, quòd, etiamsi id non vetet lex, neque conuentio, neque adsit periculum grauis damni, non licet in ea materia vti opinione probabili. Ergo quæritur: quare nec tunc liceat. Nec video, quid responderi possit, nisi quia adest periculum peccati in conferendo, seu conficiendo nulliter Sacramento; sed idem periculum adest in vsu opinionis probabilis in quacumque materia, vt, nempe, fiat actus malus, seu contra legem; ergo numquam licet vti opinione probabili.

21. Secundo loco damnatur Propositio afferens, Iudicem posse iudicare etiam secundùm opinionem minùs probabilem. Si autem hoc non licet Iudici in causa, vel iudicio publico, neque licebit cuique priuato in causa, seu iudicio priuato suæ conscientiæ: non enim ratio publici facit, vt illud non liceat Iudici; sed, quia generaliter malum est, vtpote expositum periculo peccati, sequi opinionem minùs probabilem. Et sicut probabilitas, & certitudo in ipsa fundata de honestate formali actus nõ reddit immunem a peccato Iudicẽ ferentem sententiã ex opinione minùs probabili, ita neque cæteros operantes ex eadem. Itaque ex hoc saltem infertur, non licere sequi opinionem minùs probabilem in concursu probabilioris.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Ad hæc respondent Probabilistæ, confectionem Sacramenti cum dubio de illius valore, & sententiam prolatam ex opinione minùs probabili, esse modò reddita illicita ex Decreto Pontificis illas Propositiones damnantis, quia hoc faciendo nouum ius condidit; non verò esse illicitas, nec fuisse ex natura rei; quare non rectè trahi consequentiam ad omnia opera ex probabilitate procedentia.

Sed hoc gratis, & irrationabiliter dicitur. Primò: Quia sic illa confectio esset illicita propter præceptum, siue legem; sed Pontifex declarat, esse illicitam, etiam si non obstet lex; ergo vult esse illicitam ex natura rei.

Secundò. Quia Pontifices, & quilibet legum latores non condunt noua iura simpliciter reprobando sententias, sed expresse declarando, se nouum præceptum imponere, & etiam impositionis causas afferendo, vt patet ex omnibus iuribus, & cónstitutionibus, præsertim recentioribus; ergo gratis omnino illud dicitur.

Tertiò, Quia illæ Propositiones multo tempore examini Theologorum Romæ fuerunt subiectæ, instante recolendæ memoriæ M. F. Christiano Lupo Louaniensis Scholæ Doctore, & Professore ex meo Ordine, qui eiusdem Scholæ, nec non Catholici Regis Legatum agebat. At tunc non exquirebatur, an illæ Pontificis arbitrio essent reiiciendæ, quidquid esset de earum falsitate, vel veritate; sed, an ex natura rei essent veræ, an falsæ, scandalosæ, & perniciosæ; id enim ad Theologorum examen pertinebat; ergo, dum damnatæ fuerunt, tales iudicatæ sunt, non redditæ.

Quartò. Quia Summus Pontifex in prohæmio sui Decreti dicit, se prosequi laudabile opus, & salubre a suo Prædecessore inchoatum in segregandis noxijs doctrinarum pascuis, easque Propositiones damnare, tamquam scandalosas, & perniciosas; ergo tales erant, antequam damnarentur, nam propterea damnatæ sunt. Quare, etiam nullo existente Decreto Pontificis, reijciendæ erant a cognoscentibus earum scandalum, & perniciem.

Quintò. Periculum irritæ confectionis Sacramenti, & proferendæ iniustæ sententiæ, sicut, & cuiuslibet peccati ex se ipso est euitandum; ergo, dum Pontifex declarat illicitam illam confectionem, & sententiam, non condit nouum ius, sed declarat antiquam, & in natura rei consistente veritattem, quòd non liceat operari cum periculo peccati, &, quòd tale periculum semper insit puræ probabilitati de immunitate actus a peccato.

Ex quo vlteriùs sequitur, non posse supra iudicium pure probabi-

babile de tali immunitate fundari iudicium reflexum certum, quòd operans iuxta illud immunis sit a peccato; nam tunc non adesset peccatum in vsu opinionis probabilis de eorum valore in Sacramentis administrandis, quia non esset cum conscientia periculi peccati, qua ratione illa administratio redditur peccaminosa. Sed Pontifex decernit oppositum; ergo, &c. Sed hac de re diligentiùs infra cap. 4.

Sextò. Plures ex Sũmis Pontificibus, quos retulimus, probabilitatum vsum reiecerunt; ergo, etiam si non veritatem ex natura rei declarassent, sed noua iura condidissent, non erat hoc tempore earum vsus a Probabilistis defendendus, quia saltem Pontificio iure improbatus.

22. Tertio loco damnatur Propositio asserens, quòd generatim, dum probabilitate, siue intrinseca, siue extrinseca, quantumuis tenui, modò a probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus. Ex quo fateor, non expresse damnari generaliter vsum probabilitatum, vt nonnulli credunt, sed tantùm declarari, quòd non sit generaliter licitus; id enim est contradictorium Propositionis damnatæ; quare relinquitur locus, quantum est ex vi huius damnationis, asserendi, aliquando illum vsum esse licitum; sed nihilominus adhuc ex vi illius damnationis infertur, numquam esse licitum: nam Probabilistæ docent, ex natura probabilitatis fieri, vt opus secundùm eam factum sit prudens, &, quòd illi meritò confidamus; sed natura probabilitatis semper est eadem; ergo semper opus secundùm eam factum esset prudenter factum; sed hoc damnatur in Decreto; ergo non ea est natura probabilitatis, vt opus secundùm eam procedens sit prudenter factum; ergo numquam licebit ei in operando inniti, & opus secundùm eam procedens non est prudens.

Fortè dicetur, non esse prudentis agere ex probabilitate, quãdo obstat lex, vel conuentio, vel periculum grauis damni incurrendi; & intuitu harum conditionum, vel causarum Pontificem declarasse, non semper esse licitum vsum probabilitatum.

Sed hoc non sufficit; nam cum his conditionibus, seu obstaculis non est probabile, quòd licitus sit actus; quis enim dicat, probabile esse, quòd liceat facere actum cum transgressione legis, vbi est manifesta inobedientia, & turbatio ordinis ab ea præfixi; vel conuentionis, vbi peccatur contra fidelitatem; vel cum periculo grauis damni, quod est contra charitatem? Ergo, cùm adsunt hæ conditiones, vel obstacula non sumus in casu probabilitatis; sed Decretum

loqui-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

loquitur in casu probabilitatis, apertè declarans, non semper esse prudentis agere ex probabilitate; ergo declaratio facta est intuitu ipsius probabilitatis, quòd, scilicet, non talis sit, vt ei inniti liceat, quasi opus ex ea procedens sit prudenter factum; ergo numquam licet ea vti.

23. Quarto loco damnatur propositio asserens, quòd excusetur ab infidelitate non credens, si ducatur opinione minùs probabili. Sed nulla, quantum video, potest afferri ratio, vel discrimen, cur non excusetur a peccato infidelitatis, qui non credit ex opinione minùs probabili, excusetur autem a cæteris peccatis, qui ex opinione minùs probabili ea opera sibi licita putans, eadem facit; ergo hìc damnatur quicumque vsus opinionis minùs probabilis; & per consequens destruitur illud principium, quòd probabile sit fundamentum ad prudenter operandum, & immunes reddens operantes a peccato.

CAPVT IV.

Ostenditur illicitus vsus probabilitatum ex ratione.

1. QVamuis superioribus capitibus, dum falsitas doctrinæ probabilitatum ex Scripturis, Patribus, sacrisq; Iuribus ostenderetur, pleræque, nec, vt arbitror, leues rationes contra eam sint adductæ, placet tamen specialiter eamdem rationibus, si fieri possit, euertere.

Primò igitur adest ratio obuia, quam virtute vnam per plura fundamenta latissimè versat, distribuitque Fagnanus. Sic autem eam proponimus. Deliberatè exercere opus, de quo operans dubitat probabiliter, vel dubitare debet, an sit peccatum, peccare est; sed operans ex opinione probabili deliberatè exercet opus, de quo dubitare debet, immo dubitat probabiliter, an sit peccatum; ergo peccat. Maior communiter conceditur, & nihilominus probatur; primò a priori. Quia exercere tale opus est non curare de peccato, quod in eo probabiliter dubitatur adesse, atque adeo est magis æstimare delectationem, vel vtilitatem ex illo opere procedentem, quàm Deum, vel amicitiam eius, quod certè offensa Dei est. Secundò. Quia quærere, versari, immo non fugere occasionem

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

proximam peccandi, etiam quando adest causa vtilis, vel honesta eam non fugiendi, immo etiam, cùm exinde speratur bonum spirituale, vel temporale, siue nostrum, siue proximi, peccatum est, vt in suo Decreto definit S.D.N. Innocentius Papa XI. damnans propositiones 61. 62. & 63. oppositum asserentes; ergo multò magis peccatum est, dum exercetur ipsum opus, de quo dubitatur probabiliter, esse peccatum. Appositum autem est in hac Maiori, dubitat probabiliter, ad maiorem euidentiam; nam reuera non solùm probabilis cognitio, sed etiam simplex scrupulus ex credulitate leui, & temeraria de peccato in aliquo opere adstringit reatu culpæ operantem, etiam si illud secundùm se non sit peccatum. Vt patet ex capite *Inquisitioni* de sententia excommunicationis, vbi dicitur, quòd, si alter coniugum ex credulitate leui, & temeraria credat, adesse impedimentum matrimonij, explosa ad consilium sui Pastoris conscientia leuis, & temerariæ credulitatis, potest licitè reddere, & exigere debitum. Vbi Pontifex docet, explodendam esse conscientiam ex credulitate leui, & temeraria, vt actus possit esse licitus. Et ex capite *Per tuas il* 2. de Simonia, vbi de Monacho ordinato ab Episcopo, quem Monachus post sui ordinationem ex relatione aliquorum credidit simoniacum, vnde nec volebat in suscepto ordine ministrare, nec ab eodem ad superiores promoueri, dicitur; quòd in ordine suscepto poterat securè ministrare, sed ad superiores ordines contra conscientiam ne ascenderet, ne fortè ædificaret ad gehennam, licèt in huiusmodi difficultatem collapsus sit ex eo, quòd conscientiam habuerit nimis scrupulosam, quam difficultatem euadere non poterat, nisi deponeret scrupulum. Si ergo facere opus, quod scrupulosè tantùm ex credulitate leui, & temeraria dubitatur esse peccatum, peccare est, quantò magis facere opus, de quo ex ratione probabili dubitatur, esse peccatum? Cuius rei ea ratio est, quam supra adduximus; quia, & is, qui cum dicto scrupulo operatur, præponit illud opus amicitiç Dei, & non curat, si peccet, atque adeo peccat. Sic igitur patet illa Maior.

2. Minor verò probatur; quia dum tantùm probabiliter cognoscitur opus, vt non prauum, assensus de hoc non est certus, sed cum formidine de opposito, eaque etiam probabili; nam, si vnum est tantùm probabile, consequens est, vt oppositum sit etiam probabile, aliter illud non esset probabile, sed certũ: ergo eo ipso, quò nõ prauitas opinanti est tantùm probabilis, ipse formidat de probabilitate opposita, seu non est certus de illa nõ prauitate; ergo

ope-

operans ex sola probabilitate rectitudinis exercet opus, de quo ipsemet dubitat, an sit peccatum: ergo peccat. Si autem operans cognoscit vtramque probabilitatem, tunc manifestiùs operatur cum dubio probabili de peccato in suo opere, atque adeo manifestiùs peccat.

Ad hanc rationem, quæ, vt dixi, obuia est, respondent Doctores Probabilitatum, concedendo incertitudinem, & dubitationem in Iudicio directo de rectitudine operis, negando autem in iudicio reflexo. Dicunt enim, quòd, licèt iudicium cadens directè supra rectitudinem operis, dum fundatur in principijs tantùm probabilibus, non possit esse certum, immo sit purè probabile; tamen, stante hoc iudicio non certo, sed probabili, potest operans formare sibi iudicium reflexum certum, quòd vtendo ea probabilitate cognita, & asserta per iudicium directum non peccat, quia licitum est operari iuxta opinionem probabilem. Et hoc est totum effugium, siue refugium Probabilistarum.

3. Contra igitur certitudinem huiusmodi iudicij reflexi, diligētissimè agendum est, & tria probare intendimus. Primum; quòd talis certitudo est impossibilis ex fundamento rationis. Secundum, quòd, si adest, est voluntaria. Tertium; quòd sit temeraria.

Quantùm ad primum consideramus primò absurditatem dicti. Intolerabile enim esset, si diceretur: *Operare cum dubio peccandi*; sed intolerabiliùs dicitur: tene pro certo, te non peccare in opere, de quo est dubium, an sit pecatum: illud enim solùmodò esset contra timorem, vel amorem Dei, hoc etiam contra lumen rationis. Cùm enim cognitione, seu iudicio directo iudicetur, illud opus non absolui a periculo peccati, quomodo potest rursus haberi Iudicium certum, quòd fiat sine periculo peccati? Nec refert, quòd dicantur esse diuersa iudicia, vnum, scilicet, directum, aliud reflexum; nam iudicium, quod dicitur certum, fundatur in primo, quod est incertum; ideo enim dicunt, certum esse, fieri opus sine periculo peccati, quia iudicatum est, ipsum probabiliter vacare periculo peccati, quod idipsum est, ac opus esse probabiliter expositum periculo peccati; ergo ideo certum est, ipsum fieri sine peccato, quia incertum est, ipsum non esse peccatum. Non enim hæc duo Iudicia se habent, vt duæ cognitiones de eadem conclusione, quarum vna fit per medium demonstratiuum, atque adeo certa, & scientifica, altera per medium probabile, atque adeo incerta, & opinatiua, quas cognitiones plerique, cum quibus, & Nos, concedunt, posse simul haberi de eadem conclusione ab eodem intellectu; sed vna cognitio, seu

iudi-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

iudicium esse fundamentum, & causam alterius; cùmque primum iudicium, idest, directum sit incertum, non potest dare certitudinem iudicio reflexo; nisi incertitudo sit fundamentum, & causa certitudinis, nimirum effectus nobilioris, & suæ causæ oppositi, quo nihil absurdius.

4. Sed, ne dicant Probabilistæ a Nobis, vel non candidè referri, vel non plenè intelligi vim suæ Doctrinæ, seu Responsionis, referemus eam verbis recentis Scriptoris Maderni de Actibus Humanis qu.4. ar.7. nu.6.; quamuis enim id prolixius fortasse videri possit, toleranda tamen prolixitas est pro veritate, & claritate in re tanti momenti.

Sic ergo loquitur Madernus. *Aliud est, quòd operans possit errare materialiter circa obiectum, iudicando bonum, quod re ipsa malum est: aliud est, quòd possit errare circa operationem, existimando facere operationem bonam, & re ipsa faciendo operationem formaliter malam; primum concedo posse sequi* (sequendo probabile); *at secundum est impossibile; etenim eo ipso, quòd prudenter operatur, inuincibiliter excludit omnem malitiam ab operatione; exclusa autem malitia, certum est, non peccare*. His dictis obijcit sibi. *Vbi est eadem ratio de obiecto, & de operatione, idem iudicium debet fieri de vtroque; sed eligens opinionem probabilem potest errare circa obiectum, iudicando bonum, quod re ipsa malum est; ergo potest errare circa operationem, iudicando bonam, quæ mala sit*. Et subdit: *Respondeo distinguendo Maiorem; quam dico, eße veram, si sit eadem ratio, & sub eadem ratione sumatur, non verò, si eadem ratio quidem sit, sed diuerso modo, seu sub diuersa ratione sumatur. In proposito igitur est eadem ratio de obiecto, & operatione, si directè, & obiectum, & operatio concipiatur: at verò si ratio obiecti accipiatur directè tantùm, & ratio operationis reflexè, diuerso modo sumitur, & sic potest variare iudicium, & facere, quòd illud de obiecto sit tantùm probabile de honestate ipsius, iudicium autem de honestate operationis sit certum, vt patet in hoc argumento, quod apud me certissimum est, & demonstratiuum. Operari secundùm iudicium prudens est licitum, & honestum; sed electio opinionis probabilis est operari secundùm iudicium prudens; ergo operari eligendo opinionem probabilem est operari licitè, & honestè. Quod Argumentum*, inquit, *non minùs videtur concludere, quàm quod mox pono; quod in omnium sententia demonstratiuum est: Omnis syllogismus topicus constat ex probabilibus; sed syllogismus generans opinionem est topicus; ergo constat ex probabilibus. Sicut enim iste syllogismus, si consideretur directè ratione materiæ, & obiecti, non habet generare nisi opinionem,*

at reflexè est vera, & proprijssima demonstratio, ita, & de Argumento antecedenter posito, cùm sit omnino eiusdem rationis, fatendum est. Hucusque Madernus.

5. Hic video distingui operationem ab obiecto, & ita distingui, vt obiectum possit esse malum, operatio verò minime. Sed, si sermo sit de obiecto operis externi, & de ipso opere externo; ex. gr. de pane, & vino in comestione, & potatione; nullum tale obiectum est malum, quia omnis creatura Dei bona est; nec opus habet ex illo bonitatem, siue malitiā moralem, vt Lib.3. de Act.Hum. monstratum est. Et, etiam si adstruatur in rebus bonitas, & malitia moralis obiectiua intrinseca, non potest tamen opus habere malitiam a re, nisi vt mala est; ergo etiam iuxta hanc suppositionem non potest obiectum esse bonum, & opus malum. Si autem sermo sit, vt esse debet, de obiecto actus interni (nam sermo est de obiecto iudicij intellectualis, cuius obiectum est opus externum, de quo iudicat, an sit bonum, vel malum) non video, quomodo hic possit distingui obiectum ab opere, cùm opus sit obiectum: potiùs possent distingui duo obiecta, alterum opus externum, alterum obiectum operis externi, illud obiectum proximum, hoc remotum, si super vtrumque feratur iudicium intellectus. Sed de obiecto operis externi non potest, nec debet iudicari, an sit malum, quia nullum tale malum est, vt diximus: ergo non potest hic distingui opus ab obiecto: nisi fortè distinguatur inter facere opus, & opus factum, & primum vocetur opus, secundum obiectum; quod prorsus vanum, immo chymæricum est; nam ipsum operari est opus operantis, vt comedere, bibere, furari, fornicari sunt opus comedentis, bibentis, furantis, fornicantis, quæ etiam nominibus substantiuis vocantur, comestio, potatio, furtum, fornicatio. Et quamuis etiam vocentur opera res factæ, quæ remanent post operationem, vt statua, vel domus factæ ab artifice; tamen, neque in hoc sensu modò loquimur de opere, & obiecto eius, neque in his rebus, vel in operibus, quibus fiunt, prout ad hæc facienda terminantur, habet locum bonitas, vel malitia moralis, sed tantùm rectitudo secundùm artem. Quid ergo hic distinguitur de opere, & obiecto? An fortè de agente, & opere eius, vt, ex gr. comestio quidem serotina in die ieiunij sit mala, comedens autem in ea facienda non peccet? Sed nec agens debet vocari opus, & prorsus impossibile est, vt actio sit mala, & agens in ea facienda non peccet, cùm id sit peccare, facere actionem malam, seu potiùs malè facere.

Video ipsum Madernum de Act.Hum. qu.4. ar.6. nu.8. distingue-

gue-

guere opinionem in formalem, & obiectiuam, opinionem formalem vocando assensum intellectus, obiectiuam verò rem opinatam. Fortasse ergo eodem sensu distinguit opus, & obiectum, scilicet, actionem, & rem, circa quam exercetur actio, ex.gr. comestionem, & panem, qui comeditur.

Verùm, etiam si admittatur ille improprius, immo absurdus modus loquendi (neque enim obiectum opinionis debet vocari opinio, sed opinabile, aut opinatum, sicut generaliter nullum obiectum actionis dicitur actio, sed agibile, aut actum) nihil habetur ad propositum de certa bonitate operis, & incerta obiecti. Nam obiectum ipsum, ex.gr. panis in seipso certè bonus est, neque hoc cadit in dubium; vt autem est obiectum comestionis, si habet, vel potest dici habere bonitatem, vel malitiam moralem, eamdem habet, quàm actus comestionis; idem enim est, rectè, vel malè comedere panem, ac panem rectè, vel malè comedi; ergo non potest haberi certitudo de recta comestione panis, & incertitudo de pane rectè comesto. Igitur consideratis omnibus dictis Maderni, nulla in eis apparet vis doctrinæ, aut responsionis.

Cùm autem dicitur, operantem prudenter non posse malè operari, verum est; sed petitur principium, & assumitur falsum, dum supponitur, operantem ex probabili operari prudenter.

Ex quo patet, Argumentum, quod contra se proponit Madernus, non rectè procedere; in eo enim supponitur distinctio operis ab obiecto, quæ nulla est; quare non debet dici, quòd eadem sit ratio de obiecto, & de opere, sed quòd prorsus idem sint obiectũ, & opus, ideoque re vera de ijs eadem ratio est. Inde responsio Maderni ambagibus, & inuolucris est plena. Ait enim: Si obiectum, & operatio sumãtur pariter directè, eadem est ratio de vtroque; secus, si obiectum sumatur directè, actio reflexè, potest obiectum esse dubium, quantùm ad bonitatem, & malitiam, operatio verò esse certò immunis a malitia. Hic primò non video, quomodo acceptio, idest, cognitio directa, vel reflexa possit transferre actus de bonitate in malitiam. Secundò. Non video, quomodo rebus ipsis conuenire possit dubietas, vel certitudo, cùm hæc sint differentiæ cognitionũ, non rerum; itaque saltem ibi adest loquutio impropria, quæ pluries solet esse causa difficultatis, & erroris. Sed pressiùs ad rem nostram. Non video explicatum, quid sit, obiectum sumi in recto, operationem in reflexo; neque quomodo id fiat; neque quomodo exinde sequatur, obiectum remanere sub dubio, operationem verò fieri certæ bonitatis. Nam neque ex syllogismo, qui

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

affertur, id colligitur. In primis enim eius Minor est falsa, & petitio principij, dum assumit, vt verum illud ipsum, de quo est controuersia. Deinde infert quidem, quòd licitum sit operari iuxta opinionem probabilem, sed non explicat distinctionem operis ab obiecto, neque quòd obiectum sumatur in recto, opus in obliquo, & quòd ex hac diuersa acceptione fiat, vt opus sit certò immune a malitia, obiectum verò minimè; immo indiuisibiliter infert, quòd operari, & opus factum ex opinione probabili sit immune a peccato.

6. Neque etiam id explicatur ex secundo Syllogismo, quem dicit in omnium sententia esse demonstratiuum. Quòd enim dicit, illum consideratum directè, & ratione materiæ, seu obiecti generare tantùm opinionem, reflexè verò esse demonstrationem, & generare scientiam, vel falsum est, vel non ad propositum. Generat quippe ille propriè, & absolutè scientiam, quamuis de materia, siue subiecto, quod est syllogismus probabilis; nulla enim res est, quæ non habeat certas, & determinatas veritates, quæ sciri possint; quia nulla res est, quæ non habeat certam, determinatamque naturam, & proprietates, licèt quantùm ad esse, aut aliquas comparationes, vel effectus sit contingens, vnde, & de rebus corruptibilibus, deque ipsa corruptione, & motu, ac de syllogismo non solùm Topico, sed & Elencho nonnullæ inuariabiles, certæ, ac necessariæ veritates per syllogismos demonstratiuos sciuntur: nec tamen propterea dicitur, quòd tales syllogismi, si sumantur directè, & ratione materiæ generent opinionem, reflexè verò generent scientiam. Quare in eo modo loquendi est insignis improprietas, vel ambiguitas; dum materia, vel subiectum, vel res, de qua aliquid demonstratiuè concluditur, vocatur obiectum, supra quod cadat directè demonstratio, veritas verò ipsa, quæ concluditur, dicitur reflexè considerari; non enim supra aliud directiùs cadit syllogismus, quàm supra veritatem conclusionis illatæ.

Verùm etiam omnibus his admissis, non plus sequitur, nisi, quòd possit aliquid certò, & determinatè sciri de operatione hominis, quamuis ipsa fiat contingenter; vt, quòd possit esse tuta a peccato, &c.; quod nec est in dubio, nec pertinet ad præsens propositum. Nusquam verò concluditur, quòd operatio facta ex puro probabili possit esse certò immunis a peccato (quod est punctum præsentis controuersiæ) maximè ex eo ipso, quia fit ex probabili; cùm potiùs ex hoc sequatur oppositum, quia probabile non est certum. Proindeque sequitur, in verbis tantùm consistere distinctionem illã,

quàm

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

quam promptiſſimè in ore habent Probabiliſtæ, dicẽtes: Operantem ex probabili eſſe certum de honeſtate formali ſui actus, licèt ſit incertus de obiectiua.

7. Conſideramus 2., quòd hæc Reſponſio irrita, & ridicula reddit omnia Iura, omniaque dicta Scripturarum, & Patrum, quibus definitur certum, & tutum eſſe eligendum. Si enim in pura probabilitate rectitudinis poteſt fundari iudicium certum, quòd in exercitio operis non peccemus, in omni dubio, vel controuerſia, in qua pro vtraque parte adſint rationes probabiles, vtraque pars erit certa, quòd, ſcilicet, in ea amplectenda nullum committatur peccatum; quare numquam reperiet locum illa regula, quòd tenendum ſit certum, dimittendum incertum; ergo redditur irrita. Vnde miror; quòd Probabiliſtæ aduersùs eam opponant operoſas illas reſponſiones; quòd ſit de conſilio, non de præcepto; quòd valeat in dubio facti, non Iuris; quòd valeat tantùm in dubio puro; quòd opponatur alteri regulæ de potiori conditione poſſidentis, quas ſupra retulimus, & reiecimus: omnem hunc laborem lucrari poterant, compendio reſpondentes: Quòd iuxta eorum doctrinam ſemper in dubijs eligitur certum, quia ſuper quacumque probabilitate de rectitudine operis fundatur Iudicium certum, quòd in eo exercendo nullum committatur peccatum. Sed non ita eſt. Immo Iura definientia, tenendum certum, dimittendum incertum, pro certo habuerunt, non poſſe in cognitione purè probabili, ideſt, incerta de rectitudine operis fundari certitudinem operantis de immunitate a culpa, ſiue peccato in eo faciendo. Si enim fundari poſſet, non eſſet dimittendum incertum, quod non alia ratione dimittendum eſt, niſi quia, qui illud ſequitur, non poteſt eſſe certus de ſui immunitate a peccato. Multò minùs crediderunt, propter oppoſitas probabilitates poſſe haberi duo iudicia certa, quòd, ſiue facias hoc, ſiue illud, vel, ſiue facias, ſiue non facias, immunis ſis a peccato, dum verſamur, vt ſupponitur, in materia non conſilij, ſed præcepti; &, quòd pari libertate, ac ſecuritate poſſis modò facere hoc, modò illud: quod ſanè mirum eſt, quemquam credere, nedum docere; operum enim oppoſitorum non poteſt vtrumq; eſſe rectum, & ſimiliter, nec actus poſitiuus, & omiſſio eius; immo alterum neceſſariò eſt non rectum, ſiue peccatum, dum, vt diximus, verſamur in materia præcepti; ergo in altero faciendo peccamus, &, dum hoc ſcienter facimus, etiam in culpa ſumus.

8. Tertiò arguitur. Certitudo illius Iudicij reflexi innititur principio illi vniuerſoli, quòd, ſcilicet, liceat operari iuxta opinio-

nem

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

nem probabilem; sed hoc principium est incertum; ergo nulla est certitudo illius Iudicij. Maior est doctrina Probabilistarum; Minor probatur primò ex hac ipsa disputatione, in qua agitur de veritate, vel falsitate illius principij; nos enim contendimus esse falsum; ergo non debent Probabilistæ illud assumere, vt certum, quamuis contendant esse verum.

9. Respondet Madernus de Actibus Humanis, qu.4. art.11. nu. 15. haberi certitudinem in illo iudicio reflexo, non quia reflectatur super aliquod principium extrinsecum; nam certitudo, inquit, debet haberi ex ipsa probabilitate, prout probabilitas est, aliter deseritur causa probabilitatis; neque, quia certum sit illud principium vniuersale, quod potest dici intrinsecum cuique probabili, nempe, licitum est operari ex opinione probabili; sed, quia reflectitur supra ipsum motiuum probabile, considerando illud esse rationabile, & prudens; quare reflectitur supra ipsum motiuum intrinsecum, sed vt a ratione, & prudentia directum: *Vt patet*, inquit, *in hoc Argumento, quod apud me est demonstratio: Omnis assensus a prudentia regulatus certissimus est, & tutissimus in conscientia; sed, pictori licitum est pingere in die festo, cùm sit assensus probabilis, est a prudentia regulatus; ergo pictori licitum esse pingere in die festo certissimum est, & tutissimum in conscientia.*

10. Hæc Responsio nulla est. Primò supponit, vt verum, & certum id, de quo est tota controuersia, nẽpe, quòd motiuum probabile sit fundamentum ad prudenter operandum, quod falsum esse, & pluries probauimus, & adhuc dicemus cap.5, Quòd autem dicit, tale motiuum esse rationabile, verum est, si rationabile dicat apprehensum, vel assertum per rationem, non autem, si dicat, recta ratione firmatum; nam idipsum est in quæstione, & eius oppositũ probatur per Argumentum; quia, scilicet, quod non est certum, non prudenter iacitur, vt fundamentum ad operandum; sed, & quòd certitudo possit haberi ex reflexione supra motiuum probabile, considerando illud esse probabile, & prudens, omnino vanum est. Neque enim reflexio potest tribuere motiuo id, quod in se non habet; vel ergo illud motiuum est ex se prudens ante reflexionem; & tunc non opus est reflexione, vt possit ex eo prudenter, & tutò elici operatio, vt patet, quando motiuum est moraliter certum, vel euidens, non enim tunc opus est reflexione supra certitudinem, & euidentiam eius, vt operatio prudenter, & tutò eliciatur; vel non est ex se prudens; & tunc non potest id ei præstari a reflexione; quid enim est reflectere supra motiuum probabile, nisi de-

duo

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

duo considerare ipsum, vt probabile? At hæc consideratio non potest illi tribuere, quod in se non habet, nisi denominationem extrinsecam denuo considerati. Patet idipsum in cæteris similibus; nō enim, vt operatio sit fortis, iusta, temperata, requiritur reflexio supra motiuum, denuo considerando illud inducere ad actum fortem, iustum, temperatum; sed sufficit, vt a principio sit cognitum tale; idem est in actionibus prauis; ergo inaniter dicitur, quòd reflexio supra probabilitatem motiui requiratur, & præstet, vt illud sit prudens, seu fundamentum ad prudenter operandum; immo hoc prorsus videtur patrocinium causæ desperatæ. Argumentum illud, quod dicit apud se esse demonstratiuum, Minorem habet falsam; & falsitatis ratio est ea ipsa, quæ ibi affertur, vt ratio veritatis, vt potest patere consideranti, quæ dicta sunt; quare reuera illa Minor repugnat in terminis.

11. Verùm ipse Madernus eodem Tract., & Quæst. art. 7. nu. 6. respondens Argumento, quòd, scilicet, non sit certum, posse eligi probabile, sed tantùm opinatum, quod potest esse falsum; ergo eligens illud non est certus, se non peccare: respondens, inquam, huic Argumento fundat certitudinem immunitatis a peccato in eo opere in acceptatione, & electione opinionis probabilis. Sic enim loquitur: *Licèt sit tantùm opinio probabilis, quòd quis possit eligere opinionem probabilem, nihilominus, si semel acceptetur, & prudenter eligatur tamquam regula operationum, implicat, talem operationem esse malam.* Et tamen iuxta superiorem doctrinam dicere debuisset, quòd, si reflectatur supra ipsam probabilitatem opinionis, non potest actio in ea fundata esse mala. Quare, vel non constat in doctrina, vel nomine reflexionis intelligit acceptationem, siue electionem voluntatis, ac proinde dicit, ideo motiuum probabile esse rationabile, & prudens, certumque reddere operantem a peccato, quia acceptatur, & eligitur a voluntate, quod absurdissimum est, & contra omnem rationem: non enim ex acceptatione voluntatis fieri potest, vt motiuum, & actio secundùm ipsum elicita sit prudens, & recta, sed ex iudicio rationis conformis ad legem; nam ipsa acceptatio voluntatis, vt sit prudens, & recta, debet conformari iudicio recto rationis. Verùm ex hoc apparet, id quod pluries dicemus infra, præsertim cap. 4. nu. 7. Doctrinam de licito vsu probabilitatum, & certitudinem immunitatis a peccato in ea sequenda esse merè voluntariam. Præterea: nimium, & intolerabile est asserere, quòd, ex quo opinio probabilis semel acceptata est pro regula operationum, implicet operationem ex ea procedentem esse malam:

quan-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

quanta enim est certitudo probabilitatis, vt oppositum eius implicet contradictionem? Certè nec certitudo moralis, neque euidentia physica ad tantam firmitatem peruenit; neque negantes licitum vsum probabilitatum traducendi sunt tamquam non percipientes vim contradictionis, seu repugnantiæ. Ipse Madernus locis cit. ar. 7. num. 3. tantam probabilitatis certitudinem refundere videtur in authoritatem Doctorum. Sic enim loquitur: *Si verò substineamus secundum* (id est, quòd sit vera sententia de licito vsu probabilitatũ) *cùm per authores, qui illam substinent, implicet, aliquem operari ex opinione probabili, & peccare, certissimum erit, &c.* Verùm neque veracitas, siue authoritas Dei reuelantis præstat, vt oppositum eius, quod reuelat, implicet contradictionem; quamuis contradictionem implicet, Deum mentiri, aut falsum asserere.

12. Probatur 2. incertitudo illius principij vniuersalis. Quia ex principijs probabilibus determinatis, idest, propriis, & particularibus eius materiæ, siue conclusionis agibilis, de cuius rectitudine habetur opinio probabilis, non certò infertur rectitudo operis; ergo non est certum vniuersaliter, quòd liceat operari iuxta opinionem probabilem. Antecedens patet ex terminis, & conceditur a Probabilistis. Consequentia probatur: Si enim nulla principia probabilia propria particularium agibilium probant certò rectitudinẽ agibilis, eo ipso, quo tantùm probabilia sunt, non potest esse vniuersaliter certum, quòd liceat operari iuxta opinionem probabilem, vt potest patere ex opposito; si enim principia propria particularium agibilium probarent certò rectitudinem illorum, non posset esse incertum vniuersaliter, an liceat secundùm illa operari; ergo, si principia propria agibilium non probant certò rectitudinẽm illorum, non potest esse vniuersaliter certum, quòd liceat illa operari. In Argumento, quod vocatur inductio, non est vera Propositio generalis, nisi omnes particulares sub ea contentæ veræ sint; etenim ea deducitur ex singularibus sufficienter numeratis; vt, non potest esse verum: Omnis ignis calefacit, nisi hic, & ille, omnesque, & singuli ignes calefaciant. Quale ergo hoc est, quod asserunt Probabilistæ, vt certum sit, omnem operationem procedentem ex probabili esse licitam, cùm nulla principia probabilia reddere possint certò immunem a peccato opera ex illis procedentia?

13. Probatur 3. Quia Probabilistæ non aliunde probant illud suum principium, nisi, vel, quia agens iuxta opinionem probabilem agit prudenter, vel, quia Deus non ampliùs requirit a nobis. Sed primum est falsum, vt potest patere ex dictis, & ampliùs patebit in

Ca-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Capite 5., quo argumenta Probabilistarum diluentur. Secundum verò, quoadusque aliquam reuelationem sibi factam non profeferant, non est credendum; ergo illud principium non est certum, immo falsum.

Fortè dicetur, quòd incerta quidem est rectitudo operis, dum tantùm innititur principijs probabilibus; at certum est, operantem esse immunem a peccato propter certitudinem illius principij vniuersalis. Sed hoc est relabi eòdem: etenim illud ipsum principium non est certum. Et rursus: non est possibile, operantem esse certum, se non peccaturum in eo opere, de quo incertum est, an sit peccatum; nam hæc incertitudo non est de opere in abstracto, veluti de aliquo per se existente, sed de eo, vt faciendo ab operante, idest, incertum est, an liceat fieri: peccatum enim idem est, ac peccare; ergo planè implicat, quòd de opere adsit incertitudo, an sit peccatum, & de operante certitudo, quòd non peccet in illo exercendo; vt, quòd incertum sit, ex. gr. an dispensatus in carnibus possit cænare in die ieiunii, & certum sit Titio dispensato in carnibus, posse cænare in die ieiunii. Sic igitur probata remanet impossibilitas certitudinis illius iudicii reflexi, quantum est ex vi rationis.

14. Probaturmodò secundum, idest, quòd talis certitudo sit merè voluntaria. Si enim non est ex ratione, non aliud restat, nisi vt sit ex voluntate, sitcut Philosophus dicit de iis, qui adhærent suis opinionibus tamquam demonstrationibus. Cùm verò voluntas non ducta a ratione sit libido, vt habetur ex Augustino lib. 1. de Libero Arbitr. cap. 1. & sequentibus, sequitur, quòd talis certitudo sit ex libidine.

15. Sed, & idipsum positiuè probatur. Nam motiua contraria æquè, vel ferè probabilia simul applicata eidem intellectui non possunt causare assensum determinatum, vtrumque, scilicet, ad seipsum, immo illum mutuò impediunt, solùmque ex voluntate potest causari talis assensus; non enim adest ratio, cur præstetur assensus vni potiùs, quàm alteri, dum sunt æquè fortia, & æquè mouentia; immo tunc necessariò intellectus remanet immobilis, atque suspensus; consimili ratione, ac de immobilitate terræ censebant antiqui Philosophi, quos refert Aristoteles 2. Cæli tex. 93., quòd, scilicet, ideo terra staret in medio mundi, quia, cùm æqualiter distaret a qualibet parte eius, non aderat ratio; cur moueretur potiùs ad vnam, quàm aliam. Quam rationem, quamúis reprobet Aristoteles, quia, scilicet, per eam non assignatur causa, cur pars terræ exi-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

xistens extra centrum moueatur ad centrum, non tamen reprobat quantùm ad illud, quòd stantibus æqualibus motiuis nulla sit causa, cur res moueri debeat potiùs ad vnum, quàm ad aliud. Idem dici solet de capillo æqualiter distento, quòd, scilicet, ex nulla parte frangetur; & de bruto famescente constituto inter esculenta, & proculenta æqualiter distantia, & æqualiter allicientia, quòd, scilicet, ad nullum mouebitur. Hinc plures Doctores, quamuis admittant libertatem electionis inter media æqualiter conducentia ad finem, eam tamen dicunt procedere, non ex vi consultationis præcedentis, idest, non ex ratione, sed ex libertate voluntatis, de quibus omnibus dictum est Lib.II. De Act. Hum. Cap.12.; ergo intellectus inter motiua æquè probabilia non potest ex ratione determinare se potiùs ad vnum, quàm ad aliud, immo anxius, & suspensus fluctuabit ex consideratione vtriusque; ergo, si se determinat potiùs ad vnum, quàm ad aliud, hoc non procedet a ratione, sed a voluntate, vel, quia cessat a consideratione alterius motiui. Hinc Philosophus dicit, quòd ad pauca respicientes de facili enunciant, idest, determinant facilè se ad assensum, propter hoc ipsum, quia non considerant omnia. Viri autem graues, Docti, & Cordati inter æqualia momenta rationum non proferunt, immo suspendunt iudicium, atque sententiam; vt patet maximè in Augustino, quem propterea Antonius Nebrissensis vocat discipulum Academiæ nihil affirmantis, & de eo dixit Secundinus Manichæus, quòd armatus esset contra omnia, affirmaret verò nihil, Lutherus etiam, quòd vbique disputet, nusquam affirmet. Hinc in Angelis non cadit opinio, idest, assensus erga conclusionem tamquam veram, dum ea probabiliter tantùm deducitur, vt docet D. Thomas 2.sent. dist.11. ar.5., & 1.par. qu.48.ar.5., suspendunt enim tunc iudicium, nec se mouent ad assentiendum, ne errent, habendo pro certo incertum, & pro vero falsum. Cuius oppositum contingit in Dæmonibus ex irrationabili eorum furore, & inconsulta ratione, vt ait D. Dionysius; ergo iudicium illud certum reflexum, quod formant Probabilistę erga vnam partem contradictionis inter æquales probabilitates, est merè voluntarium.

16. Tertiò probatur, quòd illa certitudo sit temeraria. Oritur enim ex negligentia, & inconsideratione motiuorum, siue rationũ, quæ sunt in oppositnm, atque adeo descendit ex vitio inconsiderationis, quod continetur sub imprudentia, vt docet D. Thom. 2. 2. qu.53.ar.3.& 4., cùm .s. quis contemnit, vel negligit attendere ea, ex quibus rectum iudicium procedit; immo est vitium præcipitationis,

quia

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

quia descenditur ad determinationem, & opus non per gradus rationis, sed ex impetu voluntatis, vt docet idem D. Thomas eodem loco art.3. Hinc Tullius Academicus .1. sectator, non certitudinis, quam desperabat posse haberi, sed probabilitatis, sic ait lib.1. Officio.: *Quid me impedit ea, quæ mihi probabilia videantur, sequi, quæ contra, improbare, atque affirmandi arrogantiam vitare, fugere temeritatem?* Arrogans, scilicet, & temerarium putabat affirmare, vt certum; quod non plusquàm probabiliter teneri posse arbitrabatur.

Probatur idem secundò. Quia tenere incerta pro certis, sicut approbare falsa pro veris, error est, vt pluries ait Augustinus, & ex se patet; sed Probabilistæ suo illo iudicio reflexo tenent, vt certam rectitudinem operis, quæ, vt deducitur ex principijs probabilibus, est incerta; ergo errant: cùmque talis error sit illis voluntarius, vt probatum est, sequitur, quòd sit temeritas, & imprudentia. E contra Augustinus Epistola 156. ad Optatum dicit, se non ausum de quæstione originis animæ definitam proferre sententiam. Et lib.4. ad Vincentium Victorem a capite primo pluries dicit, se ignorare originem animæ; cùm tamen plura argumenta probabilia de ea haberet; quia, scilicet, hæc non sufficiebant ad determinandam certitudinem assensus. Propterea Cassiodorus libro de Anima cap.14. dicit: ***Augustinus*** (in supradicta quæstione) ***nihil temerè dicit esse affirmandum***. Et subdit: ***Melius est in tam occultis causis confiteri ignorantiam, quàm periculosam assumere fortassis audaciam***. Hinc etiam Bernardus supra relatus cap.3.: ***Opinio***, inquit, ***si habet assertionem, temeraria est***. Si ergo in speculabilibus inter æquæ probabilia, suspendenda est sententia, quantò magis in agibilibus, vbi adest periculum peccati?

Rursus idem Augustinus lib. de Mendacio ad Consentium, cap.3. postquàm dixit: *Qui opinatur, putat se scire, quod nescit*, statim id esse vitiosum, & temerarium dicit: ***Nec tamen***, inquit, ***in nullo vitio est, si, quod ignorat, nosse se putat, etiam si verum sit; incognitum enim habet pro cognito***. Et subdit: ***Potest itaque ille, qui falsum pro vero enunciat, quod tamen verum esse putat, errans dici, & temerarius***. Ex quo apparet dictum Bernardi supra relatum, & definitionem opinionis ab ipso traditam; quòd, scilicet, sit habere quasi pro vero aliquid, quod nescias esse falsum, omnino conformia esse doctrinæ Augustini.

Idem Augustinus de Genesi ad litt. in Imperfecto cap.1. dicit, quòd in libris diuinis temeritas asserendę incertæ, dubiæque opi-

nionis difficilè sacrilegij crimen euitat; vocans temeritatem assertionem rei incertę, ac opinabilis; & octauo de Genesi ad litt. c.5. *De tam magna*, inquit, *quæstione nulla temeritate confligo; melius est enim dubitare de occultis, quàm litigare de incertis*. Item 18. de Ciuit. cap 52. postquàm in vtramque partem disputasset: An persequutiones Ecclesiæ denario numero definitæ sint, concludit: *Non mihi videtur, esse definiendum numerum persequutionum. Sed rursus affirmare, aliquas futuras a Regibus præter illam nouissimam, non minoris est temeritatis. Itaque hoc in medio relinquimus, tantummodò ab affirmandi quodlibet horum audaci præsumptione reuocantes*, Vbi euidentissimè assertionem rei incertæ, quamuis probabilis, vocat temeritatem, præsumptionem, & audaciam.

17. Probatur secundò principaliter illicitus vsus probabilitatum. Dum enim dicunt Probabilistæ, licere operari iuxta opinionem probabilem, formando sibi iudicium illud certum reflexum, quòd iuxta eam operando non peccent, vel intendunt, quòd opus factum non sit malum, vel, quòd non imputetur ad culpam operanti, etiamsi illud secundùm se sit malum. Primum non potest dici; non enim quòd opus sit secundùm se malum, necne, dependet a nostris probabilitatibus; possumus enim in illis falli; multò minus ex illo iudicio reflexo; sed dependet ex conformitate actus ad legem; etenim etiam in ignorantibus inuincibiliter legem reperiuntur opera mala, & maioris, vel minoris malitiæ, vt patet in gentibus. Hinc Augustinus epist.153. ad Publicolam: *Si quis*, inquit, *bonum putauerit esse quod malum est, & fecerit hoc putando, vtique peccat. Et ea sunt omnia peccata ignorantiæ, quando quisque benè fieri putat, quod malè fit*. Nec sanè motiua nostra probabilia possunt auferre ab actu rationē malitiæ, si eam habet ex sui natura per ordinem ad legem, vel finem; aliter motiua contraria probabilia transferrent actum de malo in non malum, siue bonum, & e contra. Ad summum ergo potest dici, quòd opus illud, licèt ex natura sua malum sit, non imputetur ad culpam operanti, dum illud agit ex motiuo probabili bonitatis eius: & ad hoc fortasse potest valere iudicium illud reflexum certum (ne de eadem veritate dicatur simul adesse certitudo, & incertitudo) vt, scilicet, quamuis incertum sit, opus non esse peccatum, tamen certum sit, operanti non imputari ad culpam, dum operatur ex opinione probabili rectitudinis eius: & ita, tamquam ex communi sensu Probabilistarum dicit Auersa 1.2. qu.18.sect.16. docens, quòd, qui operatur ex illo iudicio reflexo certo, non se exponit periculo peccandi formaliter, sed ad summum faciendi id,

quod

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

quod fortè in re materialiter est peccatum; sed non per hoc, inquit, simpliciter peccat, nec est culpæ reus, etiam si id in specie sua malum sit, quia satisfacit homo obligationi suæ de euitando peccato, quando facit id, de quo probabilis est opinio, non esse peccatum. Addit tamen sect. 18., signum esse timoratæ conscientiæ, si studeat quis vitare qualecumque periculum faciendi id, quod materialiter fortasse malum sit, & abstineat libentiùs ab his opinionibus probabilibus.

Sed tunc arguitur, subsumendo. Sed est in præcepto vitare peccata materialia, & voluntariè committere illa, seu exponere se periculo illa committendi idipsum est formalissimè culpa; ergo falsa, & perniciosa est doctrina probabilitatum; nec quidquam iuuat iudicium illud reflexum.

Minor subsumpta probatur primò. Quia idipsum, idest peccatum, quod vocant materiale, vetatur a lege. Non enim vetatur, ne actus fiat culpabiliter, immo ideo fit culpabiliter, quia liberè fit, dum vetatur; etenim culpa supponit prohibitionem, seu malitiam actus; ergo lex respicit naturam actus, quem vetat, quia, scilicet, est contra ordinem intentum a Legislatores, & finem talis ordinis, id quod habet actus ex natuta sua, non quia fit culpabiliter. Hinc, vt paulò supradiximus, etiam in ignorantibus inuincibiliter legem, qui proinde non committunt culpabiliter contra eam, dantur peccata, eaque magis, vel minùs grauia iuxta naturam actus per ordinem ad legem; grauius enim peccatum est incestus, quàm simplex fornicatio, etiamsi vtrumque ignoretur inuincibiliter, esse peccatum, vt de primo apud quosdam Populos Scithis finitimos refert Curtius lib. 8. num. 2. Et apud nonnullos Indos, Arabes, Persas, Mauros habitantes iuxta Bactrianos, ac apud Babilonios, referente Alexandro ab Alex. lib. 1. Genialium cap. 24., & apud Arsacides Parthorum Reges, apud quos tam grauis error inoleuerat, vt parùm legitimè regnare crederent, nisi ex matris, filiique incesto concubitu editos, ex eodem lib. 1. c. 1., de quibus etiam Ouidius lib. 10. Metamorphoseon; & de secunda apud Græcos, & Romanos, vt insinuat Tullius oratione pro Marco Celio; ergo voluntariè committere, vel exponere se periculo committendi peccata materialia est formalissimè culpa.

Peccatum idololatriæ, quod committi potest a fidelibus adorantibus in Altare panem, & vinum non consecratum ex defectu celebrantis, qui, vel non est promotus ad Sacerdotium, vel intentionem consecrandi non habuit, non imputaretur illis ad culpam

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

pam, seu materiale tantùm esset propter ignorantiam inuincibilem; & tamen adeo graue est, vt pro illo euitando Summi Pontifices Clemens, & Vrbanus Octaui iusserint, morte puniri eum, qui celebrat, cùm non sit Sacerdos.

19. Exprimitur luculenter hæc veritas Genesis 12; vbi Dominus impediuit copulam Pharaonis cum Sarai vxore Abrahæ, quam ille, ignorans inuincibiliter esse Abrahæ vxorem, in domum suam introduxerat; quæ tamen copula proinde non fuisset culpabilis ex parte Pharaonis, sed tantùm peccatum materiale. Vnde ipse ad Abraham, postquam cognouit veritatem: *Quid nam*, inquit, *est hoc, quod fecisti mihi? Quare non indicasti mihi, quòd vxor tua esset?* Idem præstitit Deus erga Abimelech Regem Geraræ, qui eadem ignorantia inuincibili ductus, tulerat eamdem Sarai in domum suam, dicens ei: *Morieris propter mulierem, quam tulisti, habet enim virum.* Cui ille: *Domine, num gentem ignorantem, & iustam interficies?* Et rursus Dominus ad eum: *Et ego scio, quòd simplici corde feceris, & ideo custodiui te, ne peccares in me, & non dimisi, vt tangeres eam.* Deinde refert Scriptura: *Statimque de nocte consurgens Abimelech vocauit omnes seruos suos, & loquutus est vniuersa verba hæc in auribus eorum, timueruntque omnes viri valde. Vocauitque Abimelech etiam Abraham, & dixit ei: Quid fecisti nobis? Quid peccauimus in te, quia induxisti super me, & super regnum meum peccatum grande?* Et paulò post: *Orante autem Abraham sanauit Deus Abimelech, & vxorem, ancillasque eius, & pepererunt: concluserat enim Dominus omnem vuluam domus Abimelech propter Sarai vxorem Abraham.* Tanti non solùm Dominus, sed etiam Pharao, Abimelech, & viri eorum appenderunt peccata materialia, de quibus modò Doctores Probabilitatum dicunt, non esse curandum.

Rursus Genesis 26. Cùm Abimelech Rex Palæstinorum vidisset Isaac iocantem cum Rebecca, quam dixerat suam sororem (idest, aliqua licentia erga eam vtentem, quæ non esset, nisi viri ad vxorem, vt explicat Augustinus) accersito eo, dixit: *Quare imposuisti nobis? Potuit coire quisquam de populo cum vxore tua, & induxeras super nos grande peccatum. Præcepitque omni populo dicens: Qui tetigerit hominis huius vxorem, morte morietur.* Et tamen copula illorũ cũ vxore Isaac non habuisset culpam adulterii propter ignorantiã inuincibilem, quantumq;ad hoc fuisset peccatũ materiale tantùm, & tamen eam deordinationẽ, siue malitiam adeo abominatus est Abimelech, vt peccatum grande vocaret, & morte puniret. Ex quibus omnibus clarissimè patet, vitanda esse peccata materialia, immo, nisi

nisi hæc sint vitanda, non dari peccatum formale, idest, culpam: ideo enim culpa est illa liberè committere, quia illa sunt vitanda, vt proinde mirum sit affirmari oppositum.

20. Declaratur magis, finem directum legis prohibentis non esse remouere culpas, sed actus, quibus turbatur ordo ab ipsis præscriptus, quique, dum liberè fiunt post prohibitionem, imputantur ad culpam; quia ad finem remouendæ culpæ, præstaret potiùs non condere leges: vbi enim non est lex, neque præuaricatio Roman. 7. Quare lex non solùm non assequeretur finem intentum, sed etiam sortiretur oppositum: intenderet enim remouere culpas, & prohibitione sua illas accerferet: ergo lex intendit remouere actus, quos dicunt peccata materialia; quia, scilicet, perturbant ordinem rerum, & hi ipsi adscribuntur ad culpam, seu euadunt peccata formalia, dum liberè, & scienter exercentur post prohibitionem.

21. Probatur 2. eadem Minor. Quia aliter laborantibus ignorantia inuincibili non esset tradenda notitia legis, quia, quoadusq; in tali ignorantia manerent, non committerent peccata formalia, idest, culpas, sed tantùm materialia, quæ, vt dicunt, non sunt vitanda; atque adeo, ex tali notitia non solùm nullum bonum, sed etiam magnum malum illis proueniret, quia ex transgressione legis fierent rei culpæ, cuius antea non erant. Ergo euitanda sunt, non tantùm peccata formalia, sed etiam materialia, quia etiam ista, vtpote perturbantia ordinem institutum à Deo, sunt offensa Dei; omnis autem offensa Dei est vitanda, etiam materialis; de hac enim loquutus est Dominus ad Achimelech, cum ait: *Custodiui te, ne peccares in me.*

22. Probatur 3. Quia si tantùm tenemur vitare peccata formalia, idest, culpas, sequitur, quòd ratio, ob quam tenemur abstinere a peccatis, non sit offensa Dei, sed damnum, aut periculum nostrũ, ne, scilicet, incurramus pęnam æternam; sed hoc est absurdissimũ, & impium; ergo, &c. Probatur sequela maioris. Quia offensa Dei reperitur etiam in peccato materiali; omnis enim actus deordinatus, vt diximus, est contra ordinem, & institutorem eius, atque adeo est offensa eius. Minor probatur. Quia, si non tenemur vitare peccata materialia, quamuis sint offensa Dei, sed tantùm formalia, idest, culpas, sequitur, quòd ratio, quare teneamur vitare formalia, non sit offensa Dei, sed malum damnationis nostræ, atque adeo, quòd teneamur plus diligere nosmetipsos quàm Deum, & sic ipsa bona opera teneamur facere propter bonum nostrum, non propter

pter Deum, quod destruit præceptum Charitatis. Quare mirum est, Doctores, nedum Catholicos, sed Ecclesiasticos, & Regulares potuisse proferre, non esse vitanda peccata materialia.

23. Probatur 4. eadem Minor. Quia de peccatis materialibus, etiam per ignorantiam inuincibilem commissis, quæ proinde, dum commissa sunt, non fuerunt inputata ad culpam, oritur dolor in animabus iustis, postquàm cognitum fuerit, ea fuisse peccata materialia; & habetur etiam displicentia de commissis ab aliis: peccatum etiam est de ipsis gaudere, etiamsi magna commoda ex eisdé reportata sint; ergo vitanda sunt peccata materialia. Probatur Antecedens; quia amicus ex ipsa ratione amicitiæ tristatur, si per ignorantiam, etiam inuincibilem, aliquid fecerit contra amicum, vel voluntatem eius; sed omnis actus malus, seu deordinatus etiam per ignorantiam inuincibilem commissus, eo ipso, quòd deordinatus est, est contra Deum institutorem ordinis: ergo de ipso ex charitate dolendum est. Hinc Augustinus 1. Confess. ca.7. deplorat peccata infantiæ suæ, quòd, scilicet, vberibus inhiaret plorans, quòd irasceretur maioribus non seruientibus ad nutum, quòd flendo peteret, quæ noxiè darentur, &c. Nec tamen putandum est, Augustinum, vel admisisse culpas in infantibus, vel de ea re dubitasse, cùm id ab omni sensu rationabili sit alienissimum, vt etiam diximus lib. 1. de Act. Hum. cap.14 num.9.; sed, quia illi actus ex natura sua deordinati erant, licèt ex defectu vsus rationis non imputabiles ad culpam. Qua etiam ratione 10. Confess. ca.3. dolet de assensu in somnis (vbi non adest vsus rationis, & libertatis, atque adeo neque culpa) imaginibus rerum obscenarum. De Sanctis etiam Teresia, Magdalena de Pazzis, aliisque legimus, deflesse peccata infidelium, quamuis per ignorantiam inuincibilem commissa. Et, quòd de talibus peccatis gaudere non liceat, definiuit S.D.N. Innocentius Papa XI. in Decreto 2. Martij 1679. damnans Propositionem ordine decimamquintam: *Licitum est filio gaudere de parricidio patris a se in ebrietate perpetrato propter ingentes diuitias inde ex hæreditate consecutas*. Homicidium autem commissum ab ebrio est peccatum materiale tantùm, idest, secundùm se non deputatur ad culpam. Igitur probata est Minor superioris Argumenti.

24. Modò interrogandi sunt Assertores probabilitatum: Si opus ex probabilitate factum, siue intrinseca, siue extrinseca, certa postmodum ratione, vel irrefragabili authoritate deprehendatur oppositum legi, vt si quis operatus sit ex opinionibus assertis, vt probabilibus, quas postea Alexander VII. & SS. D. N. Innocentius XI. damna-

damnarunt, necessarium ne sit, de eo dolere. Si enim affirmabunt, fatebuntur vtique, fuisse malum, & ex tunc non faciendum, atq; adeo implicitè fatebuntur, non esse prudentis inniti probabilitati, quæ ad ea opera nos ducat, de quibus postea meritò, & necessariò dolendum sit. Si verò negabunt; id primùm descendet de amore proprio, qui repugnat charitati. Amicus enim, vt dictum est, ex ipsa vi amicitiæ dolet, si, quamuis probabili motiuo ductus, nec volens offensam amici, immo eam penitus auersans, aliquid fecerit eiusdem voluntati, vel vtilitati contrarium. Si ergo probabilitatum sectator, dum certò cognoscit, se earum ductu contra Diuinas, vel humanas leges, rerumque ordinem ab eis præscriptum aliquid egisse, non dolet, magis amat propriam delectationem, vel vtilitatem ex illo opere captam, vel etiam propriam opinionem, quàm curet de Deo, alioue Legislatore, ac de rectitudine ordinis, & operis ab ipsis præscriptis.

Secundò. De peccatis commissis ex ignorantia dolendum est; sed peccata commissa ex opinione probabili commissa sunt ex ignorantia, idest, ex non plena, seu certa assequutione veritatis, quę vtique ignorantia est; ergo de eis est dolendum. Maior patet ex illo Petri 3., qui, postquàm exprobrauit Iudæis Christi occisionem ait: *Et nunc, fratres, scio, quia per ignorantiam fecistis, sicut & Principes vestri. Pænitemini igitur, & conuertimini.* Dauid etiam in Psalmo 26. *Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias meas ne memineris*; vocans ignorantias peccata commissa ex ignorantia. Er Augustinus lib. 1. Operis perfecti contra Iulianum pagina mihi 159.: *Necesse est*, inquit, *vt peccet, a quo ignoratur iustitia. Nunquid ideo, cùm iustitiam cognouerit, non sunt ei remittenda peccata, quæ ignorantiæ necessitate commisit?* Si autem remittenda, profectò, & de eis dolendum.

25. Probatur idem ratione. Nam aliter de solis peccatis ex malitia, & passione commissis esset dolendum; cùmque multa peccata committantur ex ignorantia, quia, vt ait Augustinus lib. 1. operis perfecti pagina mihi 226. *Peccatis de ignorantiæ, & affectionum necessitate venientibus plenum est genus humanum,* de magna parte peccatorum non esset dolendum. Præterea. Peccatum ex passione est etiã ex ignorantia, causata ab ipsa passione; ergo etiam de peccatis ex ignorantia commissis est dolendum.

Quòd si dicant Probabilistæ, esse quidem dolendum de peccatis commissis ex ignorantia pura, aut dubio puro, & ex ignorantia, quæ vinci non potest, non tamen de commissis ex ignorantia, quæ est opinionis probabilis, quia operans ex hac ignorantia, siue pro-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

babilitate agit prudenter, de opere verò prudenter facto non est dolendum. Si, inquam, id dicant, magnum priuilegium ostendent opinionis probabilis, sed certè non legitimum, nec authenticum. Obstant enim verba D. Petri; non enim Principes Iudæorum, Pontifices, Seniores, Scribæ, & Pharisæi ex ignorantia, quæ vinci non posset, occiderunt Christum; aliter non fuissent in culpa, quod asserere est Iudaicum; immo ex aliqua probabilitate, saltem, quæ eis videretur; sicut, & Apostolus Paulus tantus legis Doctor non sine aliqua probabili ratione Ecclesiam persequebatur; nam, & modò Hebræi rationes afferunt, ex quibus videantur rectè fecisse sui maiores; plebs certè imperita probabilitati extrinsecæ nitebatur, idest, authoritati supradictorum, quæ magna erat in Synagoga; ergo plebs Hebræorum, vel, cognita impietate facinoris sui, debebat de eo dolere, vel non; si debebat; ergo etiam de peccatis, quæ committuntur ex opinione probabili dolendum est: si non, id est contra D. Petrum, immo contra Christianam professionem. Ergo hoc Argumentum grauiter, ni fallor, vrget Probabilistas; vel enim fateri debent, etiam de malis commissis ex opinione probabili esse dolendum, cognita eorum malitia, quod est euertere proprium dogma de licito, seu prudenti vsu probabilitatum; vel dicere, quòd Pontificibus, Senioribus, Scribis, Pharisæis non esset dolendum de occisione Christi, si probabili eam ratione fecissent; omnino verò non esse de ea dolendum plebi, quæ innixa probabilitati extrinsecæ authoritatis prædictorum eam quæsiuit, immo, eam omnino non fuisse in culpa, etiam dum clamauit: Crucifige, Crucifige. Certò minùs dolendum est de malis commissis ex ignorantia, quæ vinci non potest, quàm de commissis ex ignorantia vincibili, & opinione probabili; nam in primis illis non adest culpa operantis, adest verò in secundis: maximè autem de culpa dolendum est. Ergo negent prudentia opera facta ex opinione probabili, nō negent, de illis, cùm mala sunt, esse dolendum.

26. Reuera autem, etiam dum prædicta opera deprehenduntur postea non malè facta, dolendum est de vsu probabilitatum; quia non ex rerum euentu, veluti ex sorte, & fortuna, sed ex consilio dependent laus, vel reprehensio operantis, vt omnis sapiens iudicat. Ergo de periculo peccati, cui se exposuit probabilitatum sectator, quamuis reuera non malè operatus sit, sicut reprehendi potest, ita dolere, & pœnitere debet.

27. Sed dicetur, eamdem difficultatem premere Sectatores certi moraliter, quia, cùm hæc certitudo non sit infallibilis, vt ait Philoso-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

losophus 1. Ethic. cap. 3., & 2. Ethic. cap. 2., & 6. Ethic. cap. 5. (vnde, & Sapientiæ 14. dicitur: *Cogitationes mortalium timidæ, & incertæ prouidentiæ nostræ*) quisquis eam sequitur, potest errare iudicio, & per consequens peccare. Ergo, & tunc quæritur: an ei dolendum sit de peccato commisso, postquàm cognouerit, se peccasse, & curret Argumentum, vt supra.

Respondetur admittendo, moralem certitudinem non esse omnino infallibilem, posseque errare, & peccare, qui ei innititur, proindeque postea ei dolendum: *Qui enim*, vt cum Augustino loquar in Prologo Retractati., *non valuit omnia impænitenda facere, saltem doleat, quæ cognouit facienda non fuisse*. Sed tamen non est in culpa; quia certitudo moralis sufficit ad prudenter operandum, & error tunc non contingit ex nequitia, vel pigritia, sed nimia rerum caligine, & naturali imbecillitate intellectus. Quare, licèt de eo sit dolendum ex amore rectitudinis, & ordinis, non tamen propriè pęnitendum, quia pęnitentia propriè dicta supponit culpam, quæ in taliter errante non adest.

28. Talesque errores sunt obiectum admirationis potiùs, quàm pęnitentiæ. Admirationis, inquam, quòd neque certitudo moralis euitauerit errorem. Sunt etiam causa indignationis aduersùs eum, qui nostri erroris causa fuerit. Hinc non pęnitentem legimus Isaac de errore benedictionis datæ Iacob pro Esau, sed admirantem: *Expauit*, dicitur Genesis 27., *stupore vehementi*, &, *vltra quàm credi potest, admirans*; quia, videlicet, cùm omnem ad eum errorem præcauendum diligentiam adhibuisset, etiam exploratione tactus, qui omnium sensuum est certissimus, nulla sua culpa acciderat, vt erraret, sed nimio, & valde extraordinario astu Iacob; qui proinde iustè timens indignationem Patris, dixit Rebeccæ matri suæ: *Timeo, ne Pater putet, me sibi voluisse illudere*. Similiter de Pharaone Genesis 12. non dicitur, quòd pęnituerit de voluntate, vtique mala, copulandi sibi Sarai, quæ vxor Abrahæ erat, sed tantùm, quòd indignatus sit aduersùs Abraham, tamquam causam sui erroris, eo quòd illam sororem dixerat suam. Itidem de Abimelech Rege Geraræ Genesis 20., & de alio Abimelech Rege Palæstinorum Genesis 26. non legimus, quòd eos pęnituerit, sed tantùm, quòd indignati sint aduersùs Abraham, & Isaac, qui suas coniuges dicendo sorores, causa erroris, & peccati eorum videbantur, quo easdem voluerant sibi copulare. A culpa autem se censebant immunes, atque adeo a debito pęnitendi, quod expressè dixit Domino Abimelech Rex Geraræ: *Num gentem ignorantem, & iustam interficies?*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Cuius dictum probauit Dominus respondens: *Et Ego scio, quòd simplici corde feceris*. Adhuc Iacob Genesis 29. non pęnituit de copula cum Lia, quam reuera coniugem non habebat; etenim ex ignorantia inuincibili non erat in culpa; sed tantùm expostulauit aduersùs Laban. Ergo operantibus ex certitudine morali, vel laborantibus ignorantia inuincibili non est propriè pęnitendum de peccatis exinde commissis, cùm penitentia propriè dicta supponat potentiam, & debitum abstinendi ab actu, vt cum Augustino lib. de duabus Animabus, cap. 14. diximus Nos lib. 1. de Voluntar. cap. 13., quæ potentia non est in ignorante inuincibiliter, neque debitum in sequente certitudinem moralem; sed est habenda displicentia de irrectitudine operis propter amorem iustitiæ, & ordinis. At vtentes probabilitate debet propriè pęnitere de opere malo, quia, vel ex inertia negligunt quærere certitudinem, vel ex libidine voluntatis contenti sunt probabilitate, negligentes veritatem, quod vtique in culpa est. Quod inde maximè apparet, cùm propter oppositas probabilitates in eadem materia putant, se licitè facere opposita; oppositorum autem non potest vtrumque secundùm se esse rectum, sed alterum necessariò erit malum, siue peccatum materiale; ergo tunc liberè exponunt se periculo peccati materialis; ergo formaliter peccant, & sunt in culpa.

29. Sed id, quod subdit Auersa in illa sua Responsione supra num. 17. non est prætereundum. Dicit enim, quòd homo satisfacit suæ obligationi de peccato vitando, si faciat id, de quo est probabilis opinio, non esse peccatum. Hoc enim primò est gratis dictum, immo oppositum apparet in humanis; non enim Principes, vel alii Domini hanc satisfactionem solent acceptare a suis ministris, vel seruis, dum aliquid praui, vel in damnum eorumdum operati sunt, quòd, scilicet, probabiliter putarint, se rectè facere; immo de eis conqueruntur, vel etiam puniunt, si cum timore, vel dubio prauitatis operati sunt. Secundò: Obstat ratio sæpe replicata, quòd, scilicet, operari cum periculo peccati, peccatum, & culpa est.

30. Probatur tertiò illicitus vsus Probabilitatum. Quia ipsi Probabilistæ docent, in casibus valde grauibus non licere vti opinione probabili, vt in Sacramentis conficiendis. non esse licitum baptizare *in nomine Genitoris, Geniti, &c.* licèt sit probabile, hanc formam esse validam: Non licere Episcopo confirmare cum solo oleo absque balsamo, licèt hoc etiam sit probabile; quia, aiunt, adesset periculum damni grauissimi spiritualis erga proximum. Immo non licere, vti probabilitatibus cum periculo grauis damni tēpora-

poralis; scilicet, non licere medico propinare ægroto medicamen probabiliter tantùm profuturum, quando morbus est grauis; non licere Regi inferre bellum alteri ob ius tantùm probabile, quia ex bello sequuntur grauissima damna. Ita Auersa cum aliis, quos citat. 1.2. qu.18. de Bonit. & mal. sect.17. §. *Dico tertiò*. Sed in omni vsu probabilitatis adest periculum grauis damni, idest, peccati, quo non potest dari grauius; ergo numquam licet vti probabilitatibus. Qua in re illud iure mirandum, quòd cùm interdicant vsum probabilitatum in periculo damni temporalis, mortis, incrementi morbi, amissionis bonorum, &c. permittant tamen in periculo damni spiritualis, & æterni. Sed, & illud vrgendum; quare, dum probabile est, validè conferri baptismum in illa forma verborum, validè conferri confirmationem in oleo tantùm, profuturum ægroto illud medicamen; quare, inquam, non liceat baptizanti, Episcopo, & medico formare sibi iudicium illud certum reflexum, quod in omni probabilitate fundari posse dicunt, immo ex eadem oriri, & quod, vt aiunt, liberat a culpa, quòd sic baptizando, confirmando, medendo non peccent? Profectò respondebunt, quia salus baptizandi, confirmandi, & ægroti non dependent ex illo iudicio baptizantis, confirmantis, & medentis, sed ex natura rei, idest, ex institutione Christi, & vi naturali medicaminis; quare ad effectum intentum inane prorsus esset iudicium illud certum reflexum. Hinc Madernus qu.4. de Act. Hum. arm.17. num.9. dat generalem regulam; quòd, cùm agitur de sola honestate actionis, licitum est sequi probabile; quando verò agitur de damno tertij, non licet. Sic igitur considerent, quod in præcedenti ratione ostensum est, bonitatem, vel malitiam actus non dependere ex iudicio nostro, vel ex ignorantia, qua putamus, non esse malum, quod malum est; sicut ex iisdem non dependet, quòd actus sit prohibitus, nec ne, quamuis ex ignorantia inuincibili nostra possit fieri, vt non imputetur ad culpam; sed dependere ex natura actus in ordine ad legem; quare sicut nihil conferret ad salutem baptizati, confirmati, vel ægroti certitudo illa iudicii, ita nec ad euitandum peccatum. Et, quòd, cùm agitur de honestate actionis, agitur de summo damno nostro.

31. Probatur quartò idem. Quia in materia correptionis fraternæ, concurrentibus simul probabilitatibus oppositis de vtilitate, vel inutilitate eiusdem, tenemur eam adhibere; est enim in præcepto quandocumque adest probabilis spes vtilitatis; (si autem probabilis est vtilitas, probabilis quoque est inutilitas) vt habetur ex

D.Thom.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

D. Thom. 2. 2. qu. 33. ar. 2. ad 3. corpore, immo ex Apostolo 2. Timot. 2. 26. *Corripientes eos. qui resistunt veritati, ne quando Deus det illis pænitentiam ad cognoscendam veritatem, & resipiscant a diaboli laqueis*; ex quo patet, adhibendam esse correptionem, etiam cùm non adest certitudo correctionis, & quandocumque non adest timor deterioris euentus ex peruicacia, & elatione correpti: & omittere illam est peccatum negligentiæ salutis proximi, quod grauissimè detestantur sacra iura, præcipuè cap. *Facientis*, dist. 36., vbi dicitur: *Facientis culpam proculdubio habet qui, quod potest corripere, negligit emendare; & negligere, cùm possis, perturbare peruersos, nihil aliud est, quàm fouere*. Immo Augustinus serm. 16. de verbis Domini in Euangelio secundùm Matthæum ait, grauiùs peccare negligentem ad corripiendum, quàm ipsum corripiendum: *Si neglexeris*, inquit, *peior eo factus es: ille iniuriam facit, & iniuriam faciendo, graui se ipsum vulnere percussit: tu vulnus illius contemnis; peior factus es tacendo, quàm ille conuitiando*. Ideo autem est in precepto fraterna correptio, etiam quando sola probabilitas adest vtilitatis, dummodò, vt dictum est, non adsit timor deterioris exitus, quia eam adhibendo, & spem habemus lucrandi fratris, & certi sumus nos non peccare; at omittendo, timor adest, ne nostra incuria pereat frater. At in omni vsu probabilitatis adest timor, ne actum faciamus deordinatum, & contra legem; sequendo autem certum moraliter, tuti moraliter sumus ab eo periculo; ergo in præcepto est abiicere probabilitates, & sequi certum moraliter.

32. Fortè distinguetur de probabilitate facti, & iuris; etenim in casu correptionis fraternæ adest probabilitas facti, idest vtilitatis emendationis ex ea descendentis, cuius stante probabilitate certum est ius obligans ad correptionem adhibendam. At quando adest sola probabilitas iuris, idest, cùm incertum est, tantùmque probabile, quòd ius nos obliget; non adest ratio, cur non possimus sequi probabile, idest, probabiliter extimare, quòd non obligemur, & iuxta hanc probabilitatem operari. Sed, quamuis rectè distinguatur probabilitas facti, & iuris, sicut, & factum a iure, non tamen soluitur Argumentum fundatum in paritate rationis, quę semper militat. Ideo enim, stante probabilitate facti, idest, vtilitatis correptionis, est in præcepto correptio, quia eam adhibendo certi sumus, nos non peccare, dimittendo verò incerti propter periculū, ne frater nostra incuria pereat, quod vtique peccatum nobis est; sed, sequendo certum moraliter, certi sumus moraliter (& hoc sufficit) nos non peccare, sequendo autem probabile, incerti; ergo in præ-

cepto

cepto est, sequi certum moraliter, non sequi probabile, eo, inquam, præcepto, quo tenemur vitare periculum peccati.

33. Idem Argumentum fieri potest in materia subuentionis pauperis, quæ pertinet ad misericordiam corporalem, sicut correptio ad spiritualem; si enim non certum, sed probabile tantùm sit, pauperem esse in extrema necessitate, quæritur, an teneamur ad subueniendum. Si enim dicamus, quòd non, omnem humanitatem abiecisse videbimur; quid enim inhumanius, quàm præ tenacitate proximum periculo exponere, ne pereat? Si autem affirmabimus, ea certè erit ratio, quia subueniendo certi sumus, non peccare, immo rectè facere: abstinendo autem, in periculo sumus peccati transgressionis præcepti de subueniendo extremè indigenti. Sic dicendum de vsu opinionis probabilis, & de sequela certitudinis moralis, ne, & anima fratris, & ipse non corripiens pereat.

34. 5. Probatur. Quia plures ex Doctoribus probabilitatum, dum in singulis materiis, siue casibus referunt, vel approbant opiniones probabiles, aliquando dicunt, eas esse tutas in praxi, aliquando id reticent; ergo suomet iudicio ostendunt, non quamlibet probabilitatem esse tutam in praxi, & consequenter, non esse fundamentum idoneum illius iudicij certi reflexi, quòd, quisquis ea vtatur, non peccet. Cùm autem eadem sit ratio de omnibus probabilitatibus, quamdiu meræ probabilitates sunt, nec pertingunt ad certitudinem moralem, potiùs vniuersaliter doceant, numquam esse tutum vti probabilitate, & certitudinem illius iudicii reflexi exufflent. De qua re ex ipsis rebus humanis, & temporalibus admoneri possunt; nec enim aut militiæ Duces in præliis ineundis, aut mercatores in sectandis lucris, an generaliter homines in suis negotiis dirigendis probabilitatibus contenti sunt; si enim illis confisi a concepta postea spe decidant, vltra damnum, quod patiuntur, prudentum reprehensionibus, vel etiam malignorum irrisionibus expositi sunt; nam, & in hoc verificatur illud Christi Domini Lucæ 16.: *Filij huius sæculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt.* Hinc etiam merces, quæ mari exportantur, solent a Mercatoribus assicurari, vt dicitur, ne ex periculis nauigationis periculum etiam in suis bonis ipsi subeant. Quare non debent Probabilistæ in concernentibus, vel offensam Dei, vel Vitam, & Mortem æternam id consulere hominibus, vt probabilitatibus fidant; cùm ad euadendam culpam, & reatum penæ, si fortè illud opus sit peccaminosum, immo etiam si non sit, quia sufficit ad peccandum liberè se exponere periculo peccati, nihil iuuent probabilitates, immo conferant vl-

teriùs

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

teriùs ad iustam reprehensionem temerariæ, & inconsultæ rationis. Alcibiades Atheniensium solertissimus in discrimine capitis, nec maternæ pietati salutem suam se commissurum asserebat; posse enim ex errore contingere, vt & mater nigrum lapillum pro albo in ferenda sententia assumeret. Sectatores igitur probabilitatum in discrimine salutis æternæ suis probabilitatibus magis, quàm Alcibiades matri confidunt.

35. 6. Probatur. Quia nõnulli ex probabililitate iudicãtes, & operãtes, cùm errassent a Deo puniti sunt; ergo illud iudiciũ, & opus est ipsis deputatum ad culpam. Antecedens probari posset ex pluribus historiis, sed ad prolixitatem vitandam sufficiat afferre duo ex Leontio Episcopo Neapoleos in Actis S. Ioannis Eleemosynarii. Libidinosus quidam vir Alexandriæ, ingrediens ad primarium Scortum, vidit ex eius domo egredientem Vitalem Monachum, de quo multa fama, pluribus probabilibus Argumentis innixa ferebatur, quòd professionis suæ immemor vitam in libidinis cæno cum meretricibus consumeret. Impegit ei alapam, & increpans: *Quousque*, inquit, *ò Christi illusor non desistes a malis actionibus?* Respondit Vitalis: *Miser, tibi est incutiendus colaphus, vt tota ferè Alexandria ad tuos clamores congregetur*. Nec post multum temporis, mortuo Vitale, accedens quidam deformis Æthiops ad virum libidinosum, adeo grauem colaphum ei impegit, vt eius sonus ad magnum spatium fuerit auditus, dicens: *Accipe hunc colaphum, qnem ad te misit Monachus Vitalis, vt prędixit*. Eodemque tempore vir ille a Dæmone correptus est, neque liberatus, nisi postquàm scissis vestibus pęnitens, & gemens, clamansque: *Miserere mei serue Dei Vitalis*, ad eius cellam cucurrisset. Ergo huius viri iudiciũ, & opus a Deo, & quidem grauiter, punitum fuit. Quòd vero iudicium illud fuerit ex probabilitate, patet ex iis, quæ idem Leontius refert. Nam Vitalis noctu in domo Meretricum morabatun; nummos, quos ex sportulis diuenditis lucrabatur, illis dabat. Cùmque eos ab emptoribus acciperet, dicebat: *Abeamus iam, infelix senex, scis enim, quòd illa te expectat*: reprehendentibus respondebat: *Ego quoque ex ijs sum, qui carnem gestant, & cedunt eius legibus. An solis prohibitum est Monachis manere extra corporis voluptates? Non sunt ipsi quoque participes naturalium affectionum? Non vos audiam; quid mea refert, si vos offendimini? Quid rei mecum est vobis? Non estis mei iudices*. Ipse quoque egressus eius e domo meretricis, argumentum erat peccati. Fama etiam, quæ de eo vagabatur. Tam multis igitur probabilitatibus innixum iudicium Deus tamen grauiter puniit; & meritò:

omnia

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

omnia enim illa non certò inferebant scelus, & Sanctissimus Vitalis ea faciebat, vt saltem pretio mulieres auerteret a peccatis; noctu pro eis orabat; & non mendaciter, sed obscurè respondendo, humanam gloriam pro humilitatis studio declinabat. Ergo probabilitas iudicij non reddit actum immunem a culpa, & pena.

36. 7 Proferam, & aliud ex eodem Leontio in iisdem Actis. Pius enim Monachus puellam speciosam sui opera ex Iudaismo ad Christum conuersam secum circumducebat eleemosynam petens, vt ali, & in aliquo Parthenone sacro locari posset. Putatum fuit, ad turpē vsum eam haberi, delatusq; propterea Pius ad S.Ioannem Alexandrinum Patriarcham. Probabile erat, adesse crimen; adeoque probabile ipsi Ioanni visum est, vt valide eum cædi, custodiæque mancipari iusserit. In somnis Pius Ioannem de praua sententia reprehendit; veniam hic de errore petit, delatoresque Monachos de suis deiectos gradibus a communione arcuit per triennium. Ecce, & delatio in probabilitate fundata, punita est, & sententia reprehensa.

CAPVT V.

Soluuntur Argumenta pro licito vsu Probabilitatum.

1. PRimum Argumentum sumitur ex definitionibus, quas ipsi Probabilistæ assignant de opinione probabili: quæ duæ sunt. Prima: *Est opinio prudenti fundamento innixa*. Secunda: *Est opinio graui fundamento innixa*. Sed licitum est operari ex fundamento prudenti, vel graui; ergo licitum est operari ex opinione probabili.

Respondetur, primam definitionem esse malam, longèque diuersam ab ea, quam assignat Bernardus supra relatus cap,3.; immo, cùm in quæstione sit: an operari ex opinione probabili sit operari rectè. i. prudenter (si enim operatio est prudens, consequenter est recta, quia prudentia est recta ratio agibiliū) ponitur in definitione tamquā certum, & essētiale id, quod per oppositam sententiam nullo modo opinioni conuenire potest; opinio enim, vt constat ex Philosopho primo Poster., non est cum veritate, sed se habet contingenter ad verum, & falsum; at Prudentia definitur ab eodem

6. Ethic. cap. 6. *Habitus verus cum ratione: neceße est enim*, inquit, *Prudentiam esse habitum cum ratione vera*; vnde docet ibidem, prudentiam esse virtutem; ergo nullo modo prudentia pertinet ad opinionem. Quod probatur vlteriùs; quia nullus operans cum periculo sui damni, operatur prudenter, saltem nisi maior sit spes vtilitatis, quàm timor damni: Si enim non est prudentis facere opus, ex quo æqualis damno vtilitas sit prouentura, tunc enim inutiliter fieret, atq; adeo non prudenter; ita & multò magis facere opus de quo æqualiter habeatur spes indemnitatis, ac timor damni; quicumque autem operatur ex opinione probabili; operatur cum periculo sui damni; ergo non operatur prudenter. Hinc S.D.N. Innocentius XI. damnat propositionem illam, quòd, semper dum agimus confisi probabilitate, prudenter agimus.

2. Quòd verò opinio innitatur fundamento graui, potest concedi; sed aduertendum est, *graue*, & *leue* dici respectiuè, vnde aer est grauis respectu ignis, leuis respectu aquæ, aqua leuis respectu terræ, grauis respectu aeris. Sicut autem in ponderibus elementorum, ita in momentis rationum. Igitur fundamentum, cui innititur opinio probabilis, poterit dici *graue* respectu eius fundamenti, cui innitur suspicio, scrupulus, vel coniectura; sed non erit graue quantùm ad vim determinandi agens ad operandum, cùm non remoueat periculum peccati; quare ad hunc finem non est fundamentum graue, nisi certitudo moralis. Dicitur enim in cap. *Vbi* de electione, & electi potestate in 6.: *Vbi periculum maius intenditur, ibi pleniùs est consulendum*. Nullum autem periculum maius, quàm peccati, & damnationis; ergo fundamentum purè probabile, quod non remouet tale periculum, non est graue, aut sufficiens ad determinandum agens ad operandum.

3. Secundum Argumentum. Qui agit, quod probabile est, non agit temerè, immo prudenter, & rectè; ergo licitus est vsus probabilitatum. Antecedens probatur primò ex Augustino Epist. 19. ad Hieronymum, & refertur in cap. *Ego solis* dist. 9., vbi dicit, se non putare verum, quod dicunt Scriptores non Canonici, nisi id probabili ratione persuadere poterint; ergo sufficit ratio probabilis ad prudenter credendum, atque adeo ad operandum. Secundò ex cap. *Pro humani*, de Homicidio in 6. vbi dicitur: *Postquam probabilibus constiterit argumentis, aliquem scelus tam execrabile commisisse, nullatenus alia excommunicationis sententia requiratur*. Vbi Pontifex declarat, sufficere argumenta probabilia, vt aliquod crimen constare dicatur, & procedi possit ad sententiam, siue pe-

nam,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

nam; & in cap. *Fraternitatis* de Frigidis, & maleficiatis dicitur: *Sententiam diuortij per errorem, licèt probabilem nouimus, eſſe prolatam.* Vbi Pontifex excuſat errorem ſententiæ probabili fundamento innixę.

Reſpondetur negando Antecedens. Ad authoritates adductas, & conſimiles reſpondet Fagnanus qu. 2. de opinione probabili n.100 & 111., vnum tantùm argumentum probabile non ſufficere ad prudenter iudicandum, vel operandum, plura verò ſufficere, quia plura cauſant certitudinem moralem.

Sed hæc Reſponſio non ſatisfacit dicto Auguſtini, nec cap. *Fraternitatis*, vbi ponitur *Probabile* in ſingulari; quamuis aliàs verum ſit, plura argumenta probabilia quandoq; cauſare certitudinem moralem. Dicendum ergo, quòd in verbis Auguſtini ly *Probabili* non ſumitur pro *Opinabili*, ſiue cauſante opinionem: nam ipſe Auguſtinus 3. contra Creſcon. cap.75. ait: *Probabile quando dicitur, non conſequenter verum*; idque fatentur etiam Probabiliſtæ. Ergo non poterat in loco adducto dicere, ſe perſuaderi ad putandum verum id, quod probabili .i. opinabili ratione perſuadetur. Sumitur ergo ibi Probabile pro probando, & recipiendo. Et eodem modo reſpondetur ad textus allatos; de qua re plura dicta ſunt cap. 1. huius Diſputationis.

4. Tertium Argumentum. Qui habet aſſenſum opinatiuum ex motiuo probabili non remanet ſuſpenſus, nec verſatur in dubio, vt patet ex terminis; aliud enim eſt aſſentiri, aliud dubitare, ergo licet operari ex opinione probabili. Probatur Conſequentia: Quia Canones id tantùm vetant, ne operemur in dubio, &, vt in dubio ſequamur partem tutiorem.

Reſpondetur: Opinantem non quidem remanere ſuſpenſum, habere tamen formidinem alterius partis, vel ſaltem debere habere; quare eſt quodammodo dubius, non purè, quaſi ex neſcientia, ſed ex inſufficentia motiui non valentis cauſare certitudinem. Non eſt autem licitum, operari cum formidine peccati, vel cum debito habendi talem formidinem; hoc enim eſt, ſe exponere periculo peccati, quod non licet: Quod ſi quis omne dubium expellit, hoc erit ex voluntate, non ex ratione: atque adeo perinde eſt, ac non curare de peccato.

5. Quartum Argumentum. Si non liceret operari iuxta opinionem probabilem, peccarent Doctores probabilitatum, quia inducerent ad peccatum; ſed hoc non eſt aſſerendum, cùm plurimi

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

viri Ecclesiastici, & Regulares docti, & pij doceant vsum probabilitatum; ergo, &c.

Ad hoc Argumentum non illud respondebo, quod (si fit ad ipsis Doctoribus probabilitatum) simile est argumento Sacerdotũ, Scribarum, & Pharisæorum, dicentium Pilato: *Nisi esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum*. Fundatur enim, sicut illud, in propria existimatione, & authoritate. Neque illud, quòd, si, vt ait D. Gregorius c. *Ad eius* dist. 5., & dicitur c. *Consilium* de Obseruatione Ieiun., & in Clementi: *Exiui de Paradiso*: *Bonarum mentium est ibi agnoscere culpam, vbi culpa non est*; non est vtique bonarum mentiũ, ibi eam non agnoscere, vbi probabiliter est. Nec etiam illud Tullij pro Murena, iniquam esse legem, & miseram conditionem, si iudicium accusatoris in reum pro aliquo præiudicio valere oporteat. Non, inquam, hæc dicam; sed tantùm, quòd doctrina Probabilitatum est noua, & contra Scripturas, Iura, Patres, & rationem, vt ex dictis patere potest. Possunt tamen fortè nonnulli Probabilistarum excusari, quia hæc non attendentes, aliorum authoritate ducuntur. Nullo autem modo rei agendi sunt Assertores certitudiuis moralis, vt nonnullus murmurat, quasi præ zelo non secundùm scientiam, aut feruore contentionis abrepti, laqueos animabus parent in via Domini. Deflenda potiùs est miseria sæculi, & agnoscenda mala, quæ attulit longa dies; ea enim factum est, vt, frigescente charitate, & inualescente libidine, etiam sinceritas iudicij, rationisque obscurata sit, vt malum non agnoscatur, immo dicatur bonum, ipsique Doctores torrente consuetudinis abripiantur. Quod dolenter potiùs, quàm contumeliosè dixerim; nam idipsum Summi Pontifices, & verbo, & facto declarant, dum tot sententias sæculo plausibiles, communique Modernorum sensu receptas, transfixerunt.

6. Quintum Argumentum. Esset intolerabile onus, si oporteret inuestigare opiniones probabiliores, aut tutiores, aut moraliter certas de omni agibili, atque adeo iugum Domini non esset suaue, neque onus eius leue. Atque hic clamat Caramuel, opinionem nostram esse Iansenianam, quia reddit mandata Dei impossibilia.

Sicut Antecedens Argumentum famæ, atque existimationi, ita hoc quieti consulit Probabilistarum, ne, scilicet, defatigentur inquirendo. Sed si quis dicat, esse pariter intolerabile onus legis Diuinæ, & Ecclesiasticæ per totam vitam seruandæ, & frænandi concupiscentiæ motus; numquid relaxandæ erunt leges, tamquam ad

tollen-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

tollendum onus, vel iugum graue? Reuera autem non redditur ex probabilitatibus iugum Domini leue, immo per illas excutitur; ſed ex charitate, cui omnia non tantùm leuia, ſed & dulcia ſunt, vt ait Auguſtinus de Gratia Chriſti cap.13., & de Perfectione iuſtitiæ cap. 10., & alibi pluries. Ideo Lex noui teſtamenti dicitur lex ſuauis, quia lex amoris, & vetus teſtamentum graue, quia lex timoris; aliàs enim conſtat, grauiora, quia perfectiora, præcipi in nouo teſtamento, quàm in vetere. Cùm verò ſingulæ materiæ immo caſus diſputationibus Doctorum, maximè recentium, euentilentur, plurimumque laboris, & temporis ſpeculando opiniones probabiles, improbabiles, probabiliores, tutas, non tutas inſumatur, non video quid oneris ſuper imponatur, ſi non merè probabiles, ſed veræ, certæque moraliter ſententiæ doceantur, & teneantur.

7. Sextum Argumentum. In moralibus non poteſt haberi certitudo; ergo ad prudenter, ſiue rectè agendum ſufficit probabilitas. Conſequentia ſequitur, aliter nullus poſſet prudenter, & rectè agere. Antecedens probatur. Quia, vt ait Philoſophus 6, Ethic.cap.15. *Prudentia non eſt de neceſſarijs, ſed de contingentibus, quæ poßunt aliter ſe habere*: verſatur enim circa ſingularia, quæ ſunt variabilia; vnde in moralibus ſatis eſt procedere pingui quadam Minerua, & ratiocinari ex iis, quæ plerùmque eueniunt, vt ait idem Philoſophus 1. Ethic.cap.3., & 2. Ethic. cap.2.

Reſpõdetur: Non poſſe quidem in moralibus haberi sẽper certitudinem per euidentiam, nec tamen ſufficere probabilitatem, ſed requiri certitudinem moralem, quæ eſt veluti media inter puram probabilitatem, & euidentiam; & hanc non videntur agnouiſſe, vel noluiſſe agnoſcere Probabiliſtæ, dum, quæcumque euidentia non ſunt, ſub purè probabilibus locant.

8. Sed quænam, & quanta ſit iſta certitudo moralis, quomodo diſtinguatur a pura probabilitate, & a quibus cauſis, ſiue motiuis generetur, eſt diligentiùs enucleandum; in hoc enim tota, non tantũ ſententiæ noſtræ explicatio, & defenſio, ſed etiam aduerſæ confutatio conſiſtit: id quod a pluribus, quantum video, vel derelictum, vel negligenter eſt præſtitum, & ab ipſo Fagnano non ſatis diiucidè, & exactè traditum.

Igitur poſt *dubium* diſtinguendi ſunt quatuor gradus cognitionis: *Leue Indicium*, ſiue Argumentum, *opinio probabilis*, *certitudo moralis*, & *euidentia*: quorum graduum vnus eſt perfectior altero; nam leue indicium generat coniecturam, ſiue ſuſpicionem, ſiue ſcrupulum, ſiue credulitatem temerariam. Opinio probabilis innititur

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

fortiori motiuo, habet tamen formidinem de opposito propter insufficientiam sui motiui, & propter æqualia, vel ferè æqualia motiua contraria, si opinio opposita est etiam probabilis, vel vrgentiora, si illa est probabilior; certitudo moralis, vel habet motiuum vehemens, siue violentum; vel plura motiua probabilia; nec habet motiua ęqualia in contrarium, multò minùs fortiora; quare est cognitio maior pura probabilitate. Euidentia verò habet motiua determinantia necessariò intellectum ad assensum, & est certa, quòd impossibile sit, rem aliter se habere, siue naturaliter, si est euidentia physica, siue etiam supernaturalite, si est euidentia metaphysica.

9. Igitur certitudo moralis, vel habet vnicum motiuum vehemens, & violentum, vel plura probabilia. Exemplum primi potest esse in facto Salomonis, iudicantis contra mulierem, quæ volebat diuidi infantem, pro ea, quæ id renuebat; quia, scilicet, fuisset valdè extraordinarium, & contra communem cursum naturæ, vt mater vellet, occidi filium suum; quamuis absolutè, & simpliciter possint matres velle, & causare mortem filii, vt de Medæa, aliisq; refertur; itaque iudicium Salomonis non fuit ex opinione probabili, sed ex certitudine morali, causata ex vnico illo motiuo vehemēti, siue violento, & ita dicitur cap *Afferte* de Præsumptionibus. Simile est, quod refert Tullius pro Roscio Amerino, Titum Clælium Tarracinensem inuentum fuisse iugulatum in lecto, cùm dormiret in eodem conclaui cum duobus filiis suis adolescentibus, quare horum nomen fuisse delatum de Patricidio; quamuis autem, neque liber, neque seruus reperiretur, ad quem suspicio illins facti pertinere posset, tamen fuisse adolescentes absolutos, & omni suspicione liberatos, quia planum factum est Iudicibus, eos aperto ostio dormientes esse repertos: etenim incredibile visum est, eos, qui omnia diuina, & humana iura tam nefario scelere violassent, potuisse eodem tempore somni quiete frui. Itaque, & hæc sententia vnico, non probabili, immo vehementi motiuo innixa fuit. Non absimile est, quod refert Capriata in Historijs Pedemontii, proceres Sabaudiæ refellisse suspicionem, vel opinionem eorum, qui Christianam Ducissam Regis Galliæ sororem insimulabant, quasi post mortem viri, ex quo filium habebat, res ad Gallorum Dominium transferre moliretur: eo, inquam, vnico, sed vehementi argumento refellisse, quòd, scilicet, incredibile esset, matrem proprium filium paterna hæreditate priuare velle. Item, quod habetur cap. *Veniens* de Presbytero non baptizato, quòd, qui natus est de Christianis parenti-

rentibus, & inter Christianos eſt fideliter conuerſatus, tam violenter præſumitur, quòd fuerit baptizatus, vt hæc præſumptio pro certitudine ſit habenda, donec euidentiſſimis forſitan argumentis contrarium probaretur. Tandem iudicium Iſaac benedicentis Iacob pro Eſau: non enim probabili, ſed certo moraliter fundamento innixus benedixit, explorata, ſcilicet, veritate per tactum, qui omnium ſenſuum eſt certiſſimus. Quare, etſi errauerit, quia tamen modo valdè extraordinario deceptus fuit, non imprudenter egit. De ea verò morali certitudine quæ cauſatur ex pluribus indiciis, argumentis, probabilitatibus, motiuis in vnum coeuntibus, adſunt paſſim exempla in praxi Tribunalium. Si enim deferatur quis occidiſſe alium; & probetur, interceſſiſſe inuicem graues inimicitias, grauibus iniuriis coniunctas; hunc autem, qui defertur, eſſe virum ferocem, arma tractantem, delituiſſe in loco, quò erat alius tranſitus, auditum ſtrepitum, viſum fumum igneum in loco, vbi ille deliteſcebat; mox illum iniſſe fugam, ingreſſum Eccleſiam, & alia huiuſmodi; hæc, & ſi quæ alia, reddunt Iudicem non probabiliter opinantem, ſed moraliter certum de homicidio ab illo commiſſo. Igitur plura argumenta probabilia in vnum conuenientia cauſant quandoque moralem certitudinem iuxta illud: *Quæ non proſunt ſingula, multa iuuant*.

9. Fortè dicetur: Per hæc non exactè explicari, quid ſit Leuis Credulitas, quid Probabilitas, quid Certitudo moralis.

Reſpondetur: In materia morali, ſicut, & legali, non poſſe dari ita exactas definitiones, ſicut in phyſicis. Propterea enim Philoſophus dixit, Ethicam procedere pingui quadam Minerua, & diſcurrere ex iis, quæ accidunt, vt plurimùm: inde etiam in iis multa remittuntur iudicio prudentum. Quare immoderati ingenii eſt, in moralibus quærere demonſtrationes, vel exactas definitiones; harum enim materia non eſt capax: pacatis autem ingenijs ſufficere poſſunt, quæ dicta ſunt. Ipſi etiam Probabiliſtæ non alio pacto, quantum ſcio, explicant, aut explicare poſſunt, quid ſit probabilitas per contradictionem a leui credulitate, & ſuſpicione; quid maior, vel minor probabilitas, aut quid certitudo illa moralis, quã dant ſuo Iudicio reflexo. In qua re illud eſt iure mirandum, quòd, cùm cognitiones, ſiue ſententias, ſiue iudicia directa de moralibus reuocent ad probabilitates, iudicio illi reflexo concedant moralem certitudinem, veluti priuilegio ſpeciali, quaſi non poſſunt deduci aliæ veritates certò moraliter ex ſuis principiis, vel illud ſolùm graui fundamento nitatur. Quòd ſi aliæ poſſunt; quare non docent

vniuer-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

vniuersaliter, requirendam certitudinem moralem in agibilibus, nec sufficere probabilitatem? Sed hoc inde est, quia certitudo illius Iudicij est voluntaria, & conducit ad viuendi libertatem; cætere autem, quæ sunt ex ratione, libertatem restringunt.

10. Septimum Argumentum. In speculabilibus licet defendere opiniones probabiles; ergo in moralibus licet secundùm eas operari.

Respondetur primò, negando consequentiam; nam in opere ex opinione probabili adest periculum peccati, quod non adest in speculatione.

Respondetur secundò, etiam quantùm ad pura speculabilia, si Doctores, qui ex officio docent, tradunt pro probabili id, quod reuera est probabile, nullo modo peccare; nam exinde in Vniuersitatibus institutæ sunt Cathedræ opposita docentium, vt D. Thomæ, Ægidij, Scoti, Durandi, Nominalium, quia vnaquæque sententia ostendi, & defendi potest, vt probabilis. Si autem tradunt pro certo id, quod est probabile tantùm, vel absolutè docent purè probabile relicto probabiliori, nescio, an excusari possint a peccato deceptionis discipulorum; quod videtur innuere D. Bonauentura in 2. dist. 7. ar. 3. qu. 1. nu. 52., & ex eo Fagnanus nu. 113.; verum tamen est, quòd aliqui ex affectu erga suam Scholam, siue Doctorem, vel alia animi dispositione ita afficiuntur, vt eis videatur verum, & certum id, quod reuera est tantùm probabile.

11. Octauum Argumentum. Quando ex duabus opinionibus oppositis vna est probabilis, improbabilis altera, tunc licet sequi probabilem: aliter oporteret sequi improbabilem; ergo semper licet sequi opinionem probabilem. Probatur Consequentia. Quia etiam in illa opinione probabili adest formido de opposito; sed, hoc non obstante, licet tunc eam sequi; ergo semper licebit, &c.

Respondetur negando suppositum: Si enim vna opinio est improbabilis, opposita non est probabilis tantùm, sed moraliter certa ex hoc ipso, quòd illa est improbabilis; vnde non adest tunc formido de opposito; nec enim formidare possumus, ne peccemus, quia non facimus id, quod est improbabile, licitè fieri.

12. Nonum Argumentum. Si non licet sequi opinionem probabilem, quia adest periculum peccati, neq; licebit sequi probabiliorem, sed omnino tenebimur sequi tutam, idest, eam, in qua nullum adsit periculum peccati; sed hoc est nimis durum; ergo, et. Probatur Consequentia: nam etiam in opinione probabiliori adest formido de

oppo-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

opposito; non enim egredimur fines opinionis, quæ semper habet formidinem annexam.

Respondetur, Nos non dicere, quòd teneamur sequi opinionem probabiliorem, relicta purè probabili, sed absolutè, quòd teneamur sequi certam moraliter; vnde neque licet sequi opinionem probabiliorem, si ea non sit moraliter certa; & hoc propter ipsam rationem, quæ in Argumento adducitur. Non dicimus autem, necessariò sequendum tutum, idest, in quo nullum omnino sit, neque ex leui credulitate, periculum peccati; immo dicimus, quòd, si doctrina sit certa moraliter, & rationabilior, quàm tuta in sensu explicato, illa potiùs tenenda est: oppositum enim est vitium conscientiæ scrupulosæ. Exempli gratia; si certa moraliter, & rationabilior sit sententia, quæ docet, nos non teneri sub præcepto mortali recitare officium ante Missam, non tenemur sequi opinionem oppositam, licèt ipsa sit omnino tuta; immo rectiùs facimus tenendo illam: tunc enim homo optimè iudicat, quando iudicat iuxta rectam, certamque rationem; sed, vt supponitur, sententia eximens nos ab illa obligatione est certa moraliter, & rationabilior, quàm opposita; ergo rectissimè tenemus illam, & oppositum, vt dixi, dependet ex conscientia scrupulosa, quæ sananda est, non fouenda. Dummodò opinio, quæ dicitur rationabilior, sit verè rationabilior .i. per superlationem ad id, quod est verè probabile: nam etiam in coniecturis, vna potest esse maior altera, nec tamen licitum est operari ex pura coniectura, etiam maiori.

13. Decimum Argumentum duci potest ex authoritate Augustini, qui lib. de Adulterius Coniugijs cap.26., cùm sentiat, Cathecumenis in extremo vitæ discrimine constitutis, qui, vel vi morbi, vel alia de causa oppressi, nec petere possunt Baptismũ, nec ad interrogata respondere, dandum esse illud, quia, inquit: *Multò satius est, nolenti dare, quàm uolenti denegare*, negat esse damnandos, qui oppositum opinantur, vel faciunt, innixi sententiæ Christi: *Nolite dare Sanctum Canibus*; ergo Augustinus permittit vsum opinionis probabilis, etiam contra probabiliorem.

Rursus; cùm dicit, multò satius esse baptismum nolenti dare, quàm volenti denegare, videtur probare doctrinam plurium Recentiorum, præcipuè Caramuelis, quòd licitè, immo ex debitò detur absolutio Sacramentalis moribundo nulla danti signa contritionis; potest enim contingere, vt illa adsit, licèt non appareat; atque, etiam si neque intus adsit, cùm tamen id sit incertum, multò satius est impęnitenti dare absolutionem, quàm pęnitenti negare.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Ex quo etiam sequi videtur, maiorem curam habendam esse salutis animarum, quàm dignitatis Sacramenti, ne, scilicet, irritè conficiatur, vel administretur, vel indigno detur. Vnde etiam pariter sequitur, licere Sacerdoti, ei, qui existit in mortali, & agens vltimum spiritum non valet elicere actum Contritionis, vel incertum est, an eliciat, impendere absolutionem Sacramentalem, ne anima eius pereat, quamuis tunc indignè tractari videatur Sacramentum.

Tamdem sequitur, non esse de necessitate sequendum id, quod est certum moraliter, sed sufficere probabilius; Augustinus enim non erat certus moraliter de veritate suæ sententiæ, quandoquidem damnare non audet oppositam, & tamen eam docet sequendam tanquam probabiliorem.

Ad primum Respondetur, Augustinum ibi loqui non de sententia illa, sed de personis secundùm eam operantibus, ait enim: *Non tamen propterea damnare debemus eos, qui timidiùs agunt, quàm nobis videtur, agi oportere, ne de pecunia conseruo credita improbiùs, quàm cautiùs iudicare voluisse iudicemur. Satis quippe in talibus respiciendum est illud Apostoli, vbi dicit: Vnusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo. Non ergo ampliùs inuicem iudicemus.* Non damnat autem eos, non quia permittat vsum opinionis probabilis contra probabiliorem, sed quia contingere poterat, vt illa sententia ab iis iudicaretur probabilior, quàm sua, aut etiam certa, ex quo iudicio excusarentur à culpa: et quia temerarium, ac superbum visum fuisset damnare oppositum sentientes in re, de qua nullum extabat Ecclesiæ Iudicium, aut plurium Doctorum, seu Scholarum præiudicium. Pro sua ergo modestia illos damnare non audet.

Ad secundum Respondetur, illud non sequi. Primò; quia intentio suscipientis Baptismum non est forma, nec materia eius; contritio verò est materia Sacramenti pęnitentiæ; quare, & si licitè detur Baptismus, cùm incerta est voluntas suscipientis, non sequitur, licitè dari absolutionem Sacramentalem, cùm incerta est contritio pęnitentis. Secundò; quia in Cathecumeno vehementer præsumitur intentio suscipiendi Baptismum ex hoc ipso, quòd Cathecumenus est, idest, in præparatione ad Baptismum; quod expressit Augustinus dicens: *Incredibile est, nec in fine vitæ huius Cathecumenum baptizari velle.* At in peccatore moribundo non adest simile fundamentum præsumendi contritionem. Cùm autem dicitur, quòd secundùm Augustinum satius est nolenti dare, quàm volenti denegare; Respondetur, Augustinum limitare hoc dictum per verba imme-

immediatè ſequentia : *Vbi, inquit, velit, an nolit ſic non apparet, vt tamen credibilius ſit, eum, ſi poßet, velle ſe potiùs fuiſſe dicturum, ea Sacramenta percipere, ſine quibus iam credidit, non oportere, ſe de corpore exire*. Per quæ manifeſtè apparet, tunc tantùm ſecundùm Auguſtinum ſatius eſſe nolenti dare, quàm volenti denegare, cùm ita vehemens præſumptio eſt, ſuſcipientem velle recipere, vt oppoſitum ſit incredibile, vt ipſe ſupra dixit. Ex quo ſequitur, non eſſe dandum, quando non adeſt illa præſumptio. Itaque Argumentum eſt ad oppoſitum. Vnde nec ſequitur, maiorem curam habendam eſſe de ſalute animarum, quàm de dignitate Sacramenti: hoc enim peruerſum eſt, quia eſt anteferre ſalutem Animæ honori Dei, atque adeò Animam Deo, cùm tamen ipſam ſalutem animarum propter Deum curare debeamus. Non, inquam, illud ſequitur; cùm enim habetur certitudo moralis de intentione ſuſcipientis, certum eſt etiam moraliter, non eſſe irritam collationem Sacramenti; & ideo, ſi confertur, non deſpicitur Sacramentum, & ſaluti animæ conſulitur; etenim in omni materia rectè moraliter agimus, quando moralem certitudinem de rectitudine operis habemus, etiam ſi abſolutè opus poſſit non eſſe rectum; nam hoc ſufficit ad prudenter operandum modo, & poſſibilitate humana: omnimoda enim certitudo in multis homini eſt impoſſibilis. Si autem non ſit moraliter certum, Sacramentum validè confici, aut non conferri indigno, tunc non licitè adminiſtratur, etiamſi exinde ſalus animæ percipientis prouenire poſſit; non enim ea licitè procuratur per indignam tractationem Sacramenti.

Quare falſum eſt, licere Sacerdoti, qui exiſtit in lethali, & nullum elicit actum contritionis, abſoluere moribundum; hæc enim eſt irreuerentia erga Sacramentum, quæ neque per Deum abſolui poteſt a peccato.

Ad vltimum dicitur, Auguſtinum fuiſſe moraliter certum de veritate ſuæ ſententiæ: dicit enim eſſe incredibile, vt Cathecumenus in fine vitæ non velit baptizari. Id autem, quod opponitur incredibili, eſt moraliter certum; nam quod eſt incredibile non eſt probabile; oppoſitum autem eius, quod eſt improbabile, non eſt purè probabile, nam ambo oppoſita poſſunt eſſe probabilia; ſed eſt moraliter certum. Ergo Auguſtinus erat moraliter certus, quòd Cathecumenus in fine vitæ velit baptizari: ſiquidem dicit, oppoſitum eſſe incredibile; ergo etiam, quòd licitè, immo ex debito ei conferatur Baptiſmus. Ideo hanc ſententiam docuit; non damnat autem oppoſitum ſentientes propter rationem, quam ſupra adduximus.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Itaque in Augustini verbis non solùm nihil continetur contra nostrā sententiam, sed ea confirmatur.

14. Supersunt modò Argumenta Caramuelis in Apologemate pro defensione Doctrinæ de Probabilitate. Primum est. Doctrina, quòd in materia conscientiæ non sufficiat opinio probabilis, vel est euidenter vera, vel probabilis; non euidenter vera, quia non demonstrata; ergo probabilis; ergo in materia conscientiæ sufficit opinio probabilis, atque adeo doctrina opposita destruit seipsam.

Respondetur, ex hoc Argumento innotescere errorem Caramuelis, & cæterorum Probabilistarum, non agnoscentium medium inter probabile, & euidens, cùm tamen admittendum sit *certum moraliter*, tamquam medium inter illa, vt supradictum est; ergo doctrina de insufficientia probabilitatis, si non est euidens, est moraliter certa.

15. Secundum. Si non liceret sequi opinionem probabilem, sequeretur valde difficilia, & ferè impossibilia esse Dei præcepta, quod est hæreticum, & damnatum in Iansenio; nam valde difficile, & onerosum esset, in qualibet materia morali inuestigare opiniones probabiliores, vel certas; quare doctrina reiiciens probabilitates est affinis hæresi Iansenianæ.

Respondet Fagnanus ad quintum, & sextum num. 112., debere erubescere, & confundi sic arguentes, quia loquuntur contra authoritatem Scripturarum, Patrum, & Canonum requirentium certitudinem cognitionis in operando. Reuera autem difficultatem illam inuestigandi superarunt plurimi ex Summistis, siue Casuistis, maximè recentioribus, qui operosissimè in qualibet materia inuestigarunt opiniones magis, & minùs probabiles, probabilitatem etiam dantes, vel inuestigantes in iis, in quibus ex natura rei non adest. Vt autem opinor, non maioris laboris est post tantam inuestigationem, docere certas sententias, quàm purè probabiles. Illud reuera difficiliorem reddit doctrinam moralem; quòd tot speculationibus sophisticis, nouis, superfluis, & de longè adductis inuestigari, & muniri cœperunt opiniones libertati, & carni allubentes, relicta puritate, & sinceritate doctrinæ quæ in dictis Patrum, sacrisque Canonibus traditur. Sed, & illud iure est conquerendum, Doctores probabilitatum adeo pertimescere, ne via ad salutem reddatur difficilis, nec minimùm verò curare, ne contra sententiam Christi Domini Matth. 7. 14. appareat valde facilis, immo ad id omni studio eniti, tot probabilitatibus in omni materia inuentis, & traditis, vt nihil fermè sit, quod non censeatur licitum, adeo vt veren-

verendum ſit, ne de Eccleſia Chriſti videatur poſſe dici, quod de Athenienſium Vrbe moribus corruptiſſima dixit ille Spartanus: *Athenis omnia honeſta.* Quod, ſaltem inculcante S.memoriæ Alexandro VII. in procemio ſui primi Decreti, Probabiliſtæ aduertere deberent.

16. Tertium. Certum eſt, nos poſſe ſequi probabilia, non eſt autem certum, nos debere ſequi certa; ergo, ſi in materia morali debemus ſequi certa, debemus ſequi probabilia.

Reſpondetur, me in his verbis nullam vim argumenti videre, ſed tantùm petitionem principii, & præſumptionem propriæ opinionis, ideſt, quòd opinio Arguentis, ſcilicet, Caramuelis ſit certa, oppoſita verò dubia, vel falſa. Repugnat verò illud Conſequens, quòd, ſi debemus ſequi certa, debemus ſequi probabilia; cùm probabile, & certum contradiſtinguatur. Dicimus ergo, non ſolum non eſſe certum, immo eſſe omnino falſum, quòd poſſimus ſequi probabilia, ſumendo ly *poſſe* pro *licere* iuxta illud: *Id poſſumus, quod iure poſſumus*. Ait enim Auguſtinus lib.3. contra Academicos, ca.15. relatus ſupra cap.2. num.10. non ſolùm errare eum, qui falſam vitam ſequitur, ſed etiam eum, qui non ſequitur veram. Cùm autem a parte rei vita, quæ non eſt vera, neceſſariò ſit falſa, quia inter illas a parte rei non poteſt cadere medium, oportet fateri, ideo Auguſtinum illa duo diſtinxiſſe, vt doceret, errare etiam eum, qui ſequitur probabile (quod ſequebantur Academici, contra quos ibi arguit); nam probabile iuxta noſtram cognitionem eſt quid medium inter verum, & falſum; errat autem, qui hoc ſequitur, quia non eſt certus, ſe ſequi verum, atque adeo eſt in periculo ſequendi falſum: & hæc eſt vis argumenti illus. Academici enim, & ſi poſſent dicere, ſe non ſequi falſum, quia ſequebantur probabile; non poterant tamen dicere, ſe ſequi verum, quia probabile non eſt verum, vt ipſe Auguſtinus dicit 3. contra Creſconium cap.75. a Nobis relatus ſupra cap.1. nu.5.; non ſequi autem verum errare eſt, ait hîc Auguſtinus: ergo omnino errat Caramuel, dum ait, eſſe certum, nos poſſe ſequi probabile: & reponi ei poteſt, quod ait Tullius in Catone: *Quid ſtultius, quàm incerta pro certis habere, falſa pro veris?*

17. Quartum. Quæſtio præſens eſt, an teneamur ſequi opinionē probabiliorem, an ſufficiat ſequi probabilem; ſed ſententia docens ſufficere ſequi probabile eſt probabilior, quàm oppoſita; ergo eo ipſo, quo ſequimur opinionem probabilem, ſequimur probabiliorē doctrinam; ergo doctrina oppoſita deſtruit ſeipſam. Minor probatur: quia multò maxima pars Doctorum ſequitur illam.

Re-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Respondetur primò, Quæstionem non esse de debito sequendi probabile, vel probabilius, sed sequendi certum moraliter per contradistinctionem a quocumque probabili, aut probabiliori tantùm, vt supra dictum est. Respondetur secundò, negando Minorem. Ad probationem dicimus, ex multitudine Doctorum non dari probabilitatem intrinsecam opinioni, sed tantùm extrinsecam, cui longè superfertur probabilitas intrinseca causata ex rationibus; & hæc est in sententia nostra, vltra probabilitatem extrinsecam ex Patribus, & Iuribus. Fundamenta enim sententiæ aduersæ valde leuia sunt, & in multis peccant, vt respondendo ostendimus. Sed, & recolendū est illud Exodi 23., quòd diminutè refert Fagnanus: *Ne sequaris turbam ad faciendum malum, nec in iudicio plurimorum acquescas sententiæ, vt a vero deuies*. Doctores enim probabilitatum isto corrupto, & exulcerato sæculo exorti sunt. Corruptio autem morum peruertit iudicium rationis iuxta illud Augustini 3. contra Parmenianum ca. 11.: *Quidquid sceleris, & iniquitatis inebriat multitudinem, amittit examinis veritatem*.

Sed, etsi sententia docens, quòd sufficiat sequi probabile, sit probabilior, quàm opposita, non tamen sequitur, quòd in particularibus materijs, siue casibus, dum sequimur probabile, eo ipso sequamur probabilius; immo hoc repugnat, cùm illa duo, & diuersa sint, & saltem gradu opponantur, sicut calor intensus, & remissus. Nec illa sententia vniuersalis potest particularibus sententijs in particularibus materijs dare maiorem probabilitatem, quàm habeant ex suis particularibus motiuis, siue fundamentis; ex quibus alia possunt esse probabilia, alia probabiliora. Ergo grauiter hic allucinatus est Caramuel.

18. V. Si tenemur sequi certum moraliter, occurrent milleni casus, in quibus homo constitutus erit in necessitate peccandi, ex. gr. iacet fidelis moribundus, qui nullo externo signo confessionem petit; quid faciet Parochus? Est enim probabile, quòd illum absoluere non possit; est etiam probabile, quòd sub mortali teneatur absoluere; ergo, siue absoluat, siue non absoluat, peccabit mortaliter: inter hæc autem duo non cadit medium; ergo Parochus erit in necessitate peccandi, nisi vtatur opinione probabili, quòd possit absoluere.

Respondetur primò, ex Argumento inferri, esse necessarium vsū probabilitatum, quod nec ipsi Probabilistæ contendunt, sed tantùm esse licitum, & reuera absurdissimum est preponere probabilitates certitudini. Secundò: pro millenis casibus obiectis, vnum afferri.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

ferri. 3. Illam neceſſitatem peccãdi oriri ex opinione licitæ tunc abſolutionis, & liciti vſus probabilitatum; inde enim ſequitur, neceſſariò tunc dandam abſolutionem ex charitate erga proximum, quia ſupponitur licitè dari; ſi enim hoc non ſupponitur, nulla eſt neceſſitas dandi, immo neceſſitas non dandi: ſed eam dans peccat propter periculum irritæ confectionis Sacramenti, ſi pænitens dolorem non habeat, vt definitum eſt in hoc Decreto; ergo neceſſitas illa peccandi oritur ex opinione probabili. Ergo dum Caramuel, vt verbis Auguſtini vtar contra Iulianũ, nos territando incautiùs iaculatur, ſuam ſectam lethaliter vulnerauit. Sed qui ex ſua opinione incidit in neceſſitatem peccandi, debet illam deponere, vt neceſſitatẽ euadat; ergo Probabiliſtæ debẽt deponere opinionem de licito vſu probabilitatum. Aſſertores verò certi moralis abſtinent in illo caſu ab abſolutione, certique ſunt, ſe non peccare.

Non deſunt, qui dicant, imminente periculo animæ, Deum diſpenſare ſuper honore ſuo in gratiam animæ, ita vt non imputet ad culpam confectionem Sacramenti cum periculo nullitatis, vel indignam eiuſdem tractationem.

Sed hoc penitus abiiciendum eſt. Nullibi enim reperitur hæc diſpenſatio; & Deus vniuerſa propter ſemetipſum operatur, impium quoque ad diem malum, vt dicitur Prouerb. 16., ideſt, in ſui honorem, & gloriam. Grauiter quoque reprehendit Heli, quòd in oblatione victimarum magis honoraſſet filios ſuos, quàm ſe, 1. Regum 2. Iſti autem volunt, maiorem curam habendam de ſalute animæ, quàm de honore Dei, non attendentes, curam animæ habendam propter Deum. Conqueritur quoque Malachiæ 1.: *Vbi eſt honor meus?* Nec nos ei, qui bonorum noſtrorum non eget, quidquam conferre poſſumus, niſi honorem, & gloriam.

19. VI. Summus Pontifex in materia fidei, & morum ſequutus eſt opinionem probabilem; ergo licet eam ſequi. Antecedens probatur ex Bullis in fauorem immaculatæ Conceptionis, in quibus permittitur, eam teneri, & doceri; immo feſtum eſt pro ea inſtitutum cum conceſſione indulgentiarum. Hæc autem eſt materia fidei, quia pertinet ad illud Apoſtoli prima Corinth. cap. 20. *In omnes homines mors pertranſiјt, in quo omnes peccauerunt*. Eſt etiam morum, quia reſpicit cultum Diuinum: & tamen de immaculata Conceptione non habetur pluſquàm probabilis opinio. Confirmatur. Quia Thomiſtæ tenentes oppoſitum excuſantur a mortali, vt declarant ijdem Summi Pontifices; neque alia ratione, niſi quia ſequuntur proba-

babile. Plerumque etiam Pontifices dispensarunt in aliquibus casibus ex probabili opinione, quòd possent.

Respondet Marinarius de Opinione probabili, cap.4. num.7. Pontifices in materia Cóceptionis non esse sequutos purè probabile, sed certum moraliter.

Sed hoc non sufficit: defendendum enim videtur, quòd, etiam si Articulus immaculatæ Conceptionis non sit, nisi purè probabilis, adhuc rectè teneri possit, & de eo festum celebrari; ita enim contingit in plerisque aliis, vt in concessione Scapularis Beatissimæ Virginis de Monte Carmelo sub spe liberationis a penis Inferni, & post mortem a penis Purgatorii die Sabbati, de quo tamen non habetur plusquàm probabilis opinio; non enim plus concludit Sebastianus ab Alexádro Carmelita peculiari opusculo de hac re: similiter in aliis deuotionibus, siue cultibus a Sede Apostol. permissis.

Reuera autem; vel dicitur, immaculatam Conceptionem fuisse moraliter certam ante Bullas Pontificum cultum de ea instituentium, vel redditam certam per eas Bullas. Primum non videtur asserendum; cùm antiquiores, & grauiores Scholastici, immo Scholarum Principes oppositum senserint, adeoque communis esset tunc illa sententia, vt nonnisi pauidè Scotus oppositum pronunciauerit. Neque potest dici secundum; cùm ipsi Pontifices, qui sententiam immaculatæ conceptionis approbarunt, & festum de ea instituerunt, declararint, se nullum intendere prorsus præiudicium afferre opinioni contrariæ, sed relinquere eam in eodem statu, ac terminis, in quibus reperiebatur: Sic enim loquitur Gregorius XV. in Decreto *Sanctissimus Dominus Noster*. Si autem per huiusmodi Decreta, siue Bullas redditus fuisset certus Articulus immaculatę Conceptionis, qui antea erat tantùm probabilis, graue præiudicium illatum fuisset oppositæ sententiæ; reddita enim esset improbabilis, tamquam opposita certo.

20. Igitur est distinguendum: duo enim affirmat sententia de immaculata Conceptione: Alterum, quòd non sit contra Scripturas; alterum, quòd insuper vera sit. Quæ duo non solùm non sunt idem, sed nec se consequuntur; nec enim, si non est contra Scripturas, continuò vera est. Quantùm ad primum, necessariò dicendum est, illud non esse purè probabile, sed saltem moraliter certũ; aliter nõ potuisset pro immaculata Conceptione institui festũ: sicut enim nõ caret peccato facere aliquid de quo probabiliter dubitetur esse peccatũ, ita nec affirmare, aut celebrare aliquid, de quo probabiliter dubitetur, esse cõtra Scripturas, quia hoc est se exponere peri-

culo hæ-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

lo hæreſis. Igitur hanc moralem certitudinem ſaltem, ſi non maiorem, accepit ſententia immaculatę Conceptionis ex Decretis Pontificum.

Quòd verò ipſa ſententia ſit vera, concedi poteſt, non eſſe redditum certum moraliter ex illis Decretis. Nec enim, ni fallor, alio modo conciliari poteſt fauor Pontificum inſtituentium feſtum de immaculata Conceptione, &, quòd nullum præiudicium oppoſitę ſententiæ ſit allatum ex illo fauore, & inſtitutione.

21. Sed militat Argumentum Caramuelis: Si enim eſt tantùm probabilis veritas immaculatæ Conceptionis, ſequitur, quòd liceat ſequi opinionem probabilem, quandoquidem tota Eccleſia celebrat feſtum de immaculata Conceptione.

Reſpondetur ergo, tunc non eſſe licitum ſequi probabile, quando in eo ſequendo adeſt periculum peccati, vt patet ex omnibus, quæ in ſuperioribus Capitibus dicta ſunt. At ſequendo opinionem probabilem de immaculata Conceptione nullum adeſt periculum peccati; maximè enim adeſſet propter periculum contradicendi Scripturis: ſed iam diximus, hoc periculum non adeſſe; ergo nullum adeſt. Ipſa verò ſententia eſt laudabilis, quia deſcendit ex deuotione erga Beatiſſimam Virginem, & eamdem fouet, exibetque illi cultum ſine vllius præiudicio, vel offenſa, niſi tantùm diaboli. Sicut enim caderet in magnam eiuſdem gloriam, eſſe certò ſine labe conceptam, ita id credere, ex deuotione, ſine affectu erga eamdem deſcendit; ergo meritò vocatur *Pia*, & recipienda eſt illa ſententia. Hoc autem non ideo dixerim, quia non putem modò, aut non optem, eſſe certum moraliter illum Articulum, quem cupio etiã de fide definiri; ſed quia diluendo Caramuelis Argumento id neceſſarium non eſt.

21. Intelligo, me in ſcopuloſo, ac difficili loco verſari. Ex dictis enim videtur ſequi, eos, qui oppoſitam ſententiam tenent, nempè Thomiſtas, carere pio, ac laudabili erga Deiparam deuotionis affectu, atque adeo, ſi non peccato, ſaltem morali imperfectione teneri. Immo videtur, quòd peccent venialiter, quia Pontifices in Bullis pro immaculata Conceptione eximunt quidem oppoſitam ſententiam a peccato mortali, de veniali verò non loquuntur; ergo, vel videntur indicare, eam labem ineſſe illi ſententiæ, vel ſaltem permittere, vt id dicatur. Sed abſit, vt ego, ne dum peccatum veniale, ſed vel imperfectionem obiiciam grauiſſimo, doctiſſimo, ac ſanctiſſimo Prædicatorum Ordini, qui Beatam Virginem ſpeciali cultu veneratur, ſicut ab eadem ſpecialibus gratijs, etiam poſt exor-

L tam,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

tam, auctamque de eius Conceptione controuersiam est decoratus. Tenent illi quidem Patres oppositam sententiam, sed non ex indeuotione erga Virginem; quis enim hoc dicat? Sed quia zelandum putant pro Christi prærogatiua, qui solus, vt Ambrosius loquitur lib.2. in cap.2. Lucæ: *Per omnia ex natis de fœmina sanctus est, qui terrenæ contagia corruptelæ immaculati partus nouitate non senserit, & cælesti Maiestate depulerit*. Consimili ratione, qua D Thom. 3. p. qu.27. art.3. negat, in eadem Virgine totaliter extinctum fuisse fomitem peccati, antequàm Christum conciperet, quia, licèt hoc, inquit, videatur pertinere ad dignitatem Matris, derogat tamen in aliquo dignitati Christi. Sicut enim nullus adeptus fuit carnis immortalitatem ante immortalitatem carnis Christi resurgentis, ita nullus videtur debuisse liberari secundùm carnem a prima damnatione, idest, a concupiscentia, seu fomite peccati, nisi post quàm Verbum Diuinum carnem assumpsit. Zelandum etiam putant pro Christi gloria ex vniuersali redemptione; videtur enim ipsis non redempta Virgo ab eo, qui mundum redemit a peccato, si ipsa, cùm nullum habuerit actuale, saltem originale non contraxit. His enim Argumentis, & ipsi, & antiquorum Scholasticorum plures in eam sententiam inducti sunt: quæ quidem, licèt rectè, & sufficienter a nostris euacuentur, non est tamen negandum, esse probabilia, atque adeo ipsam sententiam; id quod non solum concedit, sed & contendit Caramuel vbi supra. Sicut ergo credentes immaculatam Deiparæ Conceptionem non arguuntur, vel peccati, vel moralis imperfectionis a Thomistis probabiliter iudicãtibus id derogare Christi prærogatiuæ, ita nec huiusmodi defectus obijciendi sunt Thomistis, dum probabiliter pro honore, vt sibi videtur, Christi, non tenent immaculatam Virginis Conceptionem, sed obtemperandum præcepto Apostoli 1.Corinth.6., ne nos inuicem iudicemus.

Ad aliud Respondeo, non eo fine Pontifices tacere, sed quia sapienter viderunt, si in ea re adesset peccatum, id propter grauitatem materiæ, non veniale, sed mortale fore; ideo, cùm vindicant a mortali, absolutè, & simpliciter a peccato eos absoluisse censendum est.

22. Sed adhuc potest instari; quia saltem adest periculum falsitatis in sententia de immaculata Conceptione, si ea non est plusquàm probabilis.

Respondetur, concedendo periculum, quod non tollitur, nisi per euidentiam, vel per certitudinem fidei diuinæ; vnde etiam, quæ sunt certa moraliter subsunt illi; sed ipsum contemnitur,

quia

quia adest laudabilis, & pius affectus erga Beatissimam Virginem, quod bonum longè præponderat periculo illius mali intellectualis.

Quòd autem Caramuel dicit, Articulum Conceptionis esse materiam fidei, distinguendum est. Si enim materiam fidei intelligit, veritatem fide credendam; est manifestè falsum, cùm talis articulus nondum fuerit a Sede Apostolica definitus. Si vero intelligit, esse veritatem definibilem de fide, tamquam dependentem a dictis Sacræ Scripturæ, concedendum est; sed de huiusmodi veritatibus plurimæ adsunt Controuersiæ, ac proinde opiniones probabiles inter Theologos, quando non constat dependentia earum ex principiis expressis in Sacra Scriptura; quare nullius momenti est illa exaggeratio Caramuelis; quòd etiam in materia fidei Ecclesia sequitur purè probabile.

23. Quod insuper subdit Caramuel, non solùm est falsum, sed etiam præcedentibus eius dictis oppositum. Ait enim, Summum Pontificem Alexandrum VII. præcipere in sua Bulla, ne reuocetur in dubium Conceptio Deiparæ sine labe. Ex quo infert, a Pontifice distingui actum ab obiecto, itaut actus, idest, assertio immaculatæ Conceptionis sit prorsus indubius, obiectum verò ipsum, idest, Deiparam esse conceptam sine labe, sit dubium. Vnde putat, egregiè muniri suam, suorumque Probabilistarum sententiam asserentium, operantem iuxta opinionem probabilem esse certum de honestate formali sui actus, incertum de obiectiua, seu, vt aiunt, materiali.

Falsum, inquam, in primis est hoc; Summus enim Pontifex Alexander VII. non definit de fide articulum immaculatæ Conceptionis, immo in ipso suo Decreto vetat affirmari, quòd tenentes oppositam sententiam peccent mortaliter, multò magis, quòd hæresim teneant; sed tantùm inhibuit reuocari in dubium voce, vel scripto ad euitandas dissensiones, & scandala, vt patet ex verbis Decreti: eodem modo, ac idem Alexander, & nuper S. D. N. Innocentius XI. inhibuerunt, ne quis defendat, edat, disputatiuè tractet, aut prædicet, nisi tantùm impugnando, propositiones periculosas, & perniciosas, quas ipsi damnarunt; qui tamen non inhibuerunt, eas mentaliter teneri, non enim id in suis decretis expresserunt. Quare, cùm ipse Caramuel teneat, veritatem immaculatæ Conceptionis esse pure probabilem, videat, an cum hoc stare possit, non licere, neque mentaliter, vocari in dubium. Alexander verò VII. non docuit, actum posse esse certum de obiecto incerto: etenim

hoc repugnat, cùm obiectum dicatur certum a certitudine actus, siue cognitionis, qua attingitur. Certitudo quippe, & incertitudo sunt differentiæ cognitionum, non rerum; quare, rem esse certam non est aliud, quàm certa cognitione teneri; ergo repugnat, actum esse certum, obiectum incertum: sicuti repugnat, actum esse honestum formaliter, & non obiectiuè; cum obiectum dicatur honestum, non vt res, sed vt obiectum, quia, scilicet, actu honesto attingitur, nisi obiectum sit actus etiam; nam quoque honestum & inhonestũ sunt differentiæ actuum, non rerum.

Potest quidem obiectum esse certum in se, idest, adesse in rerum natura eius veritas, & tamen non certò sciri à nobis, quod ad ignorantiam pertinet; & possumus etiam pro certo habere aliquid, quod tamen in rei natura verè non adsit, quod de temeritate opinionis descendit. Sed tamen quidquid pro certo habemus, certum nobis est, licèt in se ipso non sit. Quòd autem dicatur, vel iubeatur, habendam certam cognitionem de aliqua re, vel propositione, & simul dicatur, illam rem, seu obiectum, quod iubetur certò credendum, esse incertum, an sit in rerum natura, non est aliud, quàm præcipere temeritatem, & errorem. Non potuit ergo Summus Pontifex Alexander præcipere, certò credendum articulũ immaculatæ Conceptionis, & simul dicere, non esse certum, quòd illa Conceptio fuerit immaculata. Cùmque permiserit, teneri opinionem oppositam, clarum est, quòd non tantùm non certò tenendum, sed neque tenendum articulum illum iusserit.

Ad aliam probationem, idest, quòd Summi Pontifices plerumque dispensarint ex opinione probabili licitę dispensationis; posset dici cum pluribus, omnia quidem Decreta Pontificum obseruanda, sed non omnia facta probanda. Verùm potiùs asserendum, quòd numquam dispensarint, nisi certi moraliter, id sibi licere: quãuis fortè non semper id ex ratione cognouerint, sed fidem quandoque adhibuerint doctissimis, ac pijs viris, qui id asseruerint; nam, & ex testimonio talium causatur certitudo moralis.

24. VII. Adam, & Eua in statu innocentiæ operati sunt ex opinione probabili, & inde excusantur a culpa; ergo licet operari ex opinione probabili: Antecedens ostendit primò Caramuel in Eua; quia verba Domini de morte sequutura ex peccato intellexit, non assertiuè, sed comminatoriè, cùm tamen assertiuè dicta fuerint; nec tamen Eua fuit infidelis, quia probabile erat, ea dicta fuisse comminatiuè. Secundò in Adam; quia, inquit, Adam ante peccatum comestionis peccauit ex nimio amore erga Euam, voluitque

ni-

nimium illum amorem, etiam præuiſum, vt cauſam lapſus, ſeu alicuius inconuenientis; ſed quia probabiliter putabat, illum amorem, licèt nimium, non eſſe grauiter periculoſum, nec futurũ cauſam ruinæ, atque adeo non excedere materiam peccati veniali s, ideo excuſatur a mortali.

Reſpondetur, hiſtoriam hanc de modo, quo peccauerint noſtri protoparentes, eſſe ipſius Caramuelis inuentum; neque enim ita traditur in Scriptura; & eſſe inſuper improbabilem. Primò enim in noſtris protoparentibus ante lapſum non fuit, nec potuit eſſe opinio, ideſt, aſſenſus ad purè probabile, ſed tantùm aſſenſus ad verum, vt docet D. Thomas qu.18. de Verit. ar.6.; ſi enim potuiſſet in eis eſſe opinio, potuiſſet etiam eſſe falſa opinio, quia opinio eſt contingens ad verum, & falſum; falſa autem opinio eſt corruptio boni intellectualis, & in ſtatu integritatis neque corruptio boni corporalis poterat ineſſe, neque ſenectus, vt docet Auguſtinus primo Retractat. cap.11., & patet ex terminis. Stoici, neque in hac corruptione naturæ docuerunt, in hominem ſapientem poſſe cadere opinionem, quæ affert ſecum periculum erroris, vt refert Tullius pro Muræna. Opinari enim eſt putare, ſe ſcire, quod neſcit, ex Auguſtino de Mendacio cap.2.; id autem error eſt, quia eſt habere incognitum pro cognito, vt idem ſubdit; ſed in ſtatu integritatis nullus poterat eſſe error; ergo neque opinio. Secundò, propter eamdem rationem non poterat in ipſis eſſe peccatum veniale, quod etiam docet D. Thom 1.2. qu.89. ar.31.; nec ſanè profert Caramuel, vnde habeat, quòd Adam ante lapſum habuerit erga vxorem nimium affectum, neque vnde ſciat, affectum illum fuiſſe venialiter tantùm peccaminoſum, & non mortaliter; nam Scotus nimium amorem Angeli erga ſeipſum putat fuiſſe mortalem. Tertiò; nec ſimiliter docet, vnde habeat, quòd Adam præuiderit, ex nimietate ſui amoris aliquem lapſum, aut inconueniens ſequuturum; &, quòd inſuper voluerit illum amorem etiam præuiſum, vt cauſam talis lapſus, ſiue inconuenientis. Quartò; nec docet, vnde habeat, quòd Eua intellexerit verba Domini comminatiuè, non aſſertiuè; & vnde illi probabile fuerit, quòd ea fuerint tantùm comminatoria; ſi enim nullum fundamentum huiuſce ſuæ credulitatis habuit, iam non fuit illi probabile, ſed tantùm imaginatum. Quintò. Nec etiam, vnde habeat, quòd Adam probabiliter iudicauerit, nimium ſuum amorem erga Euam futurum ſibi cauſam lapſus, non grauis, ſed leuis. Omnia hæc ſunt inuenta, ne dicam figmenta Caramuelis, quæ ſaltem ab ipſo, vt certa produci, vel ſupponi non debuerunt. Ex

com-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

communi autem Patrum, Interpretumque sententia, peccarunt Adam, & Eua ex elatione animi, qua noluerunt subiacere diuino præcepto; quam elationem subsequuta est experiendi cupiditas. De qua re sufficiat videre Augustinum 11. de Genesi ad litt. cap. 5. & D. Thom. 1. 2. qu. 89. ar. 3.

25. VIII. Angeli operantur iuxta opinionem probabilem, & inde excusantur à culpa; ergo idem licebit hominibus. Antecedens probat Caramuel ex pugna Angelorum Danielis 10. vbi habetur; *Princeps Regni Persarum restitit mihi viginti, & vno diebus.* Et deinde: *Michael venit in adiutorium meum.* Quod hac ratione factum esse, ait Hugo de S. Charo, & alii; quia Angelus Persarum nolebat, Iudæos exire de Persia, vt populus Persarum per eos in fide vnius Dei edoceretur: Angelus Græcorum volebat, Iudæos transferri ad Græcos, vt ibi cultum vnius Dei propagarent: Angelus verò Hebræorum, eos a captiuitate liberari cupiebat, ne ex Ethnicorum consuetudine corrumperentur in moribus; ignota autem illis de hac re erat voluntas Dei; & Angeli Grecorum, & Persarum de facto voluerunt id, quod Deus nolebat; Deus enim volebat Iudæos liberari ex captiuitate, & redire ad propriam regionem, vt apparuit ex facto. Cur ergo (inquit Caramuel) non peccarunt Angeli, volentes oppositum eius, quod volebat Deus? Quia, inquit, ignorantes inuincibiliter voluntatem Dei, habebant argumenta grauia, & probabilia, quibus suam opinionem fundarent, scilicet, quòd Deus vellet id, quod volebant ipsi. Ergo non peccarunt, quia sequuti sunt probabile; & fortè opinio vnius erat probabilior opinione àlterius, & tamen nullus peccauit; ergo non tantùm licet sequi probabile, sed etiam relicto probabiliore.

26. Respondetur, non ideo illos Angelos non peccasse, quia sequuti sunt probabile, sed quia vnusquisque operatus est, vt suo muneri congruebat, procurando bonum, maximè spirituale, gentis sibi in custodiam traditæ; & hoc, etiam concesso toto eo, quod assumit Caramuel. Sicut non peccat filius, qui Patri ægrotanti infert medicos, & medicamina, de quo tamen Deus decreuit, vt moriatur; neque ideo non peccat, quia habet probabilem opinionem de decreto opposito Dei. Quod enim fundamentum huiusce probabilitatis, vel credulitatis? & supponimus nullum haberi. Sed non peccat, quia operatur iuxta pietatem filialem; vnde fortè, etiam si sciret decretum Dei de morte Patris, non peccaret, immo rectè faceret procurando vitam, & salutem eius, dummodò a Deo non esset ei præceptum oppositum. Plerique enim Sancti nouerunt diem

montis

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

mortis suæ, Deo illis reuelante, & tamen medicamina pro incolumitate sumpserunt. Nulla ergo est necessitas adstruendi opiniones probabiles in Angelis de voluntate Dei circa libertatem, vel captiuitatem Iudaicam, vt excusentur a culpa; qui non tantùm excusandi, sed etiam laudandi sunt, quòd iuxta voluntatem Dei, qui eos illis gentibus præposuerat, earumdem procurandæ saluti vigilantissimè incumberet. Cùmque Caramel non explicet fundamenta huiusmodi Angelicarum probabilitatum, non sanè opiniones probabiles, sed puras, & gratuitas imaginationes illis tribuit, vel potiùs totum factum est pura imaginatio Caramuelis. Absolutè autem non cadit opinio probabilis in Angelos, vt docet D.Thom.2. sent.dist.11. ar.5. vbi quærit: *An in Angelis possit esse pugna*; propter eamdem, immo fortiorem rationem, qua nos id supradiximus de Adam, & Eua in statu integritatis.

Quantùm verò ad pugnam, quæ refertur Danielis 10., ea non aliud fuit. quàm relatio contrariorum meritorum, vt ait D.Thom. loc. cit. *Contingit enim*, inquit, *quandoque, vt in diuersis gentibus inueniantur diuersa merita secundùm quorum diuersitatem videatur, quòd vna gens alteri subesse debeat, vel ab eius dominio liberari; sicut tunc in Iudæis erat, quia Danielis oratio, quantùm in se erat, liberationem populi merebatur, sed peccata populi, & etiam vtilitas, quam Iudæi faciebant in Regno Persarum, dum per eos notitia Dei diffundebatur, erat in contrarium. Et quia vnusquisque Angelus secundùm officium suum ad examen diuinæ scientiæ referebat merita subditorum, ideo relatio contrariorum meritorum per diuersos Angelos facta pugna inter Angelos vocatur*. Hucusque D.Thomas. Ex quo apparet, sine vlla necessitate, aut fundamento, immo contra rationem a Caramuele inductas in Angelis oppositas opiniones probabiles, quibus innixi non peccatent.

Nonnulla alia Caramuelis Argumenta ex dictis facillimè solui possunt.

27. Vlteriùs obiicit Madernus tract.5. de Actibus humanis quæst.4. art.8. num.2. Quia, Machab.2., aliqui, ne violarent sabbatum, maluerunt mortem subire, quàm pugnare; at Machabæi decreuerunt pugnare, ne tota gens periret. Ecce, inquit, apud vtrosque erat probabilis opinio; & tamen Machabæi propriam sequentes opinionem probabilem, non peccarunt pugnando; ergo, &c.

Respondetur, Machabæos non purè probabile, sed certum moraliter sequutos, pugnando etiam die Sabbati, ne gens, & sancta pe-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

cta perirent; vt enim ait Christus ipse Matthæi 13. Archysinagogo indignanti, quòd curasset in die Sabbati: *Vnusquisque vestrum non soluit bouem suum, aut asinum a præsepio, & ducit adaquare? Hanc autem filiam Abrahæ, quam alligauit satanas ecce decem, & octo annis, non oportuit solui a vinculo isto die Sabbati?* Quo ostendit, non potestate, qua supra legem erat, sed rationabili, veraque intelligentia legis (dixerat enim: *Non veni legem soluere, sed adimplere*) se licitè curare in die Sabbati. Si autem Sabbato licebat curare, cur non etiam pugnare ad tuendam vitam? Certè adhunc finem Iudæi manducabant die Sabbati; cur ergo illicitum putarent repugnare hostibus, vt vitam, & sancta defenderent? Defensio licet de iure naturæ; cui iuri præiudicare non poterat præceptum positiuum de Sabbato seruando. Itaque ex parte eorum, qui pugnandum non putabant, error erat ex nimio timore, & non recta intelligentia legis descendens, in Machabæis certitudo moralis, in nullo opinio probabilis.

28. Obiicit secundò. Quia Ecclesia permittit, Grecos vti suis opinionibus, qui nec conferunt ordines Minores, nec habent Subdiaconatum pro ordine sacro, nec vtuntur materiis Latinorum in collatione ordinum, sed impositione manuum; non consecrant in azymo, & pleraque Latino ritui opposita faciunt; ergo Ecclesia iudicat, licitum esse, vti opinione probabili.

Respondetur, hoc Argumento probari, quòd etiam in administratione Sacramentorum liceat vti opinione probabili de valore Sacramenti, quod damnatur a S. D. N. Innocentio XI., & ipse Arguens negat eadem quæstio. art. 14. conclusione 1. & 2. Dicitur ergo primò, quòd, vt supra dictum est, licet vti opinione probabili, cùm non adest periculum peccati. Secundò, quòd vbi non est lex, nec præuaricatio, Rom. 4. Tertiò, quòd permissiio non semper indicat actum permissum non esse peccatum, sed tantùm non punit, nam peccata permittutur, bona verò, vel præcipiuntur, vel probantur. Ea ergo, quæ Ecclesia Græcis præter, vel contra Latinum ritum permittit, vel talia sunt, in quibus non adest peccatum; vel talia, de quibus ipsis non est imposita lex; vel permittit non castigando, non verò approbando, seu iustificando a peccato. Quæ dixerim, quia de singulis allatis in Argumento longum esset disserere.

Sed Arguens illud maximè debebat attendere, quòd Græci, quamuis non seruantes ritum Latinorum, validè conferunt ordines; opinio autem probabilis, licèt, vt ipse vult, excuset operantem

rantem a culpa, non tamen præstare potest, vt actus fiat validè; hoc enim dependet ex natura rei, vel institutione; nam opinio probabilis medici de medicamine profuturo præstare non potest, vt medicamen reuera prosit; si ergo Græci validè conferunt ordines, quamuis nec materia, nec ritu vtantur Latinorum, inspicere debebat, non posse id ex probabilitate opinionis descendere, sed quia materia, quam adhibent Latini, non est in specie determinata a Christo, sicut nec ritus; ergo eo Argumento vtendum non erat. Videri potest Bellarm. lib. 1. de Sacram. ord. cap. 9.

29. Obiicit tertiò. Iudices sæpè iudicant ex solis præsumptionibus, cap. *Litteras* de Præsumptionibus: cap. *Excommunicamus § Qui autem*, de Hæreticis, & cap. *Is qui Fidei* de Sponsalibus; & tamen præsumptio, & si vehemens, violenta, aut violentissima, non facit nisi probabilitatem; ergo licet sequi probabile.

Respondetur, posse iudicari ex solis præsumptionibus, si ipsæ sint violentæ; vt patet ex cap. *Afferte* de Præsumptionibus, & ex Glosa ibi, & ex cap. *Litteras* eodem titulo; & nos notauimus supra cap. 5. num. 9., sed falsum est, quod ait Arguens, immo videtur implicare contradictionem, quòd, scilicet, præsumptio, etiam violenta, & violentissima non faciat, nisi probabilitatem; nulla enim purè probabilis ratio violentat ad assensum; talis ergo præsumptio facit certitudinem moralem. Sed Doctores Probabilitatum non solent distinguere probabile, nisi ab euidenti: nec agnoscunt certum moraliter, quod tamen maximè in hac quæstione cognoscendum, & distinguendum est. Caput *Litteras* dicit potiùs oppositum eius, quod intendit Arguens: sic enim habet: *Quò circa mandamus, quatenus, cùm propter solam suspicionem quamuis vehementem, nolumus illum de tam graui crimine condemnari, talem, & tantam securitatem recipiatis ab ipso, &c.* Vbi patet, Pontificem inhibere; *ne iudicium in ea causa feratur ex sola suspicione, quamuis vehementi*. Item in Cap. *Excommunicamus: Qui autem inuenti fuerint sola suspicione notabiles, nisi iuxta conditionem suspicionis, qualitatemque personæ propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint, anathematis gladio feriantur: ita quòd, si per annum in excommunicatione persliterint, ex tunc velut hæretici condemnentur*. Vbi Glosa: *Sola suspicio, siue præsumptio purgationem inducit, quod, si non faciat, punitur; & intellige, quòd sit probabilis præsumptio, siue suspitio, aliàs non indiceretur purgatio.*

32. Quòd si arguens, eo quia propter suspicionem indicitur purgatio, vel requiritur securitas, infert, fieri iudicium ex sola pro-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

babilitate, non rectè infert; aliud enim est, propter suspicionem iudicari aliquem esse reum de eo crimine, de quo est suspectus: aliud, propter suspicionem indici, vt se purget ab ea, & nisi se purgauerit, subeat aliquam penam: non enim hoc est iudicare illum reum de crimine, de quo est suspectus; sed rectissimè propter suspicionem indicitur purgatio, & non se purganti infligitur pena; nam suspicio ipsa euidens supponitur, & est culpa, vel eam supponit, non se purgare. Cæterùm, cùm suspicio longè minor cognitio sit, quàm probabilitas, vt supra cap.5. num.8. dictum est, omnino non potest ferri iudicium ex ea sola, nisi sit violenta, quæ facit certitudinem. In cap. verò: *Is, qui Fidem* definitur, quòd is, qui fidem dedit mulieri super matrimonio contrahendo, seu, cum ea contraxit per verba de futuro, & cum eadem habuit copulam, si postea in facie Ecclesiæ ducat aliam, & cognoscat, tenetur redire ad primam, quia adeo vehementer præsumitur inisse cum ea matrimonium, vt non admittantur probationes in contrarium; quia, vt ait Glossa, talis præsumptio est iuris, & de iure, aduersùm quam non admittuntur probationes in foro externo. Sed hoc non est iudicare ex qualibet suspitione, sed ex vehementi, siue violenta, quæ non facit purè probabile, immo moraliter certum. At in foro conscientiæ, quod solùm veritatem intuetur, nec innititur præsumptionibus, si ille reuera non contraxit matrimonium cum prima, sed cum secunda, ad hanc licitè accedit, non ad primam.

31. Sed fortè aliquis dicet: In cap *Afferte*, & in cap.: *Is, qui Fidem* fit iudicium ex præsumptionibus violentis: at in cap. *Litteras* Pōtifex inhibet iudicari, seu, condemnari ex suspicione, quamuis violēta; ergo ista iura sunt ad inuicem contraria.

Hæc quidem difficultas non facit ad præsentem quæstionem de licito, vel illicito vsu probabilitatum: potest videri Glossa in cap. *Excommunicamus* §. *Qui autem* de Hæreticis.

32. Obiicit quartò. Quia in cap. *Inquisitioni* de sententia excommunicationis dicitur, quòd is, qui credit credulitate probabili, quamuis non euidenti, & manifesta, se contraxisse cum impedimento, *debitum quidem reddere potest, sed postulare non debet, ne in alterutro, vel contra legem coniugij, vel contra iudicium conscientiæ committat offensam*. Ex hoc, inquit, deduco: si est probabile, quòd adsit impedimentum, propter quod non potest reddere, erit etiam probabile, quòd non adsit, propter quod potest petere; ergo licet sequi probabile; quia ex probabilitate, quòd non adsit impedimentum,

tum,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

tum, excusatur a culpa reddens debitum, aliter peccaret mortaliter accedendo ad non suam.

Respondetur, Arguentem facillimè potuisse videre, quòd, si mera probabilitas de nullitate impedimenti, faceret licitam redditionem debiti, faceret etiam licitam petitionem; quod Pontifex negat. Quare e contrario, quia Pontifex negat, in eo casu esse licitam petitionem, inferendum est, non licere vti opinione probabili, vt Nos supra deduximus cap.3. num.13. Non ergo opinio probabilis de nullitate impedimenti, sed certitudo, quòd in dubio nullus est sua possessione spoliandus, facit tunc licitam in viro redditionem; quia, scilicet, vxor, quæ non dubitat, est in possessione sui iuris ad exigendum, ideoque vir, non solùm potest, sed tenetur reddere; si autem illud nasceretur ex probabilitate illa, vir, & si posset, non tamen teneretur reddere; quia nec ipsi Probabilistæ dicunt, nos teneri ad sequendum probabile, sed tantùm posse. Atque id mirum est, Arguentem non aduertisse. Si autem, & mulier dubitaret, nec ipsa posset petere, atque adeo nec vir reddere. Atque id luculenter expressit Pontifex, dum ait: *Ne in altero, vel contra legem coniugij*, idest, in non reddendo contra ius coniugis, cui tradidit potestatem in corpus suum, *vel contra iudicium conscientiæ*, idest, in petendo cum conscientia dubia de impedimento, committat *offensam*. Ex quo euidenter sequitur, quòd probabilitas, quæ stat cum dubio de nullitate impedimenti, non præstat, vt coniux dubitans possit exigere debitum, atque adeo, quòd non liceat vti probabilitate.

Obiter hic adnotauerim, quòd Arguens infert eam Consequentiam: Si probabile est, quòd adsit impedimentum, erit etiam probabile, quòd non adsit. Quam tamen ipse art.12. eiusdem quæst. num.4. reprehendit in Caramuele pariter arguente: Si probabile est, aliquem peccaturum, probabile quoque est, ipsum non peccaturum.

33. Potest quoque adduci Innocenti.3. cap. *A nobis il* 2. de Sententia Excommunicationis, vbi sic loquitur: *Iudicium Dei Veritati, quæ non fallit, nec fallitur, semper innititur: iudicium autem Ecclesiæ nonnumquam opinionem sequitur, quam, & fallere sæpe contingit, & falli*. Ergo licet sequi opinionem probabilem, cùm eam nõnumquam sequatur etiam iudicium Ecclesiæ.

Respondetur primò, quòd, vt ait Augustinus 11. Confess. c.4. *Scientia nostra scientiæ Dei comparata, ignorantia est*. Rectè ergo Innocentius comparans iudicium Ecclesiæ ad iudicium Dei dicit, Eccle-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

ſiam ſequi opinionem: potuiſſet enim quoque dicere, quòd ſequatur ignorantiam, etiamſi nedum certitudinem moralem, ſed etiam naturalem euidentiam ſequeretur.

Reſpondetur 2. Innocentium loqui de illo iudicio Eccleſiæ, quo ex externis iudicat interna (loquitur enim de moriente in excommunicatione, pro quo Eccleſia non orat publicè, quamuis ille fortaſſe apud Deum ſit abſolutus) quod quidem contingit aliquando falli; vt, cùm quis fictè dolens, vel inſufficienter, creditur verè, & ſufficienter dolere de peccatis, a quibus abſoluitur. Verùm non propterea Eccleſia, ſiue Sacerdos operatur ex probabili, immo ex certo; quia certum eſt, exhibenti ſigna doloris in confeſſione impendendam abſolutionem: in hoc enim principio fundatur iudicium de abſolutione danda, non in cognitione probabili de vero, & ſufficienti dolore confitentis. Itaque habet Eccleſia, ſicut omnes homines, cognitiones, ſiue opiniones incertas, & dubias, ſed numquam operatus ex incerto; immo neque ſuis opinionibus adhæret, vt certis; ſed in ipſis dubiis operatur, quod certò in illis nouit operandum; quamuis, ſi ſciret veritatem, non illud operaretur, quia nec illud eſſet operandum; & propterea dixit Innocentius, quòd iudicium Eccleſiæ nonnumquam ſequitur opinionem, ideſt, operatur in opinione conſtituta, ſed tamen non operatur id, quod ex opinione, ſed quod ex certiuudine nouit in ea eſſe operandum.

DISPV-

DISPVTATIO II.

Contra Propositionem Quintam.

An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantùm in vita eliceret, condemnare non audemus.

CAPVT I.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 CVM Propositio non ab omni, sed tantùm a peccato mortali excuset elicientem semel tantùm per totam vitam actum dilectionis Dei, ex se ipsa præfert, præceptum illius dilectionis obligare plusquàm semel; veretur tamen, ne audax sit proferre, quòd semper obliget sub mortali, vnde indicat, quòd semel tantùm sub mortali, aliis verò vicibus obliget sub veniali. Quare videndum est primò: An possit idem præceptum naturale pro vna vice obligare sub mortali, pro aliis sub veniali.

Et statim patet, quòd non. Quis enim dicat, vna, vel prima vice esse mortale furari, occidere, fornicari, idola colere, aliis veniale? Aut, si illud volunt verificari tantùm in peccatis contra præcepta affirmatiua, non contra negatiua, idest, in omissionibus, non in commissionibus; primò id ad libitum, & sine fundamento dicitur. Secundò: Præcepta audiendi sacra in festis, & communicandi in Paschate affirmatiua sunt, & neque Diuina, aut naturalia, sed humana; & tamen eorum omissio semper est moralis. Tertiò: Eadem est ratio de vtrisque; grauitas enim, vel leuitas materiæ distinguit peccatum in mortale, & veniale; & repetitio actuum, vel successio temporum non transfert materiam de graui in leuem, aut è contra (non enim, qui pluries mentitur, peccat mortaliter in postre-

mis

mis mendaciis .) Ergo siue præcepta sint affirmatiua, siue negatiua; dum eis subest eadem grauitas, vel leuitas materiæ, semper obligant respectiuè sub mortali, vel veniali; nec potest in materia graui dari transgressio leuis, nisi ex imperfectiore actus, siue deliberationis; nec in leui, mortalis, nisi ex prauitate intentionis constituentis in illa vltimum finem, vel ordinantis illam ad mortale, vt docet D. Thomas 1.2. qu.88. art.2., & 22. qu.35. art.3. Potest quidem in aliquo casu cessare obligatio præcepti, vel ex impotentia ad obseruandum, vel ex concursu præcepti fortioris incompossibilis cum illo; at vigente præcepto, maximè naturali, posse eius transgressionem de mortali diminui ad venialem, omnino absurdum est, cùm non minuitur grauitas materiæ. Multò autem absurdius, quòd prima, vel vnica vice obliget sub mortali, cæteris sub veniali; non enim, vel tractus temporis minuit vim præcepti, vel muliplicatio transgressionum grauitatem earum, quin potiùs auget tamquam repetita contumacia, & obfirmata malitia. Cùm ergo præceptum dilectionis Dei naturale sit, & in materia omnium grauissima, vt pote de tendentia in vltimum finem, ex qua cæterorum motuum rectitudo dependet (qui enim non graditur ad finem, non potest rectè incedere) & non obliget pro vna vice tantùm, vt Propositio ipsa supponit, neque pro vna vice tantùm obligat sub mortali.

2. Potest fortasse voluntate Superioris ita imponi præceptum, vt pro prima, vel vna vice obliget sub mortali, cæteris sub veniali; quamuis nec id difficultate careat; quia, si materia præcepti est grauis, transgressio ex natura rei est mortalis; si autem est leuis, plurium est sententia, non posse præcipi sub mortali. Sed admissa illa possibilitate, adhuc ea non potest habere locum in præceptis positiuis, nisi in materia ex se indifferente; & requiritur specialis declaratio. At in præceptis naturalibus, quæ desumuntur ex ordine rerum, seu in illo fundantur, non potest id contingere, nisi idem ordo modò sit grauis, modò leuis, id quod saluis naturis rerum accidere non potest: & in aliquo ordine, nempe vniuersali, aut essentiali, aut supremo neque per Dei potentiam absolutam fieri potest. Talis est ordo bonitatis, atque adeo amabilitatis inter Deum, & creaturas: Cùm enim Deus excedat bonum cuiusque, & omnium creaturarum simul, immo in infinitum excedat, hinc est, vt creatura amare debeat ipsum supra omnia, & supra se ipsam; atque id immutabile est, sicut immutabilis est ipsa Dei bonitas. Cùmque amor ille sit fundamentum, & initium vitæ spiritualis, & iuxta

rectam

rectam rationem, vt patet, & habet D. Thomas 1.2. qu.12. art.5. & qu.88. art.2., sequitur, quòd res grauissima sit, neque cadens sub leui obligatione, vel præcepto; ergo, cùm obligat, obligat sub mortali.

3. Quia autem dici potest (quamuis Propositio id non dicat) præceptum illud obligare pro vna vice tantùm, probatur oppositum, nempe obligare per totam vitam, seu semper, in sensu tamen mox explicando.

Primò. Quia Lex diuina dirigit actus per totam vitam: *Lex. n. dominatur in homine, quanto tempore viuit*, Rom.7.; sed vniuersa Lex continetur in præcepto dilectionis, Matthæi 22. Lucæ io, & Rom.13. ergo preceptum illud obligat per totam vitam.

2. *Qui non diligit, manet in morte*, prima Ioannis 3.; sed non licet manere in morte; ergo semper tenemur diligere. Hinc idem Apostolus vnicũ illud semper suis inculcabat discipulis: *Filioli diligite alterutrum*; *quia*, subdebat, *præceptum Domini est*, *&*, *si solùm fiat, sufficit*; vt refert Hieronymus Com. ad Galat lib.3.cap.6.

3. Omnia præcipiũtur propter charitatẽ, vel acquirendã, vel seruãdã, vt patet ex Euangelicis, & Apostolicis litteris; ergo ideo cætera præcepta obligãt, quia obligat præceptũ charitatis; sed aliqua præcepta per totam vitam obligant, vt pręcepta negatiua, ergo præceptũ charitatis semper obligat. Ideo Christus dixit, illud esse suum præceptum, vt diligamus, Ioann. 11. quia .s. in omnibus præceptis illud obligat, propter quod cętera sunt data.

Explicatur magis hoc Argumentum. Qui non est in charitate, necessariò, vel peccat, vel est in statu peccati; sed tenemur pro semper abstinere a peccato, & esse extra statum illius; ergo pro semper tenemur esse in charitate. Maior patet. Quia non potest arbor mala bonos fructus facere, sicut nec bona malos Matth.7., arbor autem bona est charitas, & mala cupiditas ex Augustino de Gratia Christi cap.20., & etiam ex ratione, quia aliud non potest assignari. Vbi autem non est charitas, necessariò est cupiditas; tum quia, charitas non nisi cupiditate amittitur; tum quia necessariò aliquis amor debet regnare in corde, aliter remaneret sine affectibus, atque adeo sine operationibus, nam hæ dimanant ab affectibus, & & omnes affectus ab amore. 12. qu.25. art.1., & qu.28. ar,6. Si ergo in eo non est charitas, idest, Amor Dei super omnia, necessariò adest cupiditas, idest, amor creaturæ; ergo necessariò peccat; quia cupiditas est arbor mala, quæ non potest bonos fructus facere. Quòd autem non habens charitatem sit in statu peccati, manifestum est,

quia

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

quia non est in gratia; charitas enim, vel est ipsa gratia, vel ab ea inseparabilis; & hæc quidem argumenta probant necessitatem habendæ charitatis, siue in actu, siue in habitu, quo sensu dicimus, præceptum charitatis semper obligare.

4. Quòd autem actus charitatis sæpiùs sit eliciendus, probatur primò. Quia tenemur abstinere a peccatis ex amore Dei, sed occasiones peccandi sæpissimè per totam vitam occurrunt; ergo sæpissimè tenemur elicere actum dilectionis, vt possimus ab illis abstinere. Qui enim semel tantùm in vita illum elicit, non potest nisi valdè exiguo tempore, idest, quamdiu ille durat, vel formaliter, vel virtualiter ex vi illius abstinere a peccatis. Sicut ergo, cùm insurgunt tentationes carnis, vel eæ timentur, tenetur homo ad eas compescendas per ieiunia, aut alias mortificationes se munire, vt communiter dicitur; ita debent se munire per actus dilectionis Dei cōtra quamlibet tentationem ad lethalia, quia ex amore Dei euitanda sunt.

Scio Maiorem a plurimis Recentiorum non admitti, putantibus sufficere, si abstineatur ex motiuo turpitudinis peccati, vel decore virtutis, vel timore gehennæ. Tamen probatur.

Pimò. Quia solùm Deum tenemur habere pro nostro vltimo fine obiectiuo, sicut ipse tantùm re vera est, non nosmet ipsos, non decus virtutis, non operationes, aut delectationes, non vllam creaturam; aliter possemus absque peccato, immo rectè diligere creaturam plusquàm Deum. Si autem virtus esset vltimus noster finis, essent ei erigenda templa, consecrandi Sacerdotes, offerenda sacrificia, vtpote cui, (quod maius est) dicatum esset templum nostri cordis, & affectuum sacrificia oblata. Quod ne Romani quidem, nisi post longa tempora, fecerunt, vt obseruat Plutarchus libro de virtute, vel fortuna Romanorum, quamuis innumeris Diis, ipsique fortunæ, (quæ procul dubio est virtuti postponenda) templa dicassent. Essent quoque virtutis Martyres, qui pro aliquo eius actu asserendo, vel vitio declinando cruciatus, vel mortem substinuissent. Veræ autem virtutes Deo seruiunt in hominibus, & Angelis, a quo ipsis donantur, vt ait Augustinus 19. de Ciuit. cap. 25. Igitur superbissimæ Stoicorum sectæ fuit, habere virtutem pro vltimo fine; qui tamen re vera non illam, sed seipsos habebant vltimum finem; eam enim diligebant, tamquàm sui ornamentum, & gloriam.

Cuius autem respectu abstinemus a peccato, ipse vltimus finis a nobis habetur: cùm enim per peccatum auertamur ab vltimo nostro fine, cuius gratia nolumus auerti, ipse vltimus noster finis est.

Et

Et nullo modo euidentiùs ostendi potest, vbi vltimum nostrum finem constitutum habeamus, nisi, cùm, ne ipsum amittamus, abstinemus a peccato. Scientes enim, nos peccato auerti a Deo, dum non, ne auertamur ab ipso, (cùm eius habetur memoria) sed ab alia re, fugimus peccata, non Deum, sed aliam illam rem habemus pro vltimo fine, seu Deo; ergo tenemur propter Deum abstinere a peccatis, aliter non Deum, sed illam rem habemus pro vltimo nostro fine, propter quam ab illis abstinemus.

Secundò. Illud est discrimen inter pertinentes ad vetus testamentum, & pertinentes ad nouum; quòd illi legem seruant ex timore, hi verò ex amore; vnde ipsius vtriusque testamenti differentia dicitur breuis, Timor, & Amor, nouumque testamentum dicitur scriptum in cordibus per charitatem diffusam, iuxta illud Ieremiæ 31.33., vbi promittitur gratia noui testamenti: *Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam*; cùm lex vetus scripta esset in tabulis lapideis. Hoc ipsum habetur ex Apostolo Rom.8.: *Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater*; & docet Augustinus de Spiritu, & littera cap.25., & sermone 21. de Verbis Apostoli, & alibi sæpè, & communiter Patres. Idipsum docet D.Thomas 2.2. qu.106. ar.1., & 2. Hinc pertinentes ad vetus testamentum non seruant legem, nisi fortè exteriùs, quia non seruant generale illud præceptum: *Diliges*; ergo saltem peccata vitare debemus ex amore Dei; aliter nullo modo apparet, quomodo Lex noua sit Lex Amoris. In humanis, & si amicus non teneatur omnia pro amore facere amici, tenetur tamen pro eius amore eius offensas euitare, aliter non curat de amicitia eius, atque adeo ipsum spernit. Ergo, & si non teneremur omnia facere ex dilectione Dei, tenemur saltem, si amici Dei permanere volumus, ex eius dilectione eius offensas declinare.

5. Tertiò. Vita traducenda est in amicitia Dei, nec sufficit status indifferens, idest, neque in amicitia, neque in inimicitia; id enim perinde esset, ac si homo non pertineret ad Deum, nec Deus ad hominem: neque etiam cum Principe temporali sufficit ille status, immo Principi debetur amor; similiter, & proximo. Christus insuper dixit: *Qui non est mecum, contra me est*, Matth.12.30., vnde nec est possibilis status ille indifferens cum Deo.

Sed qui semel tantùm in vita diligit Deum, non traducit vitam in eius amicitia: tùm quia etiam inter homines, si longo tempore non colitur amicitia, non perseuerat, immo censetur abrupta; tum

quia propter frequentes occasiones peccati, nisi frequenter renouetur propositum manutenendi amicitiam cum Deo, deficit illud, & cadit; ergo non semel, sed frequenter eliciendus est actus dilectionis Dei.

Quartò. Non sufficit semel tantùm timere Deum; ergo neque semel amare. Probatur Consequentia, quia nulla suppetit ratio, cur pluries Deus sit timendus, quàm amandus. Antecedens probatur. Quia pessima erit vita hominis, si semel tantùm timeatur, vel ametur Deus: diruptis enim hisce frænis in omnia mala præcipitabitur.

Quintò. Non sufficit tantũ semel in vita amare parentes, dominos, ac proximos. Quis enim hoc dicat? Ergo multò minùs Deum.

Sextò. Qui non habet charitatem non est in statu salutis, immo languidus est, & indiget a Deo curari; sed tenemur seruare statum salutis; ergo tenemur habere charitatem; ergo tenemur pluries ad eam seruandam elicere actum eius. Maior probatur ex Augustino Tractat. 17. in Ioannem, vbi ait, illum piscinæ languidum triginta, & octo annos habentem in infirmitate sua, sanatum a Christo, Ioannis quinto, significare hominem carentem charitate; quia numerus quadragenarius significat perfectionem obseruantiæ legis, ad hunc autem numerum implendum deerant illi duo, idest, geminata charitas Dei, & proximi, in qua est plenitudo legis; ideo languebat.

Septimò. Tenemur ambulare in dilectione, Ephes. 5., sed qui semel tantùm in vita diligit Deum non ambulat in dilectione; quid enim est ambulare in dilectione, nisi viuere, seu operari ex illa, vel secundùm illam? Hoc sensu dicitur: *Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis*, Galat. 5. Et: *Sicut in die honestè ambulemus*. Rom. 13. Et: *Per fidem ambulamus*, 2. Cor. 5. Et: *In nouitate vitæ ambulemus*, Rom. 6, Et: *Non secundùm carnem ambulant*. ibidem 8., & plura talia. Affectus enim animi sunt passus, seu motus eiusdem, iuxta illud Augustini: *Anima non mouetur pedibus, sed affectibus*. Non ambulat autem, qui per vnicum tantùm passum mouetur; ergo non sufficit semel tantùm in vita diligere Deum.

Fortè dicetur, eo loco Apostolum non præcipere, sed consulere.

Sed id gratis dicitur, parique libertate dici poterit, in omnibus locis adductis purum contineri consilium, scilicet, vt spiritu ambulemus, & non secundùm carnem, &c. Idem Apostolus 1. Corint. 16. ait: *Omnia vestra in charitate fiant*; quod imperium sonat, sicut, & illud ibidem 14. *Omnia ad ædificationem fiant*. Et: *Omnia honestè, &*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

ftè, & secundùm ordinem fiant; ergo, & imperat, cùm dicit: *Ambulate in dilectione*.

Præterea Apostolus dicit, vt ambulemus in dilectione ad imitandum Deum: sic enim loquitur: *Estote imitatores Dei, sicut filij charissimi, & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos*. Vbi imitationem Dei, sicut filii ad Patrem statuit in dilectione, quemadmodum, & Christus Matth:5. *Diligite inimicos vestros, vt sitis filij Patris vestri, qui in cælis est*. At tenemur imitari Deum, qui est prima regula honestatis, & virtutis; ergo tenemur ambulare in dilectione.

Rursus: Fideles sunt filii Dei nō solùm per creationem, sed etiā per regenerationem spirituale: at filii non semel, sed pluries tenentur amare parētes; ergo, & fideles Deum. Hinc est eiusdem Dei conquestio aduersùs degeneres filios, idest, ipsum non amantes, Malachiæ 1.: *Si Pater ego sum, vbi est honor meus?* Honor autem parentis de amore descendere debet; aliter erit ex timore, qualis erga tyrannum.

8. Arguunt Nauarrus, Sotus, Sanchez, & alii. Esset inutile præceptū dilectionis, si semel tantùm per totam vitam, & ad tempus incertum obligaret; at præceptum illud est maximum, & primum in lege, estque directiuum totius vitæ; ergo, &c.

9. Deus colitur Fide, Spe, & Charitate ex Augustino in Enchiridio cap.3.; ergo qui semel in vita diligit Deum, semel illum colit; at quis dicat, hoc sufficere tot, tantisque Dei in nos beneficiis, ac spe, quam in ipso habemus?

10. Quoties quis læditur ab inimico, tenetur ei parcere ex amore Domini, Matth.5., potest autem quis pluries in vita lædi ab inimico; ergo saltem is tenetur pluries elicere actum dilectionis erga Deum.

Tamdem Mahometes suis sectatoribus præcipit semel quidē in vita iter ad Mæchā sui colēdi gratia, pluries autem in die sui memoriā: & cultū. An ne; ergo Authoribus Propositionis, vtiq; Christianis, actus dilectionis Dei visus est, sicut peregrinatio ad Mæcham Mahometanis? Ergo audax ipsis videri debuit, non damnare de mortali elicientem non plusquàm semel actum dilectionis Dei per totam vitam, sed illum a tali reatu absoluere; nec ficta fortè, & subdola præferenda erat modestia, vt impietas induceretur.

✠ ✠ ✠

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

CAPVT II.

Soluuntur Argumenta pro damnata Propositione.

1. POtest pro ea argui primò sic. Præceptum dilectionis Dei non obligat ad semper, vtpote affirmatiuum. Cùm ergo in eo non præscribatur tempus obseruantiæ, idque variis Doctorum placitis nutet, atque incertum sit, sufficit, semel illum diligere in vita.

Respondetur, propter idem Argumentum nonnullos dixisse, quòd præceptum illud numquam toto tempore vitæ obligat, quorum sententiam proscripsit Alexander VII. in priori suo Decreto Propositione 1.; & Antonium Syrmondum eòusque delapsum, vt protulerit, nobis potiùs interdictum esse odium Dei, quàm præceptam dilectionem, vt refert Fagnanus de Opinione probabili nu. 336. in fine. Alios etiam sensisse, non esse præceptum speciale, sed, cui satisfiat per obseruantiam aliorum præceptorum; adeo, scilicet, res inuertentes, vt, cùm cætera præcepta data sint propter charitatem, vnde Christus de Charitatis præcepto, tamquàm de singulari loquitur, dicens: *Hoc est præceptum meum, vt diligatis* Ioannis 11., quia, vt explicat Gregorius Homil.27. in Euangelia: *Quidquid præcipitur in sola charitate solidatur, & omnia præcepta vnum sunt in radice dilectionis*, ipsi alia præcepta retinentes, charitatem de medio substulerint, media, scilicet, sine fine, fructum sine radice, cultum Dei sine amore, obedientiam ex timore, tamquam erga tyrannum. Sed rursus Christus Lucæ 10. Legis perito, cæteris præteritis, solum dilectionis præceptum memoranti, dixit: *Hoc fac, & viues*; ostendens, non ex cæterorum obseruantia mandatorum, quæ tunc memorata non erant, mandatum dilectionis impleri, sed ex obseruantia huius consequi cæterorum obseruantiam, & dari ingressum ad vitam, qui sine totius legis obedientia non obtinetur. Ideo Apostolus Rom.3., nullum Iudæum ait implere legem, aut facere bonum, quia, scilicet, præceptum dilectionis implere non poterat ex vi legis, aut arbitrii; etenim alia præcepta implere poterat; ergo sine obseruantia illius præcepti non seruatur lex. Expressiùs autē Ioannes Apostolus, cùm semper discipulis inculcaret: *Filioli diligite al-*

terutrum, eam tam frequentis repetitionis causam assignauit: *Quia præceptum Domini est, &, si solum fiat, sufficit;* vt refert Hieronym. super Epistolam ad Galat. lib. 3. c. 6., ergo illud præceptum est maximè seruandum, nec propter alia illud impletur, sed alia propter ipsum.

Dicitur ergo, quòd e contra, cùm dilectionis tempus determinatè non præscribatur, & eius præceptum tam sæpè, ac vehementer commendetur, colligendum est, illud pro omni tempore obligare, non quidem vt semper in actuali Dei dilectione simus: summę enim gratiæ, & fælicitatis id esset, sed semper, vel in actuali, vel virtuali, vel habituali. Quod verissimum est, & a nullo fideli negandum. Si enim semper tenemur esse in gratia, & hæc, vel est ipsa Charitas, vel inseparabilis a Charitate, vtique tenemur semper habere Charitatem saltem habitualiter, qua stãte stat gratia, qua amissa illa recedit: cùmque præceptum viuendi semper in gratia non reperiatur, ni fallor, specialiter expressum in scripturis, dicendum est, hoc esse ipsum præceptum dilectionis, atque adeo illud ad semper obligare, saltem quantùm ad habitum.

Licèt ergo sit affirmatiuum, includit tamen negatiuum de non habendo alio fine, seu non diligenda alia re supra Deum, & de alijs diligendis propter ipsum, ideo obligat ad semper modo dicto.

2. Sed hìc exoritur dubium, quod supra insinuauimus; quandonam sit eliciendus actus dilectionis Dei. Præ difficultate enim assignandi huius tẽporis pro obligatione eius, absurdæ illæ sententiæ proruperunt.

Ad quod primò respondendum est cum Thomistis, eliciendum esse, cùm quis primò peruenerit ad vsum rationis; tunc enim deliberare debet de vltimo suo fine ad dirigendos suos affectus, & actus per totam vitam; de qua re hic nihil vltra dicendum existimamus, remittentes ad Thomistas.

Secundò ex dictis capite præcedenti in 4. probatione, eliciendum esse quoties peccati adest, vel tentatio, vel occasio: si enim peccata vitanda sunt ex amore Dei, vt ibi ostendimus, consequenter, quandocumque vrget periculum peccati, amor ille excitandus est. Sicuti cùm vrgent tentationes contra fidem, actus fidei ad illas vitandas eliciendus est, vt communiter dicitur. Hinc Diuus Thomas 2.2. quest. 109. art. 8. *Cùm homo,* inquit, *non habet cor suum firmatum in Deo, vt pro nullo bono consequendo, vel malo vitando ab eo separari velit, occurrunt multa, propter quæ consequenda, vel vitanda homo recedit*

à Deo

a Deo; præcipuè, quia homo in repentinis operatur secundùm finem præconceptum, & secundùm habitum præexistentem 3. Ethic. cap.9. Quæ verba indicant etiam debitum frequentiùs eliciendi illum actum ad præparandum, vel muniendum cor, ne deficiat in repentinis.

Tertiò: Placet sententia Scoti in 3. dist.27. qu.3., eliciendum esse singulis diebus festis; etenim hæc instituta sunt ad cultum Dei, & Sanctorum eius, Deus autem maximè charitate colitur, immo sine charitate non colitur. Quamuis autem festa humana lege indicta sint, tamen Lex illa determinat tempus, actus verò ipse sub precepto diuino est; sicuti septimus dies lege positiua præscribebatur Hæbreis ad cultum Dei, ipse autem cultus de Iure Diuino erat, quod notauit D. Thomas 12. qu.100. art.3.ad 2.; sic etiam tempus communionis percipiendæ ab Ecclesia est determinatum, cùm communio ipsa ex Christi præcepto sit. Quod maximè verificatur, cùm in festis recoluntur beneficia nobis a Deo præstita, Incarnationis, Natiuitatis, Circumcisionis, Mortis, Resurrectionis, Ascensionis, Institutionis Sacramenti Altaris, & similia; tunc enim tenemur in Deum per amorem ferri, eique gratias agere. Et ita, dum peculiaria beneficia quisque recipit. Sunt fortè, & alia tempora, quibus eliciendus est actus dilectionis Dei, quæ non opus est enumerare, cùm ex dictis satis pateat, non esse semel tantùm in vita illum eliciendum, quod damnata Propositio asserit.

3. Secundò. Potest argui contra id, quod diximus capite precedenti, omnia præcepta data esse propter charitatem, atque ex eius fine seruanda. Ex hoc enim sequitur, quamlibet obseruantiam præcepti non ex illo fine, etiam si sit ex fine boni virtutis, esse malam, & peccaminosam, quod videtur nimis durum, & contra sensum Fidelium; vnde sententia Gregorii in 2. dist.29. qu.1. art.1. dicentis, omnia opera non relata saltem habitualiter in finem charitatis esse mala, communiter reiicitur a Theologis.

Respondetur, illud assertum sepissimè haberi in scripturis, præcipuè apud Apostolum. Prima Timoth.1. *Finis præcepti est charitas*. Et Colossensium 3., cùm ad plures virtutes hortatus esset, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiã, &c. subdit: *Super omnia autem hæc charitatem habete, quod est vinculum perfectionis.* Prima Corinth.16.: *Omnia vestra in charitate fiant.* Et cap.10.: *Omnia in gloriam Dei facite*. Id etiam vniuersa Sanctorum Patrum dicta sonant. Quæ, & si non eo sensu intelligenda sint, vt quodlibet opus sub pęna peccati sit ex charitate faciendum, neque

tamen

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

tamen eo sensu tantùm, vt numquam habeatur finis charitati contrarius, aut feruori eius, vt solet dici, quorum primum est peccatum lethale, secundum veniale; sed etiam, vt ex intentione, & studio ipsius charitatis, eiusque finis non tendamus in finem ei oppositum, quod communiter Recentiores non aduertut; sed Nos necessarium ducimus, quia aliter nullo modo saluatur, quòd Charitas sit præceptum, & finis præcepti, &, quòd pertinentes ad nouum testamentum per contradistinctionem ab iis, qui pertinent ad vetus, mandata Dei impleant ex amore Dei, non ex timore. Si enim euitantur peccata ex alia intentione, seu fine, quàm Dei summè dilecti, iam lex, cuius præcipuum, ac generale preceptum est: *Declina a malo*, & : *Non concupisces*, non seruatur ex amore. Sententia verò Gregorii, neque Nobis probatur. Actus enim non procedit ex habitu, vt habitualiter permanente, & per consequens neque refertur in finem illius; immo requiritur influxus in eum, vel actualis, vel virtualis: potest enim fieri actus etiam contrarius habitui, prout habitualiter permanenti, vt patet in conantibus ad destruendum habitum prauum, quos conatus quis dicat, elici ab habitu prauo ad finem sui? Hinc opus non dicitur procedere ex intentione, nisi, vel actuali, vel virtuali; ergo relatio illa habitualis ad finem charitatis, quam statuit Gregorius, nulla est. Secundò: Actus relatus in finem charitatis procedit ab ea saltem, vt actus imperatus; quidquid autem procedit a charitate, malum esse non potest, quia: *Non potest arbor bona* (charitas) *malos fructus facere*, idque Nos ostendimus lib. 3. de Actibus Humanis cap. 39., & 40. Non potest, inquam, esse malum, neque venialiter: licet enim peccatum veniale non opponatur charitati, opponitur tamen feruori eius; ergo non potest ab ipsa procedere; non enim potest procedere a calore quidquid opponitur feruori eius, aliter idem ageret contra se ipsum; sed stante habitu charitatis in anima potest quis venialiter peccare; ergo permanentia habitualis eius non facit, vt opus ex ea procedat, in eiusque finem referatur; ergo falsum est, quòd opus eo ipso, quo procedit ab habente charitatem, sit relatum in finem eius; sicut falsum est, opus, eo quia procedit ab habente libidinem, esse relatum in finem libidinis.

Quamuis ergo euitatio peccati, puta furti, non sit mala, quatenus euitatio furti est, (quis enim oppositum dicat?) tamen malum est, illum non euitare ex fine charitatis, si, vrgente tentatione, Dei recordemur; quia tunc homo non operatur, vt habens pro vltimo fine Deum summè dilectum, sed illam rem, pro qua peccatum euitat,

tat, vt cap. præcedenti ostendimus. Est igitur omissio illa, vel voluntas omittendi bona non benè facta. Sicut igitur Augustinus defendens, in infidelibus non adesse opera bona, ait 4. contra Iulianum cap.3., nudum operire per se ipsum quidem peccatum non esse: *Sed de tali opere non in Domino gloriari, solus impius negat esse peccatum*; ita, & Nos dicimus, quòd euitare peccata, per seipsum malum non est, sed illa euitare ex alio fine, quàm charitatis, malum est.

4. Fortè dicetur. Ergo in actu malo adest duplex ratio peccati, siue malitiæ, altera propter transgressionem præcepti de illo vitãdo, altera propter transgressionem præcepti charitatis, seu carentiam dilectionis Diuinæ. Hoc autem non videtur asserendum.

Respondetur, vnum quidem actum malum vnum esse peccatum; ipse enim actus est peccatum; sed in eo, cùm non est tantummodò contra præceptum charitatis Dei, esse duplicem malitiam, dixit ipse Dominus Ieremiæ 2. *Duo mala fecit populus meus; me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas.* Quod non reperitur ab eo dictum de gentibus ipsum non agnoscentibus; ergo cognoscentes Deum, & propter hoc ipsum supra omnia amare debentes, in adhæsione ad obiectum illicitum peccant, etiam contra preceptum amoris Dei, quem deserunt. Idem patet ratione. Nam peccatum contra præceptum fornicationis vitãde habet, & malitiam desertionis amicitiæ Dei, & deordinationem a fine naturæ destinantis semen ad generationem; & etiã a gradu rationis, seu spiritus supra sensum, dum ratio non frænat concupiscentiam, sed ab ea vincitur. Hinc etiam non agnoscentes Deum plura peccata contra naturæ legem agnouerunt; & a pluribus Theologis admittitur peccatum Philosophicum per contradistinctionem a Theologico. Communis etiam hominum sensus habet, vt, qui offendit amicum, grauiùs peccet, idest, non tantùm propter iniuriam illatam, quæ nulli inferri debet, sed etiam propter læsam amicitiam. Ex quo est illud Apostolj 1. Corint.4. *Iniuriam facitis, & fraudatis, & hoc fratribus.* & Abram ad Lot Genesi.13. *Ne, quæso, sit iurgium inter me, & te, fratres enim sumus.*

Ergo saltem, cùm quis primò propter adhæsionem ad obiectũ illicitum deserit amicitiam Dei, duplicis malitiæ reus est, & desertæ amicitiæ, quam seruare debet, & adhæsionis ad obiectum, a quo abstinere tenetur. Non enim tantùm illa adhæsio mala est, quia læsiua amicitiæ cum Deo, sed etiam ex sua propria ratione, vnde non potest dici: Vbi vnum propter aliud, vtrobique vnum. Non

tamen

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

tamen vtraque malitia explicanda est in confessione, quia ex vna necessariò cognoscitur altera, idest, ex adhæsione ad creaturam desertio amicitiæ Dei.

5. Tertiò argui potest contra id, quod pariter dictum est in præcedentibus, peccatum esse, non euitare peccata ex motiuo charitatis. Detestatio peccati ex motiuo turpitudinis illius, seu metu gehennæ non est mala, sed bona, immo, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, est donum Dei, & impulsus Spiritus Sancti, disponitque ad Dei gratiam in Sacramento Pęnitentiæ impetrandam ex Tridentino sessione 14. cap. 4, quod est de contritione; ergo falsò Nos dicimus, peccatum esse, non euitare peccatum ex motiuo charitatis.

Respondetur, aliam esse rationem permanentis adhuc in amicitia Dei per charitatem, aliam eius, qui per peccatum lethale eam abrupit; amicus enim tenetur seruare amicitiam; qui verò ab ea recessit, recuperare, & satisfacere offensæ; amicitia autem cum Deo in ipsa charitate, seu dilectione consistit: *Qui enim diligit me, diligetur a Patre meo*, Ioannis 14. *Et ego diligentes me diligo*, Prouerb. 8. Qui ergo permanet in amicitia Dei, ipsa lege amicitiæ tenetur ex amore Dei offensas eius euitare, aliter non curat de amicitia, immo ab ea iam recessit, vt patet in Humanis. At ei, qui eam per peccata dissoluit, sufficit, si eam reparare conetur; cuius reparationis primus gradus est, auerti ab affectu obiecti, propter quod eam dissoluit; non requiritur autem ad euitandum nouum peccatum, vt ex Dei amore ab illo auertatur; tunc enim supponeretur habere charitatem, & operari, vt amicus, atque adeo iam restitutus esset ad amicitiam; multoties autem nec potest subito elicere actum dilectionis Dei propter conuersionem voluntatis ad creaturas, maximè si habitu detinetur peccati, immo ad id requiritur magnum Dei auxilium, quod fortè non semper datur. Rectè ergo facit, si detestetur peccatum propter turpitudinem illius, vel metum gehennæ, nec id ad nouum peccatum ei adscribitur, sed ad permanentiam in antiquo; disponitur autem ad surgendum de eo; quia auersio a creatura est initium conuersionis ad Deum iuxta illud: *Initium sapientiæ timor Domini*; timor, scilicet, Domini tamquam potentis infligere malum; nam timor Dei filialis de ipsa sapientia, idest, charitate descendit.

Nec tamen propterea melioris conditionis censendus est inimicus Dei, quàm amicus, eo quia huic ad non peccandum euitanda sint peccata ex motiuo altiori, scilicet, charitatis, illi autem suf-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

ficiat ea detestari propter turpitudinũ illorum, vel pęnam consequẽtem; immo hic est deterioris, & infęlicioris; tũ quia adhuc cum illa detestatione peccati est in peccato, & in Dei inimicitia, nec ad amicitiá reparatur, nisi accepta per Sacramentum Pęnitentiæ remissione cum Charitate, & gratia (Quod ipsũ fieri non posse sine aliquo amore pęnitentis erga Deum, plurium Sententia docet;) tùm quia ex ipsa deiectione status, & debilitate virium, nascitur, vt ei sufficiat ad nouum peccatum vitandum detestari peccata ex inferioribus illis motiuis; sicuti in humanis non est inferioris conditionis amicus, qui eo debito erga amicum tenetur, quo non tenetur non amicus, vt, scilicet, vitet offensas amici ex lege amicitiæ & communicet cum eo bona, & beneficia præstet, & cætera.

✠ ✠
✠

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 2.3.119

DISPVTATIO III.

Contra Propositionem VI.

Probabile est, ne singulis quidem rigorosè quinquennijs obligare per se præceptum charitatis erga Deum.

Ostenditur falsitas Propositionis.

FOrtè ly , rigorosè, notat quinque nnium Mathematicum, quod computatur de momento ad momentũ, per cõtradistinctionem a quinquennio morali, quod nõ sic computatur; quare pertinet ad minuendã vim, seu tempus obligationis pręcepti charitatis. Cęterùm, cùm a Mahomete in Alchorano filiis præcipiatur, vt singulis saltem quadrienniis cultum, & obsequium exhibeant Patri (quam obligationem obtendit Selymus primus, dũ ad sollicitãdos milites cõtra Patris Baiazetis imperium Constantinopolim, vbi ille manebat, accedere voluit) multum est, vt a Christianis Doctoribus simplex summi parentis Dei dilectio vltra rigorosum quinquennium prorogetur ; vt proinde iustè ipse conqueratur Malachiæ p.: *Si pater ego sum, vbi est honor meus ?*

Ipsa Propositio remanet sufficienter confutata ex dictis Propositione præcedenti Sſed est in ea mirandum, quòd quinquennio determinat tempus obligationi illius præcepti, nec vltra, aut citra, quod merè volutarium, & absque vllo rationis fundamento est; nisi fortè ad Græcorum Olympiades, aut Romanorum lustra respexit, quæ singulis quinquenniis celebrabantur; vt ita, scilicet, vita hominis per dilectionis Diuinæ actus numeretur, sicut per Olympiades sæculorum spatia computabantur. Ipsa, nec vt probabilis defendi potest, quia damnatur in suis terminis, quibus tantùm probabilis dicitur.

DISPVTATIO IV.

Contra Propositionem VII.

Tunc solùm obligat, quando tenemur iustificari, & non habemus aliam viam.

Ostenditur falsitas Propositionis.

MENS Authorum eius est, quòd tunc teneamur diligere, quando opus est exercedum, quod lethale sit exercere in mortali; vt excipere confessiones sacramentales, concionari, ministrare Altari in sacris, &c.; tunc enim, si non prẹmittitur confessio, existenti in mortali eliciendus saltem est actus dilectionis Dei super omnia ad recuperandam Dei gratiam. Et in hoc casu tantùm obligare dicunt præceptum dilectionis.

Sed hoc idem est, ac dicere, quòd illud præceptum ex vi sua numquam obliget, quod damnatum est ab Alexandro VII. prima Propositione prioris sui Decreti; nam tunc illa obligatio est ex vi prẹcepti Religionis, ne sancta indignè tractentur: non ex vi charitatis. At homo absolutè, & simpliciter tenetur traducere vitam in amicitia Dei, quia aliter non habet ipsum vt Deum, & Dominum; sicut non haberet quis pro Principe suo illum, cum quo perpetuas exerceret inimicitias; ergo ex vi præcepti charitatis tenemur charitatem semper habere. Præterea. Qui non Deum, sed aliud quidpiam habet pro vltimo fine summè dilecto, non seruat rectitudinem ordinis, immo illum maximè perturbat; quid enim magis inordinatum, siue peruersum? Ergo pro seruanda rectitudine ordinis debet homo diligere Deum super omnia, quacumque alia circumstantia, siue consideratione præcisa; ergo semper tenetur diligere saltem habitualiter, quia recti-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

rectitudo ordinis semper seruanda est; &, si perturbata sit, reparanda. Hinc communiter dicitur, hominem teneri ad habendam gratiam, &, si eam amiserit, ad recuperandam; gratia autem, vel est ipsa charitas, vel ab ea inseparabilis.

Disputatione antecedente ostensum est, pluries in
vita ex vi sua obligare præceptum
de actu charitatis elicien-
do; quare non sunt
hic plura ad-
denda.

* *
*

DISPVTATIO V.

Contra Propositionem VIII.

Comedere, & bibere vsque ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum, modò non obsit valetudini, quia licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui.

CAPVT I.

Ostenditur falsitas Propositionis.

HÆC Propositio apertissimè de Epicuri, siue Aristippi doctrina progreditur: vt enim ex libris Ethnicorum, & nostrorum est notissimum, Epicurei summum bonum, seu finem hominis locabant in voluptate carnis, Stoici autem in virtute mentis. Quare, vt Augustinus ait ser. 13. de verbis Apostoli: Illorum erat vox: mihi frui mea carne bonum est: istorum: mihi frui mea mente bonum est. Illorum: Beatus, cuius est in fructu voluptas carnis eius: istorum: Beatus, cuius est in fructu virtus animi eius. Fruitio enim est obiecti, quod non ad aliud refertur; vnde ipse Augustinus 10. de Trinitate cap. 10.: *Fruimur cognitis, in quibus voluntas propter ipsa delectata quiescit*: Ergo, & Epicurei voluptate carnis, & Stoici virtute mentis fruebantur, quia ea non ad aliud referebant. Nam eorum, quæ ad aliud referuntur, idest, mediorum, non est fruitio, sed vsus. Sed Propositio asserit licitam comestionem, & potionem ob solam voluptatem, &, quòd appetitus naturalis licitè fruitur suis actibus; ergo ponit finem, & fruitionem hominis in voluptate carnis; ergo de Epicuri doctri-

doctrina descendit, immo ipsum principale dogma Epicuri, siue potiùs Aristippi est.

Quare contra eam militant omnia, quæ ab Augustino, tùm locis citatis, cùm in libris de Ciuitate, tùm in tract. de Stoicis, & Epicureis iaciuntur; quòd, scilicet, vox Christianorum est: *Mihi autem adhærere Deo bonũ est.* Et: *Beatus vir, cuius est nomen Dñi spes eius.* Et quòd Christiani, neque secundùm carnem, neque secundùm animum, sed secundùm Deum viuunt; & quòd: *Maledictus est omnis, qui spem suam ponit in homine*, Ierem. 17. Qui autem finem suum ponit in voluptate carnis, ponit spem suam in homine, idest, in carne sua. Et tamdem, quòd ipsi Gentiles Philosophi Epicurum porcum nominauerunt, volutantem se in cæno carnali, quia voluptatem corporis summum bonum dixit, Enarratione in Psalm. 73. ad vers.: *Exurge Domine, iudica causam meam*. Horatius etiam Poeta fatetur, se propter professionem Epicureæ doctrinæ appellatum Epicuri de grege Porcum. Militant etiam omnia ea, quæ ab aliarum sectarum Philosophis, maximè Stoicis, contra Epicureos afferuntur, quę longum esset recensere. Cùm insuper ex doctrina omnium Theologorum cum Augustino, & Magistro in primo dist. 1. habeatur, solo Deo esse fruendum, cæteris omnibus vtendum, mirùm est, quomodo Propositio licitam dicat in homine fruitionem actuum potentiæ naturalis, idest, sensitiuæ. Quamuis enim, vt idem Augustinus ait qu. 3. ex 83.: *Cibo, & qualibet corporis voluptate non adeo absurdè frui existimentur bestiæ*; quia earum non aliud excellentius bonum est, quàm sẽsibile; tamen tribuere rationem fruitionis actui potentiæ sensitiuæ in homine, nimis indignum est; quasi in homine nil sit præstantius sensu, eiusque bono; vel eius fruitio non debet esse in Deo. Hæc igitur sit prima ratio contra Propositionem; ex qua probatur, non solùm comestionem usque ad satietatem, sed quamcunque, etiam minimam, si fiat ob solam voluptatem, esse peccaminosam, quia tunc iuxta Epicuri dogma ponitur finis hominis, & fruitio in voluptate sensus.

2. Secunda Ratio. Si potentia naturalis licitè fruitur suis actibus, etiam potentia seminatiua, siue generatiua; non enim specialiter de potentia comedendi, & bibendi illud dicitur, sed generaliter de appetitu naturali; neque verò adest ratio, cur potiùs vna potentia naturalis, quàm alia possit frui suis actibus; generaliter verò quælibet potentia, tunc est in sui perfectione, cùm est in actu secũdo, idest, in sui operatione, qua assequitur suum finem; ergo licita erit mollities,

ties, ne quid grauius dicam, vt potentia ſeminatiua fruatur illo ſuo actu voluptuoſo.

Quòd ſi dicatur, hoc non eſſe licitum, quia potentia illa, & ſemen non ſunt ordinata ad delectationem, ſed ad generationem; pariter aduertendum erat, neque potentiam comeſtiuam ordinatam eſſe ad delectationem gulæ, ſed ad ſubſtentationem vitæ per aſſumptionem cibi nutrientis; numquam enim natura intendit delectationem, ſed opus; licèt aliquibus actibùs miſcuerit delectationem; aliter ægroti, qui cibo non tantùm non delectantur, ſed etiam ſtomachantur, peccarent comedendo, quia agerent contra intentionem, ſiue ordinem naturæ ordinantis cibum ad voluptatem.

3. Tertia ratio fundamentalis, qua euertitur dogma illud Epicuri, ſi fortè defendi tentetur. Quidquid fit ob finem voluptatis ſéſibilis malè fit; ergo malum eſt comedere, & bibere ob ſolam voluptatem. Probatur Antecedens. Quia voluptas ſenſibilis eſt bonum ſenſus, honeſtum autem bonum rationis; homo autem debet viuere ſecundùm rationem, quæ excellit in ipſo, non ſecundùm ſenſum, qui inferior eſt; aliter deiicit ſe ipſum de ſublimitate ſuæ conditionis, & viuit more brutorum, idemque eſſet bonum arietis, ac P. Scipionis Africani, vt dixit Tullius relatus ab Auguſtino 4. contra Iulianum cap.12.; ergo debet proſequi in omni opere ſuo bonum honeſtum, non ſenſibile; ergo quælibet actio ob finem voluptatis ſenſibilis mala eſt. Hinc Stoici ſolum honeſtum appellarunt bonum; & quamuis rationabiliùs Peripatetici, aliique Philoſophi etiam valetudinem, & diuitias appellarint bona, tamen non in ipſis, ſed in honeſtate finem locandum docuerunt; omnino autem non locandum in voluptate carnis. Ariſtoteles quidem 7.Ethic. cap.10. *Qui proſequitur*, inquit, *voluptates propter ſe ipſas, & non propter aliud inde proueniens, intemperans eſt.* Et Tullius 1.Officiorum: *Victus, cultuſque corporis ad valetudinem referantur, & ad vires, non ad voluptatem.*

Immo grauiſſimi Philoſophi adeo a collocando fine, ſeu bono hominis in voluptate ſenſus abhorruerunt, vt potiùs eam maximè deteſtati ſint, naturamque accuſauerint, quòd eam operationibus ſenſuum inſeruerit. Architas Tarentinus, referente Tullio in Catone, perniciofiſſimam omnium peſtem, a natura homini datam, eam appellauit, qua abſorbeatur lumen rationis, eneruentur vires animi, &, quò vehementior ſit, deteriores pariat effectus. Plato, referente eodem ibidem, eam malorum omnium eſcam appellauit, qua homines ſicut piſces hamo capiantur. Cato autem Maior mirari

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

rari se dicebat, quomodo consistere possit ea ciuitas, in qua amplius nullus, quàm bos arator æstimaretur, idest, in qua plus impensarum fieret in voluptates gulæ, quàm in necessaria vitæ, ex Plutarcho in Apophteg. Et miles ille Romanus, vt idem refert, audiens Philosophum (Epicurum) Athenis docere, summum hominis bonum in voluptate carnis esse, optauit, vt hostibus suæ Reipublicę ea inhereret opinio, citò enim, & facillimè ruituros. Quorum omnium ea ratio est, quia illa voluptas trahit ad se animum, & impedit nobiliores, & proprias operationes hominis, contemplationem veritatis, & opera virtutum. Hinc Tullius relatus ab Augustino 4. contra Iulianum cap. 14. *Voluptatis motus, vt quisque est maximus, ita est inimicissimus Philosophiæ. Quis enim, cùm vtatur voluptate ea, qua nulla possit esse maior, attendere animo, inire rationem, cogitare omnino quidquam potest?* Idipsum habet Augustinus ibidem contra Iulianum. Proinde infert Tullius: *Quis bona mente præditus non mallet, nullas a natura voluptates datas?* Quem probat Augustinus eodem loco dicens: *Quis mente sobrius non mallet, si fierit posset, sine vlla mordaci voluptate carnali, vel arida sumere alimenta, vel humida, sicut sumimus hæc aerea, quæ de circumfusis auris respirando spiramus, sorbemus, & fundimus? Quis amator spiritualis boni, etiam sola causa sobolis coniugatus non mallet, vel sine ista (voluptate) si possit, vel sine tam magna vi eius filios procreare?* Ex quibus sequitur, non esse bonæ, vel sobriæ mentis, nec amatorem spiritualis boni, qui voluptatem sensus per se ipsam expetit, vel expetendam docet.

4. Igitur etiam a saniori Philosophia gentium aberrat Propositio, quæ licitam asserit comestionem, & potum ob solam voluptatem, & licitè appetitum sensitiuum frui actibus suis. Epicuri enim, siue Aristippi doctrinam ab omni omnium gentium, ac sæculorum honestate damnatam in Christi Ecclesiam inducit. Proinde ab eius Authoribus id postulari potest, quod a Iuliano, vt bonam laudante concupiscentiam, postulat Augustinus: *Obsecro vos, non sit honestior Philosophia gentium, quàm nostra Christiana, quæ vna est vera Philosophia*, 4. contra Iulianum cap. 14.

Quæ Philosophia, idest, sacræ litteræ, vbique damnant, & prohibent quidquid ex fine voluptatis sensibilis fit.

Hinc Numero. 11. occiduntur Hebręi, qui petierunt, & comederunt carnes; non quia comestio carnis sit per se mala, aut illis tunc interdicta, sed quia eas petierunt ex fine voluptatis gulæ; vnde dicebant: *Quis dabit nobis ad vescendum carnes? Recordamur pi-*

scium, quos comedebamus in Ægypto gratis; in mentem nobis veniunt cucumeres, pepones, &c. Ideo dicitur de eis in Psalmo 101.: *Et concupierunt concupiscentiam in deserto*. Et sepulchra eorum vocata sunt sepulchra concupiscentię.

Apostolus autem Roman.8. *Debitores sumus non carni, vt secundùm carnem viuamus. Si enim secundùm carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.* Viuere autem secundùm carnem, non aliud est, quàm viuere secundùm appetitum carnis, illum, vel sequendo, vel excitando; sicut viuere secundùm spiritum non est aliud, quàm dictata spiritus sequi: appetitus autem carnis non est, nisi ad suas delectationes; ergo sequi delectationes carnis, idest, eas habere pro fine, mors est; illas autem contemnere, & mortificare, vita. Et hoc est certamen, in quo exercenda est virtus hominis, Dei auxilio roborata in hac vita, de quo idem Apostolus pluries. Ergo apertissimè repugnat Apostolo doctrina Propositionis, licitum asserens operari ob solam carnis voluptatem. Omitto breuitatis causa plurima alia dicta scripturarum: sed locum concludo sapientissima, ac grauissima sententia D. Ignatij Martyris Epistola ad Philadelphios: *Si quis beatitudinis finem voluptatem ponat, is neque Dei, neque Christi amans esse potest, sed suæ ipsius carnis corruptor, & idcirco Spiritu Sancto vacuus, & a Christo alienus. Omnes huiusmodi cippi sunt, & sepulchra mortuorum, in quibus dumtaxat nomina mortuorum hominum inscripta sunt.*

5. Quarta Ratio. Si licitè locatur finis operationis in voluptate sensibili, re vera, & ex natura rei illa erit finis eius: aliter operatio erit contra ordinem naturæ, atque adeo mala. Sed illud absurdissimũ est; tunc enim homo esset propter delectationem sensibilẽ, quia vnumquodque est propter suam operationem, qua assequitur suum finem, 2.Cęli tex. 3. Sicuti, quia re vera finis hominis est visio, vel fruitio Dei, rectè dicitur, hominem esse, vt videat, fruaturque Deo. Dicere autem, quòd homo sit propter delectationem sensibilẽ, nescio, an sit sanæ mentis.

6. Quinta. Operari propter delectationem sensibilem, libidinis, seu concupiscentię est; sed omnis actus de libidine descendens malus est; ergo omnis actus habens pro fine delectationem sensibilem. Maior probatur. Quia libido non est aliud, quàm appetitus voluptatis propter ipsam; nam appetitus libidinis contrariatur appetitui spiritus, vt patet per Apostolum Gal.5. *Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis: caro enim concupiscit aduersùs spiritum, spiritus autem aduersùs carnem: hæc enim sibi inuicem aduersantur.* Vbi

nomi-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

nomine carnis intelligenda est libido carnis, & nomine spiritus, appetitus spiritus; nam substantia spiritus, & carnis non sibi inuicem aduersantur, immo simul componuntur in vno homine: sed desiderium carnis, quod opponitur desiderio spiritus, quodque perficere non debemus, non est nisi libido voluptatis carnalis propter ipsam, quæ contrariatur appetitui spiritus, qui tendit in honestum tamquam in finem; ergo libido est appetitus voluptatis propter ipsam. Minor probatur. Quia libido, seu concupiscentia, vitium est, vt probat Augustinus totis penè sex libris contra Iulianum, quem omnes Theologorum Scholæ sequuntur, & constat euidentibus scripturę testimoniis: *Concupiscentia non est a Patre, sed ex Mundo*, ait Ioannes Apostolus Epistola prima cap. 2. Ex quo infert Augustinus quinto contra Iulianum cap. 1., eam esse ex diabolo, qui princeps dicitur huius mundi. Propterea vbique prohibemur sequi concupiscientiam. Ecclesiastici quinto: *Ne sequaris in fortitudine tua concupiscentiam cordis tui*. Et cap. 18. *Post concupiscentias tuas non eas*. Et cap. 23. *Aufer a me ventris concupiscentiam, & concubitus concupiscentiæ ne apprehendat me*. Tobiæ 3. *Tu scis Domine, quia numquam concupiui virum, & mundam seruari animam meam ab omni concupiscentia*. Roman. 6. *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscentijs eius*. Et cap. 13. *Carnis prouidentiam ne feceritis in desiderijs*. Galatu. 5. *Qui sunt Christi carnem suam crucifixerunt cum vitijs, & concupisceutijs*. Iacob. 1. *Concupiscentia cùm conceperit, parit peccatum*. Et Christus Dominus Matthæi 5. *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mæchatus est in corde suo.*

7. Adsunt quoque Argumenta Augustini scripturarum dictis innixa, quæ indico tantùm, non explico. Quia, contra quod concupiscit, & pugnat spiritus bonus, non est bonum, sed malum: (nam nulla pugna est sine malo) & in hac pugna non conamur vincere bonum, sed malum. Et: quòd, cùm concupiscentia vincit, vincit, & diabolus, &, cùm ipsa vincitur, vincitur diabolus. Et, quòd ex frequentatis actibus libidinis generatur luxuria: Vt enim inquit 4. contra Iulianum cap. 13. *Ne fiat malum excedendi*, quod est luxuriari, *resistendum est malo concupiscendi*. Luxuria autem indubiè mala est. Et, quòd de concupiscentia erubuerunt protoparentes in Paradiso, vnde sibi perizomata, seu succintoria fecerunt. Erubescentia autem non est nisi de malo. Et tamdem, doctrina est communis Theologorum, ideo trahi peccatum originale in posteros, quia copula, licèt nõ fiat propter libidinẽ, fit cum libidine; ex quibus omnibus euincitur, libidinem esse malum, siue vitium: quòd autem omnis actus

descendens de vitio sit vitiosus, patet ex terminis; cùm ergo omnis actus habens pro fine delectationem sensibilem sit actus libidinis, sequitur, quòd sit vitiosus, & malus, sicut ipsa libido. Hinc Apostolus Romanorum 7. vocat peccata motus sensualitatis primò primos, dicitq;, quòd non nos operamur illos, sed quod habitat in nobis peccatum, scilicet, concupiscentia.

Et hinc etiam deducitur, quòd Propositio fauet errori Pelagianorum; si enim opus factum ex fine delectationis sensibilis non est malum, sequitur, quòd libido, ex qua procedit, non sit mala, qui fuit error Pelagianorum.

CAPVT II.

Soluuntur Argumenta pro Propositione.

1. PRo Propositione potest argui. Licet sumere salsiuscula, aut aliàs sapida ad excitandum appetitum gulæ, vt delectetur in comestione: id enim solet fieri non tantùm ab ægrotis, sed passim a sanis initio prandij, & maxime cenę, in qua solent primo loco sumi hærbæ oleo, sale, acetoque conditæ; ergo licet in comestione habere pro fine delectationem sensibilem.

Respondetur, ex facto plurium, seu plurimorum non validè inferri, opus licere, nam paucissimorum est, & maximè perfectorum vitare venialia, quale est peccatum comestionis ob voluptatem, quando non comeduntur cibi prohibiti, aut non notabiliter læditur valetudo. Et tamen illud ipsum potest fieri absque peccato, quãdo ex deiectione stomachi propter ægritudinem, siue debilitatem, non appetitur cibus sustentandæ vitæ necessarius; tunc enim sumendo cibos sapidos, & excitantes appetitum, appetitum, inquam, non libidinem, non ponitur finis in delectatione, sed in salute, ad quam necessaria est illa delectatio; proinde tunc non irritatur libido, sed excitatur sensus. Vt enim ait Augustinus 4. contra Iulianum c.14. *Alimentorum sustentaculis indigemus; si suauia non sunt, quæ sumuntur, nec sumi possunt, & nauseando sæpe respuuntur, & perniciosa sunt cauenda fastidia. Non solùm ergo cibo, sed etiam cibi sapore indiget infirmitas corporis nostri, non propter exaturandam libidinem, sed propter tuendã salutem.* Hinc serm.5. de Verb. Dom. secundùm Matth. indulget diuitibus, vt pretiosis vescautur cibis, ne mutata consuetudine, ægrotent.

Socrates quidem, vt narrat Plutarchus in Apopht., peccatum putabat sumere cibos, quibus non depelleretur fames, sed accerseretur: quia id est contra finem naturæ instituentis cibos ad expulsionem famis. Quod quidem verum est; tunc enim illa sumptio non potest ordinari, nisi ad voluptatem. At excipiendus est casus, de quo diximus; tunc enim voluptas ipsa ordinatur ad salutem.

2. Quòd autem Propositio tunc tantùm non iustificat a peccato comestionem ob solam voluptatem, cùm obest valetudini, id etiam de Epicuri schola est. Ad eius enim dogmatis turpitudinem, omnia ad voluptatem referentis, exprimendam, cæteri Philosophi, vt refert Augustinus 5. de Ciuit. cap. 20., tabulam quamdam verbis depingebant, vbi voluptas in sella regali, tamquam delicata Regina, virtutum, ceu famularum choro stipata, singulis præcipiens, quæ ad ipsam conferant, etiam Temperantiæ iubebat, vt tantum capiat alimentorum, &, si quę delectant, ne per immoderantiam noxium aliquid valetudinem turbet, & voluptas grauiter offendatur. Ergo ipsi Epicurei facultatē comedendi ob solam voluptatem eo limite frænabant, ne læderetur valetudo. Ergo omnino de eorum schola prodit hæc Propositio.

Quòd si dicatur, Epicureos ex fine voluptatis inhibuisse læsionem valetudinis, Propositionem autē nō eo fine, sed quia contra ordinem rationis, seu debitum naturale est, lædere vitam, quam custodire, & conseruare debemus; tunc reponetur, quòd etiam contra ordinem rationis est ponere finem in voluptate sensus, cùm ratio, atque adeo eius bonum, quod est honestum, incomparabiliter excedat sensum, bonumque sensibile; ergo non debebat licita affirmari comestio ob finem voluptatis; si autem in ea semel statuatur finis, sequitur, quòd etiam propter eam sit cibus temperanter sumendus; quare in hac re consequenter discurrebant Epicurei, non consequenter isti.

DISPV-

DISPVTATIO VI.

Contra Propositionem IX.

Opus coniugij ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.

CAPVT I.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 AFFINIS est præcedenti, in qua exscusatur ab omni peccato comestio, & potus ob solam voluptatem. Cùm igitur ibi ostensum sit, opus factum ob voluptatem eo ipso peccaminosum esse, quia homo debet intendere honestatem, non voluptatem, & quia tale opus descendit de libidine, quæ vitium est, abundè remanet confutata Propositio præsens.

Verum adhuc ostenditur falsitas eius. Primò ex Apostolo prima Thessalonic. 4. vbi sic loquitur: *Scitis quæ præcepta dederim vobis per Dominum Iesum. Hæc est enim voluntas Dei sanctificatio vestra, vt abstineatis vos a fornicatione, vt sciat vnusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione, & honore, non in passione desiderij, sicut & gentes, quæ ignorant Deum.* Quæ verba ita explicari possunt, vt nomine vasis intelligatur vxor, quæ ex præcepto Domini possidenda sit in sanctificatione propter Sacramentum Ecclesiæ conferens gratiam ex opere operato, & in honore nominis paterni, & materni, quod inde comparatur, quem honorem Augustinus 6. Confes. cap. 12. appellat decus coniugale in officio matrimonii regendi, & suscipiendorum liberorum; non autem in passione desiderii, idest, in affectu libidinoso; Augustinus enim explicat, ly, in passione desiderij, *victi libidine*, & Theophylactus, ly, desiderii, legit, *concupiscentiæ*;

nec

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

nec aliud intelligi poteſt. Opus autem coniugii exercitum ob ſolam voluptatem eſt opus libidinis, quæ fertur in voluptatem propter ipſam; quare falſo vocatur opus coniugii; nec habet ſanctificationem, & honorem: ergo illud, teſte Apoſtolo, eſt prohibitum a Domino, & adeo malũ, vt dicatur pertinere ad gentes ignorantes Deũ. Et ita explicauimus, & arguimus Elucubratione contra hanc Propoſitionem in Opere de Actibus Humanis; iuxta quam explicationem primò Apoſtolus monet omnes, vt abſtineant a fornicatione, deinde ſpecialiter coniuges, vt coniugio continenter vtantur. Si autem nomine vaſis intelligatur proprium corpus, vt intelligit Theophylactus, Lyranus, & communiùs Interpretes, quia, ſcilicet, in ipſum, tamquam in vas infunditur anima (vnde & Auguſtinus dicit, animã, dum infunditur, maculari in corpore, tamquam in vaſe vitiato) adhuc ſequitur noſtrum propoſitum; quia copula etiam inter coniuges facta ob ſolum finem voluptatis eſt ex paſſione deſiderii, ideſt libidine, non in ſanctificatione, & honore. Hinc Tobias filius, antequam copularetur, dixit Saræ coniugi ſuæ, Tobiæ 8.: *Exurge, deprecemur Deum hodie, & cras, & ſecundum cras; filij quippe Sanctorum ſumus, & non poſſumus ita coniungi, ſicut gentes, quæ ignorant Deum*, ideſt ex feruore libidinis. Ad quem locum fortè reſpexit Apoſtolus. Et ſubdit: *Domine tu ſcis, quia non luxuriæ cauſa accipio ſororem meam coniugem, ſed ſola poſteritatis dilectione*. Sed copula exercita ob ſolam voluptatem eſt luxuriæ cauſa, non dilectione poſteritatis; ergo mala reputatur a Tobia.

2. Oſtenditur ſecundò ex eodem Apoſtolo prima Corinth. 7. 5. *Nolite fraudare inuicem, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, vt vacetis orationi, & iterum reuertimini in idipſum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam veſtram. Hoc autem dico ſecundùm indulgentiam, non ſecundùm imperium*. Hic Apoſtolus expreſsè teſtatur, a ſe non imperari, ſed indulgeri tantùm ſecundùm veniam coniugibus copulam propter incontinentiã, ideſt, initã ex feruore libidinis, ſeu ob ſolam voluptatem; ergo ea eſt peccatum; vt enim ait Auguſtiuus 30. contra Fauſtum cap. 5. verſans hoc ipſum dictum Apoſtoli: *Non conceditur ſecundùm veniam, niſi peccatum*. Et de Bono coniugali cap. 10. *Quis ambigat, abſurdiſſimè dici, eos non peccare, quibus venia datur?* Idem dicit Gregorius cap. Nerui diſt. 13., & D. Thom. in ſupplemento qu. 49. art. 5. ad ſecundum. Magiſt. in 4. diſt. 31. cap. 6. accipit ea verba Apoſtoli, tamquam dicta de copula verè coniugali, ideſt, facta ob procreationem liberorum; & quia ea non eſt peccatum, & per conſequens, vt ipſemet dicet, non poteſt ei præſtari venia, dicit

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 2.3.119

dicit ibi inteligendam esse indulgentiam non puræ permissionis, sed concessionis.

Sed certè non potest sic intelligi. Primò; quia quod nos legimus, *secundùm indulgentiam*, Augustinus, Gregorius, & alii legunt, *secundùm veniam*; venia autem non datur nisi peccato.

Secundò. Quia propter suscipiendos liberos non opus est, immo nec potest exerceri copula, nisi vsquequó mulier conceperit; nam existente vno fetu in ventre non potest alius suscipi, vt docet Augustinus 5. de Ciuit cap.6., & cum ipso Medici. Sed Apostolus nullum tempus excipit copulæ inter coniuges exercendæ, nisi orationis ex consensu eorumdem, & vult, vt iterum reuertantur idipsũ ad vitandum peccatum mechiæ propter incontinentiam; manifestissimè ergo non loquitur de copula exercenda ob procreationem filiorum, sed propter incontinentiam, seu libidinem ad voluptatem percipiendam, eique dat veniam.

Fortè dicetur. Apostolus prima Corinth.7. ait; *Tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi*, idest, qui in coniugio viuunt. *Ego autẽ vobis parco*; nec tamen propterea indicauit coniugiũ esse peccaminosum. Ergo ex eo quòd ibi dixit: *Secundùm indulgentiam, non secundùm imperium*, non validè infertur ab eo damnatam, vt peccaminosam copulam inter coniuges ob solam voluptatem.

Respondetur, Apostolum per ea verba non significare, quòd ipse parcat coniugibus pro tribulatione carnis, quam substinent, in hoc enim non potest habere locum venia, sed auxilium, aut compassio; neque pro statu coniugali, in quo nullum est peccatum; sed quod parcat a distinctè narrandis illis tribulationibus in suspicionibus, & zelo coniugali, in liberis educandis, in timoribus, & mæroribus orbitatis &c.; vt explicat Augustinus de Sancta Virginitate cap.16. & 21 Voluit enim commemoratione eius tribulationis deterrere homines a coniugio, sed modestè, quia non tãquam a re mala, sed tamquam ab onerosa, & molesta; & ideo, nec eam omnino tacuit vera prænuntians, nec pleniùs explicauit, hominum infirmitati parcens. Non defuerunt tamen, qui propter illa verba putarint, ab Apostolo damnatas esse nuptias, tamquam peccatum, vt refert idem Augustinus ibidem; sed prorsus ineptè, cùm immediatè ante Apostolus dicat: *Si acceperis vxorem non peccasti, & si nupserit virgo, non peccauit.*

4. Ostenditur tertiò. Quia præceptum generale est in omnibus scripturis, immo, & de iure naturæ, vt resistamus concupiscentiæ carnis; hoc autem præceptum non obligaret coniuges in concupiscen-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

ſcentia omnium maximè pudenda, nempe in Venerea, ſi ipſis li-cetet, quoties ſtimulantur, Venerem cum coniuge exple-re.

Oſtenditur quartò ex Patribus. Primò ex Auguſtino, cuius duo loca iam retulimus, ſed adſunt alia non prætermittenda. De Bono coniugali cap. 10.: *Concubitus neceſſarius cauſa generandi inculpabilis, & ſolus ipſe nuptialis eſt. Ille autem, qui vltra iſtam neceſſitatem progreditur, iam non rationi, ſed libidini obſequitur. Si autem ambo coniuges tali concupiſcentia ſubiugantur, rem faciunt non planè nuptiarum.* Et eodem libro cap. 5. *Matronæ, quæ viros ſuos plerumque etiam continere cupientes ad reddendum carnale debitum cogunt non deſiderio prolis, ſed ardore concupiſcentiæ, ipſo ſuo iure intemperanter vtuntur.* Actus autem intemperatus peccatum eſt. Et ibidem: *Turpe eſt libidinosè velle vti marito.* Et alibi pluries idem affirmat in eo libro. Lib. 22. contra Fauſtum cap. 6. *Conſulta*, inquit, *æterna lex illa, quæ ordinem naturalem conſeruari iubet, perturbari vetat, non niſi propagationis cauſa ſtatuit, hominis concubitum fieri.*

5. Maximè autem hanc veritatem inculcat Auguſtinus ſer. 244. de Tempore, vbi docet ex profeſſo, peccatum eſſe cognoſcere vxorem non procreandorum filiorum cauſa, immo eſſe contra tabulas matrimoniales, vbi dicitur: *Liberorum procreandorum cauſa*, non libidinis. Item peccatum eſſe cognoſcere vxorem tempore fluxus menſtrui, afferens illud Ezechielis 15. & Leuitici 16. *Ad mulierem menſtruatam ne acceſſeris*; quod memorat etiam Gregorius cap. *Ad eius* diſt. 5., ſubditque, filios ex tali copula ſuſceptos euadere leproſos, epilepticos, vel etiam dæmoniacos, idque ſolere accidere filiis ruſticorum, quia ruſtici minùs continent, quàm ſapientes. Item; quòd cognoſcere vxorem grauidam ſit magnæ luxuriæ, vel ebrietatis argumentum: *Quod peius eſt*, inquit, *ſunt aliqui ita luxurioſi, vel ebrioſi, qui aliquoties nec prægnantibus vxoribus parcant.* Iiſdemque verbis loquitur de Bono coniugali cap. 5.: *Sunt item viri vſque adeo incontinentes, vt coniugibus nec grauidis parcant*: Dicitque, eos eſſe animalibus peiores, quæ non niſi certo tempore copulantur, & contra eos militare dictum Apoſtoli: *Vt ſciat vniſquiſque veſtrum vas ſuum poſſidere in ſanctificatione &c.*, quod ſupra oſtendimus. Arguit etiam, quòd terra ſata non amplius ſeminatur, nec abſolutè ſeminatur, niſi quantum fructificare poteſt; ergo ita faciendum eſt in vxore. Affert etiam præceptum Domini ad Hæbreos Exodi 16., ne cognoſcerent vxores, cùm acceſſuri erant ad Montem Synai. Et illud Deuteron. 27., quo interdicitur vſus carnium ſa-

crificij nocturnam passo pollutionem. Affert autem obiectionem: *Sed dices, vxorem excepto desiderio filiorum agnoscere, peccatum est?* Et respondet: *In tantum peccatum est, vt Propheta pænitens clamet.* In iniquitatibus conceptus sum, & in delictis peperit me mater mea. Hortatur etiam, vt eleemosynis impetrent a Deo gratiam, ne libidine vincantur ad cognoscendam vxorem præter desiderium filiorũ. Idemque docet homil.50. ex.50.

6. Hieronymus lib. 1. contra Iouinianum (& refertur cap. *Origo* 32. qu.4.) redarguens eos, qui cognoscunt vxores grauidas: *Imitentur*, inquit, *saltem pecudes, & postquam venter uxoris intumuerit, ne perdant filios*. Supra quod Glosa: *Perit enim partus ex frequenti concussione*.

Gregorius cap. *Ad eius*, dist.5. prohibet viris accedere ad vxores quoadusque filius ablactetur, & reprehendit illum accessum, tamquam causatum ex incontinentia. Lib. autem 12. epist. cap.10. ad interrogation. Augustini: *Romanorum*, inquit, *semper ab antiquioribus usus fuit, post admixtionem propriæ coniugis, & lauacri quiescere, & ab ingressu Ecclesiæ paululùm reuerenter abstinere. Nec hæc dicentes deputamus, culpam esse coniugium; sed, quia ipsa licita admixtio coniugũ sine uoluptate carnis fieri non potest, a sacri loci ingressu abstinendum est, quia uoluptas ipsa esse sine culpa nullatenus potest*; cùm, scilicet, voluptas expetitur propter ipsam. Et subdit: *Si quis ergo suam coniugem non cupidine uoluptatis, sed solummodò liberorum creandorum gratia utitur, iste profectò de ingreßu Ecclesiæ, seu de sumendo Corporis Domini, Sanguinisque mysterio suo est relinquendus iudicio, quia a nobis prohiberi non debet accipere, qui in igne positus nescit ardere. Cùm uerò non amor procreandæ sobolis, sed uoluptas dominatur in opere commixtionis, habent coniuges etiam de suà commixtione, quod doleant*. Quæ verba referuntur cap. *Vir cum propria* 33. qu.4.

Clemens Romanus l.6. Apostolica. Constit. cap.7. *Sola uoluptas, si quis ea etiã utatur in cõiugio, est præter leges, & iniusta, & a ratione aliena.*

Anselmus in primam Corinth.7.: *Tunc solùm coniuges sine culpa sunt in admixtione, cùm non pro explenda libidine, sed pro suscipienda prole miscentur. Sed tamen, & illa commixtio, quæ fit pro sola uoluptate, ueniam accipit propter nuptias*. Veniam accipit, non quasi non imputetur ad culpam; hoc enim repugnat dicto præcedenti, & aliàs venia non datur, nisi culpæ, vt supra dictum est; sed, vt sit venialis, non mortalis.

Fulgentius Epistola de debito coniugali cap.3.: *Coniugatus, si fornicetur, damnabiliter peccat; si uerò thori fidem non deserat, sed*

in uxore sua naturali dumtaxat usu aliquantulùm intẽperatus excedat, non solùm, scilicet, generationem quærens, sed aliquando libidini carnis obtemperans, hoc equidem sine culpa non facit. Idem repetit cap. 4.

Isidorus lib. primo de Summo bonu cap. 39. (& refertur cap. *Non solùm* 32. qu. 7.) *Quæ indesinenter libidini seruiunt, nec mutis pecoribus comparauerim: pecora enim, cùm conceperint, vltra non indulgent maribus copiam sui.* Athenagoras in fine legationis pro Christianis dicit, vxoribus Christianis, ex quo grauidæ sunt, viros esse desinere, modumq; concupiscentiæ definiri procreatione liberorum apud Christianos. Quod ipsum dixit Apostolus supra relatus Thessalonic. 5. vbi præcipit Christianis possidere vas suum in sanctificatione, & honore, non in passione desiderii, sicut gentes, quæ ignorant Deum. Ex quo sequitur, a lege, vel more Christiano discedere Propositionem, contra quam disputamus.

7. Ostendi potest etiam ex Scholasticis; nam quadraginta pro hac parte enumerat Sanchez de Matim tom. 3. lib. 9. disp. 11. num. 4. quam etiam ipse sequitur; ex quibus grauiores sunt, Magister in 4. dist. 31. D. Thomas eadem dist. quest. 2. art. 3. & 22. qu. 154. art. 2. ad 6., vbi inter peccata luxuriæ enumerat copulam inter coniuges gratia libidinis, licèt asserat, minoris esse grauitatis, quàm sit fornicatio; & in Supplemento qu. 49. art. 6. Albertus Magnus in 4. dist. 31. ar. 25. §. *Responsio*: Alensis 2. p. summæ qu. 147. membro 2. Bonauentura eadem distinctione qu. 3. in fine. Abulensis qu. 235. in cap. 1, Matthæi.

Ostenditur tamdem breui argumento. Quia opus factum ob delectationem est factum ex incontinentia, quia, scilicet, animus nõ se continet ab illa delectatione, ad quam fertur libido; idque vltro fatentur ipsi Authores Propositionis, immo hoc est, quod contendunt, scilicet, opus coniugii exercitum ob incontinentiam non esse peccatum; sed hoc repugnet in terminis; nam incontinentiã mala, & vitiosa est; ergo & actus eius. Impossibile est enim, vt actus descendens de vitio non sit vitiosus; ergo, &c.

✠ ✠ ✠

CAPVT II.

Soluuntur Argumenta pro Propositione, & ostenditur, nuptias non esse institutas secundariò in remedium libidinis.

1. PRincipale fundamentum damnatæ sententiæ est; quia nuptiæ, vt aiunt, institutæ sunt primò quidem in procreationem prolis, secundò verò in remedium libidinis; ergo, etiam si copula ineatur tantùm ad extinguendam libidinem, adhuc a peccato erit immunis, quia adhuc tendit in debitum finem. Antecedens probant ex Apostolo prima Corinth. 7.: *Propter fornicationem autem vnusquisque suam vxorem habeat, & vnaquæque suum virum*: Et: *Nolite fraudare inuicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi: & iterum reuertimini in idipsum, ne tentet uos Satanas propter incontinentiam vestram*. Et: *Si se non continent, nubant; melius est enim nubere, quàm vri*. Addunt quoque præceptum Domini Matth. 5. 33., & cap. 19. 9. iubentis, non dimitti vxorem, ne exponatur periculo mœchiæ.

Respondetur, negando Antecedens, cuius falsitas ostenditur multipliciter. Primò. Nuptiæ institutæ sunt in Paradiso ante exortum malum libidinis, vt patet Genes. 2. Et dicitur cap. *Quod votum* de voto, & voti Redemptione in 6., notatque August. 3. contra Iulianum cap. 26., ergo non sunt institutæ, neque secundò in remedium illius mali.

2. Hic solet dici, ex præscientia futuræ libidinis nuptias institutas a Deo in remedium illius; vel post exortam libidinem extensas ad illum finem. Glosa autem in supradictum caput, *Quod uotum*, Gratianus 32. qu. 2, cap. 2., & Magister in 4. dist. 26. iisdem ferè verbis asserunt duplicem institutionem nuptiarum, alteram ante peccatum: *Vt esset*, inquit Gratianus, *immaculatus thorus, & honorabiles nuptiæ*; altera post peccatum; *ut infirmitas prona in ruinam turpitudinis honestate exciperetur coniugij*. Quod probat ex illo Apostoli mox relato; *Et iterum rexertimini in idipsum, &c.* Ex quo sic arguit. *Qui ergo propter incontinentiam in naturalem usum redire monentur, patet, quòd non propter filiorum propagationem tantùm misceri iubentur*. Similia dicit Magist. loc. cit. & in 3. dist. 26. Et hęc sentẽtia tãquã indubia habetur a Recẽtioribus.

Lon-

Longiùs progreditur Abulensis quinque distinguens institutionea nuptiarum. Primam ante peccatum in officium naturæ, & procreationem prolis. Secundam post peccatum in remedium libidinis, cùm dictum est Noè: *Crescite, & multiplicamini*, Genes. 9. Tertiam ad idem remedium, sed cum determinatione personarum Leuitici 18., & 20. Quartam a Christo Domino in remediū libidinis Matt. 5. & ad significandam vnionem Christi cum Ecclesia Ephesior. 5. Quintam in iure ciuili ad obsequia, & vtilitates humanas. Addit. qu. 8. in cap 7. Matth., a Christo principaliùs institutas nuptias in remedium libidinis, quàm ob generationem.

3. Hæc improbabilia sunt; vtq; ab vltimo incipiamus. Non opus erat, a Christo institui nuptias in remediū libidinis, si iam, vel extensæ, vel institutæ erant ad eum finem; quia post institutionē res confirmari potest, non institui, sicut post productionē conseruari, nō produci. Secundò. Copulari ex incontinentia, vitium est; ergo, si Christus principaliùs instituit nuptias in remediū incontinentiæ, imperfectiores eas statuit, quàm essent in lege veteri, vel ante diluuiū cùm solū, vel principaliùs ad generationem erant institutæ; ergo perfectior erat lex naturæ, & Mosaica, quàm lex Euangelica: hoc autem in iniuriam Christi, & Euangelii est. Tertiò. Diuersitas sexuum, per quam fit copula, vel solùm, vel saltim principaliùs est ob generationem; quis enim oppositum dicat, cùm illa diuersitas fuerit ante exortam libidinem? Ergo etiam copula, idque ex rei natura; ergo neque poterat institui, vt nuptiæ, & copula principaliùs essent in remedium libidinis, fuisset enim contra ordinem naturæ. Quartò. Christus non venit ad relaxanda fræna libidinis, sed ad eam cohibendam, immo ad virginitatē inducendam in terris; non enim facilè in his reperitur, nisi postquam ipse descendit, vt notat Ambrosius lib. 1. de Virginibus; sed instituere nuptias principaliùs in remedium libidinis est relaxare fræna libidinis, vt, nimirum, exaturari possit sine peccato; ergo id non conuenit Christo. Quintò. Christus inhibuit pluralitatem vxorum, quæ quantùm ad ius naturæ non erat illicita, vt vult ipse Abulensis; & hoc sine dubio ad reprimendam libidinem; ergo non est verisimile, vt eam indulgentiam tribuerit libidini coniugum, qua posset sine peccato expleri, quoties insurgeret; nam copulari pluribus vxoribus ad procreationem prolis potest non esse libidinosum, vt de antiquis Patriarchis credere debemus; vel saltem minùs libidinosum est, quàm vni vxori copulari, quoties feruet libido; ergo non fuit conueniens, Christum, & inhibere poligamiam, & illam indulgentiam dare libidini.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

ni. Sextò. Christus non venit soluere legem, sed adimplere Matth. 5. quod Augustinus, Hieronymus, & passim alii Patres, & Interpretes explicant, quia (verba sunt Hieronymi lib. 1. in cap. 5. Matth.) *Ea quæ ante propter infirmitatem audientium rudia, & imperfecta fuerant, sua prædicatione compleuerit, iram tollens, & uicem talionis excludens, & occultam in mente concupiscentiam damnans*. Si autem instituit nuptias principaliùs in remediũ libidinis, quòd non erat in lege Moysi, neq; naturę nõ perfecit imperfecta, immo ad maiorẽ imperfectionem inclinauit; ergo illud non est dicendum. Septimò. Tunc coniugia fideliũ nõ perfectiora, & nobiliora essent cõiugiis gentiliũ, & Iudæorum, cuius oppositum ait Cathechis. Rom. part. 2. de matrim. n. 22., immo Trid. sess. 20., sed imperfectiora, & ignobiliora. Octauò. Christus eleuauit nuptias ad rationem Sacramenti; ergo non potuit eas principaliùs instituere ad finem, adeo demissum, & vilem, qualis est expletio libidinis; nam nobilior, & dignior est finis procreationis; aliter non eas eleuasset, sed deiecisset. Etiam, quia nuptiæ eleuatæ ad rationem Sacramenti conferunt gratiam ex opere operato, sed gratiam, quam conferunt est ad conseruandam castitatem coniugalem, vt non tantùm coniuges in adulteria non ruant, sed etiam continenter se ipsis vtantur, & non vltra necessitatem generandi; ergo non possunt ipsę esse institutæ, vt sine peccato possit exerceri libido. Minor probatur. Mam si illa gratia non est pro conseruanda castitate coniugali, non est propria Sacramenti coniugii. Est autem absurdissimum, vt, cùm confertur gratia pro castitate seruanda, simul detur licentia, & quidem ex intentione principali, satiandæ libidinis, quam licentiam saltem ex intentione principali non ferebant nuptiæ, cùm illam gratiam non conferebant.

Tamdem. Nullum adest fundamentum huius assertionis. Nam, quòd Christus inhibuerit dimitti coniugem, ne exponatur periculo męchiæ, quod vnum affert Abalensis, non infert illam institutionem, sed tantùm, quòd debeat reddi debitum coniugi, etiam illud petenti ex libidine, ne exponatur illi periculo; etenim in illo reddendo nullum est peccatum; petitio autem, vel exercitium ex libidine minus malum est, vtpote veniale, quàm adulterium.

Reuera autem Christus non instituit nuptias, sed tantùm ad rationem Sacramenti illas eleuauit.

Quare, & ille quinque institutiones nuptiarum, quas comminiscitur Abulensis, sunt reiiciendæ; non enim quandocumque de aliqua re agitur, aut decernuntur, quæ ad eius rectum vsum, vel admini-

ministrationem pertinent, dicendum est, ea institui; aliter plurimæ erunt institutiones nuptiarum, quia plurima de iis, tum in vtroque testamento, tum in vtroque iure decernuntur.

4 Hinc ostenditur, non esse factam nouam institutionem nuptiarum post exortam libidinem in remedium eius, quod dicunt Glossa, Gratianus, & Magister. Primò. Quia, vel dicitur facta statim post exortam libidinem; & hoc gratis dicitur, cùm non habeatur in scripturis; tanta auté res sine scripturæ authoritate inducenda non est. Vel facta post egressum Noè ex Arca per illa verba: *Crescite, & multiplicamini*, vt dicit Abulensis; & tunc plura sequuntur absurda. Primò, non fuisse eadem iura matrimonii ante, & post diluuiũ, sed ante peccasse coniuges, qui ex libidine copularentur, non peccasse postea, eo quia antea non erant institutæ nuptiæ in remedium libidinis, sicut postea. Secundum. Æquiorem fuisse Deum hominibus post diluuium, quàm antea, immo ipsi libidini, quam permisit, sine culpa exaturari; quod inde magis apparet absurdum, quia Deus propter libidinem diluuium induxit in genus humanum: vnde ergo factus est illi æquior, & fauorabilis? Tertiò. Quia, nec ante diluuium illa copula fuit mortalis, nec post diluuium cessauit esse venialis; ad quid ergo illa extensio, seu noua institutio nuptiarum? Antecedens quantum ad primum conceditur; quantum ad secundum patet ex dictis supra cap. primo huius Disputationis. Quartò. Verba illa: *Crescite, & multiplicamini*, non sonant concessionem copulæ ex libidine, sed ad generandum. Quintò. Nusquam legitur Deus dixisse coniugibus: Medemini morbo libidinis; sed hominibus: *Crescite, & multiplicamini*, immo libidini vbique iussit resisti. Quæ argumenta militant etiam contra extensionem nuptiarum in remedium libidinis. Sed quia Gratianus, Magister, & Abulensis, qui nouæ illius institutionis sunt Authores, non excusant a veniali illam copulam locis citatis, non immeritò contradictionis arguuntur; nam peccatum est deuiatio a fine, vt lib. 3. de Actibus Humanis cap. 5. probatum est; ergo, si copula instituta est in remedium libidinis, non peccat, qui eam ex illo fine exercet; vel si peccat, copula non est instituta ad illum finem; ergo qui vtrumque dicit, sibi contradicit. Et mirum est, qua ratione nouam illam nuptiarum institutionem, vel extensionem protulerint, de qua, vt dictum est, nulla mentio est in scripturis, si exinde non redditur immunis a peccato copula inter coniuges inita ex libidine.

Si autem non admittitur noua institutio nuptiarum in remedium libidinis post eam exortam, sed tantùm extensio earum, vel

ipſa prima inſtitutio in Paradiſo dicatur facta etiam in remedium libidinis ex pręſcientia futuritionis eius, id idipſum gratis dicitur; cùm non habeatur ex ſcripturis; & ſi id aſſerirur, vt a veniali ſit immunis illa copula, fruſtra aſſeritur; impoſſibile enim eſt, etiam per Dei potentiam, vt opus factum ex libidine non ſit ſaltim venialiter peccaminoſum, vt ſupra Propoſitionem 8. probatum eſt, & cap. 1. huius Diſputationis. Atque hoc ſit primum argumentum pro falſitate huius opinionis, ſeu Antecedentis, cuius impugnationem ſuſcepimus.

5. Secundum Argumentum ſit ex authoritate Auguſtini ſer. 244. de Tempore, vbi probat, peccaminoſam eſſe copulam inter coniuges ob libidinem, quia terra non ſeminatur, niſi ad finem fructificandi, vnde tantum ſeminatur, quantum fructificare poteſt, & ſemel ſeminata, non ampliùs ſeminatur. Hæc autem ratio ſupponit, ſeminationem, ſiue copulam inter coniuges eſſe inſtitutam tantùm ad finem generandi, aliter nulla eſſet; ergo, &c. Expreſsè autem ibidem: *Vxor non propter libidinem, ſed propter filiorum procreationem accipitur. Denique, & ipſę tabulæ matrimoniales hoc continent, liberorum, inquiunt, procreandorum cauſa. Videte, quia non dixit, libidinis cauſa, ſed liberorum procreandorum.*

Nec poteſt dici, Auguſtinum loqui tantùm de cauſa ptincipali; nam, & exemplum de ſeminatione terræ excludit omnem aliam cauſam copulæ coniugalis pręter procreationem filiorum; & idipſum ibi ſuadet coniugibus, vt non copulentur libidinis cauſa, ſed tantùm prolis; ergo vult, nuptias nullo modo eſſe inſtitutas, vel extenſas in remedium libidinis.

Tertium ſit ex authoritate Hieronymi, & Iſidori, quos retulimus cap. præcedenti, ſuadentium coniugibus, vt ſaltim imitentur pecudes, quæ poſtquam conceperint, non amplius miſcentur, reluctante, nimirum, fæmina. Ex quacumque autem cauſa oriatur illa reluctantia, ſiue ex naturali auerſione copulæ poſt conceptum, ſiue, quia, vt aiunt, vulua fæmellæ clauditur poſt conceptũ, vt nõ poſſit ſine doloris ſenſu aperiri, ſemper dignoſcitur, libidinem, ſiue delectationem veneream in Brutis cohibitã eſſe fine generãdi; ergo ita debet eſſe in hominibus: ne dicamus, ampliorem licentiam Veneris a Deo ipſis datam, quàm a natura pecudibus; niſi fortè hic propudioſiſſimam illam neptis, ſiue ſororis Auguſti vocem audiemus, quòd, ſcilicet, ideo Bruta poſt conceptum non copulantur, quia bruta ſunt, nec conſiderant, quanta ſe voluptate priuent. Abſit.

Quar-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Quartum sit ex authoritate D. Thomæ in Supplemento qu. 49. ar. 5. ad secundum, vbi dicit, quòd, si coniux per actum matrimonii intendat vitare fornicationem in se, est ibi aliqua infirmitas, & secundùm hoc est peccatum veniale, nec ad hoc est institutum matrimonium, nisi secundùm indulgentiam, quæ est de peccatis venialibus.

Quintum sit. Sic Deus instituit copulam inter coniuges ad salutem generis, sicut cibum ad salutem indiuidui, vt cum Augustino de Bono coniugali cap. 16. omnes asserunt; sed cibus non est institutus secundariò, immo neque extensus in remedium libidinis gulæ, nec licet comedere ob illam libidinem; ergo neque copula inter cõiuges instituta, vel extensa fuit in remedium libidinis Veneris. Minor patet ex damnatione octauæ Propositionis, de qua Nos supra; & ex ratione pluries replicata, quia quodlibet opus factum ob delectationem sensibilem, siue ob libidinẽ natura sua, & indispensabiliter malum est; quia homo debet intendere honestum, non delectabile secundùm sensum, quod est proprium bonum brutorum, aliter viuit more eorum, siue secundùm carnem, subiiciendo illi spiritum, & rationem.

Forte negabitur paritas, reponendo, quòd acrior sit libido Veneris, quàm gulæ, & ideo propter humanam fragilitatem indulserit Deus remedium illud copulæ inter coniuges.

Sed in primis Argumentum probat, nec potuisse concedi, vt illa copula immunis sit a peccato. Secundò. Non in omnibus acrior est libido Veneris, quàm gulæ, vt constat experientia, maximè in frigidis, & legitur in historiis; de Vitellio enim refert Tacitus 2. Histor. cap. 2., quòd epularum fœda, & inexplebili libidine teneretur, non sic Veneris. De quare nonnulla dicimus etiam infra Propositione 48.

8. Acriori libidini acriora sunt iniicienda fræna, non habenæ laxandæ: Cùmque Venus vsu maximè roboretur, & roborata deterrimos pariat effectus, potiùs inhibitionibus est reuocanda, quàm indulgentiis nutrienda. Quartò. Si in remedium fragilitatis concessa est illa copula, certè etiam non vxorati fragiles sunt, quibus tamen omnis venerea voluptas etiam minima est sub lethali interdicta; iniustum autem videri potest, vt is, qui, secundùm quòd loquitur Augustinus 4. Confes. cap 2., regno potiuntur vxorio, vbi per copulam initam gratia prolis etiam possunt sedare libidinem, licentiam insuper habeant copulæ ob solam libidinem exercendæ, ne illa erumpat in adulteria; pro solutis autem nullum adsit venereum

remedium Veneris comprimendæ, ne in grauia flagitia ruant. Videri igitur potest ad illum finem istis licita mollities, vel simplex fornicatio, quod nefas est asserere. Certè non aliud discrimen intercedit inter coniuges, & solutos, nisi, quòd illi dant operam liberis procreandis, isti verò minimè. Ex quo, si sequitur, quòd illi vltra finem procreandorum liberorum, vbi sedatur etiam libido, possint quoties voluerint sine peccato ad eam sedandam (potiùs nutriendam) sese copulare, illud videbitur in hac re impleri, quod dicitur: *Omni habenti dabitur, & abundabit*. Et coniuges sine peccato facient sibi curam, siue prouidentiam carnis in desideriis, non obstante inhibitione Apostoli Rom. 13.

13. 5. Reuera facultas illa non est remedium contra morbum libidinis, idest, vt caro subiiciatur spiritui, in quo est vera hominis sanitas, sed potiùs effusio, expletio, & victoria libidinis contra spiritum. Nullus autem ea approbet Medicorum pharmaca, sed nec pharmaca appellet, quibus ingrauescat vis morbi ad superandam naturam. Verum igitur contra libidinem pharmacum illud est, quod, & sumebat, & propinabat Apostolus: *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo*, prima Corinth. 9. Nec sufficit, quòd illi, qui sunt soluti, possint ducere vxores, & sic eodem priuilegio, vel remedio pro sua libidine potiri. Quot enim sunt, qui, vel deformitate, vel inopia, vel alia de causa non possunt statum inire coniugalem? Et semper militat ratio nimiæ inæqualitatis inter coniugatos, & solutos, idest, excedentis finem coniugii. Sextò. Illud ipsum remedium pro coniugibus est insufficiens. Quid enim, si alter coniugum, vel diu ægrotet, vel carcere detineatur? Quid, si (quod frequenter accidit) longo tempore pro negotiis absit? Quid, si reddatur impotens impedimento non perpetuo? Tunc, nimirum, ad labores, mortificationes, orationes confugiendum est. Ad hæc igitur remedia recurrant: etiam cùm, & præsentes, & sani, & validi sunt.

7. Non negamus autem, immo vltro fatemur, nuptias ferre secū remedium libidinis; idq; duplici ratione; quia, & ex copula inita ob prolem sedatur etiam ardor libidinis, & quia ex fędere coniugali fit, vt copula inter coniuges etiā facta ex libidine sit venialis tantū, nō mortalis: atq; in hoc sensu potest admitti nuptias habere pro fine secundario illud remedium tāq̄m effectū cōsequentē. Vtrumque pręstrinxit Augustinus 9. de Genesi ad litt. cap. 7. *Vtriusque sexus infirmitas propendens in ruinam turpitudinis, rectè excipitur honestate nuptiarum. vt quod sanis possit esse officium, sit ægrotis remedium*) Ecce ipsa copula ad suscipiendam prolem, quæ sola est officium sani, est

reme-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

remedium contra morbum libidinis): *Neque enim, quia incontinentia malum est, ideo connubium, vel quo incontinentes copulantur, non est bonum; immo verò non per illud malum culpabile est hoc bonum, sed per hoc bonum veniale est illud malum*. Ecce quòd nuptiæ medentur morbo libidinis, quatenus reddunt venialem copulam propter incontinentiam, quæ aliàs esset mortalis. Quòd verò ita institutæ sint ob illum finem, vt absque vllo peccato possit a coniugibus exerceri copula propter libidinem, omnino falsum est.

8. Ad loca Apostoli pro ea sententia adducta Respondetur. Ad primum, quòd ly *propter* non denotat causam finalem, sed excitantem, & impulsiuam; timor enim fornicationis potest excitare homines, vt applicent se, & decernant inire statum coniugalem; ipse verò status ad propagationem prolis, tamquam ad finem est ordinandus, vt ipse tabulæ matrimoniales, quod supra monuit Augustinus, testantur. Sic Constantinus Magnus ex fine curationis a lepra motus est, vt cogitaret de Baptismo, & ad ipsum recipiendum applicaret; tamen finis principalis susceptionis fuit mundatio a peccatis, & renasci in Christo; aliter peccasset. Sic Valerianus D. Cæciliæ sponsus ex cupiditate videndi Angelum motus est ad percipiendum Baptismum, vt in Actis eiusdem D. Cæciliæ legitur. Sic, cùm Principes pro concilianda pace nuptias contrahunt, non habent, nec habere possunt eam pacem pro fine principali nuptiarum, vel copulæ, sed bene pro fine, seu motiuo, quo excitentur, seu applicent ad eas nuptias.

Pius Secundus eleganti, & prolixa Epistola suadet Turcarum Principi, vt Baptismum, fidemque Christianam suscipiat; sic enim fore, vt Christianis omnibus amori, & venerationi esset, & veluti arbiter Christianitatis. Quis autem dicat, id intendi a Pio, vt bonum illud tẽporale haberetur a Turca, tãq̃m finis principalis fidei suscipiendæ? Etenim grauem iniuriam fidei irrogasset, & Turcam ad peccatum impulisset; ergo illud motiuum proponit ad excitandum, & applicandum, non tamquam finem principalem. Sic dicendum de motiuo vitandæ incontinentiæ per nuptias.

Ad secundum dicitur, ibi præcipi, vt reddatur debitum, etiam dum petitur ex libidine, ad auertendas tentationes Satanę de Mœchia; non præcipi autem, sed tantùm permitti secundùm indulgentiam, siue veniam, vt ad eumdem finem petatur; ex quo reuera sequitur, illam petitionem esse peccaminosam.

Ad tertium patet ex dictis ad primum.

Ad quartum dicitur, ex illo præcepto Christi non inferri, quòd

sit immunis a peccato petitio debiti ex incontinentia, neque, quòd nuptiæ institutæ sint propter incontinentiam, sed tantùm, quòd, quia grauior est mechia, quàm copula cum coniuge ex incontinentia, debet coniux potiùs permittere hoc minus malum, quàm inducere coniugem ad primum grauius, & ideo retinere coniugem domi, ne fiat adultera.

Argui potest secundò pro Propositione authoritate Augustini lib. de Adulterinis Coniugiis cap. 12. *Infirmitati*, inquit, *uoluit Apostolus subuenire honestate nuptiarum, non enim ait: Si filios non habent, sed, si se non continent, nubant.* De Bono quoque Coniugali c. 10. & de Sancta Virginitate cap. 9. ait, quòd modò solummodo periculum incontinentiæ debeat esse ratio nubendi, non desiderium prolis; nam modò nullus perfectus quærit habere filios, nisi spiritualiter.

Respondetur, non posse à voluntate nubendi excludi intentionem suscipiendæ prolis, aliter nuptiæ destruuntur in sui natura, idest, non nuptiæ, sed pacta sunt fornicationum; vt ipse Augustinus docet 4. Confess. cap. 2., & de Bono Coniugali cap. 5., & Nos ostendemus infra supra Propositionem 48. cap. 3. & 4. Ergo ipse ibi iuxta mentem Apostoli suadet tantummodò hominibus, vt non applicent ad nuptias propter habendos filios, quia appropinquante fine sæculi, & vocatis per fidem omnibus gentibus ad Ecclesiam pro implendo numero filiorum Dei, non est necesse, vt per generationem carnalem multiplicentur filii sæculi, quibus cum sanguine tradatur fidei successio, sicut oportebat fieri in Synagoga, cùm solus Iudaicus populus cognitor esset, & cultor veri Dei, propter quod antiqui Patres plures etiam vxores ducebant, non vtique ex libidine, sed ex charitate multiplicandi populi fidelis: ideo modò non amor prolis, sed tantùm timor fornicationis debet mouere homines, vt applicent ad nuptias; ideo dicit, quòd nullus perfectus modò quærit habere filios, nisi spiritualiter. Nuptiæ verò ipsę, si ineuntur, pro procreandis filiis ineundæ sunt, licèt motiuum, vt ad eas ineundas applicetur, debeat, vel possit esse timor fornicationis.

9. Argui potest 3. authoritate Chrysostomi homilia 3. super verba illa Isaiæ: *Vidi Dominum*, vbi ait, per vxorem tolli à marito excusationem de culpa adulterii commissi ex vi concupiscentiæ: *Ob id enim*, inquit, *matrimonium, & huius legitimus vsus permittitur, ne quid horum excusare possit maritus. Hanc ob causam data est illi mulier adiutrix, vt efferuescentem naturam coerceat, vt concupiscentiæ*

fluctus

fluctus sedet. Ergo planè Chrysostomus vult, nuptias institutas in remedium libidinis, dum dicit, mulierem datam esse adiutricem, seu in adiutorium viro ad sedandos concupiscentię fluctus.

Respondetur, mulierem datam esse adiutricem viro, antequã consurgerent concupiscentiæ fluctus; non ergo ad illos sedandos, sed ad generandum: *Sicut adiutorium semini terra est, vt virgultum ex vtroque nascatur, idque & in prima rerum conditione dictum est: masculum, & fæminam fecit eos, & benedixit eis dicens: Crescite, & multiplicamini*; vt ait Augustinus 9. de Genesi ad litt. cap. 3. Sed, quia ipse ardor concupiscentiæ post peccatum exortæ per copulam initam gratia prolis sedatur, ideo Chrysostomus dicit, datam mulierem adiutricem viro ad sedandos concupiscentiæ fluctus, & hoc sufficit ad redarguendos adulteros, quod ille intendit. Neque facile iudicandum est, illum eam ex institutione matrimonii dedisse licentiam coniugibus, vt absque vllo peccato sola libidinis, seu voluptatis gratia copulari possint.

Potest quoque eo sensu dici mulier adiutrix viri ad sedandam concupiscentiam, quia ex fœdere nuptiali fit, vt copula inter coniuges etiam ex libidine inita sit tantùm venialis, quæ alias esset mortalis: vnde rectè redarguuntur, si in adulteria erumpant, quia minore culpa, idest, tantùm veniali possunt sedare concupiscentiam, quod alij non possunt. Quare causalis illa Chrysostomi intelligenda non est strictè, sed potiùs in sensu concomitanti, cùm id sufficiat ad eius intentum, & non raró similes loquendi formæ vsurpentur.

10. Argui potest 4. ratione. Quia, nisi dicantur nuptiæ institutæ saltem secundariò in remedium libidinis, sequitur, copulam inter coniuges initam ex libidine esse mortalem, cuius oppositum dicunt Patres relati capite præcedenti. Sequela probatur. Primo. Quia non redditur sufficiens ratio, cur talis non sit. Secundò. Quia fœdus nuptiale non dat potestatem coniugibus mutuò in corpora, nisi ad finem generandi, si tantùm huius gratia dicitur institutum fuisse, & contrahi; ergo copula præter hunc finem inita non excusatur ex illo fœdere, sed relinquitur in grauitate suæ malitiæ, veluti inter solutos; sed hæc est mortalis, ergo, & illa.

Respondetnr negando sequelam. Ad primam probationem dicitur, rationem reddi posse ex verbis Augustini de Bono Coniugali cap. 11., vbi sic loquitur: *Tantum valet ordinatio Creatoris, & ordo creaturæ, vt in rebus ad vtendum concessis, etiam cùm modus exceditur, longè sit tolerabilius, quàm in eis, quæ concessa non sunt, vel*

vnus

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

vnus, vel rarus exceßus; & ideo in re concessa immoderatio coniugis, ne in rem non concessam libido prorumpat, toleranda est. Hinc est etiam, quòd longè minus peccat quàmlibet assiduus ad vxorem, quàm vel rarissimus ad fornicationem. Quod confirmari potest exemplo concessionis de cibis Paschalibus in diebus vetitis: per hanc enim fit, vt qui eam concessionem habent, etiam si in comedendo modum temperantiæ excedant, venialiter peccent, nisi notabiliter suam valetudinem lædant; quamuis iisdem nec concedatur, nec concedi possit licentia ad exaturandam gulæ libidinem, sed tantùm ad tuendam salutem.

Qui verò eam concessionem non habent, etiam si modicum comedant, peccant mortaliter; quia, nimirum, isti vtuntur re non concessa, illi verò immoderatè re concessa. Quamuis ergo coniugibus non sit concessa potestas copulæ ad exaturandam libidinem Veneris, sed ad procreationem prolis, adhuc tamen, cùm propter libidinem miscentur, non lethaliter, sed venialiter peccant, quia non vtuntur re non concessa, sed immoderatè re concessa. Exemplum ipsum deducitur ex Augustino de Bono Coniugali cap. 16.: *Quod est,* inquit, *cibus ad salutem hominis. hoc est concubitus ad salutem generis. Quod est autē in substentāda vita illicitus cibus, hoc est in quærenda prole fornicarius, vel adulterinus concubitus. Et quod est in luxuria ventris, & gutturis illicitus cibus, hoc est in libidine nullam prolem quærente illicitus concubitus. Et quod est in cibo licito nonnullus immoderatior appetitus, hoc in coniugibus venialis ille concubitus.*

11. Sed fortè dicetur. Quæstio est, an illa copula sit mortalis, nec ne; ergo non confert, quòd coniux, cum qua initur, sit concessa ad copulam; non enim est concessa ad illam, si nuptiæ non sunt etiam in remedium libidinis; ergo illa remanet in malitia, quam habet extra nuptias; sed illa est mortalis; ergo, &c.

Respondetur, multùm conferre, vt patet in exemplo de cibis: concessio enim ciborum paschalium tempore vetito præstat, vt immoderata eorum sumptio non sit mortalis, cùm aliàs etiam moderata mortalis esset; quamuis nec concedatur, nec concedi possit comestio immoderata etiam de cibis licitis, seu, nulli possint cibi concedi ad immoderatam comestionem Ita, quamuis non sit concessa illa copula, seu coniux ad illam copulam ex libidine, quia nec concedi potest, vt sit sine peccato; quia tamen est cum coniuge, quæ est concessa ad copulam, venialis est, non mortalis.

12. Video contra hæc posse replicari. Quòd ex discursu illo Augustini non inferatur, copulam illam non esse mortalem, sed tantū

tole-

tolerabiliorem fornicatione; etiam autem ex culpis mortalibus vna potest esse minor, & tolerabilior altera. Nec, cùm Patres dicunt, illam esse venialem, cõstat sumi ab eis veniale pro eo peccato quod nõ abrumpit cum Deo amicitiam, quodq; tolli potest absque eius confessione in Sacramento pænitentiæ: possunt enim illud sumere pro peccato faciliùs condonabili, etiam si mortale sit, propter magnam carnis fragilitatem; & quòd copula, & effusio seminis ex natura sua res grauis est, atq; adeo, cùm non est licita, non est venialiter, sed mortaliter mala; ideo enim, & pollutio, & fornicatio iudicãtur mortaliter malæ: Et quòd, cùm effunditur semen sine spe, aut possibilitate conceptionis, vt accidit in copula cum coniuge grauida, vel sterili, disperditur homo, & quodammodò occiditur, antequam concipiatur; quia ex qualibet effusione potest ille generari; & hac ratione mollities dicitur esse mortalis, vt patebit infra Proposit. 49. Et insuper, quòd submersio rationis accidens in copula, & seminatione ex vehementia delectationis, propter quam Propositione 48 & 49. probabimus, illas esse ex natura sua malas, & numquam excusabiles à culpa, nisi cùm fiunt cum coniuge ad finem generandi, etiã res grauis est. Ex quibus omnibus videtur confici, copulam ex libidine, etiã cum coniuge esse mortalem. Quare difficiliùs est mihi excusare illam à mortali, quàm de veniali damnare, & mallem in hac re aliena excipere, quàm mea ingerere. Sed quia ratio adducta ex Augustino est probabilis ad propositum, & sententiæ plurium Patrum excusare videntur illam copulam à mortali, perspicuè autem Apostolus prima Corinth. 7. dum dicit, se illam permittere secundùm veniam, quod non diceret de mortali, ideo existimo in hoc quiescendum esse.

13. Argui potest quintò etiam ratione. Quia reddere debitum, dum petitur ex libidine, non est peccatum; ergo neque ex libidine petere. Consequentia probatur. Quia non videtur possibile, quòd peccet, qui petit, & non qui reddit; nam qui reddit, cooperatur peccato petentis.

Ad hoc Argumentum respondebitur infra Propositione 51. cap. 4 argum. 2. vbi agemus de peccato, quod committitur ex concursu ad peccatum alterius.

Sed modò respodemus ad aliam difficultatem, quæ etiam ex hoc capite potest vrgeri.

Nam, si peccat petens ex libidine, non videtur esse, neque iustitiæ, neque charitatis tunc reddere, quia non potest tunc exerceri copula sine peccato eius, qui eam ex libidine exercet; iustitia autem non potest obligare, vt demus alteri occasionem, vel mate-

riam

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

riam peccandi, vel vt faciamus id, in quo alius noscitur peccaturus, multò minùs ad id potest obligare charitas, ergo, vel peccat etiam reddens, vel neque peccat petens ex libidine: ex quo sequitur, nuptias esse saltem secundariò institutas in remedium libidinis.

Respondetur, posse ex iustitia, & charitate oriri debitum, non quidem ad mouendum alium ad peccandum, sed ad faciendum aliquid, sine quo alter peccare non potest, seu, ad præbendam alteri materiam, siue occasionem, in qua noscitur peccaturus; non quidem ex intentione, aut complacentia peccati illius, sed ex fine virtutis; totum enim hoc non est amplius, quàm permittere peccatum, quòd non tantum non repugnat virtuti, sed potest oriri est ea. Si non possit quis succurrere graui necessitati sui, vel familiæ, nisi mutuando ab vsurario, tenetur id facere ex charitate erga se ipsum, & ex debito iustitiæ erga familiam; & tamen in eo materiam, & occasionem vsurario præbet exercendæ vsuræ. Milites in bello ex iustitia propter stipendia, quæ accipiunt, tenentur fortiter sternere hostes etiam infideles, quamuis isti post mortem cadant in gehennam. Si a debitore exigatur pecunia debita, tenetur hic reddere ex iustitia, etiam si noscat, creditorem ex prauo affectu ad finem praunm illam exigere. Ita: coniux ex iustitia propter fędus nuptiale, & ex charitate ad auertendum coniugem a grauiori culpa męchiæ tenetur, & vtique absque peccato, (nam ad peccatum nullus teneri potest, immo quilibet tenetur euitare peccatum) reddere debitum alteri coniugi, etiam petenti ex libidine. Quòd autem totum hoc non sit ampliùs, quàm permittere peccatum alterius, patebit ex dicendis infra Propositione 51.

14. Hinc Apostolus prima Corinth. 7. negare debitum vocat fraudem: *Nolite*, inquit, *fraudare inuicem, nisi fortè ex consensu ad tempus*, eo quia, vt præmiserat: *Vxor sui corporis potestatem non habet, sed vir: similiter & vir sui corporis potestatem non habet, sed vxor*; & propterea pręcipit: *Vxori vir debitum reddat, similiter autem & vxor viro*. Ergo tantùm abest, vt peccatum sit reddere debitum coniugi etiam petenti ex libidine, vt illud negare pecatum sit. Perperam autem id intelligit Theophylactus de debito beneuolentiæ, &, quòd coniuges non habent potestatem sui corporis quantùm ad faciendam eius copiam alteri; nam hæc expositio non consonat contextui verborum, neque communi intelligentiæ Patrum, & Interpretum.

Hinc etiam Augustinus de Bono Coniugali cap. 10.: *Debitum non exigere, sed reddere coniugi, ne fornicando damnabiliter peccet, ad perso-*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

personam pertinet coniugalem. Et cap. 6.: *Debent sibi coniuges non solùm ipsius sexus sui commiscendi fidem liberorum procreandorum causa; verùm etiam infirmitatis inuicem excipiendæ ad illicitos concubitus euitandos mutuam quodammodò seruitutem, vt, & quod non filiorum procreandorum causa, sed infirmitatis, & incontinentiæ causa expetit, non sibi alterutrum negent.* Et cap. 7.: *Reddere debitum coniugale nullius est criminis, exigere autem vltra generandi necessitatem, culpæ venialis. Cauere autem debet charitas coniugalis, ne dum sibi quærit, vnde amplius honoretur,* (nimirum ex continentia) *coniugi faciat, vnde damnetur* (ex mœchia.) Item Christus etiam præcipit, non dimitti vxorem, ne inducatur in mæchiam.

15. Hinc patet, grauiter errasse Huguitium apud Glosam in caput: *Vir cum propria.* 33. qu. 4., & apud Abulensem qu. 231. in cap. 5. Matth., dum ait, peccatum esse reddere debitum, quia pruritus adest, & voluptas in emissione seminis.

Quæ ratio probat, etiam copulam verè coniugalem, idest, quæ fit tantùm generationis causa, esse peccaminosam, quod pertinet ad Manichęos damnantes nuptias. Item; etiam copulam in statu innocentię, quia illa non fuisset sine delectatione, immo longè maiori, quàm modò propter maiorem incolumitatem corporis, & sensuum; cùm tamen copula fuerit in præcepto Adam, & Euæ, sicut Noe, & filiis eius post diluuium, vt propagaretur genus humanum; peccatum autem præcipi non potest, cùm peccatum omne sit contra præceptum.

Quod autem addit Huguitius, ideo, Christum noluisse concipi secundùm carnem ex copula, quia in ea est peccatum, hæreticum est, quia supponit, nuptias esse peccatum, quod est contra Apostolũ prima Corinth 7. nec ea de causa, sed quia in copula etiam coniugali regnat ardor libidinis ex corruptione naturæ propter peccatum originale, ideo Christus per illam concipi noluit; libido enim mala est. Fallitur etiam Sanchez, & nonnullus alius secum, dùm putat, tunc saltem absque vllo peccato iniri copulam inter coniuges ex sola libidine, quando nullum aliud superest remedium illius cohibendæ. Fallitur, inquam. Primò: quia nullus concupiscentiæ motus est insuperabilis, nisi qui dicitur primò primus, quia anteuertit vsum rationis, & exercitium libertatis; cæteri verò gratia Dei, & libertate arbitrii superari possunt, nisi perducant ad infamiam, vt ait D. Thom, 1.2. qu. 56. art. 2. 2. Quia opus factum ex libidine natura sua, & indispensabiliter malum est, vt pluries ostendimus. Tertiò. Quia ieiunia, labores, mortificationes, orationes valida sunt

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

remedia contra carnis petulantiam, iisque vtebatur Apostolus prima Corinth.9., cui ad reprimendam elationem datus erat stimulus carnis. Quartò. Quia Deus non permittit nos tentari supra id, quod possumus, vt idem dicit prima Corinth.10.13.

CAPVT III.

An exercere cum coniuge copulam propter fornicationem vitandam sit idem, ac illam exercere propter libidinem, siue voluptatem.

1. NOnnulli contendunt, hos fines esse distinctos; alii id supponunt, proindeque putant, licitè doceri, immunem à peccato copulam exercitam cum coniuge ad finem vitandæ fornicationis, quamuis id damnatum sit doceri de copula exercita ob voluptatem, siue libidinem. Quare id modo discutiendum est, vt videatur, an illa sententia cadat sub damnatione huius Propositionis.

Dicendum: finē vitandæ fornicationis addere supra simplicem finem percipiendæ voluptatis, siue explendæ libidinis; potest enim voluntas sistere in sola voluptate, absque eo, quòd excurrat ad finem vitandæ fornicationis. Nihilominus, etiam copulam exercitam a coniuge tantùm ad vitandam fornicationem esse ex libidine, atque adeo peccaminosam, idque contineri in damnatione huius Propositionis.

Ostenditur. Quia exercere copulam cum coniuge ad vitandam fornicationem, est illam exercere, vt quiescat ardor libidinis, ne stimulet ad fornicationem; sed exercere copulam, vt quiescat ardor libidinis, est illam exercere ex libidine; ergo, &c. Maior patet. Minor probatur: quia libido ipsa appetit sui quietem per satietatem, siue expletionem; omnis enim inclinatio, siue naturalis, siue acquisita est ad sui quietem, quam motu, vel opere suo quærit. Hinc Augustinus epist. 119. ad Ianuarium: *Non aliud*, inquit, *appetunt corpora ponderibus suis, quàm requiescere a motibus suis. Nam corpus tamdiù nititur pondere, donec ad locum, quò nititur, veniens conquiescat.* Qui etiam 19. de Ciuit. Dei cap.12. & 13. ostendit omnia expetere quie-

quietem, & pacem; ergo facere opus, ad quod fertur inclinatio, eo fine, vt illa quiescat, est operari secundùm illam inclinationem; ergo excercere copulam, ad quam vtique fertur libido, vt ipsa quiescat, est operari ex libidine; sicut, si quis biberet ad quietandum ardorem sitis, vtique operaretur ex ardore sitis. Hoc quidem Argumentum apparet euidens.

2. Sed fortè dicetur: Libido appetit copulam propter voluptatē, nec libidinis est cauere adulteria, immò etiam in ea ferri propter voluptatem; sed coniux, vt supponimus, exercet copulam, vt vitet adulterium; ergo tunc non operatur ex libidine, immò ad comprimendum illam.

Respondetur, coniugem quidem tunc non ferri omnino ex libidine, immò aliqualiter ex ratione ad comprimendum eam; id est, ab honestate, non quantùm ad id, quod facit, sed quantùm ad id, a quo abstinet. Vt enim ait Augustinus de Bono coniugali cap. 5. *Et si turpe est libidinosè velle vti marito, honestum tamen est, nolle misceri nisi marito.* Ducitur tamen a libidine eo ipso, quo ad vitandam fornicationem non ieiuniis, mortificationibus, laboribus carnis, vel orationibus vtitur, sed copula, in quam fertur libido; ergo cedit libidini, atque ex eius instinctu operatur; sicut lapis ex grauitate descendit deorsū, etiā cùm a corpore intermedio detinetur, ne feratur vsque ad centrū; nec abstinet ab omni malo, sed eligit minus præ maiori, quod in omni inclinatione vitiosa facere quis potest: ex. gr. percutere, ne vulneret, fornicari, ne mechetur, furari argentum, ne rapiat aurum, &c. & tamen omnis actus descendens de vitio est vitiosus, nec vllus, vt arbitror, excusabit a peccato percutientem, ne vulneret; operatur enim ex inclinatione iræ, licet non totaliter ei relaxet fræna. Sic, si aliqua honestatis ratio reuocat coniugem a profundiori gurgite carnalium voluptatum, non ideo non seruit libidini, siue ex eius instinctu non operatur, dum solùm ad eam instar ferocis belluę cicurandam coniugi miscetur, ne s. ruat in adulterium. Hoc autem, vt Augustinus ait primo de Ciuit. cap. 25.: *Nullo modo faciet animus, qui Deo potiùs, eiusque sapientiæ, quàm corporis concupiscentiæ subiectus est:* *Dominatur enim*, vt idem subdit, *iniquitas, dum non innocentia, sed potiùs peccata eliguntur.*

3. Ex his sequitur, talem copulam esse peccaminosam. Cùm enim libido mala sit, quidquid ex ea procedit malum est.

Item: Tenemur resistere libidini, vt omnes sacræ paginæ docent; at in illa copula non resistitur, immo ceditur ei; sicut enim ridiculè quis permittens graue descendere deorsum, diceret, se resistere mo-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

tui, vel grauitati eius, quia intendit, vt post peruentionē quiescat; ita ludicrè, dum exercetur copula, quā expetit libido, diceretur resisti libidini, quia intenditur, vt postea quiescat, vel ad grauiora nō feratur. Reuera autem copula non est congruum remedium contra libidinem; nullus enim actus procedens de inclinatione est remedium contra eam, immo est augumentum, & robur eius, id quod maximè in Veneris libidine apparet; remedium autem est abstinere ab actu, quia ex tali abstinentia habitus, seu inclinatio debilitari potest, & languescere. Hinc Augustinus 4. contra Iulian. cap. 14.: *Amor edendi non edendo, sed continendo est comprimendus*. Et vniuersaliter: *In quibuslibet rebus talis* (libidinosus) *domandus, & sanandus est appetitus*. Et loquens de desiderio suauis odoris: *Numquid*, inquit, *si aliquis id desiderauit, satiare debet istam libidinem, non frænare?* Et lib. 8. Confess. cap. 7. reprehendit se ipsum, quòd maluisset libidinem suam expleri, quàm extingui. Hoc autem facit coniux, qui ad vitandam fornicationem miscetur coniugi; explet enim libidinem suam, non frænat. Quare, & si pro tunc illa quiescat, quia nimirum expleta est, tamen roboratur in habitu, vt denuo impellat ad alias copulas, ex quibus etiam magis roborata feruentiùs, & frequentiùs accendat. Tamdem irrationabile est putare, quòd medela morbi possit esse effectus, siue eruptio eius, siue id, quòd morbus morbosè vtique expetit.

Sed: An coniux semper, ac dicit, se propter fornicationem vitandam misceri, vel mistum esse coniugi, reuera stimulo fornicationis, idest, concupiscentiæ ad non suam, perculsus fuerit, ipse viderit. Etenim id creditu difficile est; longeque verisimilius, simpliciter eum libidine carnis adactum, quam explere volens, ad excusandas excusationes in peccatis, dicit, se per copulam cum coniuge euitare voluisse fornicationem.

4. Sequitur etiam, quòd sententia immunem reddens a peccato copulam inter coniuges ad vitandam fornicationem tantùm initam, damnata sit in hac Propositione: Etenim in ea damnatur sententia asserens, peccaminosam non esse copulam exercitam inter coniuges ob solam voluptatem, idest, exercitam ex libidine (nam libido est, quæ fertur in voluptatem sensibilem propter ipsam, immo hęc est definitio libidinis: Appetitus voluptatis propter ipsum;) sed copula exercita a coniugibus propter vitandam fornicationem est exercita ex libidine, vt probatum est; ergo saltem virtualiter, & implicitè illa sententia hic damnata est.

Notamus autem in fine huius Capitis, quòd in aliquo sensu potest

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

test copula exercita ob incontinentiam, siue ob fornicationem vitandam distingui a copula exercita ob voluptatem, siue libidinem, quo modo distinguit eas Abulensis qu. 235. in cap. 5. Matth.

Si nimirum copula ob incontinentiam dicatur ea, ad quam mouet superabundantia humoris seminalis pulsantis ad exitum, & vehementem concupiscentiam excitantis; copula verò ob voluptatem, siue libidinem dicatur ea, ad quam mouet voluntas animi suscitantis libidinem in carne, vt sentiat voluptatem, quod accidit in habitualiter libidinosis. Hæc enim copula propriè non exercetur ex incontinentia, sed ex vitio peiori, idest, luxuria, quæ ex se mouet ad quærendam voluptatem; incontinentia autem supponit tentationes, & occasiones, quibus non resistitur. Vtraque autem est ex libidine, vt ex dictis manifestum est, atque adeo vtraque peccatum, licèt grauius hæc secunda, quàm prima, vt dicit idem Abulensis.

CAPVT IV.

An oscula, & tactus inter coniuges sola voluptatis gratia sint peccata.

1. AD complementum huius Disputationis oportebat excitare hoc dubium; pertinet enim ad materiam Propositionis, de qua agimus. Et respondendum affirmatiuè ex principiis adductis; omnis enim actus factus ob solam voluptatem, est peccaminosus, quia factus ex libidine.

Deinde. Oscula, & tactus voluptatis gratia natura sua feruntur ad copulam, & ideo in solutis mortalia sunt, quia in illis copula est mortalis, vt ait D. Thomas 22. qu. 154. ad 2., sed in coniugibus copula ob voluptatem est venialis; ergo etiam oscula, & tactus. Tertiò. Tunc tantùm est vsus non malus libidinis malæ, quando ordinatur ad generationem; sed oscula, & tactus voluptatis gratia, siue ex libidine non ordinatur ad generationem; ergo tunc est vsus malus libidinis. Idem dicendum est de delectatione copulę præteritæ, vel futuræ apprehensæ, de delectatione, inquam, non per simplicem mentis approbationem propter honestatem susceptæ, vel suscipiendæ prolis; in hoc enim nullum est peccatum; sed de delectione venerea; copula enim ex vnico illo fine honestatur susceptionis [illegible], ad id autem non confert, vel pertinet delectatio vener[illegible] [illegible] copu-

la præterita, vel futura; ergo non est, vnde honestetur; descendit autem de morbo libidinis inclinantis in voluptatem; ergo est mala.

Simile est de delectatione sensibili comestionis, & potationis apprehensæ, de qua ad similitudinem delectationis venereę sepe loquitur Augustinus. Habens enim votum, vt Regulares Minimi, de abstinentia a carnibus, & lacticiniis extra tempus infirmitatis, non potest, dum sanus est, sensibiliter delectari de comestione carnium facta tempore infirmitatis, supposito, quòd votum illud extendatur etiam ad delectationes internas, sicut extenditur virtus temperantiæ; quia necessitas, quę excusabat in opere, non excusat in illa delectatione, de qua nulla est necessitas. Hinc Augustinus ita monet suos in Regula: *Nec cibi eos teneat voluptas iam vegetatos, quos necessitas leuarat infirmos.*

Etenim contra virtutem temperantiæ est capere illam voluptatem, atque adeo est etiam contra votum, si hoc extendatur ad delectationes internas. Nescio, an hæc censenda sint noua; sed, cùm, vt arbitror, sint vera, sunt etiam antiqua, immo antiquissima; nihil enim antiquius veritate, vt dixit Gymnosophista ille ad Alexandrum.

CAPVT V.

An in copula venialiter peccaminosa sit etiam veniale emittere semen extra vas.

1. HOc etiam dubium quadamtenus pertinet ad materiam Propositionis, de qua disputamus.

Et dicendum, quòd emissio seminis extra vas etiam in illa copula sit lethalis. Copula enim tantùm secundùm indulgentiam permittitur coniugibus ad vitandam fornicationem; cùm autem semen emittitur intra vas pertinet illa emissio ad copulam, tamquam terminus eius; sed, cùm emittitur extra non pertinet ad copulam, immo tunc receditur a copula; ergo neque secundùm veniam permittitur.

2. Copula permittitur ad vitandam fornicationem; sed ad hanc vitandam nihil confert emissio seminis extra vas, immo omnino peru... & irrationabiliter fit; ergo non est, vnde malitia eius

eius minuatùr ad veniale; ergo remanet in ſua malitia mortali.

3. Cùm coniux non eſt grauida, nec ſterilis, proindeque concipere poteſt, tunc emittere ſemen extra vas eſt perdere hominem, & quodammodò interficere, antequam naſcatur; eſt diſturbare animam naſcituram, &c. quæ contra mollitiem dicemus infra Propoſitione 49.; ergo omnino eſt mortale.

4. Mollities in coniugibus eſt mortalis, ſicut in ſolutis; ſed emiſſio ſeminis extra vas eſt ſicut mollities; ergo ea eſt mortalis; & omnino exiſtimo ita dicendum, ne paulatim eò vſque delabamur, vt dicamus, eſſe venialem in coniugibus mollitiem procuratam ad finem exaturandæ libidinis, ne in adulteria feratur; ſi enim eſt tantùm veniale emittere ſemen extra vas, quid refert, an libido exerceatur intra, vel extra?

Poteſt obiici. Ideo videtur mortalis emiſſio ſeminis extra vas, quia præciditur ſpes concipiendæ prolis; ideo enim rem deteſtabilem feciſſe, & percuſſus a Domino legitur Onam ſemen fundens in terra, quia eam ſpem abrumpebat, Gen. 33.; ergo in copula, quæ nō fit propter prolem, ſed propter incontinentiam non videtur mortalis illa emiſſio, dum copula ipſa non eſt mortalis; aut ſaltim talis non eſt copula cum grauida, vel ſterili; immo tunc videtur ſtultum emittere ſemen iutra vas ad ſuſcipiēdā prolē, cū id ſupponatur impoſſibile.

Reſpondetur, quòd, quamuis copula non ineatur propter prolem, ſed propter incontinentiam, & mulier, quia grauida eſt, vel ſterilis non poſſit concipere, adhuc emiſſio ſeminis extra vas eſt mortalis, quia copula tantùm permittitur propter incontinentiam, non mollities: illa autem emiſſio non pertinet ad copulam, ſed eſt veluti mollities; ergo illæ Onam non tantùm in eo peccabat, quòd ſpem prolis abſcinderet, ſed etiam, quia ſemen fundebat in terra.

DISPV-

DISPVTATIO VII.

Contra Propositionem X.

Non tenemur diligere proximum actu interno, & formali.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 TRIBVITVR Scoto in 3. dist. 20. §. *Quantum* versiculo: *Sed loquendo*; tenentque Lorca, Coninch, aliique, dicitque probabilem Auersa, quamuis eam non teneat.

Est contra illud Ioannis epistola 1. cap 3. *Filioli non diligamus verbo, neque lingua, sed opere, & veritate*: Veritate, scilicet, affectus; cùm enim post opus addat veritatem, non potest intelligi nisi de veritate affectus interni, vt nec sufficiat opus, nisi de illa affectus interni veritate procedat; & meritò, nā sine illa opus esset fictio charitatis; quid enim est fingere, nisi id ostendere exteriùs, quod intus non habeas? Dicit autem Apost. 2. Corinth. 6. *In charitate non ficta*.

Item contra illud Christi Domini, Matthęi 18: *Sic pater meus cælestis faciet vobis, nisi remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris*. Vbi, inquit Hieronymus lib. 3. Com. in cap. 8. Matth. *omnem simulationem ficte pacis excludit*. Si autem tenemur dimittere ex corde, vtique, & diligere.

2. Accedit ratio. Prima. Deus præcipit actus virtutum, & abominatur simulationem, & hypocrisim; ergo cùm præcipit dilectionem proximi, præcipit veram, & de corde procedentem; hæc enim est actus virtutis charitatis: exterior verò sine interna est simulatio, & hypocrisis, eaque necessariò in aliquem prauum finem ordinata, atq; adeo peccatum; nullus autem implet, præcepta Dei peccando, neq; peccata ab eo præcipiuntur.

Secundò. Quia Deus per præcepta moralia maximè intendit rectitudinem ordinis interni .i. affectus, siue voluntatis: qui ordo

ip si

ipsi specialiter subiacet, cùm ordo externus etiam humanis Legislatoribus, siue Superioribus subdatur; per præcepta autem charitatis dirigitur homo ad Deum, & proximum; ergo dirigitur quantum ad interna; aliter hæc sine lege dirigente remanerent, & Deus se haberet sicut Princeps humanus, qui tantùm de ordine externo rerum curaret; sed hæc absurdissima sunt; ergo præceptum dilectionis proximi cadit supra actum internum.

Tertiò. Deus per præcepta fidei dirigit actum internum intellectus; ergo per præcepta charitatis dirigit actum internum voluntatis. Probatur Consequentia. Non enim minùs dirigendus est actus intellectus, quàm voluntatis, cùm ab hoc dependeat principaliter ordo externus rerum; & in eo propriè sit peccatum, aut meritum erga Deum; sed dirigendus est etiam in ordine ad proximum; quis enim hoc neget? ergo, &c.

Quartò. Præceptum de diligendo Deo cadit supra actum internum voluntatis; ergo etiam præceptum de diligendo proximo. Probatur Consequentia. Quia eodem actu diligitur Deus, & proximus, cùm hic diligitur propter Deum, propter quem diligi debet; eodem quippe actu attingitur obiectum, & ratio attingendi ipsum, sicut lux & color, sanitas, & medicina, cum hæc est volita propter sanitatem; sed ratio amandi proximum est Deus; ergo eodem actu attingitur vterque. Quòd, si proximus non amatur propter Deum, iam non amatur ex charitate; ergo omnino præceptum de diligendo proximo cadit supra actum internum voluntatis.

Quintò. Tam multa, & obuia sunt in scripturis præcepta de interna rectitudine cordis, vt enumerari, nec possint, nec necesse sit: sufficiat illud: *Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est a me*, Isaiæ 25. 13., quod memorat Christus Dominus Matth. 11. 8., & Marci 7. 6. Inde est illa increpatio in Psalm. 77.: *Et dilexerunt eum in ore suo, & lingua sua mentiti sunt ei. Cor autem eorum non erat rectum cum eo, nec fideles habiti sunt in testamento eius*. Rectitudo autem cordis maximè consistit in delectione Dei, & proximi; ergo præcipitur actus internus dilectionis proximi.

Hinc Apostolus prima Thimoth. 1.: *Finis præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta*: charitas autem attingit Deum, & proximum.

Et hæc quidem militant contra Propositionem, si intendat, ad implendum præceptum dilectionis proximi sufficere externam tantùm beneficentiam, sine interna dilectione.

3. Quia autem Tamburinus lib. 5. in Decalog. cap. 1. nu. 1. dicit,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

ſufficere dilectionem formaliter terminatam ad Deum, eo quòd hæc ſit virtualis dilectio proximi, excludens dilectionem formaliter terminatam ad proximum, idque tribuit D. Tho. Suarez, & Coninchio, dicitque, ſibi certum eſſe, oſtenditur, etiam hoc eſſe falſum.

Primò. Quia duo ſunt pręcepta charitatis, Dei, ſcilicet, amor, & proximi, quod maximè patet ex verbis Chriſti Domini, Matt. 22. *Diliges Dominum Deum tuum. Hoc ex maximum, & primum mandatum. Secundum autem ſimile eſt huic: Diliges proximum tuum*; & hæc dualitas maximè in Sacris litteris commendatur, adeo vt Auguſtinus dixerit tract. 17. in Ioannem, quòd binario numero, cùm aliquid boni ſignificatur, maximè bipartita charitas commendatur; ergo præceptum dilectionis proximi eſt diſtinctum a præcepto dilectionis Dei; ergo ad implendum præceptum illud non ſufficit diligere Deũ, aliter illud eſſet fruſtraneum. Hinc Ioann. Apoſtolus Epiſtola 1. c. 4.: *Hoc mandatum*, inquit, *habemus a Deo, vt, qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum*. Vbi manifeſtè ſecundam dilectionem a prima diſtinctam adſtruit, licèt a prima cauſari debeat. Et Auguſtinus primis Regulæ verbis: *Ante omnia*, inquit, *diligatur Deus, deinde proximus, quia iſta præcepta ſunt principaliter nobis data*.

Secundò. Tenemur ex præcepto charitatis benefacere proximo indigenti: ſed hoc non poteſt fieri, niſi proximus diligatur actu formaliter terminato ad ipſum; ergo, &c. Probatur Minor. Quia non eſt poſſibile, vt proximo formaliter ex dilectione benefiat, niſi ille formaliter diligatur.

Tertiò. Dilectio formalis proximi poteſt cadere ſub præcepto, cùm res bona ſit, conſentanea naturæ, & maximè vtilis, immo & neceſſaria; ergo de facto dicendum eſt, de ea adeſſe præceptum; aliter lex eſſet imperfecta, non amplectens, nec dirigens rem maximæ bonitatis, & neceſſitatis.

Sed Tamburinus ait, ſufficere ad implendum præceptum dilectionis proximi, ſi ille odio non habeatur.

4. Verùm hoc penitus abſurdum, & inhumanum eſt. Primò. Aliud eſt diligere, aliud odio non habere; poteſt enim non diligi, etiam qui odio non habetur; ſed præceptum eſt, vt diligamus proximum; ergo non ſufficit odio non habere.

Secundò. Præceptum eſt, vt diligamus proximum ſicut nos ipſos; ergo, ſi ſufficit odio non habere proximum, ſufficit etiam, vt non odio habeamus noſmetipſos; hoc autem prorſus irrationabile eſt: ex vnione enim, immo ex identitate, quam habemus ad nos ipſos naturaliter fit, vt nõ tantùm nos odio nõ habeamus, immo hoc impoſſi-

bi-

bile est), sed etiam, vt quàm maximè nos diligamus, adeo vt non rarò amor nostri excedat amorem Dei, illumque excludat; quodlibet enim peccatum committitur ex nimio amore sui; ergo communicatio, seu similitudo in natura, quam habemus cum proximo, non solùm mouet, vt proximum odio habere non debeamus, sed etiam, vt ipsum diligamus. Ideo dicitur: *Diliges proximum tuum, sicut te ipsum*. Similitudo enim accedit ad identitatem; ergo propter identitatem ad nos diligimus nosmetipsos, propter similitudinem in natura cum proximo, debemus diligere proximum; non tamen ad æqualitatem, sed ad similitudinem; hoc enim sonat ly: *Sicut te ipsum*.

Tertiò. Sicut præcipitur, vt diligatur proximus, ita vt diligatur Deus; ergo, si, cùm dicitur: *Diliges proximum*, significatur, ne odio habeamus proximũ, ita, cùm dicitur: *Diliges Deum*, significabitur tantùm, ne odio habeamus Deum; ergo sufficiet odio non habere Deum; quod quidem proferre ausus est Antonius Syrmondus apud Fagnanum de Opinione probabili nu. *336*. in fine, sed indignissimè, ac impiè: debemus enim diligere Deum supra nos; at erga nos non tantùm non habemus odium, sed maximã dilectionem. Item: debemus Deum diligere ex toto corde, anima, mente, viribus; an verò id sit tantùm non habere odio Deum, videat Syrmondus. Rursus: debemus saltem propter Deum odio non habere proximum. At hoc inuoluit amorem Dei. Si enim tantummodò odio non habemus Deũ, non possumus inde moueri ad non odio habendum proximum; nam ex pura carentia ad nihil mouemur. Ergo in eo dicitur, vt, non habeamus odio proximum propter amorem Dei; ergo Deus positiuè est amandus.

Quartò. Si sufficit odio non habere proximum, nulla erat necessitas, vel causa, vt Tamburinus diceret, præceptum dilectionis proximi impleri per dilectionem Dei, eo quòd in dilectione Dei contineatur virtualiter dilectio proximi; hoc enim supponit, proximum positiuè diligendum, non tantùm odio non habendum; ergo Tamburinus sibi virtualiter contradicit.

5. Quintò. Ad aliquid debet mouere nostros affectus communicatio naturæ cum proximo, ad quod non mouet negatio talis communicationis cum cæteris rebus; quis enim dicat, æqualiter debere affici hominem erga hominem, ac erga tigridem, vel lapidem? Sed nullam rem secundùm se consideratam debemus odio habere, immo quælibet est amabilis, cùm quælibet bona sit, & solummodò vitium est odio habendum, quia malum; ergo non sufficit erga hominem

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

non habere odium , sed requiritur etiam dilectio propter communionem in natura.

6. Omnes creaturæ diligendæ sunt tamquam opera , seu facturæ Dei, cuius & nos sumus , sicut Deus eas diligit , etiam possibilia iuxta veriorem sententiam. Hinc Seraphicus Franciscus in primo Cantico, Solem , Lunam, Ignem, Aerem, Nubilum, Serenum, Ventum, &c. fratres appellat, & sorores , considerans ea tamquam eodem parente secum progenita ; vnde in hoc sensu , etiam ex charitate diligi possunt irrationales creaturæ . Ergo multò magis diligendus est proximus, qui non solum eumdem authorem , sed etiam eamdem nobiscum habet naturam; ergo non sufficit, eum odio non habere.

7. Inter fideles non tantùm est communio naturæ, sed etiam fidei, & gratiæ , & fraternitas in Christo Iesu , vnde ipse discipulis suis dixit: *Omnes vos fratres estis* , Matth.23. 8. ; ergo si sola communio naturæ mouet ad dilectionem, & non tantùm ad odio non habendum , ampliùs fideles mouere debet communio gratiæ, & fidei ad se inuicem diligendos.

Immo : *Omnes fideles vnum corpus sunt in Christo , singuli autem alter alterius membra* Roman.12., & prima Corinth.12.27. ; *idipsum autem ad inuicem sollicita sunt omnia membra* ; ibidem Corinth.nu.25.: *Et, si quid patitur vnum membrum compatiuntur omnia membra , siue gloriatur vnum membrum, congaudent omnia membra ;* ibidem nu.26. ergo fidelis non tantùm tenetur non odio habere , sed etiam diligere alium fidelem, & pro eius bono sollicitum esse. Hinc idem Apostolus Galat.6. 10. *Dum tempus habemus operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei*. Ergo omnes non solùm non odio habere , sed etiam diligere, & propterea eis benefacere debemus, maximè autem fidelibus ; propterea idem Apostolus grauius peccatum iudicat offendere fideles, quàm infideles : *Sed vos,* inquit prima Corint. 6. *iniuriam facitis, & fraudatis ; & hoc fratribus .*

7. 8. Correptio est in præcepto erga fratrem, idest, quemlibet hominem, qui est noster frater propter communionē naturæ propagatæ ab Adam, Matth.18., sed hoc præceptum vel supponit , vel imponit dilectionem fratris, cuius malum auertitur, & bonum procuratur per illam correptionem; nec sufficit tantùm non odio habere illum, immo correctio illa facienda est ex dilectione illius , vt ait August. ser.16. de Verbis Domini; ergo, &c.

Simile Argumentum potest fieri ex debito subueniendi proximo corporaliter indigenti, quod non negat Tamburinus; aliter.n.non habemus illum, vt proximum , vt apertè dicitur in parabola de homine

mine ſauciato a latronibus, cui tantùm Samaritanus, qui miſericordiam fecit in illum, dicitur fuiſſe proximus, non Sacerdos, nec Leuitas, qui viſo eo præterierunt, vnde imitatio Samaritani præcipitur a Chriſto dicente: *Vade, & tu fac ſimiliter*, Lucæ 10. 37.

9. Quòd communio in natura inclinet homines ad mutuam dilectionem, cognouerunt etiam ſæculares Philoſophi, immo omnes gentes; quod oſtendit Philoſophus ex erroribus itinerantium; ſi enim viator ignorans viam, petat eam ſibi demonſtrari, nullus eſt, qui id non faciat, & qui non faceret, inhumanus, & crudelis putaretur. Hoc autem non de ſola carentia odii, ſed de poſitiua dilectione deſcendit. Etiam bruta eiuſdem ſpeciei mutuò ſe diligunt, ſibique auxiliantur, quòd patet maximè in formicis ſe coadiuuantibus in labore, & defunctas ſepelientibus; ergo contra naturæ ſenſum, non ſolùm contra Chriſtianam legem dicitur, proximum non eſſe diligendum, ſed tantùm non odio habendum; inſtinctus enim naturalis in his, quæ ratione carent, oſtendit debitum naturale in illis, qui ratione vtuntur.

Tamdem Chriſtus Dominus dixit Ioannis 11.: *Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos*. At Chriſtus non tantùm nos odio non habuit, ſed eo affectu dilexit, vt animam ſuam pro nobis traderet; ergo ad implendum illud præceptum non ſufficit, non habere odio proximum. Dixit etiam Lucæ 12.: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, niſi, vt accendatur?* Ignis autem hic eſt dilectio Dei, & proximi, vt communiter explicant Interpretes; ſolummodò autem non habere odio proximum, non eſt habere ignẽ accenſum in corde ſuo, ſed potiùs eſſe tepidum, ideſt, nec calidum per dilectionem, nec frigidum per odium; at tepidi repelluntur a Chriſto, & euomuntur ex ore eius, Apocalypſis 3.; ergo non ſufficit, non habere odio proximum, ſed requiritur dilectio ad ipſum.

DISPV-

DISPVTATIO VIII.

Contra Proposit. XI.

Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.

Ostenditur falsitas Propositionis.

REMANET confutata ex dictis in Propositione antecedenti, in qua ostensum est, Deum præcipere actus dilectionis internos erga se, & proximum nostrum. Verum est quidem, quod omissio actus externi dilectionis, puta eleemosynæ, vel salutationis, non est duplex culpa, altera propter carentiam internæ dilectionis, altera propter ipsam externam omissionem. Vbi enim vnum propter aliud, vtrobique vnum; sed illa exterior omissio culpabilis est propter carentiam internę dilectionis, quę debet progredi ad illos actus externos; ergo non sunt duæ, sed vna culpa.

Non tamen inde inferendum est, vt fortè infert Propositio, satisfieri posse præcepto diligendi per solos actus externos; nam, & ipsi actus externi procedere debent de interna dilectione, vt satisfiat præcepto; qui enim propter inanem gloriam, aut alio de fine illos præstaret, non illi satisfaceret; & præterea est in præcepto dilectio proximi, etiam nulla extante necessitate, vel actus externi occasione propter communicationem in natura, & in gratia, vnde parati debemus esse ad ei benefaciendum, si occurrat necessitas, vel occasio.

Authores igitur damnatæ Propositionis vidētur ita censuisse de foro

foro interno, ac Diuino, sicut de foro externo humano, in quo non iudicatur nisi de externis, vt dicitur c. *Tua nos* de Simonia, & per consequens voluntas sola non punitur. Cùm tamen in hoc maximè contra distinguantur hæc duo fora, quòd *leges humanæ rebus tantùm externis contentæ sunt, Diuinæ verò, quoniam animum Deus intuetur, ipsius animi puram, sinceramque castitatem, atq; integritatem requirunt*, vt dicit Romanus Catechismas in explicatione Decimi Præcepti num. 5.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

DISPVTATIO IX.

Contra Proposit. XII.

Vix in sæcularibus inuenias, etiam in Regibus superfluum statui. Et ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantùm ex superfluo statui.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 SVPERFLVVM statui est, cuius non adest indigentia ad illum seruandum, sed conducere potest ad augendum, siue sublimandum, vt rectè, & communiter dicitur.

Ex hoc patet, Propositionem de sæculi fastu, tumoreque descendere. Inde enim fit, vt vnusquisque, maximè verò nobiles, adeo suam, vel suæ familiæ dignitatem, claritatemque appendant, vt nulla exterior pompa, nullus cultus ei adæquandæ sufficere videatur, solùmque ex necessitate fortunæ eis patiãtur modum imponi. Id quod apertissimè cernitur in titulis nominum, qui antiquitus, neque a Regibus in eam speciem, gloriamque vsurpati sunt, quali modò etiam a priuatis vsurpantur.

Accedit, quòd plurimi, etiam sanioris mentis, atque iudicii, in aliorum facta oculos iniicientes, quos æquare, vel etiam anteire sua conditione dignum putant, innumerosque cernentes prædicto sæculi vento distentos, eodem rapiuntur, æmulantes vitia, cùm æmulatores deberent esse virtutis. Ideo pauci iudicant, se habere superfluum statui.

Cùm tamen purgatis superbia, æmulatione, auaritia, cæterisque vitiis mentis oculis facilè apparere possit quantum plurimis redundet in auro, argento, ære, gemmis, lapillis; quantum in vestibus, ornamentis, iconibus, aulæis sericis, & aureis, polymitis, & operosè contextis,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

textis; quantum in domibus, hortis, possessionibus, vineis, familia, equis, curribus, canibus, simiis, atque pauonibus: quatum in apparatu mensæ, & popinæ, non solùm vltra sufficientiam, sed vsque ad fastidium, & reiectionem; quantum etiam in scurris, parasitis, fortè etiam mulierculis.

Quæ omnia, si ad rationabilem modum redigantur (redigenda autem sunt, non tantùm ex moderatione animi, sed propter ipsum etiam præceptum eleemosynæ) multum supererit, quod in Christi pauperes erogetur. Verùm, dum, vt Ambrosius inquit primo Offic. c.28. *Augere opes, aggregare pecunias, occupare terras possessionibus cupimus, beneficentiam communem amittimus.*

2. Sed Authores Propositionis in eo maximè, & grauissimè falluntur, quòd eam assignant, seruandamque ducunt formam, seu status congruentiam, ex cuius conseruatione impleri, atque adeo consistere non possit præceptum eleemosynæ erogandæ: non attendentes, præceptum illud iuris esse diuini naturalis, & positiui: congruentiam verò status dispositionis, vel iudicii humani, quæ proinde pro varietate regionum, & nationum variatur.

Moderanda igitur potiùs est, & ad æquiorem formam reuocanda congruentia illa, quàm obseruantia præcepti, siue præceptum illud de medio tollendum; & altè pungere debet Christianos Spartanorum exemplum, qui, ne vllus in sua Republica indigeret, possessiones singulis æqualiter diuiserunt, idest, ne vllus esset pauper, nullum voluerunt esse diuitem.

Ergo Propositio contra præceptum Apostoli Rom. 12. 2. peruerso huius sæculi sensui conformatur; proinde meritò, vt scandalosa, & perniciem inferens animarum, damnata est. Nec plura contra eam dicenda occurrunt, cùm qaæstio potiùs sit facti, quàm iuris. Pisani supra hanc Propositionem in eo totus incumbit, vt probet, in necessitatibus extremis eleemosynam etiam de non superfluo erogandam; quod quidem verum est; sed non pertinet ad præsentem Controuersiam.

✠ ✠
✠

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

DISPVTATIO X.

Contra Propoſitionem XIII.

Si cum debita moderatione facias, potes abſque peccato mortali de vita alicuius triſtari, & de illius morte naturali gaudere, illam ineſficaci affectu petere, & deſiderare; non quidem ex diſplicentia perſonæ, ſed ob aliquod temporale emolumentum.

Oſtenditur falſitas Propoſitionis.

1 EST contra ordinem charitatis, quo præſcribuntur magis diligenda bona ſuperioris ordinis in proximo, quàm inferioris in nobis; aliter proximum non ſicut nos, ſed multùm infra nos diligimus: vita antem eſt ſuperior ordine, quàm temporalia emolumenta, ſicut ſalus animæ, quàm vita: triſtari autem de vita, gaudere de morte proximi, illam affectu, quamuis inefficaci petere, & deſiderare propter temporale emolumentum neceſſariò deſcendit de maiore amore erga noſtra temporalia emolumenta, quàm erga proximi vitam; ergo id eſt contra ordinem charitatis; ſed ordo charitatis eſt in præcepto, & in re graui, qualis eſt præſens, obligat ſub mortali; ergo, &c.

2. Charitas nullius vult malum, immo neque cogitat malum, vt ait Apoſtolus 1. Corinth. 13., ſed cupere mortem proximi ob temporale noſtrum emolumentum eſt velle malum eius; ergo id eſt contra charitatem.

3. Neque pro vita temporali noſtra poſſumus deſiderare mortem proximi; nam & in ipſa defenſione contra aggreſſorem non licet intendere mortem eius, ſed tantùm noſtram ſalutem, vt patebit infra Propoſitione 30., inde defenſio illa facienda eſt cum moderamine inculpa-

culpatæ tutelę, cap. *Significasti* il 2. de Homicidio; ergo multò minùs pro emolumento temporali possumus illam desiderare.

4. Neque pro salute animæ nostræ possumus desiderare proximi mortem, licèt in casu teneatur proximus exponere vitam pro anima alterius: tantùm enim licet desiderare propriam salutem, permittere verò mortem proximi, si accidat: aliter licuisset desiderare mortem Christi pro redemptione humani generis, & cõsequẽter gaudere de eadem, quam tamen Beatissima Virgo cum mulieribus Sanctis flebat ad monumentum, easq; quotannis imitatur Ecclesia: de quo autem post factum dolemus, non desideramus futurum; ergo multò minùs licet desiderare mortem proximi pro temporali emolumento.

2. 5. Quod licet desiderare, licet etiam procurare, nisi adsit periculum peccati in procuratione, quod non adsit in desiderio. Probatur: Quia, si procuratio rei, vt procuratio eius est, mala est, necessariò & res ipsa mala est, vtpote quæ refundat malitiam in sui procurationem. si autem res ipsa mala nõ est, & propterea desideriũ eius malum non est: nec ipsa eius procuratio mala est, quatenus procuratio eius est, licèt possit esse mala ex periculo, vel alio accidente. Sed licitum dicitur, aut saltem non lethaliter peccaminosum desiderium mortis proximi; ergo sic erit etiam procuratio eius; sed hoc Propositio non audet asserere, immo limitat suum dictum ad affectum inefficacem, qui, scilicet, non progreditur ad opus; ergo neque debebat a mortali absoluere desiderium mortis proximi pro temporali emolumento.

6. Cùm Propositio requirat moderationem in tristitia de vita, & desiderio, gaudioque de morte proximi, mirum est, quòd non illã potiùs animi moderationem requisierit, ne præ auaritia, seu desiderio temporalis emolumenti mortem proximi desideremus, deque eius vita tristemur. Hoc enim quid est, nisi culicem excolare, & camelum deglutire iuxta similitudinem Christi Domini Matt. 23. 34., idest, pluris facere moderationem, siue modestiam, quàm charitatem?

7. Tristari de vita alterius, eiusque mortem desiderare, est habere displicentiam de persona: si enim displicet tantummodò vitium, aut iniuria accepta, non habetur illa tristitia, aut desiderium, sed tantùm, vt persona emendetur, & iniuria reparetur, cum dilectione hominum, & odio vitiorum, vt Augustinus ait in Regula: ipsaque voluntas emendationis & satisfactionis iucludit voluntatem vitæ alterius, & repugnat desiderio mortis. Qui enim non est, non potest, nec emendari, nec satisfacere. Quæ maior insuper displicentia personę, quàm tristari de esse illius, & desiderare non esse? Igitur Propositio repugnat in terminis. De peccato gaudere non licet, nec illud

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

desiderare, quamuis dicatur, id fieri, non prout illud offensa Dei est, sed propter bonum euentum; aliter liceret gaudere de peccato Iudęorum crucifigentium Christum, quia inde euenit salus mundi; & tamen distinguitur bonus euentus ex peccato ab ipso peccato; sed desiderare mortem alterius est displicentiam habere de ipsa persona; ergo nullo modo licet, &c.

8. Præciso emolumento illo temporali lethale est tristari de vita proximi, eiusque cupere mortem; ergo etiam posito illo. Antecedens probatur. Nam charitas gaudet de bono proximi, sicut ipse proximus, iuxta illud Apostoli Rom. 12.15.: *Gaudere cum gaudentibus*. quare tristitia illa descendit de odio, quod lethale est. Probatur Consequentia: Quia, vt in primo Argumento dictum est, lethale est diligere nostra externa bona supra vitam proximi, quia contra ordinem charitatis, & de magno auaritiæ affectu descendens.

3. Contra quintum Argumentum allatum solet obiici. Possumus desiderare mortem proximi iniqui, vel Tyranni Rempublicam opprimentis; nec tamen eam possumus procurare; ergo non omne quod licitè desideratur, licitè procuratur.

Respondetur negando Antecedens, quantùm ad hominem facinorosum; immo desideranda est conuersio eius, atque adeo vita, & spatium pęnitentiæ; propterea officii Sacerdotalis est vitam precari a Principibus pro damnatis ad mortem, vt probat Augustinus Epistola 54. ad Maced. Quantum autem ad Tyrannum, si præcisè Tyrannus sit propter iniustam, crudelemque regiminis formam, neque mors eius licitè desideratur, sed tantùm conuersio. Si autem & titulo Tyrannus sit, quia, scilicet, nullo iure, sed vi, & armis Rempublicam inuasit, vt Cæsar Dictator, illius mors licitè non tantùm desideratur, sed etiam procuratur, quia ille hostis est Reipublicæ; vnde D. Thom. 2. sent. d.44. qu.2. art.2., & Opusc.2. de Regimine Principum, quem sequitur Tolet. lib.5. cap.6. nu.10. ait; *Brutum, & Cassium Cæsaris interfectores non peccasse*; & tamen etiam tunc, si cognoscatur, id fieri non posse sine magnis turbationibus, & ruinis publicis, vt in cęde Cęsaris accidit, abstinendum potiùs est, ac tolerandum.

* * * * *
* * * *

DISPVTATIO XI.

Contra Propositionem XIV.

Licitum est absoluto desiderio cupere mortem Patris, non quidem, vt malum Patris, sed vt bonum cupientis, quia nimirum ei obuentura est pinguis hæreditas.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 EXTENSIO est Precedentis; ea enim licitam asserebat tristitiam vitæ, & desiderium mortis proximi indefinitè, hæc verò eam licentiam extendit vsque ad mortem Patris. Quare quæcumque contra præcedentem dicta sunt, fortiùs militant contra istam.

Sed pro vtraque argui potest: Licet cupere obuentionem pinguis hæreditatis, & de ea gaudere; ergo, etiam licet causam eius desiderare; sed hæc est mors Patris; ergo, &c. non enim videtur possibile, cupere vtilitatem, & non cupere medium vtile. ad eam, vt innuit Vasquez.

Respondetur primò, Antecedens esse limitandum, cùm, scilicet, ea cupido refertur ad finem honestum benefaciendi Ecclesiæ, vel pauperibus, vel etiam se ipsum, suamque familiam substinendi; absolutum enim desiderium diuitiarum malum est, quia est bonorum terrenorum, & pertinet ad auaritiam, vt ait D. Thom. 2.2. qu.108. Hinc ea oratio est viri timorati, Prouer.30.: *Diuitias, & paupertatem, ne dederis mihi, sed tantùm victui meo tribue necessaria.* Non videtur autem in filio posse talis honestas, & pietas finis cohærere cum voluntate maximè inhonesta, & impia mortis paternæ, cuius, scilicet, impietas etiam a Poeta significata sit, dum inter

inter mala ferreæ ætatis illud enumerat: *Filius ante diem patrios inquirit in annos.*

Negatur verò Consequentia; nam licitè desiderabatur a Patribus antiquis redemptio mundi, non tamen licitè desiderata fuisset mors Christi, quæ futura erat causa eius. Et generaliter, multa bona, operante Deo, trahuntur ex peccato, quæ licitè desiderari possunt, nec tamen licitè potest desiderari peccatum; non ergo desiderium effectus trahit, vel includit desiderium causæ, sed tantùm permissionem illius: hinc ex communiori Theologorum sententia, quam nos latè probamus lib. 1. de Prædestinatione, Deus vult, immo prædestinat permissionem peccati propter bonum, quod inde eruit, nec tamen vult, aut velle potest ipsum peccatum. Id passim experimur in humanis: potest enim ęgrotus cupere sanitatem, & non cupere, immo nauseare amaram potionem, aut aliquod doloriferum medicamen, tantùmque illa permittere. Hinc ipsis non amor, sed tantùm tolerantia remediorum suadetur, quia hæc sufficit ad salutē, quantumuis ametur salus. Verum est autem, quòd volens efficaciter finem, vult etiam media; sed in his medium ex parte volentis est tolerantia molestiæ, sicuti medium necessarium ad gloriam martyrii est tolerantia cruciatuum, non cupiditas eorum. De Alexandro ita loquitur Curtius lib. 6. *Alexander hostes vinci voluerat, Antipatrum vicisse indignabatur*; & tamen Antipater fuerat causa victoriæ. Et id ipsum fortè non rarò contingit propter odium personæ, aut ęmulationem, cùm tamen de fælici euentu propter bonum Reipublicæ, vel Principis gaudium concipiatur. Possumus etiam cupere effectum, sed non, vt ex tali causa proueniat, & sic filius posset desiderare diuitias, non tamen, vt ei obueniant ex morte Patris.

2. Præterea: Sicut bonum non prodit per se ex peccato, nec enim potest, sed opere Dei valentis, etiam de malo deducere bonum, ita hæreditas non obuenit filio præcisè ex morte Patris, sed ex dispositione legis transmittentis bona paterna in filios; & de hac dispositione potest filius gaudere, eamque, si non adesset, cupere, absque desiderio, vel gaudio de morte patris.

Additur, quòd, si impossibile esset gaudere de effectu, vel vtilitate, quin gaudium haberetur etiam de causa, & de medio, necessarium esset, non tantummodò licitum, gaudentem de hæreditate ex morte Patris, gaudere de ipsa morte, & gau-

dentem

dentem de bono effectu sequuto ex peccato, gaudere de peccato, quod ipsa Propositio proferre non audet, & est prorsus falsum, & reijciendum. Insuper; tunc gaudium illud non tantùm a lethali, sed etiam a veniali excusaretur, quando gaudium de effectu, & vtilitate, etiam a veniali esset immune, immo esset bonum, quando hoc gaudium esset bonũ, quod Propositio non dicit, neque dici potest.

* * *

DISPVTATIO XII.

Contra Proposit. XV.

Licitum est filio gaudere de parricidio parentis a se in ebrietate perpetrato propter ingentes diuitias inde ex hæreditate consequutas,

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 HÆC etiam extensio est duarum immediatè precedentium, vt vel hinc appareat, errorem (vt de fama Poeta dixit) vires acquirere eundo, & paruum in principio fieri maximum in fine. In præcedentibus enim non ab omni, sed tantùm a lethali peccato absoluebatur cupido, vel gaudium de morte proximi ob emolumentum temporale; & de ea morte erat sermo, quæ accideret, vel accidisset ex naturalibus causis. Nunc verò ab omni peccato immune, licitumque dicitur gaudium de morte parentis, eaque non ex causa naturali, sed ex filii gaudentis parricidio causata, idque ob ingentes diuitias hæreditatis iure adeptas, si modò, scilicet, parricidium in ebrietate commissum sit, quia tunc propter defectum rationis, & libertatis, non imputatur ad culpam. Quanta igitur, vt mitissimè loquar, id falsitate dicatur, ostenditur.

Primò. Quia tale parricidium, & si non imputetur in se ipso ad culpam, adhuc peccatũ est: nõ enim omne peccatum culpa, licèt omnis culpa peccatum. Hoc quippe est quilibet actus deordinatus, siue non tendens in debitum finem; vbicunque enim est corruptio ordinis, ibi est deordinatio, & consequenter peccatum, actus autem non tendens in debitum finem non seruat ordinem, adeoque illum corrumpit. Hinc etiam in naturalibus adsunt peccata; & monstra di-

cun-

cuntur peccata naturæ, vt patet 2. Physicorum.

Culpa verò supra deordinationem actus addit cognitionem, & libertatem peccantis, vnde adesse non potest nisi in agentibus rationalibus, & in eorum actibus liberis. Propterea motus sensualitatis primò primi, licèt deordinati sint, quia contra ordinem naturalem naturæ integræ, secundùm quem ratio imperat sensui, non sensus aggreditur rationem (vnde ipsi, & concupiscentia, a qua procedunt, peccata vocantur ab Apostolo Rom.7.) tamen, quia non sunt in potestate illos patientis, vtpote præuenientes rationem, & libertatem, non deputantur ad culpam. Sic quæcumque mala ex necessitate, siue ignorantiæ, siue concupiscentiæ, siue defectus rationis, siue impotentię causata. Vnde, si Deus denegaret auxilia necessaria ad non peccandum, non sua culpa caderet homo: quod de Adam, & de Angelis pro statu viæ apertè protulit Augustinus de Correptione, & Gratia cap.11. De quibus omnibus latè diximus lib.3. de Actibus Humanis cap.43. a nu.14., & Disputatione contra Vsum Probabilitatum cap.5. a nu.18.

2. Parricidium autem natura sua actus deordinatus est, & peccaminosus, ideoque naturali lege prohibitus: non enim a cognitione, aut libertate peccantis malitiam habet, aut deordinationem; immo e contra, ideo illud committens est in culpa quia liberè exercet actum malum; sed de opere malo non est gaudendum, immo dolendum, etiam si absque nostra culpa illud commiserimus, propter amorem, scilicet, iustitiæ, & rectitudinis ordinis: immo, & displicentiā concipere debemus de malis, quæ ab aliis nullo nostro influente concursu committuntur, sicut de B. Theresia legimus, quòd peccata infidelium, & hæreticorum incessanter defleret, aut saltem de eis gaudere peruersum est, & de cordis iniquitate descendens gaudentis super iniquitate, vt Apostolus ait 1. Corint. 13. ergo, &c.

A fortiori ergo non gaudere, sed dolere debemus de malo a nobis perpetrato, etiam si illud, cùm a nobis commissum est, propter aliquam ex supradictis causis non potuerit imputari ad culpam. Hinc Augustinus etiam peccata infantiæ suæ deflet. 1, Confess. cap.7.. Dolere, inquam, non tamquam de propria culpa, quæ supponitur non adesse, sed tamquam de malo a nobis commisso contra ordinem rerum, quem conseruare iubemur, turbare vitamur æterna Dei lege, vt ait Augustinus in definitione legis æternæ 22. contra Faustum cap.27.

Ergo gaudium liberum de illo non solum malum, sed, & culpabile est; malum, quia approbatio actus mali; vt enim Tullius in-

quit Philippica secunda: *Quid interest inter suasorem facti* (authorem dicamus nos), *& probatorē?* quātum, scilicet, ad contrahendam culpā. Culpabile verò, quia non adest defectus libertatis, qui excuset a culpa. Igitur omnino lethale est gaudium filij de parricidio a se in ebrietate commisso; quia est gaudium liberum de peccato, eoq; a se commisso. Propositio autem in eo errat, quia putat, vbi non est culpa, neq; adesse peccatum, quod tamen euidentissimè falsum est, & de eo pluribus egimus locis supra citatis.

3. Ostenditur Secundò Quia licèt non adsit culpa in opere malo ab ebrio commisso, si illud consideretur secundùm se ipsum, adest tamen in ipsa inebriatione, si liberè quęsita, aut permissa sit. Hinc Lot, licèt non fuerit culpabilis in incestu secundùm se considerato, quem ebrius cōmisit, imputatur tamen ei ad culpam in ipsa ebrietate: effectus enim malus consequens, etiam necessariò causam culpabilem imputatur ad culpam in ipsa causa, quia in illa voluntarius est. Hinc Augustinus 22. contra Faustum cap. 44. dicit, culpandum esse Lot de incestu quantum meretur illa ebrietas, ex qua illum commisit; ergo parricidium commissum ab ebrio filio est illi culpabile in ipsa culpa ebrietatis; ergo culpabile est gaudium de illo.

3. Peccatū est affectu prępονere bona nostra externa vitę parentis, immo cuiusq; proximi, vt in præcedentibus ostensum est. At gaudium de parricidio in ebrietate commisso propter diuitias ex hæreditate consequutas supponit, immo descendit de potiori affectu erga diuitias, quàm erga vitam parentis; ergo illud gaudium peruersum est, immo impium, & crudele, cùm filius pro vita patris, a quo suam recepit, teneatur omnium bonorum pati iacturam, immo & libertatis, & incolumitatis.

DISPV-

DISPVTATIO XIII.

Contra Propositionem XVI.

Fides non censetur cadere sub præcepto speciali, & secundùm se.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 HABETVR apud Tamburinum lib.2. Decalogi cap.1.§.1.nu.9. asserentem, numquam obligari per se, & directè ex vi præcepti fidei fideles ad credenda mysteria fidei, nec explicitè, nec implicitè. Simile de charitate protulit Sancius in Selectis disp.1.nu.21., scilicet, præceptum eius virtutis non esse speciale, sed ei satisfieri per obedientiam erga alia precepta.

Ipsam damnauerat Alexander Septimus prima Propositione prioris sui Decreti: *Homo nullo vmquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis ex vi præceptorum Diuinorum ad eas virtutes pertinentium.*

Sed distinguendi sunt sensus, quos potest reddere. Vel ergo significat, non reperiri in diuinis litteris verba, quibus specialiter, & determinatè præcipiatur Fides; & hoc apertissimè falsum est: tam enim frequenter, clarè, & determinatè præcipitur Fides in illis, vt Lutherus, quem omnes posteriores hæretici sequti sunt, credideris, nullum aliud ibi extare præceptum, sed vbique solam præcipi Fidem. Ad quod cernendum sufficit legere paginas noui testamenti.

Vel significat, non præcipi Fidem solam, siue solitariè, sed vt coniungendam Spei, Charitati, & operibus. Et tunc non rectè dicitur, Fidem non cadere sub præcepto speciali; potest enim adesse præceptum speciale exprimens, seu continens plura, Fidem, & opera; non enim, quia non præcipitur sola, vel potiùs, quia præcipitur,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

vt non sit sola, non ipsa præcipitur in specie; sicut, quia præcepto ieiunii continetur, & abstinentia a carnibus, & vnica comestio, non rectè diceretur, alterum ex his non cadere sub præcepto speciali ieiunii. Preterea. Tunc, neque spes, charitas, & opera dicerentur cadere sub precepto speciali eadem ratione, qua id dicitur de Fide, quia. nimirum, non sola precipiuntur, sed cum Fide. Insuper ex illo sensu Propositionis non sequitur, quòd fidelis numquam obligetur per se, & directè ad credendum, nec implicitè, nec explicitè; neque enim, quia præcipitur non solùm Fides, sed & Spes, Charitas, & opera, ideo ille non tenetur elicere actum Fidei: immo e contra. Vel significat, Fidem non precipi propter ipsam, sed propter Spem, & Charitatem, & opera, quia, scilicet, hæc non possunt haberi sine Fide; et hoc sensu Propositionem esse falsam, probatur.

2. Primò. Quia aliter non adesset præceptũ, vt Christiani simus. Christianus enim statuitur ex Fide in Christum, etiam deficiente charitate, & operibus ex Tridentino sess. 6. can. 28.; ergo Fides precipitur etiam propter ipsam, non tantùm propter charitatem, & opera. Hinc adest speciale peccatum in precisa resistentia ad Fidem; de quo specialiter Iudæos arguit Christus Ioann. 15.: *Si non venissem, & locutus non fuissem, peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccato suo*. Quod de peccato infidelitatis intelligit Augustinus tract. 29. in Ioannem. Et rursus Ioannis 8.: *Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi. Vos non creditis, quia non estis ex ouibus meis*. Et cap. 3. 18. *Qui non credit iam iudicatus est, quia non credit in nomine vnigeniti Filij Dei*. Adest etiam obligatio ex vi præcepti Fidei eam fatendi coram Tyranno: hanc enim obligationem ex vi illius præcepti nasci communiter docent Theologi, & deduci potest ex illo Apostoli 2. Corinth. 4.: *Habentes eumdem spiritum Fidei, credimus, propter quod, & loquimur*; & satis rationabile est, vt id obliget ad fatendam Fidem, quod obligat ad habendam.

Secundò. Bonitas Fidei non est sola vtilitas, siue conducentia ad Spem, Charitatem, & opera, sicut tota bonitas medicinæ est vtilitas ad sanitatem; sed in se ipsa habet propriam, eamque magnam bonitatem; ergo irrationabiliter dicitur, quòd nullo modo præcipiatur propter ipsam, sed tantùm propter illa. Consequentia probatur. Ideo enim propter solam sanitatem percipitur medicina, quia nullam aliam habet bonitatem, nisi vtilitatis ad eam. Si insuper Fides per se ipsam bona est, quare solùm propter alia præcipitur? Antecedens probatur.

3. Primò. Quia per Fidem renouatur in intellectu imago Deitatis

tis lesa per peccatum, sicut per Charitatem in voluntate: vnde Apostolus Coloss. 3.: *Induentes nouum hominem, eum, qui renouatur in agnitionem* (vtique per Fidem) *secundùm imaginem eius, qui creauit illum*. Tota enim imago renouanda est, non solùm in vna potentia; ergo sicut necessaria est Charitas propter renouandam voluntatem, ita et Fides propter intellectum. Tanta autem aliquibus visa est bonitas Fidei, vt putarint, posse hominem saluari per Fidem absque operibus, contra quos Augustinus librum edidit de Fide, & Operibus tom. 4., quorum errorem resuscitarunt moderni hæretici.

Secundò. Quia magnum est bonum intellectus, per Fidem cognoscere altissima mysteria Deitatis, quæ Angeli lumine naturæ nequeunt intueri; vnde per eam homines superant cognitione Angelos. Qrod adumbratum est in Iacob claudo superante Angelum in lucta, & nomen accipiente: *Videntis Deum*, Genes. 32. Fides enim claudicatio est, quatenus credens non innititur lumini rationis tamquam pedi, supra quod fundatur discursus humanus; & per eam superat cognitionem Angelicam, & vocatur: Videns Deum. Atque hoc bonum valde extollunt Patres.

Tertiò. Opera non sunt bona sine Fide, vel saltem sine ea non sunt meritoria vitę ęternę; ergo præcipitur Fides propter ipsam, idest, suam bonitatem, licèt debeat coniungi operibus, Patet hęc Consequentia. Si enim præcipitur bonitas, vel meritum operum, & hæc non habentur sine Fide, consequenter præcipitur Fides propter suam bonitatem. Antecedens quo ad primam partem, nempe, quòd opera non sint bona sine Fide probatur primò ex Augustino 4. contra Iulianum cap. 3., vbi sic ait: *Nemo computet bona opera sua ante Fidem: vbi Fides non erat, bonum opus non erat; bonum enim opus intentio facit, intentionem Fides dirigit.*

Probatur secundò ex eodem Præfatione in Psalm 31. non longè ab initio, vbi retundit gentilium superbiam putantium, se bona opera facere sine Fide Christi, atque adeo se ea non indigere: *Benè viuere*, inquit, *opus est. Quid mihi precepturus est Christus, vt benè viuam. Iam benè viuo, quid mihi necessarius est Christus?* Et respondet, quod Abraham ex Fide iustificatus est; & quòd, licèt sola Fides non sufficiat, immo requirantur opera ad salutem, tamen ad bonitatem operis requiritur Fides; vnde de ipso magno opere Abraham, quo ex obedientia suum filium immolare paratus fuit, sic loquitur: *Magnum opus, sed ex Fide. Laudo superædificatio-*

nem

nem operis, sed video Fidei fundamentum. Laudo fructum boni operis, sed in Fide agnosco radicem. Si enim hoc præter Fidem rectam faceret Abraham, nihil illi prodesset, qualecumque illud opus esset. Poterat addere, quòd multum illi obesset: sine enim Fide recta, vel in extremum crudelis fuisset, vel non Deo, sed Dęmoni immolasset, quod miserimum, ac luctuosissimum est. Sic gentes Chanaan immolabant filios suos, & filias suas Dęmoniis, Psalmo 105. Carthaginenses Saturno, & Populi Sepharuaim Diis Adramelech, & Anamelech, 4. Regum cap. 17., aliique gentiles idola colentes; a quorum facto non aliter distat opus Abrahæ, nisi quia hoc fuit ex Fide recta, illa autem ex falsa: tanti momenti est Fides ad rectitudinem operum. Quare, qui negant ad hanc requiri rectitudinem Fidei, necesse est, vt æquiparent opus Abrahæ operibus illarum gentium, & simul vtraq; vel laudent, vel improbent; & probent etiam impietatem gentium asserentium, se non indigere Fide, vt rectè viuant.

4. Sed quia communiùs Recentiores negant, ad rectitudinem operum requiri Fidem, ne controuersia hoc loco aliena distineamur a proposito, sufficit Nobis, non posse fieri opera meritoria vitę ęternæ absque Fide, id quod omnes fatentur: Cùm enim in præcepto sit facere opera meritoria vitæ ęternę, sequitur in pręcepto esse Fidem, sine qua ea non sunt meritoria, & esse in pręcepto propter suam bonitatem, qua ipsa opera redduntur meritoria.

Probatur tertiò falsitas Propositionis. Quia ipsa cognitio subditi de Domino suo pertinet ad Domini cultum, & honorem; etiam si nihil operis ex obedientia ipsius fiat; sicut in eiusdem iniuriam est non cognoscere ipsum pro Domino: immo hoc est primum pręceptum obligans subditum, vt, scilicet, cognoscat Dominum suum. Hinc ipse Deus promulgans legem in Sina primò omnium dixit: *Ego sum Dominus Deus tuus*, Exodi 20.1., quod præceptum eiusdem rationis est cum sequente: *Non habebis Deos alienos coram me*, vt ait Diuus Thomas 12. qu. 100. art. 4., ergo datur præceptum speciale Fidei cadens supra ipsam Fidem secundùm se. Cùm ergo Tamburinus eam necessitatem Fidei adducit, quia, scilicet, *nisi per Fidem in Deum credas, ipsum colere nequaquam potes* lib. 2. Decalogi in Prohæmio, poterat aduertere, ipsam etiam Fidem esse cultum Dei, atque adeo necessariam esse Fidem non tantùm propter opera, sed etiam propter se ipsam. Hinc Augustinus de Agone Christiano cap. 12. *Fides est prima, quæ subiugat animam Deo, deinde præcepta viuendi*. Qui etiam in Enchiridio cap. 3. ait, quòd Deus colitur Fide, Spe, & Charitate. Fortiùs autem: Fides Diuina

est

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

eſt cultus, & obſequiũ Dei, quàm cognitio ſubditi de Domino homine; quia hęc cauſatur ex euidentia, illa autem ex pio credulitatis affectu, quod indubiè obſequium eſt Dei, proinde meritoria dicitur ab Auguſtino Epiſtola 105., & de Prædeſtinatione Sanctorum cap. 2., & a Diuo Thoma. 22. q. 2. art. 9., & patet ex ſententia pluries a Chriſto replicata: *Fides tua te ſaluum fecit*, & ex Secreta in Miſſa defunctorum: *Vt quibus Fidei Chriſtianę meritum contuliſti, dones, & præmium*.

5. Probatur quartò. Quia Fides ſecundùm ſe eſt neceſſaria neceſſitate medii ad ſalutem; ſine Fide enim impoſſibile eſt placere Deo, Hebræor. 11., ſed quidquid eſt de neceſſitate medii eſt etiam de neceſſitate præcepti, licèt non e conuerſo; ergo datur præceptum ſpeciale de Fide ſecundùm ſe.

Probatur quintò. Quia Fides de ſe eſt fundamentũ bonorũ operum, vt loquitur Apoſtolus 1. Corinth. 3.: *Vt ſapiens architectus fundamentum poſui. Si quis autem superædificat ſupra fundamentum hoc aurum, argentum, lapides, &c.* Ergo perinde eſt, non dari præceptum ſpeciale de Fide, ac non dari præcepta, vel regulas ſpeciales de fundamento ędificii, quod planè abſurdum eſt, & contra Artem. Immo Fides eſt plus, quàm fundamentum, quia non tantum ſubſtentat, ſed etiam influit in opera, ſicut radix in folia, & fructus: iuxta illud: *Iuſtus ex Fide viuit*, ſicut, nimirum frutex ex radice. Ergo datur ſpeciale pręceptum de Fide colenda, ſicut in Agricultura de cultu radicis ſecundùm ſe.

Probatur ſextò ex D. Thomi 22. qu. 2. art. 3. cor. Quia homo non poteſt conſequi beatitudinem, quę eſt ſupernaturalis cognitio Dei, niſi per modum addiſcentis a Deo, iuxta illud Ioannis 6.: *Omnis qui audiuit, & didicit a Patre, venit ad me.* Vbi Ioannes affert etiam illud Iſaię 54. 13. *Erunt omnes docibiles Dei*; quod in vulgata editione legitur: *Vniuerſos filios tuos doctos a Domino.* Sed addiſcens debet credere, vt ad perfectam ſcientiam perueniat, vnde & Philoſophus dixit: *Oportet addiſcentem credere*; ergo homo, vt ad viſionem Dei perueniat, debet tamquam diſcipulus credere Deo docenti; ergo pręceptum de Fide eſt ſpeciale cadens ſupra ipſam Fidẽ ſecundùm ſe. Quæ ratio continetur breuiter in ſententia 287. Auguſtini: *Incedat humana ignorantia per Fidem, vt mereatur Fides videre, quod credit.*

Argumenta in contrarium ex dictis ſoluta ſunt.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

DISPVTATIO XIV.

Contra Proposit. XVII.

Satis est actum Fidei semel in vita elicere.

CAPVT I.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 PArùm distat a prima Propositione damnata in priori Decreto Alexandri Septimi, quæ asserit, numquam hominem teneri ad ad eliciendum actum Fidei, ex vi præcepti Fidei. Et certè nulla, quantum video, congrua ratio afferri potest, cur semel tantùm eliciendus sit actùs Fidei potiùs, quàm numquam, si non est pluries eliciendus.

Ostenditur autem falsitas eius. Primò. Quia, vt dicitur Habacuc 2.: *Iustus ex Fide viuit*, ita, scilicet, Fides alimentum est uitę spiritualis, sicut cibus vitę corporalis. Hinc Dauid Psalm. 101: *Percussus sum, vt fænum, & aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum*. Supra quæ Augustinus: *Panis animæ quid, nisi verbum Dei?* Quod verbum Fide capitur. Sed non sufficit semel tantùm sumere cibum ad substentationem vitę corporalis; ergo neque semel tantùm elicere actum Fidei ad substentationem vitę spiritualis. Ideo autem non sufficit ad vitam corporis semel tantùm sumere cibum, quia substantia continuè deperditur per operationem caloris in ipsam, vnde oportet eam continuè reparare; sed etiam vita spiritualis, cuius principium est amor Dei super omnia, deperditur ex vi amoris proprii, concupiscentiæ, & tentationum sęculi; immo plus languescit vita spiritualis propter conditionē creaturæ, & ex tentationibus, quàm vita corporalis ex defectu humidi, vel caloris naturalis, & ex actione contrariorum; ergo oportet eam conser-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 2.3.119

seruare, ne extinguatur, & si extinctus fuerit, reparare. Sed id fieri non potest, nisi per actus Fidei; ergo pluries oportet illos in vita repetere. Minor probatur. Nam actus charitatis, quibus maximè illa conseruatur, & similiter actus Religionis, & Pęnitentiæ non possunt exerceri sine actibus Fidei. Immo ipsa Fides secundùm se requiritur ad reformandam imaginem Dei in homine lęsam per peccatum, vt cap. antecedenti dictum est.

2. Secundò. Nullus potest rectè incedere ad finem, seu terminũ viæ, nisi notitiam habeat non solùm eius, sed etiam mediorum, scilicet, semitarum conducentium ad ipsum; quorum si obliuiscatur, non potest ampliùs progredi; sed in hac vita tenemur incedere ad vltimum nostrum finem, qui est Deus, per obseruantiam pręceptorum, tamquam per rectam semitam: ergo tenemur eius habere notitiam; sed hęc notitia habetut per Fidem, cuius vnicus actus nõ durat per totam vitam, seu per totum progressum vię, ita vt possit nos per totam eam ducere; ergo sępe repetendi sunt actus Fidei pro recto nostro incessu, & consequutione vltimi finis.

Confirmatur. Quia non sufficit semel habere notitiam sui ipsius ad dirigendas qualescumque suas actiones, & ad quamcumque finem: immo quoties agimus, oportet, vt nos ipsos recogitemus; sed, vt nostras actiones dirigamus ad vitam æternam oportet, vt cognoscamus nos, vt ordinatos ad Deum, ad quem tendimus, quod non fit, nisi per Fidem; ergo sępissimè repetendi sunt Nobis actus Fidei: aliter vitam traducemus more Atheistarum, non cognoscentes Deũ, neque ad ipsum nos ordinantes, nostrasque actiones.

2. Fortè dicetur, hoc Argumento probari, repetendos actus fidei propter opera facienda, Propositionem autem intendere, quòd semel in vita sufficiat elicere actum Fidei, quantum est ex obligatione, quæ inducitur ex ipso pręcepto Fidei.

Sed contra. Primò. Quia, vt in antecedenti Disputatione dictum est. Præcipiuntur opera, vt procedentia ex Fide: quia aliter, vel non sunt bona, vel saltem non sunt meritoria; ergo præcepta de operibus includunt, vel trahunt secum præceptnm de Fide, tamquam dante, vel bonitatem, vel meritum eis; ergo non sufficit semel actum Fidei elicere; sicut non sufficit semel tantùm operari.

Tertiò. Quia quoties ab Ecclesia solemniter celebrantur mysteria Fidei, tenemur colere illa, atque adeo credere, nam sine Fide illa coli non possunt. Ergo non sufficit semel, &c. Antecedens patet ex præcepto de obseruantia Festorum, aliter sufficeret adire

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

templa; & interesse Sacris simulatè, & fictè, scilicet, absque interna Fide, & in externam tantùm apparentiam, quod nullus, vt arbitror, Chhristianus, aut pius admittet. Tunc enim de Christianis, sicut de Hebreis diceretur: *Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est a me.* Et: *Dilexerunt eum in ore suo, & lingua sua* (opere externo) *mentiti sunt ei.* Præciso etiam præcepto Ecclesiæ adest præceptum Diuinum de impédendo aliquo tempore contemplationi eius, in recogitationem, & gratiarum actionem ad beneficia recepta; aliter nullo pacto coletur Deus, saltem internè, qui tamen Dominus externorum, & internorum, animæ, & corporis est: quod præceptum insinuatum fuit in mandato requiei Sabbati, cui successit dies Dominicus. Hoc autem obseruari non potest, nisi eliciendo actum Fidei. Hinc communiter dicitur, quòd determinatio temporis, quo debemus vacare Deo, ex præcepto est Ecclesiæ præscribentis dies Festos (quod fuit ex præcepto positiuo Diuino in Lege veteri santificante diem Sabbati) vacatio autem ipsa absolutè, scilicet, eleuatio mentis ad contemplationem Dei, & beneficiorum eius, pro aliquo tempore ex præcepto Diuino est naturali. Si ergo ad id homines obligat beneficium creationis, & conseruationis, vel beneficia alia temporalia, potiori iure beneficium redemptionis, & donorum supernaturalium, quod sine dubio maius est, obligabit fideles ad aliquoties recogitandum de illis in honorem, & cultum Dei, quod sine Fide fieri non potest.

3. Quartò. Oportet plusquam semel in vita orare, maximè vrgentibus tentationibus, vt dentur nobis vires ad implenda præcepta. Vnde Christus Dominus: *Orate, ne intretis in tentationem*: oratio autem sine Fide fieri non potest; immo, vt sit efficaciter impetratoria, requiritur Fides, eaque certa de effectu impetrando. *Postulet* enim ait Iacobus cap. 1. suæ Epistolæ, *in Fide nihil hæsitans. Qui enim hæsitat, non existimet, quòd accipiat aliquid a Domino.* Absolutè autem: *Si Fides deficit, oratio perit: Quis enim orat, qui non credit?* ait Augustinus ser. 26. de Verbis Domini, & Apostolus Rom. 10.: *Quomodò inuocabunt, in quem non crediderunt?* Immo, vt idem Augustinus ait de Gratia, & Lib. arb. c. 16.: *Fides orando impetrat, quod lex imperat.* Quare ipsum meritum, siue impetratio orationis est a Fide; ergo oportet pluries elicere actum Fidei; & dicere, quòd sufficiat semel, perinde est, ac dicere, quòd sufficiat semel tantùm orare, cùm tamen Apostolus dicat: *Sine intermissione orate.*

CAPVT II.

1. HIc occurrit Quęstio.

Quoties, & quando repetendus sit Fidei actus.

Ledesma respondet, eliciendum esse semel singulis annis, sicuti semel est communicandum, & confitendum. Quod multi non admittunt, arguentes, quòd præceptum de actu Fidei est diuinum; confessionis autem, & communionis est Ecclesiasticum; & quòd illa obligatio non esset propter Fidem secundùm se, sed propter confessionem, & communionem.

Scotus in 3. dist. 27. qu. 3. opinatur, eliciendum esse singulis festis; quod quidem apparet verum ex tertia ratione a Nobis supra adducta; sed non tunc tantùm adest illa obligatio.

2. Dicendum igitur Primò. Teneri fidelem ad eliciendum actum Fidei, cùm peruenit ad vsum rationis; quia tunc tenetur se conuertere ad Deum, quod primò fit per Fidem.

Secundò. Tenetur, cùm interrogatur de Fide a Tyranno; confessio enim externa debet procedere de Fide interna, aliter esset simulata, & ficta; ita etiam, cùm pulsatur tentationibus contra Fidem: etenim contra tèntationem ad quodlibet peccatum remedium est elicere actus virtutis oppositæ.

Tertiò. Cùm periculum adest, ne obliuiscatur mysteriorum Fidei: licèt enim habitus infusus Fidei non egeat repetitione actuum pro sui conseruatione, quia nec per actus generatus est, vnde non destruitur, nisi per actus contrarios, tamen euanescunt species obiectorum Fidei, nisi per actus recolantur, & actuentur; inducitur que obliuio eorum; qua inducta non possunt exerceri actus Fidei: debet autem fidelis posse illos exercere; aliter quomodo erit fidelis, siquidem non tantùm non credit, sed nec potest credere? Ergo tenetur ad cauendam eorum obliuionem; ergo ad eliciendos aliquando actus Fidei, ne eorum obliuiscatur. Quod ei certè contingeret, si semel tantùm in vita actū Fidei eliceret. Et omnes hæ obligationes nascuntur ex præciso præcepto Fidei.

3. Quartò. Cùm exercendi sunt actu Religionis: vt colere festa Dei, & Sanctorum, ac interesse sacris: etenim, & ipsa Fides maximè spectat ad cultum Dei, qui est Religio, iuxta illud Augustini in Enchir. c. 3.: *Deus colitur Fide, Spe, & Charitate, &c.* actus autē tum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

interni , tum externi Religionis non possunt exerceri sine Fide , nisi simulatè , & in externam tantùm speciem , quod non de Religione, sed de hypocrisi descenderet . Cùm ergo celebratur aliquod mysterium Christi Domini eliciendus est actus Fidei erga veritatem illius, & insuper credendum, quòd ille cultus gratus sit Deo, & nobis proficuus. Immo ipsa Fides imperat actus Religionis , vt ait Dius Thomas 2.2. quest.18. art. 5. ad.1. Sic etiam , cùm est orandum, &, cùm iure Diuino pro aliquo tempore vacandum est Deo .

Quintò . Quoties periculum adest excidendi a gratia : eam enim, sicut acquirere, ita & conseruare tenemur ; non potest autem conseruari nisi per actus Fidei , & Charitatis, quæ Charitas non potest exerceri sine Fide : ideo in quolibet periculo peccati debemus Fidei actus elicere. De qua re amplius dictum est Propositione 5.

Ex quibus omnibus patet , quàm malè Propositio dicat , actum Fidei semel tantùm in vita eliciendum , quasi semel tantùm quis debeat recolere, se esse fidelem , aut Christianam vitam profiteri .

DISPV-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

DISPVTATIO XV.

Contra Proposit. XVIII.

Si a potestate publica quis interrogetur, Fidem ingenuè confiteri, vt Deo, & Fidei gloriosum consulo: tacere, vt peccaminosum per se non damno.

CAPVT I.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 OSTENDITVR ex illo Christi Domini Matth. 10. 32. *Qui negauerit me coram hominibus, negabo, & Ego eum coram Patre meo*. Quamuis enim hic non fiat mentio tacentis, tamen quòd & hic ad eamdem sententiam pertineat, colligitur ex verbis, quibus Lucas c. 9. 26. eam refert: *Qui me erubuerit, & sermones meos, hunc Filius hominis erubescet, cùm venerit in maiestate sua*. Qui autem a publica potestate de Fide interrogatus, tacet, vel tacet ex erubescentia, qua verecundatur profiteri Fidem, vel ex timore, quo renuit pati pro ea; sed erubescentem erubescet Christus; ergo erubescet tacentem, si ex verecundia tacet; at absurdum planè est, vt Christus non confiteatur tacentem præ verecundia, & confiteatur tacentem præ timore, cùm vtraque taciturnitas sit contra honorem Fidei, & Dei, & maiorem iniuriam irrogat Fidei tacens præ simplici verecundia, quàm tacens præ timore, quia leuius est motiuum ad tacendum verecundia, quàm timor, atque adeo tacens præ verecundia minorem ostendit æstimationem de Fide; ergo Christus negat quemcumque tacentem, & certè, si Christus confitetur confitentem, vtique non con-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

confitetur non confitentem, qualis est tacens.

Quem autem Christus non confitetur procul dubio damnatur; nam per confessionem Christi coram Patre non aliud hoc loco intelligendum est, quàm, vel attestatio Fidei, & meritorum eius, qui iudicandus est; vel promulgatio illius sententiæ: *Venite benedicti Patris mei*; cuiusque autem merita non testatur Christus, & super quécumque non profertur hæc sententia, cadit illa: *Ite maledicti*. Ergo quicumque non confitetur, damnatur, atque adeo, etiam qui tacet, non solum, qui negat; ergo peccatum est non confiteri, &c.

2. Secundò. Illa taciturnitas tunc resultat in iniuriam Fidei, & Dei, & in scandalum proximi: indicat enim, quòd tacens, vel non habeat Fidem (atque adeo, tunc tacere virtualiter, siue æquiualenter est negare), vel, quòd sit illa falsa, & contemptibilis, vtpote de cuius confessione erubescatur. Hoc autem iniuriosum est Fidei, & Deo, & in scandalum proximi. Atque hæc ratio deducitur ex D. Tho. 2.2. qu. 3. ar. 2., & ex Lyrano in Postilla super cap 10. Matthæi.

Tertiò. Ait Apostolus Rom. 10.: *Si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, & in corde tuo credideris, saluus eris. Corde enim creditur ad Iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem*; ergo oportet non tantùm corde credere, sed etiam ore confiteri; & certè tunc maximè, quando quis de sua Fide a publica potestate interrogatur; ergo tunc tacere peccaminosum est.

Ad pleniorem dictorum illigentia confert illam etiam Quæstionem hic discutere.

CAPVT II.

An possit aliquando esse licita simulatio falsę Fidei, siue Religionis, vtpotè Iudaismi, aut Mahometismi

1. AFfirmat Adrianus in 4. quest. 5. de Baptismo ad 8. Sed est omnino negandum cum cæteris omnibus. Primò. Quia simulatio semper peccatum est contra virtutem veritatis, etiam simulatio sanctitatis, qualis est hypocrisis, siue simulatio fiat verbo, siue opere; immo opus simulatum eo grauius peccatum est, quò est permanentius, magisque decipiens, quàm simulatio per verba.

Secundò. Quia tunc peccatur contra virtutem Fidei, ex qua

tene-

tenemur non profiteri falſam Fidem exteriùs, etiam ſi veram teneamur interiùs; nam Petrus infidelitatis damnatur, licèt ore tantùm, non corde negauerit Chriſtum; & Eleazarus neque ſimulationem admiſit comeſtionis carnium, ne abieciſſe videretur Iudaicam Fidem: *Non enim*, inquit, *ætati noſtræ dignum eſt fingere*, 2. Machab. 6. 24. Qui verè etiam dixiſſet: *Fidei noſtræ dignum non eſt fingere*.

In oppoſitum adduci poteſt doctrina Hieronymi Epiſtola 89. apud ipſum, apud Auguſtinum aut 11., licuiſſe putantis Apoſtolis ſimulare Religionem Iudaicam poſt paſſionem Domini (poſt quod tempus illa Religio ab ipſo illicita putabatur) ad lucrandos Iudæos, & grauiter reprehendentis Auguſtinum, quòd eam etiam poſt illud tempus licitam putaret, Apoſtolosque illam verè profeſſos ad finem trahendi Iudæos ad Chriſtianiſmum, non ſimulantis aſtu, ſed compatientis affectu, vt ipſe loquitur Auguſtinus. Si enim trahendi gratia Iudęos ad Fidem, licuit tunc ſimulare Iudaiſmum, licebit eadem de cauſa etiam nunc illud ſimulare, vel Mahometiſmum, aut aliam quamlibet ſectam.

Reſpondetur, Doctrinam illam Hieronymi communiter reiici a Theologis cum Diuo Thoma 12. qu. 103. art. 4. ad 1., & in vtroque eius dicto. 1. tum quoad licentiam ſimulationis, tum etiam quantùm ad peccatum in profeſſione Iudaiſmi ſtatim poſt Domini paſſionem, de quibus poteſt videri ipſe Auguſtinus Epiſtola 8. & 17. ad Hieronymum: ex cuius argumentis illud tantùm refero. Quòd, ſi Apoſtolis licuiſſet ſimulare Religionem, quam non licebat verè profiteri, pariter licuiſſet ſimulare idololatriam ad trahendas gentes ad Fidem.

Nec ſufficit illam diſparitatem afferre, quòd idololatria ſemper, & ex natura ſua fuerit mala, Religio autem Iudaica fuerit pro ſuo tempore bona. Nam nullum malum faciendum eſt, non tantùm illud, qnod ſemper, & ex natura ſua malum eſt.

Liceret etiam ſimulare hæreſim ad hæreticos conuertendos, quod quidem Priſcillianiſtæ putabant; ſed contra eos agit Auguſtinus lib. contra Mendacium a cap. 4.

Fortè diceretur: Non potuit Apoſtolis licere vera obſeruantia Religionis Iudaicæ poſt Domini mortem; ergo, ne dicantur illicita perpetraſſe, fatendum eſt, eam tantummodò ſimulaſſe. Antecedens probatur. Quia per cęremonias legis Moſaicæ ſignificabantur vt futura incarnatio, paſſio, & Reſurrectio Chriſti; ergo non niſi mendaciter, poſtquam hæc acciderant, ſignificari poterant vt futura; ſed omne mendacium eſt illicitum; ergo, &c.

Re-

Respondetur, Argumentum destruere se ipsum: si enim omne mendacium est illicitum, non poterat licere mendax simulatio Religionis Iudaicæ.

Dicitur ergo, quòd etiam modò Ecclesia in Diuinis Officiis legit Prophetias de Christo venturo, & passuro: immo tempore Aduentus in Officio feriali diurno, atq; nocturno expectatur Christus, & rogatur, vt citò veniat ad liberandos homines; eidemque dicitur in versiculo Primæ: *Qui veniurus es in mundum*. In verbis etiam consecrationis dicitur de Sanguine Christi: *Qui effundetur*, cùm iam effusus sit. Non tamen mendax est Ecclesia, aut credit Christum, nondum venisse, quia refert hęc ad rempus, pro quo verum erat, Christum nondum venisse, & pro quo illæ prolatæ sunt; recolens, scilicet, tempus expectationis Christi, & concordans, & probans facta noui testamēti cū prophetiis antiqui. Hoc eodem modo poterant ab Apostolis exerceri sacrificia, & cæræmoniæ legis Mosaîcæ; quæ tamen poterant assumi simpliciter ad colendum Deum, non ad significandum. Modò autem non est licitum ea exercere, quia iam sepulta est Synagoga; sepulturam autem violare impium est. Apostoli tunc Synagogam ad sepulturam cum honore deducebant. Vide Augustinum vbi supra.

3. Secundò. Obiici potest factum Iehu simulantis se cultorem Baal, vt eius Prophetas conuocatos occideret: in quo non videtur peccasse: tum quia in hac re adstitit ei Ionadab vir sauctissimus; tum quia postea ei dixit Dominus: *Quia studiosè egisti, quod rectum erat, & placebat in oculis meis, & omnia quæ erant in corde meo fecisti contra domum Achab, filij tui vsque ad quartam generationem sedebunt super thronum Israel*. 4. Regum 10. 30.

Respondetur, his verbis Domini non approbari, nisi deletionem, domus Achab, & Baal, & Prophetarum eius; a quibus diuersa est illa simulatio; quam fortè nec Ionadab probauit, sed Iehu ab illo proposito remouere non potuit. Ipsa quoque cædes domus Achab, Baal, & Prophetarum probatur, quantum est ex obiecto; nam ex fine reprobanda est, quia facta ex cupiditate regnandi, vt ait Augustinus contra Mendacium cap.2-, & propterea Deus minatur, vlciscendum sanguinem Iezrahel super domum Iehu Oseæ 1.

Tertiò. Obiici potest factum Matris Machabæorum Martyrum; quæ hortanti Regi, vt in salutem fieret filio suo, respondit, se ei suasuram; cui tamen non suasit obedientiam Regi, sed le-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

gi 2. Machabeorum *6. 26.*; ergo videtur ſimulatè reſpondiſſe Regi. Reſpondetur, eam non aliud reſponſo ſuo promiſiſſe Regi, niſi ſuarum ſe filio ſuo, quæ ei eſſent ad ſalutem; id enim a Rege petitum erat; vera autem ſalus filii non erat ex obedientia Regis, ſed legis; ergo non ſimulauit, dum promittens ſe, ſuaſuram filio, quæ ei erant ad ſalutem, eidem obedientiam non Regi, ſed legi perſuadere intendit; ergo, licèt Rex in ſua credulitate fuerit deceptus, qua, ſcilicet, putabat ſalutem illius iuuenis conſiſtere in obedientia ad ſui præceptum, mulier tamen nulla eum ſimulatione decepit.

DISPVTATIO XVI.

Contra Propositionem XIX.

Voluntas non potest efficere, vt assensus Fidei in se ipso sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 INTELLECTVS quidem non potest vlli Propositioni assentiri, nisi ob aliquod motiuum, saltem authoritatem, siue veracitatem putatam testantis, quod ex professo probat Ioannes Picus Disputatione de Libertate credendi in Apologia, & docet Philosophus 2. de anima tex. 183 ponderatque Fagnanus de Opinione probabili nu. 140., quidquid in oppositum dixerint Scotus in 3. dist. 25. qu. 2. §. *Ideo dico*, & Caietanus tom. 2. Opuscul. qu. 65. art. 4 §. *In eodem*: Imaginatiuæ enim est sibi formare, & versare obiecta, quæ lubet; intellectus verò non potest assentiri, nisi ob aliquod motiuum, siue rationem. Tamen, quòd voluntas non possit efficere, vt assensus intellectus sit magis firmus, quàm mereatur motiuum ad assensum inducens, falsum est. Quod probatur primò experientia: facilè enim credimus amicis, non sic cæteris; difficilè verò inimicis; quia ad primum nos ducit voluntas, ad secundum non ducit, a tertio verò abducit. Magistris ex eodem voluntatis affectu etiam aliquando firmiter, & tenaciter credimus, vnde est illud Augustini de Duabus anim. cap. 9. *Ex quo amore* (in Manicheos) *fiebat, vt quidquid dicerent, miris quibusdam modis, non quia sciebam, sed quia optabam verum esse, pro vero approbarem.* Sic Lutherani, Caluinistæ, Zuingliani credunt pseudo magistris suis: sic sectarii Scholarum suis Doctoribus.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

bus. Cuius rei, non alia ratio est, nisi affectus voluntatis trahentis iudicium rationis. Hinc etiam, *qualis vnusquisque est*, *talis ei finis*, scilicet bonum, *videtur*, vt ait Philosophus; ideoque inclinatis ad gulam, libidinem, iram & cætera, videntur bona crapula, venus vindicta, & cætera. Propterea idem Philosophus 7. Ethic.cap.2 3. & 4. docet, incontinentem peccare, vt ignorantem; immo 3. Ethic. cap. 3. id profert de omni peccante, quia omni peccanti ex praua dispositione affectus videntur bona, quæ mala sunt, sicut lingua infecta cholera omnia sentit amara. Propter quod sanum consilium est in passione constitutis, ne aliquid operentur, vel iudicent, quia tunc erraret ex passione iudicium. Hinc tamdem melancholici facilè credunt, timentque mala, & horribilia, saguinei verò credunt, sperantque læta, & iucunda.

2. Si ergo tanta vis est voluntatis, siue affectus ad trahendum iudicium rationis, vt iudicentur bona, quæ mala sunt, quantò magis, vt firmiùs assẽtiamur Propositioni, quã valeat vis motiua ad assensum inducens? Inde est, quòd Philosophus etiam dixit, quosdam suis opinationibus, quasi euidentiis, siue demonstrationibus adherere, ex affectu, scilicet, voluntatis erga se, & sua.

Probatur secundò. Quia aliter non esset certus, et firmus ex parte intelligentis assensus Fidei nostræ; siquidem motiua ad illum inducentia non sunt euidentia; ergo incostans, & infirmus esset ille assensus, nisi accederet pius affectus voluntatis determinantis intellectum. Et propter hanc rationem credendum est, a Sede Apostolica damnatam esse Propositionem. Pro qua nihil alicuius momenti video afferri.

✠

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

DISPVTATIO XVII.

Contra Proposit. XX.

Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat, supernaturalem.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 EST, vt patet, correlarium Præcedentis: ex illa enim sequitur, quòd assensus Fidei ex parte intellectus non sit certus, quia motiuum eius non est euidens, immo obscurum, vt ibi dicebatur: si autem ille assensus est incertus, sequitur, quòd possit prudēter repudiari: nō enim ad prudentiam pertinet, vt tenere assensus incertos: & hoc dicitur in præsenti Propositione.

Sed meritò damnatur. Primò. Quia assensus ille maxima perfectio est intellectus, talisque, vt superet facultatem, seu vires eius, vtpote supernaturalis; non est autem prudentiæ repudiare tantam perfectionem; ergo, etiam si assensus ille esset incertus, non repudiatur prudenter, sicut nec prudenter repudiatur, quia est obscurus; id quod ab omnibus conceditur.

Secundò. Quia, etiam si assensus ille incertus sit ex parte assentientis, est tamen certissimus ex parte sui, ita vt non possit esse falsus; magnum autem bonum est intellectus habere assensum ex natura sua certissimum; ergo non prudenter repudiatur.

Tertiò. Prudenter datur ille assensus; ergo non prudenter repudiatur. Consequentia patet. Antecedens probatur: quia nullus, vt arbitror, Christianus dicet, imprudenter dari assensum veritatibus Fidei, immo hoc pertinet ad ethnicismum. De Sergio Paulo Proconsule, qui ab Apostolo Paulo conuersus est ad Fidem, dicitur, quòd esset vir prudens, Actuum 13.

Quartò. Motiua, quibus veritas nostræ Fidei suaderi potest, talia

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 2.3.119

talia sunt, vt causent certitudinem mortalem attendentibus ad illa, .s. concordia vtriusque testamenti, prædictiones Prophetarum impletæ, sanctitas doctrinæ, legisque, conuersio totius orbis ad Fidem non armorum vi, aut eloquentiæ, sed simplici prædicatione verbi, miracula patrata, & plura alia, quæ adducit Augustinus contra Epistolam Fundamenti cap 4., & latius 13. contra Faustum per totum: quibus explicatis, subdit Augustinus cap. 16. libri citati contra Faustum: *Gentilis profectò moueretur ad Fidem*. Quid est autem, profectò moueretur, nisi certò moueretur? Et vnde hæc certitudo, nisi ex vi motiuorum impellentium ad assensum erga veritates prædicatas? Ergo motiua, quibus veritas nostræ Fidei suadetur, ex se ipsis, etiam nullo posito affectu voluntatis, causant certitudinem moralem de eius veritate. Sed non est prudentis denegare assensum ei, quod apparet moraliter certum, immo hoc imprudentis, & proterui est; multò aut magis repudiare assensum semel habitum, etiam si talis assensus sit purè naturalis; ergo a fortiori non est prudentis repudiare assensum supernaturalem de iisdem veritatibus.

2. Sed fortasse Propositio de illis tantùm veritatibus censet, repudiari posse assensum Fidei supernaturalem, de quibus potest haberi cognitio euidens per naturalem discursum, vt de existentia, vnitate, veracitate, aliisque perfectionibus diuinis, quæ naturæ lumine euidenter cognosci possunt; eo quia fortasse censet, præstantiorem esse cognitionem euidentem naturalem, quàm obscuram per lumen Fidei, & ideo prudenter posse hanc præ illa repudiari.

Verùm hoc irrationabiliter dicitur; si enim vtraq; cognitio, vel assensus possunt stare simul, imprudenter altera repudiatur, quia vtraq; perficit intellectũ: maioris autẽ perfectionis est habere plura argumenta pro eadem veritate, quàm vnum tantùm, quamuis hoc sit demonstratiuum. Si autem illa non possunt stare simul, vt opinantur Thomistæ, iam non exercetur prudentia in repudiando, sed adest incompossibilitas in essendo. Sed de hoc plura dicentur infra.

Secundò. Maior est perfectio supernaturalis, quàm quæcumque naturalis, & adeo maior, vt non tantùm gradu, sed & ordine illa excedat hanc; sed cognitio, siue assensus per Fidẽ diuinam est supernaturalis, euidentia verò illa est naturalis; ergo imprudẽter repudiatur illa cognitio pro hac euidẽtia, nẽpe perfectius pro imperfectiori.

Tertiò. Certior est cognitio obscura per Fidem diuinam, quàm cognitio euidens per lumen naturale; ergo, &c.

Quartò. Assensus per Fidem est meritorius apud Deum, vt patet ex Augustino Epist. 105., & de Prædestinatione Sanctorum ca. 2. &

ex

ex D. Thom. 22. qu. 2. ar. 9. Nosque memorauimus Propositione 16.; assensus autem euidens per lumen naturæ non est meritorius apud Deum; sed non est prudentis repudiare hoc meritum; ergo, &c.

Quintò. Repudiare assensum Fidei pro assensu euidenti naturali videtur descendere de tumore animi respuentis humilitatem, & obedientiam Fidei præ inflatione, & gloria scientiæ: at hoc imprudens est, quia peccaminosum. Certè Christianus magis debet gloriari de simplicitate, & humilitate Fidei, quàm de sapientia sæculi, quæ stultitia est apud Deum: ipsique sæculi sapientes, si quando accesserunt ad Fidem, suam sapientiam contempserunt. Ex quibus omnibus apparet, verum esse totũ oppositum: nimirum prudenter repudiari actum scientiæ pro assensu Fidei, si ambo non sint compossibiles. Et audiendus est Apostolus 1. Corinth. 1.: *Scriptum est: Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Vbi sapiens? Vbi scriba? Vbi conquisitor huius sæculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi? Quoniam Græci sapientiam quærunt; nos autem prædicamus Christum Crucifixum, Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam.*

Sextò. Si propter habendam maiorem firmitatem ex euidentia prudenter repudiatur assensus Fidei, id erit verum, etiam si voluntas possit facere, vt assensus Fidei sit magis firmus, quàm mereatur vis rationum; nam etiam si possit dare maiorem ea firmitatem, non tamen tantam, quantam dat euidentia; nihil enim naturaliter potest esse ita firmiter notum, sicut euidens; ergo non rectè ex Propositione priori 19., tamquam ex Antecedenti, infertur hæc 20. tamquam Consequens.

3. Pisani Thomista supra hanc Propositionem obseruat, ex eius damnatione argui posse contra sententiam Thomistarum, putantiũ, Fidem, & scientiam non posse stare simul. Hoc enim posito, sequitur, Fidelem acquirentem scientiam de illis veritatibus Fidei, quæ naturaliter scire possumus, repudiare saltem in causa assensum Fidei erga illas, eò ipso, quo illam scientiam acquirere vult, cum qua non potest stare assensus Fidei; ergo imprudenter Fidelis ille dabit operam scientiæ.

Næc sufficit, quòd retineat Fidem in habitu; quia adhuc repudiat assensum actualem Fidei. Neque, quòd non repudiet pro semper, sed tantùm pro eo tempore, quo habet actum scientiæ, si actus tantùm illi non possunt stare simul, possunt autem habitus; quia adhuc pro aliquo tempore repudiat actum Fidei; neque, quòd retineat actum Fidei in præparatione animi; quia adhuc repudiat actũ

super-

supernaturalem formaliter in se ipso. Hæc omnia Pisani.

Respondet tamen ipse damnari hanc Propositionem tamquam deductam ex decimanona antecedenti, vt, scilicet, ideo prudentis sit repudiare assensum supernaturalem Fidei pro habenda euidenti cognitione, quia ille est minùs firmus, cùm voluntas non possit facere, vt assensus Fidei sit magis firmus in seipso, quàm mereatur vis rationum ad ipsum mouentium. Iuxta autem Thomistas non repudiari ex hoc capite illum assensum; sed tantùm, quia incompossibilis est cum actu scientiæ; nec propriè repudiari; quia repudiatio denotat, vel auersionem animi, vel finem maioris boni acquirendi. Ipsi autem, nec habent animum auersum ab illo assensu Fidei, nec putāt, actum scientiæ esse illo potiorem: immo nec volunt in causa carentiā illius, quia hæc sequitur ex natura rei præter intentionem agentis: *Ex quo*, inquit, *patet, quàm longè sit a damnata Propositione Thomistarum doctrina*

4. Verùm ex his non video soluta superiora Argumenta, quorū nonnulla ab ipso Pisani afferuntur. Semper enim sequitur, illum addiscentem velle carere actu humilitatis, obedientiæ supernaturali, meritorio, magisque certo, pro habendo actu scientiæ humanæ. Nec authores Propositionis dicunt, prudenter præ auersione animi repudiari assensum Fidei; quis enim fidelis hoc dicat? Sed pro habendo actu scientifico. Quare non est facienda vis in verbo *Repudiare*.

Falsò autem dicitur, carentiam assensus Fidei non esse volitam ab illo addiscente, neque in causa: siquidem ille sciens, vt supponitur, ad acquisitionem scientiæ sequi necessariò impossibilitatem illius assensus, vult scientiam acquirere; quare præfert assensum scientificum assensui Fidei. Itaque data responsio est insufficiens.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

DISPVTATIO XVIII.

Contra Propositionem XXI.

Assensus Fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solum probabili reuelationis, immo cum formidine, qua quis formidet, ne non sit loquutus Deus.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 PER Fidem maximè credimus, Deum reuelasse, immo hæc est ratio formalis, qua credimus veritatibus Fidei: quare reuelatio Diuina non tantùm est articulus creditus, sed ratio credendi cæteris: ipsa verò non ex alia ratione formali creditur, sed immediatè per vim luminis Fidei determinati ad essentiendum veræ reuelationi Diuinæ. De quibus omnibus agitur in materia de Fide.

Per Propositionem igitur destruitur certitudo assensus Fidei, & reducitur ad solam probabilitatem, immo ad dubitationem. Si enim probabiliter tantùm cognoscitur reuelatio Diuina, probabiliter tantùm cognosci possunt veritates reuelatæ, quæ non alia ratione cognoscuntur per Fidem, nisi quatenus a Deo reuelatæ; & si de reuelatione dubitatur, dubitari necesse est de veritate reuelata.

Patet hoc ex naturalibus; si enim probabiliter tantùm cognoscitur, aliquod esse colorem, vel de hoc dubitatur, probabiliter tantùm cognoscitur esse visibile, & de ipsa visibilitate dubitatur; sed ita reuelatio Diuina est ratio, cur assentiamur veritatibus reuelatis, sicut ratio coloris est est ratio visibilitatis; ergo, &c. Sic credens dictis Petri, dum dubitat, an aliquid ab eo dictum sit, dubitat quoque, an credat. Sed cùm dubio non stat Fides; immo: *Dubius in Fide infide-*

infidelis est, vt dicitur cap. *Dubius* de Hæreticis; & certè qui dubitat, an credat, nondum credit; ergo, &c.

Probatur id ipsum secundò. Quia reuelatio Diuina est vnus ex articulis Diuina Fide credendis; qui autem de vno articulo Fidei dubitat, totam Fidem amisit, multòque magis, qui de eo articulo dubitat, qui est ratio, cur cæteris credatur, qualis est reuelatio Diuina, vt dictum est. Fides enim fertur in omnia obiecta credenda sub vnica ratione formali reuelationis Diuinæ; ergo non potest ferri in vnam veritatem, & non in aliam, si vtraque proponatur sub ea ratione formali, quia quælibet potentia fertur in omne id, in quo reperitur ratio sui obiecti formalis, aliter in nullum feretur; ergo qui probabiliter tantùm fertur in vnam veritatem reuelatam, eodem modo necesse est, feratur in cætera, & qui de vna dubitat, necesse est, vt dubitet de cęteris; sed Fidei Diuinæ repugnat sola probabilitas, & dubietas; ergo, &c.

Tertiò. Fides cum formidine, vel sola probabilitate reuelationis Diuinæ non sufficit in tota Ecclesia; ergo neque in singulo fidele. Consequentia patet, quia eadem Fides est in tota Ecclesia, ac in singulo fidele. Añs probatur. Quia aliter Ecclesia esset veluti secta Academicorum nihil habentium pro certo, & de omnibus dubitantiũm; &, cùm fundamentum Ecclesiæ sit Fides, ipsum erit labile, non stabile, supra quod firmum ędificium fundari non potest.

Quartò. Assensus Fidei est obedientia intellectus erga Deum reuelantem; vnde Apostolus Rom. 1. ait, se accepisse *gratiam, & Apostolatum ad obediendum Fidei in omnibus gentibus*, id est, vt omnes gentes redderet obedientes Fidei, quod est, credentes; sed est inobediens voluntate non tantùm, qui renuit, sed etiam qui tergiuersatur, aut suspendit, seu differt exequi præcepta; ergo est inobediens intellectu non tantùm, qui dissentit, sed etiam, qui dubitat assentiri. Isque non habet captiuatum intellectum in obsequium Christi, vt loquitur Apostolus 2. Corinth. 10. idest non ligatum, & determinatum, sed solutum, & liberum, seu indifferens; sed vnus ex articulis Fide credendis est reuelatio Diuina; ergo qui de hac dubitat, vel non est certus, est infidelis.

2. Quintò. Ad patranda miracula requiritur Fides omnino certa, & nullo modo hæsitans de patratione miraculi; ergo ad obtinendam salutem non sufficit cognitio probabilis, multò minùs dubia de veritatibus reuelatis, sed requiritur firma, & certa. Antecedens patet ex illo Iacobi 1.: *Postulet autem in Fide nihil hæsitans*. Et: *Qui hæsitat non existimet, quòd accipiat aliquid a Domino*: & ex illo Christi Do-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

mini Marci 11.: *Si quis dixerit huic monti, & non hæsitauerit in corde suo, sed crediderit, &c.* Hinc Petrus ambulans super aquas statim, ac dubitauit, mergi cepit; propter quod audire meruit: *Modicæ Fidei, quare dubitasti?* Vbi obseruat Theophylactus, non totum submersum esse Petrum, quia non omnino abiecit, sed ex parte Fidem retinuit, qua exclamauit: *Domine saluum me fac*, Matth. 14. Hinc ipse Dęmon ęmulatione Diuina certam Fidem exigit a Magis, siue Lamiis, aut Strygibus, vt aliquid in eorum gratiam operetur; quod illi ipsi testantur.

Consequentia probatur. Quia eadem est Fides, qua creduntur reuelata a Deo, & qua patrantur miracula, vt fert communior sententia cum D. Thom. 22. qu. 4. art. 5., & qu. 168. ar. 1. Vel, si est diuersa, vt opinatur Abulensis qu. 163 in cap. 17. Matthęi, absurdum est, vt ad obtinendam salutem sufficiat Fides non certa, sed dubia, ad patranda autem miracula requiratur Fides omnino certa, cùm maius sit illud, quàm istud.

Sextò. Non sufficit ad salutem amare Deum inefficaciter, scilicet, simplici complacentia, aut sine operibus; ergo nec credere Deo cum incertitudine, aut dubio. Antecedens est certum, & Consequentia sequitur ex paritate: in vtraque enim potentia intellectus, & voluntatis debet reformari imago Trinitatis, in hac per Charitatem, in illa per Fidem, & vtraque debet subiici Deo.

In oppositum non reperitur, quod speciali discussione dignum sit.

D I-

DISPVTATIO XIX.

Contra Propositionem XXII.

Non nisi Fides vnius Dei necessaria videtur necessitate medij, non autem explicita Remuneratoris.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 OPPOSITVM deducitur ex illo Apostoli Hebræor. 11.: *Credere oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* Et prorsus gratis, immo absurdè dicitur, primum esse de necessitate medii, secundum verò solius præcepti: cum vtrumque eadem sententia iungatur ab Apostolo, & necessarium dicatur: cùm enim plura alia de necessitate præcepti necessaria sint ad salutem, non suberat ratio, cur Apostolus de Fide Remuneratoris mētionem faceret, & non de vllo alio, si illa Fides tantùm de necessitate præcepti requiritur, sicut multa alia.

Probatur secundò ratione Lyrani in Com. cap. 11. ad Hebreos. Quia mobile rationis compos animi sui motu, vel accessu non solùm intendit terminum motus, sed etiam habet causam, quare moueatur secundùm rationem: terminus autem accessus ad Deum per Fidem est ipse Deus, cui credimus, causa verò est spes remunerationis: si enim nihil sperat a Deo, non mouetur ad ipsi credendum, siue obediendum per Fidem; ergo ita necessaria est Fides remunerationis, sicut Fides existentiæ Dei: sicut enim, qui non credit, Deū esse, non mouetur ad ipsum, ita nec qui non credit, ipsum esse Remuneratorem.

2. Probatur tertiò. Quia ad salutem necessaria est necessitate medii Fides saltem implicita in Christum: sed qui non habet Fidem

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

explicitam Dei, vt remuneratoris, nullo modo potest habere Fidem implicitam in Christum; ergo ad salutem necessaria est Fides explicita Dei, vt remuneratoris.

Maior patet ex scripturis: Actum 4.: *Non est aliud nomen sub Cęlo datum hominibus, in quo oporteat, nos saluos fieri*. Et cap. 12.: *In viro, in quo statuit, Fidem præbens omnibus*. Hinc Augustinus Epistola 157.: *Illa Fides sana est, qua credimus, nullum hominem, siue maioris, siue paruæ ætatis liberari a contagio mortis, & obligatione peccati, nisi per vnum mediatorem Dei, & hominum Iesum Christum*: & affertur a D. Thoma, & Lyrano.

Id etiam debetur gloriæ Christi, qui sua passione nos redemit, quique Saluator est sui corporis, quod est Ecclesia: nullus autem Christo incorporatur, nisi per Fidem eius; ergo nullus saluari potest, nisi per Fidem saltem implicitam eius.

Minor probatur. Quia in Fide præcisa solius existentiæ Dei non continetur implicitè Fides in Christum, vt patet; contineri autem fortè potest in Fide Dei, vt Remuneratoris, scilicet, in Fide prouidentiæ eius ad liberandos, & remunerandos homines secundùm modos sibi notos, & placitos, pro qua liberatione ei placuit, Christum incarnari, & pati: id quod multi opinantur ex Recentioribus, quamuis Nobis non probetur; de qua re infra Disputatione vltima.

Probatur quartò. Quia si non habetur Fides Dei, vt Remuneratoris, non habetur Fides prouidentię eius; si enim Deus prouidus est, remunerator bonos, punitque malos; sed Fides Dei non amplectens prouidentiam eius non est Fides Christiana, sed Epicuri, Democriti, Leucippi, eorumque discipulorum non agnoscentium prouidentiam Dei erga homines, quam Fidem nullus Christianus dicet, sufficere ad salutem; ergo, &c.

3. Contra prædicta argui potest impugnando secundam rationem adductam. Licèt enim causa accessus creaturæ rationalis ad Deum per amorem concupiscentiæ debeat esse spes remunerationis, vel aliquod bonum in creaturam ex Deo resultans, quia ille amor fertur in bonum sibi: tamen causa accessus ad Deum per amorem beneuolentiæ potest esse ipsa Dei bonitas secundùm se absque vllo respectu ad amantem; ergo cognoscens illam bonitatem summam, & infinitam potest exardescere in amorem illius supra omnia, etiam supra se ipsum, quamuis nullam remunerationem aut speret, aut cognoscat; talis autem amor, vel iustificat, vel disponit infallibiliter ad iustitiam: ergo non est necessaria

ria cognitio remuneratoris, ſed ſufficit cognitio Dei. Et hoc eſt fundamentum Propoſitionis damnatæ.

Reſpondetur, amorem puræ charitatis, qua amatur Deus præciſè propter ſuam bonitatem, eſſe longè perfectiorem amore, quo amatur vt bonus nobis; naturalis autem progreſſus eſt de imperfecto ad perfectum: ergo priùs amatur a nobis Deus, vt bonus nobis, ſeu vt Remunerator, quàm vt bonus in ſe; ideo Apoſtolus ait, quòd accedentem ad Deum oportet credere, quòd Deus ſit, & Remunerator ſit: fertur enim primò in Deum, vt bonum ſibi.

Præterea. Primus amor cuiuſque eſt erga ſeipſum; ergo priùs fertur in Deum, vt bonum ſibi, quàm vt bonum in ſe ipſo.

DISPV-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

DISPVTATIO XX.

Contra Proposit. XXIII.

Fides latè dicta ex testimonio Creaturarum, similiue motiuo sufficit ad iustificationem.

CAPVT I.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 TESTIMONIVM Creaturarum de existentia Dei, eiusque perfectionibus, est species, & ordo earum; ex iis enim illæ deducuntur; quod eleganter expressit Augustinus 10. Confess.c.6. *Dixi omnibus, quæ circumstant fores carnis meæ; dixistis mihi de Deo meo, quòd vos non estis: dicite mihi de illo aliquid: & clamauerunt voce magna: Ipse fecit nos. Interrogatio mea, intentio mea, & responsio eorum species eorum.* Et hæc deductio est etiam euidens, vt fert comunis sententia, de qua Bellarminus tom.3. Controu. Disput. de Gratia, & libero arbitrio lib.4. cap.2., indicatque Augustinus vbi supra dicens: *Et clamauerunt voce magna:* per magnitudinem etenim clamoris intelligenda est euidentia ostensionis. Habetur quoque ex scripturis. Sap.13.5.: *A magnitudine speciei, & creaturæ cognoscibiliter poterit creator eorum videri.* Et nu.9.: *Si tantum potuerunt scire, vt possent æstimare sæculum, quomodò huius Dominum non faciliùs inuenerunt?* Et Rom.1.20. *Inuisibilia ipsius a creatura mundi per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque eius virtus, & Diuinitas; itaut sint inexcusabiles.* Hinc etiam ex gentibus Philosophi existentiam Dei cognouerunt, quam Plato, & Aristoteles argumentis quoque probarunt.

Igitur

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Igitur testimonium creaturarum est fundamentum illud, siue motiuum, quod sui specie, & ordine tribuunt intellectui ad inferendam per discursum existentiam Dei, aliasq; eius perfectiones, tamquàm authoris earum: ergo impropriè, & metaphoricè appellatur testimonium, cui adhibeatur fides: hæc enim est simplex assensus, qui præstatur voluntariè assertioni testificantis; at ex creaturis euidenter via causalitatis efficientis, vel finalis deducitur existentia Dei, eiusque perfectio, atque adeo cum necessitate assensus; ergo hæc notitia, vel assensus non est fides, & illud motiuum non est testimonium. Videntur igitur callidè sic vocata, quia, scilicet, per scripturas, & Patres, ad iustificationem necessaria est Fides; ne igitur videatur Propositio ab hac doctrina discedere, motiuum ex creaturis ad inferendam existentiam Dei vocat testimonium creaturarum, & assensum illum necessarium propter euidentiam vocat fidem, cùm tamen adeo diuersus sit, & hic assensus a fide, & hoc motiuum a testimonio, vt Gregorius hom. 26. in Euang. dixerit: *Quæ apparent, iam fidem non habent, sed agnitionem.* Sic verbis fucantur res, ne falsitas discernatur a veritate.

2. Quòd igitur hæc fides metaphoricè potiùs, quàm latè dicta, ex testimonio metaphoricè pariter dicto, non sufficiat ad iustificationem, probatur primò. Ad iustificationem requiritur fides subiugans, & humilians animam Deo, iuxta illud Apostoli Rom. 1.: *Ad obediendum fidei.* Et cap. 16.: *Ad obeditionem fidei.* Et 2. Corinth. 12.: *Captiuantes omnem intellectum in obsequium Christi.* Vnde Augustinus de Agone Christiano cap. 12.: *Fides est prima, quæ subiugat animam Deo.* Sed in eo, quòd intellectus ex creaturis euidenter infert existentiam Dei, eique assentit, nulla est subiugatio, nulla obedientia, nulla captiuatio mentis in obsequium Dei, sed tantùm exercitium virtutis intellectiuæ, seu speculatio, ex quo potius superbia exoritur, iuxta illud Apost. *Scientia inflat*; ergo talis assensus, siue fides non sufficit ad iustificationem; aliter Fides nostra esset in sapientia hominum, & sæculi, atque in persuasibilibus, & doctis eius verbis, quod reprobat Apostolus 1. Corinth. 2. Qui etiam Hebreor. 11. dicit: *Fidem esse argumentum non apparentium.* At notitia Dei ex creaturis est apparens, & euidens; ergo hæc notitia non est ea fides, quam requirit Apost. ad iustificationem, quaq; ibi probat, antiquos iustos placuisse Deo.

Secundò. Ad iustificationem requiritur Fides concepta ex pio credulitatis affectu; sed Fides, seù potius assensus de existentia Dei per discursum ex creaturis. non est ex pio affectu, immo non est

est voluntarius, sed necessarius, saltem quantùm ad specificationem; ergo non sufficit ad iustificationem. Maior patet, tum ex communi doctrina Patrum, & Theologorum, tum quia infidelis dicitur impius, quia, scilicet, caret pio credulitatis affectu.

Tertiò. Fides necessaria ad iustificationem est donum Dei ex gratia per Christum; sed assensus ille per discursum naturalem non est ex gratia per Christum; ergo, &c. Maior est dogma Fidei contra Pelagianos asserentes, nos ex viribus nostris posse habere Fidem, de quo Augustinus integro opere de Prædestinatione Sanctorum, & passim aliis in libris contra Pelagianos: itaut ipsum initium Fidei, immo, & credulitatis affectus gratiæ Dei per Christum deputandus sit, vt definit Arausicanum Canone 8., & Trident. sess. 6. Canon. 3. Hinc Fidem a Deo docemur, tamquàm a Magistro, vt habetur Isaiæ 54. 13.: *Erunt omnes docibiles Dei*, iuxta septuaginta, vel iuxta vulgatam editionem: *Vniuersos filios tuos doctos a Domino*. Propterea Christus Ioann. 6.: *Omnis qui audiuit a Patre, & didicit, venit ad me*. Et: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*. Traxerit, inquam, non tantùm per diffusionem Charitatis, sed etiam per infusionem Fidei. Proculdubiò autem pertinet ad gratiam Christi fieri membrum Christi, at id nobis donatur per Fidem. Ideo etiam pro Infidelibus oramus Deum, vt ipsos moueat ad Fidem, &, cùm quis eorum crediderit, Deo gratias agimus. Minor patet; nam assensus ille est purè naturalis, & causatus necessariò ex euidentia discursus; opera autem purè naturalia non fiunt ex gratia per Christum, sed ex viribus naturæ.

3. Quartò. Fides, quæ iustificat, meritum habet apud Deum, vt enim ait Augustinus Epistola 105. ad Sixtum: *Neque enim nullum est meritum Fidei*. Et de Prædestinatione Sanctorum cap. 2.: *Quis dicat eum, qui credit, ab eo, in quem cœpit credere, nihil mereri?* Et Sancta Ecclesia in Secreta pro Defunctis orat Deum: *Vt quibus Fidei Christianæ meritum contulit, donet & præmium*. Propterea idem Augustinus negat vbique, Fidem esse ex nobis, quia tunc cætera Dei dona tribuerentur merito Fidei, & sic Gratia non esset Gratia, quia ex meritis. Tamdem, Fidem esse meritoriam docet D. Thomas 22. quæst. 2. art. 9. Sed assensus naturalis existentiæ Dei per rationes naturales non habet meritum apud Deum; ergo non iustificat.

Quintò. Fides nostra, qua iustificamur: *Est Victoria, quæ vincit mundum*, prima Ioann. 5. Sed cognitio naturalis existentiæ Dei

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

ex Creaturis non est victoria, quæ vincit mundum, quis enim hoc dicat? ergo, &c.

Sextò. Fides, quæ iustificat, est ex reuelatione Dei per scripturas, aut per Ecclesiam, vnde se extendit ad omnia reuelata quantacumq; sint, & quantumcumq; diuersa, quia vnicam habet rationem formalem assentiendi, reuelationem illam. Sed assensus de existentia Dei per rationes naturales non est ex illa reuelatione Dei, & propterea non se extendit ad alias veritates reuelatas, immo potest stare cum dissensu ad illas; ergo ille assensus non iustificat.

Septimò. Fides iustificans est in omnibus, qui propterea dicuntur fideles; sed assensus ille non est in omnibus, sed tantùm in Philosophis; nec ab eo quis dicitur fidelis, sed sciens; ergo assensus ille non iustificat.

Octauò. Per fidem iustificantem incipit renouari imago Deitatis in homine deformata per peccatum, & indui nouus homo expoliato vetere iuxta illud Apost. *Expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, & induentes nouum eum, qui renouatur in agitionem secundùm imaginem eius, qui creauit illum.* Renouatur enim in intellectu per Fidem, in voluntate per Charitatem; sed per assensum illum, non incipit renouari imago Deitatis in anima, nec exui vetus homo ad induendum nouum; nam assensus ille ex viribus naturæ est; nullus autem fidelis dicet, hominem posse viribus suis reformare in se ipso imaginem Deitatis, aut induere nouum hominem exuto vetere; ergo, &c.

Nonò. De his, qui per legem se iustificari putabant, ait Apostolus Galat. 5. *Euacuati estis a Christo, qui in lege iustificamini, a gratia excidistis*; ergo multò grauius ex dolore Christiano, vt ait Augustinus de Natura, & Gratia cap. 2. & 40. increpandi sunt, qui putant se iustificari per naturam, & omnino a se ipsis: sequitur enim infalibiliter: *Ergo Christus gratis mortuus est; ergo euacuatum est scandalum Crucis*, Galat. 5. Falsum etiam erit, quod ait idem Apost. ibidem: *Nos Spiritu ex Fide Spem iustitiæ expectamus*, si iustitia per naturalem virtutem haberi potest. Hinc idem Augustinus. 4. contra Iuli. cap. 7. de Pelagianis ait: *Hec est, vnde vos maximè Christiana detestatur Ecclesia, quia introducitis hominum genus, quod placere Deo possit sine Fide Christi lege naturæ*; & 7. Confess. cap. 20. dicit, quòd licèt ipse ex libtis Platonicorum cognouisset Deum, tamen, *nisi in Christo Saluatore nostro viam Dei quæreret, non peritus, sed periturus erat.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Decimò. Non iustificat nisi Fides in Christum; sed Fides in Deum ex testimonio creaturarum non est fides in Christum; ergo ea non iustificat. Maior patet ex Euangelicis, & Apostolicis litteris, in quibus solus Christus, & Fides in eum dicitur causa nostræ iustitiæ, & salutis. Minor probatur. Quia per discursum naturalem ex creaturis non potest deduci Christus, cùm ipse omnino liberè, & supra exigentiam naturæ destinatus a Deo sit, sive in remedium naturæ lapsę per peccatum (qui status naturæ neque naturaliter cognosci potest) siue in exaltationem eiusdem.

Et dato, quòd possit inferri, non tamen ea propter Fides, seu cognitio Dei ex creaturis esset Fides in Christum; non enim cognitio principii in intellectu humano est cognitio omnium conclusionum ex eo deducibilium, immo possunt ex ignorantia illationis aliquæ ex eis negari; sicque agnoscens Deum ex creaturis potest non solùm non cognoscere (quod accidit omnibus sęculi Philosophis) sed etiam negare Christum.

Vndecimò. Deus non iustificat, nisi quos vocauit, Roman.8. Sed cognitio Dei ex creaturis non est ex vocatione Dei, sed ex viribus naturæ; ergo, &c.

CAPVT II.

Ostenditur, nulli dari auxilium necessarium ad seruandam legem, & charitatem habendam, nisi habenti Fidem in Christum, ideoque Fidem in Deum ex testimonio Creaturarum non sufficere ad iustificationem.

DVodecimò. Fides non iustificat sola, vel formaliter, requiruntur enim charitas, & opera in adultis, Iacobi 2., & ex Tridentino sess.6. cap.7., & can.9. quæ charitas, & opera, seu obseruantia legis non possunt haberi sine speciali auxilio gratiæ per Christum, quòd supponitur hic, & ex dicendis patebit; itaque eo

eo sensu dicitur fides iustificare, quia eius intuitu, siue merito conceduntur illa auxilia, vnde dicitur initium, fundamentum, & radix nostrę iustificationis ex eodem Tridentino ibidem cap.8. Ergo Fides, cuius intuitu non conceduntur illa auxilia, non iustificat, idest, non est fundamentum nostræ iustificationis.

Sed illa non conceduntur intuitu, vel merito Fidei de existentia, & prouidentia Dei ex testimonio creaturarum, sed tantùm Fidei in Christum; ergo fides illa non sufficit ad iustificationem.

Minor probatur primò. Quia Fides in Christum est initium, & fundamentum iustificationis, quod nullus fidelis negabit; aliter aut Christus non esset fundamentum nostræ iustitiæ, aut aliud fundamentum poneretur, præter id, quod positum est, Christus Iesus, contra sententiam Apostoli. 1. Corint. 3. Sed in ędificio nihil est ante fundamentum, nec ædificium Christianæ sanctitatis potest habere duo fundamenta; ergo Fides illa naturalis de existentia Dei, quæ præcedit fidem in Christum, & ab ea diuersa est, non est fundamentum nostrę iustificationis.

Secundò. Christus non influit nisi in membra mystica sui Corporis, quibus ipse est caput, idest, non largitur auxilia suæ gratiæ nisi credentibus in ipsum; per Fidem enim in eum incorporamur ipsi, vt notum est fidelibus; sed habens solam fidem naturalem de existentia Dei non est membrum Christi, aliter & Plato, & Aristoteles, & plurimi ex sęculi Philosophis fuissent membra Christi; ergo ipse non recipit influxus gratiæ Christi, & per consequens illa eius fides non est fundamentum, & radix iustificationis. Maior patet; quia caput naturale non influit nisi in membra sibi vnita, seu in suo corpore existentia; & inde translata est vox, vt Christus dicatur Caput, & fideles, siue Ecclesia corpus, siue membra eius, quia, scilicet, Christus non influit, nisi in sui fideles.

Tertiò. Auxilia gratiæ ad implendam legem impetrantur per Fidem in Christum; vnde August. concio. 16. in Psal. 118. initio, & alibi: *Fides impetrat, quod lex imperat*, & loquitur de fide in Christum; ergo ea non conceduntur non habenti eam fidem.

Quartò. Charitas, & opera sunt post Fidem, sicut ædificium post fundamentum; ergo non dantur auxilia ad ea nisi habenti fidé, sicut non construitur ędificium nisi iacto fundamento.

Quintò. Charitas est perfectior Fide explicita Christi. 1. Corit. 13., sed naturalis, & ordinatus processus est ab imperfecto ad perfectum; ergo priùs datur Fides explicita in Christo, deinde auxi-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

lia ad Charitatis actum eliciendum, aliter Dei opera non essent ordinata.

CAPVT III.

Probatur idem ex Sacris litteris, & Augustino.

1. SEd maximè illa Minor probatur ex Apostolicis litteris. Paulus enim Galat. 3. pronuntiat, omnes, qui sunt ex operibus legis, idest, qui tenentur ad facienda opera legis, esse sub maledicto, eo quia Moyses scripsit Deuteronom. 27. 26.: *Maledictus omnis, qui non permanserit in omnibus, quæ scripta sunt in libro legis, vt faciat ea*. Ergo ideo maledicti sunt omnes, qui sunt ex operibus legis, quia eam non seruant; ideo autem nullus seruat, nisi quia nec potest per ipsam, scilicet, legis doctrinam, sed indiget auxilio gratiæ per Christum. Aliter posset aliquis effugere illud maledictum sine Christo, eiusque auxilio gratiæ, quod repugnat Apostolo immediatè subdenti: *Christus nos redemit de maledicto legis; &, quòd in semine Abrahæ, quod est Christus, benedicentur omnes gentes*; ille autem benediceretur in se ipso propter obseruantiã legis viribus suis.

Præmisit autem immediatè idem Apostolus: *Neminem in lege iustificari apud Deum, quia iustus ex Fide viuit, lex autem non est ex Fide*. Ex ea autem Fide viuit iustus, quæ est Christi Iesu, qui nos redemit de maledicto legis. Ex quo etiam sequuntur duo. Primũ, quòd Fides in Deum Prouisorem non iustificat; nam hæc Fides in primo præcepto legis indicebatur Hebræis; & tamen legem illam non iustificare docet hic Paulus. Secundum. Quòd Fides illa non sit Fides in Christum; nam hanc Fidem ab illa lege distinguit Apostolus. Ergo non habens Fidem in Christum non habet vires ad implendam legem, & ideo est sub maledicto; ergo vires, siue auxilia ad illam implendam, non dantur nisi habenti fidem in Christum. Ita hunc locum exponit Augustinus in Exposit. cap. 2. ad Galat.: *Scientes, quoniam non iustificatur*, inquit, *homo ex operibus legis, nisi per Fidem Christi Iesu, vt impleat opera legis, adiuuantem infirmitatem suam, non merito suo, sed gratia Dei*. Et in exposit. cap. 3. ait,

ideo

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

ideo omnes, qui ſunt ſub lege, eſſe ſub maledicto, quia eam obſeruant ex cupiditate rerum temporalium, & timore eas amittendi, vel pęnas in lege præſcriptas declinandi, non gratis, & ex charitate, ſeu liberè, quæ libertas non datur niſi credentibus in Chriſtum. Ergo ſecundùm Auguſtinum Charitas, vel auxilia ad eius actum eliciendum, vt liberè ſeruetur lex, non datur niſi credenti in Chriſtum. Hinc Arauſicanum cap. 21.: *Ideo Chriſtus non gratis mortuus eſt, vt & lex per illum impleretur, qui dixit*: Non veni ſoluere legem, ſed adimplere; ideſt, vt impleretur per auxilium eius, quod datur merito paſſionis eius credentibus in eum. Qui autem eam ſeruant ex cupiditate, & timore, non totam eam ſeruant, niſi fortè quoad actus externos; præuaricantur enim præcepta: *Diliges*. Et: *Non concupiſces*. Quæ ſunt veluti præcepta generalia continentia totam legem, vt ipſe Auguſtinus ait de Perfectione Iuſtitiæ cap. 5. Non enim præceptum dilectionis poteſt ſeruari ex timore: *Timor enim non eſt in charitate, ſed perfecta charitas forâs mittit timorem, quoniam timor pęnam habet*, 1. Ioann. 4. Hinc Apoſtolus Galat. 6.: *Qui volunt placere in carne, hi volunt vos circumcidi, tantùm, vt Crucis Chriſti perſecutionem non patiantur. Neque enim, qui circumciduntur, legem cuſtodiunt*. Quæritur autem hic, quare de omnibus circumciſis pronuntiet, quòd legem non cuſtodient, cùm multi ex illis legem cuſtodierint. Aut ſi dicatur, id intelligi tantùm de his, qui poſt Euangelium ſuaſu Pſeudo Apoſtolorum circumcidebantur; quare hoc etiam vniuerſaliter de illis pronuntiet. Non enim omnes illi, eorumque mores agnoſcebantur a Paulo, neque id temerè dixit. Quam difficultatem non attigit Lyranus, dum in Poſtilla huius loci dicit, ideo illos non ſeruare legem, quia in multis eam tranſgrediebantur. Proculdubio enim, vbi non eſt obſeruantia, eſt tranſgreſſio, & vbi eſt tranſgreſſio, non eſt obſeruantia. Sed quæſtio eſt, quare Apoſtolus tam diſertè de omnibus circumciſis, aut ſaltem de illis, quos memorauimus, pronuntiet, quòd legem non cuſtodiant. Et non aliud reſponderi poteſt, niſi quia non poterant ex vi circumciſionis, ſiue legis; quia ad obſeruantiam legis requiritur auxilium gratię per Chriſtum, quod non datur merito circumciſionis, ſed ex Fide in Chriſtum. Atque id pertinebat ad intentum Apoſtoli ibi ſuadentis, non aliam eſſe viam ad ſalutem, niſi Chriſtum per Fidem in ipſum, &, quòd ſpes iuſtitiæ eſt expectanda ſpiritu ex Fide, non ex circumciſione, aut operibus legis ſine fide, nam *in Chriſto Ieſu neque circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed Fides, quæ per Charitatem operatur*. Ergo ſecundùm

Apo-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Apostolum non datur auxilium gratiæ necessarium ad seruandam legem, nisi habentibus Fidem in Christum.

Ita colligitur ex Augustino exposit. 6. cap. ad Galat. versùs finem: *Cùm docuisset*, inquit, *Apostolus, opera ipsa legis, quæ sunt salubria, & ad bonos mores pertinent, dilectione Fidei, posse tantummodo impleri, &c.*, & paulo post: *Illam dicit custoditionem legis, non occidere, non mæchari, non falsum testimonium dicere, &, si quæ huiusmodi ad bonos mores pertinere manifestum est, quæ nisi charitate, & spe bonorum æternorum, quæ per Fidem accipiuntur, compleri non posse iam dictum est*. Ideo Apostolus, vt obseruat idem August. dixit: *Cogunt vos circumcidi, tantùm, vt Crucis Christi persequutionem non patiantur*, a Iudæis, scilicet, qui æmulatores erant legis, vt hinc manifestum faceret, eos non verè, aut totam legem seruare, quia, scilicet, eam seruabant ex timore, quo non potest seruari præceptum dilectionis primum, & maximum in lege.

2. Idipsum apertissimè docet Apost. Rom. 3. 10: *Causati sumus, Iudæos, & Græcos omnes sub peccato esse, sicut scriptum est*. Quia non est iustus quisquam, non est, qui faciat bonum, non est vsque ad vnum. Quod dixit Dauid Psalm. 3. & 12. Proculdubio autem obseruantia legis bona est, sicut ipsa lex, & mandatum, vt idem Apost. ait cap. 7. 12. Ergo, si nullus, neque ex Iudæis facit bonum, nullus seruat legem. Quo sensu autem nullus ex Iudæis seruat legem, cùm tot viri Sancti, quibus testimonium iustitiæ reddit ipsa Diuina Scriptura, apud Iudeos fuerint, nisi quia non seruant eam ex vi naturæ, vel circumcisionis, vel legis, sed ex auxilio gratiæ per Fidem in Christum? Etenim necessitatem illius Fidei hic docet, & inculcat Apostolus, proptereaque legi opponit Fidem, & Iudæorum retundit superbiam gloriantium de lege. Ergo nulli datur auxilium gratiæ ad seruandam legem nisi habenti fidem in Christum.

Hinc Heronymus lib. 1. aduersùs Iouinianum: *Post diluuium, inquit, cum datione legis, quam implere nullus potuit, carnes ingestæ sunt, &c.* Nullus, scilicet, potuit per vires arbitrii, vel ipsius legis, sed solùm per gratiam Fidei in Iesum Christum Dominum Nostrum.

Ideo idem Apost. Rom 8. & 9. dicit, hominem iustificari per Fidem in Christum gratis, & sine operibus: *Ei enim, inquit, qui operatur, merces non imputatur secundùm gratiam, sed secundùm debitum. Ei verò, qui non operatur, credenti autem in eum, qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam secundùm propositum gratiæ Dei. Sicut, & Dauid dicit, Beatitudinem hominis, cui Deus accepto*

fert

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

fert iustitiam sine operibus. Si autem sine fide adessent, vel adesse possent opera, & dilectio Dei super omnia, posset iustificari, vel etiam iustificaretur homo ex operibus sine fide, quia, qui diligit Deum, ab eo diligitur, & peccata ei remittuntur. Ergo supponit Apostolus, ea opera non posse adesse in infideli. Nulla autem afferri potest ratio, cur in carente fide in Christum non possint adesse opera bona, & dilectio, nisi quia illa fieri non possunt sine auxilio gratiæ per Christum. Ergo concludendum est, nulli de mente Apostoli conferri auxilium ad ea implenda, nisi habenti fidem in Christum; & ideo quemcumque iustificari gratis per fidem, idest, sine operibus præcedentibus.

3. Rursus ad Galat. 3. post quam dixit, Abrahę non ex lege, immo ante legem, sed ex promissione donatam esse hæreditatem, subdit: *Lex ergo aduersus promissa Dei? Absit. Si enim data esset lex, quæ posset viuificare, verè ex lege eßet iustitia; sed conclusit scriptura omnia sub peccato, vt promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus.* Alludit Apost. ad verba Christi Dñi Lucę 10. 28., quibus Legis perito interroganti: *Quid faciendo vitam æternam habebo?* respondit: *Hæc fac, & viues*, idest, custodi præceptum dilectionis Dei, & proximi; & subdit Euangelista: *Ille autem volens iustificare seipsum*. Vbi manifestè ostenditur, idem esse iustificare, & viuificare. Certum est autem, non aliter posse hominem per legem viuificari, seù, vt loquitur August. in hunc locum *iustificari*, nisi per eius obseruantiam; ergo, cùm dicit Apostolus, neminem posse iustificari per legem, significat, non sufficere legem ad obseruantiam eius, sed requiri vires gratię; vnde, cùm proposuisset interrogationem: *Quid igitur Lex?* Respondet.: *Propter transgressiones posita est, donec veniret semen, cui promiserat*; idest, vt explicat Augustinus, data est lex, non vt tolleret, sed ostenderet peccata, & simul hominum infirmitatem non valentium ex suis viribus illam implere, vt sic humiliati confugerent ad gratiam mediatoris per Fidem in ipsum, sine qua omnia conclusa sunt sub peccato. Quem sensum etiam expressit Rom. 4., vbi, cùm dixisset, non per legem, sed per iustitiam Fidei factam esse promissionem Abrahæ, vt hæres esset mundi, subdit, quasi probans suum dictum: *Lex enim iram operatur. Vbi enim non est lex, nec præuaricatio; ideo ex fide, vt secundùm gratiam firma sit promissio omni semini*. Vbi manifeste probat, ideo non posse per legem perueniri ad hæreditatem, quia lex non potest impleri viribus legis, aut arbitrii, quinimmo præuaricatores facit, vnde etiam dixit: *Lex præuaricationis gratia posita est*. Et: *Lex in-*

trauit, vt abundaret delictum) quia non tollit concupiscentiam, immo sui prohibitione illam auget. Ergo iuxta Apostolum, ideo non est per legem iustitia, aut hæreditas, quia ad eam implendam, non sufficit ipsa, nec vis arbitrii, immo requiritur auxilium gratiæ; quòd, si ad implendam legem sufficeret ipsa lex cum facultate arbitrii, per legem esset iustitia; certum enim est, haberi iustitiam seruatis præceptis legis, seu impletis. Sed dicit, iustitiam haberi ex Fide Iesu Christi; ergo significat, non dari vires gratiæ ad implendam legem, nisi habentibus fidem Iesu Christi. Ita exponit August. in exposit. ca.3. ad Galat.: *Superbienti populo lex posita est, vt quando gratiam charitatis nisi humiliatus accipere non posset, & sine hac gratia nullo modo præcepta legis impleret, transgressione humiliaretur, vt quæreret gratiam, nec se suis meritis saluum fieri, quod superbum est, opinaretur; vt esset, non in sua potestate, & viribus iustus, sed in manu mediatoris iustificantis impium.*

4. Idem Apostolus Rom.3.: *Ex operibus*, inquit, *legis non iustificabitur omnis caro coram illo. Per legem enim cognitio peccati. Nunc autem sine lege iustitia Dei manifestata est. Iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi in omnes, & super omnes, qui credunt in eum. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiatorem per Fidem in Sanguine ipsius, vt sit ipse iustus, & iustificans eum, qui est ex fide Iesu Christi, &c.* Hic Apostolus euidenter docet, nullam carnem, idest, nullum hominem iustificari coram Deo ex operibus legis, quia per legem tantùm habetur cognitio peccati, non ministrantur vires ad eam perficiendam. Ergo, cùm dicit, iustificari hominem ex Fide Iesu Christi, docet, non dari vires illas nisi habenti eam fidem. Ideo cap.4. dicit: *Lex iram operatur.* Et: *Lex intrauit, vt abundaret delictum.* Quia, scilicet, ostendens peccata, neque ad ea vitanda vires subministrans, reos peccati constituebat, qui sub ipsa erant. At habenti fidem in Christum illæ vires tribuuntur.

Quod ipsum docet August. exposit. quarumdam Propositionum in hac Epist. num.19.: *Ea ipsa, quæ non poterant impleri per legem, per fidem impleta sunt*: quia, scilicet, per fidem concessa sunt auxilia gratiæ ad legem implendam. Et rursus num.13.: *Per legem cognoscimus tantùm peccata, non vitamus, pugnamus, sed vincimur. Fatemur enim mala esse, quæ facimus, & fatendo mala esse, vtique nolumus facere; sed, quia nondum est gratia, superamur.* Et præfatione in exposit. Epist. ad Galat. postquam dixit, Deum dedisse legem ad demonstranda peccata, non auferenda: *Non enim*, subdit, *aufert peccata,*

cata, nisi gratia Fidei. Si autem non habens fidem in Christum posset diligere Deum super omnia, quod est primum mandatum legis, posset per eam dilectionem auferre peccatum. Dixit enim Dominus Magdalenæ: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*, atque adeo non sola gratia Fidei auferret peccatum. Idem docet August. in omnibus operibus contra Pelagianos, & Semipelagianos. Nec dissimiliter loquitur Theophylactus in expositione huius loci Apostoli.

Quare abiicienda est expositio Lyrani, dicentis, eam tantùm iustitiam ab Apostolo denegari carentibus fide Christi, quæ sit perfecta, & reddat hominem dignum vita æterna: *Potest enim*, inquit, *aliquis esse iustus iustitia politica per obseruantiam legis naturæ, & iustitia legali per obseruantiam legis Mosaycæ*. Abiicienda, inquam, est; cùm enim Apostolus dicat, neminem iustificari per legem, quia lex tantùm ostendit peccata, omnesque, qui sunt sub lege, esse sub maledicto, quia eam non seruant, & quòd etiam de Iudæis verificatur: *Non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum*, neque ab hoc maledicto liberare, atque ad iustitiam perducere, nisi Christum per fidem in eum, ipse proferre audet, posse impleri legem naturę, & Moysis (quæ quantùm ad præcepta moralia ipsa lex naturæ est) & consequenter fieri bonum absque Christo, & Fide in eum. Iustum etiam ex obseruantia legis naturæ, & Mosaycæ excludit a vita æterna, seu Regno Dei, cùm Christus dixerit Matth. 19.: *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata*, & Augustinus 4. contra Iulian. cap. 3.: *Per quod vera iustitia, per hoc & Regnum Dei, Deus namque ipse, quod absit, erit iniustus, si ad eius Regnum verus non admittatur iustus*. Et euidentiùs de Natura, & Gratia cap. 2. quòd, si natura humana potest sibi sufficere ad implendam legem, seruandamque iustitiam, de præmio debet esse secura, idest, de vita æterna, etiam si eam Fides latuerit Sanguinis Christi, & nulla fuerit imbuta fide passionis, & resurrectionis eius: quam iustitiam, & obseruantiam legis in eo statuit, vt credatur in Deum, qui fecit Cęlum, & Terram, ipsamque animam, & in adimpletione voluntatis eius per rectam vitam. Et rursus contra Iulian. cap. 3., cùm Iulianus dixisset: Gentiles esse steriliter bonos, quia non propter Deum faciunt bona, quæ faciunt, & ideo, ab eo vitam non consequuntur æternam, infert contra ipsum: *Iustus ergo Deus, & bonus, bonos est in mortem missurus æternam?* Dilectio quoque Dei super omnia reddit diligentem dignum vita æterna, quæ tamen pertinet ad legem naturæ; ergo obseruantia legis naturę facit hominem ea vita di-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

gnum. Perperam autem Lyranus hanc obſeruantiam appellat iuſtitiam politicam. Hęc enim iuſtitia conſiſtit in obſeruantia legis per actus externos, de quibus præcipiunt, & iudicant legumlatores, & iudices Politiæ. Lex verò naturæ etiam ad actus internos extenditur. Ergo ideo ſine Fide in Chriſtum non poteſt haberi iuſtitia, quia ſine ea non tribuuntur auxilia gratiæ ad legem ſeruandã, quæ per ſolas vires naturæ, aut legis doctrinam ſeruari non poteſt. Ergo non eſt diſtinguenda duplex iuſtitia, alia ſine fide, alia per fidem, ſed agnoſcendum eſt beneficium fidei, per quam impetrantur auxilia neceſſaria ad implendam legem, cuius adimpletio eſt Iuſtitia.

5. Rurſus idem Apoſt. Philippenſ.3. poſtquàm dixit, ſe ſecundùm iuſtitiam, quæ in lege eſt, conuerſatum ſine querela, ſubdit: *Quæ mihi fuerunt lucra, arbitratus ſum propter Chriſtum detrimenta. Exiſtimo omnia detrimentum eſſe propter eminentem ſcientiam Ieſu Chriſti Domini mei, propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror vt ſtercora, vt Chriſtum lucrifaciam, & inueniar in illo, non habens meam iuſtitiam, quæ ex lege eſt, ſed illam, quæ ex Fide eſt, Ieſu Chriſti, quæ ex Deo eſt iuſtitia in Fide.* Certè autem non arbitratus eſſet detrimentum, & ſtercora obſeruantiam legis naturę, & moralia præcepta legis ſcriptæ, ſaltem propter dilectionem Dei ſuper omnia, quæ eſt primum, & maximum vtriuſque legis mandatum, & quam ipſe adeo extollit 1. Corinth. 13., maximè, cùm etiam poſt fidem, legem illam ſeruare debuiſſet, ſicut & ſeruabat; ergo loquitur de obſeruantia tantùm exteriori legis, in qua dicit, ſe conuerſatum ſine querela (quia actio querelæ non datur niſi propter externas tranſgreſſiones); ergo indicat, ſe ante Fidem in Chriſtum non obſeruaſſe illam legem, niſi tantùm extrinſecè, & in conſpectu hominum, qui proinde de eo queri non poterant, vt ait Auguſtinus ſer.2. in Dominica 5. Epiphaniæ, qui eſt 49. de Tempore; quæ obſeruantia verè eſt detrimentum, & ſtercus, quia nihil prodeſt ad ſalutem, & eſt inſuper hypocriſis (inde fortaſſe Chriſtus Phariſęos, de quorum ſecta ſe fuiſſe hic dicit Apoſtolus, iactantes ſupra cæteros obſeruantiam legis, ſępe vocat hypocritas, quia eam exteriùs tantùm, idque inanis gloriæ cauſa ſeruabant) Ergo ſine fide in Chriſtum ſeruari verè non poteſt lex naturæ; ſed non alia ratione ſeruari non poteſt, niſi quia non dantur auxilia neceſſaria ad eam ſeruandam non habenti fidem in Chriſtum; ergo, &c.

Hinc Theophylactus explicans hæc Apoſtoli verba: *Vt non habeam,* inquit, *meam iuſtitiam, quæ eſt ex operibus legis, tamquam*

ea per-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

ea perfecerim ; neque enim iustitia erit ex operibus, quandoquidem, nec quisquam ea perfecerit.

6. Vlteriùs. Nullus potest exuere veterem hominem, & induere nouum, nisi ex auxilio Christi per Fidem in ipsum. Sed qui seruat legem exuit veterem hominem, & induit nouum; ergo. &c. Maior a nullo, vt arbitror, fideli negabitur; est enim magnum Dei donum per Christum, vt exuamur vetustate, & induamur nouitate. Probatur tamen ex Apostolo Colossens.3. 9.: *Expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, & induentes nouum, qui renouatur in agnitionem* (vtique per Fidem) *secundùm imaginem eius, qui creauit illum, vbi non est Gentilis, & Iudæus, &c., sed omnia, & in omnibus Christus*. Et Ephesior.4. 22. *Deponite vos secundùm pristinam conuersationem veterem hominem. Renouamini autem spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem, qui secundùm Deum creatus est in iustitia, & sanctitate veritatis*. Et Rom.6. 4. *Consepulti sumus cum Christo in Baptismo per mortem, vt quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus*, Et Galat.5. 15.: *In Christo Iesu, neque circumcisio aliquid valet, neque preputium, sed noua creatura.*

Minor probatur ex eodem Apostolo loc. cit. Nam Rom.*6.* explicat, eam esse mortem nostram cum Christo, vt vltra non seruiamus peccato, sed viuamus Deo in Christo Iesu. Et Coloss.1. explicat, indumentum noui hominis esse, habere virtutes, vnde ait: *Induite vos viscera misericordiæ, benignitatē, humilitatem, modestiam, patientiam, super omnia autem charitatem*. Et Ephes.4. pariter explicat, quòd depositio veteris hominis sit depositio peccatorum, & vitiorum: *Deponentes*, inquit, *mendacium loquimini vnusquisque veritatem cum proximo suo: irascimini, & nolite peccare. Nolite locum dare Diabolo: qui furabatur, iam non furetur: omnis sermo malus ex ore vestro non procedat.* Hinc, qui peccant dicuntur viuere secundùm veterem hominem, seu vitam, & qui benè agunt, secundùm nouum. Inde Gregorius hom.32 in Euangel.: *Quid vetus, quid carnalis homo nouerat, nisi sua retinere, aliena rapere, si posset, concupiscere, si non posset? Christus veteri nostræ vitæ in vitijs enutritæ contrarietatem opposuit nouitatis suæ*. Immo Apostolus Rom.*6.* dicit nos consepultos cum Christo per baptismum, vt in nouitate vitę ambulemus. Et 2. Corinth.5. quòd, si qua in Christo noua creatura, vetera transierunt. Hinc S. Ecclesia in collecta festi Natiuitatis Domini rogat æternum Patrem: *Vt nos Vnigeniti sui noua per carnem natiuitas liberet, quos sub peccati iugo vetusta seruitus tenet*. Et in quadam

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

dam secreta: *Tua nos misericordia, Deus, ab omni subreptione vetustatis expurget, & capaces sanctæ nouitatis efficiat.*

Maior verò patet. Quia qui seruat legem non seruit peccato, & exercet opera virtutum; ergo exuit veterem hominem, induitq; nouum.

7. Rursus. Non pertinet ad gratiam noui testamenti nisi habens Fidem in Christum: Christus enim author, & mediator est noui testamenti, quod suo sanguine, & morte confirmauit Hebr. 9. Sed qui seruat legem habet gratiam noui testamenti; ergo, &c. Probatur Minor. Nam gratia noui testamenti est habere legem scriptam in corde per contradistinctionem a lege Mosayca, quæ scripta fuit in lapidibus.

Vnde Ieremias hanc gratiam describens, & promittens cap. 31. *Feriam*, inquit, *domui Israel, & Domui Iuda fœdus nouum, non secundùm pactum, quod pepigi cum Patribus vestris: dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam.* Quod memorans Apostolus Hebræor. 8. & 10. dicit, gratiam noui testamenti a Ieremia illis verbis promissam. Sed qui seruat legem habet eam scriptam in corde suo, vt idem Apostolus dicit Rom. 2. 14.: *Gentes, quę legem non habent, naturaliter, quæ legis sunt, faciunt: eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis.* Quæ verba non posse intelligi nisi de gentibus conuersis ad Fidem, ait Augustinus de Spiritu, & litter. cap. 26.; ergo qui seruat legem, habet gratiam noui testamenti. Hinc omnes quocumque tempore iustos, siue seruantes legem pertinuisse ad nouum testamentum dicunt communiter Patres. Huius autem prima gratia est vocatio ad Fidem ex eodem Apostolo Rom. 8., vbi post prædestinationem æternam ponit in tempore primò vocationem, deinde iustificationem, vltimò glorificationem; ergo nullus potest seruare legem, nisi habeat Fidem in Christum.

8. Probatur quoque ex illo Ioannis prima cap. 5.: *Omne, quod natum est ex Deo, vincit mundum, & hæc est victoria, quæ vincit mundum, Fides nostra. Quis est, qui vincit mundum, nisi qui credit, quoniam Iesus est Filius Dei?* Nomine autem mundi in scripturis solent intelligi vitia, & concupiscentiæ, vnde ferè semper accipitur in malo sensu, quamuis nonnumquam, sed rarissimè in bono; quod contra Donatistas contendit, & ostendit Augustinus in Breuiculo Collationum Collat. 3. §. *Quarto loco.* Hinc idem Ioannes eadem Epistola cap. 2.: *Omne*, inquit, *quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ.* Qui & loco superio

rio

riori indicat, victoriam de mundo esse costodiam mandatorum Dei. Præmittit enim, quòd, qui credit, ex Deo natus est, qui autem ex Deo natus est, diligit Deum, eiusque mandata custodit, post quæ immediatè subdit: *Quis est, qui vincit mandatum, nisi qui credit, &c.* Neque potest hic sumi mundus, nisi pro vitiis, & concupiscentijs: hæc enim vincuntur a fidelibus, non elementa, aut homines, qui in eis viuunt. Quo sensu etiam Christus Apostolis dixit, Ioannis 16.: *Confidite: Ego vici mandatum*, idest, concupiscentiam carnis per austeritatem vitæ, concupiscentiam oculorum per paupertatem, & superbiam vitæ per humilitatem, vt exponit Lyranus.

Ergo nullus vincit, immo nec potest vincere vitia, & concupiscentias, atque adeo nec seruare legem nisi per Fidem in Christum, idest, per auxilia collata intuitu eius Fidei: aliter posset, quod absit, falsificari dictum Ioannis: *Quis est qui vincit, nisi qui credit*, idest, nullus alius: illud autem, ex quo sequitur impossibile, non est possibile, quia possibile est, ex quo nullum sequitur inconueniens, primo Priorum cap. 13. Cùm insuper Christus ait; *Confidite: Ego vici mandatum* clarè significauit, a nullo potuisse, vel posse haberi fiduciam de mundo vincendo sine ipso, qui pro nobis vicit.

Hinc rectissimè Diuus Thomas 3. parte q. 49. art. 2. ad 2. ait: *Ex passione Christi præparatum esse homini remedium, quo se potest tueri contra hostis impugnationes. Et quicumq; ante passionem Christi Diabolo resistebant, per Fidem Passionis Christi hoc facere potuerunt.*

Rursus. De Fide sufficiéte ad iustificationem Ioannes loquitur, cùm ait: *Omnis qui credit, ex Deo natus est;* sed Fides, seu potiùs cognitio Dei ex creaturis, non præstat, vt qui eam habet, ex Deo natus sit, nisi omnes sæculi Philosophos, qui eam notitiam habuerunt, dicamus propterea ex Deo natos; ergo illa notitia non sufficit ad iustificationem.

9. Tamdem probatur ex verbis Christi Domini, Ioannis 15. dicentis, neminem posse ferre aliquem fructum, nisi in ipso manserit, tamquam in vite. Custodia autem mandatorum Dei, & dilectio Dei super omnia fructus est, quem debemus ferre, quemq; Christus a nobis exigit, & expectat, sicut ait Apostulus Galat. 5. 22. *Fructus Spiritus est Charitas*: & manere in Christo tamquam in vita est habere Fidem in ipsum, per quam ei mysticè incorporamur, vt membra capiti; ergo nullus potest seruare legem, aut Deum diligere super omnia, nisi habeat Fidem in Christum.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

CAPVT IV.

Ostenditur, sine auxilio Gratiæ per Christum, neque per actus entitatiuè naturales posse vinci mundum, siue seruari legem, aut diligi Deum super omnia; & distinctio actuum in entitatiuè naturale, & supernaturales circa eadem obiecta formalia euertitur.

1. HIc occurrit doctrina celebris, magnisque animis a quãplurimis Recentiorum defensa, & tradita, quæ necessariò confutanda est, vt prædicta subsistant. Distinguunt enim actus Fidei, Spei, Charitatis, & quarumcumque aliarum virtutum in entitatiuè naturales, & entitatiuè supernaturales, atque adeo, nedum specie, aut genere, sed etiam ordine inter se diuersos, nulla posita diuersitate ex parte obiecti, etiam formalis, aut intensionis, aut gradus actus, ex.gr., Fidem naturalem, quæ sit assensus firmus, & certus reuelatis a Deo, quia a Deo reuelata sunt, & Fidem supernaturalem, quæ eadem prædicata habeat; & tamen vna sit entitatiuè naturalis, quia descendit ex viribus naturæ, alia entitatiuè supernaturalis, quia ex viribus gratiæ, ita vt tota diuersitas entitatis earum causaliter sit tantummodò ex diuersitate principiorum, quæ principia se ipsis diuersa sunt.

Necessariò, inquam, confutanda est hæc doctrina. Si enim potest ex viribus naturæ haberi dilectio Dei super omnia, obseruantia legis, & victoria de mundo, licèt tantùm entitatiuè naturalis, sequitur, veram esse Propositionem, contra quam disputamus, idest, quòd Fides naturalis existentiæ Dei ex testimonio creaturarum sufficiat ad iustificationẽ; nam ad hanc fidẽ potest sequi illa dilectio naturalis, ad dilectionem autem obseruantia legis, & victoria de vitiis, & concupiscentiis: qui autem hæc habet, iustus est apud Deũ; ergo Fides illa naturalis sufficiet ad iustificationem, tamquam fundamentum, & radix iustificationis, eodem prorsus modo, quo id dicitur de Fide supernaturali, & Diuina. Ostendere ergo intendimus, illam doctrinam, seu distinctionem falsam, & commentitiam

esse,

esse, Diuinis litteris, & Christianæ pietati discordem, ipsique rationis lumini repugnantem; nullamque posse dari dilectionem Dei super omnia, nullam veram, integramque obseruantiam legis, nullam victoriam de mundo, nisi ex auxiliis gratiæ per Christum, atque adeo supernaturalem. Si autem prolixiùs trahetur hæc Disputatio, non verborum, aut cogitationum redundantiæ, sed rei grauitati, ac necessitati tribuendum est.

2. Primò. Paulus disertè definit, omnes, qui sunt ex operibus legis, idest, qui tenentur ad legis opera implenda esse sub maledicto, & peccato, vt cap.3. præcedenti ostensum est; sed qui seruat legem, etiam si actibus entitatiuè naturalibus, non est sub maledicto, aut peccato; peccatum enim est inobseruantia legis; ergo neque per actus entitatiuè naturales potest seruari lex ex viribus naturæ, aut legis, aut circumcisionis. Lex Mosayca, quantùm ad præcepta moralia ipsa lex naturę est; ergo non præcipiebat obseruantiam sui per actus entitatiuè supernaturales; ergo per actus naturales optimè seruaretur.

Secundò. Dilectio Dei super omnia etiam entitatiuè naturalis (si talis esse possit) Deo grata est, ac proinde fructus, quem a nobis requirit, Ioannis 3. ex expositione Augustini Tract, 87. in Ioannem; & tamen nullum fructum posse nos palmites ferre, nisi mãserimus in vite, quæ est Christus, docet ipse Christus Ioannis loc. cit. ergo neque dilectionem Dei entitatiuè naturalem possumus a nobis habere.

Tertiò. Obseruantia legis etiam sine notitia Christi reddit hominem securum de vita æterna, vt docet Augustinus a nobis relatus cap.3., sine autem Christi notitia, & gratia non possunt haberi actus entitatiuè supernaturales; ergo iuxta Augustinum obseruantia legis, etiam per actus naturales causat illam securitatem. Sed nullus potest esse securus de vita æterna, immo neque ad illam aspirare sine Fide in Christum; ergo sine hac Fide non potest seruari lex, neque per actus entitatiuè naturales. Propositio quidem, contra quam disputamus, dicit, fidem naturalem sufficere ad eam iustificationem, quam sequitur vita æterna; ergo etiam iuxta horum Recentiorum doctrinam ea est falsa, etenim, per aliquod naturale posse perueniri ad præmium supernaturale, etiam ipsi negant.

3. Sed iuuat considerare singulas difficultates, quæ nos impediunt ab amore Dei super omnia, & victoria mundi, siue obseruantia legis, & ostendere, nullam earum posse, neque per actus entitatiuè

tita-

titatiuè naturales vinci sine auxilio gratiæ per Christum.

Prima, eaque maxima difficultas est ex proprio amore, siue voluntate; adeo enim hæc causa est omnium peccatorum, vt Apostolus 2. Timoth. 3. postquam dixit: *Erunt homines se ipsos amantes*, subdiderit, *cupidi, elati, superbi, blasphemi*, omneque genus vitiorum habentes, indicans, omnia vitia ex illo amore generari; & Bernardus dixerit serm. 3. de Resurrectione: *Cesset voluntas propria, & infernus non erit*. Hinc Christus Matth. 16.: *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum*, docens non posse eum sequi, qui proprio non renuntiauerit amori, & voluntati. Et Lucæ 14.: *Si quis venit ad me, & non odit Patrem, &c. adhuc autem, & animam suã, non potest meus esse discipulus*. Et Ioann. 12.: *Qui amat animam suam, perdet eam*. Propterea Augustinus, a duobus amoribus duas ait ædificatas Ciuitates, Ierusalem cælestem ab amore Dei vsque ad contemptum sui, Babel autem terrenam ab amore sui vsque ad contemptum Dei, 14. de Ciuit. cap. 28. & 11. de Genesi ad litter. cap. 15. Sed amor proprius nullo modo vinci potest viribus naturæ; ergo neque per actus naturales potest vinci mundus viribus eius.

Minor probatur. Quia amor proprius penitùs nobis affixus, & secretissimus est, vtpote procedens de identitate, quam habemus ad nos; cùm cæteri amores ex aliqua ad nos cõiunctione procedant; vnde etiam difficilè cognoscitur, sensim irrepens, & illudens, cùm putamus Dei, vel virtutis amore nos duci. Ideo nullus potest esse omnino certus de sua gratia apud Deum, cùm tamen certissimum sit, eam haberi ab amantibus ipsum super omnia; quia de hoc suo amore nullus potest esse omnino certus propter vim, scilicet, & secretam, & magnam amoris proprii, cuius extrema vmbra, vt Augustinus ait de Natura, & Gratia cap. 31., nusquam in hac caligine vitæ, sed illo tantùm meridie absorbebitur, cùm de clara Dei visione perfecta charitas inardescet. Hinc Gregor. hom. 32. in Euangelia: *Valde multum est, hominem abnegare, quod est*. Amare quippe aliud, etiam Deum, supra se transcendit vires naturæ inclinatæ ad se, de qua re ãpliùs dicetur infra c. 6. & 7.; & sicut corpus graue non potest viribus suæ naturæ ferri sursum, ita, immo multò minùs, potest creatura eleuari ad aliquid amandũ supra se, quia grauius est pondus amoris proprii in animo, quàm grauitatis in corpore; ideo pro tali eleuatione amoris erga Deum indigemus alis charitatis ab ipso donatis iuxta illud Apostoli Roman. 5: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis*,

bis; quod etiam in Angelis verificari docet Augustinus 12. de Ciuit. cap.9. Ergo non tantùm non per actus entitatiuè supernaturales, sed nullo modo potest viribus naturæ vinci amor proprius; & insulsè ea impossibilitas reuocatur ad entitatem supernaturalem actus; nam hæc impossibilitas eadem est respectu cuiusque actus supernaturalis, vt de se patet; at victoria amoris proprii specialissimam habet difficultatem, seu potiùs impossibilitatem propter ipsam vim amoris proprii, quæ valdè exaggeratur a SS. Patribus, atque a spiritualis vitæ Magistris, vt videri potest in Rossignolii Opere de Disciplina Christianæ perfectionis. Sed de hoc plura infra cap.6.7. & 8.

Philosophi sæculi non solùm hunc amorem numquam exuerūt (omnia quippe pro appetitu laudis, & gloriæ agebant, vnde eos meritò Hieronymus appellauit mancipia gloriæ) sed nec exuendum agnouerunt; Aristotelis quippe dogma est 9. Ethic. cap.9.: *Amare se ipsum maximè oportet*. Quæ sententia primo Decalogi præcepto opponitur.

4. Secunda difficultas est ex libidine carnis, quæ aduersatur spiritui, vt non quæcumque volumus, illa faciamus. Galat. 5. 17. Hanc nō posse vinci nisi ex gratia Dei, clarè ostendit Sapiens 8.21.: *Veni ad corpus coinquinatum.* (per libidinem) *Et vt sciui, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat Sapientiæ, scire cuius esset hoc donum, adij Dominum, & deprecatus sum illum.* Quod cognouit etiam in sua adolescentia Augustinus, proinde Domino dixit 8. Confess. cap.7.: *Da mihi castitatem, & continentiam*. Qui etiam cap.11. inducit continentiam multorum exemplo ipsum irrisoriè exhortantem: *Tu non poteris, quod isti, & istæ? An verò isti, & istæ in semetipsis possunt, ac non potiùs in Domino Deo suo? Dominus Deus eorum me dedit eis. Quid in te stas, & non stas? Proijce te in eum: noli metuere: non se subtrahet, vt cadas*. Ergo iuxta Augustinum, Deo non tenente, homo non stat in se ipso, sed ruit in libidinem. Sapiens verò ipse non postulat a Deo continentiam per actus supernaturales tantùm, sed absolutè, prout est victoria libidinis, quia cognouit, quòd nullus possit esse (quocumque modo) continens, nisi Deus det; ergo neque per actus naturales potest vinci libido viribus naturæ.

Maximè autem id ostenditur ex trina oratione Pauli, vt auferretur ab eo stimulus carnis, 2. Corinth.12. Non enim victoriam per actus supernaturales cupiebat Paulus, quasi eam per actus naturales iam obtinuisset, sed vinci timebat. Et, ne vinceretur, dixit ei

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Dominus: *Sufficit tibi gratia mea*: non dixit: Sufficiunt tibi vires arbitrii tui. Nec deerant Paulo habitus supernaturales, & auxilia Diuinæ Gratiæ, quibus actus supernaturales elicere posset, sed difficultatem pugnæ magnam sentiebat, proinde lapsum metuebat, qui pluribus Sanctorum accidit, vt legitur in historijs.

Ergo non propter entitatem supernaturalem actuum, sed propter vim carnis in pugna contra eam necessarium est auxilium gratiæ. Hinc Dauid, qui in ea pugna aliquando succubuerat, orat Dominum Psal. 118.: *Confige timore tuo carnes meas*; & Paulus, victoriam non nisi ex gratia per Christum obtineri, ostendit Galat. 5.24. dicens: *Qui sunt Christi carnem suam crucifixerunt cum vitijs, & concupiscentijs*.

5. Tertiam difficultatem ingerit Dæmon. At huic, vt resistamus fortes in fide, monet Petrus, prima 5.: vtque induamur armaturam Dei, vt possimus stare aduersus insidias Diabili, sumamamusque scutum fidei, in quo possimus omnia tela nequissimi ignea extinguere, & gladium spiritus, quod est verbum Dei, hortatur Apostolus Ephesi 6., & ne ab eo inducamur in tentationem, petimus in oratione Dominica, & cum Ecclesia pariter rogamus, vt per signum Crucis de inimicis nostris liberet nos Deus noster. Esse verò inuincibilem Demonem sub figura Leuiathan ostendit Iob 40. dicens: *An extrahere poteris Leuiathan hamo, & fune ligabis linguam eius? Numquid pones circulum in naribus eius, aut armilla perfodies maxillam eius? Numquid feriet tecum pactum, & accipies eum seruum sempiternum? Numquid illudes ei quasi aui, aut ligabis eum funiculis tuis?* Quod de inuincibilitate per vires naturæ intelligendum est.

Idem ostensum est in figura Dauid, & Goliath, primo Regum 17. quem, cæteris præ timore attonitis, solus Dauid, qui typum Christi gerebat, cum baculo, idest, Crucis mysterio deiecit, vt ait Augustinus ser. 197. de Tempore, & communiter Patres, & Interpretes. Christus enim eiecit foras Principem huius mundi, Ioann. 12., & ipse alligauit fortem, Matth. 12. Non sibi autem, sed nobis vicit; ergo nos non nisi per eius gratiam possumus vincere.

6. Quartam difficultatem afferunt praui mores, seu consuetudo mundi, quæ propriè mundi nomine appellatur, cùm tres distinguuntur hostes nostræ salutis, Demon, Caro, Mundus. Hanc Augustinus 1. Confess. 16. vocat flumen tartareum voluens Euæ filios in mare magnum, & formidolosum, quod vix transeunt, qui lignũ conscenderint (quo ostendit non posse vinci, nisi præsidio Crucis

Chri-

Christi, quam lignum appellat) Et cap. 8. propter pericula peccati humanæ vitæ societatem vocat procellosam. Mundum vincere est exire de mundo; qui autem de mundo exit, in Celis conuersatur, Philippens. 3. 20. Nullus autem hæc præstare potest viribus naturæ; ergo, &c. Cùm autem mundi tentationes procedant ex superbia, & libidine in eo regnantibus, ex quibus cętera vitia procedũt, ex dictis de superbia, siue amore proprio, & libidine patet, mundum esse inuincibilem viribus nostris.

Atque hunc pietatis sensum redolent omnes paginæ Scripturarum, & Patrum, estque communis fidelium. Hi enim ita se contra salutis hostes dimicare credunt sub duce Chtisto, vt ab eo non tantùm fortitudinis hortamenta, & exempla, quæ etiam ab humanis ducibus in bellis carnalibus exhiberi solent, sed ipsam quoque habeant fortitudinem inspiratam.

7. Quia autem prædicti hostes, tentationes, occasionesque peccatorum obiiciendo, nos impugnant, ostendimus quoque, non posse a nobis eas, neque per actus naturales vinci sine auxilio gratiæ.

Primò. Quia a Deo petimus, ne tentationibus succumbamus, vt patet ex oratione Dominica, & innumeris aliis; qui autem se ipso potest quocumque modo eas vincere, non indiget Dei auxilio ad non succumbendum; ergo non opus ei esset rogare Deum, nisi fortè, vt faciliùs eis resistat At hæc Pelagiana vox est: *Vt quod per liberum homines facere iubentur arbitrium, faciliùs possint implere per gratiam*; quam damnat Augustinus de Gratia Christi contra Pelagium, & Cęlestium c. 7.; ergo nullo modo ex se ipso præstare potest homo, vt non succumbat tentationibus.

Similiter potest argui, quòd ille haberet, & voluntatem resistendi, & resistentiam aduersùs tentationes, & non a Deo acceptas contra dictum Apostoli: *Deus est, qui operatur in vobis velle, & perficere*, Philipp. 2. 23., &: *Quid habes, quod non accepisti?* 1. Corinth 4. 7., & contra Arausicanum can. 4. & 6. Et, quòd non a Deo ereptus, sed seipsum eripuisset a tentatione, contra illud Dauidis Psalm. 17.: *Quoniam in te* (idest in auxilio tuo) *eripiar a tentatione*. Et, quòd non Christus in ipso, sed ipse per se vicisset, contra illud Christi Domini Ioannis 16.: *Confidite: Ego vici mundum*. Et, quòd Deo absolutè pro victoria non teneretur reddere gratias, contra illud Apostoli 1. Corinr. 15.: *Deo autem gratias, qui dat nobis victoriam per Iesum Christum Dominum nostrum*.

Secundò. Quia difficultas vincendi tentationes, seu illis non

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

ſuccumbendi eſt propter earum vim; at eadem vis eſt in eis, ſiue dimicemus contra eas viribus, & actibus ſupernaturalibus, ſiue naturalibus; non enim propter ſupernaturalitatem noſtrarum virium ea diminuitur, ſed tantùm augetur noſtra virtus, vel ea datur, atq; adeo vires ſupernaturales petendæ ſunt propter infirmitatem noſtram, non propter obtinendam alterius generis victoriam, diuerſam a naturali; ergo, ſi poſſemus ex noſtris viribus per actus naturales vincere tentationes, nihil ad victoriam, ideſt, deiectionem hoſtis eę conferrent, ſed tantùm ad ornatum pugnæ, ſiue victorię. vt ſi in pugna viſibili adhiberemus arma aurea, vel argentea, aut pretioſis lapillis ornata, in qua tamen non ex illis ornamentis, vel pretio, ſed ex viribus dimicantis dependeret deiectio hoſtis; ergo nullo modo poſſumus ex nobis vincere tentationes, ſeu illis non ſuccumbere. Apoſtolus 1. Corint. 10., id dicit nobis per auxilia gratię præſtari a Deo contra tentationes, vt poſſimus eas ſubſtinere: *Fidelis*, inquit, *Deus, qui non patietur vos tentari ſupra id, quod poteſtis, ſed faciet cum tentatione prouentum, vt poſſitis ſubſtinere*; ergo ſequitur id, quod ſupra.

8. Tertiò. Niſi Deus nos adiuuat, non tantùm non vincere, ſed nec pugnare poſſumus, vt in terminis aſſerit Auguſtinus ſerm. 13. de Verbis Apoſtoli; ergo neque per actus naturales poſſumus, &c. Fortè dicetur Auguſtinum loqui de victoria, & pugna per actus ſupernaturales.

Sed hoc inſulsè dicitur; Auguſtinus enim vult, quòd ſine Dei adiutorio ſtatim cadimus; at ſi poſſemus per actus naturales viribus noſtris pugnare, non ſtatim deſerti Dei adiutorio caderemus.

Præterea: Auguſtinus illud dicit contra Pelagianos; at Pelagiani numquam dixerunt, nec dicere potuerunt, poſſe nos viribus noſtris pugnare per actus ſupernaturales, id enim repugnat in terminis; ergo vult, nullo modo nos poſſe ſine Dei adiutorio pugnare.

Fortè dicent, non eſſe hic recipiendam Auguſtini authoritatē. Sed hoc graue eſt, cùm Auguſtini doctrina adeo in materia de Gratia ab Eccleſia probata ſit, vt Arauſicani, & Mileuitani Concilii Canones ex ipſius ſententiis, immo verbis contexti ſint, quos inſuper a Sede Apoſtolica ad ſe tranſmiſſos fatentur Patres Arauſicani in Præfatione.

Sed pērmittamus hanc licentiam iis, qui ea vti voluerint.

Probatur tamen Auguſtini dictum ex Scripturis, in quibus ſępiſſimè Deus dicitur noſtra virtus, adiutorium, firmamentum, refu-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

fugium, salus in tentationibus, tribulationibus, aduersitatibus, pręcipuè in Psalm. 17. 26. & 143. Tentationes autem non sunt, nisi ad peccata; eorumque pericula maximè in Diuinis litteris intelliguntur tribulationes, & aduersitates.

At sine virtute pugnandi nullus pugnare potest, vt patet ex terminis; ergo sine Deo, idest, eius adiutorio nec pugnare possumus contra tentationes.

9. Quòd si quis dicta Scripturarum de tribulationibus, & aduersitatibus torquere velit ad temporalia mala. Primò, non poterit eam expositionem adhibere dictis de tentationibus, quæ non intelliguntur nisi erga peccata. Secundò Absurdissimũ est, vt Deus sit nostra virtus in malis temporalibus, non autem in spiritualibus, cùm hoc sit dignius Deo, magisq; egeamus eius adiutorio in his, quã in illis, quæ possumus per nostros conatus, & industriam aliqualiter repellere. Tertiò. Difficilius est vincere nostras cupiditates, quàm hostes visibiles; nam, vt obseruat Augustinus 1. de Ciuit. cap. 1., & 3. de Ciuit. cap. 14., illi ipsi, qui hostes visibiles in bello fundebant, Marii, Syllæ, Pompeii, Cęsares a dominandi libidine vincebantur, eique seruiebant; vt enim Tacitus ait 2. Histor. ca. 7., ab eis: *Numquam, nisi de Principatu quæsitum*. Ergo si Deus rogandus est adiutor, & virtus in bello visibili contra visibiles hostes, multò magis in inuisibili contra cupiditates, siue tentationes. Hinc rectissimè Dauid in Deo solo sperabat: *Dominus illuminatio mea, & salus mea; quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, a quo trepidabo? Si consurgat aduersum me prælium, in hoc ego sperabo. In petra exaltauit me, & nunc exaltauit caput meum super inimicos meos*. Stoicæ autem superbiæ est confidere in se ipso, quasi possimus solo naturali rationis dictamine, & libertate arbitrii vincere internas, & externas peccatorum tentationes.

Fortè dicetur, non verè pugnari aduersùs tentationes, nec eas vinci, nisi cùm pugnatur, & vincitur per actus supernaturales.

Sed hoc prorsùs intolerabile est. Nam pugna consistit in repulsione, & victoria in deiectione hostis; nec interest, vtrum id fiat armis aureis, & argenteis, an ferreis, & ligneis (Dioxippus Atheniensis ab Alexandri exercitu victor iudicatus est, quamuis armatum hostem ipse nudus stipite deiecisset, apud Curtium lib. 9.); ergo qui repellit, fugatque tentationes, etiam actibus naturalibus, pugnat, & vincit; si modò tentationes ex virtute deiiciat, non

vnam

vnam ex alia, puta libidinem ex superbia, prodigalitatem ex auaritia, auaritiam ex inani gloria, &c.

Quartò. Vincenti tentationes debetur ex iustitia præmium, ait enim Apostolus 2. Timoth. 4.: *Bonum certamen certaui In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex*. Et Hebræor. 6.: *Non enim iniustus est Deus, vt obliuiscatur operis vestri*. Præmium autem huiusmodi victoriæ assignatur in Scripturis vita æterna, seu visio Dei, vt patet ex illo Iacobi 1.: *Beatus vir, qui suffert tentationem, quoniam accipiet coronam vitæ*; & ex Apocalypsi 2., & 3. at hoc præmium non possunt assequi non credentes in Christum, neq; illis est promissum; ergo qui non credit in Christum, neq; auxilia eius habet per fidem in ipsum, non potest vincere tentationes; aliter eius victoria remaneret sine præmio, quod est contra iustitiam.

10. Quintò. Illud præmium non datur pro supernaturalitate actuum, quibus superata est tentatio, sed pro labore in ea superanda, vt patet ex locis adductis, & maximè ex illo Christi Domini Matth. 20.: *Voca operarios, & redde illis mercedem suam*, idest, illis debitam pro opere. Et: *Tolle, quod tuum est, & vade*: tuum ratione operis, & laboris. Vnde ibidem est illa conquestio, quòd pares essent in præmio denarii, qui impares fuissent in labore diurno. Hinc etiam Sapientiæ 10. dicitur: *Reddidit Deus mercedem laborum sanctorum suorum*; & innumeris penè locis idem dicitur. Quòd autem actus, quibus vincimus, sint entitatiuè supernaturales, non est ex labore nostro, sed ex opere Dei dantis nobis virtutes, vel auxilia supernaturalia; nam nihil supernaturalis entitatis quocumque opere nostro causare possumus. Ergo non minùs rependendum esset præmium victoriæ acquisitæ per actus naturales, quàm per supernaturales, immo maius; nam maioris virtutis effectus est, atque adeo gloriosiùs, aduersarium se solo deiicere, quàm cum alterius adiutorio; de illa enim victoria posset victor in se ipso gloriari, quia eam a se haberet, non ab alio acceptam.

Sed Deus nullum dat præmium, nisi vincenti ex auxiliis gratiæ per Christum: non enim datur ingressus in vitam æternam, nisi per Christum, qui dicit: *Ego sum ostium*, Ioann. 10. nullusque potest esse saluus, nisi per Christum, qui est Saluator mũdi. Ergo nullus potest neque actibus entitatiuè naturalibus vincere tentationes, sed omnino requiritur auxilium gratiæ per Christum. Hæc sint argumenta ex Scripturis, & Patribus.

11. Sed

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

11. Sed naturalibus quoque rationibus ostendimus, illam distinctionem, siue doctrinam de diuersitate entitatiua actuum circa eadem obiecta formalia repugnare. Primò. Illi actus ponuntur habere eadem prædicata, & consequenter eamdem naturam; quia vtraque fides est, vt dicitur, assensus reuelatis a Deo, prout ab eo reuelata sunt, & vtraque charitas est dilectio Dei super omnia, & sic de cæteris. Sed quæ habent eadem prædicata, siue naturam, neque ad diuersas species, nedum ad diuersos ordines pertinere possunt; ergo non potest altera earum esse naturalis, altera supernaturalis, quod diuersitatem ordinum, idest, magnam importat.

Nec iuuat dicere, quòd ipsa earum prædicata, siue natura propter diuersitatem naturalis, & supernaturalis sint diuersa, quia, scilicet, fides naturalis est assensus naturalis, fides verò supernaturalis est assensus supernaturalis. Nam contra hoc ipsum obiicimus, non posse per diuersitatem naturalis & supernaturalis fieri diuersitatem in natura, siue prædicatis eius, immo debere eam supponi; non enim possunt diuersificari naturæ rerum per hoc, quòd pertineant ad diuersar species, vel genera, immo debent supponi ex se ipsis essentialiter diuersæ, vt ad illam diuersitatem pertinere possint; ergo multò minùs possunt pertinere ad diuersos ordines, nisi maximè ex suis intrinsecis prædicatis diuersæ sint, propter quod ad diuersos ordines pertineant: prædicata autem illa eadem sunt; ergo actus ea habentes non possunt ad diuersos ordines, immo neque ad diuersa genera, vel species pertinere; non ergo alter eorum actuum potest esse naturalis, alter supernaturalis, sed vterq; essentialissimè erit, vel naturalis, vel supernaturalis. Exemplum: Duorum hominum, quorum vterque sit animal rationale, non potest alter esse naturalis, alter supernaturalis, etiam si alter ab homine, alter a Deo producatur: sic de duobus Angelis, de duabus albedinibus, ac de cæteris omnibus: aliter in Mahometis incidimus insaniam distinguentis specie oues, equos, gallos, prout in diuersis cęlorum orbibus eos collocabat.

Declaratur magis; quia naturale, & supernaturale non sunt prædicata explicantia naturam rei, sed tantùm conuenientiam, vel excessum eius ad naturam; sicut enim naturale dicitur, quod cōuenit naturæ, vt patet 2. physic., & violentum, quod repugnat naturæ, ita supernaturale, quod excedit, seu superat naturam; ergo non faciunt, sed supponunt differentiam in rebus quibus conueniūt, quia, scilicet, non potest eadem res simul conuenire naturæ, & eam exce-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

excedere; ergo excepta ratione naturalis debent illæ res seipsis esse diuersæ, vt trahant illam diuersitatem naturalis, & supernaturalis, conuenientis, & superantis; sed in illis actibus non ponitur alia diuersitas prædicatorum, nisi naturale, et supernaturale, vel ex hac diuersitate dicitur trahi diuersitas naturæ; ergo irrationabiliter, et tantùm voce, non intellectu ponitur.

Secundò. Fides, Spes, Charitas supernaturalis, siue infusa, non tantùm entitate, quasi materialiter, sed in ratione formali credendi, sperandi, diligendi debent differre a Fide, Spe, & Charitate naturali; & oppositum videtur contumeliosum perfectioni Christianæ, & operationi Diuinæ. Reuera enim Fides infusa credit veritates difficillimas, humanumq; captum excedentes, superatq; certitudine ipsam naturalem euidentiam, quod fidei naturali conuenire non potest. Spes illi Fidei innitur, & sperat firmissimè promissa maximè ardua, & difficilia. Charitas diligit Deũ super omnia etiam supra ipsum diligentem, quod naturaliter fieri non potest, vt supra in hoc eodem Capite probatum est; ergo malè admittuntur circa eadem obiecta formalia actus, vel habitus naturales sola entitate distincti a supernaturalibus.

12. Tertiò. Si talis diuersitas actuum admittitur, nulla est cõtrouersia inter Catholicos, & Pelagianos, immo Catholici, quod absit, Pelagianis consentiunt. Non enim isti dixerunt, per vires naturales posse fieri actus entitatiuè supernaturalis, quod repugnat in terminis, cùm actus supernaturalis sit, & dicatur, qui non potest fieri viribus naturæ; nec Pelagius ipse, Cælestius, Iulianus adeo hebetes erant, vt non intelligerent propriam vocem, immo acuti, vt patet ex eorum Argumentis, quæ refert Augustinus libro de Gratia Christi, & alibi, maximè autem Iulianus. Et si illud dixissent, non tantis Augustini disputatiomibus, & libris per decennium, vt narrat Possidius, neque tot Conciliorum, Pontificumque decretis fuisset confutandum. Ergo, si Catholici admittebant actus naturales, idest, viribus naturæ Fidei, Spei, Charitatis circa eadem obiecta formalia, circa quæ versantur supernaturales, consentiebant Pelagianis. Si autem Pelagiani de actibus naturalibus asserebant, posse fieri per vires naturę, Catholici autem de supernaturalibus id negabant, iam pugna inter eos erat pugna cæcorum, idest, ignorantium de qua re pugnarent.

Non est autem, vt arbitror, inter cæcos numerandus Augustinus, aut alii Patres, & Concilia, qui contra Pelagianos aut scripserunt, aut decreuerunt, vt, scilicet, numquam eam æquiuocatio-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

tionem deprehenderint. Ergo numquam Catholici admiserunt vllam Fidem, Spem, aut Charitatem ex viribus naturæ circa eadem obiecta formalia, circa quæ versantur supernaturaliter infusæ, sed eas ipsas, quas Pelagiani dicebant, haberi posse ex viribus naturæ, & docuerunt, & decreuerunt, non posse haberi, nisi ex viribus gratię.

Cùm Paulus clamabat 2. Corint. 3. quòd non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est; non, opinor, distinctionē cogitationū entitatiuè naturalium, & supernaturalium spectabat, neque docebat, quòd viribus naturæ non possint haberi opera supernaturalia, cuius oppositum repugnat in terminis. Sed absolutè, nullam cogitationem ad pietatem, vel salutem pertinentem nos ex nostris viribus habere posse docebat; ergo inanis est distinctio actuum Fidei, Spei, & Charitatis entitatiuè naturalium, & supernaturalium.

CAPVT V.

Euertuntur fundamenta, quibus innititur distinctio actuum inter entitatiuè naturales, & entitatiuè supernaturales erga eadem obiecta formalia; & ostenditur, etiam amorem concupiscentiæ Dei super omnia non posse haberi ex viribus naturæ.

1. SEquitur, vt fundamenta doctrinæ, quam hucusque impugnauimus, euertamus. Sunt autem duo.

Primum. Inter meritum, & præmium debet dari proportio; sed hæc non adest inter naturale, & supernaturale; ergo, cùm præmium nostræ Fidei, & operum sit supernaturale, nempe, visio Dei, oportet, vt Fides, & opera sint supernaturalia.

Hoc Argumentum non probat, dari Fidem, & cætera naturalia entitate tantùm distincta a supernaturalibus, sed tantū, quòd non habeāt proportionem cum pręmio supernaturali, etiam si dentur. Quare nullum est in proposito.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Sed quia rationem meriti operum bonorum fundat in proportione entitatiua supernaturalis ad supernaturale, discutiendum id est, etenim deprehenditur falsum.

Primò. Nullum fundamentum habet in Scripturis, Conciliis, aut Patribus. Afferuntur quidem verba Tridentini Canon.3. de Iustificatione, vbi dicitur, neminem posse credere, sperare, diligere, aut pęnitere, *sicut oportet*, vt ei iustificationis gratia conferatur, sine pręueniente Spiritus Sancti inspiratione. Quibus similia dicit Arausicanum can.6., ly autem, *sicut oportet*, ita explicant, quasi excludatur actus entitatiuè naturalis.

Sed hæc explicatio voluntaria est. Nam actus, siue entitas eius potest fieri, sicut oportet, &, non sicut oportet; ergo, ly, sicut oportet, non potest significare entitatem actus, sed aliquam conditionem, vel modum, vel relationem, cum qua, vel secundùm quam ille debeat fieri. Sic igitur Fides debet esse certa, Spes firma, dilectio Dei super omnia bona, dolor de peccatis super omnia mala; & cùm hæc desunt illis, aut aliud requisitum, non sunt sicut oportet, neque valent ad iustificationis gratiam; & hoc intendit Tridentinum.

2. Secundò. Quodlibet ens finitum habet proportionem entitatiuam ad aliud finitum, quia determinata intercedit inter ea distantia; nec diuersitas ordinis eam proportionem aufert; aliter vniuersum, quod diuersos includit ordines, non esset proportionatum in singulis suis partibus: partes autem, quæ inter se proportionem non seruant, non possunt concurrere ad ordinandum vnum totum; ergo falsò dicitur, ens naturale non habere proportionem ad supernaturale; quæ tamen etiam proportionem potentiæ, & actus, causæ, & effectus habent; nam naturale recipit supernaturale, & cum eo supernaturalem effectum producit, sicut intellectus cum lumine recepto producit visionem beatam.

Fortè dicetur, intercedere inter ea aliquam proportionem, sed non meriti, & præmii.

At hoc gratis dicitur. Deinde, ideo hanc proportionem negant inter illa, quia sunt diuersi ordinis; at ordines rerum ex ipsis rerum naturis constituuntur; ergo negant proportionem entitatiuam, quod ostendimus esse falsum. Postremò; ostendere debent, quęnam, vel quanta proportio entitatiua requiratur inter meritum, & præmium, quod non facilè reperient.

Nam in humanis labor corporalis, qui multipliciter per varios sensus, potentias, membra exhibetur, rependitur pecunia, quie-

te, &

te, & otio concesso, gloria quoque, & laudibus. At quies, & otium opponuntur labori, tamquam carentia, & positiuum, inter quæ nō potest esse proportio entitatiua: laus, & gloria, quam proportionem entitatiuam habent cum labore? Quam etiam pecunia?

Omnia insuper commutantur cum auro, & aurum cum omnibus, etiam cum hominis libertate, vt patet in mancipiis. Adest igitur inter ipsa proportio valoris; & tamen, quæ entitatis? Ipsi autem concepisse videntur, vt visioni æternæ tamquam auro optimo non proportionetur in valore, nisi aurum operis supernaturalis.

Præterea. Si inter meritum, & præmium requiritur proportio entitatis, cur non etiam durationis, vt, scilicet, non plùs duret præmium, quàm durauit meritum? At hoc contra communem, & vsum, & sensum est: præmium enim conceditur etiam in posteros in infinitum, cùm meritum fortè paruo tempore conflatum sit.

In suppliciis, pro homicidio retribuitur mors; in qua, vt ait Augustinus 21. de Ciuit. cap. 11.: *Non mora, qua reus occiditur, quæ perbreuis est, eius supplicium leges æstimant, sed quòd eum in sempiternum auferunt de societate viuentium* Sicut, & in ipso delicto homicidii non mora attenditur occisionis, aut pænæ morientis, sed quòd homo perpetuò e viuis eliminatur. Ipsa verò carētia vitę nullā habet proportionem entitatiuam cum ente, aut actione. Deus quoque pro bono actu temporali vitam, & pro malo supplicium rependit æternum. In cæteris verò pęnis, carceribus, spoliatione bonorum, exilio, relegatione ad triremes proportionem entitatiuam earum cum malefactis, pro quibus irrogantur, reperiant, qui possunt.

3. Igitur non hæc attenditur inter meritum, & præmium; sed, vt pro labore requies, pro paupertate diuitiæ, pro luctu consolatio, pro fame saturitas, pro dolore gaudium, pro ignominia gloria, pro amore fruitio, pro seruitute regnum, pro morte vita retribuantur.

Quod clarè patet in beatitudinibus recensitis a Christo Matt. 5., & Lucæ 6., vbi dicitur: *Beati, qui esuritis, quia saturabimini. Beati, qui fletis, quia ridebitis, &c.* Et Matth. 15. *Venite ad me, qui laboratis, & onerati estis, & Ego reficiam vos.* Et: *Tollite iugum meum, & inuenietis requiem.* Hinc operibus, & laboribus nostris retribuitur clara Dei visio; quia, cùm labori rependatur quies; creatura rationalis non potest quiescere, nisi in Deo clarè viso, vt Augusti-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

nus ait 1. Confess. 1. Et, quia finis amantium est possessio, & fruitio rei amatæ, opera autem nostra meritoria sunt, quatenus de amore Dei procedunt, ideo illis retribuitur visio, & fruitio Dei. Hinc Regnum Cęlorum dicitur promissum, & præparatum a Deo iis, qui diligunt illum 1. Corinth. 2., & alibi. Sic in suppliciis datur captiuitas, & seruitus pro abusu libertatis, dolor pro voluptate, ignominia pro elatione, egestas pro luxu in diuitiis, &c., illo etiam appenso, vt iuxta quantitatem delicti sit & plagarum modus, sicut dicitur Apocalyp. 18. *Quantum glorificauit se, & in delitijs fuit, tantum date illi tormentum, & luctum.*

4. Secundum fundamentum est. Quia non videtur posse negari, quin homo viribus naturæ possit habere Fidem, Spem, & Charitatem erga Deum. Nam illis viribus credit homini testificanti, sperat aliquod bonum ab amico, vel Principe, diligit vxorem, filios propinquos, amicos, Patriam, adeo vt pro ipsis plerique voluntariam etiam mortem subierint, vt legitur in historiis. Carnales quoque amatores pro suis amoribus magnos labores, pericula, angores, dispendia, morbos, mortem quandoque patiuntur. Cùm igitur Deus sit qualibet creatura in infinitum veracior, potentior, melior, idque naturaliter cognosci possit, non potest negari, quin naturaliter quoque valeat homo ei credere, in ipso sperare, eumdemque diligere. At huiusmodi actus non possunt esse meritorii vitę æternæ, quia tale meritum non potest haberi sine auxiliis gratiæ per Christum; ergo necessariò distinguenda sunt duo genera actuum Fidei, Spei, & Charitatis; aliud entitatiuè naturale ex viribus naturæ, quod non sit meritorium, saltem de condigno, vitæ æternę, & aliud entitatiuè supernaturale ex auxiliis gratiæ, quod sit vitę ęternę de condigno meritorium.

Hoc reuera est fundamentum sententię, contra quam disputamus. Verùm, vt a Pelagianis inductum refert illud Augustinus de Patientia cap. 16. Quantum igitur ad Fidem, & Spem, iam ca. 4. præcedente ostendimus differentiam inter humanam, & diuinam, siue naturalem, & supernaturalem; &, quòd perfectio, quæ adest in Diuina, non potest haberi viribus naturæ. Et addenda est difficultas, & altitudo veritatum, quæ Fide humana saltem certò, non crederentur: pariter bonorum, quæ Spe Diuina sperantur.

Quantùm ad Charitatem aduertere poterant Catholici Scriptores, qui eo argumento vtuntur, ex illis ipsis amoribus, quos commemorant, auerti homines a charitate Dei, adeo vt Christus

dixe-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

dixerit: *Qui non odit Patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, &c. non potest meus esse discipulus* Lucæ 14. Omnes enim illi descendunt de amore proprio propter coniunctionem, quam illæ res habent ad nos. Christus autem damnat amorem proprium, dicens: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum*, Matth. 16. Et: *Qui non odit animam suam, non potest meus esse discipulus*; Lucæ loc. cit. Non ergo quid faciant, aut patiãtur homines, sed etiã, quo amore, intuendum est, vt discernatur, an ex viribus arbitrii, an ex auxiliis gratiæ id valeant; nam, & ipsa mors potest pro amore proprio, idest, pro appetitu laudis, & gloriæ substineri, collocando propterea in eius perpessione propriam beatitudinem, vt ait D. Thomas in 4. di. 49. ar. 3., & ante ipsum Philosophus 9. Ethic. cap. 9., & Augustinus, dicens, Romanos salutem Reipublicæ saluti suæ preposuisse pro amore laudis, & gloriæ, 4. contra Iulianum cap. 3. Id etiam ait Durandus in 4. dist. 17. qu. 6. ad 2. Catholica autem veritas patientiam, & constantiam Martyrum in passionibus perferendis tribuit auxilio Dei, vt patet ex Collectis in Natalitiis eorum, & ex illo versu Hymni: *Tu vincis inter Martyres*, siue *in Martyribus*; ita & fortitudinem Abrahæ in proposito immolationis filii; quamuis plures exgentibus grauissima passi sint pro suis amicis vel charis, viribus vtique naturę, non auxilio Dei; immolarunt etiam filios suos Dęmoniis, Psalm. 105. Brutus Romanæ libertatis assertor filios suos Tarquinium in Regnum reuocare molietes, morte puniuit. Sed tantæ vindictæ, tantique pro Patria zeli causam aperuit Virgilius Æneid. 6.: *Vicit amor Patriæ, laudumque immensa cupido*. Sed omnino audiendus est hic Tertullianus Libro ad Marty. versùs finem: *Acerba ista a multis æquo animo excepta, immo, & appetita sunt famæ, & gloriæ causa Lucretia vim stupri passa, cultrum sibi adegit in conspectu propinquorum, vt gloriam castitati suæ pararet. Mutius manum suam dextram in ara cremauit, vt hoc factum eius fama haberet. Tantum terrenæ gloriæ licet de corporis, & animi vigore, vt gladium, ignem, cruces, bestias, tormenta contemnant sub præmio laudis humanæ.*

5. Ad Argumentum igitur respondet Augustinus, qui ipsum ex persona Pelagianorum proponit loc. cit. de Patientia: *Qui hæc dicunt, non intelligunt, quemque iniquorum tantum esse ad quæcumq; mala perferenda duriorem, quantò in eo maior est cupiditas mundi, & quemque iustorum tantò esse ad quæcumque mala perferenda fortiorem, quantò in eo maior est charitas Dei. Sed cupiditas mundi initium habet ex voluntatis arbitrio, &c. Charitas autem Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum.* Quibus addendum est, quod idem Au-

gu-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

gustinus ait de Spiritu, & Littera cap.29.: *Fortitudinem Gentilium humana cupiditas, fortitudinem autem Christianorum Diuina Charitas facit, quæ diffusa est in cordibus nostris, non per voluntatis arbitrium, sed per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis*. Quã sentẽtiã in authoritatem Canonis extulit Arausicanum can.17. Nulla est igitur necessitas adstruendi pro hac re duplicem Charitatem, aliam entitatiuè naturalem, aliam supernaturalem, sed potiùs Charitas, & cupiditas distinguendæ sunt.

6. Sed hic occurrit difficultas de amore Dei, vt summi boni nos beatificantis, quo, scilicet, ametur super omnia bona nobis concupiscibilia, an sit possibilis viribus naturę. Et videtur affirmandum; quia talis amor non tollit amorem proprium, immo de illo descendit, vel illum includit; nam ex amore proprio amamus nobis bona, & meliora magis amamus; cùm ergo Deus naturaliter cognosci possit vt summũ bonum, in quo sita sit nostra felicitas, quam naturaliter, & in omnibus amamus, & quęrimus, sequitur, quòd viribus naturæ possit Deus a nobis super omnia hoc modo amari. Et ita opinatur Vasquez 12. disp.195. cap.2. in principio, & 3. parte disp.43. cap.2. in fine, & alii. Hoc autem, si admittitur, sequi videntur duo antecedentibus dictis opposita.

Primum; quòd ex nobis ipsis possimus placere Deo, immo acquirere meritum apud ipsum: nam ille amor videtur esse gratus Deo, cùm per eum ametur super omnia concupiscibilia, atque in eo statuatur ratio vltimi finis: videtur etiam esse meritorius; quia amplius videtur esse, eo modo amare Deum, quàm habere illi fidem; fides autem meritoria est, vt ante diximus. Secundum; quòd valeamus viribus nostris vincere tentationes, quas possunt ingerere nobis bona creata, & concupiscentia earum: atque adeo ipsam concupiscentiam vincere, siquidem per illum amorem præponitur fruitio Dei fruitioni cuiuslibet boni creati.

Respondetur, in statu naturæ lapsæ, & purę, in quo adsunt eædem vires naturales, non esse possibilem illum amorem, nisi ex auxilio Dei; nam in eo statu amor sensibilium præponderat amori spiritualium. Sed neq; in natura integra, vel in Angelis, in quibus nõ est caro, est illa possibilis naturaliter, saltem, vt sit efficax; quia includit voluntatem postponendi pro semper omnia bona creata bono Diuino, saluo esse amantis, & subiiciendi se in omnibus voluntati Dei, etiam quantùm ad tolerantiam quarumlibet passionum pro Deo consequendo; quare, si non totalis, multa est abnegatio amoris proprii. At ab hoc adeo aborruerunt plurimi Angelorum

vt

vt aduersùs Deum rebellarint. Augustinus autem, quem Theologorum Scholæ sequuntur, de Corrept., & Gratia cap. 11., & 12. de Ciuit. cap 9. docet, neque Adam, neque Angelum potuisse permanere in Gratia sine speciali Dei auxilio: ex quo sequitur, non potuisse a se ipsis habere illum amorem, nã per illum potuissent expellere, vel vincere quemlibet amorem boni creati concupiscibilis, & quamlibet ex eo promanantem tentationem. Itaque ita omnino dicendum est, etiam propter rationes supra allatas.

Verùm dubitatur, an hic amor sit charitas; & negat Scotus in 3. dist. 26. qu. 1., quia illa est beneuolentia, hic verò concupiscentia, illa amat Deum propter ipsum, hic verò, vt bonum amantis, illa non includit amorem proprium, hic verò includit.

Sed, si sic dicimus, sequitur, vltra charitatem, etiam hanc Dei concupiscentiam a Deo nobis donari. Sacræ verò litteræ non videntur alium amorem a Deo nobis datum commendare, quàm charitatis; & Augustinus non distinguit a charitate nisi cupiditatem, cùm dicit, duos amores fabricasse duas ciuitates, idest, charitatem fabricasse Ierusalem cælestem, cupiditatem verò Babel terrenam.

Noster quidem Aragonius 22. qu. 17. art. 6. dicit, hanc Dei concupiscentiam pertinere ad charitatem; quia eadem, inquit, charitas, qua nos diligimus, inclinat ad diligenda etiam ea, quæ pertinent ad nostram perfectionem quatenus talia; diligimus autem, vel possumus diligere nos ex charitate, & fruitio Dei maxima nostri perfectio est; ergo ex charitate concupiscimus nobis Deum.

Cæterùm sine dubio distinguenda est concupiscentia Dei ab eius beneuolentia, propter diuersam rationem attingendi, vt supra insinuauimus. Et argumentum Aragonii non rectè procedit: sicut enim tunc amamus nos ex charitate, quando referimus nosmetipsos per amorem in Deum, ita tunc amamus nobis Deum ex charitate, quando ipsam eius possessionem referimus in eius gloriam; at nunc loquimur de amore, quo præcisè amamus Deum, vt bonum nobis, abstrahendo a relatione huius nostræ bonitatis in gloriam Dei; ergo argumentum Aragonii non est ad propositum.

9. Nihilominus Sacræ litterę, & Patres quemcumque amorem Dei super omnia, siue beneuolentiæ sit, siue concupiscentiæ appellant charitatẽ; nam amorem Dei, quo vincimus Diaboli, carnis, mundique tentationes appellant charitatem, eę autem tentationes vinci possunt ex concupiscentia Dei super omnia.

Quare non videntur ponendi duo habitus dilectionis a Deo insu-

infuſi, alter beneuolentiæ, alter concupiſcentię Dei, nam habitus inclinans ad beneuolendum Deo ſuper omnia videtur ſufficere etiã ad concupiſcendum ipſum; quamuis enim poſſit elici, & quandoq; eliciatur erga Deum amor concupiſcentię, non beneuolentiæ, id poterit eſſe, quia amans non exerceat omnes vires habitus, non quia operetur ex alio habitu: non exerceat, inquam, eas omnes, vel quia ex ſua libertate non conatur quantum poteſt, vel quia retinetur ab amore proprio, vel quia conſiderat tunc tantùm rationem boni concupiſcibilis in Deo.

Nec refert, quòd ratio formalis obiectiua vnius amoris ſit diuerſa ab altera: quamuis enim propter hoc neceſſe ſit ſpecie diſtinguere actus illos, nõ tamen neceſſe eſt diſtinguere habitum; cùm enim ille feratur etiam in amorem beneuolentiæ Dei ſuper omnia, ſufficit ad conſimilem amorem concupiſcentiæ, cùm hic ſit minoris perfectionis, & vtraque ratio boni ſuper omnia, nempe, & amabilis, & concupiſcibilis reperiatur in Deo; immo neceſſitat ad hunc amorem; qui enim illum priorem amorem habet, non poteſt amore concupiſcentiæ amare aliquid ſupra Deum: ſicut etiam in humanis amor beneuolentię erga amicum ſufficienter præſtat, & mouet, vt ille ametur amore concupiſcentiæ, ideſt, vt ametur pręſentia, & communicatio vitæ cum eo. Et propterea Diuina Scriptura, & Patres omnem amorem Dei ſuper omnia charitatem vocant. Ex his patet, quàm malè nonnulli dixerint, amorem concupiſcentię Dei ſuper omnia, eſſe malum, & peccaminoſum, quod vt hæreticum damnatur a Tridentino ſeſſ.6. can.31.; nam adeo bonus eſt, vt neque Angeli poſſint illum viribus ſuis habere, vt oſtendimus.

9. Sed fortè dicetur: Qui amat Deum ſuper omnia amore concupiſcentiæ tantùm, non illum amat, quantum amabilis eſt, immo nec quantum tenetur amare; &, cùm ſe ipſum amet tũc ſuper omnia amore beneuolentiæ, magis ſe ipſum amat, quàm Deum, quia maior, et perfectior eſt amor beneuolentię, quàm concupiſcentię; ergo peccat.

Reſpondetur: creaturam non teneri pro ſemper ad amandum Deum ſuper omnia amore beneuolentię, niſi habitualiter; & cùm ipſum amat ſuper omnia amore concupiſcentiæ tantùm, non excludit amorem beneuolentiæ; non enim vnus amor repugnat alteri, immo vnus oritur ab altero, ſed tantùm pręſcindit; ſi enim excluderet, peccaret. Amor inſuper beneuolentię erga vnum obiectum non eſt ſemper maior appretiatiuè amore concupiſcentię erga

alte-

alterum, sed tantùm est purior, & simplicior: nam auari, vel libidinosi amant amore beneuolentię suos amicos, nec tamen magis appretiatiuè, quàm pecuniam, & voluptates; non enim istas deserere vellent pro illis.

Atque id verum est etiam respectu amoris illius obiecti, cui illud bonum concupiscitur, quando non in obiecto amato per beneuolentiam, sed in concupito statuitur ratio vltimi finis. Creatura autem amans Deum sibi, vt obiectum se beatificans, non in se, sed in Deo ponit rationem vltimi finis; vult enim in Deo quiescere, non in se ipsa; ergo per illum amorem non amat magis appretiatiuè se, quàm Deum. Peccatum autem est, cùm magis appretiatiuè amatur creatura, quàm Deus.

CAPVT VI.

Ostenditur, non posse solis viribus voluntatis diligi Deum super omnia, vt Authorem naturæ, vel beatitudinis naturales.

1. NOnnulli Theologi credentes, posse voluntatem viribus suis amare Deum super omnia, succumbentes autem authoritati Diuinarum litterarum, in quibus dicitur, Charitatem esse ex Deo, ita distinguunt, vt amor Dei super omnia, quatenus Deus est author naturæ, possit haberi solis viribus voluntatis, quatenus autem est author gratiæ, requirat auxilium gratię, & hoc tãtùm definitum sit per Scripturas, & Concilia.

Quæ sententia antiquior est ea, quæ distinguit de amore Dei entitatiuè naturali, & supernaturali, quam in præcedentibus reiecimus. Habet enim eam D. Thomas prima parte q.60.a.5., vbi respondens sententiæ Augustini dicentis, neque Angelos potuisse a se ipsis habere charitatem, immo in eos diffusam per Spiritum Sanctum, dicit, id intelligendum esse de charitate erga Deum, vt author est gratiæ; nam charitas erga eumdem, vt author est naturæ, potest naturaliter haberi.

Si hæc sententia vera sit, sequitur veram esse Propositionem, contra quam disputamus; nimirum, Fidem ex testimonio creaturarum sufficere ad iustificationem. Nam, si dilectio Dei, vt authoris naturæ potest haberi viribus naturæ, ad eam habendam sufficiet co-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

gnitio Dei, vt authoris naturæ ex testimonio creaturarum, quia per eam cognoscitur, vt summum bonum; bonum autem cognitum amorem excitat, maximè summum; ergo hæc cognitio sufficiet ad iustificationem. Probatur Consequentia; quia amor Dei super omnia, etiam vt tantùm author naturæ est, reddit hominem Deo gratum iuxta illud: *Ego diligentes me diligo*, & alia plura, quæ pluries etiam relata sunt; ergo ipse est saltem dispositio proxima, & infallibilis ad iustificationem; ergo fides, seu cognitio, ex qua procedit, sufficit ad iustificationem tamquam initium, & fundamentum eius; sicque iustificatio poterit haberi ex viribus naturæ, quod repugnat dogmati Fidei.

1. Igitur reiicienda est hæc sententia, quæ omnino deprehenditur falsa. Quia si Deus cognitus vt author naturę, potest vt talis viribus naturę amari super omnia; potest etiam eisdem viribus amari cognitus, vt author gratiæ, etiam si talis cognoscatur non viribus naturæ, sed gratiæ, siue ex reuelatione; sed id non admittitur per hanc sententiam, neque est admittendum; ergo, &c.

Probatur sequela. Nam quodlibet bonum propositum, etiam excellentissimum, & infinitum possumus naturaliter amare; quod fatentur etiam Doctores, cum quibus disputamus, dum admittunt, posse naturaliter amari Deum, vt authorem naturæ: excellentia enim boni non retardat, immo magis rapit in amorem. Est quippe ordo oppositus inter intellectum, & voluntatem, intellectus trahit res ad se, voluntas verò trahitur a rebus; ergo, licèt intellectus magis caliget ad magis intelligibilia, vt ait Philosophus 2. Methaph. tex.1., volũtas tamen magis inardescit in excellentiora bona; in cognitione enim reuelet vis intellectus, in amore virtus obiecti. Sed nõ minus bonum relucet in Deo, vt authore gratiæ, quàm reluceat in eo, vt authore naturæ, immo secundùm aliquos maius; ergo si potest naturaliter amari super omnia cognitus, vt author naturæ, poterit quoque cognitus, vt author gratiæ. Et certè absurdum est, & incredibile apparet, quòd homo possit naturaliter amare Deum, vt suum Creatorem, non autem vt suum Redemptorem, qui, scilicet, pro ipso incarnatus sit, passus, & mortuus, illiq; summan in Cælis felicitatem pręparauit. Ex aduerso namque, & Patres, & Concionatores, ipsiq: generaliter fideles solent dicere, maiorem deberi pænam non amanti Deuum Redemptorem, quàm non amanti ipsum Creatorem, indicantes maius debitum, & inclinationem ad amandum ipsum titulo redemptionis, tanquam pro maiori benefi-

cio,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 2.3.119

cio, & beneuolentia. Quare secundus amor, non tantùm non videtur impossibilis viribus naturæ, sed etiam primo facilior.

Nec obstat, quòd Deus author gratiæ non possit naturali lumine cognosci; nam adhuc poterit ex reuelatione cognitus naturaliter amari: non enim ita volitio dependet a cognitione, vt, si hæc sit ex reuelatione, illa debeat esse ex infusione. Hoc enim omnino gratis, immo irrationabiliter dicitur. Cùm enim diuersæ sint virtutis intellectus, & voluntas, & diuersum habeant modum operandi, non debet ex vna iudicari de altera; immo, vt mox dicebamus, intellectus difficiliùs capit altiores veritates, voluntas autem faciliùs amat excellentiores bonitates, ea nimirum ratione, quam diximus; & potest perfectè amari, quod non perfectè cognoscitur, ex D. Thom. 12. qu. 27. ar. 2.

Non est ergo attendenda difficultas, vel impossibilitas amandi ex excellentia boni propositi, vel ex ratione cognitionis, qua proponitur, sed ex gradu amoris. Sicut enim naturaliter intellectus quascumque veritates propositas, & explicatas percipere potest, non tamen eas per se inuestigare, aut euidentibus, aut validis rationibus firmare; sic voluntas potest omnia bona proposita amare, non tamen quocumque gradu amoris, quia, vel amore sui, vel aliarum rerum impeditur.

Ipsi, qui vitiis dediti sunt, amant virtutes, non tamen supra ea obiecta, in quæ vitiosè feruntur, quamuis ita amanda esse cognoscant. Potest ergo voluntas viribus suis amare Deum, & vt authorem naturæ, & vt authorem gratiæ, non tamen super omnia, quia retinetur amore sui, quem suis viribus superare non potest, vt cap. 4. præcedenti ostendimus.

Hinc Anselmus Lib. de Concordia: *Voluntas post desertam iustitiam facta est ancilla suæ affectionis, quæ ad commodum est*. Nec potest suis viribus ab illa seruitute se liberare: Si enim vos filius liberauerit, tunc verè liberi eritis, ait Christus Dominus, Ioann. 8. Nec quisquam potest suis viribus de peccato surgere. Et Bernardus Lib. de diligendo Deum: *Difficilè, immo impossibile est, suis quemquam, liberiue arbitrij viribus semel accepta a Deo libertate, ad Deum ex toto corde conuertere voluntatem, & non magis ad propria retorquere; sicut scriptum est*: Omnes quæ sua sunt, quærunt.

In hoc ergo gradu amoris consistit difficultas, seu potiùs impossibilitas, non in ratione obiectiua authoris gratiæ.

3. Quòd verò absolutè non possit voluntas viribus suis amare

Deum ſuper omnia, neque vt ſimpliciter eſt author naturæ, probatur multipliciter.

Primò. Quia Scripturæ, Concilia, & Patres dicunt, charitatem eſſe a Deo. Cùmque eorum loquutiones ſint generales, non ſunt a nobis limitandæ, vt ait Bellarminus; id enim non eſſet eis ſubiici, ſed eas eludere: inconſideratè quoque loquuti fuiſſent, ſi, cùm aliqua charitas ſit a nobis, vniuerſaliter dixiſſent, charitatem eſſe a Deo, anſamque erroris in re admodùm graui præbuiſſent. Neque, vt puto, diligentiores ſunt recentes Scholaſtici, quàm Patres, qui non pro ſuis, aut Magiſtrorum placitis, ſed pro Eccleſiæ cauſa contra Pelagianos dimicabant.

Secundò. Qui diligit Deum ſuper omnia fit cum eo vnus Spiritus: hæc enim eſt vis amoris, amantem, & amatum reddere vnum. At quis tantam rem dicat, fieri poſſe ſola poteſtate arbitrii? Hæc ratio colligitur ex Auguſtino de Gratia Chriſti c. 22.

Tertiò. Dilectio Dei ſuper omnia, etiam tantùm vt author naturæ, eſt obſeruantia legis ex Apoſtolo Rom. 13. Sed nullus poteſt ſeruare legem abſque auxilio gratiæ per Chriſtum, vt in præcedentibus probatum eſt; ergo, &c.

Atque hanc rationem ponderat etiam Vaſquez.

4. Quartò. Dilectio illa eſt diſpoſitio ad gratiam, & remiſſionem peccatorum, Deoq; placet: *Qui enim diligit me, diligetur a Patre meo*, Ioann. 14. Et: *Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quia dilexit multùm*, Lucę 7. Et: *Ego diligentes me diligo*, Prouerb. 8. Eſt etiam meritoria vitæ ęternę; Chriſtus enim Legis perito interroganti: *Quid faciendo, vitam æternam poſſidebo*, & recenſenti præcepta dilectionis Dei, & proximi, reſpondit: *Hæc fac, & viues*, Lucæ 10. Qui autem diligit Deum, etiam proximum diligit propter Deum, aliter non diligit Deum ſuper omnia. Sed nos non poſſumus ex naturalibus diſponi ad gratiam, remiſſionemque peccatorum, aut mereri vitam ęternam, nec Deo placere ex Arauſic. can. 12., & 25.; ergo &c.

Quintò. Illa dilectio præſtat, ne ſcientia inflet, nam ipſam ſcientiam refert in Deum; ſed charitas, qua fit, ne ſcientia inflet, eſt a Deo; ergo, &c. Minor aſſeritur a Cęleſtino Papa Epiſt. ad Epiſcopos Gallię cap. 10.: *Cùm dicat Apoſtolus*: Scientiæ inflat, charitas verò ædificat, *valde impium eſt, vt dicamus, ad eam, quæ inflat, nos habere gratiam Chriſti, & ad eam, quæ ædificat, non habere, cùm ſit vtrumque donum Dei*. Idem dicit Auguſtinus de

Gra-

Gratia Christi cap.26., & de Gratia, & libero arbitrio cap.19.

5. Sextò. Illa dilectio præfert obsequium Dei propriæ vitę, aliter non est dilectio Dei super se ipsum; eaque maxima est charitas, dicente Christo: *Maiorem charitatem nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis*, Ioann.15. At si hęc potest haberi viribus naturę, nihil maius potest pręstari a charitate supernaturali, siue infusa, immo apparet superflua; & etiam gloriam Martyrii viribus natutæ assequi poterimus.

Septimò. Illa dilectio est electio Dei: quæ enim maior Dei electio, quàm ipsum habere pro vltimo fine, in quem omnia nostra, & nos ipsos referamus? Nec aliter possumus Deum eligere, quàm diligendo. Sed nos non possumus ex nobis Deum eligere, dicente Christo: *Non vos me elegistis, sed Ego elegi vos*, Ioann.15.; ergo, &c. Hęc ratio est Augustini de Patientia cap 21., & subdit: *Vnde dicit Apostolus Ioannes.* Non quòd dilexerimus Deum, sed quia ipse prior dilexit nos; *quia homo non potest eligere, vel diligere, nisi priùs electus, dilectusque curetur.*

Octæuo. Illa dilectio Dei vincit amorem proprium; sed hoc non potest vinci nisi ex magno Dei munere, vt in antecedentibus visum est; ergo illa dilectio non potest haberi ex viribus naturę.

Nonò. Dilectio Deî, ad quam nos hortatur vox naturæ, est dilectio Dei, vt authoris naturę, sed hanc non possumus habere sine gratia, & misericordia Dei; ergo, &c. Maior patet; quia natura specie, & ordine sui ostendit bonitatem sui authoris, ideoque dicitur mouere ad amorem eius. Minor est Augustini 10. Confess. cap.6.: *Cælum, & terra, & omnia, quæ in eis sunt, ecce vndique mihi dicunt, vt te amem, nec cessant dicere omnibus, vt sint inexcusabiles. Altiùs autem tu misereberis, cui misertus eris, & misericordiam præstabis, cui misertus fueris: aliòquin Cælum, & terra surdis canunt laudes tuas.*

Decimò. Qui illam dilectionem habet, habet Spiritum Sanctum in se; sed ille non potest haberi viribus naturę; quis enim hoc dicat? ergo, &c. Maior est Gregorii hom.10. in Euangelia, & legi in Officio diei Pentecostes: *Ipse Spiritus Sanctus amor est. Qui ergo mente integra Deum desiderat, profectò iam habet, quem amat. Neque enim quisquam posset Deum diligere, si eum, quem diligit, non haberet.*

Vndecimò. Neq; Angelus potest a se habere illā dilectionem; ergo multò minùs homo, maximè in statu naturę lapsę. Antecedens

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

asseritur, & probatur ab Augustino 12. de Ciuit. cap.9., quia aliter Angelus posset se facere meliorem, quàm factus sit a Deo. Quę ratio militat etiam de dilectione Dei, vt authoris naturę, & respectu cuiusque creaturę possibilis; de cuius tamen vi dicemus infra contra Propositionem 30. cap.4.

Duodecimò. Melior est amor purę beneuolentię erga Deum, vt authorem naturę propter sui bonitatem, quàm concupiscentię erga eumdem, vt authorem gratię relatiuè ad nos, quatenus nos sanctificat, vel beatificat; in hoc enim includitur amor proprius, quod fatetur D. Thom. 22. qu.17. art.8.; vnde 12. qu.25. art.4. primum vocat amorem simpliciter, secundùm verò amorem secundùm quid; & Scotus in 1. dist.1. qu.5. §. *Ad Argumentum* dicit, primum amorem erga Deum esse propriè charitatem, non autem secundùm; ergo, si non potest viribus naturæ haberi amor concupiscentię erga Deum, vt authorem gratię, multò minùs poterit haberi amor beneuolentię erga eumdem, vt authorem naturę. Ipse Deus magis deberet redamare hunc secundum amorem, quàm primum, quod tamen Aduersarii admittere non possunt.

6. Tertiodecimò. Ita definit Arausicanum can.15.: *Prorsus donum Dei est diligere Deum. Ipse, vt diligeretur, dedit, qui non dilectus diligit. Displicentes amati sumus, vt fieret in nobis, vnde placeremus. Diffundit enim charitatem in cordibus nostris Spiritus Patris, & Filij, quem cum Patre amamus, & Filio*. Et Can.12.: *Tales nos amat Deus, quales futuri sumus ipsius dono, non quales sumus nostro merito*. Sed, qui diligit Deum super omnia, etiam vt Author naturæ est, non displicet Deo, immo habet in se, vnde ei placeat, & amatur a Deo; ergo illa dilectio non est viribus arbitrii, sed ex gratia Dei.

Quartodecimò. Quilibet alius amor naturaliter oritur ab amore nostri; ergo nullus potest excedere amorem nostri. Consequèntia probatur; quia nullus effectus potest excedere suam causam. Antecedens videtur notum experientia; & ponitur in terminis ab Augustino hom.27. circa medium: *Amores omnes, & dilectiones priùs sunt in hominibus de se, & sic de alia re, quam diligunt. Si diligis aurum, priùs te diligis. Ergo dilectio vnicuique a se incipit, & non potest nisi a se incipere*. Hinc rectè noster Cardinalis Seripandus in caput 6. ad Romanos §.1. loquens de amore Pauli erga Iudęos, pro quibus cupiebat anathema esse a Christo, sic dicit: *Hic quidem charitatis excellentissimus gradns, a quo humaua natura, quæ se ipsam in pri-*

primis diligit, & saluam esse vult, aborret, Dei donum est. Huncque Pauli affectum præcipuis laudibus extollunt Anselmus, D. Thomas, & alii Interpretes; sicut, & Moysis dicentis Deo Exodi 3.: *Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro tuo.*

Plura, & plura addi possent; sed cui, quę dicta sunt, non sufficiunt, frustra ingerentur alia. Vnum addo, quod notauit etiam Bellarminus, in hac veritate ab Augustino locatam victoriam Fidei aduersùs Pelagianos: *Si*, inquit, *non ex Deo, sed ex hominibus est charitas Dei, & proximi, vicerunt Pelagiani; si autem ex Deo, vicimus Pelagianos*, de Gratia, & libero arbitrio cap. 18.

CAPVT VII.

Disseritur de Doctrina D. Thomæ, & Ægidij, quòd creatura rationalis naturali dilectione diligat Deum supra se.

1. NOn me latet D. Thomam 1. parte qu. 60. art. 5. itemque Nostrum Ægidium in 2. dist. 7. qu. 1. art 2. docere, quòd creatura rationalis naturali dilectione feratur ad Deum supra se.

Sed, si ly *naturali*, vel *naturaliter* significat iuxta ordinem vniuersalem naturæ, vel debitum ipsius creaturæ rationalis ex natura rei, verum est; si autem significet, ex viribus naturę, vel inclinatione sufficienti ad erumpendum in illam dilectionem, probare non possumus; tum propter ea, quę dicta sunt; tum maximè, quia tunc facilis, vtpote ex inclinatione naturę, esset pugna, & victoria de amore proprio, quam difficillimam, & viribus naturæ impossibilem dicunt Patres, insinuat Christus, & testatur experientia. Est tamen, hoc non obstante, dilectio illa iuxta ordinem vniuersalē naturæ; pro cuius rei intelligentia aduertendum est ad ordinem naturę spectare etiā operationem Dei, vt summi Rectoris naturę, sicut intelligentiarum, vt ministrorum, quod docuit etiam Philosophus.

Hinc dicitur naturale graui, vt ascendat, & leui vt descendat ad impediendum vacuum; quamuis ad id, non ex virtute proprię for-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

formę, ſed agentis vniuerſalis moueantur: non enim determinata, & ſimplex forma poteſt eſſe principium motuum oppoſitorum, vt rectè ait Scotus in 3. diſt.27. qu.27. qu.1. Cui conſentit D. Thomas aſſerens, elemento graui non eſſe naturalem motum ſurſum, immo violentum, ſi illud conſideretur ſecundùm ſui particularem naturam. Qui etiam 12.q.109.art.6.docet, ordinem agentium eſſe ſecundùm ordinem finium, & propterea ad finem boni vniuerſalis, non moueri ex ſe agens particulare, ſed ab agente vniuerſali, ſicut miles ad victoriam mouetur a duce; impedimentum autem vacui eſt bonum vniuerſale creaturę materialis; & tamen motus ad ipſum dicitur naturalis rei, quamuis ſit non tantùm præter, aut ſupra, ſed etiam contra eius particularem naturam. Naturalis etiam dicitur infuſio animę rationalis corpori humano perfectè organizato, cùm tamen hęc a ſolo Deo fiat; immo etiam productio animarum in ijs, quæ generantur ex putri; a nonullis dicitur eſſe a Deo, cùm non aliud Agens reperiant, in quod eam refundant.

Ita ergo erit naturalis creaturæ rationali amor Dei ſuper omnia, quia ſecundùm ordinem naturæ, ipſique conueniens, quamuis non viribus eiuſdem, ſed Diuina motione habeatur. Fatemur autem, poſt peccatum Deum non mouere homines ad illum actum prout Author naturæ, ſed prout Author Gratiæ, & intuitu meritorum Chriſti: quia per peccatum indignus redditus eſt homo, vt ad tantum bonum, quod amicitiam cum Deo facit, promoueatur. Qua ratione non promouet Dæmones, pro quibus Chriſtus non eſt paſsus, quiue proinde ad gratiam cum Deo reparandam peruenire non poſſunt. Et hæc eſt vera, & clara ratio ſempiternæ eorum ruinę, & obfirmationis in malo; idque docet etiam noſter Ægidius in 2. diſt. 7. q. 1. ar. 2. dubio laterali. Qui tamen, cùm dicat loco ſupra citato, amorem ſequentem naturam peruenire vſque ad Deũ eiuſdem authorem, ideſt, vſque ad dilectionem Dei ſuper omnia, non videtur conſequenter dicere, a Dęmonibus non poſſe abſque auxilio gratię illum amorem haberi; nam natura, & naturalia in illis remanſere integra. Et quamuis Ægidius diſtinguat motum electiuum, ideſt, ſequentem voluntatis electionem a naturali, tamen negari non poteſt, electionem poſſe ferri in totum id, in quod poteſt natura, vel gratia, cùm per electionem non propriæ vires, ſed naturæ, vel gratiæ exerceantur, vel exerceri poſſint.

Quare, ſicut non poteſt eas traſcendere, ita poteſt vniuerſis

vti

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

vti. Ergo si motus naturalis Dęmonũ pertingeret vsque ad Deum, etiam illucusque peruenire posset motus electiuus. Igitur e contra dicendum est, non peruenire vsque ad Deum motum naturalem illius, vel cuiusq; creaturæ rationalis, si ad ipsum peruenire non potest motus electiuus. Et ita cum Augustino, seu Fulgentio de Fide ad Petrum cap. 3. pro nostra sententia arguendum: Si homo posset viribus naturæ diligere Deum super omnia, multò magis id posset Dęmon, qui carne vrgente ad sensibilia non premitur; sed id non potest Dęmon, quia aliter posset ex se ipso reparare gratiam cum Deo, & remissionem obtinere peccati; ergo multò minùs id potest homo.

2 Sed hic obiicietur, quòd prauè sit instituta natura, si ad amorẽ Dei super omnia ab ea debitum suis viribus peruenire non potest: immo constituta in necessitate peccandi, quia quod debet, facere non potest: quę prauitas refunderetur in Deum.

Respondetur, eodem modo argui posse, quòd malè sint institutæ naturæ elementorum, eo quia grauia non possunt suis viribus ascendere, nec leuia descendere ad impediendum vacuum, cuius impedimenti necessarium est ad eorum naturas conseruandas. Dicitur ergo, non esse necessarium ad rectam institutionem naturæ, vt illa possit ex viribus suis comparare sibi quodlibet bonum, aut perfectionem, etiam si necessaria sit: immo tunc frustra essent agentia vniuersalia, ipseque Deus. Patet in ordine ciuili, in quo neque ius proprium possunt a se ipsis sibi vindicare ciues, immo exinde magna sequeretur turbatio Reipublicæ; sed recurrere tenentur ad Magistratus; nec bona vniuersalia, & ordo eorum administrantur a singulis, sed a Principe, vel ministris ab eo institutis. Sicut ergo ad bonum vniuersale in impedimento vacui non mouentur grauia, & leuia a se ipsis, sed ab Agente vniuersali; ita ad bonum Dei, quod est bonum totius creaturæ, & vltimus finis eius, idest, ad Dei dilectionem super omnia, non mouetur creatura rationalis viribus suis, sed motu vniuersalissimi, & primi agẽtis, qui ipse Deus est, vt sic verificetur doctrina D. Thomæ supra relata; quòd ordo agentium sit iuxta ordinem finium. Et sicut ad rectum ordinem sublunarium spectat Agens vniuersale, quod etiam contra particularem eorum impetum moueat corpora ad impediendum vacuum; & ad rectum ordinem Politiæ, vt in ea adsint rectores, qui, & bonum publicum conseruent, & prouideant, vt vnusquisque ius suum obtineat; ita debetur ordini creaturę rationalis, vt Deus ante peccatum ei adsit

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

cum auxiliis necessariis ad eliciendam Dei dilectionem super omnia, ne sit constituta in necessitate peccandi. Sicque communiter dicitur, quòd, si Deus creasset hominem absque iustitia originali, sed in pura natura, atque adeo cum lucta carnis, & spiritus, debuisset ex lege suæ Prouidentiæ conferre illi auxilia necessaria ad non succumbendum, quia sine illis necessariò, atque adeo sine sua culpa succumberet; quod vltimum etiam dixit Augustinus de Correptione, & Gratia cap.11. Creauit autem Deus hominem cum charitate, & iustitia originali, non ex necessitate, id enim damnatum est in Baio proposit.22. 27. 78., & 79., sed ex sui bonitate.

Addimus, dilectionem Dei super omnia posse dici naturalem creaturæ rationali, quia est ex aliqua inclinatione eius, non quidem sufficienti, vt illa procedat, sed quia, cùm mediante Dei auxilio procedit, est iuxta naturalem creaturæ illius inclinationem ad bonum. Eo enim ipso, ad meliora bona est magis inclinata; sicuti ex eo quòd graue inclinat deorsum, magis graue magis inclinat; ergo, cùm diligit supra se Deum summum bonum, operatur iuxta inclinationem naturalem, qua magis fertur in meliora. Non potest autem ex se sola illam dilectionem habere, quia retinetur, & vincitur a maiori inclinatione ad amandam se ipsam ration[e] maioris coniunctionis ad se ipsam; propter quod non semper amat meliora, sed sibi coniunctiora, quod ipse D. Thom. docet, vt mox videbimus. Et hic sensus est potior. Sed simpliciter illa dilectio debet dici supernaturalis propter insufficientiam virium naturæ ad eam eliciendam.

Quòd si adhuc quæratur, quare creatura rationalis non possit ex se ipsa moueri ad consequendum suum finem Deum, quem actu amoris erga ipsum promereri potest, & consequi, cùm cæteræ creaturæ id valeant, grauia, & leuia ad sua loca, animalia ad cibum, &c. Respondetur, id esse propter excellentiam ipsius naturæ, qua talem finem, idest, adeo excelsum habet, quem consequi non possit viribus suis. Dicit autem D. Thom.12. quæst.5. art.1. ad 2., quòd meliùs sit disposita (melior sit absolutè, dicimus nos) natura, quæ adiuuante alio potest consequi bonum perfectum, quàm quæ solis suis viribus imperfectum. Qui[n et]iam 1. parte qu.62. ar.2. dicit, nullam creaturam rationalem po[sse] habere motum voluntatis ordinatum ad beatitudinem, quæ in Dei visione est, propter quod affirmat Angelos indiguisse gratia, vt se ad Deum conuerterent; quæ conuersio non nisi per actum amoris est; ergo ex excellenlentia naturæ est, vt actus, quo moueri valeat ad consequendum

suum

ſuum finem, exercere non poſſit viribus ſuis, & per conſequens eſt etiam ex excellentia ipſius actus.

3. Quare nullo modo dicimus, naturam ex ſe inclinari ad amandum ſe magis, quàm Deum; quia tunc prauè ipſa eſſet instituta; & charitas, qua fertur ad diligendum Deū ſupra ſe, non illam perficeret, ſed deſtrueret, vt rectè arguit D. Thomas 1. parte q.60. ar.5. Sed tantùm dicimus, quòd magis inclinat ad amandum ſe, quàm Deum, & quòd non valeat Deum ſupra ſe ſolis ſuis viribus diligere.

Quæ duo longè diuerſa ſunt; & primum quidem peruerſum, ſecundum autem naturale, & ideo non peruerſum. Quod, vt oſtendatur, notamus, quod ratio amoris ex parte obiecti eſt bonitas eius, ex parte autem amantis eſt ſimilitudo, vel coniunctio boni ad ipſum, vel proprietas, maximè autem identitas. Id quod pluries docet D. Thom. 12. qu.27. art.3., & qu.28. ar.1., & 22. qu.26. ar.5., habeturque ex Philoſopho dicente, amicabilia, quæ ſunt ad alterum prouenire ex amicabilibus, quæ ſunt ad nos, 9. Ethic. cap.4., & quod: Amabile bonum, vnicuique autem proprium. Quæ ratio ex parte amantis adeo valida eſt, vt etiam quantùm ad gradum amoris præualeat ei, quæ eſt ex parte obiecti, faciens, vt magis amentur minora bona nobis coniuncta, vel ſimiliora, quàm maiora a nobis elongata, vel diſſimilia.

Quod, & fatetur ipſe D. Thom. 22. qu.26. art.9. vbi docet, iuxta ordinem rationis magis amandum parentem a filio, quàm filium a parente, quia maius bonum eſt filio parens, quàm parenti filius, & tamen naturaliter magis diligi filium a parente, quàm e contra; quod etiam dixit Philoſopus 9. Ethic. cap.8. Eadem etiam quæſt. art.4. dicit, quòd quamuis ratio amandi nos, vel proximū ſit Deus, tamen non eſt a nobis magis amandus proximus Deo gratior, & coniunctior, quàm nos ipſi; quia, ait, quantitas amoris, ſicut, & cuiuslibet actionis pendet etiam ex ſubiecto; proximus autem non eſt ita coniunctus nobis, ſicut nos ipſi. Quod repetit ibidem artic.7. Ergo etiam ſecundùm D. Thom. ratio amoris ex parte amantis præualet illi, quæ eſt ex parte obiecti, & adeo præualet, vt non ſolùm magis inclinemur ad amanda coniunctiora, quàm meliora, ſed & naturaliter magis diligamus illa, quàm iſta, quinimmo, nec quandoque teneamur ad oppoſitum.

Sed creatura rationalis longè diſtat a Deo, eſt autem eadem ſibi; ergo, quamuis Deus ſit bonum infinitè ea meliùs, tamen ma-

gis naturaliter inclinatur ad amandum se, quàm Deum.

4. Fortè hic dicetur ex ipso D. Thom. 1. parte qu. 60. ar: 5. ad 1., quòd illa ratio de maiori, vel minori coniunctione valet in iis, quæ ex æquo diuiduntur; at in iis, quorum vnum est tota ratio bonitatis alterius, sicut est Deus respectu creaturæ, magis diligitur illud, quàm istud.

Sed hoc insufficienter dicitur. Primò. Quia Deus est tantùm ratio causalis bonitatis creaturæ, formalis verò nec est, nec potest esse; hęc est enim ipsa entitas creaturæ; at gratis assumitur, quòd naturaliter magis diligatur ratio causalis boni, quàm ratio formalis; immo hoc videtur falsum; quia filii non amant naturaliter; nec tenentur amare parentes supra se ipsos, immo nec eos amant eodē gradu amoris, quo amantur a parentibus: omnes enim, ait Philosophus 9. Ethic. cap. 8. *magis amant proprium opus, quàm ab opere, si animatum esset, amarentur.* Et tamen parentes, ait Abulensis q. 17. in cap: 12. Exodi, *dicuntur esse duo principia totius boni, quia dederunt nobis esse per generationem, & mores per eruditionē, & nutrimentū per educationem; ideo tenemur eis, quasi in infinitum*. Sed hic dicetur, bona nostra potiùs esse a Deo, quàm a parentibus; quamuis posset replicari de filio non cognoscente Deum. Sed, alterum amatur, quia est tota ratio bonitatis nostræ, iam amatur intuitu nostræ bonitatis; ergo non magis, quàm nostra bonitas; non enim, aut magis, immo nec æquè amatur medicina, quàm sanitas, aut sanitas, quàm homo, cui illa amatur.

3. Quamuis Deus sit tota ratio causalis bonitatis nostræ, non tamen necesse habemus semper meminisse, intelligere, & amare ipsum; at necesse habemus semper meminisse, intelligere, & amare nos ipsos, vt docet Augustinus 10. de Trinit. cap. 11., & lib. 14. cap. 6., & 10., ergo magis inclinat naturaliter ratio coniunctionis, vel identitatis ad nos, quàm ratio causalitatis totius nostri boni in Deo; ergo hæc ratio non facit, vt naturaliter magis amemus Deū, quàm nos.

4. Inclinatio ad amandum Deum super nos est ex charitate, quæ a Deo donatur, vt supra ostensum est, immo ipsa charitas est talis inclinatio; ergo non est ex natura. Probatur Consequentia primò: quia vel tunc frustra esset charitas, vel esset tantùm ad augendam inclinationem naturalem, non ad dandam inclinationem supernaturalem, cùm tamen charitas sit forma supernaturalis. 2. Quia non potest dici, eamdem inclinationem esse a charitate, & a natura. Ergo, quòd Deus sit tota ratio bonitatis nostræ non

præstat,

præstat, vt naturaliter magis amemus Deum, quàm nos.

5. Quintò. Si adest talis inclinatio poterit erumpere in actum suum: quid enim eam impedit? An fortè vitium deprauans naturam? Sed supponitur natura nondum vitiata, vel vitium non habens tantam vim, vt omnino superet inclinationem naturę; cùmq; illa inclinatio ponatur essentialis naturæ, vtpote causata ex eo, quia totum bonum naturæ est a Deo, quod vtique illi essentiale est, a nullo vitio potest superari, sicut nec ipsa natura; sicut etiam nullum vitium efficere potest, vt obliuiscamur amoris proprii, immo potiùs augebit illum amorem; poterit ergo aliquando prodire in actum. Quod si admittatur, posse, scilicet, naturam viribus suis amare Deum super omnia, iam ex naturalibus poterimus promereri Dei gratiam, remissionem peccatorum, & vitam æternam; quia ille amor hæc omnia promeretur, vt pluries in antecedentibus ostensum est; & sic iustificari poterimus ex viribus naturæ, etiã post lapsum; & fides naturalis Diuinæ existentiæ, & Prouidentiæ ex testimonio creaturarum sufficiet ad iustificationem tamquam eius initium, & fundamentum, quod est damnatum in hac Propositione, contra quam disputamus.

Sextò. Ex inclinatione naturali in amorem proprium statim, & necessariò prodit ille amor, & ex eo omnia vitia, & peccata, quia nullum peccatum committitur nisi ex voluntate placendi sibi, vel in carne, vel in spiritu, siue satisfaciendi propriis motibus animorũ, vt loquitur Bernardus serm. 3. de Resurrectione; atque id diximus supra cap. 4.; ergo si in natura adest naturalis inclinatio ad amandum Deum supra se, ex ea deberet potiori iure statim, & necessariò oriri amor Dei super omnia, & consequenter omnes virtutes, quæ ex charitate generantur iuxta doctrinam Apostoli 1. Corinth. 13.; ergo virtutes non essent dona Dei, sed ex viribus naturę, cuius oppositum dicunt Scripturæ, Concilia, & Patres; faciliùs etiam pluresque homines essent probi, quàm improbi, cuius oppositum experimur.

In Angelis amor propriæ excellentiæ exortus ex inclinatione naturali ad amandum se statim vicit amorem Dei supra se, vnde tertia pars illorum cecidit; quod non accidisset, si in illis fuisset inclinatio naturalis ad amandum Deum supra se; non enim inclinatio minor vicisset hãc maiorẽ, libertas autem voluntatis sequuta est inclinationem ad diligendos se ipsos, non illam, vel dedit, vel auxit; potuissent saltem stare ex illa inclinatione naturali maiori, quod non est dicendum; nam ad standum eguerunt auxilio gratiæ,

per

per quod steterunt, qui non ceciderunt, vt cum Augustino 12. de Ciuit. cap.9. communiter fatentur Theologi. Idem fuit in nostris Protoparentibus Adam, & Eua. Ergo non adest in creatura rationali inclinatio naturalis ad diligendum Deum supra se.

6. Quòd igitur, vt ad prius nostrum propositum reuertamur, natura magis inclinet ad amandum se, quàm Deum, oritur ex idẽtitate ad se ipsam, & maxima distinctione a Deo: si enim naturaliter magis amamus, quæ sunt nobis coniunctiora, quàm quæ distantia, multò magis inclinamur ad amandos nos ipsos; atque id de vniuersalissima naturæ lege descendit, qua vnaquæque res appetit suum bonum, eiusque conseruationem, vnde resistit contrariis. Cùmque hoc naturale sit, non est peruersum. Immo Augustinus de Natura Boni hoc tertium bonum inter generalia naturæ bona connumerat, ordinem, siue inclinationem, vel appetitum ad proprium bonum conseruandum, vel augendum, qui, si non inesset vnicuique rei, non conseruaretur vniuersum. Qui ordo dicitur pondus Sapientiæ 11. cùm de Deo dicitur, quòd constituerit omnia in numero, põdere, & mensura.

Atque hæc inclinatio adeo valida est in natura rationali, vt non solùm non sit possibilis actus oppositus illi, nimirum, odium erga se ipsum, sed etiam necessariò quoad exercitium insit illi, & cognitio, & amor sui ipsius, nec possit ab his actibus cessare, quamuis cessare possit a cognitione, & amore Dei, vt paulò superiùs ex Augustino diximus; immo possit etiam odio habere Deum. Non potest igitur negari, quin natura ex se magis inclinetur ad amandum se ipsam, quàm Deum.

Quòd autem non possit viribus suis diligere Deum supra se, fusè probauimus supra cap.3.4., & 6., in hoc quoque capite. Cuius impossibilitatis ratio naturalis haberi potest ex dictis. Etenim natura, vt dictum est, non solùm nõ magis inclinat ad amorem Dei, ac sui, sed magis ad sui, quàm Dei propter identitatem ad se ipsam, non ad Deum; ergo amare Deum supra se, licèt non sit contra', est tamen supra naturam. Plus enim est amare Deum supra se, quàm tantùm ad id inclinari, quia posset esse inclinatio sine illo amore; sed natura neque inclinationem habet ad Deum amandum supra se, neque maiorem inclinationem ad illum amandum, quàm se, immo habet maiorem ad se amandum; ergo omnino super naturam est ille amor. Libertas autem arbitrii non potest eleuare naturam supra suas inclinationes, licèt possit iis vti. Sicut ergo non potest facere, vt ametur malum, aut odio habeatur bonum, quia

non

non est ad hoc inclinata natura, immo ad oppositum; & sicut non potest facere, vt desistatur a cogitatione, & amore sui ipsius propter maximam inclinationem naturæ ad hoc, causatam ex identitate ad se ipsam; ita non potest facere, vt ametur Deus supra se, quia natura est magis inclinata ad amandum se, quàm Deum.

7. Quæ ratio probat, neque esse possibilem creaturam, quæ suis viribus amare possit Deum supra se. Quod si alicui videatur nouum, aut mirum, attendat non solùm rationem allatam, sed eam etiam, qua Augustinus 12. de Ciuit. cap.9. probat, Angelos non a se ipsis, sed per Spiritum Sanctum habuisse charitatem diffusam in cordibus; quia, scilicet, aliter Angeli fecissent se meliores, quàm facti sint a Deo. Sed hæc ratio probat de quacumque creatura possibili: nulla enim est, quæ se possit facere meliorem, quàm facta sit a Deo; ergo de mente Augustini non est possibilis creatura, quę naturalibus viribus diligat Deum supra se. De qua tamen ratione dicetur infra Disp.27. cap.4.

Possunt quoque aliæ addi rationes; nimirum, quòd non sit possibilis creatura, quæ viribus suis promereri valeat amicitiam cum Deo, communicationem bonorum eius, & vitam æternam; qui autem diligit Deum ab eo diligitur Prouer.8., & obseruantia pręcepti charitatis pręstat, vt possideatur vita æterna, Lucę 10. Item; quòd charitas dignior, & præstantia est qualibet substancia creabili; est enim coniunctio creaturæ ad Deum, per quam fit cum eo vnus spiritus, quo nihil creaturæ potest contingere sublimius. Et in hoc principio fundatur ratio Augustini. Sed de hac re non pertinente directè ad nostrum propositum, hactenus.

CAPVT VIII.

Soluuntur Argumenta pro inclinatione naturali creaturæ ad amandum Deum supra se.

1. ARguit D. Thom. 1. parte qu.60. ar.5., & 12. qu.109. ar. 3. Id, quod hoc ipsum quod est, alterius est, naturaliter inclinatur principaliter, & magis in id, cuius est, quàm in se ipsum; sed totum, quod est creatura, est Dei; ergo ipsa naturaliter magis inclinatur in Deum, quàm in se ipsam.

Maio-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Maiorem probat ex Philoſopho 2.phy.te.78.: *Vnumquodque naturaliter agitur, ſicut aptum natum eſt agi*: ex motu etiam partium corporis, quia manus exponit ſe periculo vulneris, vel amputationis, vt ſaluet totum corpus, vel caput.

Item ex facto ciuis fortis, qui exponit ſe periculo mortis, vt ſaluet Ciuitatem, cuius eſt pars: ratio enim, inquit, imitatur naturam; & ſi homo eſſet naturaliter pars huius Ciuitatis, hanc inclinationem naturaliter haberet. Hanc rationem affert etiam Ægidius quodlib.4. qu 14.

Reſpondetur negando Maiorem; nam vt cap. præcedenti vidimus ex ipſo D. Thoma, maior coniunctio maiorem cauſat inclinationem ad amandum; magis autem creatura eſt coniuncta ſibi ipſi, quàm Deo. Item. Ipſe D. Thom. 12. qu.72. ar.5., & q.8.ar.2. dicit, quòd charitas eſt ordo ad vltimum finem, quod veriſſimum eſt; dicit etiam ibidem qu.109.ar.6., quòd ordo agentium eſt ſecundùm ordinem finium; ergo ad charitatem, quæ eſt ordo ad vltimum finem, non mouetur creatura a ſe ipſa, ſed a Deo, qui eſt primum Agens; ſicut ipſe dicit, quòd ad victoriam, quæ eſt vltimus finis pugnæ, non mouetur miles a ſe ipſo, ſed a Duce.

Ad ſententiam Philoſophi dicimus, quòd grauia aguntur ſurſum ad impediendum vacuum, nec tamen naturaliter, immo violenter, ſi conſiderentur ſecundùm propriam formam, vt ipſe D. Thomas dicit. Multa etiam patiuntur violentiam, dum aguntur, vt corpora, ſiue animata, ſiue inanimata, dum diuiduntur; hoc enim eſt contra eorum integritatem, atque adeo contra naturalem appetitum de propria integritate ſeruanda. Ergo falſum eſt, quòd vniuerſaliter vnumquodque agatur, ſicut aptum natum eſt agi. Sed limitanda eſt ſententia; cùm, ſcilicet, agitur naturaliter, & nihil impedit, quod & ipſe Philoſophus ibidem dicit, & notat D. Thom. in Commento. Quo autem ſenſu moueatur naturaliter creatura, cùm mouetur a Deo ad dilectionem eius ſuper omnia, diximus cap. præcedenti.

Ad aliud de motu manus, dicimus, illum non cauſari, nec cauſari poſſe a particulari appetitu, ſeu inclinatione manus, nam nullus in ea eſt; &, ſi adeſſet, manus per eum declinaret ictum, non ſe ei exponeret; ſed cauſari ab appetitu totius animalis, qui mouet omnia membra, & magis curat de ſalute totius corporis, quàm partis, & partis nobilioris, quàm ignobilioris. Sic graue mouetur ſurſum ad impediendum vacuum, non ab appetitu formæ propriæ, ſed ex actione agentis vniuerſalis intendentis bonum vniuerſi,

Ad

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Ad aliud de Ciue forti, dicimus, quòd, si ille fortitudinem habet Christianam, non mouetur ad illud opus nisi ex charitate, atque adeo ex motione Diuina, & supernaturali, non ex inclinatione naturali; quia, vt ait Augustinus de Spiritu, & littera cap. 29. & ex eo Arausicanum cap. 17: *Fortitudinem Christianorum Diuina charitas facit, quæ diffusa est in cordibus non per voluntatis arbitrium*, neq; ex inclinatione naturali, *sed per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis*. Si autem fortitudinem habet gentilium, mouetur ad illud ex humana cupiditate, id est, ex appetitu laudis, & glorię; quia, vt ibidem dicitur: *Fortitudinem gentilium humana cupiditas facit*. De qua re nos supra diximus cap. 5. Si autem ciuis ille naturaliter esset pars suæ ciuitatis, moueretur ex actione capitis naturalis, seu rectoris ciuitatis, non ex inclinatione sua particulari, sicut de manu, & de elementis dictum est. Durandus adeo difficile expertus est probare, quòd pars ex se ipsa naturaliter magis inclinetur ad bonum totius, quàm proprium, vt nonnullis argumentis a se ipso inductis, & reiectis, tamdem dixerit, spem sibi esse, aliàs non defutura sibi argumenta, in 2. dist. 29. qu. 3. nu. 22.

Arguit secundò noster Ægidius Quodlib. 4. q. 14., & in 2. dist. 3. parte 2. qu. 3. dubio 2. Primò sic. Deus est intimior nobis, quàm nos ipsi, magis enim facit ad nostram conseruationem, quàm nos; sed vnio, seu coniunctio est causa amoris; ergo, &c.

Respōdetur, negando Maiorem. A nonnullis quidem ea tribuitur Augustino; sed duo tantùm in Augustino pro ea reperio. Primum 8. de Trinit. cap. 7., vbi hæc dicit: *Exteriùs conantur ire, & interiora sua deserunt, quibus interior est Deus*. Secundum. 3. Confess. cap. 6.: *Tu autem eras interior intimo meo, & superior summo meo*. Quibus tamen non dicitur, Deum esse intimiorem nobis, quàm nos ipsi, sed quàm alia, quæ sunt intima nobis, puta mens, affectus, voluntates. Neque propriè pōtest dici intimum, nisi quod est distinctum ab eo, cui est intimum, vnde nulla res potest dici intima sibi, quia non in se ipsa, sed ipsa est. Quare repugnat in terminis, vel ipsum Deum esse intimiorem nobis, quàm nos ipsi; Deus enim distinguitur a nobis, nulla verò res a se ipsa. Quoad alia verò, quę sunt in nobis distincta a nobis, Deus est intimior, quia illabitur ipsi essentiæ nostræ, eam tenens, & conseruans. Atque hoc videtur considerasse Diuus Thomas; quamuis enim ipse teneat, vt vidimus, coniunctionem esse causam amoris, & insuper, quòd Deus naturaliter magis ametur a nobis, quàm nos ipsi, non tamen id probauit

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

ex maiori coniunctione Dei ad nos; quod indicio est, id ab ipso non putatum verum.

Quare cùm Maior Argumenti sit euidenter falsa, erat ex opposito arguendum: Deus non est ita intimus nobis, sicut nos ipsi, sed coniunctio est causa amoris; ergo magis inclinamur naturaliter ad diligendum Deum, quàm nos.

Atque ita nos supra arguimus. Ex eo autem, quod magis operetur Deus ad conseruationem nostram, quàm nos ipsi, non sequitur, quòd Deus sit intimior nobis, quàm nos ipsi.

Secundò arguit. Bonum nostrum est participatio boni Diuini; ergo non est amandum nisi propter illud; ergo minùs est amandum, quàm illud, quia: *Propter quod vnumquodque tale, & illud magis*, primo Posterior.

Respondetur, a nullo negari, quin Deus sit magis a nobis amandus, quàm nos ipsi; sed præsentem quæstionem esse: an naturaliter inclinemur ad amandum magis Deum, quàm nos, quod est diuersum; itaque Argumentum non est ad propositum. Sed cùm dicit, bonum nostrum non esse amandum, nisi propter Diuinum, si sensus sit, eius amorem referendum ad Deum, verum est; si verò, non esse in illo rationem, qua possit, vel debeat amari secundùm se, sed totam rationem amabilitatis eius esse ipsum Deum, sicut tota ratio, qua amatur medicina ab egroto, est sanitas, falsum: nam si bonum est per se ipsum, vtique in se ipso habet, vnde ametur.

3. Tertiò, arguit Ægidius in 2. dist.7. qu.1. ar.2. distinguens tres motus creaturæ rationalis, naturalem, gratuitum, & electiuum, idest, sequentem naturam, gratiam, & electionem voluntatis; &, per duos illos priores ait, creaturam ascendere vsque ad Deum, idest, diligere Deum super omnia; non autem per tertium. Sic autem arguit. Motus naturalis peruenit vsque ad locum sui principii, licèt illum transcendere non possit, ex.gr. motus grauium peruenit vsque ad centrum, quod est locus grauitatis, vnde procedit: motus leuium vsque ad concauum Lunæ, quod est locus leuitatis. Sed creatura rationalis in amore naturali mouetur a Deo authore naturæ; ergo per talem motum peruenit vsque ad Deum. Ex quo infert, quòd negare, quòd creatura rationalis per amorem naturalem diligat Deum supra se, est negare, illam creaturam esse a Deo. Eodem modo probat de amore gratuito, quia ille est a Deo mouente per gratiam. Negat verò de electiuo; quia principium, inquit, eius est voluntas creaturæ; sed nullus motus ascendere

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

dere potest supra suum principium, siue locum eius; ergo per illum motũ voluntas non ascendit vsq;ad Deum, sed sistit in se ipsa.

Respondetur primò, per Argumentum non probari, quòd creatura rationalis per amorem naturalem, vel etiam per gratuitum amet Deum supra se, sed tantùm, quòd amet Deum: hoc enim sufficit, vt dicatur peruenire vsque ad principium sui motus, vel locum principii. At de hoc nulla est quæstio. Secundò. Quòd ille motus tantùm refunditur in principium naturę, qui sequitur determinatè, & necessariò naturam, siue formam ab eo datam: ideo enim motus grauium, & leuium refunduntur in generans, quia sequuntur determinatè, & necessariò grauitatem, & leuitatem datam a generante; non enim generans immediatè causat illos, sed quatenus dedit formam, ad quam illi necessariò sequuntur: aliter omnes motus liberi creaturæ rationalis, etiam peccata, refundendi essent in Deum, vel parentes datores naturæ, ex cuius facultate illi sequuntur. Non sequuntur autem determinatè, & necessariò naturam creaturæ rationalis, nisi amor sui, & beatitudinis in communi, qui de amore sui descendit, vel etiam primum velle iuxta aliquos Theologos: cæteri enim liberi sunt; ergo non datur in ea amor naturalis Dei supra se procedens ex Deo authore naturę. Ergo Propositio Ægidii est de subiecto non supponente.

3. Natura etiam est principium motus eam determinatè, & necessariò sequentis, sicut natura grauis est principium motus deorsum; sed nullus motus, vt dicit Ægidius, transcendit locum sui principii; ergo amor, cuius principium est natura, non ascendit ad Deum supra naturã; ergo per Argumentũ non id, quod intendit Ægidius, sed oppositum concluditur. Etenim præcisè ex viribus naturæ est ille amor naturalis, etiam si dicatur refundendus in Deum, vt authorem naturæ, sicut præcisè ex viribus grauitatis est motus deorsum, etiã si reducatur in generans naturam; & per consequens vires naturæ sunt principale, & adæquatum principium illius motus; sed motus non potest ascendere supra suum principium principale, & adæquatum; ergo, &c.

4. Motus electiuus non distinguitur a naturali propter diuersam virtutem principii, a quo procedat, sed tantùm tamquam liber, & indifferens a necessariò, & determinato; non enim electio, aut voluntas, prout eligens, habet particulares vires, sed vtitur viribus naturæ, vel gratię, & intensè, & remissè prout vult, & potest vniuersis vti; ergo si motus, seu amor naturalis, siue ex virtute naturæ peruenit ad Deum super omnia, idem poterit amor electiuus, si omni-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

bus naturæ viribus vtatur; atque idem poterit, si vtatur viribus gratiæ, nam & motus gratuitus est electiuus. Nulla ergo ratione contenditur illud de naturali, & gratuito, negatur de electiuo.

5. Quantitas motus naturalis mensuranda est ex viribus naturæ, a qua procedit, non agentis generantis naturam, licèt ipse reducatur in generans naturam; nam generans tantum dat de motu, seu loco, quantum dat de forma, siue natura, vt ipse Ægidius dicit; ergo ad definiendum, an creatura rationalis per amorem naturalem, idest, descendentem ex naturæ viribus possit amare Deum supra se, non sunt inspiciendæ vires Dei authoris naturæ, sed ipsius naturæ; sicut in motu grauis deorsum, & in ipso motu gratuito non attenduntur vires generãtes, & Dei authoris gratiæ, sed grauitatis, & ipsius gratiæ collatæ; ergo perperã probat Ægidius, naturã amore naturali diligere Deum supra se, quia ille amor refunditur in Deum authorem naturæ.

6. Locus, in quem impetu naturalis amoris fertur creatura rationalis non est Deus, sed ipsa natura: amor quippe sui illi est naturalis, summus, necessarius, & primus, vtpote, a quo procedant, vel quem supponant cæteri eius naturales amores; hinc ab amore Dei desistere potest, immo conuerti ad odium; ergo gratis, & falsò dicitur, quòd talis locus sit Deus.

7. Si ex vi naturę creatura rationalis diligit Deum supra se, non poterit non ita diligere, nullaque voluntate, aut vitio poterit fieri, vt ita Deum non diligat. Nulla enim res potest supra sui naturam, aut motus eius naturales. Hac ratione non potest illa exuere amorem sui, aut beatitudinis in communi, quantumuis deprauetur; ergo a fortiori non poterit exuere amorem Dei supra se, si, vt dicitur, est naturaliter magis inclinata ad amorem Dei, quàm sui, immo naturaliter inclinata ad amandum magis Deum, quàm se. Sed vtinam sic instituta esset nostra natura. Verùm non tantùm non sic instituta est, sed neque potest, aut ipsa, aut vlla creatura rationalis sic institui, vt in fine capitis septimi præcedentis insinuatum est. Ex his autem non tantùm solutum, sed, & redargutum est Argumentum Ægidi; ostensumque, quòd in multis peccat, & potiùs concludat oppositum. Quod sic vlteriùs ostenditur. Nullus motus ascendit supra suum principium, sed quilibet amor oritur ab amore nostri; ergo nullus excedit amorem nostri. Minor est Augustini relati supra cap. *6.*

Ergo tantùm in duplici sensu assignato cap. 7. dilectio Dei super omnia dici potest rationali creaturę naturalis.

Quar-

Quartò arguitur. Homo viribus naturæ vult, Deum esse Deũ, &, se esse hominem non Deum; ergo maius bonum vult Deo, quàm sibi; ergo viribus naturæ diligit Deum supra se.

Respondetur, per Argumentum probari, quòd homo diligat etiam Angelum supra se; immo omnes homines, qui in superiori gradu dignitatis, vel fortunæ consistunt, si illos non vult de suo statu deiici, sed patitur in illo consistere. Dicitur ergo, quòd hoc non est amare alium supra se appretiatiuè, sed tantùm obiectiuè, id est, non est potiùs velle bonum illius, quàm sui, sed contentum esse, quod ille habeat maius bonum, quàm habeat ipse, quare est maius bonum, non magis amare. At amare alium supra se appretiatiuè est magis amare illum, quàm se, idest, potiùs velle omnia, & se ipsum amittere, quàm illum offendere. Hanc autem superioritatem amoris quis dicat haberi ab omnibus, qui alios vident se excellentiores, & quiescunt? Hoc modo amatur Deus a nobis, cùm amatur supra nos amore beneuolentiæ; ergo non concluditur per Argumentum, id posse naturaliter fieri. Addimus, impossibile esse, vt homo desideret, se esse Angelum, vel Deum, si verè apprehendantur termini; si enim homo est, esse Angelus, vel Deus non potest; ergo, si desiderat, se esse Angelum, vel Deum, non desiderat se esse; ergo non potest desiderare, se Angelum, vel Deum esse, nisi vel desiderando se nõ esse, vel, se simul esse, & non esse.

CAPVT IX.

Soluuntur Argumenta pro damnata Propositione.

1. POtest pro ea argui primò. Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt faciunt, quia sibi ipsi sunt lex, & ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, Rom. 2. 14. Factores autem legis iustificabuntur, ibidem 13. Sed Gentes aliam Fidem, seu notitiam de Deo non habent, nisi quæ eruitur ex testimonio creaturarum; ergo hæc notitia, siue fides sufficit ad salutẽ. Hoc Argumento vtitur Vega lib. 6. in Trident. cap. 17. & 20., vt probet, fidem de veritatibus supernaturalibus non fuisse, nec esse necessariam necessitate medii, sed solius præcepti.

Respondetur, Apostolum ibi non loqui de Gentibus in statu Gen-

Gentilitatis morantibus, sed de conuersis ad fidem, quod probat Augustinus de Spiritu, & littera cap.26.; Quia Apostolus præmiserat: *Virtus Dei est in salutem omni credenti, Iudæo primùm, & Græco. Gloria autem, & honor, & pax omni operanti bonum, Iudæo primùm, & Græco.*, & postea subdit: *Cùm enim gentes, quæ legem Dei non habent, naturaliter, quæ legis sunt, faciunt, &c.* ergo eos hic significat nomine Gentium, quos priùs significauerat nomine Græci. Sed nomine Græci ibi significantur ex preputio cunuersi ad Fidem, per contradistinctionem a circumcisione, quæ erat propria Iudæorũ; nõ enim potuisset promittere honorem, & pacem, & gloriam existentibus extra Euangelij gratiam; ergo non de Gentibus in statu gentilitatis morantibus, sed de conuersis ad Fidem dicit, quòd naturaliter ea, quæ legis sunt, faciant.

Quod potest confirmari: Quia lex scripta in cordibus non est nisi gratia Christi, vel Charitas; & opus legis scriptum in cordibus est opus procedens a gratia, vel charitate; ergo non potuisset de gentibus positis extra gratiam Euangelij dicere Apostolus, quòd ostendant opus legis scriptum in cordibus suis. Etenim pro magno Deus promisit, Ieremię 31., se scripturum legem suam in cordibus populi sui; in quo gratia noui testamenti promissa est, vt ait Augustinus ibi; quomodo ergo id potuissent gentes naturaliter habere, vt idem Augustinus arguit? Loquitur ergo de Gentibus conuersis ad Fidem, & de eis dicit, quòd non habeant legem Dei, idest, eam, quæ data est per Moysem populo tantùm Hebræo; faciant autem naturaliter ea, quæ legis sunt, idest, sine illa lege, sed per auxilium gratiæ, quo in eis sanata est natura; & ita explicat Augustinus de Spiritu, & littera cap.27. Et breuius 4. contra Iulian.cap.3. *Dicũtur*, inquit, *sine lege naturaliter, quæ legis sunt facere, quia, ex gentibus venerunt ad Euangelium, non ex circumcisione, cui lex data est, & propterea naturaliter, quia, vt crederent, ipsa in eis est per Dei gratiam correcta natura.*

Concedendum est autem, quòd factores legis iustificabuntur, sed lex seruari non potest nisi ab habente eam Fidem, vt probatum est cap.2. & 3.

2. Arguitur secundò ex eodem Vega, Apostolus Rom.1. arguit sæculi Philosophos, quòd cognoscentes Deum, non sicut Deũ glorificauerunt; ergo si glorificassent, salui fuissent; ergo sufficisset illis ad iustitiam, & salutem notitia naturalis de Deo, & glorificatio ipsius per bona opera.

Respondetur, negando Consequentiam, cuius probatio non afferꝭ

affertur. Apostolus autem memorat peccatum illud Philosophorũ, non ad insinuandum, quòd, si peccato illo caruissent, salui fuissent, sed ad assignandam causam, quare Deus in alia, & plurima peccata eos ruere permisit: vnde subdit: *Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam, &c.* Re vera autem non potuissent sine Fide Christi Deum per bona opera glorificare.

3, Arguitur tertiò. Infidelis purè negatiuè, idest, qui numquam audiuit verbum Fidei, educatus in syluis, vel apud barbaras penitus gentes, si faciat bonum, & declinet a malo iuxta dictamen rationis, poterit iustificari, & saluari; ergo fides in Christum non est necessaria necessitate medii ad salutem.

Respondetur, quòd ille sic educatus, poterit & Dei cognitione carere; an ergo poterit sine ea iustificari? Quinimmo, quomodo poterit sine ea implere legem, cuius maximũ præceptum est de Deo diligendo, & colendo? Quomodo vitare omnia peccata collectiuè? Rectum verò rationis dictamen de prosequendis, & declinandis, nec facilè habebit: si enim extra præcepta communissima potest in aliquibus de lege naturæ dari ignorantia inuincibilis, vt communiter admittitur, maximè poterit in sic educato. Concupiscentiam verò carnis, nimiumque sui amorem, ex quibus omnia peccata carnalia, & spiritualia prodeunt, quomodò superaret nullo Diuinę gratiæ auxilio, & fortè, nec Dei cognitione imbutus, cùm illa etiam cum illis auxiliis, Deique cognitione, & timore difficillimè vincantur? Quomodo tamdem poterit suis viribus perseuerare vsque in finem, cùm hoc sit magnum Dei donum, vt loquitur Tridentinum can. 16. de iustificatione, & vtique per Christum?

An fortè ex illa excusatione iustificabitur, quia, scilicet, nec audiuit, quod crederet, aut operaretur, & si audisset, credidisset, & operatus fuisset? Sed multum est, vt ignorantia non solum excuset, sed etiam iustificet. Id vt Pelagianũ, idest, destruens Dei gratiam, exploditur ab Augustino epist. 105. ad Sixtum: *Quia si*, inquit, *illa excusatio iusta est, quisquis ea vtitur, non gratia, sed iustitia liberatur.* Itidem de Grat., & lib. arb. cap. 3. Qua autem fiducia posset ille proferre, aut isti pro illo, se crediturum, & operaturum fuisse, si audisset, cum tam labilis, & mutabilis sit humana voluntas, vt sepissimè nec sua proposita firmiter, vt putat, concepta retineat? Operum insuper conditionatè futurorum nulla ratio habetur in Diuino iudicio, vt patet ex August. de Dono Perseuer. cap. 9. & 10., & de Prædest. Sanct. cap. 13., & de Gen. ad litt. lib. 10. cap. 15., & Epist. ad Sixtum, & Vitalem.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Et nihilominus plurimi Theologorum, cum quibus, & D. Thomas (non tamen in Summa, sed in 3. dist. 28. qu. 1. ad 5., & dist. 42. qu. 1. ar. 5. ad 7.) dicunt, hominem illum sic educatum, & rectè iuxta naturæ legem viuentem ante mortem per Angelum, vel Prædicatorem, vel interna illustratione edocendum fore de Christo, vt saluus esse possit; quod etiam comprobant exemplo Cornelii Centurionis, ad quem missus est Petrus, & Eunuchi Reginæ Candacis, ad quem missus est Philippus, Actuum 8. & 10.

4. Sed, vel ipsi volunt ex gratuita Dei bonitate illum edocendum, vel ex debito iustitiæ ex natura rei, vel ex promissione contracto. Si primum; quando hoc ipsis reuelatum est, aut vnde notũ? Nec potest de eo generalis lex statui, nisi etiam diuinæ largitati leges præfigere velimus. Si secundùm: ergo ille supponitur iustus, & merito suę iustitiæ ius habens ad vitam æternam, siue regnum Cęlorum viribus naturę sine fide, & gratia Christi.

Probatur Consequentia: quia non alia ratione debetur, aut potest deberi illi ea illustratio propter ingressum ad vitam æternã, nisi quia illi debetur vita æterna: non enim potest alicui deberi medium ad finem, nisi quia illi debetur finis: immo hoc implicitè saltem, & virtualiter asserunt ipsi Arguentes. Ergo, vel ille omnino nõ saluatur per gratiam Christi, sed viribus suis; vel si aliquo modo per eam saluatur, quia, vt dicunt, necessaria est illi Fides Christi, vt saluus sit, Christus non tribuit, neque adiuuat meritum ad consequutionem salutis in eo, sed potius grauat: siquidem meritum, & ius ad salutem ille consecutus est viribus suis, per quas iuxta naturæ legem rectè vixit; impositũ autem est illi per Christum aliud obligationis onus, vt insuper credat in ipsum, & impeditus est illi ingressus ad vitam. Quare ille, & illi similes non debent agnoscere Christum vt Saluatorem, sed potius vt remoras apponentem salutis. Ergo iam Christus non tantùm gratis mortuus est, quantùm pertinet ad vim promerendi salutem, sed etiam impedimenta apposuit illius, & non solùm infidelibus Iudæis, sed cunctis scandalum est; nam inferre impedimenta est inferre scandalum. O vbi estis fontes lacrymarum! exclamandum est hic cum Augustino contra Mendacium cap. 18. At Apostolus non dicit pro salute vltra obseruantiam legis requiri fidem in Christum, sed totus in eo incumbit, vt sine hac fide non posse illam seruari doceat, quod latissimè ostendimus in præcedentibus capitibus huius Disputationis, quæ pro rei grauitate, & gloria Iesu Christi Domini nostri, vehementer obsecro Lectores, vt diligenter meditari non grauentur. Nec dicit, sine fi-

de

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

de in Christum posse haberi iustitiam, quæ tamen non perducat ad Regnum, nisi accedente illa fide; sed nullam omnino haberi iustitiã sine illa fide; immo sine ea omnia cõclusa esse sub peccato, & omnes esse sub maledicto propter inobseruantiam legis, & neque ex Iudæis esse vel vnum, qui faciat bonum, immo omnes corruptos esse, & abominabiles, non intelligentes, aut requirentes Deum; &, quòd Christus nos redemit de maledicto legis, non quidem eam abolendo quantùm ad naturalia præcepta, sed dando vires pro eius obseruantia, vt promissio ex fide Iesu Christi tantùm detur credentibus.

Et, quòd sine gratia Fidei in Christũ lex, idest, ipse Decalogus Moysis occidit, quia reddit præuaricatores, non tollens, sed augens concupiscentiam; quod maximè ponderat Aug. de Spiritu, & littera c. 14. Augustinus quoque clarissimè de Natura, & Gratia c. 2. docet, quòd, si natura humana ex seipsa potest sibi sufficere ad implendam legem, debet esse secura de vita æterna, etiamsi non sit imbuta fide Sanguinis Christi; quod etiam cap. 3. memorauimus; esse quoque impossibile, vt quis steriliter bonus sit, idest, vt merito suę bonitatis vitam non consequatur æternam, 4. contra Iulian. c. 3.

Et, quòd lex Mosaica data est superbienti populo, vt cernens, se viribus suis imparem ad eius obseruantiam, humiliatus confugeret ad gratiam; idque sæpissimè inculcat. Hinc est eius sententia 43. in libro Sententiarum: *Legis littera, quæ docet, non esse peccandum, si spiritus viuificans desit, occidit. Scire enim peccatum potiùs facit, quàm cauere, & ideo magis augeri, quàm minui, quia malę concupiscentiæ etiam præuaricatio legis accedit.* Et sententia 44.: *Lex data est, vt gratia quæreretur; gratia data est, vt lex impleretur. Neque enim suo vitio non implebatur, sed vitio prudentię carnis, quod vitium per legem demonstrandum, per gratiam sanandum fuit.*

Ergo non post impletam legem necessaria est fides Christi, sed ad illam implendam, cuius impletio est iustitia, & dat ingressum ad vitam æternam, vt Christus ipse dixit Matth. 19. 17., & Lucæ 10. 20.: *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Et: *Hæc fac, & viues*; quia, scilicet, lex, saltem propter præcepta dilectionis Dei super omnia, &, non concupiscendi, seruari non potest sine auxilio gratiæ per Christum, quod non datur, nisi credentibus in eum; hocque beneficium confert nobis Christus, & fides in eum, non onus, vt post impletam legem supersit debitum credendi in eum, sine qua Fide frustremur merito obseruantiæ legis, iureque inde adepto ad gloriam. Ex quibus omnibus patet, quàm longè distent

a doctrina Apostoli,qui docent, hominem nullam habentem Christi notitiam posse seruare legem naturę,& adeo mereri vitam æternam, vt sibi ex iustitia debeatur reuelatio Christi. Tamdem. Si illi debetur reuelatio Christi, vel debetur etiam inspiratio fidei in Christũ, vel non: si debetur, id est apertissimè hæreticum,scilicet, vt fides detur ex merito;tũc .n.appareret illi gratia Saluatoris, nõ secũdũ huius misericordiã, sed ex operibus iustitię, quę ipse fecit cõtra Apost. Tit. 3.. Quamquam, & asserere, quòd debeatur reuelatio, videatur etiam pertinere ad Pelagianismum, cùm illam ad gratiã vocationis pertinere, fateri debeamus. Non potest autem dici, quòd non debeatur; nam si illi debetur regnum Cęlorum, debetur quoque medium necessarium ad illud consequendum; hoc autem est fides in Christum; ergo debetur illi inspiratio fidei in Christum; id autem ad Pelagianos pertinere, iam diximus.

5. Arguitur quartò. Tridentinum can.1. de Iustificatione ita definit: *Si quis dixerit, hominem suis operibus, quæ, vel per humanæ naturæ vires, vel per legis doctrinam fiant, absque Diuina per Iesum Christum gratia posse iustificari coram Deo, anathema sit*. Ergo supponit, posse seruari legem absque gratia per Iesum Christum,licèt, definiat, illam obseruantiam non iustificare nisi accedente gratia; ergo falsò dicitur, non posse illam seruari, nisi ab habente gratiam Fidei in Iesum Christum.

Respondetur, quinimmo Tridentinum indicare, absque gratia per Iesum Christum non rectè,& integrè seruari legem, quamuis aliqua eius opera, fortè externa, fiant, & ideo neminem absque illa gratia iustificari. Ad marginem illius Canonis citatur caput primũ sessionis 6., in quo Tridentinum declarat, ita per peccatum Adæ omnes eius posteros redditos esse seruos peccati, vt nec Iudæi possent per litteram Legis Moysis inde liberari, aut surgere. Qui autem diligit Deum super omnia, surgit de peccato; ergo Tridentinum supponit, non posse absque auxilio gratiæ præceptum dilectionis impleri, & per consequens nec seruari totam legem, cuius illud est maximum, & vniuersale præceptum, & ideo, neminem sine gratia iustum esse; nam aliàs certum est, quòd seruans totam legem iustus est apud Deum, & ingreditur ad vitam, vt ostendimus.

Prolixior fuit hæc Disputatio, quia ex eo præcipuè capite ostendere voluimus, fidem naturalem existentiæ, & Prouidentiæ Dei ex testimonio creaturarum non iustificare, idest, non esse fundamentum, & radicem nostræ iustitiæ, quia tunc oporteret, vt, vel ea posita consurgere posset ex viribus naturæ amor Dei super om-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

omnia, & obseruantia legis, vel Deus largiretur auxilia suę gratię ad illum amorem, & obseruantiam, si non sunt possibiles viribus naturę; ideo ostendere necessarium fuit, quòd ille amor non sit possibilis viribus illis, neque entitatiuè naturalis, neque erga Deum, vt authorem naturæ, & consequenter, neque obseruantia legis; &, quòd Deus nulli largitur auxilia suæ gratiæ ad illam dilectionem, & obseruantiam, nisi habenti fidem in Christum; ita vt prima gratia ad salutem, & iustitiam sit vocatio ad Fidem in Christum; quam Fidem etiam debere esse explicitam, idest, de incarnatione, morte, & resurrectione Christi ostendemus infra Propositione 64. In qua multa dicentur ad confirmationem, & clariorē intellectū eorū, quæ in hac Disputatione dicta sunt, cōducentia, & proinde omnino legenda. Fatemur autem hæc pertinere ad materiam de Necessitate Gratię; sed & confutatio Propositionis id requirebat, & Nos magna propensione voluntatis id egimus, quia ea, quæ diximus, multùm Nos mouent, & necessaria hoc tempore æstimamus.

✠

DISPVTATIO XXI.

Contra Propositionem XXIV.

Vocare Deum in testem mendacij leuis non est tanta irreuerentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.

CAPVT I.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 SI Propositio tantùm diceret, propter illud periurium non velle Deum damnare, videretur in Dei clementiam id refundere; de qua tamen non ampliùs præsumendum est, quàm colligatur ex Scripturis, ex quibus constat, Deum propter quodlibet mortale velle damnare. Sed, cùm addit, nec posse, id refundit in naturam, seu meritum talis periurii, quia .s. leue sit, vnde & ait: *Non est tanta irreuerentia*. Quare indicat, illud esse tantùm veniale, quod tamen apertè proferre ausa non est.

Et tamen, etiã si id verum esset, nimis confidenter dicitur, Deũ non posse propter illud damnare: etenim attenta infinita maiestate Dei, quæ etiam per venialia offenditur, videtur Deus de summo rigore iustitiæ posseetiam propter veniale priuare gloria, & damnare, saltem, cùm illud non ex subreptione, aut imperfecta deliberatione, sed plena committitur. Et fortè in huius rei argumentum noluit Moysen, & Aaron ingredi terram promissionis propter culpam commissam ad Aquas contradictionis, licèt ea non fuerit plusquàm venialis, vt omnes dicunt, Num.20., & Deut.22. Terra enim promissionis figura fuit Paradisi Cęlestis. Hinc Hieronymus Epistola

ſtola ad Amicum tom. 9.: *Leue numquam eſt Deum, etiam in exiguo contemnere, qui non tantùm ad qualitatem peccati reſpicit, ſed ad perſonæ contemptum. Propter quod homini non ſolùm intuendum eſt quale ſit, quod iubetur, ſed quantus ſit ille, qui iubet.*

Neque poteſt dici, Heronymum loqui, quando adeſt contemptus formalis. Nam facit vim in Maieſtate Dei iubentis, quæ ſemper adeſt; contemptus verò formalis etiam erga humanum ſuperiorem mortalis eſt; quare nihil ſpeciale diceret de Deo. Et aliàs patet, quòd etiam ſecluſo contemptu formali, grauior eſt offenſa contra Superiorem maiorem, quàm contra minorem; ergo id intendit Hieronymus, propter ſummam Dei maieſtatem nullam inobedientiā præceptorum eius eſſe leuē. Et Author Libri de vera, & falſa Pęnitentia (qui pluribus ſęculis creditus eſt Auguſtinus, vnde plurima ex eo ſub Auguſtini nomine translata ſunt in Sententias, & Decreta) ſic loquitur: *Non conſiderandum eſt, quid fecerit, ſed quem offenderit.* Itaque Propoſitio debebat ſaltem dubitatiuè loqui, nec tam audacter contra ius Dei pro peccatore ferre ſententiam.

2. Sed cùm dicit, propter leuitatem mendacii, quod iuramento firmatur, ipſum periurium eſſe leue peccatum, ſiue leuem Dei irreuerentiam, grauiter fallitur. Attendit enim ad eam regulam, quòd paruitas materiæ excuſat a lethali, ſed non attendit, quòd materia iuramenti non eſt propoſitio illa, quæ iuramento firmatur, quæq; poteſt eſſe de materia graui, vel leui, ſed Deus, qui vocatur in teſtem. Cuiuslibet enim actus materia, ſeu obiectum eſt id, quod per ipſum attingitur, vt in comeſtione cibus, in furto res aliena, in homicidio homo; ſed in iuramento Deus vocatur in teſtem; ergo ipſe Deus eſt materia iuramenti. Poteſt quidem etiam dici eius materia propoſitio, quæ iuramento fiamatur, ſed indirecta, et remota, quatenus ſuper eam cadit iuramentum cum ſua materia proxima, quæ eſt Deus. At materia indirecta nihil confert ad grauitatem, vel leuitatem materiæ proximæ, & directæ, et per conſequens, neque actus circam eam verſantis. Cùm ergo Deus materia omnium grauiſſima ſit, et circa ipsū immediatè verſetur actus iuramenti, patet, quanto errore excuſetur periurium a grauitate mortali propter leuitatem materiæ indirectæ, & remotæ, nulla habita conſideratione grauitatis materiæ proximæ, immediatæ, et directæ. Petrus Damiani libro 8. Epiſtola 10. dicit, periurum ſe ſeparare a corpore Chriſti, & myſteriis Redemptionis humanæ; nam, dum dicit: Hoc faciam, vel non faciam; ita me Deus adiuuet,

& iſtud

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

& istud Sanctum Euangelium, hoc cum Deo paciscitur, vt, si promissa non impleat, a Deo, vel S. Euangelio vlteriùs non iuuetur. Vnde dicit, quòd occludit contra se septem sigilla libri Agni, quę sunt Mysteria Christi vitæ, mortis, & glorificationis, ne scilicet sibi prosint. Ecce, quòd malitia periurij sumitur a vocatione Dei in testem falsitatis, non a mendacio, quod per ipsam firmatur, eaq; proinde malitia grauissima est.

3. Est igitur in periurio duplex malitia, altera ex mendacio, altera ex vocatione Dei in testem illius; si autem malitia prior leuis sit, non est leuis quoque secunda; non enim mensuratur ab illa, immo mensuranda est ex ipsa intrinseca eius peruersitate, qua veritas adducitur in testimonium falsitatis. Quæ peruersitas ex sui natura grauis est, & mortalis.

Quod probatur. Primò. Quia si mendacium sit mortale, eo quia vergat in graue damnum bonorum externorum proximi, ipsa quoque vocatio Dei in testem mortalis erit, quod concedit Propositio; sed non euadit mortalis propter grauitatem mendacij, quod per ipsum firmatur; ergo semper, et ex sua natura est talis. Probatur Minor, quia tunc Periurium redderetur mortale propter illud graue damnum, quod infert proximo, ex natura autem sua quatenus offensa Dei in se ipso esset veniale; ergo grauior est offensa proximi, etiam in solis bonis externis, quàm Dei in se ipso immediatè, quod procul dubio absurdissimum est; Et ulterius: offensa creaturæ in bonis externis grauabit offensam Dei in se ipso, quod est impossibile, quia sunt offensę disparatę, nec vna est circumstantia, aut gradus alterius; ergo dicendum est, Periurium ex sui natura esse mortale.

Confirmatur. Quia veniale est mendacium, quo in purè speculabilibus, vel naturalibus falsa Doctrina traditur, aut antiquorum, siue ignotorum res gestæ falsò narrantur. Si autem quis ea iuramento firmet, quæritur, an peccet mortaliter; si enim affirmatur, sequitur, quòd periurium ex natura sua sit mortale, aliter fieret mortale, eo quia coniungitur cum peccato veniali, quod absurdissimum est. Si autem negatur, sequitur, quòd eiusdem grauitatis sit peccatum contra veracitatem in nullius offensam, & peccatum contra Religionem in offensam Dei in se ipso.

Nec sufficit dicere, quòd hoc sit grauius illo intra eamdem speciem malitiæ venialis. Nam offensa Dei in se ipso non solùm gradu intra idem genus, sed genere grauitatis debet differre ab iis peccatis, quibus offenditur creatura; nam dignitas Dei non solùm

gra-

gradu, sed genere, & ordine, immo improportionabiliter excedit dignitatem cuiusq; creaturæ. Hinc D. Thom. 22. q. 13. ar. 3 ad 1. docet, quòd ipsa venialia, immo actus boni ex genere suo euadunt peccata mortalia, si fiant in irreuerentiã Dei; quę est etiam doctrina communis.

Confirmatur 2. Quia reuelatio vnius peccati venialis in confessione Sacramentali cogniti mortalis est propter dignitatem Sacramenti, cuius sigillum frangitur; ergo vocare Deum in testem, etiam leuissimi mendacii mortale est propter maiestatem Dei, cui tunc fit iniuria.

4. Sed quia non desunt Theologi, qui putent aliquam irreuerentiam erga Deum posse esse ita leuem, vt sit tantummodò venialis, proindeque aliquam offensam creaturæ posse esse grauiorem offensa Dei in seipso, quod de homicidio respectu blasphemię contendit Abulensis, probemus specialiter, quòd vocare Deum in testem falsitatis, sit grauis eius iniuria, proindeque mortalis. Id autem probamus primò. Quia vir honoratus in grauem sui contumeliam ferret, haberi testem falsum, etiam in re minima; id enim reputatur infame; quod grauiter ostendit Tullius pro Roscio Comędo; qui etiam propterea tamquam infames traducit Græcos Oratione pro Flacco, eo quia testimoniorum Religionem non seruarent, illa sibi mutuò impendentes, & rependentes. Legibus etiam militaribus Romanis fuste cædebatur miles, qui falsum testimoniũ dixisset, sicut qui aliquid sustulisset e castris, vel ætatis flore abuteretur: & de rigore iustitiæ falsi testes capite puniuntur cap. ad legem Iuliam de Falsariis.

2. Quia, cùm peccatum sit perturbatio ordinis ex Augustino 22. contra Faustum cap. 27., vbi maior perturbatio, ibi grauius peccatum; magna autem perturbatio est, cùm veritas, idest, Deus adducitur in testimonium falsitatis; trahitur enim tunc oppositum ad oppositum, lux ad tenebras, rectitudo ad irrectitudinem. Augustinus contra Mendaciũ c. 20. pro certiori habet, mendaciũ esse peccatũ, quã violationẽ castitatis; si enim, inquit, ideo castitatẽ violare peccatũ est, quia oppositũ habet veritas, quãtò magis mentiri peccatum est, quod apertissimè ipsi opponitur veritati? Et tamen, cùm violatur castitas, non ipsa trahitur ad libidinem, sed abiicitur, vt seruiatur libidini; quantò ergo non tantùm certiùs, sed & grauiùs peccatum est, cùm ipsa veritas trahitur ad falsitatem, vt illi seruiat?

3. Quia Martinus Quintus in fine Concilii Constantiensis ad internoscendos Hussitas iussit inquiri: an is, de quo exquirebatur,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

an esset ex illa hæresi, crederet, periurium scienter admissum esse mortale, etiam pro vitæ conseruatione, aut in fauorem Fidei factum. Etenim Hussitæ periurium ex illis, aut similibus causis dicebant, esse leue peccatum, immo non peccatum, sed honestum. Id igitur Pontifex pro nota heresis habebat. Si igitur fines illi adeo honesti, & graues non excusabant periurium a lethali, quantò minùs leuitas materiæ indirectę, & remotæ? immo adeo peruersa aliis hęreticis visa est excusatio periurii a lethali ex illis finibus, vt Daniel Plancinus Caluinista eam doctrinã obiecerit Concilio Constantiẽsi ad ipsum exautorandum. Addit Toletus lib. 4 c. 21. definitũ in eodẽ Concilio per Bullam Martini, quòd periurus etiam in materia leui peccat mortaliter; sed eam Bullam nobis videre non contigit. Sed, quia Authores Propositionis illi regulę inniturtur, quòd paruitas materię excuset a lethali, ideo ad maiorem confutationem Propositionis, & ad plurium dubiorum intelligentiam, & enodationem sit.

CAPVT II.

Ostenditur, leuitatem materiæ non semper alleuiare peccatum, aliquando et grauare.

1. OStendendum est, non semper ex paruitate materiæ diminui grauitatem peccati, aliquando et augeri; etiam si sit materia immediata, et directa, qualis non est, vt ostendimus, mendacium respectu periurii.

Id autem facilè ostenditur. Primò. Quia peccatum Adæ fuit admodùm graue, vt patet ex eius effectibus (& inconsideratè prorsus Diana dixit, esse probabile, quòd Deus suo præcepto voluerit Adam grauiter obligare, quasi id non sit certissimum). Et tamen fuit in materia leuissima, idest, vnico pomo; quia nimirum ipsa leuitas materiæ illud grauauit: magna enim inobedientia fuit non abstinere ab vnico pomo, quod facillimè fieri poterat, vt sępè ait Augustinus. Si enim aliquod magnum, & onerosum fuisset ei præceptum, alleuiaretur peccatum transgressionis ex difficultate obedientiæ; sed quia facillimum, ideo grauatur inobedientia. Apud Spartanos grauiter plectebanrur, qui non obtemperassent precepto de radenda barba eo die, quo Ephori Magistratum inissent; quia, scili-

scilicet, ea res facilis exequutionis erat, ideo transgressio pro magna inobedientia habebatur.

2. Quia Pheudatarii grauiter delinquunt, nisi pendant, quod ipsis in recognitionem alti dominii a Dominis Pheudorum impositum est, adeo vt puniantur amissione Pheudi; & tamen illud quãdoque est leuissimum (Hierosolymitani Equites pro Insula Melita non ampliùs quotannis pendunt Hispano Monarchæ, quàm vnum accipitrem); ergo leuitas materiæ non semper alleuiat, immo in hac re grauat, quia maiore culpa omittitur, quod facilè præstari potest.

3 Quia in officiis amicitiæ, si paruum quid iure amicitiæ petitum denegetur, grauis censetur lęsio amicitiæ, & digna, quę amicitiam abrumpat: non sic, si aliquod magnum, & onerosum petatur.

Confirmantur hæc omnia ex dicto Augustini de eleemosynis erogandis libro primo contra Aduersarium: *Perparuum est, quod in eleemosynis datur, & ideo magna impietate non datur.*

2. Sed, cùm aliquando paruitas materiæ alleuiet peccatum, vt patet in eo, qui parùm comedit extra prandium in die ieiunii, vel parùm furatur; aliquando grauet, vt ostendimus, video huius discriminis reddendam esse rationem, quam apud nullum me recolo vidisse.

Igitur, cùm aliquid pręcipitur, vel petitur in experimẽtũ obediẽtiæ, aut signum dominii, vel experimentũ alterius vtrtutis, quã quis profitetur, vel habere tenetur; tunc nisi pręstetur, leuitas materię nõ minuit, sed potiùs aggrauat delictum. Patet ex dictis; ideo enim Adę transgressio, quamuis in materia leui, fuit grauis, quia præceptum traditum fuit in signum dominii Dei, & obedientię Adæ, quare transgressio fuit excussio dominii; neque enim alia causa adfuit, cur daretur pręceptũ, vt ait Augustinus 8. de Genesi ad litter. ca. 13. Qui etiam sermo. 34. de verbis Domini secundùm Lucam, sic ait: *Bona est arbor, nolo tangas. Quare? Quia Dominus sum, & tu seruus. Hæc tota causa est. Si parua est, dedignaris esse seruus.* Ex quo patet, non ideo præceptum illud, & si in materia leui, grauiter obligasse, quia probabile est, Deum sic voluisse, vt ait Diana; sed quia datum in illud signum. Hinc Regularibus graue peccatũ est, non facere opus iniunctum in signum obedientiæ, etiam si illud non solùm paruum sit, sed absurdum videatur, quale D. Franciscus Assisias aliquando suis præcepit Fratribus, vt, scilicet, caules plantarent frondibus deorsum, radicibus sursum; & Antistita nostræ B.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Ritæ de Cassia, vt lignum aridum irrigaret; quia, scilicet, graue est, debitum, vel votum obedientiæ abiicere, vel contemnere. Ideo etiã Pheudatarii eo grauiùs delinquũt, quò exilius est, quod pręstare debẽt, quia in recognitionẽ alti dominii illud impositũ est. Ratio autem est; quia etsi res præcepta, vel imposita leuis sit, causa tamen præcipiendi, vel imponendi, vel causa obediendi, & implendi est grauis, nimirum manutenentia dominii, vel authoritatis, & ostensio virtutis, quam quis profiteri tenetur: hæc enim conseruantur, cùm impletur præceptum, vel impositio, & læduntur, vel abiiciuntur, cùm non impletur.

3. Idem apparet in iis, quæ præcipiuntur in signum Fidei, vel Religionis. Eleazarus enim, 2. Machab. 6. eiusq; filii cum matre maluerunt cruciatus, & mortem acerbissimam subire, quàm, vel tantillum suillæ comedere, cùm tamen aliàs in ea comestione potuissent fortè excusari saltẽ a mortali ex paruitate materiæ, vel ex necessitate seruãdæ vitæ; in fame sicut excusati sunt alii Machabæi pugnãtes die Sabbati: sed quia tunc illa comestio fuisset signũ abiectæ, & proditæ Iudaicæ Religionis, moriendum potiùs fuit, quàm comedendum. Et si enim comestio parua res erat, magnum tamen erat Religionem abiicere, vel eius abiectionem ostendere. Hinc non minuebatur eorum peccatum, si tunc, vel minimam suillæ quantitatem comedissent, sicut diminutum fuisset, si aliàs comedissent ex gulę cupiditate; nam ęquè erat signum abiectæ Religionis.

Ita etiam in iis, quæ petuntur titulo, siue iure amicitiæ: res enim grauis est conseruatio, & ostensio amicitiæ; qui autem leui de causa eam offendit, videtur de illa non curare, vel eam abiecisse; ergo grauiter offendit amicum; & eo grauiùs, quò leuior est causa, propter quam illum offendit.

Idipsum apparet in eleemosynis. Quò enim minus est id, quod dare quis renuit pro proximi necessitate subleuanda, minùs eum diligit.

In his igitur omnibus, & similibus, licèt parua sit res, quę præcipitur, vel imponitur, vel petitur, magna tamen est causa imponendi, vel exhibendi, & ideo grauis transgressio, vel recusatio.

At cùm actus non præcipitur hisce de causis, siue titulis, sed absolutè propter ipsum, idest bonitatem eius, tunc paruitas materiæ alleuiat actum contra præceptum; quia, scilicet, tunc leue bonum amittitur, vel leue malum committitur.

In Proposito autem de periurio militat ratio, vt grauior ap-

pa-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

pareat eius malitia, cùm est in mendacio leui; nam grauior apparet irreuerentia, & contemptus Dei, cùm pro paruo, vel bono lucrando, vel malo auertendo adducitur in testem falsitatis; paruum enim quid, vel boni acquiri, vel mali vitari potest per mendacium in materia leui.

CAPVT III.

Soluuntur Argumenta pro Propositione damnata.

1. Pro ea arguitur. Primò sic. In periurio de materia leui non adest contemptus Dei, nisi qualis adest in qualibet transgressione præcepti; ergo non adest ratio, cur non excusetur a mortali ex leuitate materiæ, sicut aliæ transgressiones.

Respondetur primò, materiam periurij non esse propositionem, quæ iuramento firmatur, vt supponit Argumentum, sed Deum, qui vocatur in testem, vt capite primo dictum est; proinde numquam leuem esse eius materiam, nisi Deus sit res leuis. 2. Nec etiam, quando mendacium iuramento firmatum est in materia graui adesse in periurio formalem Dei contemptum, et tamen tunc etiam per Arguentes illud esse mortale. 3. Periurium non ferre quidem ex sui natura formalem Dei contemptum; sed tamen nec tantùm illum, qui adest in qualibet transgressione præcepti: constat enim, maiorem adesse contemptum Principis, cùm offenditur in se ipso, quàm cùm in suis subditis, similiter, & cuislibet hominis, cùm offenditur in sui persona, quàm cùm in bonis externis; sed periurio Deus offenditur immediatè in se ipso, sicut, et per qualibet peccata contra præcepta primæ tabulæ, per alia verò offenditur in suis creaturis; ergo grauior est contemptus Dei in periurio, quàm in peccatis contra creaturas. Hinc periurum appellat Augustinus ser. 28. aliàs 30. de verbis Apostoli: *Belluam detestandã, & de rebus humanis exterminandam*. Quod de quolibet peccante mortaliter non diceret. Subditq;, ideo Apostolum Iacobum cap. 5. omne iuramentum inhibuisse, ne vlla occasio daretur grauissimi criminis periurii. Distinctio verò periurij in materia graui, vel leui ad minuendam grauitatem peccati numquam reperitur apud Au-

gustinum, aliosue Patres, immo, nec apud antiquos Scholasticos; sed de multa Recentiorum facilitate, aut fortè subtilitate descendit.

2. 2. Arguitur a Diana ver. *Voti obligatio* nu.22. Grauitas peccati non est sumenda a quantitate, & necessitate obiecti, sed a magnitudine, & paruitate materiæ, vt patet in furto; ergo periurium in materia leui non est mortale.

Respondetur primò, Argumentum in eodem visco hærere, quo superius, nimirum, quòd materia periurii sit propositio, quę per ipsum firmatur. 2. Quantitatem, & magnitudinem idem esse, similiter obiectum, & materiam actus: non apparet ergo sensus Propositionis, cùm dicitur, grauitatem peccati nō esse desumendum a quantitate obiecti, sed a magnitudine materiæ, immo videtur repugnantia in terminis. 3. Quam dicat necessitatem obiecti, a qua negat desumendam grauitatem peccati, non apparet; immo falsum apparet, a necessitate obiecti non sumi grauitatem peccati; etenim, si res furto sublata necessaria sit ei, a quo sublata est, vt subula sutori, & vnus panis ad substentandam vitam alium non habenti, grauatur furtum. 4. In furto etiam grauitatem eius desumi posse, non tantùm a quantitate materiæ, sed ex alio capite, vt mox exemplificatum est; sicut ex eo, quòd res sit publica, aut Deo dicata. 5. Non omnia peccata mensuranda esse secundùm regulas furti; qua enim ratione id suaderi potest?

3. 3. Arguitur. In voto datur leuitas materiæ excusans a mortali; ergo etiam in periurio. Consequentia sequitur a fortiori; quia docet D. Thomas 22. quæst.89. art.8., maiorem esse obligationem voti, quam iuramenti; vel si hæc doctrina non recipiatur, sequitur a pari. Antecedens probatur; quia votum, quod est lex priuata, non potest ampliùs obligare, quàm lex publica Diuina, aut humana; sed in his leuitas materię excusat a mortali; ergo, &c.

Respondetur 1. Argumentum probare, quòd detur leuitas materiæ excusans a mortali peccatum de voto non soluto, seu non impleto; quod non est ad propositum. Non enim hic disputamus, an possit ex leuitate materiæ excusari a mortali peccatum de iuramento non adimpleto; sed, an ipsa vocatio Dei in testem falsitatis possit excusari ab ea grauitate peccati. Quare nec doctrina Diuì Thomæ adducitur ad propositum. Si autem paritas afferatur hoc modo: vouere sine animo adimplendi excusatur a mortali, quando res, quę vouetur, est leuis; ergo iurare falsum excusatur a mortali, quando res, pro qua iuratur, est leuis. Si, inquam, hoc modo

ar-

arguatur: Antecedens est falsum: illud enim est illudere Deo, quod ex sui natura esse mortale patet per Innocentium capite *de Homine* de Celebratione Missarum; vbi dicit, Sacerdotem propter conscientiam peccati mortalis non consecrantem, sed purum panem, vinumque sumentem, peccare mortaliter, quia illudit Deo. Immo grauius peccatum est illud, quàm non seruare votum ex animo adimplendi factum, quia grauius est illudere Deo, aut Principi humano, quàm non seruare illis fidelitatem; vouere autem sine animo adimplendi est illudere Deo.

Nec ipsa Consequentia Argumenti est certa: videri enim potest, quòd grauius sit putare Deum falsum testem, quàm ei illudere.

Igitur, etiam si leuitas materiæ possit excusare a mortali peccatum ob votum non solutum, non sequitur, quòd possit excusare peccatum, quod est in inuocatione Dei in testem falsitatis, sicut nec peccatum in promissione Deo facta sine animo adimplendi.

Verùm, quia materia, quam tangit hoc Argumentum, grauis est, nec non affinitatem habet ad materiam Propositionis, quam versamus, libet eam discutere, sit ergo.

CAPVT IV.

An leuitas materiæ excuset a mortali peccatum ob votum non solutum, seu iuramentum promissorium non seruatum.

1. ALiqui affirmant absolutè, idest, etiam si res voto promissa, aut iuramento firmata sit totalis, idest, non pars alterius. Hinc Villalobos asserit, non peccare plusquàm venialiter eum, qui *Aue Maria* dicendum ex voto singulis diebus, per totum annum omitteret.

Alii affirmant, si res, vel materia sit partialis; negant, si totalis. Ex. gr. si aliquis voueat, vel iuret, se dicturum vnum *Aue Maria* peccat mortaliter, nisi dicat, quia ipsa, quamuis sit materia parua, est tamen totalis iuramenti, vel voti. Si autem omittat paruam partem eius, peccat tantummodò venialiter.

2. Ad hanc rem confirmandam magna, vt solet, authoritate, se-

ſequentem doctrinam producit Caietanus 22. qu.89. art.7. §. *Ad primum* Modicum, inquit, vel parum non dicitur, niſi relatiuè ad alterum, tamquam pars, vel quaſi pars eius; nam, quod accipitur, vt quoddam totum ſecundùm ſe, non habet rationem modici, ſed totius. Sic, ſi quis voueat recitare die Dominico totum Pſalterium, non peccat, ſi omittat vnum verſum, quia modicum pro nihilo reputatur: at, ſi ſolùm vouiſſet vnum verſum, eſt fractor voti, ſi omittat. Quod confirmat; quia prima tranſgreſſio habet rationem actus imperfecti, ſecunda perfecti.

At quia ipſe vidit, etiam quæ ſunt tota ſecundùm ſe, ſeu non partes alterius, poſſe eſſe modica, vt vnum pomum, cuius furtum propter paruitatem materiæ non eſt mortale, aliam affert rationem: *Præcepta*, inquit, *Dei dantur de generibus, quaſi de aliquibus totis, puta, de non auferendo alienum* (*hoc enim*, inquit, *quod dico, alienum habet rationem totius*) *nec ſunt determinata vniuerſaliter ad minimas res, ſed ad genera tantùm; & propterea in eis modicum in ſe, etiam ſi ſeorſim fiat, pro nihilo reputatur, vt patet de accipiente alienum pomum.*

3. Hæc doctrina falſa, confuſa, & ſibi ipſi repugnans eſt.

Primò. Magnum, & paruum dicuntur quidem relatiuè ex cap. de Ad aliquid, ſed non tamquam totum ad partem, vel pars ad totum: aliter quodlibet magnum eſſet totum reſpectu partis, etiam non ſuæ, ſi ei compararetur, & quodlibet paruum eſſet pars cuiuslibet totius, cui compararetur, & ſic, cùm terra ſit quid paruum reſpectu Cęli, eſſet pars Cęli, & aqua eſſet pars ignis, quia eſt paruæ quantitatis reſpectu ignis. Et nihil confert ſubterfugium illud *pars, vel quaſi pars*; nam terra neque poteſt dici quaſi pars Cęli; & ly, *quaſi* dum minuit, vel negat veram rationem partis, non poteſt aliud denotare, niſi minorem quantitatem reſpectu magnæ, cui comparatur; ergo cùm dicitur, quòd paruum ſit quaſi pars magni, non aliud dicitur, niſi quod paruum ſit minoris quantitatis, quàm magnum; hæc autem eſt apertiſſima battologia, nam illud clariſſimè, explicatur per ipſos terminos parui, et magni.

2. Battologia etiam eſt, cùm dicitur: *Cum aliquid accipitur vt totum ſecundùm ſe, non habet rationem modici, ſed totius*. Hoc enim idem eſt, ac dicere, totum habet rationem totius; & prorſus abſurdiſſimè opponitur ratio totius rationi modici, & e contra; quaſi totum non poſſit eſſe modicum, & modicum non totum. In quantitate diſcreta poſſunt eſſe omnes, qui ſunt pauci, ſi nimirum non alius pertineat ad eorum numerum: ſic omnes Apoſtoli ſunt

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 2.3.119

duodecim, qui numerus non est magnus; & possunt esse plurimi, nec tamen omnes, vt centum millia in Ciuitate Neapolitana, quæ habet quingenta milla ciuium. Sic ergo in continuis potest esse aliquod modicum, & tamen totum, vt vna nux, vnum paruum malum; & potest esse aliquod magnum, nec tamen totum, vt medietas Elephantis, vel Elementi. ergo modicum non distinguitur a toto, sed a magno.

3. Ad defendendum, quòd modicum se habet ad magnum, vt pars ad totũ, non debebat assumi, quòd totum non sit modicum, sed, quòd totũ non sit pars, hoc enim et verum est, & proposito cõducere poterat, illud verò falsũ; ergo absurdissimè hic discurrit Caietanus.

4. Cùm probat, omissionem vnius versus in eo, qui vouit totum Psalterium, esse venialem, quia habet rationem actus imperfecti, omissionem verò Aue Maria in eo, qui eam solam vouit, esse mortalem, quia habet rationem actus perfecti: primò non permanet in fundamento suo de toto, et parte, & de magno, et modico, immo a toto, et parte, seu magno, et modico ex parte materię transit ad perfectionem, vel imperfectionem ex parte actus, quod est quid longè diuersum; potest enim etiam ad totum, siue magnũ dari actus imperfectus, sicut ad partem, siue paruum actus perfectus; & diuersum est, peccatum esse graue, vel leue propter perfectionem, vel imperfectionem actus (nam etiam peccatum ex sua natura mortale diminuitur ad veniale propter imperfectionem actus) diuersum, esse tale propter quantitatem, vel modicitatem materiæ; Igitur et omisso recitationis *Aue Maria*, potest esse ex actu imperfecto, et omisso recitationis vnius versus ex toto Psalterio potest esse ex actu perfecto. Igitur omninò illa probatio Caietani inepta est; ratio autem diuersitatis peccati inter illas omissiones est, quia vnus versus in toto Psalterio nec est materia totalis illius voti, nec magna; *Aue Maria* verò est materia totalis voti, licèt in se sit res parua.

5. Quòd precepta Dei dentur de generibus, quasi de aliquibus totis, est obscurè dictum; nec sufficienter explicatur per id, quod subditur: *Hoc, quod dico alienum, habet rationem totius*, nam hoc ipsum est obscurum. Eplicandum ei erat, quo sensu dicat, precepta Dei dari de generibus; et quo itidem sensu genus ab ipso dicatur totum. Certè enim pręcepta Dei non sunt de generibus Logicè, vel Mathaphisicè sumptis, idest, de naturis abstractis, seu de conceptibus obiectiuis nostri intellectus, nam hæc non sunt actus, vel omissiones voluntariæ, quæ solum cadunt sub præcepto. Sunt

ergo

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

ergo de generibus, ideſt, de omnibus, et ſingulis actibus pertinentibus ad materiam præcepti; vt præceptum de non furando eſt de omnibus, & ſingulis furtis. Sed hoc modo intellecto genere, qua ratione ſubditur, ea pręcepta non eſſe vniuerſaliter determinata ad minimas res, ſed ad genera tantùm, et propterea in eis, modicum in ſe, etiam ſi ſeorſim fiat, pro nihilo reputari! Numquid minimę res ſunt pręter genera rerum, vel contradiſtinguntur ab ijs generibus? aut actus circa minima, non eſt in genere actus? Reuera enim de actibus dantur præcepta, non de rebus; & abſurdè, niſi fortè etiam captiosè, Caietanus ab actibus, de quibus ſunt pręcepta, tranſit ad res, quæ ſunt obiecta actuum. Cùm enim dixiſſet: *Præcepta dantur de generibus, quaſi de aliquibus totis*, puta, *de non auferendo alienum*, ſubdit: *Hoc enim, quod dico alienum, habet rationem totius*. At dicere debebat: Hoc, quod dico, auferre alienum; nam de non auferendo alieno datum eſt pręceptum, non de alieno. At quia Ipſe vidit, quòd auferre alienum adeſt iu quolibet furto, etiam rei minimæ, vellet autem ab obligatione præcepti eximere furta rei minimæ, tranſit ab actu auferendi ad materiam, ſiue rem ablatam, ſicut ſupra a magnitudine, & modicitate materiæ tranſit ad perfectionem, vel imperfectionem actus.

4. Quo in ſuper ſenſu dicit, genera eſſe tota? Si, quia comprehendunt omnes ſpecies, & indiuidua, profectò etiam minimum indiuiduum comprehendunt; & ſic etiam furtum rei minimæ comprehenditur ſub genere furti, quod ipſe non vult. Quomodo etiam dicit ly alienum habere rationem totius? Quantùm enim ad rem, etiam pars rei alienę aliena eſt. An quia alienum ſeorſim, et ſimpliciter ibi ab eo nominatur, ideſt, absq; relatione ad aliud? At hoc quid eſt, aut quantn valet ad propoſitum? Etiam minima furta poſſunt ſeorſim non ſolùm nominari, ſed etiam fieri; igitur habebunt rationem totius, quod ipſe negat. Et notandum eſt aliud Caietani artificium. Cùm enim dixiſſet, præcepta non eſſe vniuerſaliter determinata ad minimas res, ſed ad genera tantùm, ſubdit: *Propterea in eis modicum in ſe, etiam ſi ſeorſim fiat, pro nihilo reputatur*. At conſequenter ad pręmiſſa dicere debebet: modicum non habet rationem totius. Sed quia hoc euidenter falſum eſt, cùm illud ſeorſim fit, maluit, ſeu potiùs coactus eſt dicere: *Pro nihilo reputatur*. Non aduertens huius dicti reddendam fuiſſe rationem, cur, ſcilicet, illud modicum pro nihilo reputatur. Quæ reddi non poteſt ex illo ſuo principio, quòd, ſcilicit, præcepta dentur de generibus, quaſi de totis. Si autem Caietanus eo ſenſu dicat, præcepta dari de totis,

ideſt,

ideſt, de rebus magnis, non de paruis, id falſum eſt, & apertiſſimè petitio principii, ſeu ſuppoſitio eius, quod probandum erat. Sed fruſtra a ratione, ſeu obligatione pręcepti, quod, vt ait, datur de toto, eximere conatur actus erga minima. Si enim eximerentur, nec peccata venialia eſſent, quia, vt ait Auguſtinus 2. de Peccat. merit., & remiſſ. cap. 16., non poteſt aliquid eſſe peccatum, niſi diuinitùs iubeatur, vt non ſit; ſed facta minima ſunt peccata venialia; ergo cadunt ſub præcepto. Sed & nulla neceſſitate ad eam doctrinam excogitandam compellebatur Caietanus. Poſſunt enim actus circa minima ſufficienter, & clarè defendi a ratione peccati mortalis, etiam ſi dicatur, ad eos quoque extendi præcepta: quia, ſcilicet, parùm obuiant præcepto, parùm turbant ordinem rerum, parum lædunt proximum.

5. Ad Quęſtionem igitur reſpondendum eſt cum ſecunda ſententia, addendo tamen, quòd etiam omiſſio materiæ partialis ſit lethalis, quando ea magna eſt: non enim per rationem totius, & partis, ſed per rationem magni, & parui diſcernendum eſt lethale a veniali. Sic qui vouet, vel iurat recitare totum Pſalterium, peccat lethaliter, ſi omittat medietatem eius, vel magnam partem. Omittere autem materiam totalem, etiam ſi minima ſit, lethale eſt.

Probatur vtrumque. Quia, qui abſolutè non pręſtat, quod Deo vouit, eſt abſolutè illi infidelis, etiam ſi minimum ſit, quod vouit; & qui iurauit, abſolutè reddit vanam inuocationem nominis eius; quorum vtrumque lethale eſt. At qui deficit in minimo, tantùm ſecundùm quid eſt illi infidelis, ſimpliciter autem, & abſolutè fidelis; ergo excuſatur a lethali. Qui autem ex magna parte non præſtat ex magna parte, ſeu grauiter eſt illi infidelis; ergo peccat lethaliter.

Probatur ſecundò ſpecialiter vltima pars Aſſertionis. Quia quò minor, ſeu facilioris obſeruantiæ eſt res, quam quis Deo vouit, vel pro qua iurauit, eò maior infidelitas oſtenditur erga Deum, maiorque contemptus, ſi non præſtatur, vt de ſe patet, & exemplificatum eſt ſupra cap. 2. in peccato Adæ, & aliis. Ergo hic leuitas materiæ non alleuiat, ſed grauat peccatum. Quare intolerabile eſt dictum Villalobos; & ex eo ſequeretur, quòd ſi quis vouiſſet per totam vitam quotidie recitare vnum Aue Maria, & per totam eam, etiam ſi vltra centeſimum annum producta eſſet, numquam recitaſſet, non peccaſſet niſi venialiter. At id certò magni contemptus erga Deum, Beatamque Virginem argumentum eſſet. Fideles quandoque paruam aliquam obſeruantiam vouent, non vt excuſentur a

mortali in transgressione, sed, ne transgrediantur id, quod facilè implere possunt, pro certo habentes, lethalem esse transgressionem voti. Si autem ea venialis est, duo lucratur, qui votum de re parua emittit, & facilitatem obseruantiæ, & immunitatem a lethali, si non seruet. At non est hic sensus fidelium.

Admittimus ergo (vt resumamus Argumentum tertium allatũ supra cap.3.) sicut in legibus humanis, & Diuinis, ita in obligatione voti, & iuramenti paruitatem materiæ excusantem a mortali, dum ea non seruantur, vel adimplentur. Dicimus tamen, eam obligationem non esse iuris humani, sed Diuini naturalis; quamuis enim homo voluntate libera voueat, vel iuret, tamen lex Diuina fidelitatis, & reuerentiæ erga Deum iubet, vota, & iuramenta seruari: & negamus paruitatem materiæ, dum ea est totalis, excusare a mortali, quia etiam tunc adest absolutè, & simpliciter infidelitas, vel irreuerentia erga Deum, atque adeo grauiter turbatur ordo rerum, qui non sic turbatur, cùm aliquod minimum aufertur proximo, vel minima iniuria ei infertur.

CAPVT V.

Soluuntur Argumenta excusantia a mortali transgressionem voti, vel iuramenti quando eorum materia, licèt totalis, est parua.

1. ARguunt Recentiores. Promissio de re leui homini facta non inducit grauem obligationem, idest, sub mortali; ergo neque facta Deo. Consequentia sequitur etiam a fortiori, quia, vt ait Diana verbo *Voti obligatio* nu.22., mitior est promissionum exactor Deus, quàm homo.

Respondetur primò, homines in infinitum magis teneri ad fidelitatem Deo seruandam, quàm alteri homini. 2. Tolli firmitatem voti, si non magis obligat, quàm promissio facta homini; cùm tamen vota, sicut, & iuramenta soleant adiungi ad roborandas promissiones, & voluntates exequendi. Etiam obligationem ex præcepto Diuino naturali auget obligatio voti; nam Iacob, qui iure naturæ tenebatur habere pro Domino suo Dominum Deum, ad id

etiam

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

etiam voto se obligauit, si ei Deus dedisset panem ad vescendum, & vestimentum, quo operiretur, Genesis 18. 20. Tertiò. Nimis irreuerenter promissionem factam Deo comparari ei, quæ fit cuilibet homini; saltem comparata fuisset ei, quæ fit Principi, erga quem infidelitas etiam in re parua, grauis est, maximè, si promissio facta sit in honorem eius, sicuti fieri solet Deo; quare argumentum retorquetur in Arguentem, si Deus homini Principi saltem comparetur.

4 Grauitatem illius peccati non oriri ex quantitate rei promissæ, sed ex infidelitate erga Deum; nec enim Deus bonorum nostrorum eget. Infidelitas autem æqua est, siue res promissa, quæ nō datur, sit magna, siue parua; immo, quò est minor, maior ostenditur contemptus, siue irreuerentia, quia, scilicet, minore labore, & incommodo dari poterat. Atque id apparet etiam in promissis ad homines, maximè, cùm res promissa est in signum beneuolentiæ, vel gratitudinis; tunc enim non solùm quælibet infidelitas grauis est, sed & eò grauior, quò res promissa leuior.

5. Vouenti inspiciendum esse, non quid, aut quantum Deus indulgeat, sed quid ipse debeat; aliter ex indulgentia Dei erga peccata minuemus obligationem illa vitandi, & sic misericordiam Dei vertemus in occasionem securiùs, ampliùsque peccandi, quæ tantū post peccatum debet tribuere spem veniȩ impetrandȩ: immo tacitè docebimus, vitanda peccata non ex amore Dei, sed timore nostri mali, si, quia Deus non acriter exigit, aut punit, relaxabimus frȩna peccatis, & minuemus obligationem reddendi Deo, quod promisimus.

2. *6.* In votis factis pro gratiarum actione ex magno beneficio recepto, vtpotè vitæ, salutis, dignitatis, satis absurdum est, quòd possint illa non solui absque mortali, si parua sint, quæ sunt promissa: etenim etiam exiguæ, & deficientis gratitudinis signum est paruum quid pro talibus beneficiis vouere, quæ magnam obligationem videntur imponere; ergo magnæ ingratitudinis est, & infidelitatis, nec illud pusillum reddere; ergo mortale. Itaque saltem distinguendum erat de votis ex simplici deuotione factis, & iis, quæ fiunt pro gratiarum actione, vt saltem in istis infidelitas sit mortalis.

7. Quòd tunc infidelitas in re leui leuis est, quando ea promissa est intuitu vtilitatis, emolumenti, aut commodi, quod illa confert; quia enim res leuis leuiter iuuare, aut prodesse potest, ideo, dum ad illum finem promissa est, leue est peccatum in infidelitate.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

At Deus, vt diximus, bonorum nostrorum non eget, nec quidquam illi, aut vouemus, ant damus, vt illi prosimus; ergo non est attendenda in peccato infidelitatis quantitas magna, vel parua rei promissæ, sed ipsa infidelitas, quæ semper, cùm est ad Deum, grauis est, immo grauior, cùm exercetur in parua re, quæ, scilicet, facilè reddi potest.

3. 8. Tamdem; quòd gratis, & falsò supponitur, Deum non grauiter exigere, quæ sibi promissa sunt; immo hoc est nimis præsumere de Dei voluntate. Legimus enim Ecclesiastici quinto: *Si quid voueris Deo, ne moreris reddere: displicet enim ei infidelis, & stulta promissio; sed, quodcumque voueris, redde; multòque melius est non vouere, quàm post votum promissa non reddere.* Ex quo habetur, Deum non tantùm exigere fidelitatem, sed etiam celeritatem in reddendo. Et Psal. 75. *Vouete, & reddite . . . . . . terribili, & ei, qui aufert spiritum Principum.* Et Psal. 49.: *Redde altissimo vota tua; Et inuoca me in die tribulationis, eruam te, & honorificabis me.* Adeo Deo placet redditio votorum, vt promissione liberationis de tribulationibus ad ea reddenda nos alliciat, & consequenter grauiter ei displicet infidelitas in reddendo. Item Leuitici quinto præcipitur; vt qui promiserit aliquid Deo, & fuerit oblitus, proptereaque non reddiderit, pronunciet peccatum suum, & offerat pro eo agnum, siue capram. Si ergo, etiam cùm ex obliuione non redditur, quod promissum est, Deus illud imputat ad peccatum, & pro eius remissione exigit sacrificium, quomodò profert Diana, quòd Deus homine sit mitior promissorum exactor?

Ex multa igitur inconsideratione processit hoc eius Argumentum, in cuius solutione plura diximus, quæ pro fundamentis nostre Assertionis afferri possunt.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

DISPVTATIO XXII.

Contra Propositionem XXV.

Cum causa licitum est iurare sine animo iurandi, siue res sit leuis, siue grauis.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 PROPOSITIO intelligenda est damnata secundùm singulas eius partes, atque adeo definitum, quòd etiam in re leui sit illicirum iurare sine animo iurandi, sicuti supra definitum est, quòd etiam in re leui periuriũ trahat ad damnationem.

Quare est intelligendum, quòd illa fictio sit peccatum mortale; non enim potest esse tanta diuersitas inter iuramentum falsum, & fictum, vt illud sit mortale, hoc verò veniale; sed ibi definitum est, iuramentum falsum etiam in re leui esse mortale; ergo idem intelligendum est hic de iuramento ficto. Non enim minoris est irreuerentiæ vocare Deum in testem falsitatis, quàm illi illudere; sed qui fictè iurat, idest, sine animo iurandi, illudit Deo; ergo grauiter peccat, sicut qui illum vocat in testem falsitatis; Minor probatur, primò ex Innocentio cap. *De homine* de Celebratione Missarum, vbi dicit, quòd Sacerdos fingens se consecrare, & non consecrans, illudit Deo; ergo similiter fingens, se vocare Deum in testem, & non vocans. Secundò. Quia voce interpellare hominem ad nullum finem, siue vsum est illudere illi; sed qui voce vocat Deum in testem, & non corde, ad nullum finem eum vocat, nisi fortè ad decipiendum auditorem; non enim intendit per Dei nomen firmare suum dictum, qui est finis iuramenti; ergo illudit illi, & assumit eius nomen in vanum,

quod

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

quod prohibetur ſecundo præcepto Decalogi. Et hęc ſit prima ratio contra Propoſitionem.

Secunda ſit. Periurium ſemper eſt illicitum; ergo etiam iuramentum fictum. Probatur Conſequentia; quia ſicut ibi eſt falſitas in re aſſerta, ita hic in ipſa actione iurandi; vtrobique enim eſt difformitas ſigni ad ſignificatum, & hominis exterioris ad interiorem, quæ eſt ipſa deformitas mendacii. Ex quo naſcitur.

Tertia ratio. Qui enunciat falſum, quantùm in ſe eſt, decipit proximum, quem inducit ad illud credendum; ergo qui fingit, ſe iurare, & non iurat, decipit proximum, quem inducit ad credendum, quòd verè iuret; & adeo inducit, vt niſi proximus id credat, iniuriam illi faciat, tamquam habens eum, vt irreligioſum, & mendacem; ſed decipere proximum ſemper eſt peccatum; ergo &c.

2. Quarta. Simulare Religionem ſemper eſt illicitum; ſed iurare eſt actus Religionis, ſiue latriæ; nam exhibetur tunc Deo honor, tamquam ſuperiori, & omnia cognoſcenti, vt oſtendit D.Tho. 2.2.qu.89.art.4, ergo ſimulare iuramentum, ſeu fictè iurare eſt ſimulare Religionem; ergo eſt illicitum. Maior patet; tum quia omnis ſimulatio eſt mendacinm; tum quia ſimulare Religionem eſt hypocriſis.

Quinta. Iurare ſine neceſſitate, vel vtilitate eſt illicitum, vt patet 22. q. 2. per totam; tunc enim militat pręceptum Iacobi 5. *Nolite iurare*; ſed iuramenti ficti nulla eſt neceſſitas, nec vtilitas: vt enim ait Gratianus loc.cit., ſic iurans nō ligatur vinculo Religionis, non ſancit fœdera pacis, non firmat innocentiam ſuam, vel aliorum, nec quidquam ſuadet, niſi deceptoriè; ergo tale iuramentum eſt illicitum.

Sexta. Proferre verba, quibus conficitur Sacramentum abſq; intentione illud conficiendi, peccatum eſt, & quidem graue, quia iniurioſum eſt Sacramento; ergo pariter proferre verba iuramenti ſiue intentione iurandi peccatum graue eſt, quia iniurioſum Deo, ipſique iuramento.

Septima. Cùm aſſeritur verum, nulla adeſt neceſſitas fictè iurandi, cùm ibi liceat verè iurare, ſi adſit neceſſitas, vel vtilitas. Quādo autem aſſeritur falſum, quæ poteſt eſſe cauſa adhibendi iuramentum fictum, niſi voluntas decipiendi proximum? At hæc cauſa, quæ in ſe ipſa mala eſt, non poteſt licitum reddere illud; ergo &c.

Sed quæcumque cauſa fingatur, certè nulla poteſt eſſe licita

ad

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

ad illudendum Deo, & decipiendum proximum. Distinctio quoque de re graui, & leui nihil confert; ratio enim peccati in iuramento ficto, sicut & in falso non sumitur a grauitate asserti, quod per illud firmatur, sed ab iniuria, quæ fit Deo, siue illum vocando in testem falsitatis, siue illi illudendo. Potest quidem res asserta esse leuis; sed numquam leue est illudere Deo, vel illum vocare in testem falsitatis. Atque hæc contra Propositionem sint dicta. Ipsam antiquitùs protulit Ennius Poeta, cuius illum versum recitat Cicero de Officiis: *Iuraui lingua, mentem iniuratam gero.* Quare videant Assertores Propositionis, quem Authorem sequantur.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

DISPVTATIO XXIII.

Contra Proposit. XXVI.

Si quis vel solus, vel coram alijs, siue interrogatus, siue propria sponte, siue recreationis causa, siue quocumque alio fine, iuret, se non fecisse aliquid, quod reuera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quoduis aliud additum verum, re vera non mentitur, nec est periurus.

CAPVT I.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 PVNCTVS difficultatis in eo est, an qui ita loquitur, vt Propositio recitata explicat, mentiatur; nam, si mentitur, profectò, dum suum dictũ iuramento confirmat, est periurus. Sed, an mentiatur, in eo est difficultas. Est igitur hęc quæstio celebris de restrictionibus, vt vocant, mentalibus, per quas, scilicet, mente loquentis restringitur, seu modificatur significatio verborum exteriùs prolatorum, aliquid mente retinendo, quod si exprimeretur, aliud significaretur, vel secundùm rem, vel secundùm modum ab eo, quod significatut, dum illud tacetur. Exemplum: Titius comedit, non tamen carnes, sed pisces; interrogatus, an comederit, negat absolutè; intelligit tamen intra se, non comedisse carnes; quod si protulisset, alia fuisset significatio suę responsionis;

nam

nam aliud est: non comedi: aliud: non comedi carnes; & per sy-carnes restringeretur significatio suæ responsionis, vt, scilicet, non negaretur comestio absolutè, immo assereretur, sed tantum comestio carnium.

Quęritur ergo, an per huiusmodi restrictiones non voce prolatas, sed mente retentas saluetur a mendacio dictum, quod sine ilis mendax esset; & Propositio affirmat.

2. Igitur ostendendum est oppositum esse verum. Id autem ostenditur primò a priori ex principis traditis ab Augustino lib. de Mendac. cap. 2., sic enim definit mendacem: *Ille mentitur, qui aliud habet in animo, & aliud* (nempe contradictoriè oppositum) *verbis, vel quibuslibet significationibus enunciat; vnde etiam duplex cor dicitur esse mentientis, id est duplex cognitio; vna rei eius, quam veram esse vel scit, vel putat, & non profert; altera eius rei, quam pro ista profert, sciens esse falsam, vel putans.* Quæ doctrina etiam excepta authoritate Augustini, per se ipsam clarissima est, & verissima. Sed totum hoc adest in proferente verba cum restrictione mentali; ergo &c. Minor probatur, immo patet, quia aliud est: *non comedi carnes*, quod ille habet in corde, aliud: *non comedi absolutè*, quod profert; ergo ille habet duplex cor, & mentitur. Patet hoc magis, quia si ille diceret *non comedi*, non habens in mente vsum restrictionum mentalium, certè mentiretur; ergo, & si vtatur ea restrictione mentali, mentitur. Probatur Consequentia; quia illa restrictio non diuersificat significationem vocum exteriorum, nec ipsa significat; mendacium autem est, cùm significatur res aliter, ac scitur, vel putatur esse; ergo, si ille mentitur dicens, *non comedi*, absque restrictione illa, mentitur etiam cum illa.

Confirmatur; quia notitia comestionis non saluat a mendacio dictum illud: *non comedi*; immo propter illam notitiam hoc est mendacium, vt patet; sed non magis immutat voces, vel significatum earum restrictio illa, quàm illa notitia; ergo non minùs mendax est locutio cum hac restrictione, quàm cum illa notitia; cùmque hæc restrictio confirmet illam notitiam, ea verba certiùs, & grauiùs sunt mendacia, tamquam procedentia a certiori notitia, & voluntate mendacij, &, vel fingitur tunc voluntas non mentiendi, vel loquens decipit se ipsum, credens, se tunc non mentiri, dum scit, per restrictionem suæ mentis non immutari significationem verborum, nec illam restrictionem significare.

Tamdem. Verba, quæ extrinsecùs prolata restringunt, vel modificant, vel diuersificant significatum alicuius propositionis, id

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

non præstant, dum non proferuntur. Patet hoc; nam non datur, immo nec est possibilis effectus causę non applicatæ, sicut non existentis; sed ly *carnes* expressum, siue applicatum propositioni, *non comedi*, restringeret eius significationem, itaut non negaret quamlibet comestionem, sed determinatam carnium; ergo cùm non exprimitur, seu illi non applicatur, non restringit, sed relinquit ipsam in sua absoluta, & lata significatione; sed absolutè dicere, *non comedi*, cùm quis comedit, mendacium est; ergo nil confert ad vitandum mendacium illa vox *carnes*, seu significatum eius non prolatũ, sed mente retentum.

3. Ad Argumentum principale potest dici, eum, qui cum restrictione mentali loquitur, non proferre aliud ab eo, quod habet in corde, sed tantùm non totum illud proferre, sed aliquid occulere: habet quippe in corde, non comedisse carnes, & profert solùm, se noncomedisse; tacet igitur aliquid veri, nihil enunciat falsi. In taciturnitate autem repugnat esse mendacium, cùm hoc in loquela, seù significatione fit. Sed hoc ridiculum commentum est. Ita enim ille tacet verum, vt tamen per verba, quæ profert, enunciet diuersum ab eo, quod habet in corde; non comedi enim absolutè prolatum negat omnem comestionem; sed ille habet in corde, se comedisse, & tunc maximè, cùm restringit mente sua verba ad solam negandam comestionem carnium, quia scit, se absolutè comedisse; ergo profert falsum, & diuersum ab eo, quod habet in corde; ergo non solùm dicit falsum, sed mentitur, & habet intentionem fallendi, quia scit, per verba a se prolata non aliud percipi ab auditore, quàm se absolutè non comedisse, & adhuc illa profert; ergo falsum scienter loquitur, & cum intentione fallendi, per quæ constituitur perfecta ratio mendacii; vnde, si in eo iurat, iurat in dolo, atque adeo non accipiet benedictionem, & misericordiam a Domino, Psal. 23. vers. 4.

4. Solet specialiter per restrictionem mentalem ea responsio defendi a mendacio, qua quis rogatus mutuare pecunias, easque habens, dicit roganti, *non habeo*, subintelligens, *vt dem tibi*.

Sed hoc planè absurdissimum est; nam ly, *vt dem tibi* subintellectum non restringit, aut modificat ly, *non habeo*, sed potiùs supponit, & confirmat esse falsum; nam eo ipso, quò dicit, *vt dem tibi*, supponit habere, quod det, quamuis dare nolit, quod est contradictorium eius, quod præponit, *non habeo*; ergo perinde est, ac si diceretur, *habeo, sed nolo tibi dare*; ergo cùm dicit, *non habeo*, falsum dicit; voluntas enim, vel non voluntas dandi nihil pertinet ad

re-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

restringendum significatum verborum, habeo, vel, non habeo, vt de se patet; & certè per nullam restrictionem fieri potest, vt *non habeo*, idem significet, quod *habeo*, sunt enim contradictoria; ergo prorsus ibi adest mendacium, non restrictio mentalis; etiam si admittatur, quòd hæc possit modificare sensum verborum exteriùs prolatorum. Si diceretur, non habeo pecuniam, subintelligendo, auream, vel argenteam, posset dici, eam esse restrictionem, vel modificationem dicti, quia argenteum, vel aureum est differentia pecuniæ; sic qui respondet, *non comedi*, & subintelligit, *carnes*, intelligit aliquid pertinens ad comestionem, tamquam differentia cibi, vnde, si totum proferret, nempe: *non comedi carnes*, verè restringeret significatum enunciationis, *non comedi*, & verum diceret. Sed, cùm ibi subintelligitur, *vt dem tibi*, nihil adest, quod restringat, aut modificet ly, habere, vel non habere, sed tantùm adest voluntas non dandi, quæ nihil pertinet ad illud. Itaque, etiam si illud proferret, non restringeret significatum enunciationis, *non habeo pecuniam*, sed tantùm significaret, se nolle dare, quam habet; quo ipso significaret, se illam habere, & per consequens destrueret prius dictum, *non habeo*; Igitur reuera doctrina hæc illud dicit, quòd, scilicet, qui non vult mutuare pecunias licitè respondeat, *non habeo*, etiam si habeat, quod idem est, ac iustificare mendacia.

5. Ostendimus secundò falsitatem Propositionis. Quia contradictorię non possunt esse ambæ veræ; sed qui postquam comedit dicit, se comedisse, verum dicit; ergo qui profert contradictorium, nempe, non comedi, falsum dicit: nec quidquam iuuat restrictio mentalis, quia nulla res facere potest, vt contradictoriæ sint veræ; sed falsum dicit scienter; ergo mentitur.

Ostenditur tertiò ex inconuentibus, quæ sequuntur, si licita asseritur illa restrictio: nulla enim certitudo, nulla fiducia causabitur ex assertionibus, & promissionibus etiam iuratis; quia semper incertum erit, an verba sint prolata cum aliqua restrictione mentali; nec vlla forma verborum, aut loquendi excogitari potest, quę restrictionibus mentalibus non subiaceat; nam & si quis dicat, se loqui absque restrictione mentali, idipsum cum aliqua restrictione dicere potest; igitur extinguetur humanum commercium, quod verborum significatione, & fide continetur.

6. Ostendi potest quartò. Quia Ethnici, quos integritate, & puritate conscientiæ longè excedere debent Christiani, loquutiones cum dictis restrictionibus ad mendacia, & fraudes reiecerunt.

Dux quidam Romanus (nomen non reddit Tullius 3. Officiorum)

rum) pactus triginta dierum inducias cum hostibus, noctu populabatur agros eorum, dicens, se dierum, non noctium pepigisse inducias. Hic, vt apparet, pactum inierat cum restrictione mentali, restringendo, nimirum, vocabulum diei ad spatium illud temporis, quo Sol illuminat Emisphærium, non ad vigintiquatuor horas, qua significatione solet accipi dies in huiusmodi; & improbatur a Tullio.

Miles quidam Romanus (nec huius affertur nomen) captiuus sub Annibale, obtenta facultate pergendi Romam ad impetrandam commutationem captiuorum Romanorum, & Carthaginensium sub verbo, & iuramento redeundi ad castra Annibalis, si ea permutatio impetrata non esset, putauit, se solutum obligatione redeundi, quamuis permutatio non fuisset impetrata, eo quia post egressum a castris ad ea redierat, tamquam aliquid secum delaturus, quod reliquisset. Hic etiam iurando vsus erat restrictione mentali, intelligens reditum ad castra Annibalis quomodocumque, non ad captiuitatem sub eodem. De eo tamen sic Tullius 3. Officiorum: *Fuit stulta calliditas peruersè imitata prudentiam: fraus enim distringit, non dissoluit periuria. Itaque decreuit Senatus, vt ille veterator, & callidus* (prudens diceretur ab Assertoribus Restrictionum) *vinctus ad Annibalem duceretur*. Itaque non solius Tullii, sed vniuersi Romani Senatus iudicio restrictio illa mentalis reputata est fraus.

7. Hanc Tullii sententiam adhibet Pius II cap. 39. Descriptionis Europæ ad damnandum simile factum Othonis Episcopi Maguntini, de quo sic scribit. Otho Episcopus Maguntinus minister sceleris inuentus est, qui profectus ad Albertum, litis arbitrum se dixit, rogauitque Albertum, ad Imperatorem in castra descenderet, quia, vel pacem ei daret, vel in arcem reduceret incolumem. Credidit Albertus, & accepta iusiurandi Religione, Othonem sequutus est. Vix arcem egressi erant, cùm Otho: Vereor, inquit, ne diu apud Imperatorem morari oporteat: Vtilius fortasse consilium erit, priùs sumpsisse cibum. Laudauit Albertus verba Præsulis, & in castrum rediens, Othoni prandium dedit. Quo sumpto ad Imperatorem cum eo perrexit, vbi mox captus est, & capitali sententia damnatus; cui Archiepiscopi fidem imploranti, respondit parùm religiosus Pontifex, se fidei satisfecisse, qui semel reduxisset incolumem, cùm ad prandium introiuit: bis reducere non promisisse. Infelix Albertus gladio obtruncatus est. Meliùs Romani, qui pari fraude vsum vnum ex captiuis ab Annibale Romam missis vinctum re-

remisere. Fraus enim, vt inquit maximus Orator, adstringit periuria, non soluit.

Non absimile est, quod idem referr ibidem cap. 22. Sigismundus, & Albertus Germaniæ Principes iureiurando se obstrinxerunt, se non redituros domum, nisi arcem Viennensem intrassent. Cùm autem eius expugnatio valde difficilis, & periculi plena esset, conuenerunt cum defensoribus, vt ingressi Principes arcem, paulùq; in ea commorati, potato vino, exirent. Subdit autem Pius: *Ita delusa magis, quàm impleta Religio est.*

Non absimiliter quidam Laicus ex voto ingressus Ordinem Regularem, putabat statim sibi licitum regressum ad seculum, tamquam votum de ingressu Religionis absoluisset.

8. Quintus etiã Fabius Labeo malè audit apud Historicos, quòd accepturus ex fędere medietatem nauium Antiochi Regis, quem bello deuicerat, omnes eius naues medias secuerit, vt Regem tota classe priuaret, dicens, se hoc sensu medietatem accepisse, dum fędus iecerat. Hic etiam vsus erat restrictione mentali, intelligens medietatem, non numeri nauium, vt solet intelligi, sed cuiusque nauis in particulari, & tamen ab ipsis Gentilibus improbatur.

Itidem Tullius 3. Officiorum pluribus ostendit, inesse debitum venditori, vt non taceat, sed notificet vitia, quæ in re, quam vendit, ipse nouit, emptor non nouit: atque id ait, etiam lege sancitũ; at grauius est per restrictionem mentalem proximum inducere ad credendum falsum, quàm ei veritatem non aperire; ergo, si hoc non licet, multò minùs illud.

Ex his patet, restrictiones mentales non esse nouiter prolatas, sed ab antiquis cognitas, & reiectas. A Priscillianistis autem necesse est fateri cognitas non fuisse, quippè non tantùm mendaciis, sed etiam periuriis turpitudines suas occultandas putabant; vnde in dogmatibus habebant: *Iura, periura, secretum prodere noli*, vt refert Augustinus de Hæresibus hæresi 70. Libentiùs ergo restrictionibus mentalibus vsi fuissent, si eas agnouissent; & si modò viuerent, magnas gratias haberent iis, qui per illas euitari mendacia docent.

* * * * *
* * * *

CA-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

CAPVT II.

Soluuntur Argumenta pro Propositione damnata.

1. LIcentiam Restrictionum mentalium inuexere Moderni; nullus enim ex antiquis, sicut nec ex Thomistis pro ea refertur, eamque valdè extendit Tamburinus cap.2.de Iuramento §.2. num.4.

Pro ea maximè adducitur responsio Christi Domini ad discipulos, Marci 13., qui interrogatus de die iudicii, respondit: *De illa hora nemo scit, neque Angeli in Cęlo, neque Filius, nisi Pater.* Ipse autem proculdubio sciebat illam horam, etiam inquantum homo; ergo, ne, quod absit, mendax dicatur, dicendum est, eum vsum restrictione mentali, nempe, quòd non sciret ad reuelandum ipsis, & ita aptè explicari hunc nodum, quem, vt ait, aliqui Patres parùm aptè explicuerunt, profert Raynaudus de Æquiuocatione cap.10. num.8., & cap.12. num.1. & 2., & in Hoplotheca de Ignorantia cap.21.

Respondetur, hunc modum esse ineptum ad saluandam veritatem illius responsi, nec ibi habere locum restrictionem mentalē, sicut cap.præcedenti ostendimus de illo alio responso: Non habeo pecuniam, subintelligendo, vt dem tibi; nam non posse, vel nolle reuelare nihil pertinet ad scientiam, vel ignorantiam rei, cuius reuelatio petitur, sed se habet omninò disparatè; potest enim stare scientia rei, tam cum potestate, & voluntate reuelandi, quàm cum opposito. Igitur ly, *ad reuelandum vobis*, non restringit, aut modificat significatum enunciationis, *non scio*, immo confirmat, quòd sit falsa; dum enim sola voluntas, vel inhibitio impedit reuelationem, profectò adest notitia rei reuelandæ; vnde, si respondens totum proferret, quod habet in corde, diceret: scio, *sed nolo*, vel *non poßum vobis reuelare*; ergo dum dicit, nescio, falsum dicit. Absurdissimum est enim dicere, quod verbum *nescio* possit vlla restrictione, aut modificatione determinari ad significandum *scio*; sic enim vnum contradictorium poterit determinari ad significandum alterum; ergo falsum dicit, & fallit, dum absolutè respondet, *non scio*; & cum hæc falsitas ei manifesta sit, ex hoc ipso, quòd subintelli-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

telligit, ad reuelandum vobis (nam hoc ipsum ſupponit adeſſe ſcientiam, & ab eo cognoſci) mentitur. Voluntas ergo, vel impotentia, ſicut non tollit, aut reſtringit ſcientiam, vel ignorantiam, ita nec ſignificatum vocis, ſcio, vel,neſcio, immo,dum habetur ſciẽtia, & ſignificatur ignorantia, etiam ſi a ſignificante habeatur voluntas non reuelandi, vel impotentia reuelandi, falſum ſignificatur,& mendacium eſt. Non ergo hic modus dicendi aptus eſt ad ſaluandum a mendacio reſponſum Chriſti; nec verè in eo reſponſo ſic intellecto adeſſet reſtrictio mentalis,ſed cognitio falſitatis reſponſi in reſpondente cum voluntate non reuelandi, aut impotentia reuelandi.

2. Quia autem Raynaudus profert, aliquos PP. non aptè hunc nodum explicuiſſe, videamus, an ſaltem Auguſtinus inter Patres ſapientia, & ingenij magnitudine primus aptè eum explicauerit, quem a Raynaudo lectum non ambigo. Auguſtinus igitur primo de Trinit cap. ij. & queſt. 60. ex 83. & enarati. in Pſal. 6. initio, & concione prima in Pſalm. 36. initio ad hunc nodum explicandum recurrit ad loquutionem tropicam, ſiue figuratam, qua cauſa denominatur ab effectu: dicitur enim dies, & domus lęta, aut męſta, eò quòd lętos, aut męſtos reddat homines, vel habitatores; frigus pigrum, quia pigros reddit frigentes,foſſa cęca, quia quodãmodò cęcat homines,, vt non videatur. Huiuſmodi ergo tropo vſum ait Dominum Chriſtum, cùm diſcipulis reſpondit: *Neque Filius ſcit*; quaſi diceret: Non reddit vos ſcientes; & affert exempla ex illo Dei ad Abraham, Geneſ.24.: *Nunc cognoui, quòd timeas Dominum*, ideſt, feci, vt cognoſceres, quia ipſe Abraham ſibi in illa tentatione probatus innotuit, nam Deo vtique, etiam ante innotuerat. Item ex illo Apoſtoli prima Corinth.2.: *Neque iudicaui, me ſcire aliquid inter vos, niſi Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixum*, quia, ſcilicet, *eis loquebatur, qui capere altiora de Chriſti Deitate non poterant; hoc ergo inter illos neſciebat, quod per illum ſcire non poterant, & hoc ſolùm ſe ſcire dicebat, quod eos per illum ſcire oportebat. Denique ſciebat inter perfectos, quod inter paruulos neſciebat. Ibi quippe ait; ſapientiam loquimur inter perfectos.* Poteſt etiam afferri illud aliud Apoſtoli Roman.8.26., vbi dicit, Spiritum Sanctum interpellare pro nobis, quia, ſcilicet, facit, vt nos interpellemus, vt communiter explicatur, & ab ipſo Auguſtino. Item ex illo Deuteronomii c.13.: *Tentat vos Dominus Deus veſter, vt ſciat, ſi diligatis eum*, ideſt, vt ſcire vos faciat; nam illud Deus abſque illa tentatione ſciebat. Ita Ille; & rationabiliter; nam in poteſtate loquentium eſt vti tropis, ſeu figuris,

nec

nec in eorum vsu vllum est mendacium, vt ipsemet probat lib. contra Mendacium c.4. & aptè discipulis cupientibus scire horam iudicii, quasi retundens eorum cupiditatem, & negans petita, respondit Christus, non reddo vos scientes; quod apertè, & absque tropicis loquutionibus respondit eis Actuum primo: *Non est vestrum noße tempore, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate*. Propter quod etiam hic ait: *Solus Pater scit*. Quam Augustini doctrinam probat, & sequitur D. Thomas 3. part. qu.10. art.2. ad primum.

3. Contra hanc Augustini expositionem potest obiici primò. Eadem sententia affirmat, & de se, & de Angelis Christus, quòd nesciant diem iudicii; sed de Angelis id non dicitur tropicè, quasi tātùm alios non doceant, sed propriè, nam reuera Angeli nesciunt illam horam; ergo neque tropicè dicitur de Christo.

Respondetur, per Argumentum concludi, quòd absolutè, & simpliciter Christus nesciat illam horam, sicut Angeli, quod est falsum. Secundò, quòd neque sit vera expositio Recentiorum, quòd illud sit dictum a Christo cum restrictione mentali, cap.ad reuelandū vobis, nam de Angelis non est dictum cum tali restrictione.

Respondetur igitur primò, quòd nihil prohibet, esse dictum etiam de Angelis tropicè; nam vtique verum est, Angelos de illa hora alios non docere, immo eo veriùs, quia nec sciunt. Secundò, quòd etiam nihil prohibet, de Christo esse dictum tropicè, de Angelis propriè propter magnum inter eos discrimen, licèt eadem sententia de vtriusque sit dictum. Si enim priuata Persona dicat, se nō posse facere aliquid, quod superat eius potestatem, intelligendum est propriè. Si autem id dicat Princeps, qui habet potestatem illud faciendi, ly, non posse, accipiendum est pro eo, ac si diceretur, non licere, siue non decere; ergo de Angelis illud potest intelligi propriè, de Christo autem Domino triplicem scientiam habente tropicè.

Potest obiici secundò. Eo sensu dictum est de Christo, & de Angelis, quòd nesciant illam horam, quo dictum est de Patre, quòd illam sciat; ponuntur enim, vt opposita; sed de Patre non est dictum tropicè, sed absolutè, & simpliciter, quòd sciat; ergo neq; de Christo dictum est tropicè, quòd nesciat.

Respondetur, etiam per hoc argumentum concludi, quòd Christus simpliciter nesciat illam horam, & quòd neque de Christo illud sit dictum cum ea restrictione mentali, quam dicunt; nam non est cum ea dictum de Patre. Negatur igitur Minor; nam de Patre

dictum

dictum est, quòd sciat, quia reddit alios scientes, nimirum Filium, vt ait D. Thomas loco supracit., & Spiritum Sanctum, & humanum Christi intellectum, quoscumque etiam voluerit. Nec enim, cùm Christus dixit, *solus Pater scit*, negauit Filium, & Spiritum Sanctum absolutè, & simpliciter illud scire, quod sequeretur, si non per tropicam loquutionem, sed propriè illud dixisset. Igitur intellexit, quòd solus Pater de ea hora docet alios, quia Filius, & Spiritus Sanctus, sicut naturam, ita & decreta libera, eorumque cognitionem habent communicatam a Patre. Et quamuis ea notitia intellectui humano Christi communicata sit non tantùm a Patre, sed a Filio, & Spiritu Sancto, quia opera Trinitatis ad extra sunt indiuisa, nihilominus tribuitur hoc specialiter Patri, quia ab ipso habent cæteræ Personæ Diuinæ, vt operari possint, cùm ab ipso habeant potentiam, & naturam.

4. Nonnulli Recentiores aliter soluunt hunc nodum, dicentes, dictum Christi, *Neque Filius scit*, non quidem ex pura eius voluntate, sed ex circumstantiis rerum limitatum ad eum sensum, vt intelligeretur, Filium nescire ad reuelandum aliis, seu, non reddere alios scientes. Quia, inquiunt, discipuli non interrogabant Christum, an ipse sciret, sed petebant manifestari sibi ab eo illam horam; ergo eo sensu Christus respondit, se nescire, quia, scilicet, non manifestabat eis.

Sed, quamuis ex circumstantiis rerum restringantur ad particularem sensum verba loquentium, quæ de se latiùs significãt, quia, nimirum, mens loquentis est loqui ad propositum; tamen hic non adest circumstantia ad eũ sensum restringens. Certè discipuli petebãt, vt sibi manifestaretur hora iudicii; sed, si hic finis æstimatur circumstantia rationabiliter coarctans responsionem, *nescio*, ad significandum *non manifesto*, quilibet interrogatus de aliquo occulto, & nolens illud reuelare, poterit absque mendacio respondere, *nescio*, quamuis sciat. Semper enim interrogationes fiunt ad sciendum aliquid, quod latet interrogantes. Semper ergo interrogato, qui non vult reuelare, licebit reponere, *nescio*, etiam si sciat; quod quid aliud apertissimè est, quàm iustificare mendacia? Cùm petuntur mutuæ pecuniæ licebit respondere, non habeo, etiam si habeantur, & sensus erit, non mutuo, quia finis petitionis est, vt mutuetur. Igitur finis interrogationis non est appellanda circumstantia eius, nec rectè ita eam appellat Pisani cõtra hanc Propositionem, hac ratione defendens a mendacio dictum Christi; nam finis est in intẽtione, circumstantiæ autem adiacent operi, vel obiecto externo, nam inde

Nn dicun-

dicuntur circumstantiæ. Et quamuis etiam finis dicatur circumstantia, tamen alia de causa, quia, scilicet, dat bonitatem, & malitiam actui vltra eam, quam illi dat obiectum; non quia circumstet actum.

Noto vltimò, quòd secundùm rem idem dicitur ab Augustino saluante veracitatem responsi Christi per loquutionem tropicam, ac ab iis, qui eam saluant per restrictionem mentalem; nam secundùm rem idem est, nescio, idest, non reddo vos scientes, ac, nescio, idest, non scio ad docendum vos. Sed Augustinus rectè recurrit ad loquutionem tropicam, quia, & licita est, vtpotè immunis a mendacio, & vsitata in Scripturis. Restrictio autem mentalis, vel est illicita, vel propriè nulla est in illo responso Christi, vt probatum est; ergo standum est in doctrina Augustini, quàm meritò sequitur D. Thom. 3. p. qu. 10. ar. 2. ad primum.

5. Arguitur 2. pro Propositione, adducendo responsum Christi ad suos propinquos; cùm enim hi interrogassent, an ascenderet ad diem festum, respondit, non; & tamen postea ascendit, Ioann. 7., ergo, ne Christus insimuletur, aut mendacii, aut inconstantiæ, dicendum est, adhibitam fuisse ab eo restrictionem mentalem, non ascendam vobiscum, vel palam, vel ad primum diem. Et ita cum pluribus ait Raynaudus lib. contra Ictum calumniæ serie 3. c. 23. de Inconstantia, & in opere contra Barnesium.

Respondetur, propinquos Christi petisse ab eo, vt palam ad glorificandum se ipsum ascenderet ad diem festum: præmiserant enim: *Nemo in occulto quidquam facit, & quærit ipse in palam esse: Si hæc facis, manifesta te ipsum mundo*. Ex hac igitur circumstantia responsio Christi, *non ascendam*, restringitur ad sensum, non ascendam palàm, vel vobiscum; vnde & ipsum Euangelium refert, quòd *Ascendit ad diem festum non manifestè, sed quasi in occulto*. Ex circũstantiis autem rerum limitari ad particularem sensum verba loquẽtium, manifestum est: Hinc, si Petrus tantùm itineris gratia reperiretur in comitatu furum, nec quidquam, illis furantibus, furatus esset, interrogatus a Iudice, an fuisset in comitatu furum, posset veraciter negare; quia occasio interrogandi, & conditio interrogantis restringeret interrogationem ad eum sensum, an scilicet fuisset Comes furum ad furandum; non enim interrogaretur de illo comitatu, nisi accidisset furtum, nec iudex interrogaret, nisi propter furtum, quod punire intendit; aliter interrogatio descenderet de curiositate, quæ non est supponenda in graui persona Iudicis.

Po-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Potuit quoque, & si non appareret ex circumstantiis externis, in mente propinquorum Christi adesse illa intentio, vel finis interrogandi, vt Christus ad glorificandum se, vel cum ipsis ascenderet ad diem festum; quam intentionem intuens Christus, ad eam adaptauerit responsum: sicut, cùm Iudæis dixit: *Omne regnum in se ipsum diuisum desolabitur*, ideo dixit, quia *vidit cogitationes eorum*, Lucæ 11. 17. Vnde Beda lib. 4. cap. 45. in prædictum caput Lucæ dixit, quòd Christus *Non ad dicta, sed ad cogitata respondit*. Itaq; nulla est hic necessitas restrictionis mentalis.

6. Adducitur 3. responsum Iacob ad Isaac: *Ego sum Esau primogenitus tuus*; quod, cùm esset falsum secundùm ordinem naturę, oportet intelligi dictum sub aliqua restrictione mentali: Ego sum primogenitus ordinatione Diuina, vel iure emptionis; quia Esau illi primogenita vendiderat, Genes. 25. Iacob enim a mendacio defendunt communiter Interpretes, & etiam Augustinus lib. contra Mendacium cap. 10., quamuis diuersa ratione.

Respondetur, propter ipsam ordinationem Diuinam, vel ius emptionis potuisse Iacob absolutè, & absque vlla restrictione mentali veraciter dicere: Ego sum primogenitus, quantùm, scilicet, ad prærogatiuas, & iura primogeniti, quo sensu primogenita emit ab Esau. Quantùm enim ad ista fortior est ordinatio Diuina ipso ordine naturæ. Angelus, qui vice Dei loquebatur in Sina, sine vlla restrictione mentali veraciter dicebat: *Ego sum Dominus Deus tuus*, Exodi 20. propter hoc ipsum, quia vices Dei gerebat. Prophetæ etiam sæpissimè de se ipsis dicunt, quæ verificanda erant in Christo, vt illud Psal. 21.: *Foderunt manus meas, & pedes meos*; quia, scilicet in persona Christi loquebantur. Hinc August. hac via defendit a mendacio hoc dictum Iacob; quia, scilicet, loquebatur in persona Christi pro eius corpore, quod est Ecclesia; nam Ecclesia collecta ex Gentibus, & posterior ad Fidem, & cultum vnius Dei præferenda erat Synagogæ. Similiter ipse Iacob Genes. 49. dixit de Beniamin, quòd esset lupus rapax, quod verificandum erat in persona Pauli Apostoli ab eo descendentis, vt explicat Aug. serm. 14. de Sanctis; & de Dan., quòd esset futurus Iudex in Israel, quod verificandum erat in Sampsone, & innumera alia.

Fortè dicetur: Hæc doctrina defendit quidem a mendacio Iacob in eo, quod dixit: *Ego sum primogenitus*, sed non defendit in eo, quod dixit: *Ego sum Esau*.

Respondetur, id neque per restrictiones mentales saluari, quare hoc Argumētum non pertinet ad earum licentiam adstruendam,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

ſed ad arguendum Iacob de mendacio, a quo ſanè neque neceſſe eſt eum defendere, cùm nec Apoſtoli immunes fuerint a venialibus. Tamen dicitur, Iacob dixiſſe, ſe eſſe Eſau, non quantùm ad perſonam, ſed quantùm ad iura, & prærogatiuas, ſicut Chriſtus dixit de Ioanne, quòd eſſet Elias, Matth.11.14.., quantùm, ſcilicet, ad ſpiritum, non quantùm ad perſonam, vt explicat Gregorius hom.7. in Euangelia.

Sed fortè ex hoc ipſo arguetur: Ergo Chriſtus enunciationem illam: *Ioannes eſt Elias*, mente ſua reſtrinxit ad ſignificandum ſpiritum, non perſonam Eliæ; ergo vſus eſt reſtrictione mentali, ſine qua enunciatio fuiſſet falſa.

Reſpondetur, ex circumſtantiis rerum non potuiſſe intelligi illud dictum de perſona Eliæ; nam notiſſimum erat, Eliam olim veniſſe, & raptum ad Cęlum, & ipſe Chriſtus præmiſerat: *Omnes Prophetæ, & Lex vſque ad Ioannem prophetauerunt*; Elias autem fuerat vnus, & quidem præcipuus ex Prophetis. Præterea Chriſtus ita enunciauit: *Ioannes ipſe eſt Elias, qui venturus eſt*; ſi autem perſona nominata erat Ioannes, non poterat eadem eſſe Elias, niſi ſecundùm ſpiritum. Et ſi Ioannis perſona erat præſens, Elias autem venturus erat, ſequitur, quod priùs. Non ergo ex reſtrictione mentali, ſed ex circũſtãtiis rerum, immo ex ipſa forma loquutionis enũciatio illa reſtringebatur ad ſignificandum ſpiritum Eliæ, non perſonam in Ioanne.

7. Adducitur 4. reſponſum Eliſęi ad Hazalem 4. Reg.8, cui interroganti, an Rex Syriæ ſanandus eſſet de infirmitate, qua tenebatur, reſpondit: *Dic ei, ſanaberis*, & adiecit: *Porro oſtendit mihi Dominus, quòd morte morietur*; ergo, ne dicatur Eliſæus in priori dicto falsò, & mendaciter loquutus, oportet admittere, quòd tunc ſit loquutus cum aliqua reſtrictione mentali.

Reſpondetur, id non poſſe dici; nam Eliſæus adiecit illud ſecundum, tamquam oppoſitum primo; ergo ſi in ſecundo dicto loquutus eſt planè, & ſimpliciter de morte, oportet, quòd in priori eodem ſenſu loquutus ſit de ſanitate. Rurſus. Eliſæus Hazaeli commiſit, vt diceret Regi, *ſanaberis*, nec vllius reſtrictionis mentalis vſum illi commendauit; ergo, quamuis ipſe eam in ſuo dicto adhibuiſſet, non poteſt ſaluari de falſitate, quam Hazaeli dicendam cõmiſit, neque de deceptione erga Hazalem, & Regem.

Nonnulli ad expediendum hunc nodum recurrunt ad altitudinem, & obſcuritatem eloquii Prophetici: & illud, *Dic ei*, interpretantur, *Dices ei*; quaſi Eliſæus prædixerit, quid ſua ſponte Hazael

zael dicturus esset Regi, non verò commiserit, quid diceret; ideoque adiecerit secundum dictum, quasi diceret: Tu quidem dices Regi, quòd sit sanandus, sed Dominus ostendit mihi, quòd morietur.

Sed hæc responsio gratis dicit, Hazaelem sua sponte prædicturum fuisse Regi salutem, id que ab Eliseo præuisum, & prænunciatum. Quamuis enim reuera salutem illi prædixerit, id tamen ex præscripto Elisæi fecisse dicendum est. Præterea gratis etiam, immo violenter ly, *dic*, exponitur per ly, *dices*.

Lyranus, & Abulensis dicunt, lapsum ibi nostrum Interpretem; nam littera Hebraica ad verbum habet: *Dic ei, non viuens viuet*, quibus verbis prædicitur mors.

Sed defendenda est traductio nostri Interpretis, quam recipit Ecclesia. Et si Elisæus a principio prædixisset Regis mortem, non poterat adiicere: *Porro ostendit mihi Dominus, quòd morte morietur*; nam per hoc correxit, vel limitauit prius dictum; si autem & in illo prædixisset mortem, nulla fuisset correctio, immo repetisset idem; quod superfluum, ac ferè nugatorium fuisset.

Profert tamdem Abulensis, Dei voluntate Elisæum mandasse Hazaeli, vt salutem Regi promitteret, ne Rex suæ mortis præscius, alium, quàm Hazaelem Regni successorem destinasset, quem Deus volebat post illum regnare.

Sed hoc nullo modo est admittendum; non solùm enim non defendit a mendacio Prophetam, sed Deum facit authorem mendacii, & deceptorem. Ipse autem Elisæus, quamuis mendaciter loqui voluisset, non tamen voluisset, id ab Hazaele cognosci, ne haberetur ab eo Propheta non veritatis, sed mendacij; manifesta enim fuisset Hazaeli eius voluntas de mendacio, si illi dixisset: nuntia Regi salutem, sed ego scio, quòd morietur.

Igitur dicendum est, nullam in verbis Elisæi contineri falsitatem, quæ restrictione mentali sit sananda; sed planè, & candidè ad interrogationem, an Rex sanandus esset de illa infirmitate, respondit: *Sanaberis*; non enim de illa infirmitate mortuus est Rex, sed quia Hazael suffocauit eum. Respondit igitur, quantùm ad illam infirmitatem Regem sanandum .i. non ex ea moriturum; nihilominùs Deum sibi ostendisse, quòd moriturus erat ex alia causa.

8. Adducitur 5. responsum Matris Machabæorum ad Antiochum 2. Machab. 7., quæ ab eo multis verbis hortata, vt filio suo adolescenti fieret in salutem, promisit, se suasuram; nec tamen ei

obe-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

obedientiam Regi ſuaſit, ſed contemptum Regis, & obedientiam Legis. Non videtur autem admittendũ, quòd ipſa tunc vel mendaciter ſit loquuta, vel infideliter operata; nam de ea dicit Scriptura, quòd loquebatur repleta ſapientia, & erat mirabilis, & bonorum memoria digna, ferebatque necem filiorum propter ſpem, quam in Deum habebat. Certè verò Rex intellexit, vt fieret in ſalutem temporalem filio ſuo, ad remouenda, ſcilicet, ab eo tormenta, & mortem; ipſa autem interpretata eſt verba Regis de ſalute ſpirituali, ſiquidem filio ſuaſit conſtantiam inobedientia Legis, & iuxta talem intelligentiam dixit, ſe ei ſuaſuram; ergo vſa eſt reſtrictione mentali, vel intellexit verba Regis non ſecundùm ſenſum, ad quem ex intentione illius, & rerum circumſtantiis determinabantur, ſed ſecundùm voluntatem ſuam, & iuxta eam reſpondit; ergo licet trãſferre verba ad alium ſenſum ab illo, quem ex ſe habeant.

Reſpondetur, etiam ex circumſtantiis potuiſſe apparere, quòd mulier non iuxta ſenſum Regis verba accipiebat; ſiquidem ſemper hortata erat filios ſuos, ne Regi obedirent; ergo in eo, quòd dictum Regis de ſalute corporali accepit de ſalute ſpirituali, non decepit Regem, ſed conſtantiam propoſiti tenuit. Rex autem ex leuitate animi deceptus eſt, ſi credidit mulierem propter ſua verba a propoſito deiectam; debebat enim potiùs accipere verba mulieris vt prolata iuxta ſenſum, quem illucuſque, & verbis, & factis oſtẽderat, cùm illius abſque extorſione eſſent capacia.

9. Arguitur 6. rationibus. Sæpe non expedit aperire veritatem, immo aliquand eſt perniciosſum; ſed mentiri numquam licet; ergo licebit ſaltem reſtrictione mẽtali tegere veritatem: aliter multis malis, & periculis exponitur vita: non enim ſemper poteſt reſponderi interrogãtibus: non poſſum vobis aperire, vel, quid ad vos? Tum quia hoc videtur offenſiuum, maximè erga amicos, vel nobiles, aut potentes viros; tum quia ſic reſpondens indicat, ſe ſcire, de quo interrogatur; ſæpe autem hanc ipſam ſcientiam expedit occultare, quia poteſt eſſe pernicioſa eius manifeſtatio: atque id maximè militat circa ea, quæ per Sacramentalem cõfeſſionem cognita ſunt. De iis enim reſpondere: Non poſſum dicere; eſt inſinuare, ſe ſcire, atque adeo, quòd pænitens illud in confeſſione reuelauerit; atque id ipſum eſt frangere ſigillum.

Reſpondetur, quòd Argumentum rectè procederet, ſi reſtrictiones mentales ſaluarent a mendacio; cùm ergo probatum ſit, id illas non præſtare, non poſſunt magis æſtimari eę licitę ad euitanda temporalia mala, quàm exiſtimentur mendacia. Hoc ergo erat diſcu-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

ſcutiendum pro illarum licentia, vel inhibitione, an ſaluent a mendacio, nec ne, non dolendum, quod ſine ipſis pluribus malis expoſita ſit vita. Quot enim mala per mendacia vitari poſſunt? Nec tamen mendacium propterea eſt licitum? *Ecce*, inquit Auguſtinus lib. contra Mendacium cap. 18. *graui morbo periclitatur ægrotus, cuius iam vires ferre non poſſint, ſi ei mortuus vnicus, & chariſſimus filius nuntiatur. Si a te quærit, an viuat, quem vitam finiſſe tu noſti, quid reſpondebis, quando quidquid aliud dixeris præter vnum de tribus, aut mortuus eſt, aut viuit, aut neſcio nihil aliud credit ille, quàm mortuum, quod te intelligit timere dicere, & nolle mentiri.* (Non cognouit Auguſtinus reſtrictiones mentales, quibus veritas occultetur, & vitetur mendacium) *Tantumdem valet etiam, ſi omni modo tacueris. Ex illis autem tribus duo falſa ſunt, viuit, &, neſcio, nec abs te dici poſſunt, niſi mentiendo. Illud autem vnum verum, ideſt, mortuum eſſe, ſi dixeris, & perturbati hominis mors fuerit ſubſequuta, abs te occiſus clamabitur. Et quis ferat homines exaggerantes, quantùm ſit mali ſalubre mendacium deuitare, & homicidam diligi veritatem?* Poſtquæ ſubdit Auguſtinus: *Moueor his poſitis vehementer, ſed mirum, ſi etiam ſapienter. Numquid enim ſi ſtuprum expetat impudica, &, te non conſentiente, ſæuo amore perturbata moriatur, homicida erit & caſtitas?*

Hæc, & ſimilia mala poſſumus a proximo remouere per noſtra mendacia: eadem a nobiſmetipſis, offenſiones, auerſiones, incommoda, onera, pericula. Multa etiam commoda reportari poſſunt per ea, quæ Tacitus Hiſtor. lib. 3, cap. 16. vocat apta tempori mendacia, maximè per adulationes; idque vtinam, non adeo frequenter appareret in felicibus mendaciis, & mendacibus. Numquid ergo licita dicentur mendacia? Ita nec dicenda eſt licita reſtrictio mentalis, eò quia per eam poſſint, & declinari mala, & acquiri bona; ſed illud primitùs oſtendendum, per eas immunes nos reddi a mendacio. Si enim hoc non oſtenditur, perinde eſt vtilitatem quærere ex reſtrictionibus illis, ac ex mendaciis, et conſequenter ex cuiuſuis generis peccatis; peccatores enim in hoc mundo propter corruptionem naturæ feliciorem vitam traducunt, quàm iuſti, vnde eſt illud Dauidis Pſal. 72. 3. *Zelaui ſuper iniquos pacem peccatorum videns*; & illa conqueſtio Ieremiæ 2. 1. *Quare via impiorum proſperatur, benè eſt omnibs, qui præuaricantur, & iniquè agunt? Mundus* enim, *quod ſuum eſt, diligit*, Ioann. 14. 19. Et Apoſtolus 2. Timot. 3.: *Omnes, qui piè volunt viuere in Chriſto, perſecutionem patientur.* Sicut igitur propter perſecutiones non eſt declinandum a via iuſtitiæ, ita

nec

nec propter pericula, & incomoda a via veritatis, ideſt, vtendum non eſt reſtrictionibus mentalibus, quæ non liberant a mendacio. Sed imitanda conſtantia Firmi Epiſcopi Tagaſtenſis, a quo, vt refert Auguſtinus lib. de Mendacio cap. 7., cùm iuſſu Imperatoris quæreretur homo, quem ad ſe confugientem diligentia, quanta poterat, occultabat, reſpondit quærentibus, nec mentiri ſe poſſe, nec hominem prodere, paſſuſque multa tormenta corporis permanſit in ſententia. Deinde ad Imperatorem ductus, vſque adeo mirabilis apparuit, vt ipſi homini, quem ſeruabat, indulgentiam ſine vlla difficultate impetraret. Poterat ſanè iſte per mendacia, aut reſtrictiones mentales tormenta corporis euadere, ſed nec mētiendo, nec reſtringendo, aut mirabilis apparuiſſet, aut tantam gratiam, tam facilè impetraſſet. Itaque & conſtantiam veritatis, & fidelitatis tenuit, & felicitatem obtinuit conſtantiæ, & fidelitatis.

10. Ad ipſum igitur Argumentum reſpondet Piſani, quòd circa ea, quæ ſub naturali, aut Sacramentali ſigillo noſcuntur, poteſt reſponderi: Neſcio, quia, inquit, interrogatio eò tendit, vt manifeſtetur id, quod neſcitur; qui autem ſub illo ſigillo ſcit, non ſcit, vt manifeſtet alteri. Et ſubdit: *Si hoc modo reſtrictionis non eſſet licitum vti, nullus eſſet modus licitè celandi ſecretum, quod ſine graui damno, & incommodo manifeſtari nequit.*

Hæc reſponſio inſufficiens eſt, immo abſurda. Primò. Si de cognitis ſub ſigillo ideo poteſt reſponderi, neſcio, quia illa nō ſunt dicta, vel cognita, vt manifeſtentur, de omnibus ferè poterit ita reſponderi; ideſt, de omnibus iis, quæ non ad eum finem dicta ſunt vni, vt manifeſtentur aliis, cuius oppoſitum raro accidit. Itaque ferè ſemper licebit reſpondere, neſcio, quamuis ſciatur id, de quo fit interrogatio.

Secundò. Quòd non ſit dictum aliquid alteri, vt ab eo cęteris manifeſtetur, immo etiam ſi prohibita ſit manifeſtatio, non facit, vt illud ab eo non ſciatur. Non enim interdictum manifeſtandi tollit cognitionem rei, immo ſupponit, quia ſtultè interdiceretur alicui manifeſtatio rei, quam ignorat; ergo non niſi mendaciter tunc poteſt reſponderi: neſcio: Aliud quippè eſt neſcire, aliud nolle, vel non poſſe manifeſtare. Neque tunc intercedit reſtrictio mentalis, etiam ſi ſubintelligatur, *vt manifeſtem tibi*; nam id non pertinet ad cognitionem, ac proinde non reſtringit, aut modificat ſignificatum illius enunciationis: neſcio; ſed tantùm dicit impotentiam manifeſtandi, vel voluntatem non manifeſtandi, quæ

diuer-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

diuersa sunt a cognitione, & possunt stare cum integra cognitione; sicut staret licentia manifestandi. Sic supra dicebamus de responso Christi ad discipulos interrogantes de hora iudicii; & eius, qui rogatus mutuare pecunias, respondet, non habeo, quamuis habeat, subintelligendo, vt mutuem tibi.

Tertiò. Responsio non satisfacit, sed manus dat argumento: Id enim per argumentum intenditur, vt sit licitum vti restrictione mentali, quando sine detrimento veritas non potest, aut omnino celari, aut apertè proferri. Atqui id ipsum concedit responsio, immo necessarium adstruit. Ergo præuaricatur in causa, & colludit cum aduersario.

Quartò. Damnum, vel periculum damni non potest præstare, vt vera sit responsio, quæ aliàs non esset vera; veritas enim eius sumitur a conformitate ad rem significatam, non a malo præsenti, vel futuro enunciantis; ergo, si extra casum damni, aut periculi nō licet vti restrictione mentali, neque licebit in illo; aut, si licet in illo, licebit etiam extra illum; vtrobique enim, vel erit mendax, vel non erit mendax enunciatio prolata cum illa restrictione.

Quintò. Semper, & ex natura sua interrogatio petit manifestationem rei, quam nescit interrogans, & putat sciri ab eo, quem interrogat; ergo absurdissimè de solis iis, quæ sciuntur sub sigillo, dicitur, quòd possit responderi, nescio, eò quia interrogatio tendit, vt manifestetur interroganti id, quod scitur ab eo, qui interrogatur, quasi aliæ interrogationes non eò tendant.

Respondendū igitur, importunitates, vel potiùs improbitates illarum interrogationum esse, vel viriliter coercendas, & retundendas, vel, si mauis, dulci, humlilique sermone deprecandas, sicut & quascumque inhonestas petitiones. De iis tamen, quæ sub sigillo Sacramentali noscuntur, potest responderi, nescio; non quia tunc liceat vti restrictione mentali; sed quia rationabiliter præsumitur, fidelem non interrogare de iis; esset enim hæc magna impietas, & temeritas, quæ in nullo supponenda est. Ergo tunc ly, nescio, hāc habebit significationem, nescio per notitiam naturalem, secundùm quàm tu me interrogas, vel ego interrogare te credo; quia, nimirum, ipsa probitas, quæ credenda est, interrogantis, restringit sensum interrogationis ad notitiam non habitam ex confessione Sacramentali. Si autem expressè de hac interroget, non est vtendum restrictione mentali, vt ait Diana, (qui in hac re longam fabricat scalam interrogationum, & responsionum restrictarum, sed gradibus infirmis, lubricis, atque fallentibus) quia hoc sine

mendacio fieri non poteſt; ſed increpanda eius audacia, qui ipſa ſui interrogatione grauem iniuriam intulit Confeſſario, quem ſperauit ad fractionem ſigilli Sacramentalis potuiſſe perduci. Et ſi propterea ingruant perſecutiones, pro Deo ſunt tolerandæ. Quid enim, ſi neque reſtrictione mentali valeas, aut ſcias occultare veritatem, quam periculoſum tibi eſt reuelare, vt in caſu ſuperiori inſinuat Auguſtinus? Nunquid tunc licita dicentur mendacia? Ergo fortiter eſt tolerandum, nec falſo, & fallaci, quod, nec ſemper adhiberi poteſt medicamine vtendum reſtrictionis, quod propinant moderni Doctores.

11. Arguitur ſeptimò. Nullum pactum, nulla Lex prohibet, quin vtamur vocibus materialiter tantùm, ideſt, non ſignificatiuè: vel quin eis demus ſignificationem, quam volumus, ſic ſcilicet, vt per vocem, comedere, intelligamus, dormire; ergo hoc pacto licebit occultare veritatem abſque mendacio, nimirum, vel vtendo vocibus non ad ſignificandum, vel iuxta ſignificationem, quæ loquenti placet. Ita Tamburinus.

Reſpondetur primò, per hoc Argumentum, non inferri licentiam reſtrictionum mentalium (aliud eſt enim reſtringere ſignificationem vocum, aliud vti eis non ſignificatiuè, vel mutare earum ſignificationem, tribuendo eis ad placitum diuerſam a communi), ſed induci nouum modum decipiendi auditores, ſi Diis placet, ſine mendacio, quem, ſi cognouiſſent Priſcillianiſtæ, libentiſſimè illum præ mendaciis, & periuriis ad occultandas ſuas ſordes ſuſcepiſſent. Cùm enim putet auditor, voces vſurpari ſignificatiuè, & iuxta communem ſenſum, procul dubio decipitur a loquente, qui, nulla declaratione præmiſſa, eas vſurpat non ſignificatiuè, vel iuxta diuerſam, ignotamque ſignificationem. Sic enim nota affirmationis poterit ſumi pro nota negationis, id eſt, maximè, pro, minimè; & cùm dicitur: hoc affirmo, intelligi: hoc nego; & cùm dicitur: hoc verum eſt, intelligi: hoc falſum eſt. Ex quo quanta perturbatio humanæ ſocietatis oriatur, nemo non videt.

Non extat igitur lex, vel pactum, vt homo, cùm ſolus eſt, vel ſibi ipſi loquitur, vſurpet voces ſignificatiuè; immo poteſt tunc Bub, & Baf, & Bilctri pro libito iactare, ſimulque ſuis vocibus, quam voluerit, ſignificationem imponere: verùm voces non ſunt inſtitutæ ad ſignificandum nobis, ſed aliis, & extat lex naturæ prohibens deceptionem proximi; decipit autem illum, qui, vel eas vſurpat non ſignificatiuè, vel ad alium ſenſum a communi,

nec

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

nec se prædeclarat (quod ipsum facere non potest, nisi vsurpando voces significatiuè, & iuxta communem significationem). Debet enim auditor credere, quòd loquens eas vsurpet significatiuè, & iuxta significationem communem, aliter habet illum, vel pro stulto, vel pro deceptore; ergo, & qui loquitur, debet ita vsurpare eas, aliter decipit auditorem; immo qui eis vtitur non significatiuè, non propriè loquitur alteri, quia loqui alteri est illi manifestare suam mentem, ille autem nihil illi manifestat, dum nihil significat, vel significare intendit; ergo fingit se loqui, atq; adeo decipit auditorē; & qui eis vtitur in diuersa significatione magis decipit, quia auditor credit, sicut debet, eas sumi iuxta cōmunem significationem.

12. Si quis alloquatur Græce eum, quem scit, non callere Græcum idioma, illudit illi, etiam si ea verba assumat, quæ verè iuxta Græcum idioma exprimant suos sensus; quantò ergo magis illudit auditori, qui verba illi nota vsurpat non significatiuè, vel secundùm diuersam significationem? In primò enim casu auditor non decipitur, quia nil concipit, dum verborum sensum non percipit; at in secundo concipit falsum, id est, vel quòd loquens verè significet, vel quòd significet iuxta communem sensum, atque adeo decipitur.

Extat autem pactum saltem tacitum, & virtuale ex ipsa cōmunicatione sermonis inter homines, vt determinatis verbis, & iuxta determinatā significationem, cùm illū communicant, vtantur, pro manutenendo commercio, seu societate vitę, quę illo vinculo, seu vnitate ablata, seruari non potest, vt patet in structoribus turris Babilonicę, qui, diuisis linguis, conuiuere non potuerunt. Hinc dolet Augustinus primo Confessionum cap 18. quòd homines diligēter obseruent *pacta litterarum, & syllabarum accepta a prioribus loquutoribus, & negligant pacta æternæ salutis tradita a Deo.* Qui etiam ibidem opportunè ad pręsēs propositum commemorat, *non esse aliam interiorem litterarum scientiam, quàm scriptam conscientiam, id se alteri non facere, quod nolit pati.* Nullus autem pateretur, a colloqutore suo voces non significatiuè, vel iuxta aliam significationem sibi reponi; ergo neque quisquam id debet erga alterum facere. Validiùs autem. Sicut magna felicitas sæculi erat, cùm *terra esset labij vnius, & sermonum eorumdem*, ita magna eidem pęna inflicta fuit merito superbiæ, & impietatis, cùm ita confusa est lingua, vt non audiret vnusquisq; vocem proximi sui; inde enim diuidi necesse fuit homines in vniuersas terras, singulos ab iis, cum quibus linguę cōmercio non tenebantur, Genes. 11. Sed maior est pæna, quam sub

ſpecie libertatis,vel licentiæ,nobis ex eodẽ noſtro genere,neſcio quo peccati merito,inferre molitur Tãburinus:ita enim diuidit linguas, vt nõ ſeptuaginta duas, quo numero finita dicitur prior illa diuiſio, ſed tot faciat, quot ſunt homines,qui loquuntur,immo,& volũtates loquẽtiũ,data vnicuiq;poteſtate per quãlibet vocẽ ſignificãdi quodlibet, vel non ſignificandi, atque adeo idiomatis communionem auferens, non per nouam vocum inuentionem, vt tunc, ſed per ſignificationis mutationem, & ipſius ſignificationis ablationem. In quo illud eſt deterius, vt mox dicebamus, quòd, cùm auditor non percipit ſignificationem vocum, quia, ſcilicet, ſunt iuxta idioma, quod non callet, immunis eſt a deceptione, & tantùm patitur malum carentiæ commercii, ſiue ſocietatis, quòd tamen adeo graue eſt, vt dixerit Auguſtinus 19.de Ciuit.c.7., & experientia teſtatur, malle homines brutis conuiuere, quàm iis hominibus, quorum non intelligunt ſermonem; at eam pęnam nobis infligit Tamburinus,non,vt vnuſquiſq;non audiat vocem proximi ſui,quod tunc accidit, ſed, vt eam audiens, decipiatur. Vnde tantum mali a Tamburino meruit genus huma-num? Romanos laudat, & meritò Viues in Comm.cap.7. lib.19. de Ciuitate Dei, quia rem, vt ait, conabantur pulcherrimam, & toti humano generi vtiliſſimam, vt eſſet vnica aliqua lingua, qua ſe gentes omnes mutuò intelligerent; curabant enim, vt & in Prouinciis plurimi Latinè loquerentur, ita vt Hiſpanias, & Gallias Latinas prorſus fecerint, veteribus illarum gentium linguis abolitis. Sed oppoſitum planè molitur Tamburinus, ideſt, vt nec duo ſe inuicem intelligant; ergo patet, quid de eo ſit ſentiendum.

DISPV-

DISPVTATIO XXIV.

Contra Propositionem XXVII.

Causa iusta vtendi his amphibologijs est, quoties id necessarium, aut vtile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel quemlibet alium virtutis actum: Itaut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, & studiosa.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 RESTRICTIO mentalis propriè sumpta distinguitur ab Æquiuocatione, & Amphibologia pariter propriè sumptis. Illa enim est limitatio vocis, siue enunciationis ad significatum particulare ex tacita voluntate loquentis, vt supra Propositionem antecedentem cap. 1. dictum est. Æquiuocatio autem non est in enunciatione, seu Propositione, sed in voce, aut termino simplici, qui potest significare plura sub diuersa ratione, vt traditur in Logicis; vel, si est in propositione, id est propter terminos, ex quibus componitur.

Amphibologia verò est in propositione: Definitur enim a Calepino: *Sermo dubiam sententiam indicans.* Sed non ex restrictione loquentis; sed, vel propter duos accusatiuos a verbo infinito rectos, vt in illo Oraculo: *Aio te Æacida Romanos vincere posse*, vbi dubium est, an Æacidis, an Romanis prædicatur victoria; vel propter verbum commune, quod, scilicet, sit significationis actiuę simul, & passiuę, vt in illo: *Cato iustè criminatur*, in quo ambiguum est, an Cato dicatur accusator, an accusatus; vel aliis modis apud Ca-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

lepinum. In præsenti Propositione Amphibologia sumitur pro restrictione mentali; nam in Propositione præcedenti de illa fuit sermo; in hac autem dicitur: *Causa iusta vtendi his Amphibologijs*; ergo Amphibologias vocat restrictiones mentales, seu propositiones cum illis prolatas, de quibus antea dictum fuerat. Et quidem propositio cum illis prolata potest largè dici amphibologica, quia, quamuis non ex natura terminorum, aut suæ constructionis, tamen ex intentione loquentis ambiguum habet sensum.

Cùm igitur in præcedentibus ostensum sit, per restrictiones mentales non effugi mendacia, patet falsitas huius Propositionis; non enim potest esse expediens, & studiosa, aut iusta occultatio veritatis per mendacia.

2. Verùm illud disceptari potest: An liceat loqui amphibologicè? Et quidem, cùm id fit ad exercenda auditorum ingenia, maximè ipsis scientibus, & volentibus, vt in obscuritate sermonis inuestigent sensum eius, vt, cùm proponuntur ænigmata, patet ibi non adesse, nec falsitatem, nec fallaciam. Item, cùm quis id facit, quia non vult aperire mentem suam: id enim est obscurè, non falsò, aut fallaciter loqui.

Sed, si Propositio, quam profert, eiusque termini habeant certum sensum ex communi acceptione, vel ad ipsum restringatur ex circumstantiis, ille autem mente sua ad alium transferat, tunc vtitur restrictione mentali, atque adeo mendaciter loquitur.

Dat exemplum Pisani in sua materna, idest, Sicula lingua; in qua vox, *sanus*, significat, & benè valentem, & eunuchum; si igitur ægrotet eunuchus, & aliquis, qui scit illum ægrotare, interrogatus, an ille benè, vel malè se habeat, respondeat: *sanus est*, intelligendo, quòd sit eunuchus; iste peccat, quia ex circumstantiis rerum in illa interrogatione vox, *sanus*, restringitur ad significandum recta valetudine vtentem: ergo, cùm in alio sensu vsurpatur, datur ansa deceptionis proximo; immo illuditur. Limitandum est tamen; nisi sic respondens aliquo signo indicet, se ingenii ostendendi, vel ioci gratia velle in æquiuoco ludere. Augustinus enim de Mendacio cap.2. a mendaciis excipit ioca: *Habent enim*, inquit, *euidentissimam ex pronunciatione, atque ipso iocantis affectu significationem animi numquam fallentis, & si non vera enunciantis*. Quamuis autem subdat: *Quo genere, vtrum sit vtendum perfectis animis, alia quæstio est*. Non tamen ideo hoc dicit, quasi dubitet, an ioca sint mendacia, & ideo contra spiritualem perfectionem; nam ea non esse mendacia immediatè ante statuerat; sed, quia ioca videri possunt esse contra grauitatem

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

tatem, & rigoris relaxationes, vnde nullum iocum, ſicut nec riſum legimus de Chriſto Domino.

Sic ſine dubio peccarunt Epiſcopi illi Ariani, qui coacta in Nicęa Thraciæ Synodo, formatoque ibi ad Arianæ impietatis ſenſum Symbolo Fidei, ipſum vt Nicænum Symbolum obtruſerunt, tamquam, ſcilicet, illud, quod in Nicæa Bithiniæ a 318. Epiſcopis cōditum fuerat, ſic æquiuocantes in voce, *Nicænum*, vt traditur in Hiſtor. tripart lib. 5. cap. 25. Quod notent ij, qui putant, licitam eſſe æquiuocationem, etiam, cùm aduertitur periculum deceptionis proximi. Et multò magis id, quod ſequitur. Nam mulier quędam ab Arianis ſubornata contra S. Euſtathium Antiochenum, infantem recenter editum detulit ab Epiſcopos dicens, & iuramento confirmans, ſe illum ex Euſtathio ſuſcepiſſe; nec putabat ſe periuram, eo quia re vera ab Euſtathio quodam ærario corrupta fuerat; putans, nimirum, ſe æquiuocatione nominis a periurio defendi. At, Deo vindice, exitiali morbo correpta, impoſturam fateri coacta fuit. Hoc factum refert D. Athanaſins.

D I-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

DISPVTATIO XXV.

Contra Proposit. XXVIII.

Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, uel ad officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali praestare iuramentum, quod de mandato Regis a similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 DE hac ita censet Schola Louaniensis apud Fagnanum: *Patrocinatur humanæ ambitioni, iustificat periuria, & mandatum Regis inutile reddit*. Cui censuræ in honorem prædictæ Scholæ libet insistere, singulas eius partes explicando.

Patrocinatur primò ambitioni; quia abrumpit fręna ei iniecta, ne honores immeritos ambiat; ideo enim a Rege exigentia illius iuramenti mandatur, vt homines ambitiosi, & indigni, saltem horrore periurii, retineantur ab honoribus indebitis ambiendis; sed Propositio dat modum euadendi periurii; ergo patrocinatur ambitioni.

Iustificat secundò periuria. Nam Iuramentum, quod non verificatur secundùm intelligentiam, seu intentionem exigentis, etiam si verificetur secundùm intelligentiam iurantis, falsum est, atque adeo periurium; vt enim ait D. Thom. 22. qu. 89. art. 7. ad 4. Iuramentum seruandum est (atque adeo etiam præstandum) secundùm

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

dùm sanum intellectum eius, cui præstatur, quando ex dolo iurantis prouenit, vt alia sit intentio iurantis, alia eius, cui iuratur. Et cap. *Quacumque.* 22. qu. 5. dicitur: *Quacumque arte verborum quisque iuret, Deus tamen, qui conscientiæ testis est, ita hoc accipit, sicut ille, cui iuratur, intelligit. Dupliciter autem reus fit, quia, & Dei nomen in vanum assumit, & proximum dolo capit.* Quibus verbis etiã ratio redditur, cur iuramentum præstandum sit secundùm intentionem exigentis; quia .s. aliter illud exigens dolo capitur putans, sicut putare debet, ipsum præstari secundùm intentionem exigentis; ideoque assumitur nomen Dei in vanum, quia ad decipiendum proximum. Idque grauius est, cùm exigens habet ius exigendi, quia, scilicet,, est Iudex, vel Magistratus.

Intellexit hoc etiam Tullius 3. Officiorum loquens de milite Romano captiuo sub Annibale, qui iurauerat, se reuersurum ad castra, non tamen secundùm intentionem Annibalis, qui iuramentum exegerat, idest, ad manendum sub captiuitate, sed secundùm intentionem propriam, reuertendi, & postea iterum discedendi. De hoc itaque Tullius: *Fuit stulta calliditas peruersè imitata prudentiam; fraus enim distringit, non dissoluit periuria. Itaque decreuit Senatus, vt ille veterator, & callidus vinctus ad Annibalem duceretur.* Quibus verbis Tullius etiam supra relati Capitis sententiam imitatus est; quòd, scilicet, ille sic iurans dupliciter reus sit.

Reddit 3. inutile mandatum Regis, quia facit, vt non assequatur finem intentum de comprimenda ambitione per horrorem periurii; siquidem docet, illud iuramentum non esse periurium.

His additur primò. Si iurare secundùm diuersam intentionem ab ea, quam habet iuramenti exactor, non est peierare, nec decipere proximum, id semper licebit. Si autem est peierare, & decipere, neque licebit ad non aperiendum crimen occultum; numquam enim potest esse licitum mendacium, & periurium, quod est essentialiter malum; ergo nulla est ratio, quę pro licentia illius iuramenti adducitur.

2. Secundò. Ex necessitate illius iuramenti præstandi non cogitur quis fateri crimen occultum, sed inducitur ad abstinentiam eius criminis, quod postea occultare non possit, nisi sit periurus, & hoc fine præcipitur illud iuramentum. Ergo necessitas fatendi crimen occultum ad euitandum periurium nascitur ex crimine commisso, non ex præcepto. Est autem irrationabile, & peruersum, vt quis propter crimen, quod commisit, vel non teneatur obedire mandato Regis, seu non teneatur præstare iuramentum iuxta intentionẽ

Regis præcipientis, vel, si alio sensu iuret, non sit mendax, nec deceptor, nec periurus; reportaret enim commodum ex iniquitate, cùm potiùs propter peccatum dignus sit priuari suis iuribus. Immo tunc Rex amitteret ius præcipiendi, vt præstetur iuramentum iuxta suam intentionem. Si enim subditus non tenetur obedire, non potest Superior præcipere. Quis autem dicat, ex peccato subditi tolli ius Principis, idq; propter hoc ipsum, ne detegatur peccatũ subditi? Quasi subditus peccet, & puniatur Princeps amissione iuris ad puniendum peccatum? Igitur prorsus irrationabiliter, & inconsideratè illud dicitur.

Tertiò. Ius priuatum hominis præsertim criminosi ad effugiẽdã penã peccati, non potest præualere iuri Principis, seu Reipublicæ de inducendo, vel cõseruãdo bono regimine; aliter pars præualeret toti, & peccatum iustitiæ; sed Rex præcipit, iuramentum illud præstari secundùm suam intentionem pro bono regimine Reipublicæ, vt nempe homines ambitiosi, & indigni arceanrur a publicis muneribus, quæ dignis debentur; ergo ius priuatum de non aperiendo crimine occulto non præstat facultatem, vt vir criminosus, qui infregit Regis mandatum, sit liber ab obligatione præstandi iuramenti iuxta intentionem Regis. Habet quidem vir priuatus ius seruandi vitam, famam, & bona, sed non cõtra publicam potestatẽ, idest, nõ contra bonum totius, quod ab illa intenditur; pars enim est in toto, & propter totum, non e contra; ideo pars pati, aut etiã perire debet pro conseruando toto, non e conuerso; maximè cùm in crimine est.

Quartò. Occultatio criminis per mendacia, & periuria non est licita, nisi Priscillianistarum reuocemus errores, de quibus Augustinus hæres. 70. Sed restrictiones mentales non saluant a mendaciis, & periuriis, vt in antecedentibus probatum est; ergo non licet celare crimen per restrictiones mentales.

3. Quintò. Ratio, propter quam reus interrogatus a Iudice de crimine non tenetur ei respondere, nisi adsint semiplenę criminis probationes, est, quia Iudex inferret illi iniuriam, tamquam habens eum pro noxio; at hæc ratio non militat in proposito; non enim præsumitur crimen in eo, a quo exigitur illud iuramentum, immo exigitur, vt ostendatur non adesse; &, si in hoc esset iniuria, liceret recusare iuramentum, non tamen eius verba restringere, sicut illi reo licet non respondere; ergo nulla est ratio, cur illi liceat iurare cum restrictione mentali; sicut enim plena probatio criminis exigitur ex ore ipsius rei, nec isti licet occultare veritatẽ, vel non respondendo, vel vtendo restrictione mentali, multòque

minus

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

minùs mentiendo, eò quia crimen, de quo interrogatur, non sit plenè probatum, nec ipse teneatur manifestare, quod adhuc aliquo modo latet; ita nec illi licet per restrictiones mentales occultare veritatem, etiam si inde sequatur manifestatio criminis occulti.

In Iure Canonico pręcipitur purgatio canonica propter solam criminis suspicionem, & qui eam non præstat, feritur anathemate, vt patet ex cap. *Excommunicamus* de Hæreticis. Crimen autem, de quo sola suspicio adest, est occultum; nec tamen ille, cui purgatio indicitur, potest recusare purgationem; ergo neque ille potest recusare iuramentum sibi delatum secundùm intentionem deferentis, purgatio enim fit per iuramentum.

Tamdem contra Propositionem affertur iudicium Senatus Ethnici Romani, quod refert Tacitus 4. Histor. cap. 5. In odium enim, inuidiamque accusatorum iusiurandum conceperunt Senatores, nihil ope sua factum, quo cuiusque salus læderetur, neque se pręmium, aut honorem ex calamitate ciuium cæpisse: *Trepidis*, inquit Tacitus, *& verba iusiurandi per varias artes mutantibus, quibus conscientia flagitij inerat*. Fortè verba in eam formam aptabant, vt iis subdi posset restrictio mentalis ad euitandum periurium. Nõdum, scilicet, exorti erant Doctores Iuramenti præstandi sub diuersa intentione ab intentione exigentis. Subdit autem Tacitus: *Probabant Religionem Patres, periurium arguebant*. Hoc Ethnicorum hominum iudicium, seu conscientia magni momenti debet esse contra Propositionem, & eius Authores.

DISPVTATIO XXVI.

Contra Proposit. XXIX.

Vrgens metus grauis est iusta causa Sacramentorum administrationem simulandi.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 PRimò. Quia simulatio ex natura sua mala est, vtpotè contra veritatem, & virtutem veracitatis, &, si opere fit, eò grauior, quò magis permanent, magisque decipiunt facta, quàm verba; ergo ex nullo capite excusari potest.

Secundò. Quia simulatio in administratione Sacramentorum est in re grauissima; ergo non solùm est mala, sed etiam mortaliter.

Tertiò. Quia per illam simulationem illuditur Deo Authori Sacramentorum, quiuè in illis principaliter operatur, & decipitur proximus cum magno eius damno, quia, scilicet, putat se recipere Sacramentum, & gratiam Sacramenti, nihilque recipit. Ita Innocentius cap. *De homine* de Celebratione Missarum dicit, grauiter peccare Sacerdotem fictè in Missa communicantem, quia, scilicet, non consecrabat; & grauiùs, quàm si cum conscientia peccati mortalis verè communicasset. *Cùm*, inquit, *falsa sint abijcienda remedia, quæ veris sunt periculis grauiora, licèt cùm quis pro sui criminis conscientia reputat se indignum, peccet grauiter, si se ingerat irreuerenter ad illud, grauiùs tamen videtur offendere, qui sic fraudulenter illud præsumpserit simulare, cùm ille in solius misericordis Dei manum incidat, iste verò non solùm Deo, cui non veretur illudere, sed populo, quem decipit, se adstringat.*

Quar-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Quartò. Augustinus epist.9., & 19. acriter contendit contra Hieronymum, Apostolos non simulasse post passionem Christi religionem, idest, cæremonias, & Sacramenta Iudaica, immo verè, & ex animo illam exercuisse, vtque ipse loquitur: *Non mentientis astu, sed compatientis affectu*, ad mulcendos, scilicet, & præparandos Iudæos ad Fidem, quia tunc id licebat; aliter peccassent peccato simulationis, siue mendacii, neque excusarentur ex metu graui persecutionis Iudæorum, neque ex bono fine lucrandi Iudæos ad Fidem; ergo simulatio etiam ex metu graui est peccatum. Legendus Augustinus.

Quintò. Simulatio mali mala est, etiam quocumque metu vrgente, vt patet in Eleazaro, qui noluit simulare comestionem carnis suillæ, quamuis metu mortis vrgeretur 2. Machabeor.6.; ergo etiam simulatio boni, qualis est simulatio administrationis Sacramentorum. Probatur Consequentia; etenim illa mala est, quia scandalizat; hæc verò, quia bonum corrumpit: vnde ait Hieronymus: *Simulata sanctitas duplex est iniquitas*; & Chrysologus serm 7.: *Simulator virtutis virtutes obtruncat mucrone virtutum*. Hinc tot inuectiuæ Christi, & Patrum in hypocritas.

2. Sextò. Simulare idem est, ac fingere; sed fingere est ex duplicitate cordis opposita simplicitati, seu sinceritati eiusdem, seu est, esse mendacem, quia mendax duplex cor habere dicitur, vt notat Augustinus lib. de Mendac. cap.3.; ergo simulare est mentiri; sed mendacium indispensabiliter est peccatum, vt post Augustinum omnes Theologi docent; ergo nulla potest esse iusta causa simulandi. Hinc Gregorius homil.23. in Euangelia, explicans verba illa Lucæ 24.: *Finxit se longiùs ire*, ne videretur fictio, seu simulatio, seu mendacium tribui Christo Domino, dicit: *Nihil simplex veritas per duplicitatem fecit, sed talem se eis exhibuit in corpore, qualis apud illos erat in mente*. Qui ergo asserit, posse dari iustam causam simulandi, necessariò asserere debet, posse aliquando mendacium absolui a peccato; id autem est impossibile, cùm illud ex natura sua sit peccaminosum, vtpote oppositum veritati, & veracitati; vnde pro nulla causa, neque pro salute spirituali animarum dicendum est, vt probat Augustinus lib. contra Mendacium.

Qui verò asserit, posse etiam administrationem Sacramentorum simulari, idest, falsò, & mendaciter peragi ex graui metu,

tu, seu pro euitando graui damno temporali, latenter asserit, non esse omnia bona referenda ad Deum, immo Diuina, & Deum ipsum ad nos; siquidem præponit nostram indemnitatem honori Sacramentorum, quæ maximè Diuina sunt. Ergo illa simulatio non tantùm est peccatum, sed etiam mortale propter grauitatem materię.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

DISPVTATIO XXVII.

Contra Propositionem XXX.

Fas est viro honorato occidere inuasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit. Idem quoque dicendum est, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.

CAPVT I.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 QVòd Propositio falsa sit, meritòque damnata, ostenditur primò. Quia neque ad tuendam vitam licet per se, ideſt, ex intentione occidere, sed tantùm se defendere cum moderamine inculpatæ tutelæ; quod moderamen in eo est, vt non maior, vel diuturnior conatus adhibeatur, quàm necesse sit defensioni. Hinc cap. *Significasti* il 2. de Homicidio reprehenditur Sacerdos, qui ligone repercussit aggressorem, eò quia illud instrumentum facilè lædit lethaliter; & quòd percusserit in capite, vbi quis de leui grauiter læditur; quia, scilicet, ad se defendendum non erat necesse tali instrumento, nec in ea corporis parte percutere; vnde dicitur, non posse illum a pęna homicidii penitus excusari; & Glosa in dicto capite, & in cap. *Si verò* de Sententia excommunicationis, dicit, repulsionem fieri debere, non ex interuallo, sed in continenti, ideſt, in ipsa aggressione: aliter non erit repulsio, sed vindicta; vt si

vt, si aggressor nolebat repercutere, & aggressus repercussit; multò magis, si aggressor discessit. Ergo a fortiori non licet occidere calumniatorem, qui calumniam nondum intulit, sed nititur inferre. Calumnia enim lædit honorem, vel famam, quæ, cùm sint bona externa, minora sunt bono vitæ, vt docet D. Thom. 22. qu.73. art.3. Magis autem tenemur diligere bona superioris ordinis in proximo, quàm inferioris in nobis; ergo peruersum est, pro honore, vel fama, iisque nondum læsis, sed quæ sint in periculo lesionis, proximo vitam eripere. Vulgò quidem dicitur, magis habendum honorem, quàm vitam, & quòd propter honorem substinetur hęc vita tot calamitatibus, ærumnisq; referta; sed si nomine honoris intelligitur verus honor, qui nascitur ex opere virtutis, verum dicitur, quia vita ipsa ad opera virtutum referenda est, quibus Deo seruimus; sed, si intelligitur hominum extimatio, vel fama, de inanis gloriæ tumore descendit contra Doctrinam humilitatis Magistri: *Beati*, inquit, *estis, cùm maledixerint vobis homines, & persequuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersùm vos mentientes propter me*, Matthæ. 5.11. De hoc autem peruerso sæculi sensu videtur ortum habere Propositio, quæ facultatem occidendi calumniatoris, non cuilibet, sed tantùm viro tribuit honorato: sicuti & de alia sæculi peruersitate, qua dicitur, pecuniam esse primum sanguinem, videtur processisse Propositio 31. licitam asserens occisionem furis pro conseruatione vnius aurei.

2 Ostenditur 2. Quia calumnia nobis impacta, vel impingenda non est repellenda ex cupiditate priuati honoris, sed ex fine charitatis; 1. propter bonum, vel ipsius calumiantis, vt a calumniando abstineat, vel illorum, quorum profectus impeditur propter contumelias nobis illatas, ex D. Thoa 22. qu. 12. art.3. cor., & ad primum. Huic autem fini nihil magis oppositum, quàm occisio calumniantis.

3. Occisione calumniantis non ostenditur calumniam passi innocentia, atque adeo, nec repellitur calumnia; immo ingeritur suspicio, ne verum imponatur crimen, cuius, scilicet, conscius ille, & de innocentia ostendenda diffidens, præ ira, & timore maluerit illud cæde imponentis obruere, quàm iusta defensione purgare. Vel saltem illa cædes procedit de superbia, qua occidens elati animi, vel potentiæ famam consequi cupit, vel sperat, dum, vel solas verborum contumelias, easque nondum prolatas summo vindictæ rigore longè supra iustam compensationem prosequitur.

Isdem rationibus falsa etiam ostenditur secunda pars Propositionis,

tionis, qua dicitur licita occisio eius, qui post impactam alapam, vel ictum fustis fugerit. Nam post fugam offendentis nulla est necessitas defensionis, siquidem nullus adest offensor: ergo occisio fugientis omnino procedit de ardore vindictæ, quam priuata authoritate perficere tum humanæ, tum Diuinæ Leges interdicunt.

Quia autem nonnulli putant, neque contra armatum aggressorem esse licitam defensionem per arma propter periculum occisionis eius; quod si verum esset, etiam ex eo euerteretur Propositio, contra quam disputauimus; ideo placet examinare, an illa sententia vera sit, maximè, quia tribuitur Augustino, cuius doctrinam Nos profitemur. Sit ergo.

CAPVT II.

An liceat inuaso se contra inuasorem defendere cum periculo occisionis eius.

1. SEntentia negatiua tribuitur Augustino a nostro Anconitano, qui eam defendit de Potestate Ecclesiastica qu. 52. art. 3., ab Adamo cap. 3. pag. 185., qui propterea reprehendit Augustinum, Vasquez de Restitutione cap. 2. dub. 6. nu. 18., qui affirmat, quosdam ex Canonistis eam amplecti. Abulensis autem qu. 109. in cap. 5. Matthæi dicit, eam videri aliqualiter esse de mente Augustini. Molina disp. 3. nu 3. ait, vehementem esse suspicionem, quòd Augustinus fuerit eius sententiæ. Gerson secunda parte Compendii Theologici in expositione 5 præcepti eam tribuit Anselmo, nec reiicit. Sequuntur verò eam Richardus a S. Victore, & Almaynus relati a nostro Salonio, Accursius, & Glosa super legem *Vim vi* de Iustitia, & Iure, nec non Erasmus Annotatione in cap. 22. Lucæ. Fusissimè verò, vt veram, & de mente Augustini eam nuper defendit noster Magister Henricus Noris Veronensis Ecclesiasticæ Historię Professor in Vniuersitate Pisana vir eruditissimus pluriumq; voluminum sacra, & profana eruditione plenissimorum Scriptor, in Vindiciis Augustinianis cap. 4. §. 9.

2. Primò videndum est: An hæc sententia sit vera. Secundò: An sit Augustini.

Quantùm ad primum; ea apparet omnino falsa. Reiiciunt cōmuni-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

muniter Doctores; immo eam Schola Parisiensis, vt legi Diuinæ positiuæ, & naturali repugnantem damnauit in Censura Assertionum Erasmi tit.5. de Reparatione Iniuriæ. Affinis est errori Lutheri art.34. damnato a Leone X., quo dicitur, illicitum esse Christianis, se armis defendere aduersùs aggressiones Turcarum. Sicut .n. se habet homo ad hominem, ita populus ad populum; ergo, si non licet homini se armis defendere aduersus hominem aggredientem, nec populo aduersùs populum. Quare etiam sequitur hæresim Manichæorum omne bellum damnantium; si enim neque bellum defensiuum licet, multò minùs offensiuum; ergo omne bellum erit illicitum, quod illi docebant.

Probatur primò. Quia aliter teneremur magis diligere proximum, quàm nos ipsos, quod non est in præcepto charitatis: ratio enim dilectionis proximi est societas naturæ, gratiæ, & glorię; sed potior est vnitas, seu identitas ad nos, quàm societas, siue vnio ad alios; ergo potior est ratio dilectionis sui ipsius, quàm proximi; quod Argumentum habet D. Thom. 22. qu.26. ar.4. Hinc Augustinus primo Retractati. cap.8.: *Magis mihi me debeo, quàm hominibus cæteris*. Ipseque D. Thom. loc. cit. in Argumento: *Sed contra*, ait, quòd dilectio nostri est exemplar dilectionis proximi; ideo dictum est: *Diliges proximum tuum sicut te ipsum*, quod ipsum dixerat Augustinus primo de Ciuit. cap.20., potiùs autem est exemplar, quàm exemplatum. Et art.13. in Argumento: *Sed contra*, ait, quòd omnia naturaliter plùs se amant, quàm alia: inde qu.64. ar.5. ad 3. infert, grauius esse homicidium sui ipsius, quàm alterius, quia sibi quisque maximam, idest, supra cæteros homines dilectionem debet; quod ipsum dixerat etiam Augustinus tract.51. in Ioannem, & primo de Ciuit. cap.17., & 18., & refertur cap. *Si non licet* 23. q.5. Si autem quis tenetur pati certam, præsentemque per inuadentis manus occisionem, ne ex sui defensione vita illius mortis periculo exponatur, longè plus ei diligenda est vita proximi, quàm sua.

2. Probatur secundò: *Quia vim vi repellere omnes leges, & omnia iura permittunt*, cap. *Significasti* il 2. de Homicidio, & cap. *Si verò* de Sententia excommunicationis, & in Clementina vnica de Homicidio, &c. definitur, non fieri irregularem, qui pro necessaria sui defensione occidit, vel mutilat inuasorem; ergo potest inuasus vi repellere vim inuadentis etiam cum periculo occisionis eius; aliter, cùm in defensione per arma semper adsit illud periculum, numquam liceret armis se contra armatum inuasorem defendere, & non daretur defensio cum moderamine inculpatæ tutelæ, si de-

fensio

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

fensio ob illud periculum contraheret culpam.

Respondet Noris, eam permissionem esse iuris humani, non Diuini. Quia, scilicet, vt ait Augustinus 1. de liber. Arbitr. cap. 5. *Lex humana in eo populo, quem regit, minoribus malefactis, ne maiora committantur, dedit licentiam; multò enim mitius est, eum, qui alienæ vitæ insidiatur, quàm eum, qui suam tuetur, occidi.*

Verùm, cùm citati textus dicant, omnes leges, & omnia iura illud permittere, non possunt intelligi de sola lege humana. Lex insuper Canonica omne peccatum prohibet; ergo, si permittit illam repulsionem, iudicat, eam non esse peccaminosam.

Est igitur illa permissio non solius legis humanæ, sed etiam Diuinæ positiuæ, & naturalis. Naturalis quidem; quia omnia satagunt pro sui conseruatione; propterea enim entia naturalia tēdunt in propria loca, & virtutibus suis agunt in contraria, eisque resistunt, etiam si illa exinde corrumpi necesse sit; atque hoc de bono generali naturæ descendit, vt, scilicet, quælibet res conseruetur; aliter omnia perirent; sicut bonum est generale Politiæ, vt quilibet ciuis suis bonis seruandis incumbat, ad quod etiam lege, & timore de Præscriptionibus excitantur.

Quamuis enim natura non intendat corrumpere, sed, vel se ipsam conseruare, vel generare sibi simile, quo pacto species conseruatur; tamen non negligit sui conseruationem, etiam si propterea natura contraria corrumpenda sit; ergo secundùm legem naturę homo vim patiens potest suæ conseruationi insistere, etiam si inde mors inuadentis sequi possit.

Positiuæ verò. Quia Exodi 22. permittitur occisio furis nocte domum effringentis, siue suffodientis: quia tunc, vt ait Aug., plùs est, quàm fur, idest, videtur vitæ insidiari.

3. Vidit hoc Noris; sed tamen pro Augustini, vt putat, sententia de illicita occisione aggressoris, non aliud reponit, nisi, quòd, cùm ille libros de Liber. Arbitr. scripsit, in quibus illud docet parùm callebat sacras litteras.

Sed hoc non est Augustini sententiam defendere, sed illum de errore excusare, ipsam verò sententiam, vt falsam, & Scripturæ contrariam deserere; quod mirum est, Noris non aduertisse. Addit Noris, Augustinum eam sententiam postmodùm retractasse.

Sed, si ita est, quare ipse eam, vt verā, & Augustini toto conatu defendit? Quare sic laudat, vt ex subtilioris Philosophiæ principiis dicat eductam? Quare etiam Stoicos commendat, eò quia eiusdem, vt ipse putat, fuerint sententiæ? Sed falsò dicit, Augustinum eam

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

retractasse, cùm id non appareat in Retractatione librorum de liber. Arbitr.; sed dicendum est, Augustinum numquã eam tenuisse. Quod igitur loco a Noris cit. dicit, intelligendum est de occisione facta cum intentione occidendi; nam & hanc impunitam sinit lex humana, quando fit in actu defensionis; & nihilominus lege Diuina naturali peccaminosa est.

Probatur tertiò. Occisio illa inuadentis est præter intentionẽ inuasi, qui intendit, non occidere, sed se defendere; ergo non est illi imputabilis ad culpam. Antecedens supponitur. Consequentia probatur ex lege Exodi 21.13., & Deuteronomii 19.4.; vbi dicitur, non esse reum mortis, seu sanguinis effusi eum, qui in cęsura lignorum securi fugiente de manu, vel ferro labente de manubrio occiderit hominem; quia id euenit præter eius intentionem. Similiter ex cap. *Ioannes* de Homicidio, vbi non imputatur ad culpam danti operam rei licitæ, & diligentiam non omittenti, si alius occidatur; vnde non incurrit irregularitatem; quod ipsum repetitur cap. *Quidam* eodem titulo.

Hic dicit Noris, moderamen illud animi, quo non occisio, sed sola defensio intendatur, vix posse haberi: *Quis enim*, inquit, *surgens ira, animoque in sui defensionem subitò erecto illam intentionem habere possit?* Idipsum dicunt Salon, Molina, aliique.

Verùm, si inuasus surgat præ ira, certum est, eam moderationem habere non posse, immo nec tunc intendere sui defensionem, sed vindictam: hanc enim expetit ira; sed hoc ipsum est, quod Nos dicimus, animum inuasi non debere surgere pre ira, sed ratione dictante licitam sui defensionem, tumque non peccare. Quare videtur Noris non intelligere sententiam, quam impugnat. At impossibilis est, inquiunt, hæc animi dispositio, siue continentia.

Primò. Non est impossibilis. Si enim clarissimus belli Dux Ferdinandus Dux Albæ, Carolum Hispaniarum Principem stricto eum gladio petentẽ, non repulit vi, vel armis, sed humilitate, ac precibus placare sategit, idq; ex reuerentia erga Philippum II. Regem, quantò magis animus Deo deuotus ipsius Dei auxilio ob eiusdem amorem, vel timorem potest eam tenere moderationem, vt non vindictam, sed propriam tantùm defensionem intendat?

Secundò. Et si sit impossibilis, tamen docendum est, quòd defensio cum ea dispositione sit inculpabilis; sicut quamuis fortè impossibile sit, accedentem ad copulam coniugalem non pungi aliquo æstro libidinis, tamen dicitur, & docetur, copulam esse

om-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

omninò immunem a culpa, si fiat ex fine non libidinis, sed suscipiendæ prolis.

Præterea. Doctrina traditur de iis, quæ conueniunt rei per se, non per accidens; horum enim non est determinata causa, aut ratio. At accidit defensioni, prout defensio est, vt illi adiungatur motus iræ; ergo rectè, & doctrinaliter dicitur, defensionem esse licitam etiam cum periculo mortis inuadentis, quamuis illicitus sit ille motus iræ, quo vindicta expetitur.

Tamdem. Iura Canonica requirunt illam moderationem; ergo non debet censeri impossibilis. Cùmque ille motus iræ surgat ex amore vitæ corporalis, Noris autem dicat, hunc amorem esse brutalem, dum putat, non posse reprimi illum motum, putat cõsequẽter nõ posse reperiri hominem, qui brutaliter non viuat. Certè autem multò difficilius est, quod ipse requirit, vt, scilicet, inuasus patienter sinat, se occidi, quàm, vt solam intendat defensionem; & tamen illud ab ipso non reputatur impossibile, dum illud requirit; vel, si reputatur impossibile, eadem absurditate premitur, qua se nos vrgere putat.

Probatur vlteriùs. Non solùm a culpa immune, sed etiam laudabile est, vt inuasus se defendat ab inuadente, etiam cum periculo mortis eius, vt moriatur post peractam de peccatis pęnitentiam, cum maiori animi præparatione, munitus Sacramentis, auctus vberiori cumulo meritorum; non enim tenetur spiritualibus hisce bonis se priuare, vt periculo parcat vitæ inuadentis. Item, ne relinquat vxorem, filios, familiamque in egestate: horum enim illi incumbit cura; ergo falsum est, esse illicitam defensionem, &c.

4. Probatur tãdem. Quia, vt ait Ambrosius primo de Officiis cap. 36. *Qui socium non defendit ab iniuria, cùm potest, tam est in vitio, quàm ille, qui facit.* Eaq; doctrina communis, & certa est apud Theologos, quòd, nimirum, teneamur succurrere proximo indigenti, maximè, si in vitæ discrimine versetur per iniquam inimici inuasionem; idque continetur in præcepto dilectionis proximi. Hinc Prouerb. 24. dicitur: *Erue eos, qui ducuntur ad mortem, &, qui trahuntur ad interitum, liberare non cesses.* Et B. Iob gloriatur cap. 29. quòd *liberaßet pauperem vociferantem, & pupillum, cui non esset adiutor.* Et subdit: *Benedictio perituri veniebat super me, & cor viduæ consolatus sum.* Atque id verum est, etiam si ex illa defensione accidere possit mors inuadentis: nam sine tali periculo non potest peragi defensio per arma, quibus tamen necesse est vti contra arma inua-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

inuadentis; ergo periculum illud debet contemni pro defensione proximi iniustè inuasi.

Hac ratione Ambrosius defendit Moysen de peccato homicidii, cùm *virum Ægyptium percutientem quemdam de Hebræis fratribus suis percussum abscondit iu sabulo*, Exodi 2. Vnde post verba supra relata subdit: *Hinc tentamenta suę fortitudinis bellicæ orsus est Moyses*. Et primo Exameron. cap. 2.: *Moyses*, inquit, *priusquàm ad munus liberandi populi vocaretur, naturali æquitatis studio prouocatus, quemdam de suis popularibus accipientem iniuriam vltus est*. Vbi notanda sunt illa verba: *Naturali ęquitatis studio*. Quamuis autem alii aliter in eo facto defendant Moysen, nullus tamen, vt arbitror, negabit, hanc Ambrosii rationem idoneam esse; quam probat, & sequitur D. Thom. 22. qu. 61. art. vlt.

Si ergo tenemur pro defensione proximi contra armatum aggressorem arma tractare, non obstante periculo occisionis illius, adeo vt, nisi id faciamus, affines simus culpæ inuasoris, a fortiori licet inuaso se ipsum armis, etiam cum illo periculo defendere. Quis enim dicat, quod cuique sub pęna mortalis culpæ ex charitate præcipitur, vt faciat pro alio, id ei, nec saltem licere pro se ipso?

Longè autem nos absumus a sententia Tamburini lib. 6. in Decalog. cap. 1. num. 1. asserentis, licere in sui defensione etiam intendere mortem inuadentis tamquam medium ad vitam seruandam. Vita enim seruari potest per simplicem resistentiam ad conatus inuadentis; ergo intentio occidendi non oritur necessariò ex voluntate defensionis, sed ex ardore vindictæ; ergo non est licita. Cùmque graues Doctores existimarint, neque licitam esse defensionem cum periculo occisionis inuadentis, multùm hic videtur concessisse Tamburinus, dum ait, licitam esse etiam intentionem occidendi.

CAPVT III.

Soluuntur Argumenta pro illicita defensione sui ipsius, dum adest periculum occisionis inuadentis.

1. ARguit Noris ex dictis Augustini 1. de Liber. Arbitr. c. 5. vbi quærit. Vtrum vel hostis irruens, vel insidiator sicarius,

carius, siue pro vita, siue pro libertate, siue pro pudicitia sine vlla interficiatur libidine; & respondet cap.10.: *Quomodò possum arbitrari, carere istos libidine, qui pro ijs rebus digladiantur, quas possunt amittere inuiti? Aut, si non possunt; quid opus est pro his vsque ad hominis necem progredi?* Et rursus: *Quomodò apud æternam legum sunt isti peccato liberi, qui pro ijs rebus, quas contemni oportet, humana cæde polluti sunt?* Eodem modo loqui videtur Epist.154.ad Publicolam, & refertur cap. *De occidendis hominibus* 23. qu.5.

Ex his arguit Noris. Progredi vsque ad cædem hominis pro iis rebus, quas possumus amittere inuiti, atque adeo contemnendæ sunt, descendit de libidine, idest, cupiditate brutali; sed vita corporis amitti potest nobis inuitis, atque adeo contemnenda est; ergo pro ea tuenda progredi vsq; ad cædem hominis libidinosum, ac brutale est, & per consequens peccatum.

Nec iuuat, inquit, respondere, quòd a natura insitus sit cunctis appetitus proprii boni defendendi; nam *vita corporis*, subdit, *non est proprium bonum hominis, sed eius pars vilissima.*

2. Respondetur; quantùm ad mentem Augustini ea inuestigabitur capite sexto. Quantùm ad Argumentum dicitur, quòd progredi vsque illuc ex voluntate occidendi, & ardore vindictæ, libidinosum, ac brutale est. Sed progredi vsque illuc per accidens ex euentu pugnæ defensiuæ, non est libidinosum; immo hoc reuera non est progredi vsque ad cędem, quod sonat tendentiam voluntatis in illam, sed est accidere cædem; quare non potest procedere ex libidine, cùm non procedat ex intentione.

Ad Minorem, cùm dicitur, vitam corporis esse contemnendam. Respondetur, id prorsus absurdissimè dici; & ex eo sequi, vitam numquam licitè defendi, etiam si nullum adsit periculum occisionis inuadentis; quod Noris, vt arbitror, non vult. Nam defendere, quod iuxta rectam rationem contemnere debeas, non est rectæ rationis. Absurditas autem ostenditur.

Primò. Quia vita per se ipsam magnum bonum est in rerum natura, superius etiam Cęlo, & Astris, vt probat Augustinus de Duabus Animabus cap.3.4. & 5., vnde homines debent eam recognoscere pro magno Dei munere; proindeque non tantùm ipsam non contemnere (nullum enim Dei donum est contemptibile) sed etiam pro ea Deo gratias agere, etiam si tantùm in infantia, vel in vtero tantùm materno datum esset eis viuere, nam & de hac vita laudem dicit Deo Augustinus primo Confess. capit.6. & 7.

Est

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Est etiam eis necessaria ad seruiendum Deo, & proximo; Deique gratiam promerendam; quod tanti appendebat D. Ignatius Loyola, vt diceret, se malle beatitudinis incertum viuere, & interim Deo seruire, & proximo, quàm certum beatitudinis statim mori.

Secundò. Si vita corporis esset contemnenda, malumque esset eam diligere, non liceret in infirmitate medicos adscire, & medicamina sumere, cùm tamen Medici a Deo instituti sint, & propterea honorandi, Ecclesiast. 38. Neque liceret pro nostra, proximiq; salute, vel seruanda, vel recuperanda preces ad Deum effundere, cùm tamen Ecclesia instituerit preces, & Missam pro infirmis. Deus etiam ad preces Ezechiæ pro magno munere adiecit quindecim annos vitæ eius, 4. Regum 20., & viris sanguinum, & dolosis in pęnam diminuit dies, Psal. 54. Isaias etiam 58. dicit: *Carnem tuam ne despexeris*, & eleemosynam pręcipit ad sustentandam carnem proximi, id quod etiam ferè vbique præcipitur in Scripturis. Apostolus quoq; Ephesior. 5. 30.: *Nemo*, inquit, *vmquam carnem suam odio habuit, sed nutrit, & fouet eam, sicut Christus Ecclesiam*; ergo nullus contemnit eam.

Qui etiam Titi. 2. iubet vxoribus, vt viros suos ament, filios suos diligant, domus curam habeant: quibus verbis non solùm vitam viri, & filiorum, sed etiam rem familiarem iubet diligi, pro vita vtique seruanda; si autem vita viri, & filiorum diligenda est, a fortiori vita propria. Rursùs prima Timot. 5. ait, eum qui suorū, maximèque domesticorum curam non habet, Fidem negasse, & esse infideli deteriorem. Certè crudelis est mater, quæ non diligit filium suum, deque eius morte non tristatur. Hinc etiam Beatissima Virgo indoluit passioni, & morti filii, vt ait Bernardus ser. 10. de Stellis. Adhuc Apostolus Roman. 1. 31. inter maxima Gentium crimina memorat, quòd fuerint sine affectione, & misericordia, id quod notat Bernard. loco citato. Christus ipse iussit, & instruxit, vt petamus a Patre panem quotidianum, idest, subsidia vitæ corporalis, vt explicat Cathechismus Romanus parte quarta de quarta petitione. Vnde Ecclesia orat Deum, vt fructus terræ dare, & conseruare dignetur. Ioann. 16. dicitur, quòd mulier, cùm peperit, non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum. Inter bona etiam matrimonii computatur proles. Propter maiorem itidem coniunctionem ad nostram carnem tenemur magis diligere consanguineos, & affines, quàm cæteros. Hinc est illud Iudę pro Ioseph ad fratres suos, Gen. 37. 27.: *Manus*

nostræ

nostræ non polluantur, frater enim, & caro nostra est. Et illud Abraham ad Lot Genes.13.8.: *Ne sit iurgium inter me, & te, fratres enim sumus.* Ergo si tenemur diligere nostræ carni propinquos, fortiùs, & nostram carnem.

3. Tertiò. Si dilectio vitæ corporalis mala est, multò magis voluntas eam propagandi in filios. Siquidem potior est conseruatio sui, quàm generatio aliorum, vt ait D.Tho.in Supplemento qu. 94. ar.1.; ergo & voluntas nubendi, & nuptiæ peccatum erunt; quę fuit hęresis Manichæorum. Cũ tamen nuptias ad rationem Sacramẽti eleuauerit Christus.

Quartò. Si dilectio vitæ corporalis mala est, mali erunt omnes labores, qui per totum terrarum orbem in variis artibus, officiis, & exercitiis ab hominibus pro ea sustentanda tolerantur; id autem est damnare vniuersum genus humanum, & omnia ferè eius opera.

Quintò. Si vita propria non est diligenda, multò minùs vita proximi, non enim maior, immo, nec æqualis est ratio habenda de proximo, ac de nobis; ergo non tenetur inuasus pro seruanda vita inuadentis propriam abiicere; ergo ex ipso principio Noris destruitur eius opinio.

Sextò. Si vita corporis non est propium bonum hominis, non est peccatum, hominem occidere, vel eius mortem desiderare, quatenus præcisè aufertur illi vita corporalis, vel cupitur, vt auferatur; siquidem nullum bonum ei aufertur, & per consequens nulla fit ei læsio, vel iniuria; non dabitur ergo peccatum homicidii; cùm tamen detur peccatum furti, quo non aufertur, vel læditur vita proximi, sed tantùm bona eius externa, quæ longè minora sunt vita. An fortè dicet Noris, res externas non esse hominis bona? At omnes vocant illas bona externa hominis, eaque alteri inuito auferre peccatum est, & in eleemosynam largiri præceptum. An bonum non præstat pauperi, qui ei largitur eleemosynam? Si autem ideo eleemosyna bona est, quia per eam sustentatur vita corporis multò magis ipsa vita bonum est.

Septimò. Aliquod bonum propter peccatum Deus minuit, vel dempsit Adæ, & aliquod malum intulit, dum eum ex immortali reddidit mortalem; ergo bona est perpetuitas, vel longitudo vitæ corporalis, & per consequens ipsa vita. Damnati insuper propter facinora ad mortem, quid aliud mali patiuntur, nisi quòd eis tolluntur anni vitæ? Si igitur mors est malum viuentis, profectò vita est bonum.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Cùm autem opponit Noris, quòd, quamus a natura insitus sit cunctis appetitus proprii boni defendendi, tamen vita corporis non est proprium bonum hominis, sed eius pars vilissima. Primò: Vita corporis est esse hominis; si ergo esse hominis est aliquod bonum, quod, vt arbitror, Noris non negabit, nisi seipsum despiciat, vita corporis est aliquod bonum. Secundò. Vita corporis non est pars hominis, immo est ipse homo; quid enim est homo, nisi corpus viuens ex anima rationali, vel anima rationalis viuens in corpore? Tertiò. Quamus corpus sit pars hominis, eaque inferior, non propterea non est bonum hominis, immo propterea est bonum; si enim totum ipsum bonum est, etiam partes, quæ illud componunt, cùm totum non sit aliud præter partes, vel saltem bonitatem, & esse suum habeat ex partibus suis. Quartò. A natura est insitus homini appetitus ad propriam vitam seruandam; ergo illa est bona. Consequentiam implicitè admittit Noris: vt enim negaret, a natura insitum esse appetitum homini ad vitam corporis seruandam, a qua concedit insitum esse appetitum propii boni defendendi, dicit vitã corporis non esse proprium hominis bonum; ergo si a natura insitus est homini appetitus ad eam seruandam, ea est proprium bonum hominis. Antecedens patet experientia; nec prorsus a sano capite negari potest; ait enim Augustinus primo de Doctrina Christiana cap.24.: *Quin autem homo se diligat, ac prodesse sibi velit, dubitare dementis est; & quòd diligat corpus suum, idque saluum habere, atq; integrum velit, æquè manifestum est.*

Quintò. Etiam in Sanctis post resurrectionẽ vita corporis est infima pars eorum; numquid ergo ea non est propium bonum eorum? Tamdem: Quæ consequentia est ista: Corpus, vel vita corporis est hominis pars infima, siue vilissima; ergo non est proprium bonum hominis? Inter bona enim aliqua sunt magna, aliqua mediocria, aliqua infima.

4. Illud igitur, quod sępè, & vehementer inculcat Noris, nempe, dilectionem corporis, seu vitæ corporalis affectum esse brutalem, falsissimum, & absurdissimum est: non enim sola bruta, sed cunctę res a natura insitum habent appetitum seipsas seruandi, & defendendi, quod Nos cap.2. ostendimus, & apertè de hominibus protulit Augustinus primo de Doctrina Christiana cap.21. sic loquens: *Id, quod sumus, & id, quod infra nos est, idest, animum, & corpus nostrum inconcussa naturæ lege diligimus, quæ etiam in bestias promulgata est*; dicitque, ideo non esse datum præceptum de dilectione nostra, & corporis nostri, sicut de dilectione Dei, & proximi; quia

quia, *quantũuis homo excidat a veritate, manet illi dilectio sui, & corporis sui*; adeo naturalis, & ex veritate est illa dilectio; sicut ergo in cæteris rebus hunc appetitum non debet appellare brutalem, nisi etiã inanimata velit appellare bruta, ita nec in homine. Quamuis autem bruta generent, progrediantur, comedant, bibant, ambulent, non propterea debet dicere, hominẽ brutaliter hæc eadẽ facere; sicut nec debet dici, bruta humaniter ea facere, eò quia homines eadẽ faciunt; hæc enim procedunt de vita animali perfecta, quæ communis est hominibus, & brutis. Rursùs asserere, semper imitatione pecorum peccari, absurdissimum reputatur ab Augustino 4. contra Iulianum cap. 14. Immo e contra instinctus naturalis Brutorum ad aliquid faciendum indicat debitum ad idem in rationalibus. Hinc ex cohabitatione maris, & feminę in brutis, quoadusque proles adolescat, infertur illud debitum in hominibus, ex D. Thom. 22. qu. 154. ar. 2., & plura similiter. Ergo, etiam si homines in appetenda conseruatione vitæ corporalis imitarentur bruta, non propterea peccarent, nec brutaliter viuerent.

Adhuc: ipse Noris in Vindiciis Augustinianis cap. 3. § 4., quamuis contendat, nulla opera infidelium esse bona, excipit tamen amorem beatitudinis: hunc enim fatetur esse bonum, etiam de mente Augustini. At Amor beatitudinis includit amorem corporis, seu vitæ corporalis: nam vnusquisque naturaliter refugit mortem, & ad beatitudinem peruenire desiderat, ea non intercedente, quam in parte miseriæ locat: *Nolumus enim expoliari, sed superuestri, vt absorbeatur, quod mortale est, a vita*, 2. Corinth. 5., & ipsæ animæ beatorum in patria appetunt reunionem ad corpus, quam magno Dei munere obtinebunt in die Iudicii; ergo amor vitæ corporalis non est malus, aliter non posset esse bonus amor beatitudinis illum includens. Reuera autem amor beatitudinis præcisè, idest, satietatis appetitus, non est bonus moraliter, sed tantùm naturaliter, quia descendit de bono naturæ; vt autem sit bonus moraliter debet ferri in beatitudinem, quæ in Deo est. Exceptio illa non reperitur apud Augustinum, & gratis asseritur.

Insuper. Si corpus, vel vita corporis non est bonum hominis, vel erit respectu eius indifferens, vel malum. At quis dicat indifferens, cùm sit pars hominis, aut saltem subiectum animæ, per quod, & in quo illa exercet opera vitæ, & in quod etiam naturali appetitu fertur tamquã actus in potentiam? Multò minùs malum: immo hoc pertinet, vel ad heresim Manichæorum docentium, carnem esse substantiam Dei mali, vel ad errorem Platonis putantis, corpus car-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

cerem esse animæ, omneque corpus fugiendum, tamque impediens animæ beatitudinem; quam non tantùm falsitatis, sed etiam contradictionis conuincit Aug.13. de Ciuit cap.16. Relinquitur ergo, quòd corpus, & vita corporis bonum sit hominis, atq; adeo non irrationabiliter, seu brutaliter diligatur, & seruetur, immo secundùm ordinem rationis, & naturæ.

Vltimò. Corpus nostrum est ex charitate diligendum; ergo eius dilectio non est brutalis. Consequentia patet. Antecedens verò probatur a D.Thom.22. qu.25. ar.5, & est August.1. de Doctrin.Christ. c.21., & 26. Itaque falsissimum, & contra omnem humanum sensum est assumptum illud Noris.

5. Secundò arguit Noris authoritate sapientissimorum, vt ait, Hebræorum, Græcorum, & Latinorum, qui dixerunt, vitam corporis esse contemptibilem, referens pro Hebræis Philonem in opere: *Quòd omnis probus liber*; pro Græcis Chrysostomum oratione: *Quòd nemo læditur, nisi a seipso*, & pro Latinis Lactantium tertio Institutionum, eorum tamen verba non proferens; præcipuè verò innititur Stoicis, quos summa cum laude ait in hoc argumento versatos.

Respondeo, nullum ex his absolutè dixisse, vitam corporis esse contemnendam, sed tantùm comparatione virtutis, respectu cuius contemnenda, idest, minùs amanda, &, si necessitas vrgeat, etiã est abiicienda, quia præstat mori, quàm peccare, vt etiam Christiana Religio docet. Nec ipsi Stoici illud dixerunt, sed solummodò, sicut, sanitatem, speciem, diuitias, ita vitam non inter bona, sed inter adiaphora, idest, indifferentia locarunt; quia, scilicet, eis benè, & malè vti possumus in ordine ad virtutem, quam solam bonum appellandam contendebant, sicut solum vitium, siue peccatum malum; de quo tamen modo loquendi reprehenduntur ab Augustino 19. de Ciuit. c.4. sicut & a Peripateticis, Academicis, ceterisque Scholarum sectis.

6. Pro eadem sententia arguit noster Anconitanus in Summa de Potestate Ecclesiastica qu.52. art.3., qui etiam eam primus inuexisse videtur. Perderetur anima proximi, si ille in actu inuasionis ab inuaso se defendente occideretur: etenim decederet in mortali; sed tenemur magis diligere animam proximi, quàm nostram corporalem vitam; ergo tenemur abstinere a defensione, & permittere, nos occidi potiùs, quàm ex defesinone periculum inferre damnationis proximi.

Minor patet ex ordine charitatis, quo tenemur magis diligere

gere bona superioris ordinis in proximo, quàm inferioris in nobis, scilicet, magis vitam corporalem proximi, quàm nostra externa bona, magis animam proximi, quàm nostram corporalem vitam: aliter non sicut nos, sed multùm infra nos proximum diligimus. Huic Argumento cedit Cardinalis de Lugo, proindeque sententiā sequitur; tamen Abulensis limitat ad casum, quo inuasus probabiliter agnoscat, se esse in gratia; quia non tenetur periculo salutis suæ subtrahere aggressorem a periculo æternæ salutis amittendæ. Alii limitant ad casum, quo inuasus non sit persona necessaria, aut valdè vtilis Reipublicæ, aut suæ familiæ; Noris autem de hoc Argumento non vult proferre iudicium.

Respondetur, nullum extare præceptum mortis subeundę pro bono etiam spirituali alterius, siue malo remouendo etiam damnationis, sed tantùm in pęnam peccati pręcedentis; licèt præcipi possint opera, quibus annexum est periculum mortis. Sic enim vniuersaliter verificatur dictum Apostoli 1. Corint. 15. 56.: *Stimulus mortis peccatum est*; tantùm etenim iis, qui pro facinoribus damnati sunt ad mortem, præcipitur, vt eam subeant; & mors ipsa naturalis, quàm generaliter sentimus, de pęna primi peccati est; quam tamen, nec in præcepto posuit Deus, sed constituit in necessitate naturæ. Cunctis tamen pręcipitur, vt potiùs mortem subeant, quàm transgrediantur mandata Dei; vt per mortem, quæ in pęnam peccati data est, & est contraria vitæ, vitentur peccata, & transeatur ad æternam vitam, quod maximè in Sanctis Martyribus apparuit; de qua re subtiliter, & eleganter Augustinus 13. de Ciuit. c. 4.

In aliis verò casibus non præcipitur tolerantia mortis, sed tantùm exercitium operum, quibus annexum est illius periculum; non enim, aut militibus iubetur, vt se occidi faciant in pręlio; immo, vt fortiter aduersarios sternant, etiam cum illo periculo; nec Parochis, aut aliis ministrantibus Sacramenta tempore pestis, vt inficiantur, & pereant: sed tantùm, vt ea ministrent, non obstante periculo illius infectionis. Proinde, sicut militibus licet fortiter se defendere, ne occidantur, ita, & Parochis se remediis præmunire, ne inficiantur.

Ipsis quoque fortasse Martyribus licebat, si potuissent, se defendere, & vim vi repellere, saltem contra priuatas personas; non enim simpliciter præcipitur, vt moriamur, sed, vt potiùs mortem subeamus, quàm abnegemus Fidem: non licet autem damnatis ad mortem se defendere aduersùs carnificem; non enim tunc infertur vis, sed seruatur ordo iustitiæ. Quare non est in præcepto, vt moriamur

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

riamur ſub manu violenta inuaſoris, ita vt noſtram vitam defendere non poſſimus, ne ipſe ex noſtra defenſione mortis periculo ſubiaceat.

7. Cùm ergo dicitur, magis diligendam animam proximi, quã noſtram corporalem vitam.

Reſpondeo primò, quòd ſi propterea infertur inuaſum teneri ad ferendam occiſionem, magna ſequuntur abſurda.

Primò. Fouetur audacia, & crudelitas inimicorum, qui ſcientes violentiæ armorum ſuorum non poſſe ſine lethali reſiſti, promptiùs, & latiùs in hominum cædes, præcipuè timoratæ conſcientię graſſabuntur (quòd in ſimili dixit Auguſtinus Epiſt. 127. ad Donatum) cum periculo æternæ damnationis iſtorum, ſi in gratia, dum pereunt, non reperiantur, & magna turbatione Reipublicæ; & ſic ex charitate, quod abſurdiſſimum eſt, magna mala procedent contra charitatem, & iuſtitiam.

Secundò. Non licebit fidelibus pugnare aduersùs infideles, aut etiam fideles, ſi iſti iniuſtum bellum inferant; & permittenda potiùs erit vaſtatio vrbium, interfectio ciuium, aliaque mala, quæ bellum trahit; quia, ſi illi occidantur, propter infidelitatem, vel iniuſtitiam in infernum deſcendent, proindeque eos occidentes rei erunt damnationis eorum. Machabæi tamen, non tantùm inculpabiliter, ſed etiam gloriosè pugnarunt aduersùs gentes, quæ eos oppugnabant, adeo vt, Iudæ gladium aureum per manum Ieremiæ datum ad deiiciendos aduerſarios populi Iſrael referatur 2. Machab. 15. Pluries etiam Chriſtianis aduersùs infideles pugnantibus diuinum adfuit auxilium, vt legitur in Hiſtoriis; nec Dauid reprehenditur, quamuis non in defenſionem, ſed pro iuſta vindicta atrox bellum, multęque internecionis contra Ammonitas exercuerit, 2. Regum 10. Si ergo, vel iuſta vindicta, vel externorum bonorum defenſio licitam reddit occiſionem hoſtium etiam certò poſt mortem damnandorum, quantò magis defenſio propriæ vitę, dum ea occiſio non eſt intenta?

Tertiò. Bellum generaliter erit illicitum, quæ fuit hereſis Manichęorum, de qua Auguſtinus 22. contra Fauſtum; quia ſemper ex vna ſaltem parte neceſſe eſt, vt ſit iniuſtum; ergo etiam illi, qui ex parte iuſta pugnant, rei erunt damnationis eorum, quos iniuſtè pugnantes, atque adeo mortali peccato infectos, occidendo tranſmiſerint ad tartara.

Quartò. Princeps, vel Iudex tenebitur ſub mortali liberare a morte reum damnatum, ſi hic impęnitens pergat ad illam; aliter erit

erit causa damnationis animæ eius, cuius magis habenda ratio est, quàm boni temporalis Reipublicæ, quod ex illo actu iustitiæ sperari potest. Quod si admittatur, omnes damnati impenitentes pergent ad supplicium. Si autem damnatio hostium infidelium, vel iniustorum, & reorum impenitentium non imputatur militibus, vel carnifici iustè occidentibus, sed ipsis hostibus iniustè pugnantibus, & reis, qui impenitentes pergunt ad supplicium suis sceleribus debitum, ita damnatio inuadentis non est imputanda defensioni inuasi, sed nequitiæ illius, qua illud opus aggressus est, in quo iustè a se defendente occidi posset.

Quintò. Licitè a coniuge negatur debitum coniugi petenti, si illius reddito vergat in graue detrimentum suæ salutis, etiam si animaduertat, exinde imminere periculum mechię in petente: non enim coniux habet potestatem in corpus alterius, nisi salua consistentia personæ, quia priùs est perfici in seipso, quàm alios gignere, vt ait D.Thom. in Supplemento qu.64. ar.1.; ergo non tenetur coniux cum periculo graui salutis corporalis impedire peccatum, vel periculum peccati alterius coniugis; ergo a fortiori non tenetur inuasus subire certam mortem per manus inuadentis iniqui, & nullũ ius habẽtis in illũ, ne ex propria defensione periculo eumdẽ exponat mortis in peccato; & sicut mechia coniugis tunc imputaretur libidini ipsius, non continentiæ, vel renitentiæ alterius, ita mors in peccato deputanda est iniquitati inuadentis, non iustitiæ se defendentis.

Sextò, Licitè ex indigentia petuntur mutuæ pecuniæ ab vsurario, etiam si ille cognoscatur in earum mutuatione peccaturus; non enim tenetur quis pati indigentiã, ne vsurarius nulla petentis voluntate, nullaque necessitate imposita, sed sola sua auaritia peccet; ergo a fortiori licitè inuasus se defendit aduersùs inuadentem, etiam cum periculo mortis, & damnationis eius; non enim tenetur quis subire mortem, aut ius suæ defensionis amittit, ne inuadens nõ inuasi voluntate, sed propria iniquitate periculum mortis, & damnationis incurrat.

Septimò. Non tenentur ex charitate fideles subire labores, pericula, & damna itinerum ad loca infidelium, vt eos sua prędicatione a periculo damnationis ex infidelitate, & idololatria subtrahant; ergo multò minùs tenebitur quispiam ex charitate pati occisionem, & omittere defensionem, ne iniquus aggressor periculum subeat mortis in peccato.

Octauò. Nullus tenetur ex charitate omnia sua bona donare

aua-

auaris, vt eorum auaritiam explendo, eos a peccato vsuræ, vel furti auertat; ergo multò minùs tenetur suam vitam donare inuadenti ad satiandum eius odium, ne ille in peccato moriatur. Tamdem. In præcepto est, pro defensione proximi periclitantis arma, si possumus, tractare contra inuadentem, etiā si ipsius inuadentis occisio, & damnatio timeri possit, vt cap. superiori ostensum est; ergo timor, vel cura salutis, etiam æternę proximi non debet necessariò preualere defensioni proprię vitæ. Plura addi possent; sed hęc, vt arbitror sufficienter ostendunt absurditatem illius Consequentiæ.

Ad ipsū igitur Argumentū Resp. secundò directè, ex ordine, seu pręcepto charitatis non induci obligationem tolerandi mortem per manus proximi peccantis, vt ipsum a peccato, vel damnatione eripiamus; immo neque periculo illius se exponendi; etenim, vt ait D. Thom. 22. qu. 26. art. 5. ad 6.: *Non est de necessitate charitatis, quòd homo proprium corpus exponat pro salute proximi, nisi in casu, quo tenetur saluti eius prouidere; etenim vnicuique imminet cura proprij corporis, non autem salutis proximi*. Et perspicuum est, quòd solis fraternis correptionibus tenemur auertere proximum a peccato, si ille coram nobis peccauerit; quæ etiam correptiones in aliquibus casibus dimitti possunt; & si pro illo fine teneremur mortem ab ipsis peccantibus subire, omnes Christiani essent in statu damnationis; quotus enim quisque est, qui id faciat? Itaque durissimum, intolerabile, pręter omnem praxim est onus, quod nobis imponit Anconitanus. Sed benè adest obligatio, ne vnquam ad peccatum proximum inducamus, etiam si exinde vita nostra conseruari possit. Itidem, vt opera licita dimittamus, si inde proximus scandalizatur, vt ait Apostolus de comestione Idolothitorum prima Corinth. 8., immo, vt bona spiritualia occultemus, vel differamus, vt docet D. Thom 22. qu. 45 art. 3., dummodò non vrgeat necessitas; ea enim vrgente contemnendum est scandalum, & peccatum proximi; Christus enim spreuit scandalum Pharisæorum conceptum ex doctrina, quòd liceret non lotis manibus manducare, Matth. 15. Cùm ergo, & licita sit propria defensio, & in casu inuasionis vrgeat eius necessitas, non est contra charitatem, aut ordinem eius suam vitam defendere, etiam cum periculo mortis, & damnationis inuadentis; illud enim malum, vt sępius est dictum, imputandum est iniquitati, & crudelitati inuadentis, non necessitati, & iustitiæ se defendentis. Tunc igitur, cùm inuasus intentione ducitur tantùm se defendendi, permittit, non causat damnationem in-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

inuadentis; & damnatio reuera causatur a peccatis propriis illius; permittere autem peccatum, & damnationem alterius licet, maximè, cùm necessitas vrget vitæ tuendæ.

Limitatio Abulensis non est necessaria; heroica enim charitas, qua inuasus animam, idest, vitam poneret, non pro amico, sed pro inimico suo ipsum inuadente, certum illum facere de gratia, quæ non potest non adesse, vbi est charitas. Probabilis autem cognitio de gratia non sufficit, quia probabilitati non est fidendum, vt initio huius Operis ostensum est.

Nec etiam necessaria est limitatio aliorum; quia absolutè, & simpliciter licita est defensio propriæ vitæ contra aggressorem, etiã cum periculo mortis, & damnationis eius, vt hucusque probatum est.

Cæterùm Anconitani Argumentum retorqueri posse videtur in authorem suum; tenemur enim, vt ait, impedire peccatum, & damnationem proximi; sed, si inuasus sinit, se occidi, non impedit, sed permittit peccatum mortale inuadentis, peccatum, inquã, externũ homicidiis, quod peculiarem habet malitiã vltra internam, et vltra etiam externam malitiam inuasionis, quia actuale homicidium est peculiare malum vltra malum inuasionis non peruenientis ad illud, vnde etiam grauiùs legibus punitur, quàm sola inuasio, sicuti peculiare damnum est occisi; ergo non tantùm non tenetur permittere se occidi, sed etiam ex charitate erga proximum inuadentem tenetur strenuè se defendere, & impedire conatum eius, ne perueniat ad homicidium. Quod confirmari potest ex Augustino Epistola 154. ad Publicolam dicente: *Qui repelluntur aliquo timore, ne malè faciant, etiam ipsis aliquid fortasse præstatur*. Ergo ex fundamento Anconitani infertur oppositum Doctrinæ eius.

At hoc Argumentum habet vim in sententia Anconitani; cùm .n. ipse putet, de præcepto etiam per tolerantiã proprię mortis nobis impediendum esse peccatum, & damnationem proximi, multò fortiùs putare debet, nos teneri opere nostro, & defendere simul nostram vitam, & peccatum homicidii a proximo auertere. Sed re vera nullum est. Non enim pertinet ad priuatam personam per vim impedire peccatum alterius, sed fraternis tantùm correptionibus, quæ etiam dimitti non solùm possunt, sed debent, cùm timor adest deterioris euentus; qui timor in casu pręsenti certò moraliter adest. Inuadens enim videns, inuasum contra se insurgere, neutiquã putabit eũ ex charitate moueri ad inpediendum homi-

cidii in ipso peccatum, sed ex voluntate defensionis, aut ardore vindictę; proinde magis inardescet ad offensionem, & cędem; ergo non tenetur inuasus ex charitate erga inuadentem per vim ipsum repellere.

Sed quia, & illud est inuestigatione dignum, & affinitatem habet cum materia, quam versamus, An inuaso liceat a defensione abstinere, & permittere, se occidi, sit.

CAPVT IV.

An liceat inuaso omittere sui defensionem, & permittere, se occidi.

1. Respondendum est affirmatiuè; dummodò id fiat pro actu virtutis, vel exercendo, vel conseruando; qui in proposito posset esse Charitas, ne, inuadens ex defensione inuasi occisus æternam subeat damnationem, vtpotè decedens in mortali.

Ait enim Christus Dominus Ioannis 15. 13. *Maiorem charitatē nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis*. Cuius charitatis ipse exemplum præstitit, dum pro salute nostra a Iudeis se teneri passus est, & occidi, cùm posset rogare Patrem, qui exhibuisset illi plusquàm duodecim legiones Angelorum, Matthæi 26. 53.; immo Petrum ad sui defentionem arma tractantem coercuit. D. vero Thomas Cantuariensis pro mansuetudine Ecclesiastica ostendenda, neque fores templi claudi permisit ad impediendum satellites in sui necem ardentes.

Ratio autem a priori est: quia non contra, sed iuxta ordinem rationis est, magis diligere virtutem, quàm vitam corporalem; ergo rectè pro virtute illa contemnitur. Antecedens probatur. Primò; quia recta ratio dictat, ea magis diligenda, quę prętantiora sunt; hinc Deus est super omnia amandus, anima supra corpus, ratio supra ceteras animæ facultates, & contemplatio supra ceteros actus rationis, vt docet Augustinus 22. contra Faustum c. 17. Hinc etiam magis diligenda est salus corporis, quàm diuitiæ, aut honor. Sed virtus est præstantior vita corporali; ergo iuxta ordinem rationis est, ipsam magis diligere, quàm corporalem vitam.

Minor aliqualiter probata est lib. 3. de Actibus Humanis

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

nis capit. 48., sed nunc plenius probatur.

2. Primò. Quia magis est fugiendum peccatum, quàm mors, immo quàm annihilatio; illud enim est malum Dei, hæc creaturæ; nulla autem comparatio inter illa duo mala, sicut nec inter illa duo bona; ergo rectum est magis amare virtutem, quàm vitam. Consequentia sequitur ex natura oppositionis, immo ratione a priori. Ideo enim magis fugiendum est peccatum, quàm mors, quia magis est amanda virtus, quàm vita; omnes enim affectus, sicut ab amore oriuntur, ita, & per eumdem regulantur, & mensurantur, vt habet D. Thom. 12. qu. 25. ar. 2., & qu. 28. art. 6., ideo enim magis est fugienda infirmitas, quàm paupertas, quia magis est amanda sanitas, quàm diuitiæ; ergo ideo magis est fugiendum peccatum, quàm mors, quia magis amanda est virtus, quàm vita.

Secundò. Quia per actus virtutum obsequimur Deo, eiusque gratiam promeremur, quod non obtinemus præcisè per vitam corporalem, nec per ipsam vitam animæ; sed magis amandum, & æstimandum est obsequium, & gratia Dei, quàm vita corporalis; immo quàm vita ęterna animę; ergo, &c.

Tertiò. Quia ipsa vita corporalis, immo animę referenda est ad actus virtutum, Deique obsequium, & propterea diligenda: ideo enim creati sumus; sed magis amandus est finis, quàm ea, quæ sunt ad finem; ergo, &c.

Quartò. Quia quantumcumque bonum sit vita corporalis, & anima ipsa, bonū sunt finitum. Sapientia autem Sapientię 7. dicitur: *Thesaurus infinitus hominibus, quo qui vsi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei propter disciplinæ dona commendati*: nomine autem Sapientiæ apud Diuinas litteras non intelligitur pura cognitio veritatis, neque enim hęc reddit hominem participem amicitiæ Dei, immo inflat, prima Corinth 8., adeoque reddit hominem Deo odibilem; & exquisitores prudentię, & intelligentię viam Sapientiæ non inuenisse dicuntur Baruch. 3. 23., sed intelligitur cognitio coniuncta cū rectitudine affectus, seu potiùs ipsa virtus. Hæc est. n. Sapientia, quæ tot laudibus extollitur Sapientię 7., Psal. 28., & alibi, cuius initium esse timorem Domini dicitur in Psalm. 110.; planissimè autem Iob 28.: *Timor Domini ipse est Sapientia, & recedere a malo intelligentia*. Stultus enim in Scripturis dicitur peccator, & sapiens, siue prudens vir probus; ergo maius bonum est probitas, quàm ipsa vita, & adeo maius, vt hæc bonum finitum, illa dicatur infinitum, quia, scilicet, ducit ad bonum infinitum, quod est Deus, & tribuit gloriam infinitam secundùm durationem, & exceden-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

rem omnia alia bona finita, etiam possibilia.

3. Accedit authoritas Augustini, qui super Psalmum 144. ad versum: *Et iustitia tua exultabunt*, dicit, meliùs esse homini, quòd iustus est, quàm quòd homo est; vnde infert: *Nemo tribuat Deo, quia est, & sibi tribuat, quia iustus est. Melius est enim, quod tibi vis tribuere, quàm quod illi.* Ad quam doctrinam consequenter 12. de Ciuit. cap. 9. docet, Angelos non a seipsis, sed a Deo per diffusionem Sancti Spiritus habuisse charitatem: aliter meliores se fecissent, quã facti essent a Deo, quo nemo quidquam melius facit. Cuius Argum nõ ea vis est, quòd Angeli fecisent se meliores simpliciter addendo naturę perfectionem non habitam a Deo: nõ enim est inconueniens, hoc sensu aliquem facere se meliorem, quàm sit factus a Deo; nam & nos homines in hac infirmitate vitæ facimus nos meliores, acquirendo varias artes, & peritias, quas per creationẽ non accepimus. Sed vis est, quòd Angeli, habendo a seipsis charitatem, dedissent sibi aliquid melius, quàm sit eorum natura a Deo data; quia præstantior est charitas, quàm natura Angelica. Hic enim sensus consonat doctrinę Augustini, illeque alius reddit eius argumentum nullum. Patet etiam ex forma loquendi Augustini, sic enim ait: *At si non potuerunt se ipsos facere meliores, quàm eos ille fecerat, quo nemo quidquam melius facit*. Addere autem aliquam perfectionem rei a Deo factæ, & hoc sensu meliorare illam, non est facere quidquam melius eo, quod facit Deus, sed tantùm meliorare opus Dei, sicut ars meliorat eo sensu opera naturę, nec tamen facit aliquid melius, quã faciat natura, aut Deus; igitur illud est facere aliquam rem, quę in sui natura sit melior, quàm res facta a Deo; ergo Augustinus vult, vel supponit, charitatem esse præstantiorem, quàm sit natura Angelica. Rursus 2. de Lib. Arb. cap. 19. expresè ait, virtutes, quibus rectè viuitur, magna bona esse; potentias animę, sine quibus rectè viui non potest, mediocria bona esse; species corporum, sine quibus rectè viui potest, minima bona esse. Si autem ideo virtutes sunt maiora bona, quàm potentiæ animæ, quia per virtutes habetur recta vita, per illas potentias autem tantùm habetur possibilitas rectè viuẽdi, virtutes erunt etiã ipsa animæ substantia præstantiores, quia per substantiam animæ non habetur recta vita, sed tantùm possibilitas eius.

Adhuc: idem Augustinus primo de Lib. Arbitr. cap. 8. ait, hominem propter vitia, quæ in brutis esse non possunt, non esse illis meliorem; nam vitia reddunt hominem miserum: *Nemo autem cuiquam miseria se præponendum putauit*. Cùm autem potiùs sit fugienda

da miſeria, quàm mors (miſeria enim eſt ſupremum malorum, ſicut beatitudo eſt ſupremum bonorum, & mors non reddit miſerum, quia non poteſt eſſe miſer, qui non eſt, vt eleganter diſputat Tullius lib.1. Tuſculanar. quæſtio, aliter nos, antequam eſſemus, miſeri fuiſſemus)ſequitur,potiùs fugiendum eſſe vitium, quàm non eſſe, ſiue mortem; ergo potiùs amanda eſt virtus, quàm vita. Hæc Conſequentia probata eſt ſupra Argumento primo.

4. Immo Auguſtinus eodem libro cap.5. dicit, meliorem vitã eſſe, ſcire ſe viuere, quàm ipſum viuere, & 2. Soliloquiorum cap.1. tom.1. dicit, non eſſe amandam vitam propter viuere, ſed propter ſcire. Hinc Emmanuel Theſaurus lib.17. Philoſophiæ Moralis c.5. cenſet, ſcientiam naturalem, quamuis ſit accidens acquiſitum, eſſe quodammodò prestantiorem anima rationali, ſicut lux eſt pręſtantior corpore opaco. Si autẽ ſcientia naturalis præſtantior eſt vita, quantò magis virtus? Ergo magis amanda eſt virtus, quàm vita; ergo non peccat, immo iuxta rectiſſimum ordinem rationis agit, qui pro actu virtutis, vel conſeruando, vel exercendo permittit propriam mortem. Quæ eſt enim Martyrii laus, niſi quòd pro conſeruanda,vel oſtendenda Fidei virtute mors admitttiur? Eſt quidem hoc in præcepto; ſed niſi præſtantior eſſet virtus, quàm vita corporalis, non poſſet illud præcipi; inordinatum enim eſſet præferre inferiora ſuperioribus; ergo rectè pro virtute contemnitur vita. Hinc, ſi cui diceretur, non poſſe eum viuere, niſi ducendo vxorem, licitè permitteret ſuam mortem pro bono virginitatis ſeruando; quod nemo, vt arbitror, negabit. Certè D. Albanus Martyr 22. Iulii in Roman. Martyrol. pro virtute exercenda, nimirum, fidelitate erga Clericum hoſpitem, ſeipſum tradidit perſequutoribus Fidei, a quibus, & tortus, & occiſus eſt. Sic laudantur ab Ethnicis Scriptoribus Damo, & Pithias, Cęlius, & Rutilius, Patroclus, & Achilles, Licinius, & Brutus, aliique, quòd pro virtute amicitiæ parati fuerint alter pro altero mori.

Magis autem laudabile eſt, ex virtute charitatis ſe exponere periculo mortis; vt miniſtrando peſte infectis, & ſimilia. Quamuis ergo liceat, vt oſtendimus, ſe defendere contra aggreſſorem, etiã cum periculo vitæ eius, licet tamen omittere defenſioeem, ne inuadens mortis, & damnationis periculum ſubeat; immo hoc heroicum eſt.

Sed eſt inſpiciendum, an verè id deſcendat de charitate. Vir enim, aut Reipablicę, aut ſuę familię neceſſarius, non ex virtute ſineret, eo caſu ſe occidi; quamuis enim ęſtimabilior ſit ſalus æterna ani-

animæ, quàm conseruatio temporalis Reipublicæ, vel familiæ, tamen, vt ait D. Thom. 22. qu. 26. ar. 5. ad 3., *vnicuique imminet cura proprij corporis* (adde familiæ, & Reipublicæ) *non autem salutis proximi*; ideo potest permittere eius damnationem, vel peccatum; quare non verè ex charitate ille permitteret, se occidi ad tollendum periculum damnationis proximi, immo ageret contra charitatem debitam Reipublicæ, & suis; sic etiam, si quis in bello iusto contra infideles, eò quia illi eunt in damnationem, nolens eos occidere, sineret, se occidi ab eis. Ex quo magis apparet, quanto errore dixerit Anconitanus, relatus supra cap. 3., esse in præcepto charitatis, vt inuasus sinat se occidi, ne inuadentem immittat in periculum damnationis.

CAPVT V.

An liceat permittere propriam mortem ex morbo pro seruanda abstinentia a carnibus.

1. Plura de hac re disputari solent propter Carthusienses, qui etiam in periculo mortis abstinent a carnibus, etiamsi, inquam, certum esse possit, sine carnium esu infirmum non posse reualescere.

Et Ioannes Medina quidem Cod. de Ieiunio qu. 13. ad 4. cum nonnullis antiquioribus adeo eam abstinentiam improbat, vt dicat, Carthusienses non solùm posse, sed etiam teneri in illo periculo ad manducandas carnes, non obstante quolibet statuto, vel consuetudine.

Sed nimium est damnare generalem consuetudinem grauissimi Ordinis, qui adeo a Sede Apostolica, cum suis vtique obseruantiis, probatus est, vt a quocumq; alio, etiam Mendicantium pateat trãsitus ad illũ ex Extrauag. Martini V. *Viam ambitiosæ* de Regularibus, & transeuntibus. Damnari verò prorsus non potest factum D. Nicolai Tolentinatis; qui in grauissimo morbo neque Superioris exhortatione adduci potuit ad manducandas carnes; quam abstinentiam probauit Deus, assam perdicem ei oblatam insigni miraculo ad vitam reuocans. Seraphicus quoque Franciscus, cùm in infirmitate carnem gustasset, eam a se pęnam exegit, vt func ad

col-

collum alligato processerit, hominibusque cateruatim accedentibus dixerit: *Carnem in occulto comedi; non ergo me deinceps spiritualem dicite, sed tamquam carnalem glutonem contemnite*; quamuis nullo regulæ præcepto, aut generali ordinis consuetudine ad abstinentiam a carnibus obligaretur, Apophet. 35. Opusculorum.

Quare dicendum omnino est, eam abstinentiam esse licitam, immo & laudabilem. Et quidem Græci Patriarchæ Ierosolymitano obedientes, non solùm a carnibus, sed & a lacticiniis diebus Mercurij, & Veneris toto anni tempore, & per totam Quadragesimam abstinent, etiam si grauissima infirmitate detineantur, immo, si eas comedant, anathemate percelluntur, vt refert Bremōd lib. 3. cap. 8. sui intineris per Egyptum, & Palæstinam. Quis autem nesciat, & antiquos Pythagoreos, & modò Brachmanes in Indiis, hæreticos quoque Manichæos, Abelonios, & Tacianos numquam omnino carnes degustasse, vel degustare? Quorum tamen facta in authoritatem exempli non adduco.

Solet autem illud probari 1. Quia, vt ait Raynaudus in Hoplotheca Sect. 2. serie 3. cap. 18., defectus carnis suppleri potest per aromata, præcipuè per lapidem Bezaar cum ouis. Secundò. Quia, si permitteretur esus carnis in periculo mortis, facilè ex amore erga nos ipsos putaretur adesse periculum mortis, cùm non adest, indeque paulatim vsque ad vulgares morbos ea permissio extenderetur, & sic rueret illa obseruantia in Ordine: bono autem totius Ordinis postponenda est salus particularis Religiosi. Tertiò. Quia non potest constare, per esum carnium salutem corporis instaurandam.

2. Hæ rationes non sufficiunt. Non prima. Quia saltem incertum est illud supplementum; immo certum, aromata, & lapides non nutrire, & oua non nutrire sicut carnes; quorumdam etiam stomachos ea non pati. Deinde vrgeri potest casus, immo ipse est, de quo disputamus, si Medici testentur, vel aliàs innotescat, ægrotum, nisi per esum carnium conualescere non posse, an tunc licitum sit, vel necessarium eas comedere. Rursus. Potest & illa institui quæstio; an abstinentia etiam ab ouis, & lacticiniis in periculo mortis sit licita; nam & ab his per triginta annos abstinuit D. Nicolaus Tolentinas; & de multis Monachorum in Oriente, & Ægypto myriadibus refert Augustinus lib. 1. de Moribus Ecclesiæ Catholicæ cap. 31., quòd ad domandam libidinem abstinerent non solùm a carnibus, & vino, sed etiam ab iis, quæ mundiora nonnullis videntur: *Quo nomine*, inquit, *solet turpe desiderium exquisitorum ciborum*,

quod

quod a carnibus alienum est, ridiculè, turpiterque defendi.

Qui cibi non possunt intelligi, nisi oua, & lacticinia, quandoquidem carnes non sunt; vel fortè etiam olera diligentiùs condita, nam & ab his plures abstinuisse legimus, & D. Nicolaus Tolentinas etiam a pomis abstinuit. Si ergo quæratur, an abstinentia, etiam a lacticiniis in periculo mortis sit licita, ruit illa ratio pro abstinentia a carnibus, quia, scilicet, oua possunt supplere defectum carnium.

Non secunda. Quia primò probandum, vel declarandum erat, illam abstinentiam in illo periculo non esse de natura sua illicitam; si enim illicita est, pro nullo bono seruari potest. Illud autem per eam rationem non probatur, sed supponitur. Secundò. Illa ratio valet tantùm de viuente in communitate, quæ seruet eam abstinentiam, non autem de viuente extra communitatem, vel in tali, quæ eam abstinentiam non seruet: & tamen etiam de hoc potest quæri, an ei liceat talis abstinentia. Rursus. Ea fuit licita, immo Deo accepta in D. Nicolao Tolentinate, vt supra retulimus, viuente in meo Ordine Eremitarum D. P. Augustini, in quo ea abstinentia non seruatur. Si autem tantummodò pro bono communi seruando illa esset licita, non licuisset prędicto Sancto. Tertiò. Illa ratio supponit, rectè inter Carthusienses institutam, rectèque seruari eam abstinentiam in morbis, pro qua dicit, licitè permitti mortem particularis Religiosi; at illud ipsum modò quęritur, si nimirum illa abstinentia sit rectè instituta, rectèque seruetur; ergo illa ratio est pura petitio principii.

Non Tertia. Et si enim non constet, vel constare non possit, infirmum per esum carnium instaurandum, adhuc abstinentia a carnibus videtur illicita, si solummodò constare possit, infirmum non nisi per esum carnium instaurari posse, & aliter certò moriturum; ex hoc enim ipso videtur teneri ad eas manducandas pro custodienda sua vita. Et hic est punctus, de quo disputatur, an, scilicet, si Carthusiensis de medicorum sententia conualescere non possit, nisi per esum carnium, possit licitè eas manducare, quidquid sit, an sciat, nec ne, se per carnes de morbo liberandum. Itaque illa ratio non est ad propositum.

3. Probanda est igitur aliter veritas; & probationem tradunt verba D. Nicolai Tolentinatis, qui suo Superiori ad carnes in periculoso morbo vescendas hortanti, respondit: *An ignoras, Pater Optime, corpus hocce miserrimum, semel degustata ganeæ suauitate, nouis palati irritamentis subinde sollicitari? Parce ergo mihi, quæso: pręstat*

stat enim carni frænos inijcere, quàm indomitæ impetu ad voluptates rapi? Ex quibus sic potest argui. Virtutis est respuere irritamenta gulæ, vel alterius sensus, ne vel tunc, vel postea sollicitent, trahantque ad libidinem; sed pro virtute exercenda, libidinisque periculo declinando licet contemnere vitam, mortemque permittere; ergo licita est abstinentia a carnibus etiam in periculo vitæ, ne ganeę suauitas experta prouocet libidinem. Maior patet; & roboratur exemplo Monachorum (de quibus supra Augustinus) a vino, & lacticiniis, immo oleribus delicatiùs conditis abstinentium; plurimorum etiam Sanctorum, maximèque Anachoretarum.

Ne cui autẽ nimia videatur hęc cautela, attẽdantur Eremitę Camaldulenses, qui pro euitandis periculis libidinis Venereę, ad suas Eremos mulieribus, non tantùm ingressum, sed etiam de propinquo accessum interdicunt. Item Fratres Minores strictioris obseruantię, qui ob pręceptum Seraphici Francisci in prima Regula cap. 8., & Collatione prima cap. 2., ne recipiant, vel colligant pecuniam ad pręcauendum auaritiæ malum, neque contrectant eam; sicut nec Fratres Excalceati mei Ordinis Eremitarum S. Augustini. Et, quod magis ad propositum est, ad Monasterium Montis Virginis in Cãpania non licet deferre nec carnes, nec oua, nec lacticinia; id enim sępissimè Deus per signa, & miracula inhibuit. Si ergo aliquis Regularis ibi ægrotet, & propter rationem morbi non possit aliò transferri, moriendum illi potiùs est, quàm carnes, aut oua degustanda, idque iubente Deo. Similiter apud Minimos, quibus illicitum est sumere carnes, dum sani sunt, infirmarium, vbi illę coquuntur pro infirmis, certorum passuum interuallo distare debet a communi habitatione, ne illarum nidor haustus trahat appetitum.

Minor patet ex dictis capite pręcedenti, Cùmque Carthusienses ad abstinentiam a carnibus etiam in eo periculo ex statuto, vel recepta, antiquaque consuetudine obligentur, patet, non tantùm eos non peccare abstinendo, (cuius oppositum temerè prorsus dicitur), sed etiam peccare, nisi abstineant, vt rectè statuunt Victoria, Vasquez, Salas, Suarez, Raynaudus, & alii. Ad omnem enim actũ virtutis potest quis, vel statuto, vel consuetudine, vel sua voluntate obligari. Et insulsè dicitur, Carthusienses ob id occidere se ipsos; nõ enim se occidunt, sed tantùm permittunt suam mortem ex vi morbi accidentem. Immo nec absolutè permittunt, sumunt enim remedia contra morbum; sed tantùm non adhibent remedium carnium.

4. Sed grauis adest difficultas. Instante enim morte ex fame,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

si desint alii cibi, Carthusienses non solùm possunt, sed tenentur comedere carnes, vt docent Vasquez, Salas, & Raynaudus, ipsique Carthusienses fatentur apud Gersonem tract. de Abstinentia a carnibus conclus.3.; & tamen etiam tunc videtur militare ratio adducta de euitandis irritamentis gulæ ex experientia voluptatis in esu carnis; ergo, vel non licet illis comedere carnes nec in periculo mortis ex fame, vel licet etiam, cùm periculosè ægrotant.

Respondet Raynaudus in Hoplotheca loc. cit., illam abstinentiam in casu famis fore inhumanam, nec honestari studio communis boni.

Verùm, etiam abstinentia in casu morbi pluribus videtur inhumana; & respectus ille communis boni non militat in eo, qui non viuit in communitate; cui tamen eam abstinentiam licitam esse defendendum est, vt supra diximus.

Dicendum ergo, abstinentiam a carnibus in periculo mortis ex fame non fore actum virtutis, quia esset contra præceptum Dei concedentis escam hominibus, vt viuant Genes.primo, & 8. Illa enim concessio habet vim præcepti, sicut, & concessio copulæ coniugalis Adam, & Euæ, & Noe, filiisque eius per illa verba: *Crescite, & multiplicamini*; peccassent enim isti, si coniugia non exercuissent, quod notauit Abulensis. Noluit enim Deus, hominem perire fame, quia mortem hominis voluit esse in potestate sua, non in arbitrio hominis; & sicut nemini permisit, vt gladio, vel præcipitio se interimat, ita neque vt fame; ideo nullum Sanctorum id legimus fecisse (quãuis plurimi asperrimè suum corpus tractauerint) etiam si de futura, vel instanti morte per diuinam reuelationem præscii fuerint; quia, scilicet, cognouerunt, non licere ipsis exire de vita, quando ipsi, sed quando Deus volebat.

Iuuat hic referre dictum Magni cuiusdam Ethnici, Pompeii apud Plutharchum in Apophtegmatibus. Cùm enim ægrotaret, & medici suaderent, vt turdo vesceretur, isque non reperiretur nisi apud Lucullum, qui in prouidentia gulæ totus erat, renuit Pompeius ad eum mittere, dicens: *Ergo nisi luxuriaretur Lucullus, non viueret Pompeius*? Id quidem fortè præ superbia, ne videretur alterius beneficio indigere. Sed, si in detestationem luxuriæ dictum est, quantò rectiùs, & sublimiùs Religiosi fideles in periculo mortis ex morbo carnibus non vtuntur, nõ, ne aliena luxuria indigeant, vel vtantur, sed ne alliciant suam?

5. Huic affine est illud dubium: An etiam si Carthusiensis sciat, se per esum carnium a morbo liberandum, teneatur, aut licitè valeat

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

leat eas comedere? Aliud est enim scire, se nisi per esum carnium non posse a morte liberari, cum qua scientia incertum est, an de facto ex earum esu liberandus sit: Aliud scire, se per illum esum liberandum. Et in primo casu non videtur adesse tanta obligatio vescendi carnibus, quanta in secundo: posset enim in illo dicere, se fortè moriturum, etiam si carnibus vescatur, & propter incertum bonũ vitæ non esse deserendum certum bonum abstinentiæ. Sic meus D. Fulgentius consulentibus, vt delicatioribus cibis vesceretur ad vitanda pericula infirmitatis, respondebat, *infirmari etiam eos, qui delicatis cibis vescuntur*: in hoc verò, nisi comedat, videtur omnino deserere curam, siue custodiam sui corporis, & vitæ, quæ ei de lege naturæ incumbit.

Respondeo, neque in hoc casu teneri, immo peccare, si comedat: id enim probat ratio adducta de vitandis illiciis gulę, ad quod Carthusienses obligantur.

Amplius dicunt Gerson tract. de Abstinentia a carnibus conclusione 3., & Azorius tom. 3. lib. 2. cap. 3. qu. 14., scilicet, homines non teneri ad seruandam vitam per quodcumque medium licitum, si adsit rationabilis causa eo non vtendi; vt fortè esset nimius dolor ex sectione membri, cui tolerando imparem se quis sentiat. Marius Romanus post sectionem vnius membri patientissimè toleratã, cùm Medici procedere vellent ad alterum secandum, renuit dicens, vitam non esse dignam tanto dolore, vt narrat Tullius lib. 1. Tusculanar. quæstionum. Communiter quoque nostri Summistæ docent, non teneri hominem pro vita seruanda difficillima medicamina tolerare.

Contra determinata potest obiici. Quia Monialis, quæ iudicio Medicorum non posset conualescere, nisi septa Monasterii egrederetur, potest, etiam non obtenta licentia, egredi, vt ait Penna leg. 1. C. de Comm. lib. 12., & videtur approbare Peyrinus in Indice sui Operis de Priuilegiis ver. *Clausuræ locus*; ergo etiam Carthusiensis in casu, in quo aliàs desperaretur de vita eius, potest comedere carnes.

Respondetur, Moniales non intendere obligationem sui ad clausuram, nisi quatenùs eis præcipitur ex Constitutione Bonifacii VIII. approbata in Tridentino, & Pii V., quæ incipit: *Circa Pastoralis*; pręcepta autem humana regulariter non obligant cum dispendio vitæ. Carthusienses autem intendunt se obligare ad eam abstinentiam etiam cum periculo vitæ, sic enim est vsu receptum;

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

ergo non eſt eadem ratio. Supereſt modo inueſtigare mentem Auguſtini in principali quæſtione. Sit ergo.

CAPVT VI.

An Auguſtinus docuerit, illicitam eſſe defenſionem cum periculo occiſionis inuadentis?

1. SVpponitur id vt certum a M. Noris, adeo vt in Vindiciis Auguſtinianis cap.4. §. 11. diſcutiendum proponat: *An errauerit Auguſtinus, docens occiſionem graſſatoris mortem intentantis non eſſe licitam.*

Ea autem ratione ducitur; quia Auguſtini, vt ait, ſententia eſt, vitam corporis, eò quia amitti poteſt nobis inuitis, non eſſe amandam, immo contemnendam, proindeque pro ea conſeruanda non eſſe occidendum hominem; nec inſuper eſſe hominis bonum.

Dicendũ eſt, Auguſtinum illud non docuiſſe. Probatur. Quia Auguſtinus ſępiſſimè docet, vitam corporis eſſe diligendam, immo id ad charitatem pertinere.

Primò. Homilia 37. ex 50.: *Amores omnes, & dilectiones, priùs ſunt in hominibus de ſe, & ſic de alia re, quam diligunt. Si diligis aurum, priùs te diligis, & ſic aurum; quia, ſi tu mortuus fueris, nullus erit, qui aurum poſſideat; ergo dilectio vnicuique a ſe incipit, & non poteſt niſi a ſe incipere, & nemo monetur, vt ſe diligat. Hoc enim non ſolùm ineſt hominibus, ſed pecoribus. Non ſolùm ingentes beſtiæ, ſed & muſcæ, & vermiculi minimi nolunt mori, & diligunt ſe; omnia animalia mortem fugiunt, pro vita ſua pugnant, mori nolunt, cuſtodire ſe volunt*. In quibus verbis notandum eſt.

Primò, de mente Auguſtini neceſſariò iuxta ordinem naturę dilectionem cuiuſque incipere a ſeipſo; quod veriſſimum eſt, nam alia diliguntur propter ſocietatem, vel communicationem, vel ordinem ad nos; ergo ſupponitur prior amor ad nos. Secundò. Id eſſe verum etiam quantùm ad dilectionem vitæ corporalis; nam probat hoc exemplo pecudum, quæ non aliam vitam poſſunt ſibi diligere, quàm corporalem, pro qua ſeruanda pugnant, & fugiunt mortem. Item: eam dilectionem non eſſe brutalem, vt vult Noris,

ſed

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

ſed communem hominibus, & brutis; atque adeo ſecundùm rationem naturæ communis vtriſque. Ex quibus clariſſimè patet, eam dilectionem non eſſe malam, neque vitam corporalem eſſe contemnendam iuxta Auguſtinum.

Secundò. Lib.1. de Doctrina Chriſtiana cap.23. ait, non omnia eſſe ex charitate diligenda, ſed ea ſola, quæ aut nobiſcum ſocietate quadam referuntur in Deum, ſicut eſt homo, vel Angelus; aut ad nos relata beneficio Dei per nos indigent, ſicuti corpus; & ſubdit: *Cùm ergo quatuor ſint diligenda, vnum, quod ſupra nos eſt; alterum, quod nos ſumus: tertium, quod iuxta nos eſt: quartum, quod infra nos eſt, de ſecundo, & quarto nulla præcepta danda erant: quantumlibet enim homo excidat a veritate, manet illi dilectio ſui, & dilectio corporis ſui. Fugax enim animus ab incommutabili lumine omnium regnatore id agit, vt ipſe ſibi regnet, & corpori ſuo: & ideo non poteſt niſi, & ſe, & corpus ſuum diligere.* Et cap.26.: *Præcepto non eſt opus, vt ſe quiſque, & corpus ſuum diligat, quoniam id, quod nos ſumus, & id, quod infra nos eſt, ad nos tamen pertinens, inconcuſſa naturæ lege diligimus, quæ etiam in beſtias promulgata eſt, nam & beſtiæ ſe, atque corpora ſua diligunt.* Tamen poſtea oſtendit dilectionẽ noſtri, & corporis noſtri poſſe intelligi indictam in ſecundo præcepto Charitatis: *Diliges proximum tuum ſicut te ipſum: Si enim,* inquit, *te totum intelligis, ideſt, animam, & corpus tuum, & proximum totum, ideſt, animam, & corpus eius, homo enim ex anima conſtat, & corpore, nullum rerum diligendarum genus in his duobus pręceptis prætermiſſum eſt.* Ex quibus habetur, primò, dilectionem corporis noſtri adeo eſſe naturalem, vt nulla poſſit animi peruerſitate aboleri (ſi autẽ naturalis eſt, non eſt mala) & ideo neq; pręcepto indigere. Secundò. Non eſſe brutalem, non enim procedit de lege brutorum, quam imitentur homines, ſed de lege naturæ deriuata etiam ad bruta. Tertiò. Quod corpus diligendum eſt ex præcepto charitatis; ex quo loco Auguſtini D.Thom.22. qu.25. ar.5. probat idipſum.

2. Inſuper eodem lib. cap.24.: *Qui,* inquit, *diligit iniquitatem, odit animam ſuam, & ideo fit infirmus animus, & de mortali corpore cruciatur. Neceſſe eſt enim, vt illud diligat. Nemo ergo ſe odit. Sed neque corpus ſuum quiſquam odit. Verum eſt enim, quod ait Apoſtolus:* Nemo vmquam carnem ſuam odio habuit. *Et quod nonnulli dicunt, malle ſe omnino eſſe ſine corpore, omnino falluntur: non enim corpus ſuum, ſed corruptiones eius, & pondus oderunt; quòd autem continentia quadam, & laboribus quaſi perſequi videntur corpora ſua,*

qui

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

qui hoc rectè faciunt, non id agunt, vt non habeant corpus, sed vt habeant subiugatum; non enim se interimunt, sed curam suæ valetudinis gerunt. Qui autem peruersè id agunt, quasi naturaliter inimico suo corpori bellum ingerunt. Et paulò post: *Tamen nec isti, qui falsa opinione deprauati corpora sua detestantur, parati essent vnum oculum, vel sine sensu doloris amittere. Istis atque huiusmodi documentis satis ostenditur, quàm sit certa sententia Apostoli, vbi ait:* Nemo vmquam carnem suam odio habuit; *addidit etiam:* sed nutrit, & fouet eam, sicut Christus Ecclesiam. *Modus ergo diligendi præcipiendus est homini. Præcipiendum etiam, quomodò corpus suum diligat. Nam quòd diligat corpus suum, idque saluum habere, atque integrum velit manifestum est. Aliquid itaque amplius diligere aliquis potest, quàm salutem, atque integritatem corporis sui. Non tamen propterea quisquam dicendus est, non diligere salutem, atque incolumitatem corporis sui, quia ampliùs aliquod diligit, &c.* Hinc 13. de Ciuit. cap. 20. ait loquens de Animabus Sanctorum: *Si carnem suam non oderant, quando eam suæ menti infirmitate resistentem spirituali iure coercebant, quantò magis eam diligunt, etiam ipsam spiritualem futuram?* Vbi ly, *non oderant* pro eo positum est, ac *diligebant*: aliter non rectè deduceretur: *Quantò magis eam diligunt.* Dictum est autem *non oderant*, vt intelligeretur, quòd oderant quidem animæ Sanctorum resistentiam suæ carnis ad spiritum, cæterasque eius corruptiones, & pondus; non tamen propterea oderant, immo diligebant eiusdem substantiam, & propterea nunc, vt subdit Augustinus: *Resurrectionem corporum desiderabiliter, & patienter expectant.*

Tertio. Lib. 12. de Genesi ad litter. cap. 35. dicit, animas Beatorum ante resurrectiocem ab appetitu corporis administrandi retardari quodammodò, ne tota intentione ferantur in Deum (Certè illas animas appetere reunionem ad corpora habetur Apocalypsis 6.) quod probat D. Thomas in Supplemento qu. 93. ar. 1.: proinde docens, Beatitudinem futuram maiorem post resurrectionem; quamuis eam sententiam tribuat Hieronymo. Adeo validus est appetitus animæ ad corpus, vtpotè innatus, immo essentialis, sicut cuiuslibet formæ ad materiam, ac proinde non potest esse malus, nisi natura ipsa mala sit, quam sequitur: nec potest ferri nisi in sui bonum, bonū enim est, quod omnia appetunt, primo Ethic. c. 1.; ergo corpus bonum est homini.

Quartò. Serm. 32. de Verbis Apostoli cap. 3. dicit, timorem mortis esse homini naturalem, immo tristitiam de morte amici esse necessariam; nec Apostolum eam inhibuisse, dum ait ad Corinthios

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

thios, vt non contriſtentur ſicut cæteri, qui ſpem non habent: *Non enim*, inquit, *admonuit, vt non contriſtemur, ſed vt non ſicut cæteri, qui ſpem reſurrectionis non habent*, Serm.2. de verbis Apoſtoli cap.1. Plura adduci poſſent, ſed hæc, vt arbitror, ſufficiunt.

Si ergo Auguſtinus docet, corporalem vitam, ſeu corpus, eiuſque integritatem, & incolumitatem neceſſariò & naturaliter amari, & defendi, immo ea eſſe ex charitate amanda; non ſolùm ſequitur, ea non eſſe, iuxta eius ſententiam contemnenda, vt illi imponit Noris, ſed etiam licitè defendi, etiam cum periculo occiſionis ea inuadentis. Cùmque oppoſita ſententia ſit falſiſſima, & abſurdiſſima, vt patere poteſt ex dictis in præcedentibus Capitibus, non eſt imponenda Auguſtino, maximè a ſtudioſo, & defenſore eius doctrinæ, qualis eſt Magiſter Noris.

2. Verùm ipſe arguit ex dictis Auguſtini primo de Lib. Arbitr. cap.5. quæ Nos ſupra cap.3. retulimus: *Quomodò poſſum arbitrari, carere iſtos libidine, qui pro ijs rebus digladiantur, quas poßunt amittere inuiti?* Et rurſus: *Quomodò apud eam* (legem æternam, ſiue Diuinam) *ſunt ipſi peccato liberi, qui pro ijs rebus, quas contemni oportet, humana cæde polluti ſunt?*

Ad hoc reſponderat D.Tho.12. qu.64. ar.7., Auguſtinum vocare libidinoſam, & reprehendere intentionem occidendi, vel occiſionem factam ex illa intentione; non verò, quæ præter intentionē accidit ex ſola defenſione, vel voluntate ſe defendendi.

Sed inſtat Noris; quia Auguſtinus probat, malam eſſe occiſionem aggreſſoris, quia oritur ex cupiditate ſeruandi vitam, quæ vita contemnenda eſt, non amanda, vt patet ex ſuperioribus eius verbis, & ex ſequentibus: *Liberum eſt eis, neminem necare pro ijs rebus, quas inuiti poſſunt amittere, & ob hoc amare non debent*; ergo D. Tho. in eo loco non eſt aſſequutus mentem Auguſtini, & cùm dicit, defenſionem oriri ex inſtinctu naturæ amantis vitam, & proinde de eius conſeruatione ſatagentis, longè diſcedit a ſententia Auguſtini.

Verùm ex illo inſtinctu oriri eam defenſionem docet pluries idem Auguſtinus, vt ſupra oſtenſum eſt. Quare appetitus propriæ defenſionis non debet appellari cupiditas; hæc enim idem ſonat, ac libido, eſtque appetitus non ſeruans ordinem naturæ, vel rationis: appetitus autem ſuæ defenſionis naturalis eſt, atque adeo etiam ſecundùm ordinem rationis; ergo non eſt cupiditas. Cùm ergo Auguſtinus occiſionem, vel pugnā pro vita defendenda dicit procedere ex libidine; hinc etiam colligēdū eſt, ipſum de ea tantùm loqui,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

loqui, quæ sit cum intentione occidendi, non ex simplici voluntate se defendendi; ideoque dicit, procedere ex libidine, quia voluntas occidendi inuasoris libidinosa est, idest, contra ordinem rationis; aliter contradiceret aliis suis dictis.

Colligitur etiam, ipsum non simpliciter velle, vitam corporis non esse amandam, aut esse contemnendam. Quomodo enim hoc loc9 id dicere posset Augustinus, qui tot aliis locis a nobis productis oppositū apertissimè, & vehementissimè docuit? Sed non amandā, cùm eius amor inducit ad peccatum, quod esset, si pro ea conseruanda intenderemus occisionem aggressoris, immo tunc contemnendam, quia magis fugiendum est peccatum, quàm vita amanda.

Immo nisi ita dicatur, nullum est argumentum eius. Quæ enim consequentia est: Vitam possumus amittere inuiti; ergo non debemus eam amare, sed contemnere? Numquid enim non potest esse bonum, quod est amissibile nobis inuitis? Immo, si inuiti amittimus, volentes retinemus, atque adeo bonum nobis est: omne autem bonum amari potest.

Si autem sola bona inamissibilia nobis inuitis amanda sunt, etiam sola mala inamouibilia ex nostis viribus erunt fugienda, quod planissimè falsum est. Ergo dicendum est, id tantùm velle Augustinum, vt vita corporis non sit amanda, sed contemnenda, si eius amor ducat ad peccatum; quia tunc vitam, quæ est amissibilis nobis inuitis, amore præponimus virtuti, seu diuinæ gratię, quæ non est amissibilis nobis inuitis; præponimus, inquam, in casu præsentis quæstionis propriam vitam dilectioni proximi, si eius mortem intendimus, quod irrationabile, & peccaminosum est.

3. Sed ex aliis Augustini dictis id etiā suadetur. Ita enim proponit Quæstionem: *Vtrum, vel hostis irruens, vel insidiator sicarius, siue pro vita, siue pro libertate, siue pro pudicitia, sine vlla interficiatur libidine*. Et Respondet, quòd non, vt patet ex eius verbis supra relatis. At certum videtur oppositum; potest enin ex libertate arbitrii, & habitu virtutis, multò autem maximè ex adiutorio gratiæ Dei reprimi ira consurgens, vel saltim retineri, ne vsque ad voluntatem cædis prosiliat: quo casu occisio non erit ex libidine, sed ex rationabili voluntate propriæ defensionis. Atque hoc maximè fateri debet Noris, qui longè maiorem mansuetudinem ab huiusmodi inuaso exigit, nempe, vt etiam sui defensionem abiiciat, sinatque se occidi; ex quo patet, quòd inconsultè Ipse supra dixerit, non posse retineri resistentiam in sola voluntate

defen-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

defensionem, aut non posse retineri iram, immo necessariò excurrere vsque ad voluntatem cædis; si enim id non potest fieri, multò minùs id, quod ipse exigit, vt, scilicet, quis patienter se sinat occidi ab iniquo aggressore. Cùm ergo possit sine dubio accidere illa occisio ex sola voluntate defensionis, idest, absque intentione occidendi, & per consequens sine libidine, non est credendum de Augustino, quòd pro indubitato habuerit oppositum. Loquitur igitur ipse de occisione per se intenta: tunc enim propriè dicitur inuasus, siue quisquis occidere inuasorem, vel alium hominem, quando & voluntatem habet, & conatum adhibet ad occidendum; si autē ex sola voluntate, vel conatu ad se defendendum accidit occisio, non propriè ille dicitur occidere, sed accidere occisionem; ergo propriè, & strictè loquitur Augustinus, ideoque dicit, inuasum non occidere sine libidine.

Rursus. Illum conatum inuasi vocat Augustinus digladiationem: *Pro ijs*, inquit, *rebus digladiantur; quas amittere possunt inuiti*. Conatus autem, siue pugna gladiatorum non erat ob defensionem, sed in occisionem aduersarii: nullo enim priùs aggrediente, sed ad ostendendam fortitudinem, vel robur in occisione aduersarii gladiatores descendebant in arenam; & certè simplex voluntas se defendendi non congruè dicitur voluntas digladiandi, nec defensio, digladiatio. Ergo Augustinus loquitur de conatu, quem adhibet inuasus ad occidendum inuadentem, non ad simpliciter se defendendum, illumque dicit, procedere ex libidine.

Adhuc. Dicit, permissionem, siue veniam legis humanæ non absoluere huiusmodi occisores a reatu alterius secretissimæ legis, nempe Diuinæ naturalis. At lex humana dat veniam huiusmodi occisionibus etiam ex voluntate occidendi factis; non enim potest de interna voluntate iudicare. Ergo non necesse est dicere, Augustinum etiam eam occisionem damnare, quæ accidit præter intentionem, sed tantùm eam, quæ fit ex intentione occidendi, licèt ei per legem humanam venia detur. Immo ideo Augustinus hoc adnotauit, ne propter huiusmodi veniam legis humanæ aliquis putaret, occisionē ex intentione occidendi factam veniam habere etiam apud legem Diuinam. Ideo etiam memorat, quòd lex non cogit, sed permittit occidere, ne quis putaret, immunem a culpa voluntatem occidendi tamquam a lege imperatam; ex quibus omnibus sequitur, non D. Tho. sed ipsum potiùs Noris deceptum in assequenda mente Augustini.

4. Ipse Noris animaduertit, principium illud a se tributum Au-

 gu-

gustino, nempe, vitam corporis non esse diligendam, sed contemnendam, non esse validum ad statuendum peccatum in occisione præter intentionem sequuta ad sui defensionem.

Ideo aliam viam struxit ad Augustini, vt putat, sententiam defendendam, quòd, scilicet, Augustinus non docuerit, illã occisionem esse propriè peccatum, sed tantùm continere moralem defectum, idest, esse actionem imperfectam, quatenus, scilicet, inuasus *relicto actu longè perfectiori*, idest, permissione suæ occisionis, *ne periculum subeat occidendi, eligit imperfectiorem, vnde ex insipientia operari dicitur. Nam qui*, inquit, *permittit se occidi, nec curat, cùm possit, nece hostis vitam redimere, animum quouis infortunio excellentiorem se habere demonstrat, non reputans in bonis vitam, quam amittere paratus est, & non habere paratior, vnde summa laude commendandus venit, quo pacto Anaxarchus, Stilpo, & alij veterum præconia demeruere. Secus verò agens exilis animi se ostendit, vt quem vilissimi boni poßessio impleat, ac tanti vitam faciat, vt omnibus viribus pro illius conseruatione sibi dimicandum putet. Quare apud veram sapientiam stultè agere iudicabitur, vilisque animi pęnas luet. Maior quippe fortitudo exeritur ab eo, qui generosè mala patitur, quàm ab eo, qui infert, ex Philos.3. Ethic. cap 9. & D.Thom.22. qu.123. art.6. Potestque hæc explicatio colligi ex ijs, quæ Augustinus 1. de Lib. Arbitr. scribit, cùm enim dixisset, occisionem inuasoris nulla lege ciuili plecti, ait cap.5.:* Illæ verò culpæ alias pęnas habent, a quibus sola mihi videtur posse liberare sapientia. *At non agit iuxta regulas sapientiæ, qui ob vilissimæ rei, quæ sit in homine, conseruationem ingenti se laude priuat, vnde secundùm easdem sapientiæ regulas defectuosè agit, quod est peccare. Sed fateor, plus aliquid velle Augustinum in illo cap.5., nam verba eius plusquam dicti defectus moralis citra peccatum reum constituunt occisorem inuasoris. Igitur sententia Augustini ex subtilioris Philosophiæ principijs deducta generosiori, suique æstimatori animo digna, non nisi iniustè reprehendi potest.*

Hucusque Noris. Sęd hęc eius dicta multa consideratione, ne dicam correctione indigent.

5. Primò. Non noua via panditur ad priorem, quam Augustino imposuit, sententiam defendendam, sed noua sententia priori opposita ei imponitur. Contradictoria enim sunt: peccare: non peccare, sed tantùm imperfectè operari. Sed neque principium illud Augustino tributum defenditur. Si enim vita corporis contemnenda est, & non diligenda, qui illam defendit, non tantùm imperfectè operatur, sed etiam peccat, quia facit contra id, quod debet, maximè

ximè cùm id facit cum periculo occisionis inuadentis eam. Quomodò etiam hic aliam sententiam Augustino imponit, si prior illa tanto conatu, tamquam Augustini, ab eo asserta, & defensa est?

Secundò. Ipse Noris, ni fallor, videtur immediatè sibi contradicere; cùm enim probare proposuerit, illum occisorem non peccare, sed tantùm imperfectè operari, ait: *Secundùm sapientiæ regulas defectuosè agit, quod est peccare.* Si igitur defectuosè agere id est peccare, quomodo nō peccat ille, sed tantùm operatur imperfectè? Quo etiam consilio hanc sententiam tribuit Augustino, de quo immediatè subdit, plus velle, & non solùm imperfectionem actionis, sed etiam reatum culpæ tribuere illi interfectori?

Tertiò. Cùm dicit de defendente se ipsum, quòd relicto actu longè perfectiori, idest, sinendi, se occidi ad euitandum periculum occidendi aggressorem, eligit actum imperfectiorem, supponit, peccaminosum esse admittere, seu non euitare periculum occidendi; ergo iam qui se defendit cum illo periculo, non tantùm imperfectè agit, sed etiam peccat, cuius oppositum probare intendit.

Quartò. Est quidem excellentis animi, & laudabile adire, vel subire patienter mala, ad finem tamen virtutis, vt pro charitate erga proximum, pro satisfactione culparum, pro fide asserenda, pro frenanda concupiscentia, pro participādis doloribus Christi & similibus; secùs de stultitia, & feritate in seipsum, aut superbia, siue de appetitu inanis gloriæ descendit, qui nō erectionem, sed potiùs deiectionem, ac vilitatem animi denotat seruientis gloriæ mundi; quod vitium in sęculi Philosophis regnasse notauit Hieronymus, appellans eos mancipia gloriæ.

Quare non erāt hùc auocandi, multò minùs laudandi, vel Anaxarchus, vel Stilpo, vel quisquis alius sæculi Philosopus; & prorsus subire mortem, cùm possis euitare, ad ostēdendam animi erectionem, superbum est. Nec Anaxarchus id fecit, eam enim mortem substinuit, quam effugere non poterat, in saxea pila ferreis pistillis contusus. Cùmque homo ordinatione Diuina, non dominus, sed custos sit vitæ suę, eius custodiam pro humana gloria deserere, etiā infidelitatis est. Quare, nec qui se defendit, exilis animi est iudicandus, nisi eius erectionem, siue celsitudinem statuamus in vitio superbiæ. Itaque hic discursus Noris sęculi fastum, vel tumorem Stoicum redolet, quo nihil Christianæ humilitati, idest, veræ sapientiæ magis oppositum.

Cùm verò vitam corporis appellat bonum vilissimum, in eo quòd dicit bonum, destruit superiora sua dicta, quibus contende-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

bat, eam non esse bonum hominis, & ideo non datum a natura instinctum ad defensionem eius; in eo verò quod dicit vilissimum, deiicit donum Dei, ipsam quoque, quam extollit, animi celsitudinem in contemptu vitæ: non enim magnum est, vilissimum bonum despicere. Sed nec consequenter loquitur, cùm dicit, defensorem eius vilis animi pęnas luere. Pęna enim non sequitur, nisi culpam; at ipse probat defensorem propriæ vitæ non peccare, sed tantùm imperfectè agere; ergo ille non luit pęnas.

Verùm est autem, maioris fortitudinis esse sufferre mala, quàm inferre; immo in inferente nulla est animi fortitudo, dum iniustè infert, immo potiùs infirmitas, quia ab ira, aliauè passione vincitur; sed non est nulla fortitudo eius, qui se contra armatum aggressorem strenuè, & iustè defendit; nec præsens quæstio est, quis ex duobus sit fortior, sed, an inuasus iustè, & licitè se defendat, etiam si ex sui defensione periculum ingruat occisionis inuadentis.

Contemnere verò propriam vitam, non est fortis, aut generosi animi, sed vilis, & indigni, etiam iuxta Stoicorum placita, de quorum doctrinæ promptuario hæc argumentorum arma protulit Noris. Nam, vt ex Gellio memorat Augustinus 9. de Ciuit. c.4. Aristippus, alteruè Stoicus in periculo naufragii timore expalluerunt: cùmque a quodam nauigationis socio increpiti fuissent, quòd factis Stoica dogmata rescinderent sapientis decernentia imperturbabilitatem, responderunt, se quidem pro sapientis vitę periculo rectè timorem concepisse, illi autem pro nebulonis, qualis erat, animam non fuisse timendam. Quò igitur verè generosior, melior, sapientior est animus, eò magis non despicit, sed ęstimat vitam sui in corpore suo, nisi pro bono virtutis asserendo, vel vitando peccato ea sit abiicienda, vt dictum est.

6. Cùm verò dicit, argumentum suum ex iis, quæ adducit, Augustini verbis colligi posse, respondendum est, ex illis non aliud deduci, nisi quòd occisio aggressoris ex intentione occidendi facta, quamuis non puniatur humanis legibus, punitur tamen lege Diuina, a qua pęna non liberat, nisi vera sapientia; qua quìsquis ducitur, non concipit intentionem occidendi, etiam cùm cogitur, se armis ab armato aggressore defendere, atque adeo non contrahit culpam, quæ illi intentioni Diuina lege præscribitur.

Quòd verò Augustini sententia sit ex subtilioris Philosophiæ principiis deducta; equidem nihil fermè ab Augustino est dictum, quod subtilissimum simul non sit, & solidissimum; sed non claret de

qua

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

qua Augustini sententia ipse loquatur; duas enim illi imponit, quarum neutra est Augustini, & vtraq; est falsa. Nam neque, vt abunde ostensum est, Augustinus docuit, occisionem aggressoris per accidens sequutam ex sola voluntate se defendendi, esse peccaminosam, (quam sententiam etiam falsam esse probauimus) neque, quod imperfectè moraliter agat, qui se defendit cum periculo occisionis aggressoris: nulla enim Augustini verba pro ea proferuntur, & falsa est; potest enim subesse iusta, & rationabilis causa, qua potiùs sit defendenda vita, quàm toleranda mors; itaque vtraq; illa sententia iustè reprehenditur, salua remanente ea, quæ verè Augustini est, quòd propria defensio cum intentione occidendi aggressorem, ex libidine descendat, adeoque peccatum sit.

Vltra autem hæc omnia illud admirationem ingerit, quòd, cùm Noris ipse affirmet, sententiam illâ de peccato in sui defensione propter periculum occisionis fuisse ab Augustino ex authoritate Diuinarum litterarum retractatam, tamen adhuc eam, vt veram, & de mente Augustini defendit; neque respondet authoritatibus Scripturæ, quibus Augustinum inductum ait ad retractandú; quasi ea contra Diuinas litteras defendi possit, et quasi Augustinus benè affirmauerit, malè retractauerit, eiusque posteriores cogitationes, non, sicut in cæteris, sapientiores fuerint, neque studendo profecerit, sed defecerit. Sed de M. Noris sententia hactenus dictum sit.

7. Supersunt duo loca Augustini, quæ obiici possint. Primus ex Epistola 154., vbi respondens quæstioni propositæ a Pablicola Epistola 253. versùs finem: *Si Christianus videat, se a barbaro, vel a Romano velle interfici, debet eos ipse Christianus interficere, ne ab illis interficiatur, vel, si licet sine interfectione eos repellere, quia dictum est: Noli resistere malo*, sic loquitur, (& refertur cap. *de occidendis* 23. qu. 5.) *De occidendis hominibus, ne ab eis quisque occidatur, non mihi placet consilium, nisi fortè sit miles, aut publica functione teneatur, vt non pro se hoc faciat, sed pro aliis, vel pro ciuitate, vbi etiam ipse est, accepta legitima potestate, si eius congruit personæ.*

Respondetur, hæc Augustini dicta non nocere, immo in fauorem esse nostræ sententiæ. Cùm enim Augustinus concedat militi, vel potestatem publicam, ac legitimam habenti interficere eos, a quibus vident aliis parari necem, argumento est, quòd loquatur de interfectione cum intentione interficiendi: hæc enim propriè est occisio, aliàs dicitur tantùm defensio; et hæc conceditur

tur illis, qui propterea dicuntur habere potestatem occidendi, quod dici nõ potest de se defendente, habet enim hic tantùm potestatem se defendendi; ergo eam facultatem negat aliis, non verò facultatem se defendendi, etiam cum periculo occisionis inuadentis in actuali discrimine vitæ ex aggressione inimici. Fortiùs autem: negat illis vsum potestatis pro seipso, & tantùm admittit pro aliis, vel pro ciuitate: at, si facultas aliqua adest defensionis cum periculo occisionis, maximè adest in defensione sui ipsius, magis, inquam, quàm in defensione cæterorum, magis enim seipsum debet quisque amare, atque adeo defendere potest, quàm cæteros. Aliàs absurdum est, vt ait Glosa, *aliquem aliis, & non sibi*, supple, ferre posse auxilium. Ergo dum Augustinus negat illam potestatem pro se, & admittit pro aliis, non loquitur de potestate se defendendi cum periculo occisionis; sed de facultate occidendi. Hanc enim licèt habeant milites, vel publica potestate fungentes pro defensione aliorum, non habent pro seipsis, quia nemo potest esse Iudex in propria causa, vt dicit Glosa supra hunc locum. Sic igitur nihil Augustinus hic habet contra nostram sententiam.

Sed insuper ei fauet in iis, quæ subdit: Ait enim, præceptum illud: Ne resistamus malo Matth. 5. id prohibere, ne nos vindicta delectet, quæ alieno malo animum pascit: ergo tantùm occisionem ex ardore vindictæ ipse damnat, non verò, quæ accidit ex defensione. Apertissimè autem: *Absit, vt quæ propter bonum, ac licitum facimus, aut habemus, si quid per hæc præter nostram voluntatem cuiquam mali acciderit, nobis imputetur*; sed bona, & licita est defensio propriæ vitæ; ergo si ex eius defensione mors præter se defendentis intentionem acciderit aggressori, non est illi imputanda.

Hinc Glosa ea his verbis Augustini rectè colligit, quòd, si quis dat operam re[illegible]itæ, & exinde sequitur aliquod malum, non est ei imputandum; & quòd non semper prohibetur bonum propter malum, quod sequi potest.

8. Alius locus Augustini est ex Epistola 127. ad Donatum; vbi eum rogat, ne occidat persequutores Christianorum, immo ita eorum delicta compescat, vt sint, quos peccasse pæniteat, & subdit: *Si occidendos in his sceleribus homines putaueritis, deterrebitis nos, ne per operam nostram ad vestrum iudicium aliquid tale perueniat. Quo comperto illi in nostram perniciem licentiori audacia grassabuntur; necessitate nobis impacta, vt etiam occidi ab eis eligamus potiùs, quàm*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

eos occidendos vestris iudicijs deferamus. Quæ sententia refertur cap. *Vnum solum* 23.q.5. Ergo Augustinus necessarium putat (*necessitate*, inquit, *nobis impacta*) potiùs permittere propriam mortem, quàm malefactorem ad illud iudiciũ deferre, vbi sit morte damnandus; ergo a fortiori necessarium erit, potiùs eam subire, quàm inuasorem pro sui defensione propria manu occidere. Hinc Glosa in supradictum caput putat, ex his Augustini verbis foueri sententiam Hugonis opinantis, potiùs a Clerico permittendam sui mortem, quàm inuasorem occidendum: de Clericis enim etiam ipsa Glosa interpretatur hæc verba Augustini.

Respondetur, non id intendere Augustinum, vt ipsi inuaso necesse sit potiùs permittere sui necem, quàm inuasorem ad iudicẽ accusare. Sed loquitur in communi, et totam Christianam communitatem uocat, *nos*. Dicit ergo, quòd communitas Christiana constituta erit in necessitate, vt potiùs patiatur Christianos occidi, quàm persequutores deferat ad iudicia puniendos, si pęna mortis puniendi sunt; & idipsum ad magnã Augustini mansuetudinem pertinet, & ad perfectionem virtutis, quæ in pręcepto non est, sed in consilio. Non enim peccaminosa est huiusmodi delatio ad iudicem, etiam si reus pæna sanguinis sit plectendus; nec propter eam Clericus incurrit irregularitatem, dummodo protestetur, se eam pænam non exquirerę, cap. *Postulasti*, & cap. *Prælatis* de Homicidio in 6. Atq; id propter ipsam rationem, quam affert Augustinus, ne detur occasio cędium, & direptionum liberè in Clericos exercendarum. Ex quo pate ly *necessitate nobis impacta* non de absoluta necessitate intelligendum, quę est ad euitandum peccatum, sed de necesitate pro manutenendo statu perfectionis in ostendenda masuetudine Ecclesiastica, pro cuius ostensione neq; fores templi aduersùs satellites occludi permisit D. Thomas Cantuariensis, quod ei indubiè absque culpa permittere licebat. Atq; hanc perfectionem in Ecclesia vel supponit, vel expetit Augustinus in eo dicto.

Quod intelligi de solis Clericis non potest. Nam Augustinus eam occisionem solis permittit militibus, aut publica potestate pollentibus; non autem omnes, qui milites non sunt, aut publica potestate non funguntur, Clerici sunt; nec Clerici, aut milites sunt, aut publicam illam potestatem exercent.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

DISPVTATIO XXVIII.

Contra Propositionem XXXI.

Regulariter possum occidere furem pro conseruatione vnius aurei.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 EST contra sensum humanitatis, & opposita legibus Iustitiæ, & Charitatis. Iustitię quidem, quia bona inferioris ordinis non sunt compensanda cum bonis superioris; non enim tunc seruatur æqualitas, atque adeo non est iusta, immo nec propriè compensatio; compenso enim, vt legitur apud Calepinum, idem est, ac *rependo, exęquo, pari pondere pendo*; at superiora non exęquant, sed excedunt inferiora, vt patet ex terminis; ergo tunc non est propriè compensatio; sed bonum vitæ est superioris ordinis, quàm bonum pecuniæ quantumuis magnæ; ergo contra iustitiam est pro vno aureo eripere vitam.

Charitatis verò. Quia ex eius præcepto tenemur magis diligere vitam proximi, quàm externa nostra bona; aliter non diligimus proximum, sicut nos ipsos: inde tenemur ea erogare pro illa conseruanda, vt patet ex præcepto eleemosynæ; sed qui occidit furem pro vno aureo magis diligit bonum externum auri, quàm vitã proximi, & non proximum, sed aurum, eiusque vnicum nummum diligit, sicut seipsum; ergo, &c.

Tertiò. Neque erga inuasorem vitæ licet habere intentionem occidendi, sed tantùm se defendendi, vt ostensum est Propositione præcedenti; ergo multò minùs licet pro vno aureo habere intentionem occidendi furem. Quòd, si fur armis nos impetat eo fine præcisè, ne ipsum impediamus a furto, *præstat post tunicam relinquere pallium, & bonorum substinere iacturam, quàm pro conseruandis vili.*

vilibus rebus , & transitorijs , tam acriter in alios exardescere, vt dicitur cap. *Suscepimus* de Homicidio voluntario . Quod Caput licèt Diana , & nonnullus alius intelligant tantùm de Clericis , tamen ex ratione , quam adducit, apparet intelligendum de omnibus; quod etiam apparet ex cap. *Si Perfodiens* , & cap. *Interfecisti* eodem titulo; & etiam ex rationibus, quas adduximus .

2. Sed hic obiicitur . Solent fures dispositione legum, & sententia iudicum morte puniri , immo Deus Exodi 22. permisit etiam priuatis personis occisionem furis nocte domum effringentis, vel suffodientis ; ergo hoc non est nec contra iustitiam , nec contra charitatem . Nec dicendum est , posse quidem illos occidi pro conseruatione omnium bonorum, vel magnæ eorum partis , non autem pro vnius aurei tantùm. Nam, si pro bonis externis potest licitè occidi fur , ruunt fundamenta supra posita : deinde, quælibet bona externa sunt eiusdem conditionis , atque comparationis ad bonum vitæ ; nam magis, & minùs, vt dici solet , non variant speciem ; ergo pro qualibet quantitate notabili bonorum externorum licebit occidere furem ; vnus autem aureus quantitas notabilis est, cùm eius furtum secundùm omnes sit peccatum mortale; ergo, &c.

Ludouicus Viues in Commentariis super Augustinum de Ciuitate Dei , damnat leges , & tribunalia morti addicentia fures , innixus fundamento supra iacto , quòd, scilicet , bona superiora nō iustè compensantur cum inferioribus. Additque, errorem in hac re ortum ex ignorantia linguæ Latinę , vt, scilicet , fures appellentur latrones , cùm tamen latrones propriè sint grassatores viarum, qui occidunt , vt rapiant, & illi meritò damnantur ad mortem : fures verò, inquit, non sunt latrones .

Consentit quadamtenus Scotus in 4. dist. 15. qu. 3.; æstimans enim pręcepto illo decalogi : *Non occides* , inhiberi omnem occisionem ; nullamque propterea adesse authoritatem ad occidendum , dicit, numquam licitè occidi hominem, nisi in casibus, in quibus habetur dispensatio Diuina, vt Blasphemię , Homicidii , Idololatrię, alteriusue .

Dicendum : Legibus , & iudiciis non solere damnari ad mortem fures , nisi vltra furtum , vincula , verbera , vulnera , suffossionem, vel deiectionem parietum (vt in illa lege Exodi) aut aliquam vim adhibuerint ; vel nisi res sacras surripuerint ; tunc enim non simpliciter fures sunt . Neque in quocumque casu , vel ipsos , vel monetę publicæ corruptores, aut falsatores, aut tonsores ideo damnari ad mortem , vt vita eorum compensentur damna bonorum ,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

(quod falsò supponit Viues) sed tamquam turbatores publicę pacis, cuius tranquillitas magis æstimanda est, quàm vita hominis iniqui, qui veluti putridum membrum resecandum est ad totum corpus seruandum. Quare temerè Viues reprehendit leges (qui tamen adeo remotus est a sententia Propositionis, vt neque authoritate publica censeat licitè occidi furem, nedum vnius aurei, sed etiam quantorumcumque bonorum) & riduculam causam reddit erroris legum, & iudicum; & si enim tanta sit ignorantia verborum, vt simplex fur dicatur latro, non potest tanta esse rerum, vt non distinguatur simpliciter auferens ab auferente, & occidente.

Præceptum: *Non occides*, inhibet tantùm occisionem authoritate priuata; at potestas, cui boni publici imminet cura, licitè, & rectè tollit e viuis scelestos Rempublicam turbantes; neque ad hoc indiget dispensatione, aut Bulla de Cęlo descendente, quam exigit Scotus, sed iure naturæ ei id licet; sicut iure naturæ licet amputare partem, ex qua malum prodire possit ad totum corpus; neque per hoc offenditur in illud præceptum, quo non solùm occisio, sed quælibet lęsio, aut mutilatio vitæ prohibetur. Quare non necesse est dicere, nec facilè est dicendum, Deum in illo præcepto dispensasse, & gratis id asserit Scotus. Lex illa Exodi sic habet: *Si effrigens fur domum, siue suffodiens fuerit inuentus, & accepto vulnere mortuus fuerit, percussor non erit reus sanguinis. Quòd si orto Sole hoc fecerit, homicidium perpetrauit, & ipse morietur.* Supra quam Augustinus qu.84. in Exodum: *Intelligitur ergo, tunc non pertinere ad homicidium, si fur nocturnus occiditur; si autem diurnus, pertinere: Hoc est enim, quod ait: Si orietur super eum Sol: poterat quippe discerni, quòd ad furandum, non ad occidendum venisset, & ideo non deberet occidi. Hoc & in legibus antiquis sæcularibus, quibus tamen ista est antiquior, inuenitur, impunè occidi nocturnum furem quoquo modo, diurnum autem, si se cum telo defenderit; iam enim plùs est, quàm fur.* ff. ad legem Aquiliam leg.4. Ex quibus patet, permissionem occidendi illum furem non esse ad conseruanda bona temporalia, sed ad defensionem vitæ.

3. Obicitur secundò. Dauid pronuntiauit reum mortis virum, qui tulerat ouem pauperis: *Viuit*, inquit, *Dominus*, *quoniam filius mortis est vir, qui fecit hoc*, 2. Regum 12.5. Ergo licitè occiditur fur pro conseruatione vnius aurei; non enim plus, immo minùs æstimatur ouis.

Respondetur, Dauid ex nimia indignatione excessisse: refert enim

enim Scriptura: *Iratus autem indignatione Dauid aduersùs hominem illum nimis, dixit.* Secundò. Non dixisse, illum occidendum priuata authoritate, sed ad summum Regia, idest, publica potestate. Tertiò. Neque dixisse, illud faciendum pro recompensatione ouis. Cæterùm ipse Dauid illicò retractauit dictum, subdens: *Ouem reddet in quadruplum*; quæ erat pena statuta a lege Exodi 22. 1.

Obiicitur tertiò. Licitè pro conseruanda vita occiditur inuasor; ergo etiam fur pro conseruatione vnius aurei. Probatur Consequentia; quia per bona externa conseruatur vita: ergo aureum eripere, est inuadere vitam. Et hoc est fundamentum Aduersariorum.

Respondetur, sententiam esse Christi Domini Matth. 6. 25. *Nonnè anima plùs est, quàm esca, & corpus plusquam vestimentum?* Peruersè ergo comparatur pecunia vitæ; quæ comparatio, si recta esset, liceret pro quolibet nummulo occidere furem, quia quolibet conseruatur vita.

Secundò. Magis pertinent ad conseruandam vitam membra, & facultates corporis, quàm bona externa; sed non licet occidere pro simplici mutilatione, vel læsione corporis; lex enim Diuina ita habet Exodi 21. 24: *Reddet oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, adustionem pro adustione, vulnus pro vulnere, liuorem pro liuore.* Quod repetitur Leuit. 24. 20. & Deuteronomii 19. 21. Lex etiam Talionis in 12. tabulis, siue legibus sic statuit: *Si membrum tulit meum, e pacto talio est.* Quæ lex etiam vocatur Contrapassi, quia, scilicet, quale quis fecerit, tale passurus esset; & Rhadamanti (qui Inferorum Iudex a Poetis statuitur, & a Tullio lib. 1. Tusculan. quæst.) eò quòd primus eam legem tulisse referatur; de cuius æquitate disputatur a Philosopho 5. Ethic. c. 5., & a D. Thom. 22. qu. 61. ar. vlt., & etiam a Gellio lib. 20., & Emmanuele Thesauro lib. 26. Philos. Moralis a cap. 8.; videtur enim fundata in lege naturæ: *Quod tibi non vis, alteri ne feceris*; &: *Diliges proximum tuum sicut te ipsum.* Ergo nimis iniustè pro vno aureo ablato, vel auferendo eripitur alteri vita.

Cùm autem dicitur, quòd per bona externa, maximè per pecuniam conseruatur vita.

Respondetur; Non ita per ipsa eam conseruari, quasi sint vita, vel pars vitæ: neque enim Philosophi, qui sua bona dimiserunt pro sapientia comparanda, seipsos occiderunt, aut mutilarunt; nec SS. PP., qui idem fecerunt, preuaricati sunt præceptum: *Non occides*, immo obedierunt voci Christi dicentis: *Si vis perfectus esse, vade, &*

 ven-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

vende omnia, quæ habes, & da pauperibus. Et rursus: *Qui non renuntiauerit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus*. Per quæ verba certè Christus non præcepit, aut consuluit, vt nos vita priuemus. Conseruatur ergo vita per ea, quatenus per ea comparantur necessaria vitæ, quæ modico eget, vt conseruetur, & idipsum cōparari potest variis laboribus, seu artibus, & exercitiis, vel eleemosinis. Numquam ergo iustè proximus occiditur pro vno aureo, immo id de magna auaritia, & inhumanitate procedit.

In cap. *Si perfodiens*, de Homicidio volunt. inhibetur, occidi furem diurnum, & in cap. *Interfecisti*, eodem titulo prescribitur pæna interficientis furem, qui poterat absq; occisione comprehendi. Ex quo patet, malè contra sacrorum Canonum authoritatem inductam doctrinam Propositionis.

✠

DIS-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

DISPVTATIO XXIX.

Contra Proposit. XXXII.

Non solùm licitum est defendere defensione occisiua, quæ actu possidemus, sed etiam, ad quæ ius inchoatum habemus, & quę nos possessuros speramus.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 HÆC Propositio est absurdior antecedente, vt potè addens ad illam: ętenim ius ad rem minùs valet, quàm ipsa res, maximè cùm intercedunt pericula, difficultates, impedimenta, & labores, vt a iure perueniatur ad rem, seu ad possessionem rei Sic minùs ęstimatur terra sata, quàm frugibus iam plena; quia fructus seminis impediri potest multis causis, tum naturalibus, tum etiam voluntariis; multusque labor, & impendium superest, vt a semine perueniatur ad fructum; ergo, si neque pro bonis, quę actu possidemus, licet occidere, quantò minùs pro solo iure ad ea, eoque non pleno, aut integro, sed inchoato? Si enim plùs æstimatur plenum, siue perfectum, siue integrum, quàm inchoatum, quantò magis plus æstimari debet res ipsa, seu possessio rei, quàm ius, idque tantùm inchoatum ad ipsam? Similiter: plus est possidere rem, quàm eam possidendam sperare, aliter ęquè esset beatus viator sperans beatitudinem, quàm comprehensor eam possidens; ergo, &c.

Sed, cùm dicitur: *Licitum est defendere defensione occisiua*, aduertendum est, defensionem licitam non esse per se occisiuam, sed per accidens tantùm, vt, cùm contra armis nos inuadentem pariter nos ar-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

armis defendimus, & contingit, vt inuasor præter nostram intentionem, quæ solam defensionem respiciebat, occidatur; at qui nititur impedire possessionem rerum, ad quæ nos ius inchoatum habemus, & quæ possessuros speramus, non inuadit nos armis, aut nostram vitam; ergo non potest in hoc casu contingere per accidens ex nostra defensione occisio taliter impedientis; cùm neque necesse sit, nos armis contra taliter impedientem defendere; ergo, si ille occiditur, omnino per se occiditur, idest, ex ardore vindictæ, & quia magis amantur bona externa, immo spes, & ius ad ea, quàm vita proximi; quod peruersissimum est, & contra charitatem, & iustitiam.

Ex illa insuper Propositione latissima via sternitur ad homicidia innocenter, & legitimè, si Diis placet, perpetranda: etenim non solùm directè, & primariò impedientes, sed etiam indirectè, & cooperatores, & consultores, notarios etiam, si causa in foro agatur, ipsumque iudicem occidere ea ratione licebit: immo, & Principem, si in distribuendis honoribus, ac officiis prætermittat dignũ, qui proinde ad ea ius habeat. Collegia etiam integra extinguere, si in conferendo aliquo gradu prætereant dignum. Sed absit, vt vllo gradu, vel honore dignus sit, qui tali intellectus iudicio, animique proposito ducitur. Ipsæ leges non iudicant morte dignum taliter impedientem, quomodò ergo priuata persona legitimè poterit eum occidere?

Atque hæc, quæ dicta sunt, militant etiam.

Con-

Contra Proposit. XXXIII.

Licitum est tam hæredi, quàm Legatario contra iniustè impedientem, ne, vel hæreditas adeatur, vel legata soluantur, se taliter defendere, sicut & ius habenti in Cathedram, vel Præbendam contra eorum possessionem iniustè impedientem.

CONTRA quam non opus est, vt aliud dicatur.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

DISPVTATIO XXX.

Contra Propositionem XXXIV.

Licet procurare abortum ante animationem fętus, ne puella deprehensa grauida occidatur, aut infametur.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 ET contra caput *Si aliquis* de Homicidio voluntar. &c., vbi dicitur, tenendum tamquam homicidam, qni mulieri aliquid fecerit, vel ad potandum dederit, vt non possit generare, aut concipere, vel nasci soboles. Est etiam contra Bullam Sixti V. de Abortu §.5. et Gregor.XIII.excommunicantis procurantem abortum ante animationem fętus, etiam effectu non sequuto. Hoc ipsum etiam homicidii damnat Tertullianus in Apolog. cap.9 sic loquens: *Homicidij festinatio est prohibere nasci, nec refert, natam quis eripiat animam, an nascentem disturbet: homo est, & qui futurus est, & fructus omnis in semine est.* Vbi quamuis vtatur terminis, *nasci, nascentem, natam*, tamen intelligendi sunt de natiuitate in vtero, quæ est ipsa conceptio (sic in Officio Conceptionis Beatissimæ Virginis Mariæ Antiphona 3. in Laudibus dicitur: *Regali ex progenie Maria exorta refulget*, nec mutata est vox *Exorta*, in *Concepta*, vt nonnullis placebat, quia concipi est oriri, seu nasci in vtero, vt ait Gauantus de festis Sanctorum sect.7. cap.2.) idque patet ex iis, quæ subdit: *Homo est, & qui futurus est, & fructus omnis in semine est*. Nam massa illa carnis in vtero, licèt nondum animata, futurus est homo, & in ea est seminaliter homo sicut fructus; ergo procurationem abortus etiam ante animationem fętus homicidii damnat Tertùllianus.

Similiter Augustinus serm.244. de Tempore: *Mulier quæcumq;*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

fecerit hoc, per quod iam non possit concipere, quantoscumque parere poterat, tantorum homicidiorum ream se esse cognoscat. Quia, scilicet, vt Tertullianus dixit, hominem prohibet nasci, & animam disturbat nascentem. Damnat etiam Octauius apud Minutium obiiciens hoc crimen mulieribus Ethnicis: *Sunt quæ in ipsis visceribus, medicaminibus epotis, originem futuri hominis extinguant, & parricidium faciant, antequam pariant* Ita etiam Athenagoras ferè in fine legationis pro Christianis ex communi Christianorum sensu loquens: *Mulieres medicamentis abortiuis vtentes, homines occidere dicimus.* Idem probatur ex Scriptura Genesis 38., vbi dicitur de Onan filio Iudæ, quòd: *Sciens non nasci sibi filios* (idest, non computari in sua successione) *introiens ad vxorem fratris sui, semen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine nascerentur. Et idcircò percussit eum Dominus, eò quòd rem detestabilem faceret.* Quamuis autem Onan ea etiam ratione peccaret, quia non licet coniugi effundere semen extra vas; non enim tunc effusio illa pertinet ad copulam tamquam terminus eius, sed est veluti mollities, hæc autem non permittitur coniugibus, sed tantùm copula: tamen a Scriptura non fit mentio huius deordinationis, seu prauitatis in illo actu, sed tantùm de impedimento, ne proles ex copula nasceretur. Maioris autem criminis est impedire vitam fętus iam concepti, quàm impedire conceptionem eius, quia propinquior est vitæ fętus iam conceptus, quàm purum semen nondum in matrice receptum; ergo, si grauissimè, & detestabiliter peccabat ille Onan semen fundens in terra, detestabiliùs peccat, quicumque abortum procurat fętus etiam nondum animati.

2. Probatur quoque ratione insinuata a Tertulliano vbi supra. Quia non solùm decerpere fructus alienos, sed etiam impedire, ne semina fructificent, aut ne serantur, peccatum est; immo obnoxiũ debito restitutionis propter damnũ illatũ, vel in re, vel in spe seminis; ergo non solùm occidere hominem iam natũ, aut conceptũ, sed etiã impedire hominis conceptionem peccatũ est. Et sicut impedire tritici, vel aliorum seminum fructus, vel ipsam seminationem ad idem genus peccati pertinet, ad quod ablatio fructuum iam natorum, idest, ad furtum; ita ad genus homicidii pertinet impedimentum prolis concipiendæ, vel conceptæ, ne animetur, sicut occisio prolis iam animatæ, vel natæ. Ex quo patet, quàm verè dixerit Augustinus vbi supra, mulierem impedientem se ipsam, ne concipere possit, tot homicidiorum esse ream, quot homines parere poterat; nam auferens arborem fructiferam alienam, tantum damnum in-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

fert eius domino, & tantum compenſare tenetur, quantum bonum, ſeu lucrum poterat illi prouenire ex fructibus, quos illa proceſſu temporis parere poterat; ita procurans ſterilitatem mulieri tot hominibus impedit vitam, & veluti eos interficit antequam viuant, quot ex ſua fęcunditate mulier parere poterat. Hinc praxis Neapolitanorum Tribunalium morte punit procurantes abortum fętus, etiam ſi non conſtet, fętum fuiſſe animatum.

Fortè ad Argumentum negabitur Conſequentia: eò quia impediens fructus ſeminis tritici, vel alterius, vel ipſam ſeminationē, infert damnum domino ſeminis; at puella procurans in ſe abortum ante fetus animationem, non infert damnum ſibi; ſupponitur enim, id facere in bonum ſui, ne deprehenſa grauida infametur, aut occidatur; neque genitori fętus, qui ſupponitur id permittere, vel etiam deſiderare: ſed neque fętui rationalem animam non habenti, immo nullam habenti animam: ſicut enim non dicitur inferri damnum ſemini tritici, dum impeditur, ne fructificet, aut ſeratur, ſed tantùm domino eius, ita non debet dici, inferri damnum maſſæ illi carneæ conceptæ, dum impeditur, ne formetur in vitam; ergo non eſt æqua ratio de vno, ac de altero.

Reſpondetur, inferri damnum naturæ, cuius multiplicatio impeditur, & iniuriam Deo eius Authori, qui ſtatuit, naturam per generationem propagari. Inferri etiam re vera damnum ipſi fętui, dum corrumpitur, & diſſoluitur; id enim proculdubio malum illi eſt, ſicuti bonum eſt peruenire ad vitam. Quare falsò dicitur, non inferri damnum ſemini tritici, dum obruitur, vel læditur, ne fructificet; poteſt quidem dominus eius de eo facere quidquid vult, quia dominus eſt; ſed non poteſt homo ſic facere de ſemine humano, maximè in vulua recepto; non enim eſt dominus vitæ alterius, & ſic nec ſeminis formandi in vitam.

Nec finis ſeruandi, vel honoris, vel vitæ puellæ poteſt talem abortum iuſtificare, cùm ſit iure naturæ, ideſt, ex ſe malus; non ſunt autem facienda mala, vt inde eueniant bona; neque vnum peccatum cooperiendum eſt alio; timorq; vitæ amittendæ, ſeu incurrendæ infamiæ motiuum debent eſſe cauendi peccati, non alterius committendi: aliter liceret occidere accuſatores, teſtes, notarios, & iudices, quia eorum opera eripitur honor, & vita reo meritò damnato, vel damnando.

3. Poteſt hic quæri. An eiuſdem grauitatis ſit procuratio abortus nondum animato fætu, ac iam animato; minùs enim videtur eſſe inchoatio rei, quàm integra res, minùs ſemen, quàm fructus,

minùs

minùs ius ad rem, quàm possessio, & minùs spes de re, quàm rei consequutio, quod nos etiam supra Propositione 32. diximus.

Respondetur, vtramque procurationem esse mortalem, & pertinere ad peccatum homicidii, vt constat ex Augustino, Tertulliano, & rationibus adductis: sicut ad furtum pertinent, siue ablatio fructuum, qui iam exorti sunt, siue dissipatio seminis, aut impedimentum, ne fructificet. Posse autem concedi, minoris quadamtenus grauitatis esse procurationem abortus fętu non animato, quàm animato propter rationes allatas; & quia etiam concepto fętu subest incertitudini periculorum animatio eius; res autem incerta minùs valet, quàm certa. In simili D. Thom. 22. qu. 62. ar. 2. ad 4. dicit, quòd iniustè impediens, ne detur præbenda alicui digno, si id faciat postquam firmatum est, dandam illi prębendam, tenetur ad restitutionem æqualis, quia perinde est, ac si habitam auferret; si id verò faciat antequam firmatum sit, tenetur ad aliquam recompensationem secundùm arbitrium sapientis, non tamen ad æqualem, quia ille nondum fuerat præbendam adeptus, & poterat adeptio multipliciter impediri.

Fortè dicetur. Licet in infirmitate periculosa prægnantis adhibere medicamina ad salutem illius, etiam cum periculo fętus, etiam animati; ergo licebit prouidere periculo occisionis, vel infamiæ eiusdem per procurationem abortus fętus nondum animati. Sicut enim excusatur peccatum in primo casu, quia non intenditur mors fętus, sed salus prægnantis, ita dicetur in secundo, non intendi per se abortum, sed honorem, vitamque prægnantis.

Respondetur primò, per Argumentum probari, licitum abortum fętus etiam animati, vt consideranti patet; quod nullo modo est dicendum. Secundò: quòd noster Pontius lib. 10. cap. 3. num. 2. negat Antecedens Argumenti; quod tamen videtur durum. Neque enim prægnans debet amare magis suum fętum, quàm seipsam; ergo non debet omittere curam suæ vitæ, ne perdatur vita fętus. Et, si inuaso licet se defendere, etiam cum periculo vitæ inuadentis, vt pluribus supra Propositione 30. probatum est, videtur etiam licitum pręgnanti suam vitam defendere medicaminibus, quamuis inde periculum immineat vitæ fetus. Igitur admisso Antecedente, neganda est Consequentia; vnusquisq;.n.habet ius, naturalibus medicaminibus tuendi suam vitam ex naturali infirmitate periclitantem, etiam si inde sequatur damnum, vel etiam mors alterius: at nullus habet ius tuendi suam vitam, vel honorem ex propria cul-

pa periclitantem cum procuratione mortis alterius, sed tantùm cum periculo mortis inuasoris, qualis censeri potest fætus respectu mulieris pregnantis.

Sicut posset igitur talis mulier aduersùs consanguineos, affines, vel quoslibet alios pro macula admissa eam occidere tentantes defendere se, etiam cum periculo mortis eorum, ita potest se defendere aduersùs fætum, quamuis non sit eius iniustus inuasor, sed conceptus, nulla fætus iniquitate, sed propria libidine exortus.

4. Ad illam veluti paritatem, quæ adducitur, respondetur, posse qnidem in primo casu abortum esse tantummodò permissum, & nullo modo volitum, idest, nec tamquam finem, nec tamquam medium, quia finis ést conseruatio proprię vitæ, medium autem medicamina ad eum finem tendentia, quamuis ex eis sequi possit abortus. At in secundo casu nō posse: eligitur enim tūc abortus tamquam medium ad tuendam vitam, vel honorem puellæ; quamuis autem liceat ex bono fine permittere mortem alterius, numquam tamen licet velle, aut procurare eā, sicut nec quodcūq; malum, quia hoc est contra charitatem; ergo quamuis liceat in infirmitate sumere medicamina periculosa vitæ fętus, non tamen licet procurare abortum fętus, etiam inanimati pro tuenda vita, vel honore prægnantis, quia hoc esset velle mortem fætus, illud autem est tantùm permittere eam.

Fortè obijcietur Caput *Sicuti* de Homicidio volunt, &c., vbi dicitur, non repellendum ab altari Monachum, qui trahens perzonam mulierem, dedit causam abortui, si fętus nondum erat viuificatus; ergo talis non est homicida, siquidem homicida repellitur ab altari. Vnde Summarium illius capitis sic habet: *Qui dat causam abortioni, homicida est, si conceptum erat uiuificatum anima rationali, aliàs secùs*. Hinc etiam Exodi 21., & refertur cap. *Moyses* 21. qu.2. (quod caput refertur tamquam desumptum ex Augustino in qu. Veteris, & noui testamenti, cùm tamem liber ille non fit Augustini) *Si quis percutiens mulierem causa est abortionis fætus formati, morte punitur, si fætus non formati, multatur pecunia.*

Respondetur, in illo capite non dici, illum non esse homicidam, sed posse ministrare in altari; quòd, si, vt modum loquendi Summarij sequamur, concedere velimus, illum non esse appellandum homicidam, dicendum est, id verificari quantùm ad pænam irregularitatis non subeundam; & quantùm ad strictam, & rigorosam rationem homicidii; nam aliàs procurantes venena sterilitatis

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

rilitatis dicuntur homicidæ cap. *Si aliquis* de Homicidio, vt habet Glosa ibi, & in cap. *Consuluisti* 2. qu. 1., cùm tamen nedum non animatio, sed nulla tunc sit conceptio fętus; ergo non ea ratione ille non dicitur homicida, quia fętus nondum erat animatus, sed quia non incurrit irregularitatem, sicut communiter dictus homicida. Et sicut Glosa in illo cap. *Si aliquis* dicit, procurantem illa venena appellandum homicidam quantùm ad pęnam legalem, & spiritualem, non tamen quantùm ad irregularitatem, quam non contrahit, ita nos dicimus illum, de quo supra, eo sensu non appellari homicidam, quia non repellitur ab Altari. In lege Exodi mitiori pęna punitur causans abortum fętus nondum animati, quia facto externo non peruenit ad plenam, perfectamque homicidii rationem, cùm non occiderit animam viuentem.

DISPVTATIO XXXI.

Contra Propositionem XXXV.

Videtur probabile, omnem fætum, quamdiù in vtero est, carere anima rationali, & tunc primùm incipere eamdem habere, cùm paritur, ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 CVM prædicta Propositio, vt probabile tantùm asserat, fętum in vtero carere anima rationali, eaque damnetur in terminis, sequitur, quòd non tantùm, non vt vera, sed neque vt probabilis defendi possit.

Quòd igitur illa adeo falsa sit, vt neque probabilitatem habeat, probatur primò ratione naturali. Nam ordo naturæ est, vt positis in materia sufficientibus dispositionibus, forma inducatur in eam. Id patet experientia, & etiam ratione: nam sicut forma non potest induci ante dispositiones, quia sine illis non potest esse, ita non sequi ad dispositiones: quid enim tunc impedit, ne forma inducatur, cùm precipuè ipsę dispositiones, vt nonnullis placet, causent formam etiam efficienter, et tunc sint in actu completo virtutis, nec maiorem eius gradum sint suscepturę? Immo, cùm ex dispositionibus sufficientibus ad vnam formā corrumpatur forma contraria, nisi in eodem instanti inducatur forma noua, remane-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

manebit materia absque vlla forma substantiali: vel, si forma contraria non corrumpitur, remanebit illa cum dispositionibus sibi repugnantibus. Sed fętus humanus adhuc in vtero habet dispositiones sufficientes, & membrorum, & organorum, & facultatum, & qualitatum ad recipiendam animam rationalem; quis enim dicat, hæc generari, dum paritur? Certè obstreticantibus apparet, illas haberi ab infante, dum ex vtero extrahitur, non tunc recipi; ergo adhuc in vtero habet animam rationalem. Cùmque nullum appareat fundamentum asserendi oppositum, nisi cupido liberandi ab homicidio procurantes abortum, iure meritò non solùm, vt falsa, sed etiam, vt omnino improbabilis damnatur illa sententia.

Sed quia Sedes Apostolica non iudicat de merè naturalibus, sed de iis tantùm, quæ aliquo modo pertinent ad Fidem, rationibus ex Fidei doctrina desumptis ostendenda est improbabilitas Propositionis.

2. Primò igitur ostenditur ex Ieremiæ 1., vbi dicitur: *Priusquam te formarem in vtero noui te, & antequam exires de vulua sanctificaui te, & Prophetam in gentibus dedi te*. Sed non potest sanctificari non habens animam rationalem; ergo Ieremias in matris vulua habebat animam rationalem.

Fortè dicetur: ly *Sanctificaui te* intelligendum esse quantùm ad prædestinationem Diuinam suo tempore complendam, non quantùm ad effectum præsentem: sicut & illud: *Prophetam in gentibus dedi te*; non enim Ieremias in matris vtero prophetauit; frequentissimum est enim in Scripturis, vt quæ Deus facienda destinauit, fecisse dicatur, ad ostendendum, scilicet, infallibilitatem euentus ex immutabili, ac efficacissimo eius proposito, vt ait Augustinus de Ciuitate lib. 17. capit. 18.; ex eo enim fit, vt tam certò futurus sit effectus a Deo volitus, & tam impossibile, eum non fore, quàm certa est præteritio rei, quæ præteriit, & impossibile, eam non preteriisse. Hinc etiam dicitur, Deum fecisse, quę futura sunt.

Sed huic expositioni obstat communis sensus Patrum, & Ecclesiæ, & cap. *Nisi cùm pridem* de Renunciatione, vbi illa verba intelliguntur nō de pura prædestinatione, sed de effectu sanctificationis Ieremiæ antequam egrederetur de ventre; idem habetur ex Hieronymo in Prologo ad Ieremiam.

Probatur secundò ex Lucæ primo, vbi ab Angelo de Ioanne

ne filio Zachariæ dicitur ad patrem: *Spiritu Sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ*, ac de eodem narratur, quòd exultauerit in vtero matris; vbi communiter Patres, & Interpretes dicunt, acceleratum tunc ei fuisse vsum rationis; & ita repletum Spiritu Sancto, vt eodem Spiritu repleuerit matrem, ait Ambrosius lib.2. in Lucam cap.1. De Christo etiam Saluatore nostro Fide certum est, quòd repletus fuerit gratia, & gloria in vtero Beatissimę Virginis, cùm primò conceptus est.

Nec dicendum, fuisse speciale in Christo, & Ioanne, vt eorum corporibus infunderetur anima rationalis adhuc existentibus in vtero; nam gratis, & sine fundamento authoritatis, & rationis diceretur hæc naturalis ordinis in illis mutatio; cur enim non potius mutatus est, vt ante nouem mensium tempus ederentur? Si ergo in iis seruatus est ordo naturalis temporis in natiuitate, etiam in infusione animæ.

3. Potest id quoque probari ex 2. Machab. cap.7., vbi Machabeorum Martyrum mater significare videtur, filiis suis adhuc in vtero existentibus infusam a Deo animam rationalem. Sic enim loquitur: *Neque enim Ego Spiritum, & animam donaui vobis, & vitam, & singulorum membra non Ego ipsa compegi; sed enim mundi Creator, qui formauit hominis natiuitatem, quique omnium inuenit originem, & Spiritum vobis iterum cum misericordia reddet, & vitam*. Spiritus enim, & vita, quam a Domino filiis suis reddendam dicit, certè est anima rationalis; ergo de hac eadem anima dicit, non fuisse a se datam filiis, sed a Deo; sed dicit datam in vtero; ergo anima rationalis habetur in vtero. Minor probatur; tum, quia dicit: *Nescio qualiter in vtero meo apparuistis*; tum, quia eodem modo dicit, non a se datum filiis spiritum, sicut nec compacta membra; sed membra non poterat ipsa compegere, nec compacta sunt, nisi in vtero; ergo sicut a Deo compacta filiorum suorum membra in vtero, ita, & in vtero infusam illis animam docet. Idem potest colligi ex Iob 31. 15., vbi dicit: *Numquid non in vtero fecit me, qui & illum* (idest, seruum meum) *operatus est, & formauit me in vulua vnus*? Item ex Genesis 25., vbi dicitur, quòd collidebantur paruuli in vtero Rebeccę, & quòd Iacob egrediens plãtam fratris tenebat manu. Ergo adhuc in vtero anima præditi erant rationali.

Probatur tertiò ex illo Psalmi 50.: *In iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea*. Egressus autem ex vtero

non

non dicitur conceptio; quamuis enim conceptio in vtero dicatur natiuitas, numquam tamen egressus ex vtero dicitur conceptio: hæc enim significat receptionem, aut captionem; & conceptus dicitur quasi captus intra vterum, vel mentis, vel corporis, & generaliter nihil potest intelligi captum, siue apprehensum nisi intra aliquid, vel ab aliquo contineatur, puta, manu, vel carcere; ergo cōceptio significat existentiā fœtus in vtero; vnde, & conceptus mentalis dicitur notitia existens in mente, quæ quodammodo paritur, dum extra mentem per verba in aliorum cognitionem deducitur, vt patet per Augustinum de Trinitate. Ergo dum Dauid dicit, se in iniquitatibus conceptū a matre, proculdubio significat, se habuisse in vtero animam rationalem, nam sine ea non potest adesse iniquitas. Et certè inauditum est in Ecclesia Christi, hominem trahere peccatum originale, cùm paritur, non cùm concipitur: immo contrarium dictis Scripturæ Patrum, & Theologorum.

4. Hinc plurium Thelogorum est sententia, posse baptizari in vtero infantem, si possit in ipsum aqua immitti; cùm, scilicet, adest periculum, ne moriatur ante egressum ex vtero. Et quamuis in cap. *Qui in maternis* de Consecratione dist. 4. dicatur: *Qui in maternis vteris sunt, ideo cum matre baptizari non possunt, quia qui natus adhuc secundùm Adam non est, renasci secundùm Christum non potest; neque enim dici regeneratio in eo poterit, quem generatio non præcessit.* Tamen per hoc non negatur, adesse peccatum originale in infantibus nondum exortis, atque adeo animam rationalem, de quo est præsens Disputatio; sed ex alio, eoque longè diuerso capite infertur, non esse tales infantes baptizandos. Reuera autem in eo Capite non dicitur absolutè, non posse baptizari infantem in vtero matris, si possit ad ipsum aqua peruenire, sed non posse baptizari simul cum matre, eodem, scilicet, baptismo, quo mater, itaut baptizata matre, baptizatus intelligatur & filius. Nam infans, & si adhuc existens in vtero matris, si peruenit ad vitam, dicitur genitus; patres enim dicuntur generare filios ex suabus coniugibus; vnde Matth. cap. 1. 2. *Abraham genuit Isaac, Isaac autem genuit* Iacob, *&c.* nec eos generant nisi in vtero vxorum; ergo non rectè diceretur, infantem existentem in vtero matris non esse genitum, vel natum secundùm Adam. Igitur id intelligendum est de infantibus nondum vitam adeptis; hi enim reuera nondum geniti, siue nati sunt, cùm generatio, siue natiuitas sit origo viuentis a viuente. Atque hi baptizari cum matre non possunt, vt, scilicet, baptismus maternus, dum ipsi veluti partes sunt carnis maternæ, eis sufficiat; & multò minus dum

virtualiter tantùm continentur in matre; ſed debent baptizari peculiari baptiſmo, dum vitam in ſeipſis habent, quia, qui non eſt genitus, non poteſt regenerari, vt ait Auguſtinus Epiſt. 57. qu. 2. Ex quo patet, non rectè hoc Caput intellectum ab Ochograuia, dum ex eo infert, non eſſe licitum baptizare infantem in vtero matris; eo, ſcilicet modo, quo Nos diximus; ſed neque a Diana, dum, & ipſum Caput non recipit; & ad rationē in eo adductam reſpondet, quòd infans adhuc exiſtens in vtero, eſt ſufficienter natus, ex nihilo eductus, diſtinctus a matre, & contrhaxit peccatum originale. Hæc enim, licèt vera ſint, non tamen opponuntur dicto illius Capitis.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

DISPVTATIO XXXII.

Contra Proposit. XXXVI.

Permissum est furari non solùm in extrema necessitate, sed etiam in graui

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 HIC non ita distinguendæ sunt necessitas extrema, grauis, & communis, vt extrema dicatur, quæ est de necessariis ad substentationem naturæ, seu vitæ, grauis de necessariis ad substentationem personæ, seu status, communis, quam patiuntur communiter mendicantes, sicut aliàs distingui solent; sed extrema, & grauis debent intelligi per ordinem ad substentationem vitæ; non enim propter indigentiam ad substentationem personæ quis dicet, esse permissum accipere alienum; & aliàs respectu eiusdem boni, seu rei potest adesse necessitas extrema, & grauis, nec oportet hæc distingui ex ordine ad diuersas res. In hoc igitur sensu sumpta necessitate extrema, & graui.

De Propositione sic censet schola Louaniensis in censura ad Episcopum Gandauensem Propositione 8. apud Fagnanum de Opinione Probabili num. 336.

Furari nullo casu permissum est, quia intrinsecè malum: surripere autem alienum permissum quidem est in extrema necessitate, quando aliter haberi non potest, sed illud extendere indefinitè ad necessitatem grauem, est dare ansam pauperibus ad passim furandum.

Et rectè quidem, quantùm ad primam partem; nam furari non est præcisè surripere alienum; nec enim furati sunt Hæbræi asportates secum aurum, argentumque Ægyptiorum commodatum ab illis, non dono datum; aut furantur milites, cùm hostium

deuictorum diuidunt spolia, quod est de iure militari, vt patet ex cap. *Ius militare* dist. 1.; sed est surripere alienũ domino rationabiliter inuito, seu nullo iure ad ipsum accipiendum, & id est ex natura sua malum. Quare nec furatur, qui in extrema necessitate constitutus accipit alienum, nec furaretur, qui idem facere in graui, si hoc ei liceret, licèt vterque acciperet alienum.

2. Quantùm verò ad secundam partem, non exactè: si enim pauperes acciperent alienum in graui tantùm necessitate, id non haberetur pro malo, seu inconuenienti ab Assertoribus illius Propositionis, qui id licere in ea necessitate expresse docent. Si verò transilirent ad accipiendum etiam in leui, hoc certè malum esset; sed descenderet ex malitia pauperum, non ex doctrina illius Propositionis: aliter neque in necessitate extrema liceret accipere alienum, quia hæc licentia posset esse ansa ad accipiendum etiam in graui. Ad summũ sequeretur, doctrinam illius Propositionis esse periculosam, non verò falsam. Sed multa legibus permittuntur, ex quibus mala oriri possunt Et generaliter ex licitis solet fieri transitus ad illicita, nec tamen nihil dicendum est licitum. Illud insuper malum vitari posset ex rectitudine conscientiæ pauperum, & ex pęna in furto deprehensorum, sicut innumera mala ea ratione euitantur, quæ libertate legibus permissa oriri possunt. Tamdem ex illa ratione sequitur fortè, doctrinam Propositionis non esse publicandam, aut passim exponendam; sed non sequitur, quòd, si pauper semel in necessitate non extrema, sed graui acceperit alienum, hocque suum factum sit occultum, adstrictus teneatur reatu peccati, (quod tamen fatendum est) nam ex hoc vnico, ac occulto facto non sequitur illud inconueniens. Tamdem: opera, quæ non sunt mala ex obiecto, sed tantùm periculosa ex euentu, cùm prouidetur, ne succedat ille euentus, non sunt illicita, vt patet in iactu lapidis, & cęsura lignorum, quę periculum afferunt lęsionis pertranseuntis, & tamen, si adhibeatur cautio, non sunt illicita. Igitur non ex periculo consequente, sed ratione propria probandum est, non licere pauperi accipere alienum in necessitate graui, sed tantùm in extrema.

Id autem inde probari potest. Quia in necessitate extrema cessat diuisio rerum, siue meum, & tuum, quę non naturæ, sed gentium iure inducta est, vt patet ex cap. *Ius gentium* dist. 1. Ius enim naturæ est communis omnium possessio, & omnium vna libertas, vt dicitur cap. *Ius naturale* eadem dist.; Deus enim creauit omnia propter hominem generaliter, non propter aliquos tantùm; ergo nullo iure induci poterat, vt homo deberet potiùs mori, quàm iis vti, quę Deus pro-

propter ipsum creauit, & hoc, eò quia ab alio præoccupata sunt, qui non ita indiget. Quis enim non videat hoc directè esse contra ordinem institutum à Deo, finemque ab eo intentum, vt, scilicet, vita hominis conseruetur? Bona etiam externa minoris habenda sũt, quàm hominis vita; nec propter ea retinenda vita perdenda hominis, sed propter vitam hominis ea omnia profundenda; etenim peruersum est pluris facere medium, quàm finem; bona autem externa omnia ex Diuina institutione media sunt pro homine conseruando. Igitur pauper in extrema necessitate alienũ accipiens, nec contra charitatem peccat, nec contra iustitiam; non contra charitatem, quia non tenetur magis diligere bona externa proximi, quàm propriam vitam, immo ex opposito in hoc maximè reus esset contra charitatem proximus, qui, ne perderet externa bona, deperdi sineret vitam alterius. Non contra iustitiam; quia tunc cessat diuisio rerum, ex qua fit, vt iniustum sit accipere alienum, seu, quia tunc nihil est alienum; & iustum est, pro conseruanda vita hominis externa bona consumi, quę incomparabiliter vita minora sunt.

3. At in necessitate tantummodò graui non cessat diuisio rerũ; non enim tunc periculo subest hominis vita, aut status, ne pereat, sed tantùm imminet maior labor, & difficultas ad eam substentandam; qui labor, & difficultas non tanti habenda sunt, vt propterea cessare debeat diuisio rerum, qua maximè pax, & tranquillitas in hominibus seruatur: rarissimus enim quisque est, qui non sine dolore, & labore suam vitam, statumque transigat; & si non pro emẽdicandis eleemosynis, attamen pro subeundis oneribus, ministeriis, aut operibus artis suę: quare diuerso laboris genere omnes in hac vita laboramus, quia omnibus in Adam dictum est: *In sudore vultus sui vesceri pane*. Igitur, quamuis vnusquisque teneatur ex charitate subuenire proximo grauiter indigenti, non tamen sic indigens potest surripere bona alterius, quia surripere alienum ex natura sua malum est; ex illa autem necessitate non tollitur meum, & tuũ, proprium, & alienum; peccaret igitur contra iustitiam ille surripiens.

D I-

DISPUTATIO XXXIII.

Contra Propositionem XXXVII.

Famuli, & famulæ domesticæ possunt occultè heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam maiorem iudicant salario, quod recipiunt.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 DE ea ita censet Schola Louaniensis in Cens. supra cit. Propositione 9.: *Hæc assertio falsa est; & naturam hominis de se pronam ad malum præcipitans in furta, ac domesticam pacem perturbans, eò vel potissimùm, quòd ista compensatio ipsorum famulorum, & famularum iudicio permittitur.*

Primum dictum de præcipitatione hominis in furta, ostendit potiùs periculosam, quàm peccaminosam esse occultam illam surreptionem, vel esse malam ratione effectus consequentis, non ex natura sua, siue ex obiecto: sæpe enim homines propter prauitatem naturæ ex licitis prolabuntur ad illicita, nec tamen omnia censenda sunt illicita. Si igitur famuli progrederentur ad surripiendum plusquam existimant iustum, siue sufficiens ad recompensandam operam suam, id descenderet ex propria auaritia; sicuti, si pauper, cui permissum est accipere alienum in extrema necessitate, procederet ad accipiendum etiam in graui; sed non ob-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

obstante hoc periculo, adhuc dicitur legitima acceptio rei alienæ in extrema necessitate; ergo etiam in casu Propositionis.

Eadem ratio militat contra 2. dictum de perturbatione domesticæ pacis; ex eo enim non plus sequitur, nisi, quòd illa sumptio esset mala ratione effectus consequentis, seu, quòd esset periculosa; at illi effectus in aliquo casu propter magnam occultationem, vel cautelam, vel circumstantias fortè possent prudenter non timeri, & tunc sequeretur, quòd in illo casu licitum esset surripere. Ipsi, qui docent, illam surreptionem esse licitam, dicunt, quòd sic surripiens, vt liber sit a peccato, teneatur dare operam, ne sequatur scandalum, vel, vt sedetur, si exortum fuerit; vt in simili ait D. Thomas de eo, qui furtim accipit rem suam apud alium depositam 22.qu.66. art.5. ad 3., Toletus lib.5. cap,25:, & alij; sic etiam tenetur præstare, ne dominus denuo soluat, immo, vt sciat, se immunem esse ab onere soluendi, vt insinuat D. Thomas ibidem.

Vltimum verò dictum, quòd illa permutatio non debet permitti iudicio ipsorum famulorum, validum est: nemo enim potest sibi vsurpare suæ rei iudicium, iuris ordine prætermisso, vt ait D, Thom. ibidem, seu dicere, sibi ius in re sua.

Hoc autem Confirmatur. Quia famuli, dum ad inseruiendum ducuntur, pactum ineunt cum domino de mercede sibi retribuenda. Si ergo eam accipiunt, nec conqueri possunt, multò minùs aliud surripere, etiamsi postea iudicent seruitutem suam maiore mercede dignam; tunc enim iudicium protulerunt de iusta recompensatione suæ seruitutis: &, *Quod semel placuit, ampliùs displicere non potest*, ex Regula 21. iuris in 6., etiam si merces conuenta reuera non sit sufficiens, dummodò liberè tale pactum inierint. Si autem, nulla conuentione facta, seruitio se dederunt, tunc talis seruitus mensurari debet iuxta summam, quę ordinariè solet ab aliis pro tali famulatu exigi.

2. Sed hinc exoritur Quæstio. Si dominus non retribuat famulo pactam mercedem, sed minorem, vel nullam, aut cogat famulũ ad alia onera, ad quæ non est conductus, nullamque pro iis mercedem retribuat; an tunc possit famulus occultè surripere ad recompensandam operam suam.

In hac quæstione illud existimo verum, famulum in tali casu surripientem non teneri ad restitutionem: si enim dominus tenetur dare, certè non tenetur famulus restituere, quod sibi dandum

dum erat; sed, an peccet sic surripiendo, in eo est difficultas; quæ maximè vrget, cùm famulus ob potentiam, vel nequitiam domini, vel suam inopiam, vel etiam propter iudicis iniustitiam, vel propter defectum probationum non sperat, vel non potest ius suum obtinere, vel grauia timet damna; non enim videtur teneri ad patiendas hasce iacturas. Immo videtur, posse occultè surripere, quod sibi debetur, etiam ex charitate erga dominum, ne infametur, aut grauius damnum patiatur, coactus soluere non tantùm mercedem famulo, sed etiam iura debita curiæ.

Augustinus quidem videtur talem surreptionem culpæ damnare. Loquens enim lib. 22. contra Faustum cap. 27. de Moyse præcipiente, & de Hebræis retinentibus apud se vasa aurea, & argentea Ægyptiorum, qui mercedem Hebræis debebant pro operibus luti, & lateris, iustificat quidem eos a peccato, quia Deo iubente id fecerunt, subdit tamen: *Quòd si Moyses sua sponte iussisset, aut hoc Hebræi sua sponte fecissent, profectò peccarent; quamquam illi non quidem hoc faciendo, quod vel iusserat, vel permiserat Deus, sed tamen talia fortaße cupiendo, peccauerunt.* Vbi habes, non solùm in priuata surreptione rei alienæ, quamuis pro mercede debitæ, sed etiam in eius cupiditate adesse peccatum.

3. Nihilominus Caiet. 22. quæst. 66. art. 5. excusat a peccato talem surreptionem; Toletus etiam lib. 5. cap. 15., qui affert Innocentium III. in cap. *Olim* de Restitut. Spoliorũ, vbi dici refert, non malè dici, *posse quemquam sua authoritate accipere furtiuè, dummodo ex tali furto, nec malum, nec scandalum valeat generari; quia si inde oritur, vel contra vxorem, vel contra familiam, vel contra quemcumque alium, hic debet rem in pristinum statum restituere*. Verùm Ego tria Capita *Olim* Innocentii III. reperio in illo Titulo, in nullo quorum dicuntur, quæ referuntur a Toleto. Excusant etiam passim Recentiores Summistæ.

Et reuera videtur excusanda, dummodò fiat adhibitis illis cautelis, de quibus supra. Nam taliter surripiens non peccat contra iustitiam erga dominum; nam accipit, quod sibi debetur: vnde restituere non tenetur; nec contra charitatem, quia non tenetur pati iacturam mercedis sibi debitæ, vt dominus fiat ditior: hoc enim esset magis diligere dominum, quàm seipsum; nec contra iustitiam communem (quod ait D. Thom. 22 qu. 66. art. 5. ad 3. de eo, qui accipit furtim rem suam apud alium iniustè detentam, quia, scilicet, sibi vsurpat suæ rei iudicium iuris ordine

præ-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

prætermiſſo) Nam, ait Caiet. ibidem, in tali caſus articulo non agit contra iuris ordinem, cùm iuris ordo ad reddendum vnicuique ſuum, & pacem communem ordinetur, & taliter accipiens non dicat ſibi ius, ſed potiùs exequatur ius ſuum, non aliqua authoritate, ſed ſola occulta acceptione. Sed tamen hęc ratio nimis probat; nam ex ea ſequitur, quòd ſimpliciter, & abſolutè poſſint famuli a ſeipſis accipere ſtipendia ſibi debita; & vnuſquiſque poſſit ſibi dare, & a ſe obtinere, quod ſibi debetur, & quidquid ex iuſtitia debet fieri; & ſic ordo, & pax Politiæ euertitur, & munia Magiſtratuum tolluntur. Tamen ſententia videtur tenenda; non .n. coincidit cū Propoſit. damnata, quæ ſimpliciter licitam aſſerit acceptionem bonorum domini a famulis ex eorumdem iudicio, eò quòd merces data non ſit iuſta: hic .n. adeſt vlteriùs, quòd merces pacta non ſoluitur, nec aliter poteſt famulus ſine detrimento ſui, & domini habere, quod ſibi debetur; &, quòd reuera merces data non ſit iuſta.

4 Ad authoritatem Auguſtini dicendum eſt, ipſum loquutum eſſe de ſpoliatione Ægyptiorum abſolutè, & ſimpliciter, ideſt, non quatenus fiebat ad accipiendam mercedem Hebræis debitam, & ab Ægyptiis non datam, ſed ſimpliciter, prout erat ſurreptio rei alienæ. Id enim obiecerat Fauſtus, quòd, ſcilicet, Hebręi ſpoliaſſent Ægyptum; cui reſpondet, id iuſſu, vel permiſſione Dei licuiſſe, etiam ſi nulla merces Hebræis debita fuiſſet; quod tamen, ſi Moyſes, & Hebræi ſua ſponte feciſſent, peccaſſent; & fortaſſe Hebrei id cupierunt, atque adeo peccarunt. Quamuis autem memoret, Ægyptios fuiſſe debitores mercedis pro iniuſtis, & duris laboribus, ad quos coegerant Hebræos, tamen id non inducit ad explicandam iuſtitiam, qua Hebræi Dei iuſſu per ſe illa acceperint, & ſibi retinuerint, ſed ad reddendam cauſam, qua a Deo illi meruerunt ſuis bonis priuari; nam, & ibidem commemorat iniquam Ægyptiorum dominationem, & quòd illis bonis in iniuriam creatoris ritu ſacrilego vtebantur: conſtat autem, quòd ſuperbia, & iniquitas hominis, vel etiam Idolorum cultus non pręſtat, vt ab alio bona eius accipi poſſint. Igitur tantùm ibi memorat cauſas, quibus iuſto Dei opere meruerint Ægyptii ſpoliari propriis bonis. Quo ad Hebræos verò licitam eis dicit fuiſſe ſpoliationem Ægypti, quia iuſſu, vel permiſſione Dei facta eſt; quod iuſtum eſſet, etiam ſi nullius rei Hebræis Ægyptii debitores fuiſſent; proindeque meritò dicit, quòd peccaſſent Hebręi, ſi eam ſponte ſua, vel feciſſent, vel cupiiſſent; ſed ex hoc non

ſequitur, quòd in caſu noſtro peccatum ſit ſurripere occultè domino. Poteſt fortè etiam dici, non ſingulos Ægyptiorum, quos ſpoliarunt Hebræi, ſed Regem debitorem mercedis illis fuiſſe: hic enim ſua vi, & imperio ad labores eos ſubegerat. Quare non poterant Hebræi ab Ægyptiis exigere, quod a Rege ſibi debebatur, niſi iuſſu, vel permiſſione Diuina; ideoque rectè dicitur, quòd, ſi illud ſua ſponte feciſſent, vel cupiiſſent, peccaſſent. Deus autem ſpoliatione Ægyptiorum indirectè puniuit Regem, quia opes, & inopia ſubditorum redundant in Principem.

DISPVTATIO XXXIV.

Contra Propoſit. XXXVIII.

Non tenetur quis ſub pęna peccati mortalis reſtituere, quod ablatum eſt per pauca furta, quantumuis ſit magna ſumma totalis.

CAPVT I.

Oſtenditur falſitas Propoſitionis.

1 PAVCA poſſunt eſſe, vel eidem perſonæ ſurrepta, vel diuerſis; & ſumma collecta poteſt extare apud furem, vel eſſe conſumpta. Propoſitio damnata videtur liberare furem ab onere reſtituendi, ſiue furta facta ſint eidem perſonæ, ſiue diuerſis, dum abſolutè, & ſine diſtinctione loquitur. An autem liberet ab eo onere, etiam dum ſumma totalis extat apud furem, non explicat; & poteſt videri diuerſa ratio, cùm ſumma extat apud furem, & cùm conſũpta eſt. Nihilominus argumenta, quę ab aſſertoribus Propoſitionis afferuntur, probant, non adeſſe illud debitum, etiam cùm ſumma totalis permanet apud furem. Igitur falſam eſſe in hoc ſenſu Propoſitionem, & omnino adeſſe debitum ſub mortali reſtituendi magnam ſummam, etiam paruis furtis collectam, quando ea extat apud furem, facilè probatur. Si enim lethale eſt, notabilem ſummam alienam ſurripere, etiam eamdem retinere: quippe, quantùm ad malitiam, eiuſdem rationis ſunt ſurripere, & retinere, ſicut in naturalibus producere, & conſeruare; neque po-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

test assignari ratio, cur surripere magnam summam sit lethale, non verò retinere, cùm surreptio ita ordinetur ad retentionem, vt sine voluntate retinendi non videatur esse vera, sed ludicra. Nec quidquam confert, quòd ea non tota simul, sed successiuè paruulis furtis sit collecta. Primò. Quia id per se videtur absurdum, vt fur sub mortali teneatur summam magnam totam simul sublatam restituere, venialiter autem paruis furtis surreptam; cùm hoc, nec de quantitate summæ, nec de lucro furis quidquã demat. Secundò. Quia ex opposito ansa datur hominibus, qua ex alieno ditescant, absque onere restituendi sub mortali; quod Reipublicæ perniciosissimum esset. Tertiò. Quia absolutè, & simpliciter vetatur retinere magnam summam de alieno; ergo æquè peccatum est illam retinere, siue tota simul, siue paulatim collecta sit. Sicut, quia absolutè, & simpliciter vetatur comedere plusquam semel in die ieiunii, tam peccat mortaliter, qui totam simul, quàm qui paulatim magnam comestionem præter vnam facit in illo die, vt definit Alex. VII. in posteriori suo Decreto Propositione prima. Et sicut, quia absolutè interdictum est, hominem occidere, tam peccat mortaliter, qui vno magno vulnere hominem occidit, quàm qui pluribus paruulis, quorum .s. nullũ per se solùm sufficiat ad occidendũ: ita tam peccat mortaliter, qui vnico magno furto expilat hominem, quàm qui pluribus paruis. Quartò. Quia nullus datur iustus titulus furti; sed retinere magnam summam alienam absque iusto titulo, peccatum lethale est, & nihil ad hoc confert, quòd summa illa vno, vel pluribus furtis collecta sit; ergo, &c. Quintò. Quia, cùm tota illa summa, licèt paulatim, vni tantùm surrepta est, graue damnum illatum est proximo, & eiusdem grauitatis, ac si tota simul surrepta esset; non enim ex distinctione, aut successione furtorum minuitur valor rei furto sublatæ, & per consequens neque damnum eius, cui surreptum est; sed graue damnum iniustè illatum est sub mortali resarciendum; ergo sub mortali restituenda est illa summa.

Verùm, etiam si tota summa paruis furtis surrepta ampliùs non extet apud furem, vel quia ipse totam, postquam collegerat, consumpsit, vel quia successiuè, sicut surripuit, ita & consumpsit, neque est dubitandum, quin sub mortali restituenda sit; aliter etiã si summa magna tota simul surrepta esset, & postea consumpta, non esset sub mortali restituenda; & si summa per pauca furta collecta, esset consumpta, non eslet, neque sub veniali restituenda, immo in vtroque casu nullum videretur adesse debitum restituendi;

quod

quod nec ipsi Authores damnatæ Propositionis asserere audent. Non est igitur dubitandum de onere restituendi, sicut nec quòd Propositio etiam in hoc sensu damnata sit.

2. Igitur, vt probetur onus restituendi sub mortali, necesse est ostendere, quantitates illas paruas successiuè surreptas continuari saltem moraliter ad faciendam vnam magnam. Necesse, inquam, hoc est: cùm enim in furto paruitas materiæ excuset a mortali, nō potest euinci, aliquod furtum, idest, acceptionem, vel retentionem rei alienæ esse mortale, & per consequens, neque debitum sub mortali restitutionis, nisi materia sit grauis. Rursus. Voluntates, & actus externi successiuè furandi, qui singillatim supponuntur venialiter tantùm mali ex paruitate materiæ, non possunt vniri, aut continuari ad faciendum vnum actum totalem magnum, & peccaminosum mortaliter; sunt enim actus discreti, & separati, quorum vnusquisque terminatus est, & completus in malitia sua veniali: aliter centum voluntates dicendi idem, vel diuersa mendacia successiua de eadem re, vel diuersa continuarentur ad faciendum vnum peccatum mortale mendacii, quod omnino est falsum. Non ergo potest hic accipi continuatio ex parte voluntatum, vel actuum exteriorum furti, sed omnino accipienda est ex parte quãtitatum furtis sublatarum; ergo ostendendum est, quantitates illas paruas paulatim sublatas aliquo modo continuari ad faciendam vnam quantitatem magnam. Hæc autem continuatio ostendi potest, tum in damno eius, cui surreptum est; faciunt enim ei notabile damnum furta illa multiplicata, licèt parua, & æquale, ac si omnia simul facta essent, vt supra etiam dictum est; tum ex parte rapientis, qui notabiliter etiam acquirit per furta illa parua, & æqualiter, ac si omnia vno furto rapuisset; ergo continuantur quodammodo moraliter illæ paruæ quantitates, faciuntque vnam magnam in damno expoliati, & in lucro expoliantis, tamquam in effectibus suis. Quod quidem planissimum est, cùm vni, & eidem facta sunt furta, & cùm ea extat apud furem.

Sed, si pluribus illa parua furta facta sunt, adhuc continuantur moraliter in lucro rapientis, sicut paruæ comestiones factæ in die ieiunii continuantur in refectione, vel satietate comedentis, tamquam in effectu. Si autem fur eas consumpserit, adhuc continuantur in bonis propriis furis, quibus pepercit, dum aliena consumpsit: non enim illa retineret, nisi ista consumpsisset; quare ista continuantur, & conseruantur quasi virtualiter, seu æquiualenter in illis.

3. For-

3. Fortè mouebitur difficultas de fure nihil prorsus proprium habente, cui consequenter nil remanet, in quo æquiualenter conseruentur bona, quæ consumpsit, furto sublata.

Sed Respondetur, furem consumentem aliena peccare; sicut enim tenetur non rapere, ita tenetur non consumere, sed restituere; si ergo, quia illa consumpta sunt, non continuantur apud furem, sua culpa est; quare non propterea excusatur ab onere restituendi, aliter reportaret commodum ex iniquitate. Et sicut, qui per ignorantiam culpabilem omittit facere, quod debet, non excusatur a culpa omissionis; ita neqne ab onere restituendi fur, qui culpabiliter consumpsit aliena, quæ restituere tenebatur. Semper igitur in pluralitate furtorum de paruis singillatim rebus, vel adest continuitas moralis, modo explicato, quantitatum furto sublatarum, quæ proinde faciunt vnam quantitatem notabilem, atque adeo sub mortali restituendam; vel etiam si non adest, vel dici possit, non adesse moralis illa continuitas, ex culpa furis accidit, quæ non excusat a mortali, nec consequenter ab onere restituendi sub mortali.

Sed in oppositum potest argui. Quia potest accidere, vt fur post duo parua furta, commitens tertium, cuius materia, licèt etiam parua, tamen simul cum præcedentibus constituat materiam notabilem, oblitus sit antecedentium furtorum, credatque tunc se primùm furari. Ille tunc non peccabit mortaliter; non enim intendit furari magnam quantitatem, neque ex continuatione ad præcedentia furta, quorum non recordatur, sed tantùm paruam excusantem a mortali; & tamen illæ plures materiæ continuantur moraliter, siue in damno patientis, siue in lucro furantis; hoc enim dependet ex natura rei, non ex voluntate, aut memoria furis; ergo etiam si statuatur continuatio moralis paruarum materierum ad constituendam vnam sumam notabilem furto sublatam, adhuc non euincitur peccatum mortale furti, atque adeo, neque debitum sub mortali restituendi.

4 Respondetur, admisso casu, committi secundùm rem ipsam tunc peccatum mortale ob grauitatem materiæ coalescentis ex presenti cum pręcedentibus furtis; quod exinde patet, quia, si fur postea recordetur præcedentium furtorum, tenetur sub mortali restituere; quæ obligatio non nascitur ex præsenti memoria, ex ea .n. potiùs aduertit, se tunc commisisse mortale, cùm habuit, seu retinuit magnam summam alienam, & ex tunc se obnoxium fuisse restitutioni; sicut nec ex ea nascitur, quòd grauis sit illa summa,

ma, sed ex antecedentibus furtis simul collectis; non potest autem mortale esse retinere, aut sub mortali adesse debitum restituendi, nisi mortale fuerit rapere; ergo in illo vltimo furto, quo primùm cum quantitatibus præcedentibus conflata est quantitas magna aliena, reuera adfuit peccatum mortale; non imputatur tamen tunc ad mortalem culpam rapienti propter ignorantiam, ex qua factum est, vt non esset illi voluntarium furtum rei magnæ, quatenus magnæ; ergo ex hoc argumento confirmatur potiùs doctrina tradita. Immo ex eo etiam apparet regulariter, & extra illum casum obliuionis, furem, cum rapit quantitatem, quæ simul cum præcedentibus facit notabilem summam, ferri simul voluntate sua in omnes illas paruas quantitates quantùm ad retinendum eas, ac proinde ita se habere, ac si omnes simul, atque adeo notabilem quantitatem raperet: velle autem rapere, vel retinere notabilem quantitatem, sine dubio peccatum mortale est; ergo falsò dicunt Authores damnatæ Propositionis, non teneri sub mortali ad restituendum, qui magnam summam retinet alienam paruis furtis collectam; si enim peccat mortaliter, certè ad restitutionem tenetur sub mortali, quia est peccatum contra iustitiam, quod obligat ad restitutionem; si autem ad restitutionem non tenetur, non peccat mortaliter retinendo; at peccat mortaliter, quia vltimo furto vult retinere quantitatem præsentem cum omnibus antecedentibus, quæ simul collectæ constituunt notabilem quantitatem, atque adeo vult simul quantitatem magnam alienam; ergo tenetur sub mortali ad restituendum. Atquæ hæc ratio potest etiam deseruire directè, & principaliter ad ostendendam falsitatem Propositionis damnatæ. Est igitur omnino in culpa lethali fur, cùm primò rapit quantitatem, quæ cum pręcedentibus facit notabilem summam, si memor est præcedentium furtorum; si autē non recordetur, est in peccato mortali, quantùm est ex re ipsa, licèt tunc non imputetur ei ad culpam lethalem; atq; adeo tenetur sub mortali ad restituendum.

* * * * * *
* * * *

CA-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

CAPVT II.

Soluuntur Argumenta pro Propositione damnata.

1. PRo damnata Propositione solet argui. Primò. Ex pluribus venialibus non conflatur mortale; sunt enim peccata diuersi ordinis; sed singula parua furta sunt singula peccata venialia; ergo ex ipsis non conflatur peccatum mortale; ergo neque consurgit debitum restituendi sub mortali, quod per omnia illa sublatum est; non enim potest esse peccatum mortale in retinendo, si non fuit in rapiendo, vt Nos etiam diximus.

Respondetur, ostensum esse in præcedentibus, ex continuatione quantitatum, non ex collectione furtorum, quæ singillatim fuerint venialia, fieri, vt peccet mortaliter fur, cùm rapit vltimam quantitatem, quæ simul cum præcedentibus constituit summam notabilem; itaque illud vltimum furtum mortale est, non veniale.

Arguitur 2. Non videtur, cui facienda sit restitutio, cùm plura parua furta pluribus facta sunt singula singulis: non enim vni tantùm, vt patet, sed neque singulis; nam singulum, quod a singulo surreptum est, paruum est, paruum autem non est sub mortali restituendum; neque crescit damnum singuli, eò quia non ipsi tantù, sed aliis quoque surreptum sit, aut crescit in malitia ille actus furti, qui iam præteriit; sed, si vni tantùm paruum aliquod surreptum esset, non adesset sub mortali debitum restituendi; ergo neque adest, eò quia non vni tantùm, sed aliis quoque paruum quid singulis sublatum est. Præterea. Si fur pluribus ex singulis ablata restituerit, itaut parua summa apud ipsum remaneat, vni, vel duobus restituenda; quæritur, an teneatur sub mortali istis restituere; si enim affirmabitur, definietur generaliter, paruum quid sublatum esse sub mortali restituendum, quod nullus dicit: si autem negabitur, non adest ratio, cur aliis sub mortali debuerit restituere, istis autem sub veniali tantùm; cùm istis, sicut illis paruum quid singillatim surripuerit; ergo generaliter dicendum est, non restituendum sub

mor-

mortali pluribus surreptum, cùm paruum singulis surreptum est, quantumcumque magna sit summa totalis.

Respondetur, restitutionem sub mortali faciendam eis, a quibus sublatum est, etiam si singula singulis sublata parua sint, cùm summa totalis est magna; ex hoc enim nascitur debitum restituendi sub mortali. Ad primam impugnationem dicitur, non crescere quidem detrimentum singulorum, neque crescere in malitia actum furti præteritum, sed vltimum furtum, quo primò conflata est notabilis summa aliena, fuisse peccatum mortale, & ideo adesse sub mortali debitum restituendi.

Ad secundam impugnationem dicitur, non teneri furem sub mortali in eo casu restituere paruam illam summam apud se residuam, sicuti nec debitor tenetur sub mortali restituere paruam pecuniã mutuã, vel aliàs debitã; non quia vni teneatur restituere sub mortali, alteri sub veniali, quasi non omnes sint æqualis conditionis; sed quia tenetur sub mortali restituere magnam summam, sub veniali paruam. Illi igitur postremi, quibus propter dictam rationem non tenetur sub mortali restituere, ita se habent, ac si illis tantùm fur rapuisset; talibus autem propter paruitatem materiæ non tenetur sub mortali restituere. Videtur autem a fure restituendum priùs illis, quibus priùs furatus est, vel magis indigentibus.

2. Pisani super hanc Propositionem notat, furem teneri ad restituendum sub mortali, non tantùm illam quantitatem, ex qua cum præcedentibus facta est summa notabilis furti, sed totum, quod furatus est. Quod probat primò. Quia aliter in aliquo casu fur retineret apud se absque mortali maiorem partem furti, & exiguã restitueret; puta, si supponamus, tres carolinos furto sublatos non esse sub mortali restituendos, quatuor autem sic; tunc qui furatus est quatuor, restituendo vnum tantùm carolinum, & retinendo tres, satisfaceret obligationi mortali de restitutione. Id autem videtur prorsus absurdum.

Secundò Quia obligatio mortalis restituendi non oritur præcisè ex ea quantitate furti, ex qua primò reddita est grauis tota summa, sed ex tota summa in vnum collecta; ergo totam summam tenetur restituere.

Tertiò Quia aliter fur posset ditari ex alieno pluries id faciens cum pluribus, nimirum, restituens solùm id, quod reddit, seu complet notabilem quantitatem, & retinens sibi reliquum. Id au-

tem inconueniens eſt. Quæ ſententia vera eſt, & a nobis ſuppoſita: primumque argumentum pro ea eſt validum. Secundùm verò ſic confirmari poteſt, vel etiam debet. Quia ex quo ſumma furto ſublata reddita eſt notabilis, orta eſt obligatio ſub mortali eam reſtituendi; eam, inquam, non præciſè vltimam quantitatem (quæ ſanè poteſt eſſe parua ſecundùm ſe) nam de illa præciſè reſtituenda eadem eſt ratio, cùm parua eſt, ac de aliis paruis quantitatibus, quas ſupponimus, non eſſe ſub mortali reſtituendas. Igitur peruentio in furto ad quantitatem notabilem eam obligationem parit, vt tota quantitas ſit ſub mortali reſtituenda, nihilque de ea poſſit retineri, niſi fortè quid modicum reſpectu illius ſummæ, vt pauca grana in reſtitutione quatuor carolinorum, quæ ſi retineantur, veniale eſt. Et tamen, ſi hac ratione conſletur notabilis ſumma, propter frequentes, ſcilicet, retentiones ſimiles in reſtitutionibus, ea quoque ſub mortali reſtituenda eſt. Aliter, quæ ſpecies reſtitutionis, aut quæ ſatisfactio iuſtitiæ, cùm fur plus ſibi retinet, quàm reſtituat? Id certè potiùs eſt retinere, quàm reſtituere, vtque ita loquar, plus ſatis tenere, quàm ſatisfacere. Quod maximè apparet, cùm tota ſumma vni, & eidem paulatim ſurrepta eſt. Quæ enim compenſatio, ſiue ſatisfactio, cùm illi parum quid reſtituitur ex omnibus ei ablatis? Quę etiam deteſtatio peccati, cùm maior pars furti ex auaritia remanet apud furem? Id eſt illudere, non deteſtari peccatum. Tertium Piſani Argumentum etiam validum eſt.

3. Argui poteſt tertiò. Plura parua vulnera leuiter lædentia diſtantibus temporibus ab eodem alteri inflicta, non continuantur moraliter ad conſtituendum magnum vnum vulnus, nec percuſsorem reum reddunt magni vulneris inflicti; nec etiam ſi illi ſimul inflicta mortem intuliſſent, nec faciunt percuſſorem homicidii reum; ergo parua furta diuerſis temporibus etiam eidem facta, non continuantur moraliter ad reddendam magnam quantitatem, nec conſtituunt furem authorem magni furti; atque adeo hic non obligatur ſub mortali ad reſtituendum.

Reſpondetur, parua furta continuari, vel in damno eius, cui ſurreptum eſt, vel in lucro ſurripientis, vt dictum eſt; quare, ſi fur poſt primum leue furtum reſtituat, quod ſurripuit, poſteaque denuo eidem rapiat, non continuatur primum furtum, ſeu quantitas primò ſurrepta cum ſecunda quantitate, quia pri-

mum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

mum illud furtum non permanet, nec in lucro furis, nec in damno eius, qui furtum paſſus eſt. Sic igitur, ſi primum paruum vulnus inflictum adeo integrè ſanatum eſt, vt ex nulla leſione ab eo derelicta reddatur grauius vulnus ſecundum, quod de ſe etiam ſupponitur paruum, non continuatur primum damnum cum ſecundo ad conſtituendum vnum magnum damnum, & ſic de cæteris. Si autem ex prioribus vulneribus paruis grauiora reddantur ſequentia, continuatur damnum; & ſi cauſatur mors, percuſſor erit homicidii reus.

DISPVTATIO XXXV.

Contra Propositionem XXXIX.

Qui alium mouet, aut inducit ad inferendum graue damnum tertio non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

CAPVT I.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 EST contra vulgatam regulam, eamque antiquam, vtpotè extantem tempore D. Thomæ, qui eam affert 22. qu.62. art.7., de obligatis ad restituendum, his versibus contentam.

Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus.
Participans, mutus, non obstans, non manifestans.

In qua primo loco nominatur inducens, aut mouens alium ad inferendum damnum tertio per iussionem, aut consilium. Cùmque etiam non impediens, & non manifestans obligetur ad restitutionem, multò magis inducens, & mouens.

Probatur tamen falsitas Propositionis ratione a priori. Mouenti alium ad inferendum damnum tertio iustè imputatur damnum illatum, tamquam causæ efficienti morali; sed quicumque est causa efficiens etiam purè moralis damni iniustè illati tenetur ad recompensationem; ergo, &c. Maior patet ex communi hominum sensu; ille enim æstimatur causa efficiens moralis contra distincta a physica, qui operatur effectum, non immediatè tangendo, sed

aliis

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

aliis præcipiendo, vel consulendo. Hinc Philosophus 2. Physicor. text. 29. inter causas efficientes numerat consiliarium. Sic mors Christi tribuitur Pilato, Sacerdotibus, & Scribis, cùm tamen Pilatus tantùm præceperit, illi verò petierint. Sic passiones Martyrum tribuuntur Imperatoribus, Præfectis, aut Iudicibus, qui eas tantùm legibus, vel preceptis iusserunt; vtque obseruat August. 12. de Ciuit. cap. 25., Vrbes Romam, & Alexandriam non ab architectis, & fabris, sed a Regibus, quorum imperio illi operati sunt, dicimus ædificatas. Ex quo patet, causalitatem efficientem moralem plùs etiam æstimari, quàm physicam. Hic D. Dionysius 22. cælestis Hierarchię cap. 3. (& probat D. Thomas 22. quæst. 64. art. 3.) *Ille aliquid facit, cuius auctoritate fit*; & Tertullianus lib. de Baptismo: *Imperator proponit edictum, aut Præfectus fustibus cædit. Numquid ipse proponit, aut numquid ipse cędit? Is dicitur facere, cui præministratur*. Hinc etiam 3. & 4. Regum pluries imputatur Ieroboam peccatum Israel per idololatriam; qui tamen tantùm occasione data induxit ad illam, erigendo vitulos aureos, & inhibendo accessum ad Templum in Ierusalem. Sic præbentes praua exempla dicuntur inferre scandalum, & causare ruinam proximi, etiam si, nec iubeant, nec expresè suadeant, quia .s. exemplum est veluti tacita suasio. Ita etiam salus, vel mors ægrotantis tribuitur medico rectè, vel ineptè medicamina consulenti: tranquillitas, vel turbatio Reipublicę Gubernatori æqua, vel iniqua iura dicenti: beneficium acceptum a Principe tribuitur deprecanti, suadenti, aut consulenti.

2. Immo Exodi 21. 29. iubetur occidi homo veluti homicida, qui admonitus de suo boue cornupeta, illum domi non recluserit, si bos aliquem occiderit. Et num. 36., si bos cornupeta alium bouem occiderit, tenetur dominus eius reddere bouem pro boue occiso, si, sciens vitium sui bouis, eum non custodierit. In quibus tamen casibus dominus bouis omittit tantùm, non committit, idest, non inducit bouem ad occidendum, sed tantùm non impedit; & tamen ita reputatur causa efficiens moralis damni illati, vt pęna mortis, vel recompensatione damni adstringatur.

Ita Ezechielis 33. speculator videns gladium venientem, & nō insonans buccina, reus dicitur sanguinis effusi. Et ca. 17. Prophetæ loquentes falsa, & diuinantes mendacia, dicentes, scilicet, pax, cùm non esset pax, propter quod populus, nec pęnitentiam de peccatis agebat, nec a peccando abstinebat, sentient manum Domini supra capita sua.

Omnes

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Omnes isti reputantur causa efficiens mali subsequentis, & in eorum capita retorquetur vltio, etiam si non positiuè mouerint, vel induxerint ad malum, idest, etiam si non iusserint, aut consuluerint, sed tantùm ab eo auertere, cùm tenerentur, non curauerint. Quantò magis ergo causa est efficiens damni illati, qui alium mouet, aut inducit ad illud inferendum tertio, & quantò fortiùs tenetur ad restitutionem?

CAPVT II.

Soluuntur Argumenta pro Propositione damnata.

1. PRimum fundamentum eius est. Inducens alium ad inferendum damnum tertio, non determinat, aut necessitat illum, sed relinquit in sua libertate; ergo damnum illatum non est tribuendum inducenti; nam tantùm motus sequentes necessariò, & determinatè formam impressam tribuuntur datori formæ, non verò motus liberi, vt patet ex physicis: motus enim deorsum per grauitatem tribuitur generanti graue, actiones verò liberæ hominum non tribuuntur parentibus.

Ex hoc inferunt, eum, qui precibus, vel pollicitationibus apud Collatorem impedit, ne detur præbenda, aut beneficium ei, cui de iure debetur, non teneri ad recompensationem; teneri autem, si impediat vi, fraude, mendaciis, dolo; quia primis modis, seu mediis non determinat libertatē Collatoris, determinat autem postremis; in qua libertate situm esse ius conditionale alterius, ait Diana in Summa, verbo *Restituere quis*.

Respondetur, hoc Argumento destrui omnem causalitatem mediante iussione, consilio, aut suasione; quod non tantùm est cōtra lumen naturale, sed etiam Diuinum, vt patet ex Scripturis cap. precedenti adductis. Non enim iussio, aut consilium, aut suasio determinant physicè libertatem, quæ nec ab vlla creatura ita determinari potest; moraliter autem etiam iussu, consilio, suasione flectitur, & quodammodo determinatur, non secus ac vi, mendaciis, fraude, dolo: vis autem propriè inferri non potest voluntati; & a mendaciis fraudibus, dolisque potest cauere homo non faciiè credendo, & diligentiùs veritatem vestigando.

2. Si-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

2. Siue autem iussione, consilio, suasione, precibus, pollicitatione determinetur voluntas, siue non, quòd tæmen iubens, consulens, suadens, rogans, promittens sit causa operis subsequentis, patet. Sicut enim Princeps iubens, vt conferatur honor, vel gradus, vel pecunia alicui, censetur causa collationis honoris illius, siue gradus, siue pecuniæ: & ita Iudex iubēs, vt infligatur aliqua pęna, ita consulens, vel suadens, vel rogans, vel aliquid promittens, vt conferatur beneficium alicui, censetur causa beneficii, adeo vt, qui illud recipit, teneatur debito gratitudinis ad ipsum; nullusque, vt arbitror, tam absurdi cordis reperietur, qui putet, non nasci hoc gratitudinis debitum, nisi ille vi fraude, dolo, mendaciis beneficium ipsi procurauerit.

Patet etiam ex Diuinis litteris: nam Lucæ 19. ei, qui ex vna mna decem acquisierat, dicitur: *Eris potestatem habens supra decem ciuitates*; & similiter ei, qui ex quinque acquisierat quinque. Ciuitates autem illę, vt explicat Beda, & communiter Interpretes, homines sunt, quos negotiator Euangelicus verbo, & exemplo ad rectam fidem, conuersationemque traduxit; illaque traductio, siue lucrum imputatur negotiatori, & de eo, tamquam de opere suo præmium accipit, quamuis non fraudem, dolum, vim, aut mendacia adhibuerit. Absit enim, vt ille, meritum reportet de lucro per dolos, fraudes, & mendacia acquisito. Ita Apost. prima Thessalonic. 2. 19.: *Quæ est*, inquit, *spes nostra, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne vos ante Dominum nostrum Iesum Christum?* Gloriam sperabat tamquam de opere suo pro inductione eorum ad fidem, & vtique non vi fraude, & dolo, sed verbo veritatis. Immo ipse Christus Matth. 12.: *Qui fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, hic meus frater, & soror, & mater est.* Quod explicans Gregorius hom. 3. in Euang. ait, prædicatorem verbi Diuini appellari matrem Domini, quia quasi parit Dominum, quem cordi audientis infundit. Et vtique in hoc opere non interuenit vis, aut fraus, aut dolus.

Rursus. Omnia nostra opera bona Deus operatur in nobis; & tamen Deus non determinat voluntatem, sed flectit, seu allicit per illuminationes, & inspirationes. Dæmon etiam plurimorum peccatorum causa est hominibus, qui tamen *non cogit, sed suadet, nec extorquet a nobis consensum, sed petit*, vt loquitur August. ser. 197. de Tempore.

Quod subdit Diana, falsum est: non enim in libertate collatoris, sed in proprio merito fundatur ius alicuius ad præbendam, siue bene-

beneficium; quo meritò , siue iure etiam ipsius Collatoris libertas adstringitur, & limitatur.

3. Secundum fundamentum est. Sola peccata contra iustitiam trahunt secum debitum restitutionis; ergo inducens alium ad inferendum damnum tertio, non tenebitur ad restitutionem, nisi id fecerit per media contra iustitiam, vt vi, mendaciis, dolo, detegendo crimen occultum, &c., non verò, si id fecerit precibus, aut pollicitationibus, etiam ex odio interpositis.

Respondetur, etiamsi verum concludat Argumentum, tamen euerti Propositionem, quæ generaliter ab onere restitutionis absoluit inducentem alium ad inferendum damnum tertio; nam inducens per media contra iustitiam, tenebitur.

Tamen Consequentia Argumenti nulla est, immo eius oppositum deducitur ex Antecedenti; nam etiam, qui per media non contra iustitiam inducit alium ad inferendum contra ius damnum tertio, peccat contra iustitiam; sed omnis peccans contra iustitiã, tenetur ad restitutionem, vt assumit Antecedens; ergo tenetur etiã ille, quod in Consequenti negatur. Tantùm enim abest, vt, quia media ab illo assumpta non sunt secundùm se contra iustitiam, ille immunis sit a peccato iniusttiæ, vt ipsa assumptio mediorum, quæ secundùm se non sunt contra iustitiam, contrahat malitiam iniustitiæ ex ordinatione ad finem contra iustitiam; generaliter enim assumptio medii contrahit malitiam ex fine malo, ad quem ordinatur, vt communiter docent Theologi, cum quibus & Nos lib. 3. de Actibus Humanis cap. 26. Quod verum est, etiam si medium secundùm se non sit prauum, sed indifferens, immo etiam si secundùm se bonum sit; nam erogatio eleemosynæ ad finem fornicandi induit malitiam fornicationis, quia ordinatur ad fornicationem.

4. Et certè, cùm ex eo, quòd medium secundùm se non sit cõtra iustitiam, nec tollatur, nec minuatur damnum, quod per ipsum alteri infertur, immo per ipsum inferatur, nescio, quomodo asseratur, ex ea ratione medii tolli ab inferente, vel ab inducente ad illationem damni onus restituendi; cùm, quidquid sit de malitia, aut specie malitiæ medii, proximo læso debeat restitui, quod ablatum est.

Quia autem inter media contra iustitiam numerant mendaciũ, ideoque dicunt, quòd inducens per mendacia alium ad inferendum damnum tertio teneatur ad restitutionem: aduertere debent, quòd, quamuis veritas, siue veracitas, cui opponitur mendacium, adnectatur virtuti iustitiæ, non tamen respicit debitum legale, sed mo-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

morale, vt docet D. Thom. 22. qu. 109. ar. 3., vnde ex mendacio nõ oritur obligatio recompensandi, puta, aperiendi veritatem; nisi cùm ex illo damnum, aut illatum sit, aut inferendum; quare obligatio restituendi, vel recompensandi damnum illatum per mendacium non nascitur ex eo, quòd illum damnum illatum est per mendacium, sed absolutè, & præcisè, quia damnum illatum est; ergo, etiam si damnum non sit illatum per mendacium, aut per aliud medium secundùm se contra iustitiam, est recompensandum.

Notandum autem, quòd etiam inductio alterius ad inferendum leue damnum tertio trahit secum onus restitutionis, licèt non sub mortali; propter quod Nos non tantùm de illatione grauis damni, sed precisè de illatione damni loquuti sumus.

DISPVTATIO XXXVI.

Contra Propositionem XL.

Contractus Mohatra licitus est etiam respectu eiusdem personæ, & cum contractu retrouenditionis præuiè inito cum intentione lucri.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 CONTRACTVS hic, quem Hispanicè *Mohatra* appellat noster Salon 2.2. q. 26. ar. 2. Italicè autem *Allo stocco*, vel *Porro*, vel *Palizza*, vel *Baratto*, dici asserunt Bonacina, Diana, Pisani, est, cùm quis indigens non mercibus, sed pecunia paciscitur cum mercatore, vt emat ab eo pretio summo, siue rigoroso, intra tamen terminos iustitię pecunia non numerata, sed credita, aliquas merces, quas statim eidem reuendat pecunia numerata pro pretio infimo intra etiam iustitiæ terminos, sicque remaneat debitor mercatori in ea pecuniæ quantitate, in qua pretium infimum exceditur a summo. Atque hûc contractum exerceri solere inter Turcas testatur Bremond lib. 3. Itineris Ægypti, & Terræ Sanctæ cap. 4. Causa ineundi ex parte ementis est indigentia pecuniæ, ex parte verò mercatoris est cupido lucri, & declinatio a specie vsuræ: ideo enim non dat mutuò pecunias ad plus sorte recipiendum, quia id est euidenter vsurarium; sed init illum contractum, quo merces rigorosè venditas pecunia credita vili pretio statim reemit pecunia numerata, vt lucrum acquirat, & lucrari videatur non ex pecu-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

niæ mutuatione, sed ex contractu emptionis, & venditionis.

Hunc igitur contractum illicitum esse probatur. Quia est vsura palliata. Etenim emere pecunia numerata ad infimum pretium merces, quas ipsemet pecunia credita ad pretium rigorosum vendiderat, est lucrari ex numeratione pecuniæ. Cùm enim merces illę non remaneant apud primum emptorem, qui non eas, sed pecuniam querit, ideoque ad habendam pecuniam numeratam statim reuendit mercatori, patet, quòd contractus ille ex parte mercatoris initur ex fine captandi lucrum ex pecunia numerata; lucrum autem ex pecunia numerata est lucrum ex mutuo; lucrum autem ex mutuo ipsa vsura est; ergo ea est vsura palliata, & emptio, & retrouenditio simulantur ad eam palliandam.

2. Hic dicitur (& est fundamentum Propositionis) Si emptor, postquam summo pretio pecunia credita emit a mercatore merces, exorta indigentia pecuniæ numeratæ spontè eas infimo pretio reuendat eidem mercatori ad habendam eam pecuniam, nulla vsura committitur a mercatore emente, etiam si ex illa emptione lucretur, nec peccat contra iustitiam, immo charitatem exercet, & beneficium præstat retrouendenti, liberans eum ab onere quærendi alium, cui vendat, adeo vt, si nollet emere, videretur immisericors, & durus; ergo, etiam si a principio ineat pactum de vendendo summo pretio pecunia credita, & statim reemendi infimo pretio pecunia numerata, non peccat peccato vsuræ. Probatur Consequentia. Quia idem est lucrum ex parte mercatoris, & damnum ex parte emptoris, & si lucrum illud absque pacto est licitum, etiam erit licitum cum pacto; nam, quæ licent, possunt in pactum deduci; non enim ex pacto redduntur illicita, quæ ex se ipsis licita sunt.

Respondetur negando Consequentiam; in casu enim proposito sunt duo contractus, quorum etiam secundus per accidens, & fortitutò coniungitur primo, alter venditionis, alter emptionis; & vterque iustus, dum non exceditur latitudo pretii iusti, quæ per infimum, mediocre, & rigorosum extenditur. Per hos autem contractus licitè lucratur mercator, immo in eo propriè consistit lucrum mercatorum, vilius emere, & carius vendere. At contractus Mohatra vnicus est, includens emptionem, & retrouenditionem ex inten-

tione lucrandi per pecuniam numeratam ; ergo vsurarius est.

Ad probationem dicitur : quòd licet sit idem lucrum mercatoris, non tamen est idem modus, seu titulus lucrandi, sicut nec idem contractus ; idem autem lucrum vna via potest esse licitum, altera illicitum.

DISPVTATIO XXXVII.

Contra Proposit. XLI.

Cùm numerata pecunia pretiosior sit, quàm numeranda, & nullus sit, qui non maioris faciat pecuniam præsentem, quàm futuram, potest creditor aliquid vltra sortem a mutuatario exigere, & eo titulo ab vsura excusari.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 HÆC Propositio habet vim Argumenti, quasi dicat: Pecunia numerata, siue præsens pretiosior est, magisque fit, quàm futura; ergo licet creditori pro pecunia de præsenti numerata exigere a mutuatario aliquid vltra sortem.

Poterant tamen eius authores facilè aduertere, quòd, si illud Antecedens est verum, mutuans decem, & plus exigens, nihil exigit vltra sortem, sed præcisè valorem decem de presenti mutuatorum; immo nec mutuat decem, sed plus iuxta valorem pecuniæ presentis supra futuram; valor enim non numerus pecuniæ attenditur in huiusmodi; ergo Propositio repugnat sibi ipsi. Vel enim tantus valor exigitur, quantus mutuò datus est, & nunc nihil exigitur vltra sortem; vel plus valoris exigitur, & tunc falsum est, quòd pecunia præsens plus valeat, quàm futura.

Sed videndum est hoc ipsum, an, scilicet, pecunia præsens plus valeat, quàm futura. Et quidem hoc videtur in hac ipsa Propositione

tione damnatum. Si enim pecunia præsens plùs valet, quàm futura, nulla iniustitia, nullum peccatum committitur, cùm, qui mutuauit decem de præsenti exigit plusquam decem; & hoc est euidens; sed id damnatum est in hac Propositione; ergo & illud principium est damnatum.

2. Sed rationibus agamus. Primò. Si pecunia præsens plùs valet, quàm futura, sequitur, non dari peccatum vsuræ, quod est eludere omnem doctrinam, omniaque iura eam prohibentia, ipsam quoque sententiam Christi Domini Lucæ 6. 35.: *Mutuum date, nihil inde sperantes*. Vsura enim est lucrum ex mutuo; per mutuum autem traditur pecunia præsens restituenda in futurum; & in eo consistit peccatum vsuræ, si plùs exigatur, quàm mutuatum sit; ergo, si decem præsentia plùs valent, quàm decem futura, non erit peccatum exigere plusquam decem mutuata, quia non exigitur supra valorem pecuniæ mutuatæ; illud plùs enim, quod est in numero exacto, continebatur in valore pecuniæ de præsenti mutuatæ; itaque reuera tantùm exigitur, quantùm mutuatum est; valor enim pecuniæ, vt dictum est, attenditur in huiusmodi, non numerus, & si numerus, propter valorem; ergo non dabitur peccatum vsuræ.

Hic non aliud dici potest, nisi, posse accidere peccatum vsuræ, si exigatur plusquam valor decem præsentium excedit valorem decem de futuro.

Sed, si sic dicatur, oportet, vt noua iura condantur de vsura. Quæ enim habemus, quidquid accedit sorti damnant, vt vsurarium, & Christus iussit, vt omnino nihil speremus ex mutuo. Oportet etiam definire, quantùm valor pecuniæ præsentis excedat valorem futuræ, vt sciat mutuans, quantùm absque vsura possit supra sortem exigere a mutuatario. Quod nullus hucusque definiuit; & si hoc permittatur arbitrio mutuantium, vel dicatur, iudicandum ex opportunitate negotiorum, ad quę apta est pecunia præsens, res abibit in infinitum. Etiam aliud est, pecuniam præsentem aptam esse ad negotia, siue lucra, non futuram; aliud pecuniam præsentem plùs valere, quàm futuram.

3. Secundò. Si pecunia præsens plùs valet, quàm futura; sequitur, mutuatarium ex iustitia teneri ad dandum pro decem acceptis plusquam decem. Patet sequela, quia in valore accepit plusquàm decem; valor autem attenditur in recompensatione pecuniæ. Sic igitur peccabit mutuatarius, si pro decem non restituat plusquam decem, non peccabit mutuans, si exigat. Quare Propositio his

termi-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

terminis componenda erat. *Cùm pecunia numerata pretiosior sit, quà numeranda, tenetur mutuatarius aliquid vltra sortem dare mutuanti.* Sed hoc eius Authores, vt arbitror, proferre ausi non sunt. Sequeretur enim absurdissimum illud, & hactenus inauditum, quòd peccatum vsuræ committatur a mutuatario non dante plusquam accepit, non a mutuante accipiente plusquam dedit; & quòd vsura malè non soluatur, rectè accipiatur. Sed, cùm in pecunia attendatur valor, si decem præsentes plùs valent, quàm decem futuri, non deberet dici, quod mutuatarius accipiat decem, sed plùs, iuxta valorem, quem habet pecunia præsens supra futuram; quia & cùm dicitur, mutuatarium accipere decem, intelligendum est de valore pecuniæ, non de numero, idest, quòd accipiat valorem decem; ergo nec deberet dici, quòd reddat plusquam decem, vel plusquam recepit, sed, quòd reddat quantùm recepit. Itaque Propositio suis terminis implicatur.

4. Tertiò. Si pecunia præsens plùs valet, quàm futura, plùs etiam valebit, quàm præterita, immo longè plùs; quia futuræ est spes, & aliquando erit possessio, & vsus, de præterito autem dicitur: *Quod fuit, & non est, pro nihilo reputatur*: quod non dicitur de futuro. Sed ex hoc sequitur Consequens maximè oppositum Propositioni, scilicet, quòd mutuans non solùm non possit exigere vltra decem, quæ mutuauit, sed neque quòd æquale, immo debeat exigere multò minùs. Probatur. Quia, cùm mutuatarius reddit, quod accepit, iam pecunia mutuata est præterita, ea verò, quæ redditur, præsens; sed pecunia præsens longè plùs valet, quàm præterita; ergo mutuatarius non tenetur restituere quantùm accepit, sed longè minùs, idest, etiam minùs, quàm sit valor pecuniæ futuræ respectu præsentis; & mutuans non poterit exigere quantùm mutuauit, sed longè minùs. Ecce quomodo ex ipso suo principio destruitur doctrina Propositionis.

Quartò. Etiam si pecunia præsens plùs valeat, quàm futura, non sequitur, quòd mutuatarius pro decem acceptis debeat reddere plùs, quàm decem; nam, cùm reddit, vtique pecunia, quam reddit non est futura, sed præsens, & numeratur; ergo habet eumdem valorem, ac decem suo tempore dati a mutuante; ergo reddit æquale reddendo decem. Oscitanter ergo ab Authoribus Propositionis considerata est futuritio pecuniæ restituendæ, cùm a mutuatario præsens accipitur, & non considerata est præsentia pecuniæ, quàm mutuans accipit, cùm ei a mutuatario restituitur, & præteritio pecuniæ traditæ iam a mutuantæ. Et insulsè dicitur, licere mu-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

mutuanti, vt plùs recipiat, quã tradidit, quia pecunia præsens plùs valet, quàm futura, quasi pecunia, quæ recipitur, cùm recipitur non sit præsens, sit verò præsens illa, quæ iam mutuata fuit.

5. Reuera igitur non rectè, siue propriè dicitur, pecuniam præsenté plùs valere, quàm futuram; nam per hoc indicatur, adesse de præsenti aliquem valorem pecunię futuræ, quod falsum est; quòd enim non est, nihil valet; nisi dicamus, pecuniam nondum cusam, sed cudendam, valorem de præsenti habere pecuniæ. Attenditur igitur solùm in pecunia futura valor, quem habebit, dum erit præsens: sicut enim omnia tempora reducuntur ad præsens, idest, propter illud veritatem habent (ideo enim verum est, Adam fuisse, vel Antichristum fore, quia aliquando verum fuit, Adam est, & verum erit, Antichristus est) ita & valor cuiusq;rei attenditnr secundũ tẽpus, quo illa erit pręsẽs. Quod exinde etiam patet; quia idem valor pecuniæ præsens antea erat futurus, postea erit præteritus; si autem per differentiùs pręsentis, pręteriti, & futuri, ille variaretur, non esset idem valor pro omni tempore. Igitur futuritio valoris non dicit aliquem valorem de præsenti rei futuræ, sed prædicit valorem rei, dum erit præsens: sic valor præteritus non significat valorem de præsenti rei præteritæ, sed memorat valorem, quem, dum fuit pręsens, habuit res, quæ pręteriit; aliter non pręteriret, nec posset præterire valor rei, etiã ipsa re præterita, sed tantùm diminueretur, quod prorsus chymericum est. Igitur & futuritio valoris non aliquem dicit valorẽ de præsenti rei futuræ, licèt minorem; sed totum illũ dicit, qui erit pro suo tempore pręsens, de facto autem, siue de præsenti, nullus est.

Atque is etiam est communis hominum sensus, vt patet ex modo loquendi. Si quis enim initio anni interrogetur, quot aureos habeat in annuos redditus, respondet iuxta valorem pecuniæ ei obuenturę, cùm erit præsens, non iuxta valorem futuritionis eius. Respondet, inquam, ex. gr. se habere mille aureos, quia, scilicet, tantus erit valor pecuniæ, cùm erit tota præsens (valor enim attenditur pecuniæ in huiusmodi, non numerus) futuritio autem mille aureorum, siue mille futura non valet mille aureis, sed ad summum multò minùs, reuera autem nihil; ergo ille falsò respoderet, se habere mille, dum interrogatur initio anni, quia non erunt tot, nisi in fine eius, cùm erunt omnes præsentes; ergo communi hominum sensu non adest valor in pecunia, nisi dum præsens est. Ergo mutuans decem non potest exigere vel expectare plusquam decem, quia in decem, quę expectat, attendendus est valor eorum,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

rum, dum erunt præsentia, qui penitus æquat valorem decem de presentium ab ipso mutuatorum.

6. Aliter destruitur quodammodo ratio mutui, & transfertur ad contractum commutationis; si enim futuritio peccuniæ, seu pecunia futura aliquem habet valorem, qui mutuat decem, statim recipiet valorem decem futurorum (ille enim valor erit mutuantis, cui pro suo tempore debetur pecunia præsens) Atqui hæc commutatio est, eaque inequalis: nam valor decem futurorum minor est, vt dicunt, valore decem præsentium, quæ traduntur a mutuante: valor autem futurorum, & simul valor eorundem presentium, cùm restituetur a mutuatario, maior est, quàm sit tantùm valor decem præsentium, qui traditur a mutuante; ergo non seruatur iustitia, siue æqualitas; & oporteret, mutuantem pro decem mutuatis minùs recipere suo tempore, quàm decem: aliter plùs recipiet, quàm mutuauit, quia & decem præsentia restituta, & adhuc valorem decem futurorum, quem ab initio recepit.

Ecce quanta perturbatio ordinis, & rerum, si admittitur valor præsens pecuniæ futuræ. Sed bene est, quòd ex eo non tantùm non deducitur Propositio, quam impugnamus, idest, posse creditorem exigere plùs sorte principali, sed sequitur, neque posse exigere æquale, vt ostensum est.

Reuera igitur mutuans non recipit, neque respicit in præsenti valorem aliquē pecuniæ futuræ (futurum non potest recipi, sicut nec præteritum retineri) sed illum respicit, quem habebit pecunia, dum de præsenti sibi numerabitur; qui valor si erit æqualis, satisfactum ei erit iuxta regùlas iustitiæ.

Cùm autem dicitur, quòd quilibet magis æstimat pecuniam præsentem, quàm futuram. dicitur, id non eo sensu intelligendum, quasi etiam æstimetur aliquis de præsenti valor, licèt minor, pecunię futuræ, talis enim ęstimatio falsa est; sed quia futura pecunia nullum habet valorem, præsens autem habet; proinde idem est, ac si diceretur, magis ęstimari ens, quàm nihil; vel quia magis æstimatur possessio rei, quàm spes de illa habenda, vel ius ad exigendam; quæ tamen spes, aut ius nullum habent de præsenti valorem pecunia æstimabilem, sed æstimantur præcisè ex valore pecuniæ, de qua habentur.

Scio pro Ptopositione illud maximè afferri, quòd plus sit habere rem ipsam, quàm ius ad illam leg. *Minùs* ff. de Regulis iuris; sed mutuans tradit mutuatario ipsam pecuniam, ipse

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

verò solùm retinet ius ad illam exigendam; ergo plus est, quod tradit, quàm quod retinet; ergo potest recipere plus eo, quod tradidit.

Reuera autem Argumentum nullius roboris est, immo absurdissimum. Vel enim volunt, ius ad exigendum habere de præsenti aliquem valorem pecunia æstimabilem, licèt minorem valore pecunię exigendę; & tunc primò contractum mutui transferunt ad contractum quodammodo commutationis, quia tunc simul traderetur valor pecuniæ, & reciperetur valor iuris, & sic valor pecuniæ mutuatę non expectaretur, saltem totaliter recipiendus in futurum, sed ex quadam parte reciperetur de præsenti, quod est contra rationem mutui. Secundò. Tunc mutuans semper, & ex natura mutui reciperet plusquam tradidit, quia, & in ipsa mutuatione reciperet valorem iuris ad exigendum, & postea totum valorem pecunię mutuatæ, puta, decem integra, quæ mutuauit, vt supra dicebamus. Ex quo maximè, vt etiam supra diximus, infringitur Propositio: ex eo enim sequitur, mutuantem, vt seruetur æqualitas inter datum, & receptum, non solùm pro decem traditis non posse recipere plusquam decem, sed neque ipsa decem, quia recepit valorem iuris ad exigendum, qui computandus est, atque adeo, si decem integra reciperet, plus reciperet, quàm tradidit. Quare insulsa prorsus argumentatio est: Mutuans, dum mutuat decem, recipit de præsenti valorem iuris ad exigendam suo tempore decem mutuata; ergo potest exigere plusquàm decem; cùm ex eo inferatur plusquam oppositum, idest, quod neque possit exigere integra decem; potior etiam ratio esset ad exigendum plusquam decem, si, cùm ea tradidit, nihil valoris recepisset. Si autem nolunt, ipsum ius habere de præsenti aliquem valorem pecunia æstimabilem; quæ argumentatio est: Mutuans decem nullum valorem pecunia ęstimabilem recipit, dum mutuat; ergo potest exigere plusquàm decem? Etenim in hoc ipso consistit ratio mutui, vt tradatur pecunia pręsens expectanda in futurum nullo valore accepto de præsenti, & propter hoc mutuans dicitur charitatem exercere, & beneficium conferre mutuatario. Quòd, si propter hoc ipsum dicatur, mutuantem posse recipere plusquam dedit, iam mutuum reducetur ad mercaturam, idest, ad contractum emptionis propter lucrum, minori, scilicet, valore pecunię emendo maiorem; adeoque destruetur in sui natura, & nulla charitas erit in mutuante, nullum beneficium pręstabitur mutuatario, & per consequens nul-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

nullum in hoc reſultabit debitum gratitudinis erga mutuantem. Quamuis ergo plus ſit habere rem ipſam, quàm ius ad illam, non tamen ſequitur, quòd mutuans decem poſſit exigere pluſquam decem, quia æqualitas dati, & accepti in mutuo non eſt attendenda ſecundùm valorem pecuniæ traditæ, & valorem iuris ad eam exigendam, qui recipitur, vel habetur, cùm pecunia mutuatur, qui valor nullus eſt, vel, ſi eſt, debet computari in reſtitutione ſortis, atque adeo hęc non debet integra reſtitui; ſed attendenda eſt in valore pecuniæ traditæ, & reſtituendæ, atque adeo, cùm reſtituitur æqualis, ſatisfactum eſt mutuo, & mutuanti.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

DISPVTATIO XXXVIII.

Contra Propositionem XLII.

Vsura non est, dum vltra sortem aliquid exigitur tamquam ex beneuolentia, & gratitudine debitum, sed solùm si exigatur tamquam ex iustitia debitum.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 HÆC Propositio in eo falsa est, quòd admittit, posse exigi, quod ex beneuolentia tantùm, & gratitudine debetur: exactio enim supponit obligationem ciuilem, quæ est ex iustitia; quare potest quidem recipi, quod debetur ex beneuolentia, & gratitudine, minimè verò exigi; iam enim esset debitum ex iustitia.

Totum hoc breuiter, & dilucidè docuit D. Thom. 22. qu. 78. art. 2. ad secundum: *Recompensatio*, inquit, *alicuius beneficij dupliciter fieri potest; vno quidem modo ex debito iustitie, ad quod aliquis ex certo pacto obligari potest; & hoc debitum attenditur secundùm quantitatem beneficij, quod quis accepit. Et ideo ille, qui accepit mutuum pecuniæ, vel cuiuscumque similis rei, cuius vsus est eius consumptio, non tenetur ad plus recompensandum, quàm mutuò accepit: vnde contra iustitiam est, si ad plùs reddendum obligetur. Alio modo tenetur aliquis ad recompensandum beneficium ex debito amicitiæ, in quo magis consideratur affectus, ex quo aliquis beneficium contulit, quàm quantitas eius, quod fecit; & tali debito non competit ciuilis obligatio, per quã inducitur quædam necessitas, vt non spontanea recompẽsatio fiat.*

2. Ex

2. Ex qua doctrina reſponderi poteſt Argumento, quod fit pro Propoſitione. Non eſt illicitum obligari quemquam ciuiliter ad id, ad quod naturali iure tenetur, ſed mutuatarius naturali iure tenetur ad gratitudinem erga mutuantem; ergo poteſt ad eam obligari ciuiliter.

Reſpondetur, inquam, quòd Maior eſt falſa, quando debitum naturale eſt debitum beneuolentiæ; ad hoc enim extendi non poteſt obligatio ciuilis, quę reſpicit debitum ex iuſtitia, tollitque gratuitam recompenſationem imponendo neceſſitatem. Addendum eſt, quòd debitum gratitudinis non eſt ad dandum vltra ſortem, ſed ad exhibendam beneuolentiam, & beneficentiam mutuanti in ſuis neceſſitatibus, pręcipuè ad mutuò erogandam pecuniam, ſi ille indiguerit; quare non poteſt mutuatarius obligari ciuiliter ad dandum vltra ſortem. Tertiò; quòd amor non eſt pecunia æſtimabilis, ſed ſolo amore recompenſabilis; quare non poteſt mutuatarius obligari ciuiliter ad recompenſandam pecuniam, vel alio bono externo beneuolentiam mutuantis erga ſe.

Cęterùm etiam recipere vltra ſortem tamquàm ex gratitudine, ſi vſuræ ſpeciem, vel ſuſpicionem referat, mala eſt, & vitanda tamquam ſcandaloſa.

DISPV-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

DISPVTATIO XXXIX.

Contra Proposit. XLIII. & XLIV.

Quidni non nisi veniale sit, detrahentis authoritatem magnam sibi noxiam falso crimine elidere?

Probabile est, non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, vt suam iustitiam defendat; & sic hoc non sit probabile, vix vlla erit Opinio probabilis in Theologia.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 HÆ Propositiones contendunt, peccatum, aliàs mortale euadere veniale, si fiat ob sui defensionem; admittunt enim, immo supponunt, esse mortalem impositionem falsi criminis; sed dicunt euadere venialem, quando fit ad elidendam magnam authoritatem detrahentis sibi noxiam, seu, ad defendendam suam iustitiam. Et hoc non tamquam certum, sed tantùm, vt probabile efferunt.

Quòd igitur illa impositio mortalis sit, etiam cùm ex illo fine fit, Probatur primò. Quia lęsio grauis famę proximi mortalis est ex natura sua, vtpotè grauiter opposita pręcepto charitatis: sed impositio falsi criminis est lęsio grauis famę proximi: crimen enim deno-

denotat peccatum, seu delictum graue, non leue; dicitur enim Titi 1.9.: *Oportet Episcopum sine crimine esse*, & tamen nullius vita sine leuibus peccatis traduci potest, vt ostendit Augustinus de Perfectione Iustitiæ, præcipuè cap.17., neq; elideretur authoritas magna detrahentis ad propriam iustitiam defendendam, si leue peccatum ei imponatur; ergo ea impositio mortalis est ex natura sua; sed malitia ex natura sua inhęrens actui non poetst ab eo auferri per relationem ad bonum finem, immo nullo modo, nisi auferatur ab eo sui natura; ergo &c.

2. Fortè dicetur, quòd licèt ex relatione ad bonum finem non possit tolli ab actu malitia, quæ ei inest ex sui natura, potest tamen diminui, vt de mortali euadat venialis.

Sed hoc absurdè dicitur: si enim minui potest, quare non etiam tolli? Et si non potest tolli, quomodo potest minui? Naturæ enim rerum, nec tolli possunt, nec minui. Ideo non potest tolli, quia actus natura sua opponitur legi; ideo autē grauis, seu mortalis est, quia actus grauis est; sed relatio ad bonū finē, nec tollit oppositionē illā, nec minuit grauitatē actus; ergo, &c. Quod ergo dicit Apostolus Rom.6. non esse facienda mala, vt inde eueniant bona, etiam eo sensu intelligendum est, quòd neque ex fine bono minuatur grauitas mali, saltim quando tale est ex sui natura.

Fortè adhuc dicetur: Minui grauitatem malitiæ nō quidem pręcisè ex bonitate finis, ad quem actus refertur, sed ex necessitate finis, idest, propriæ defensionis, ad quam ille assumitur, vt medium.

3. Sed hoc est absurdius. Primò enim non soluitur ratio, quòd bonitas, vel necessitas finis non tollit, neque malitiam, neque grauitatem naturalem actus. Secundò. Si actus natura sua malus est, nulla est necessitas illum faciendi, quia nulla est necessitas peccandi: cùm omnia toleranda sint, ne fiat peccatū. Tertiò. Mendacium non amittit malitiam, etiam si dicatur ad seruandam vitam propriam, vel alterius, vt docet Augustinus lib. contra Mendacium, eò quia natura sua malum est; ergo impositio falsi criminis non amittit malitiam suam mortalem, etiam si assumatur vt medium ad defendendam propriam iustitiam, quia natura sua mortalis est. Quartò. Defensio quamuis licita, non tamen est necessaria; quia potest quisque renuntiare iuri suo, & pati iniuriam, vel in pęnam culparum suarum, vel in imitationem patientiæ Christi, vel ob charitatem proximi; ergo nulla est necessitas defen-

dendi propriam iustitiam per impositionem falsi criminis in offensorem.

Probatur secundò. Mortalis est occisio inuadentis, quando non euenit ex accidentibus pugnæ pręter intentionem se defendentis, sed ex immoderata defensione, seu ex ardore vindictæ, cap. *Si verò* de sententia Excommunicationis, & cap. *Significasti* il 2. de Homicidio. Sed impositio falsi criminis in detrahentem, vel nostram iustitiam oppugnantem, non est necessaria ad defensionem; sufficit enim negare, quod opponitur, & per testes, vel alia documenta probare innocentiam, tuerique iustitiam; ergo ea est immoderata defensio ortum habens ex ardore vindictæ, & cum graui proximi damno; ergo est mortalis.

4. Probatur tertiò. Ius, quo in aliquo casu licet nobis, vel facere, vel non facere aliquid, ad quod aliàs tenemur sub mortali, non tantùm præstat, vt non peccemus mortaliter, sed etiam, vt simus omnino immunes a peccato. Patet; quia ius tuendæ valetudinis præstat, vt sine vllo peccato comedamus carnes in iis diebus, quibus aliàs sine mortali eas edere non possumus, & innumera similia adsunt; ergo, si ius tuendæ famæ, vel iustitiæ pręstat, vt possimus impositione falsi criminis ea defendere, immunes nos reddet etiam a culpa veniali: at hoc est falsum etiam iuxta Authores Propositionis, ergo non datur tale ius. Et certè quale ius est, quo sine peccato vti non possumus? Sed de hac re, quòd, scilicet, numquam actus mortalis possit euadere venialis ex concursu vllius præcepti, vel iuris, vel circumstantiæ, sed quòd, vel omnino ille absoluitur a peccato, vel relinquitur in sui malitia, plura dicemus infra Propositione 51. & diximus supra Propositione 5.

Illud superest notandum, quòd Propositio 43. adeo grauem putat detractionis malitiam, vt pro ea elidenda asserat, sub culpa veniali tantùm imponi falsum crimen detrahenti. At impositio falsi criminis sine dubio detractio est; quomodo ergo in vno est grauis, in alio leuis? An quia ille ingerit hic regerit? At detractio in re graui ex natura sua mortalis est, atque adeo a quocumque, & quocumque fine fiat. Ergo Authores Propositionis ad illud Terentii respexerunt in Eunucho: *Par pari referto, quòd eam mordeat*, non ad illud 1. Petri. 3. 9.: *Non reddentes malum pro malo*, nec ad illud Pauli Rom. 12. 17.: *Nulli malum pro malo reddentes*, & 1. Thessalon. 5. 15. *Videte, ne quis malum pro malo reddat*.

Pro-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Propositio 44. nec vt probabilis defendi potest; quia, vt probabilis tantùm asseritur, & tamen damnatur. Ad illud vero, quòd si ipsa non sit probabilis, vix vlla erit opinio probabilis in Theologia, reponit Schola Louaniensis in Censura: *Nec vmbram quidem prefert probabilitatis, sed cumulum complet temeritatis*. Et certè non potest esse probabile, quod opponitur certo, nam, quod certo opponitur, eo ipso improbabile est; sed certum est, impositionem falsi criminis esse peccatum mortale, etiam si fiat ob sui defensionem, vt patere potest per Argumenta adducta; ergo oppositum non est probabile, cum opponatur non alteri probabili, sed certo.

DISPVTATIO XL.

Contra Propoſit. XLV. & XLVI.

Dare temporale pro ſpirituali non eſt Simonia, quando temporale non datur tamquam pretium, ſed dumtaxat tamquam motiuum conferendi, vel efficiendi ſpirituale; vel etiam quando temporale ſit ſolùm gratuita recompenſatio pro ſpirituali, aut e contra.

Et id quoque locum habet, etiam ſi temporale ſit principale motiuum dandi ſpirituale; immo, etiam ſi ſit finis ipſius rei ſpiritualis, ſic, vt illud pluris æſtimetur, quàm res ſpiritualis.

CAPVT I.

Oſtenditur falſitas Propoſitionis.

1 QVIA duę iſtę Propoſitiones conueniunt in principali aſſerto, licèt ſecunda aliquid addat ſupra primam, contra ambas vna inſtituitur Diſputatio.

De eis ita cenſet Schola Louanienſis in Cenſura 4. Maii anno 1657.: *Varię iſtæ formalitates, vt plurimùm pallia ſunt latentis ſimoniæ; & quamuis fieri ſubinde poſſit, vt nulla propriè dicta ſimoniæ labes ſubſit, tamen ſubſunt ſordes ſimoniæ affines.*

Hæc

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Hæc Censura, nec est sufficiens, nec exacta. Non sufficiens: quia dum Propositiones illæ damnantur in suis terminis, consequenter definitur, contradictorium earum esse verum; sed illæ dicunt, non esse simoniacum dare temporale tamquam motiuum cōferendi, vel efficiendi spirituale; ergo definitur, quòd illud sit simoniacum. Sed Censura dicit, posse fieri, vt nulla in eo sit propriè dicta simoniæ labes; ergo non sufficienter ostendit falsitatem Propositionum, nec satisfacit Decreto Pontificis. Non exacta; quia non explicat, quomodo subinde fieri possit, vt nulla in eo adsit propriè dicta simoniæ labes; nec quæ sordes Simoniæ affines, aut qua ratione subsint. Itaque iuxta hanc Censuram Propositiones illę potiùs insimulantur tamquam captiosæ, vel periculosę, quàm iudicentur falsę. Pro ostendenda igitur falsitate earum, & scandalo, ac pernicie, quam inferunt animabus (quo titulo damnatę sunt) primò demonstrandum est, quàm inaniter producatur distinctio illa motiui, & pretii, in qua fundantur.

2. Motiuum, & pretium non distinguuntur vniuersaliter; nam ipsum pretium potest esse motiuum, vt patet in vendentibus, vel locantibus res, aut opera sua. Ipse quoque, qui secundùm Propositionem est simoniacus, idest, qui dat, vel accipit temporale tamquam pretium rei spiritualis, habet pretium pro motiuo conferendi, vel efficiendi spirituale. Distinguitur igitur motiuum a pretio, tamquam magis vniuersale a minùs, quia non omne motiuum est pretium, vt, cùm aliquid fit ad obtinendam gloriam apud Deum, vel homines, vel ad promerendam gratiam, & honorem: omne autem pretium est motiuum. Igitur pretium addit supra purum motiuum proportionem in valore ad eam rem, pro qua datur; etenim distinguitur pretium in iustum, & iniustum, secundùm quòd, vel assequitur, vel non valorem rei, vel illum excedit, vt patet ex Philosopho 5. Ethic. cap. 7., & ex communi hominum sensu. Qui ibidem cap. 8. dicit, pecuniam, quę est pretium, esse mensuram omnium rerum, quia, scilicet, valore suo adęquare potest valorem omnium rerum: nec est alia ratio distinguendi motiuum a pretio, quę tamen Propositio ipsa distinguit.

Ergo, si ad Simoniam requiritur, vt temporale detur tamquam pretium rei spiritualis, requiritur, vt temporale, & spirituale æstimentur tamquam proportionabilia in valore, & consequenter, quòd aliquod tēporale æstimetur ęquale in valore rei spirituali, aliquod etiam superiùs.

3. Hęc autem ęstimatio in nullum fidelem, aut sanę mitis ca-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

dere poteſt. Nam in ipſis naturalibus, nec amor, nec ſapientia, nec vita corporis pretio æſtimari poteſt: ſed ille ſolo amore compenſatur, vt dici ſolet; ſapientia verò nec auro pretioſiſſimo, nec gemmis comparatur, vt dicitur Sapientiæ 7., & Iob 28., & alibi pluries in Diuinis litteris; & quamuis Sapientiæ Doctoribus ſtipendia dentur, non tamen dantur pro pretio doctrinę, ſed pro ſubſtentatione vitę, vel mercede laborum, vt ait D. Thom. 22. qu. 100. art. 3. ad 3. Quòd verò vita hominis nullo pretio ſit comparabilis, facilè patet conſiderantibus, quòd amiſſa vita, nil proſunt quæcumque bona. Si ergo nec iſta bona naturalia pretio ęſtimari poſſunt, quantò minùs ſupernaturalia bona a Chriſto donata, Sacramenta, Chariſmata, poteſtates ſpirituales in ordine ad ęternæ gloriæ conſequutionem? Ipſe Simon non videtur iudicaſſe, poteſtatem dandi Spiritum Sanctum eſſe pecunia æſtimabilem, licèt pro ea habenda pecuniam obtulerit Apoſtolis. Erat enim fidelis, vt dicitur Actuum 8., & ſtupebat de ea poteſtate, cæteriſque prodigiis, quæ fiebant per Apoſtolos; non fuiſſet autem obiectum ſtuporis res, ſeu facultas, quæ ęſtimata fuiſſet pecunia compenſabilis. Quare obtulit pecuniam, non tamquam pretium illius poteſtatis, ſed ad alliciendos Apoſtolos, vt eam ſibi communicarent, atque adeo tamquam motiuum. Similiter, & Giezi non tamquam pretium curationis a lepra accepit pecuniam a Naaman Syro, quia nec pro illa curatione petiit, immo tamquam pro neceſſitate Eliſei, qui hoſpites exceperat. Itaque illa curatio tantùm ſpem accipiendi, vel motiuum petendi tribuit. Et tamen illi Simoniacorum ſunt Authores, in quos, vel nomen tranſmiſerunt, vel prauitatem. Ergo non requiritur ad Simoniam, vt temporale detur tamquam pretium rei ſpiritualis, ſed ſufficit, ſi detur tamquam motiuum ad alliciendum collatorem, vel effectorem: aliter nullus poſſet eſſe ſimoniacus, niſi vel hereticus, vel ſtultus.

4. Fortiùs autem. Id deteſtatus eſt in Simone Apoſtolus Petrus, quòd ęſtimaſſet, donum Dei pecunia poſſideri; vt patet Actuum 8. Sed hęc eſtimatio adeſt, etiam cùm temporale datur pro ſimplici motiuo collationis, vel efficientię rei ſpiritualis, quia etiam tunc intenditur acquiſitio, & poſſeſſio rei ſpiritualis per temporale; ergo idipſum damnandum eſt, vt ſimoniacum. Aliter per iura inhibentia Simoniam tantùm doceremur, ſpiritualia non eſſe æſtimanda proportionabilia ſecundùm valorem cum temporalibus, vel ad ſummum inhiberetur talis æſtimatio, non vero inhiberetur acquiſitio ſpiritualium per temporalia, vel eorum collatio, ſiue efficien-

cientia propter temporalia, neque voluntas his modis, ſeu viis acquirendi ſpiritualia, & per conſequens non euitarentur mala, quæ ex huiuſmodi prauitate voluntatis, & operum oriri poſſunt, & ſolent. Perinde enim illa mala oriuntur, ſiue temporale detur pro pretio rei ſpiritualis, ſiue pro motiuo, & perinde vigent ambitio, queſtus, & auaritia, quę in Simone exhorruit Petrus, vt Vrbanus Papa dicit; id quod de ſe patet. At iura illam voluntatem, ſiue affectum maximè deteſtantur, & illa mala auertere ſatagunt; ergo damnant vt ſimoniacum etiam dare temporale prò ſimplici motiuo conferendæ, vel efficiendæ rei ſpiritualis.

Hic dicitur: Simonia definitur: voluntas emendi, vel vendendi ſpirituale, toto Titulo de Simonia, tota inſuper cauſa prima, & ex D. Thom. 22. qu. 100.; immo per Simoniam dicitur vendi Spiritum Sanctū, ideoque Simoniacos peiores eſſe Macedonianis hereticis, nam illi Spiritum Sanctum creaturam dicebant, hi verò vendunt, cap. *Eos* 1. q. 1.; ſed venditio, & emptio non eſt, niſi cùm pecunia traditur, & accipitur tamquam pretium rei; ergo neque ſimonia.

Reſpondetur, ly *Vendi, & emi*, in Simonia non eſſe accipienda ſtrictè, & propriè, ſed ęquiualenter, ſeu virtualiter: quis enim neſciat, Spiritum Sanctum nec emi, nec vendi poſſe? Hinc Vrbanus Secundus cap. *Saluator* 1. q. 3. ait, Apoſtolum Petrum in Simone non emptionē Spiritus Sancti, quam benè fieri non poſſe nouerat, ſed ambitionem quæſtus, & auaritiam exhorruiſſe, & maledictionis iaculo perfodiſſe. Dicitur ergo, per ſimoniam vendi Spiritum Sanctum, quia tractatur tamquam vendibilis eò ipſo, quò pro eo habendo, vel dando pecunia datur, vel accipitur, etiam ſi non adſit error in intellectu, quo putetur vendibilis, qui error impoſſibilis eſt in cognoſcente, vel tenuiſſimè, quid ſit Spiritus Sanctus: commutatur enim tunc pro pecunia, ſicut commutantur res vendibiles; ergo ęquiualenter venditur, & emitur; & ita res ſpiritualis, quæ eſt donum eius. Iudas dicitur vendidiſſe Chriſtum Iudęis; nec tamen ad hoc verificandum neceſſe eſt, vt Iudas falſam, ſtultamque opinionem habuerit, vitam Chriſti eſſe æſtimabilem pretio; eamque fortè ipſe non habuit, cùm nullius vita hominis ſit pretio ęſtimabilis: ſimiliter nec de Sacerdotibus, qui pecuniam illi tradiderunt, neceſſe eſt credere, quòd illum errorem habuerint; ſed eo ipſo, quo Iudas pecuniam popoſcit, & accepit, vt Chriſtum traderet, & illi dederunt, vt haberent, dicitur ille Chriſtum vendidiſſe, hi verò emiſſe; & ſic diceretur de quocumque homine, qui pro-

pter

pter pecuniam proderet amicum; quia eo ipso commutatur homo pro pecunia, adeoque tractatur, vt vendibilis. Augustinus, quia Rhetoricam sub mercede docuit, dicit, se victoriosam loquacitatem victum cupiditate vendidisse 4. Conf. cap. 2. nec tamen putandum est, Augustinum nescisse, artes liberales non esse pretio ęstimabiles, quod stultum esset opinari; sed ita loquutus est, quia intuitu mercedis eam docuit, quasi commutans artem cum pecunia, ac per hoc facto ipso eam tamquam vendibilem tractans. Ergo, vt indignum, & sacrilegum sit dare, vel accipere pecuniam pro spirituali non est necesse, vt spirituale æstimetur pecunia compensabile, adeoq; nec vt pecunia detur, vel accipiatur tamquam propriè, & strictè pretium; sed sufficit, vt commutetur pecunia: hoc enim ex se indignissimum est, & æquiualenter, seu virtualiter illud emere, & vendere; & in hoc sensu simonia dicitur voluntas emendi, vel vendendi spirituale.

Quandocumque igitur datur, vel accipitur temporale pro spirituali, & non ob substentationem ministri, aut titulo eleemosyne, vel oblationis, vel liberalitatis, vel gratitudinis, sed pro ipsa collatione, vel efficientia rei spiritualis, tunc rectè dicitur, emi, & vendi spirituale, vel Spiritum Sanctum, quia donum eius tractatur tamquam pecunia, siue alia re temporali ęstimabile, & compensabile, siquidem commutatur vnum pro alio, quod fit in venditione, & emptione, tuncq; spirituale non datur gratis, vt præcipit Christus Matth. 10. 8.; atque id dicitur cap. *Res Ecclesiæ* 1. q. 3. & cap. *Saluator* ibidem, & alibi. Atq; hęc sit prima ratiocinatio contra Propositionem.

5. Secunda sit. Etiam cùm accipitur temporale, vt purum motiuum collationis, vel efficientię rei spiritualis, hæc res ordinatur ad temporale tamquam medium ad finem adęquatum, vel principalem, ac proinde minùs æstimatur, quàm temporale; nam finis adæquatus, vel principalis semper magis æstimatur, quã media ad ipsum 2. Physic. text. 21., & 30.; sed peruersum est præferre temporalia spiritualibus; ergo, &c. Maior patet. Nam motiuum, & finis idem sunt; ad id quippe terminatur actio, quod mouet ad agendum; inde dicitur, quòd omnis actio est inter finem, & finem, scilicet, finem in intentione, & finem in exequutione; finis autem in intentione mouet ad agendum. Satis insuper patet, quòd efficiens, vel conferens spirituale, vt accipiat temporale, habet pro fine adæquato, vel principali illius efficientiæ, vel collationis ipsum temporale; finis enim est, cuius gratia aliquid fit.

Ter-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Tertia sit. Quia dare, immo consentire, vt detur temporale ad remouenda impedimenta pro consequutione rei spiritualis, simoniacum est; ergo a fortiori dare illud directè, & immediatè, vt conferatur, vel efficiatur spirituale. Antecedens probatur ex cap. *Matthæus* de Simonia, vbi dicitur, dimittendum esse regimen Ecclesiæ, pro cuius acquisitione quis consensit, dari per amicos munera contradicentibus, vt a contradictione desisterent. Si ergo, cùm munera data non sunt, vt pretium rei spiritualis, immo neque vt motiuum collationis eius, sed tantùm ad retinendos contradictores, consensus in eam donationem, non solùm ipsa donatio simoniaca sunt, adeo vt dimittendum iudicetur regimen Ecclesiæ tamquam Simoniacè acquisitum; quantò magis, cùm data sunt pro motiuo conferendi, vel efficiendi spirituale?

5. Quarta ratio sit ex capit. *Tua nos* eodem titulo, vbi Clericus offerens bona sua Ecclesiæ, cum conditione, vt recipiatur in Canonicum, eademque pro sua præbenda retineat, decernitur simoniacus, & ipse, & ipsum recipientes; Nec potest supponi, illa bona oblata esse tamquam pretium Canonicatus; quia de illa oblatione, et receptione consultus fuit Summus Pontifex, an esset simoniaca; non fuisset autem consulendus, si illa bona oblata essent, ac recepta pro pretio Canonicatus; quis enim ignorare, aut dubitare potuisset, illud esse simoniacum? Patet magis id ex iis, quæ Pontifex subdit: ait enim, quòd si Clericus talia bona offerat sine vllo pacto, & conditione humiliter rogans, recipi in Canonicum, & Clerici eiusdem Ecclesiæ purè consentiant, huiusmodi receptio fieri poterit absque simoniaca prauitate. *Quòd, si is, qui talem donationem facit, ea intentione ducatur, vt per temporalia bona, quæ offert, spiritualia valeat adipisci; & Clerici, qui eum in fratrem admittunt, non essent eum, nisi commoda temporalia perciperent, admissuri, sine dubio tam ille, quàm isti apud districtum iudicem culpabiles reperiuntur.*

Ecce hic clarissimè definitur, ad Simoniam sufficere, vt habeatur intentio acquirendi spirituale per temporale; ac proinde sufficit, habere temporale tamquam motiuum efficiendi, vel conferendi spirituale; sed voluntas simoniaca est voluntas emendi, vel vendendi spirituale; ergo sufficit ad emptionem, vel venditionem eius dare temporale, vt motiuum collationis, vel efficientiæ rei spiritualis, quod supra dicebamus.

Verùm, quia secunda Propositio ex suprapositis dicit, non esse simoniacum dare temporale pro collatione, siue efficientia rei spi-

spiritualis, etiam si temporale sit principale motiuum conferendi spirituale, fert necessitatem disputandi: An sit simoniacum illud habere pro motiuo, siue fine non quidem principali, sed secundario; nam, quòd simoniacum sit habere illud pro fine, siue motiuo principali, iam probatum est.

CAPVT II.

An sit simoniacum habere temporale pro fine secundario rei spiritualis.

1. IN qua difficultate sententia est plurium, maximè Recentiorum, illud non esse simoniacum; quia licet, inquiunt, flectere oculum sinistrum ad terram, idest, temporalia emolumenta, modò oculus dexter, idest, principalis intentio sit directus ad Cælum. Sic dicunt de Concionatore intendente secundariò ex suis cōcionibus bona temporalia: sic de Sacerdote intendente pro celebratione eleemosynam: sic de coniuge intendente secundariò in copula voluptatem, quòd, scilicet, non peccent.

2. Hic censeo distinguendum: vel enim illud motiuum, siue finis ita respicitur, licèt secundariò, vt sine ipso non efficeretur, vel conferretur spirituale; vel ita, vt sine ipso adhuc efficeretur. In primo casu puto committi Simoniam; in secundo minimè.

Primum patet ex cap. *Tua nos* de Simonia supra relato; vbi Pontifex declarat simoniacū esse, ea intentione recipere bona temporalia pro acceptatione alterius in Canonicum, vt non acceptaretur, si illa bona non reciperentur.

Probatur etiam ratione: Quia tunc ille finis, licèt dicatur secundarius, tamen virtute sua tamquam causa principalis partialis mouet voluntatem, completque virtutem alterius motiui, quod solum non mouebat; ergo existimatione, & affectu voluntatis locatur in eodē ordine cum motiuo, seu fine spirituali; ergo tūc fit iniuria rei spirituali,, & quodammodo venditur, quia commutatur cū temporali. Nec sufficit, si dicatur, finem spiritualem magis mouere; nam, si ille non trahit ad effectum sine fine temporali, sequitur, quòd hic etiam moueat ad faciendum simpliciter, atq;adeo sit causa principalis simpliciter, & in eodem ordine causę, vel causalitatis cum fine spirituali; peruersum est autem, & contra dignitatem rei

spiri-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

ſpiritualis habere illam in eodem ordine cum re temporali; ergo, &c.

3. Probatur ſecundò. Quia ita colere Deum pro bonis temporalibus, vt aliàs non coleretur, peruerſum eſt, atque peccaminoſum; ideoque Iob crimini datum a Satana, Iob. 1.; ergo etiam ita intendere bonum temporale in efficientia ſpiritualis, vt ſine illo non efficeretur: ſicut enim ibi fit iniuria Deo, ita hic rei ſpirituali; cumque maximè exhibeatur cultus Deo per miniſteria ſpiritualia, nolle exibere illa, niſi dentur temporalia, eſt nolle colere Deum, niſi dentur bona temporalia. Satis autem patere poteſt, iniuriam fieri rei ſpirituali, cùm, vel non æſtimatur digna, quæ fiat, vel non afficimur ad eam faciendam, niſi accedente emolumento temporali. Immo tunc intenditur acquiſitio rei temporalis per ſpiritualem, vel e contra, quæ eſt ipſiſſima Simonia.

Probatur tertiò. Quia tunc ſpirituale non datur gratis, nec habetur intentio dandi illud gratis, contra præceptum Chriſti Domini Matth. 8.

Secundum verò probatur. Quia, ſi actio fieret, etiam non exiſtente illo fine, ſiue bono temporali, iam actio non ordinatur ad ipſum ſimpliciter, ſed ad ſummum ſecundùm quid, ideſt, tantùm libentiùs fit propter ipſum. Hoc autem non tollit dignitatem, vel excellentiam ſpiritualis rei ſupra temporalem. Non enim tollitur dignitas Sacramentorum, eo quia efficiantur inſtrumentaliter per cauſas corporeas, licèt hæc concurrant ad ſimpliciter fieri eorum; ſufficit enim, quòd cauſa principalis ſit Deus; ergo non tollitur dignitas rei ſpiritualis, eo quia ſolummodò libentiùs fiat propter bonum temporale: ſufficit enim, quòd ſimpliciter, & abſolutè fiat propter ſpirituale. Probatur Conſequentia. Quia cùm quælibet res habens cauſam finalem, habeat, & efficientem, a qua ordinatur in finem (hinc Deus nec efficiens, nec finem habet) nobilitas, vel ignobilitas rei ab vtraque cauſa deſumenda eſt; ergo, ſi ignobilitas efficientis inſtrumentalis non inficit nobilitatem rei, neque ignobilitas finis ſecundarii, qui tantùm mouet ad libentiùs faciendum.

4. Probatur tertiò. Quia tunc non venditur res ſpiritualis: quod enim venditur non daretur ſine pretio; ſed illud opus fieret, etiam ſi nullum reſultaret bonum temporale; ergo non venditur, aut commutarur pro bono temporali.

Probatur quartò. Quia nullus, vt arbitror, dicet, peccaſſe Conſtantinum Magnum, qui ex baptiſmo non tantùm animæ ſa-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 2.3.119

lutem, sed etiam curationem a lepra quæsiuit; ad id enim etiam monitis cælestibus directus est: qui tamen sine dubio peccasset, si baptismum suscipere noluisset, nisi etiam curaretur a lepra. Aut dicet, peccare infirmos, qui Sacramentum extremæ vnctionis suscipiunt non tantùm pro remissione peccatorum, sed etiam pro liberatione a morbo, quam virtute illius Sacramenti aliquando tribui, dicit Glosa in cap.5. Iacobi; qui tamen peccarent, si renuerent illud Sacramentum recipere, nisi liberarentur a morbo. Rursus. Non peccabant Hebræi, qui etiam intuitu pacis, libertatis, securitatis ab hostibus, & affluentiæ bonorum temporalium permanebãt in cultu vnius Dei; nam, vt pro hoc fine in illo cultu permanerent sępissimè illis suggerebatur a Deo, qui etiam comminabatur mala contraria, si in idololatriam laberentur. Non peccat quisquis eo etiam fine colit virtutes, vt curas, angores, dolores, damna euitet, quæ ex passionibus non cohibitis, & ex natura vitiorum oriri solent; nam etiam ex hoc capite solent Patres, & Concionatores suadere fugam vitiorum, cultumque virtutum.

2. Contra hoc obiici potest; quia etiã tũc videtur indignè, & iniuriosè tractari res spirituales, dum, licèt secũdariò, fit propter tẽporale: finis.n. propter quem fit, sẽper magis æstimatur, quàm id, quod propter ipsũ fit. Videtur etiam non fieri gratis; quia non gratis fit, quod saltim secũdariò propter bonũ tẽporale fit. Rursus; cùm adhibetur medium malum ad finẽ malum, ibi non tantùm est peccatum in intentione finis, sed etiã in vsu medii, immo etiã si finis sit bonus, peccatum est in vsu talis medii: & tamen medium est volitum secundariò, quia ratione finis, non sui ipsius; immò minùs volitum, quàm finis secundarius; semper enim quod est volitum per se ipsum est magis volitum, quàm id, quod est volitum propter aliud; sed finis etiam secundarius est volitus propter se; ergo magis, quàm medium, quod est volitum propter aliud; ergo, si peccatum est adhibere malum medium ad finem etiam bonum, peccatum erit habere finem malum etiam secundarium: absolutè autẽ habere bonum temporale pro fine rei, vel actionis spiritualis malum est; nec ex eo, quia bonum temporale sit finis secundarius, cadit a ratione finis; ergo malum est habere illud etiam pro fine secundario. Tamdem: copula coniugalis habens pro fine secundario delectationem veneream non est absoluenda a peccato, sicut neque comestio habens pro fine secundario delectationem; semper enim malum est habere delectationem sensibilem pro fine; est enim viuere secundùm carnem, non secundùm spiritum: facta autem carnis spiritu mortifi-

tificanda sunt, non intendenda simul cum spiritualibus: aliter homini liceret viuere primariò secundùm spiritum, secundariò secundùm carnem, idest, primariò ex disciplina Christi, secundariò ex disciplina Epicureorum; quod non tantùm falsum, & absurdum, sed etiam impossibile est, cùm spiritus concupiscat aduersùs carnem, caro autem aduersùs spiritum, et spiritu, vt dictum est, facta carnis mortificanda sint, vt viuamus, Roman. 8.; ergo non licitè intenditur bonum temporale pro fine secundario in collatione rei spiritualis.

Respondetur, quòd, dum ita fit spirituale propter temporale, vt etiam sine hoc illud fieret, tunc temporale non æstimatur magis, immo, nec æquè, ac spirituale, sed tantùm magis æstimatur spirituale, ac temporale simul, quàm spirituale dumtaxat; quę estimatio recta est, nec iniuriosa rei spirituali. Si enim adhuc sine temporali fieret opus spirituale, tunc opus non fit absolutè propter illud, sed tantùm extenditur etiam ad illud, fitque libentiùs; hoc autem, vt patet, non est præferre, immo, neque æquare temporale spirituali, sed tantùm magis æstimare vtrumque, quàm spirituale tantùm.

Ad secundum dicitur, quòd finis secundarius, quando ita intenditur, vt sine ipso adhuc fieret opus, cadit ab ea ratione finis, qua hic magis æstimatur, quàm opus ad ipsum ordinatum; tunc enim ipse solus non est finis, sed cõcurrit ad eãdẽ rationem finis cum primario, tamquam illi accedens, & ideo opus non fit absolutè propter ipsum, sed tãtùm libentiùs; & potiùs magis tũc æstimatur opus ipsum, quia ex eo bonum non solùm spirituale, sed & temporale euenire potest, quàm solùm bonum temporale magis æstimetur ipso opere spirituali.

2. Ad Tertium, admisso Antecedenti, negatur Consequentia: nam intendere voluptatem sensibilem tamquam finem, etiam secundarium, malum est, quia voluntas debet intendere honestatem, vt viuamus secundùm spiritum, idest, secundùm rationem, cuius bonũ est honestas; ideo voluptas tantùm permitti debet, nõ intendi. Hinc omnis sobrius, omnisque amator spiritualis boni desiderat, vel nullam adesse voluptatem in comestione, & copula, vel saltem non mordacem, aut magnam, vt ait Augustinus 4. contra Iulianum cap. 24., ipsique sæculares Philosophi dixerunt, voluptatem esse magnam hominum pestem, quos retulimus in Disput. contra 9. Propositionem. At intendere bona temporalia non est malum, quando non intenduntur ad malum finem, nec via, vel modo ilici-

licito; sunt enim necessaria pro substentatione vitæ, & vtilia ad multa opera honestatis, ac pietatis: non est autem nec via, nec modus illicitus intendere ea ex opere spirituali tamquam finem secundarium modo explicato; ergo Consequentia, siue paritas nulla est.

3. Contra primum etiam nostrum dictum argui potest. Quia, si Sacerdos aliàs non celebraturus, inducatur ad celebrandum precibus amici, vel propter aduentum Principis, aut Episcopi, non peccat, tamquam referens sacrum ministerium ad gratiam hominum, proindeque indignè, ac iniuriosè illud tractans; ergo etsi bonum temporale ita respiciatur, vt sine eo non fieret opus spirituale, nullum peccatum est; dummodo respiciatur, vt finis secundarius.

Respondetur primò, etsi Missa illa celebrata non esset, nisi accessisset amicus, vel Princeps, non rectè inferri, esse relatam ad gratiam hominum; potuit enim referri ad bonum spirituale ipsorum, vel vt satisfacerent præcepto, vel meritum compararent; sicut confessiones, vt plurimùm, non excipiuntur nisi rogatu pęnitentium, nec tamen tunc ad gratiam temporalem necesse est referri, sed ad bonum spirituale ipsorum referri possunt.

Secundò. Quòd, & si Sacerdos non fuisset celebraturus, nisi rogatus ab amico, &c., non necessariò infertur, referri tunc Missam ab eo ad gratiam amici tamquam ad finem secundarium, sine quo non; possũt enim voluntas, vel preces amici mouere Sacerdotem, vt subeat laborem antecedentem ad Missam, pergendi ad Ecclesiã, quærendi paramenta, candelas, ministrum, aut eadem expectandi; vel, vt cogitet de celebratione, & ad eamdem applicet, quam tamen referat in honorem Dei, & bonum spirituale animarum; ita vt illę preces sint causa excitans, vel impulsiua ad celebrandum, vel causa applicationis ad celebrandum, non verò causa finalis ipsius celebrationis, iuxta distinctionem, quæ solet adhiberi a Iuristis; & hoc sensu intelligendum est, Deum promissione bonorum mouisse Hebræos ad sui cultum, & obedientiam; idest, non ita hæc eis suggesta, vel ostensa tamquam finis essent, sine quo non recederent ab idololatria, cæterisque peccatis; hoc enim potiùs fuisset amare bona temporalia, quàm Deum, vel saltem amare Deum dependenter ab illis, quod ipsi Deo iniuriosum est; sed, vt amore eorum excitarentur ad considerandam bonitatem, & potentiam Dei, qui illa posset, & largiri, & tollere; & sic inciperent amare

Deum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Deum propter ipsum, a quo tamen etiam illa bona expectanda essent. Nos quidem lib. 1. de Actibus Humanis cap. 10. paulò aliter de fine primario, & secundario loquuti sumus; sed quæ ibi diximus, ad normam præsentium reformanda sunt.

4. Argui potest contra idem: Etiam dum ita respicitur res temporalis, vt sine ea non conferretur, aut efficeretur spiritualis, acquisitio rei temporalis est tantùm conditio, sine qua non; conditiones autem nullam habent causalitatem respectu effectus, vt patet in approximatione; ergo tunc minister non mouetur ab illa acquisitione tamquam a fine; ergo nullo modo est simoniacus, tamquam referens spirituale ad temporale.

Respondetur, circumstantias, & conditiones operis externi esse obiecta motiua voluntatis; ideo enim dant bonitatem, & malitiam actui eius, vt lib. 3. de Actibus Huuonis cap. 21. dictum est; esse etiam motiua principalia, dum ita intenduntur, vt sine ipsis nolit fieri opus.

CAPVT III.

An in concursu æquè dignorum liceat Collatori rei spiritualis moueri ex temporali emolumento ad conferendum potiùs vni, quàm alteri.

1. VLtimò circa damnatam Propositionem potest quæri: An in concursu pluriū æquè dignorum liceat collatori beneficii moueri ad conferendum potiùs vni, quàm alteri ex aliquo tēporali emolumento. Tunc enim illud non videtur respici, aut recipi tamquam motiuum collationis, sed tantùm electionis, seu discretionis inter plures.

Et est omnino negandum. Tum quia electio est actus internus, & spiritualis, atque adeo pretio non æstimabilis, idest, non proportionabilis cum valore rei temporalis. Tum quia illa electio, siue

siue discretio non æstimaretur nisi ratione beneficii spiritualis, quod conferretur; ergo illud temporale daretur, & reciperetur ratione spiritualis. Tum quia aperiretur via ad simoniacas sordes. Nam conferre beneficium indigno, vel minùs digno, non est simoniacum, dum non confertur ex motiuo boni temporalis, sed tantùm est contra iustitiam; ergo, si definitur, licere in concursu plurium æquè dignorum moueri ex bono temporali ad conferendum potiùs huic, quàm illi, tantùm iniustitia erit interdicta in collatione beneficiorum, non verò dare, vel accipere temporale pro spirituali; atqui hoc est falsum; ergo neque in illo casu licet accipere temporale. Poterit ergo Collator in tali casu moueri, vel a grauiori ætate, vel a maiori indigentia, vel quia ille primò se obtulit, vel sorte, vt fecerunt Apostoli in electione Matthiæ, vel etiam ex consanguinitate; quod admittit D Thom. 2.2. quæst. *63.* art. 2. propter maiorem concordiam in regendo.

2. Fortè dicetur. Licet venditori accipere pretium pro voluntate vendendi rem potiùs vni, quàm alteri, si plures eamdem iusto pretio emere velint: neque enim tunc bis vendit eamdem rem, vel eam plùs iusto pretio; ergo, licèt conferens aliquod spirituale nil possit recipere pro re spirituali, quam confert, poterit tamen recipere pro voluntate conferendi absolutè, vel saltem pro voluntate conferendi potiùs huic, quàm illi.

Respondetur primò, Consequentiam nullam esse: non enim, si, cùm res potest vendi, vendi quoque potest voluntas vendendi, sequitur, posse vendi voluntatem, cùm res ipsa, quæ traditur, est omnino inuendibilis, qualis est res spiritualis.

Respondetur secundò, neque illam voluntatem vendi posse, idest, licere, quia voluntas non est pretio æstimabilis. Potest tamen venditor aliquid plus accipere ab eo, cui præ ceteris vult vendere rem suam, non tamquam pretium voluntatis, sed tamquam pretium ipsius rei, quæ, scilicet, pluris æstimetur ab eo, quàm a cæteris; nam proculdubio, & ipse emptor pro re, quam emere cupit, tradit illud, non ad emercandam voluntatem vendentis, quàm non æstimat, nisi ratione rei, quam vult emere; venditor autem potest vendere rem ei potiùs, qui illam emit pretio rigoroso, quàm ementi pretio mediocri, vel infimo.

3. *Quia* Propositio 45., contra quam disputamus, in fine dicit, non esse simoniacum dare temporale pro spirituali, quando datur tantùm vt gratuita recompensatio pro spirituali; ostendendum

est,

est, id etiam esse falsum, atque adeo illud esse omnino simoniacum. Quod patet per dicta: quia res spiritualis est omnino inæstimabilis, & improportionabilis cum re temporali; recompensare autem cōcernit æqualitatem, vel saltem proportionem in valore inter rem, quæ datur, cum ea, pro qua datur. Compenso enim, vt legitur apud Calepinum, est, rependo, exæquo, pari pondere pendo, quod nomen ipsum sonat, & Modestus lib. 1. ff. de Compensatione ait: *Compensatio est debiti, & crediti inter se contributio*; ergo exæquare, immo, & proportionare spiritualia temporalibus est ipsum Simoniæ crimen, quamuis id non ex pacto, aut obligatione, sed gratuitò, idest, liberè fiat. Aliud quippe est dare aliquid gratis tamquam signum beneuolentiæ, aliud dare pro recompensatione rei spiritualis collatæ, vel effectæ; quamuis & illud, dum fit in casu huiusmodi collationis, vel efficientiæ, scandalosum sit, & simoniacæ voluntatis speciem referens, atque adeo reprehendendum: videtur enim fieri in recompensationem spiritualis rei.

Quòd verò Propositio 40. addit, non esse simoniacum dare temporale, vt motiuum collationis, vel efficientiæ rei spiritualis, etiam si temporale sit motiuum principale dandi spirituale; patet ex supra dictis, quàm sit abiiciendum. Probauimus enim supra, esse simoniacum dare, vel recipere temporale pro spirituali, etiam si illud temporale sit motiuum secundarium, si tamen ita moueat, vt sine illo non conferretur, vel efficeretur res spiritualis; ergo a fortiori simoniacum est, quando temporale est motiuum principale.

4. Vltimum verò, quòd, scilicet, illud verum sit, etiam si illud sit finis rei spiritualis, ita vt illud temporale pluris æstimetur, quàm res spiritualis, supra omnia abiiciendum est.

Et primò adest ibi superfluitas loquutionis; si enim temporale est motiuum principale conferendi spirituale, est etiam finis eius, atque finis principalis: finis enim est, qui mouet voluntatem ad opus, vt patet 2. physic.; ergo postquam dictum erat: *Etiam si temporale sit principale motiuum dandi spirituale* non erat addendum: *Immo etiam si sit finis ipsius rei spiritualis*. Et postquam hoc dictum erat, neque erat vlteriùs addendum: *Sic vt illud pluris æstimetur, quàm res spiritualis*. Semper enim finis principalis plus æstimatur, quàm id, quod propter ipsum adhibetur; cùm finis principalis sit ratio volendi, vel adhibendi media.

Propter quod autem vnumquodque tale, & illud magis; ergo eo ipso, quo temporale est motiuum principale dandi spirituale, est

etiam

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

etiã finis principalis, & pluris æſtimatur, quàm illud; ergo ſuperflue, & abſurdè hæc vltima verba adduntur.

Quantùm autem ad rem ipſam, certè iudicio præponere temporalia ſpiritualibus, error intellectus eſt; ergo illa præponere affectu peruerſitas voluntatis, vtpotè ſequentis rationem errantem; & id etiam extra caſum dandi, vel recipiendi temporalia pro ſpiritualibus; quantò ergo magis, cùm illa dantur pro iſtis peccatum Simoniæ eſt, vbi re ipſa commutantur, vel compenſantur temporalia pro ſpiritualibus, & magis æſtimantur illa, quàm iſta?

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

DISPVTATIO XLI.

Contra Propositionem XLVII.

Cùm dicit Concilium Tridentinum, eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis vtiles ipsi iudicauerint, ad Ecclesias promouent, Concilium, vel primò videtur per hoc, digniores, non aliud significare velle nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparatiuo pro positiuo; vel secundò loquutione minùs propria ponit digniores, vt excludat indignos, non verò dignos; vel tamdem loquitur tertiò, quando fit concursus.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 EA verba habet Tridentinum sess. 24. cap. 1. de Reformatione, quibus disertè significat, mortale esse, promouere ad Ecclesiam dignum præ digniore, mortale, inquam ex iure Diuino; non enim præceptũ nouũ ibi fert Tridentinum, sed tantùm veritatem enuntiat ex natura rei; vt notant etiam Lugo, Pisani, & alii. Promotores verò non tantùm sunt electores, sed (verba sũt Tridentini ibidem): *Omnes, & singuli, qui ad promotionem præficiendorum quodcumque ius, quacumque ratione a Sede Apostolica habent, aut aliòquin operam suam præstant*. Eadem enim ratio

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

militat de omnibus. Promoueri verò ad Ecclesiam dicitur tantùm Episcopus: Ecclesiæ enim distinguuntur secundùm Episcopatus, vt Ecclesia Neapolitana, Lucerina, Auersana, &c., non enim quicumque aliquam curam recipit, aut beneficium dicitur promoueri ad Ecclesiam. Et de ptomotis ad Episcopatum loqui Tridentinum patet; tum quia loquitur de eo, qui supra omnes gradus constituitur, qualis non est nisi Episcopus; tum quia statuit, post vacationem Ecclesiæ indici a Capitulo publicas supplicationes per Ciuitatem, & Diœcesim, quod non potest intelligi, nisi de vacatione Ecclesiæ Episcopalis.

Tamen ipsi Assertores Propositionis, & Glosatores verborum Concilii extendunt eius verba ad omnia beneficia Ecclesiastica, saltem curam animarum habentia, dum in postrema Glosa dicunt, verba Concilii intelligenda esse, quando fit concursus. Episcopatus autem non solet conferri per concursum, sed solo examine, idque a Pontificatu Clementis Octaui; benè autem beneficia curata, siue parochialia. Et reuera eadem ratio militat de Episcopatu, & de cæteris Ecclesiasticis beneficiis, vt patebit ex dicendis. Quamuis autem ad ostendendam iustitiam damnationis Propositionis supra dictę sufficiat ostendere inanitatem Glosarum verbis Tridentini affictarum (eę enim tantùm hic damnantur, nihilque decernitur de assertione Tridentini, sed supponitur vera) tamen quia dignum scitu est: An lethale sit promouere ad Ecclesias dignos, relictis dignioribus, hanc controuersiam hic explicare intendimus.

2. Dicendum igitur: Lethale esse promouere ad Ecclesias, & etiam ad quælibet Ecclesiastica beneficia dignos præ dignioribus. Hæc assertio est D. Thomæ 22. qu.97.art.2., proindeque omnium Thomistarum.

Probatur primò ex Augustino Epistola 29., quæ est ad Hieronymum: *Quis*, inquit, *ferat, si quis diuitem eligat ad sedem honoris Ecclesiæ contempto paupere instructiore, & sanctiore?* Inducitque ad id sententiam Iacobi 2.: *Si intendatis in eum, qui indutus est veste præclara, & dicatis ei: Tu sede hic benè. Pauperi autem dicatis: Tu sta illic, aut sede sub scabello pedum meorum, nonne iudicatis apud vosmetipsos, & facti estis iudices cogitationum iniquarum?* Si, subdit, *illam distantiam sedendi, ac standi ad honores Ecclesiasticos referamus.* Ad quos certè referri debet, cùm sententia sit generalis. Pro sede autem honoris Ecclesiæ non solus intelligendus est Episcopatus, sunt enim aliæ dignitates Ecclesiasticæ, quę meritò appellantur sedes

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

des honoris, vel honores Ecclesiastici. Cùm autem Augustinus loquatur illis terminis comparatiuis, *instructiore*, *& sanctiore*, supponit diuitem, qui est prælatus, esse instructum, & sanctum; & tamen eum præferre pauperi instrùctiori, & sanctiori, non tantùm dicit esse malum, sed etiam intolerabile: *Quis*, enim inquit, *ferat*? Est enim acceptio personarum, attendere in promotione ad ministeria, & dignitates, non id, quod pertinet ad illorum exercitium, sed alia adiacentia personis, vt ait D. Thomas loc. cit. ad 3. Ea auté acceptio, sicut & quilibet alius iniustitię actus materia, & fomes est querelarum, litium, & odiorum; proprerea dicitur intolerabilis. Quamuis autem Augustinus loquatur de diuite præposito pauperi instructiori, & sanctiori, tamen eadem ratio est de qualibet prælatione quacumque causa facta digni præ digniore, quia semper est acceptio personarum, & iniustitia.

3. Probrtur secundò ratione D. Thomæ loc. cit. ad 1. Quia Prælatus Ecclesiasticus non est dominus dignitatum, & prouentuũ Ecclesiasticorum, sed tantùm dispensator: proinde non potest ea dare pro libito, sed iuxta merita personarum: sunt enim illa bona communia, in quorum collatione debent attendi regulæ iustitiæ distributiuæ; multò minùs eorum domini sunt promotores, vel alii electores; ergo promouere, vel eligere dignum præ digniore est contra regulas illius iustitiæ; cùmque materia sit grauis, est lethale. Antecedens probat D. Thomas, & cum eo Caietanus ex illo Apostoli 1. Corinth. 4.: *Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores ministeriorum Dei*; sic enim ipsi legunt; sed textus reuera habet *mysteriorum*; quod Theophylactus refert ad prædicationem, seu dispensationem verbi, & doctrinæ, Lyranus verò ad ministerium Sacramentorum, & doctrinę. Quamuis autem promotio, seu potiùs ordinatio ad Episcopatus possit dici dispensatio mysteriorum Dei, quia Episcopatus ordo, & Sacramentum est; tamen promotio ad alia beneficia Ecclesiastica fortè non potest dici dispensatio mysteriorum; quare ex eo dicto Apostoli non colligitur generaliter Prælatos Ecclesię nõ esse dominos, sed ministros, seu dispensatores beneficiorum eiusdem Ecclesiæ.

Cæterùm illud Antecedens non est in controuersia ponendum; ipsa enim beneficia, & dignitates Ecclesiasticæ res spirituales sunt: hæ autem sub ministerio quidem hominum, sub dominio autem solius Dei sunt. Prouentus autem, seu redditus, qui ipsis adiecti sunt (adiecti, inquam, quia redditus ratione beneficiorum, non beneficia ratione redditũum) ex priorum largitionibus collecti,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

non in eum finem collati sunt, vt transirent in dominium Prælatorum, immo Christo donati pro dignitate eius Ecclesiæ in congrua substentatione ministrorum, & subsidiis pauperum. Quod disertè expressit D. Vrbanus Papa, & Martyr Epist. vnic. cap. 2. & legitur in eius lectione 25. Maii in Breuiario Romano, & ex parte refertur cap. *Res Ecclesiæ* 12. qu. 1.: *Ipsæ res fidelium, quæ Domino offeruntur, non debent in alios vsus, quàm Ecclesiasticos, & Christianorum fratrum, vel indigentium conuerti; quia vota sunt fidelium, & pretia peccatorum, ac patrimonia pauperum*. Pretia peccatorum, quia solent offerri pro remissione peccatorum; patrimonia pauperum, quia Christus, cui donata sunt, suos hæredes instituit pauperes dicens: *Esuriui* (vtique in pauperibus) *& non dedistis mihi manducare, sitiui, &c. Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* Quę ratio, vt patet, extenditur etiam ad Summum Pontificem, qui est supremus administrator bonorum Ecclesiæ, quod rectè notauit loc. cit. Caietanus; igitur verum est illud Antecedens.

Consequentia verò probatur. Quia si meritum, siue virtus, siue idoneitas tribuit ius ad illa beneficia obtinenda, maior idoneitas necessariò tribuit maius ius: sicut enim se habet simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis: aliter maior illa idoneitas se haberet otiosè, & per accidens, & quasi non esset ad tribuendum ius, quod absurdissimè dicitur, atque contra rationem; si enim meritum simpliciter dat ius, quare gradus meriti illud non auget? Si calor calefacit, maior calor necessariò magis calefacit, & sic in cæteris omnibus; ergo promouere idoneum prætermisso magis idoneo est contemnere ius magis idonei, & iniuriam illi irrogare, quod in re graui lethale est.

4 Sed ab hac Conclusione Diana in Summa verb. *Beneficium*, cum Reginaldo aduersùs Lessium excusat Pontificem, & Reges, quia aliter, inquit, magnum pondus ij substinerent.

Sed ratio adducta concludit de omnibus; magnis autem honoribus, siue potestatibus magna onera consequenter sunt adiuncta: aliter de multis possent se illi excusare. Cura insuper illis longè maior incumbere debet de spiritualibus, quàm de temporalibus; & ipsi abundant ministris, a quibus instrui possunt. Et si illud onus experirentur intolerabile, præstaret collationes beneficiorum relinquere Capitulis, vt antiquitùs fiebat, quám cum malo Ecclesiarum, & iniuria meliorum ea per se conferre. Et cùm modò omnes ferè Episcopatus conferantur per Papam, & Principes, redde-

re-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

retur omnino nullum, vel frustraneum ius meliorum ad illos.

Sed, cùm dicitur, promouendos esse digniores, intelligendum est de iis, qui possunt haberi, vt rectè notat Caietanus, & ratio ipsa suadet: aliter pro prouisione vnius Ecclesiæ, vel beneficii circumagendus esset Orbis terrarum, cunctique fideles ad examen euocandi, vt secerneretur dignior, non quidem ex millibus, vt sponsus in Canticis, sed ex omnibus. Etiam in pluribus Regularium Ordinibus restringitur ad determinata tempora Præfectura, & præscribuntur spatia vacationis post illam; & tunc ii, qui resignant, etiam si dignissimi omnium sint, eligi non possunt, atque adeo oportet eligere minùs dignos, quia ij tantùm possunt haberi. Vltra igitur eas considerationes, quòd inter æquè dignos præstat promouere eos, qui sunt de gremio Ecclesiæ, quia tales, vt ait D. Thom. loc. cit. ad 4., solent magis diligere Ecclesiam, in qua sunt nutriti, & proinde esse vtiliores ad bonum commune: & consanguineos, quia hi magis vnanimiter cum electore, vel collatore Ecclesiæ negotia tractare solent, vt ait idem ibidem ad 1. (quamuis hoc dimittendum esset, si scandalum suboriretur, & exemplum præberetur, vt præter dignitatem respiceretur cõsanguinitas, vt idem subdit); &, quòd præstat promouere subditum Principis pro bono pacis, vel benè ei visum, non autem subditum hostis ad vitandas suspiciones, & pericula: vltra igitur has, aliasue considerationes, illud etiam considerandum est, ne Ecclesiæ diù vacent, hoc .n. illis perniciosum esset, vt dicitur ca. *Quàm sit* de electione, & electi potestate in *6.*, diù autem vacarent, si per remotiora loca facienda esset inquisitio dignioris.

Sed & maior dignitas, vt rectè docet D. Thomas, non est sumenda simpliciter, idest, pro maiori abundantia spiritualium gratiæ donorum, sed per comparationem ad bonum commune iuxta naturam officii, & beneficii, quod conferendum est; nam mensura cuiusque rei attenditur per ordinem ad finem. Potest autem quis minoris sanctitatis, & scientiæ magis conferre ad bonum commune propter maiorem potentiam, vel industriam. Hinc nobiles solent præferri ignobilibus. Et hæc quidem locum habent in foro conscientiæ; sed in foro externo electio digni impugnari non potest, aliter quælibet electio posset calunniam pati, vt ait D. Thomas loc. cit. art. 2. ad *3.*, & definitur cap. *Cùm dilectus* de Electione, & difficile, ac longum esset iudicium externum de maiori dignitate, saltem quando excessus non esset valde magnus.

5. Cor-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

5. Contra prædicta obiici potest cap. *Monasterium* 16. q.7. *Monasterium, vel Oratorium canonicè constructum a dominio constructoris, eo inuito non auferatur, liceatque illi, presbytero, cui voluerit pro sacro officio illius Diœcesis, cum consensu Episcopi, nisi malus existat, commendare*. Idem indicatur cap. *Pastoralis* de Iure Patronatus; ergo non est necesse promouere ad beneficium digniorem, sed sufficit promouere non indignum.

Respondetur primò, id intelligi posse quantùm ad forum externum, in quo omnis electio digni sustinetur, vt mox dictum est. Secundò, id verum esse de habentibus ius patronatus; non sunt enim ipsi simplices administratores locorum, & prouentuum ab ipsis fundatorum, immo dicitur: *A dominio constructoris*. Quare non tenentur seruare regulas iustitiæ distributiuæ in promotione. Hinc solent fundari huiusmodi iura patronatus in bonum particularis familiæ, cauendo, ne promoueatur, qui non sit de tali familia; & tamen illi non semper sunt cęteris meliores. Permittitur autem hoc, quia aliàs non facilè reperirentur huiusmodi fundatores; pluralitas autem Ecclesiarum, & beneficiorum cadit in amplitudinem, & decorem cultus Diuini, & Ecclesiæ. Non possunt autem promouere malum, quia hoc scandalosum esset, offensa quoq; Dei, & damnum Ecclesiæ, vel beneficii.

Quamuis autem Toletus in Summa lib.5. cap.69. nu.3. dicat, tales institutiones non rectè fieri, quando beneficia annexam habent curam animarum, vt, si quis fundet Monasterium, volens cognatam suam fore Abbatissam; tamen id non videtur verum, dummodò excludatur indignus: nam etiam tunc habet locum ratio, quòd loca illa sunt sub dominio fundatoris, nec sunt bona communia distribuenda secundùm regulas iustitiæ; ad bonum autem regimen sufficit, vt electus sit bonus; & velle, seu instituere, quod melius est, non est de necessitate salutis, sed de perfectione iustitiæ.

6. Sic stabilita, atque defensa Conclusione, ostendenda est inanitas Glosarum, quæ verbis Tridentini affinguntur. Et quidem, licèt vt tres referantur, duæ sunt. Idem enim est, ly *digniores* sumi positiuè, non comparatiuè, ac poni ad excludendum indignos; itaque duæ primæ sunt vna.

Quantum igitur ad primum fatendum est, quandoque comparatiuum habere vim simplicis positiui, idest, non augere gradum ante positum, sed tantùm superferri suo contrario; quod ostendit Augustinus 3. contra Cresconium cap.73., & lib.4. cap.55. ex

loco

loco Virgilii: *Dij meliora pijs, errorem que hostibus illum, Discissos nudis laniabant dentibus artus*: cùm tamen non bonum, sed malum esset, laniare dentibus artus; item ex illo Apostoli 2. Corinth. 11.: *Confidimus autem de vobis, fratres charissimi, meliora*; cùm tamen non bonum, sed malum præmisisset de terra spinas, & tribulos proferente, maledicto proxima, cuius finis in exustionem. Sed tamen id verum est, quando terminus comparatiuus absurdè sumeretur in proprio sensu, vt in locis prædictis; at quando id non est absurdū, vt in verbis Tridētini, gratis illud diceretur; & certè Tridentino non deerant verba ad suam mentem explicandam. Sed ipsum ingeminat comparatiua, dicens: *Digniores, & Ecclesiæ magis vtiles*. Immo superlatiuo vtitur in eodem cap. *Bonos maximè, atque idoneos Pastores singulis Ecclesiis præficiant*. Et sess. 6. cap. 1. de Reformatione: *Confidens, vt ad Ecclesiarum regimen qui maximè digni fuerint, assumantur*. Et sess. 24. cap. 18. *Episcopus eum eligat, quem cæteris magis idoneum iudicauerit*. Et rursus: *Is, quem Patronus magis idoneum iudicabit, Episcopo præsentare teneatur. Episcopus solus ex dignis eligat digniorem*. Quibus verbis prorsus euertitur Glosa, quòd nomine dignioris intelligatur dignus; maximè, cùm ipsum Tridentinum tam sæpè, & grauiter loquatur de munere Episcopali, vt dicat, quòd, si pro eius magnitudine expendatur, numquam de eo satis cautum videri possit; &, quòd sit onus Angelicis humeris formidandum.

7. Alia Glosa est, Tridentinum intelligendum in casu, quo fiat concursus. Sed neque Tridentinum statuit, Episcopatum conferendum per concursum, neque ante ipsum sic conferebatur, neque statim post. De Episcopatu autem ibi loqui Tridendinum ostendimus initio huius Disputationis. Nihil itaque de promouendis ad Episcopatus dixisset, de quibus tamen maximè satagebat. Itaque hæc Glosa prorsus inanis est.

Cæterùm, magis peccare promotores, & electores, si habito concursu non promoueant, vel eligant digniorem, verum est; quia tunc, aiunt Molina, & Diana, non tantùm peccant contra iustitiam distributiuam, sed etiam contra commutatiuam, quæ oritur ex quasi contractu proueniente ex publicatione edicti, proinde tunc obligari ad restitutionem fatetur Diana in Summa verb. *Beneficium* num. 9. Non possunt quoque tunc afferre excusationem ignorantiæ, quia per concursum habita est notitia dignioris.

8. Illud remanet inquirendum, an doctrina hic tradita locum ha-

habeat tantùm in promouendis ad beneficia curata, an etiam ad simplicia. Diana enim putat, tantùm habere locum in primis, & probat primò: Quia id tacitè innuit Tridentinum, dum de beneficiis curatis loquitur, tacet de simplicibus. Secundò. Quia Summus Pontifex hæc beneficia confert dignis absque concursu. Tertiò. Quia hęc non videntur esse bona communia debita decertantibus, sed Prælatis commissa, vt conferantur dignis. Quartum addit Guttierez: quia aliter omnes Prælati essent in statu damnationis; non enim conferunt ea dignioribus.

Hęc non sunt solida. Ad primum potest dici, ex authoritate negatiua non desumi efficax argumentum; vtque dicitur in regula 44. iuris in 6.: *Is qui tacet, non fatetur, sed nec vtique negare videtur*. Potuit ergo Tridentinum loqui de beneficiis curatis, tamquam de materia grauiori, relinquere autem iudicio Sapientum, quid ex paritate rationis dicendum sit de simplicibus.

Ad secundum potest dici, esse difficile creditu, vt quam diligentiam negat Diana adhiberi a Summo Pontifice collatore beneficiorũ, eam adhibuerit ipse, ad quem ea res non spectabat, in singulorum meritis discernendis. Concursus autem solo iure humano pręscribitur, quo Pontifex non ligatur.

Ad tertium, sine fundamento dici, quòd ea bona, licèt communia, commissa sint Prælatis pro eorum libito dispensanda dignis: immo eo ipso, quo sunt bona communia, seruandæ sunt regulæ iustitię distributiuę in eorum dispensatione.

Ad quartum, cùm de ea re Guttierez testificari non possit, nisi sibi tribuat intellectionem cogitationum omnium Pręlatorum de longè, ego credere non teneor Praeterea: ex facto non rectè probatur licentia faciendi, cùm de ipso facto quæritur, an liceat; & agens, quod fecit, non est impeccabile.

Cæterùm, cùm beneficia simplicia non conferantur in bonum aliorum, sicut curata, sed eius, cui conferuntur, multò magis in eis non attenditur dignitas secundùm abundantiam donorum spiritualium gratiæ, sed attenduntur labores, & opera exhibita in ministeriis Ecclesiæ, maximè autem Sedis Apostolicæ; merita etiam maiorum, & decus familiæ, si fortè ad inopiam redacta sit: quibus, aliisque consideratis potest præsumi, Summum Pontificem, aliosque Prelatos ea conferre dignioribus.

9. Obiici possunt aliqua loca Tridentini, vbi ad beneficia Ecclesiastica dignum, & habilem præcisè exposcit. Sic enim sess. 7. cap. 3.: *Inferiora beneficia Ecclesiastica, præsertim curam animarum haben-*

habētia personis dignis, & habilibus, &c. Et sess. 24. c. 1. de Ref.: *Nihil se, &c. quàm si bonos Pastores, & Ecclesiæ gubernandæ idoneos promoueri studeant.* Et ibidem loquens de Cardinalibus: *Quos*, inquit, *Sanctissimus Romanus Pontifex ex omnibus Christianis nationibus, prout idoneos repererit, assumet.* Et sess. 24. cap. 15.: *Qui a Patrono præsentatus erit, ab eisdem deputatis examinari, & non nisi idoneus repertus fuerit, admitti.*

Respondeo, cùm Tridentinum exigit dignos, tunc docet, & præcipit, excludendos indignos; cùm verò exigit digniores, tunc docet, & præcipit, quid vlterius ad iustam, & legitimam electionem requiratur; non enim omnia simul dici possunt; vtrumque autem dicendum erat, & excludendos indignos, & eligendos digniores. Quare, neque dicendum est, nomine dignioris a Tridentino intelligi dignum, vt ait Glosa, contra quam disputamus, cùm euidentissimè sessione 24. cap. 18. dicat: *Ex dignis eligat digniorem.*

Sed Pisani ait, nomine dignioris intelligi dignum, eo quia ad presentiam dignioris nō est dignus, qui aliàs talis esset. Sed huic expositioni etiam obstant allata verba Tridentini.

Nec re vera dignus amittit suam dignitatem ad præsentiam dignioris, sicut nec calidum, nec frigidum calorem, aut frigus ad præsentiam calidioris, & frigidioris: dignitas enim fundatur in bonitate, doctrina, prudentia, zelo, &c., quæ non deperduntur, eo quia alius adsit in iis dotibus excedens.

10. Sed instat Pisani; quia vix modò reperitur simpliciter dignus, idest, iis pollens virtutibus, quas requirit Apostolus 1. Timot. 3., & de quo, vt de Dauide, dicere possit Deus: *Inueni hominē secundùm cor meum*: quare, ait, dicitur communiter, & censetur dignus, qui minùs est indignus, vel magis accedit ad dignum; ergo, qui ita est dignus, non est talis ad præsentiam dignioris, immo indignus; & qui illum eligit præsente digniore, non eligit dignum. Et hoc est fundamentum eius contra Propositionem.

Cæterum hæc Pisani Assertio dura est, si extendatur ad quodcumque beneficium Ecclesiasticum; immo viris Ecclesiasticis contumeliosa; non enim omnia tantam perfectionem in ea obtinentibus requirunt, vt tam rarò reperiatur in hoc sæculo, qui eis sit dignus. Et Apostolus tantùm in Episcopo multas illas conditiones requirit. Et, cùm ipse admittat posse reperiri, quamuis rarissimè, plures simpliciter dignos, inter quos etiam alii sint aliis digio-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

gniores, remanet integra quæstio, an ex iis necesse sit eligere dignissimum; ad quam ex fundamento illo suo responderi non potest. Itaq; intacta relinquit quęstionem.

Fatendum tamen est, quando non reperirentur digni, nisi eo modo, quo dicit Pisani, vera esse, quæ ipse dicit.

In vltimo loco Concilium loquitur de præsentatis a patrono beneficii: hic enim non tenetur præsentare digniorem, quia non est simplex dispensator bonorum communium, vt supra dictum est. Electio autem, vel præsentatio digni in foro externo impugnari non potest, vt etiam supra dictum est: ideo tunc Concilium permittit admitti idoneum.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

DISPVTATIO XLII.

Contra Proposit. XLVIII.

Tam clarum videtur, fornicationem secundùm se nullum inuoluere malitiam, & solùm esse malam, quia interdicta, vt contrarium omnino rationi dissonum videatur.

CAPVT I.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 HIC intelligendum est, damnatum etiam simplex assertum de immunitate fornicationis ex natura sua a malitia, idest, non tantùm illam exaggerationem de claritate sententiæ, & irratienabilitate oppositi, sed ipsam sententiam. Non enim credendum est, Sedem Apostolicam tantùm de verborum iactantia iudicasse, nihil verò de ipsa re; an, scilicet, fornicatio natura sua sit immunis a peccato; quæ res grauissima est, vtporè pertinens ad mores in materia vna omnium maximè lubrica. Propositione sequenti damnatur assertum de immunitate mollitiei ex natura sua a peccato; fornicatio autem, & mollities conueniunt, quia vtrobique prouocatur emissio seminis non ad generandam prolem, sed ad satiandã libidinem; quamuis fornicatio addat inductionem, vel consortium alterius ad actum; ergo si mollities iudicatur esse natura sua mala, idem dicendum est, iudicatum esse de fornicatione.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Damnatur autem Propositio in illis terminis, quia sic legitur apud eius Authores, qui proprio seducti affectu suas opinationes putant euidentias, & *in cæcitate, quam tolerant, quasi in claritate luminis exultant*, vt cum Gregorio loquar primo Moralium cap. 10. in primum caput Iob. Qui magna insuper animositate, Patrum, grauiorumque Scholasticorum sententiam, quos retulimus supra Propositione 9., quamque D. Thomas absque omni dubio tenendã asserit, cuiusque oppositum inter errores Rabbi Moysis enumeratur ab Eymerico in Directorio parte 2. qu.4., omnino rationi oppositam dicunt.

2. Solet autem probari, tum fornicationem, tum mollitiem malas esse ex natura sua ratione iam tacta: quia, scilicet, per eas emittitur semen gratia libidinis, non prolis, cùm a natura illud datum sit ad generationem, sicut cibus ad nutritionem; sicut ergo peccatum est sumere cibum ad voluptatem, non ad nutritionem, ita vti semine ad voluptatem, non ad generationem.

Hęc ratio quidem bona est, & communiter affertur; sed non videtur militare in omni casu: potest enim intendi emissio seminis etiam propter salutem, quia ex eius retentione grauari naturam, pluresque generari morbos testantur Medici, & Galenus peculiare opus edidit de Morbis puellarum. Est autem licitum ad tuendam salutem expellere humores naturam grauantes: sic per phlebotomiam minuitur sanguis e venis: sic, si grauet caput, procuratur, vt fluat e naribus: sic per potiones pelluntur ex corpore alii humores, qui tamen a natura dati sunt ad conseruandum, immo ad constituendum indiuiduum. Sic ergo ad tuendam salutem licebit prouocare emissionem seminis nimia copia grauantis, quamuis ipsum datum sit ad seruandam speciem per generationem; aliter teneremur subire mortem, vt seruaremus semen ad generandum; cùm tamen nec ad generandum teneamur, etiam si nullius mali periculum adsit. Non igitur illud est ex natura sua malum, sed tantùm si fiat gratia libidinis ad sentiendam voluptatem.

Nec obstat ratio D. Thom. in 4. dist.32. art.vlt. in solutione tertii, quam probat, & sequitur Abulensis qu.235. in cap.5. Matt., scilicet, id esse illicitum, quia quæreretur res propter finem, ad quẽ non est, vt si quis vellet baptizari ad conualescendum de infirmitate, quod esse peruersionem ordinis, dicit idem Abulensis. Non obstat, inquam; si enim per emissionem seminis potest obtineri salus, quare ea non potest ad hunc finem ordinari? Immo reuera ea tunc est medium ad salutem, quia conducit ad illã; idque ex natura

rei

rei: si enim copia grauat, ex natura rei diminutio leuat. Hinc illa etiam naturaliter contingit quandoque in somnis, vel in vigilia, natura expellente superfluum, & grauans; sicut quandoque per nares, vel alia foramina egerit sanguinem, vel nimium, vel prauum. Peccatum autem non est imitari naturam, immo ars medica eam imitatur; ergo non est peccatum procuratio exitus seminis ad releuandam naturam, licèt semen institutum sit ad generandũ. Quot autem sunt, quæ cùm ad peculiares fines sint instituta, ad alios obtinendos transferimus, quia ad ipsos conducunt? Immo hoc facere solertis, & prouidi ingenii est. Coniux, si cognoscat ex copula non tantùm procreari prolem, sed etiam seruari salutem, licitè ad hunc etiam finem eam ordinat.

De qua re poterat admoneri Abulensis ex ipso exemplo, quod adducit, Baptismatis voliti propter corporalem salutem. Constantinus enim sine peccato, quippe ex reuelatione cælesti, baptismum ordinauit etiam in remedium lepræ; & idem est de infirmo suscipiente Sacramentum Vnctionis etiam ex fine conualescendi a morbo, quem effectum ex illo aliquando prodire dicit Glosa in cap. 5. Iacobi. Peccaret autem, qui vellet baptizari, & inungi propter corporis salutem tantummodò, quia referret Sacramentum ad bonum temporale tamquam ad finem adæquatum, quod est contra eius dignitatem. Igitur ratio adducta pro malitia naturali fornicationis, & mollitiei non videtur semper militare.

3. Posset igitur ea malitia aliter probari. Primò. Quia, si fornicatio, & mollities natura sua malæ non sunt, nulla reddi potest sufficiens ratio, cur tam grauiter sint interdictę, vt in nullo prorsus casu liceant. Non enim, quia voluptuosæ sint; nisi inuidus æstimetur Deus, qui voluptates de se non illicitas interdicat propter illud ipsum, quia voluptates sunt. Serpentis hæc malignitas fuit, vt inuidum traducentis Deum apud nostros protoparentes, eò quia esum pomi pulchri, & suauis interdixisset. Voluptates autem Deus ipse indidit operationibus sensuum; quæ etiam longè maiores fuissent in statu innocentię, quàm in hac infirmitate moribundorum sensuum, vt loquitur Augustinus 21. de Ciuit cap. 12., magis, inquam, quàm sint modò in adolescentibus respectu senum, vel insanis respectu ægrotantium, quia nulla modò iuuentus, nulla sanitas adæquat illam integritatem. Cęlestis etiam Paradisus post resurrectionem omnium sensuum deliciis affluet.

Sed addit Busembau; illam voluptatem adeo vehementem esse,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

se, vt hominem auertat a spiritualibus; meritò ergo interdictam, licèt de se non sit mala, ne homines in operibus carnis tabescerent.

Sed hæc leuis confirmatio est. Primò. Quia si tantùm in necessitate tuendæ vitæ illa permitteretur, non sequeretur inconueniens illatum. Secundò. Quia etiam possessio pecuniæ adeo inescat homines, vt illi tamquam idolo seruiant, Galat.4. 20.; sicut enim omnes ferè cupiditates per eam expleri possunt, ita omnes in eam inhiant; & tamen possessio pecuniæ non est interdicta. Tertiò. Quia voluptas Veneris non tanta tenacitate illigat cuiusque temperamenti homines; plerique enim ganeæ illam postponunt; sunt etiam frigidi, qui vix in eam mouentur, quos memorat Augustinus 4. contra Iulian. cap. 3. Qui etiam narrat de Alipio 6. Confess. ca. 12.: *Quòd experimentum concubitus cœperat in ingressu adolescentiæ, sed non hæserat, magisque doluerat, & spreuerat, & deinde continentissimè viuebat*. Plures autem possunt Alipio similes reperiri. Quartò. Quia, si voluptas Veneris se ipsa affert periculum proximum tabescendi in carne, se ipsa, secluso Dei præcepto, mala, & fugienda est, sicut quodlibet periculum proximum peccati; si autem non affert periculum proximum, sed remotum, non est, cur sit magis fugiéda, quàm cętera opera, quæ remotum eius periculum afferunt, quorum nullum propterea est prohibitum, aliter innumeræ res, & actiones essent prohibitæ. Tamdem: plures videmus coniuges non tabescentes in carne, neque auersos a spiritualibus, quamuis frequenter venereè copulentur; talesque sine dubio fuerunt Abraham, Isaac, Iacob, Dauid, &c., qui plures etiam vxores vno tempore habuerunt. Igitur hæc ratio non est valida.

4. Probanda igitur est ea veritas hac ratione, quæ est a priori. Contra ordinem naturæ est, vt sensus, siue voluptas eius subiiciat sibi rationem; sed id accidit in fornicatione, & mollitie; ergo eę sunt contra ordinem naturæ, atque adeo naturali iure malæ. Maior patet; ratio enim debet dominari, sensus seruire, quia illa est natura superior, hic inferior; sicut bonum honestum est superius bono sensibili; quare hic ordo est omnino immutabilis. Hinc præceptum, vel debitum resistendi concupiscentiis carnis, naturale est, quod & ipsi sęculares Philosophi agnouerunt; adeoque, vt voluptas sensus non sit peccaminosa, debet ad honestatem referri, veluti in comestione ad honestatem sustentandæ vitæ. Minor probatur; nam in voluptate Veneris non tantùm vincitur,

citur, sed absorbetur ratio, adeo vt de nulla alia re possit tunc cogitare. *Inter epulas*, inquit Augustinus 4. contra Iulianum c. 14, *sæpe de magnis rebus non solùm cogitamus, sed etiam disputamus, atque inter ipsos ciborum morsus, potionumque gluctus nihil remissiùs audiendo, dicendoque colloquimur. Illa verò* (voluptas Veneris) *etiam quando ad eam bona intentione, idest, causa propagandæ prolis acceditur, tamen in ipso opere suo quem sinit, non dico sapientiæ, sed cuiuslibet rei cogitare? Nonne illi totus animus, & corpus impenditur, & ipsius mentis quadam submersione extremum illius impletur?* Et 5. contra Iulianum cap. 8.: *Quid cogitari potest tunc, quando mens ipsa, qua cogitatur, illa carnali delectatione submergitur?* Quod ipsum profert Tullius in Hortensio relatus ab Augustino vbi supra: *Quis, cùm vtatur voluptate ea, qua nulla possit esse maior, attendere animo, inire rationem, cogitare omnino quidquam potest?* Diuus etiam Thom. 12. qu. 34. art. 1. ad primum, idem asserit, addens, id accidere propter transmutationem corporalem, quæ illi voluptati adiungitur. Hinc Græci eodem vocabulo, *Aphroditis*, & stultitiam, & Venerem appellabant. In veneris enim voluptate mens quodammodo priuatur ratione, quia hæc totaliter vincitur, & subigitur ab illa; quod peruersum, idest, contra rerum ordinem est. *Vbi enim*, inquit Augustinus tract. 2. in Ioannem versùs finem, *caro imperat, & spiritus seruit, peruersa domus est. Quid peius domo, vbi fœmina habet imperium super virum? Recta autem domus, vbi vir imperat, fœmina seruit. Rectus ergo ipse homo, vbi ratio imperat, caro seruit.* Eamque deordinationem, siue peruersitatem, iniquitatem etiam appellat 3. contra Iulianum cap. 3.: *Si prudenter*, inquit, *saperes, profectò esse iniquitatem videres, cùm pars inferior hominis, repugnat superiori.* Si autem sola repugnantia iniquitas est, quantò magis victoria, & imperium?

Hinc idem Augustinus 2. contra Iulianum cap. 15., & 14. de Ciuitate cap. 16. ait, quemlibet amatorem spiritualis boni, etiam sola causa sobolis coniugatum malle, vel sine carnali concupiscentia, vel sine tam magna eius vi filios procreare. Ampliùs etiam dixerat Tullius in Hortensio relatus ab Augustino ibidem: *Quis*, inquit, *bona mente præditus non mallet, nullas omnino a natura voluptates datas?*

5. Ideo de delectatione venerea habetur pudor etiam a coniugibus, qui non habetur de delectatione comestionis, aut aliæ; quia, scilicet, per has non absorbetur ratio, vnde potest vigilando, ad honestatem eas ordinare. In illa autem ita absorbetur, vt nec

possit

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

possit de honestate cogitare. Pudor autem nascitur de inobedientia, & rebellione serui erga Dominum, & multò magis de eius victoria. Hinc Adam, & Eua non erubuerunt de delectione in esu pomi, quod vtique non sine delectione comederunt; nec de ipsa preuaricatione præcepti; nec de nuditate ante peccatum, sed postea; quia, scilicet, tunc senserunt rebellionem sui serui, idest, sensus aduersùs dominam rationem in motu genitalium a ratione non imperato, sed eam præueniente, & solicitante. Nec habetur pudor de aliis peccatis, etiam grauissimis, quæ non libidine carnis, sed peruersitate voluntatis committuntur, vt de homicidiis, blasphemiis, periuriis, contentionibus, cæterisue. Pudor autem de venereis adeo naturalis, & fortis est, vt quamuis Diogenes eo se non teneri ostendere voluerit, vxori in platea se copulans, putet tamen Augustinus 14. de Ciuit. cap. 20., potiùs oculis hominum nescientium, quid gereretur sub pallio, datos concumbentium motus, quàm, humano premente conspectu, potuisse illam peragi voluptatem. Quod tamen eius factum sectarii, vel numquam imitati sunt, vel dereliquerunt, vt refert idem ibidem. Tamen nec Diogenes ipse legitur publicè, vel fornicationem, vel mollitiem exercuisse; quare & ipsi illæ visæ sunt malę, & pudendæ.

Hæc igitur ratio, quæ ex propriis, & a priori procedit, videtur mihi efficaciter ostendere malitiam naturalem mollitiei, & fornicationis. Quam fateor, apud nullum ex Scripturibus, quos legere potui, a me repertam; sed, ni fallor, ab omnibus adhibenda, & defendenda est, cùm cæteræ, vel non militent in omni casu, vel minùs efficaciter, nec a priori concludant.

6. Non me latet obiectio, & quidem grauis, quę contra eam afferri potest: videtur enim ex ea sequi, quòd etiam copula verè coniugalis, idest, quæ initur ex solo fine propagandæ prolis, sit mala, cùm etiam in ea absorbeatur ratio ex vehementia delectationis.

Respondeo tamen, a nullo posse negari, quin illud etiam in ea copula malum sit; est enim contra ordinem, & quidem immutabilem sensus, & rationis, secundùm quem ratio debet dominari, subiici sensus. Propterea etiam illa copula pudenda est; & per eam traducitur culpa originalis in filios, propter feruorē, scilicet, concupiscentiæ in ea regnantis, vt loquuntur Theologi; & nec Prophetis tunc datur assistentia Spiritus Sancti, vt dicitur cap. *Connubia* 33. qu. 2., & Christus per eam carnem suam concipi noluit. Quod etiam Mahometani intelligunt, quorum credulitas est, Angelos,

qui,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

qui, vt putant, ſemper comitantur homines, ſe abſentare, quando iſti ingrediuntur ad venerea, etiam cum vxore exercenda.

Hinc Magiſter in 4. diſt. 26., & 30., aliique Theologi, immo & Patres ea forma loquendi vtuntur, vt, ſcilicet, nuptiæ excuſentur a peccato propter bona, quæ habent; ſic indicantes, eas videri poſſe peccaminoſas propter malum libidinis in earum vſu regnantis; ideoque excuſandas eſſe, ideſt, oſtendendum, quòd illud malum non imputetur ad culpam: non enim excuſatur, niſi quod ſpeciem ſaltem habet mali. Quare difficultas hæc ab omnibus eſt ſoluenda.

7. Nos autem, cur a culpa excuſentur nuptiæ ſiue copula coniugalis propter bonum prolis, non autem fornicatio, & mollities propter bonum ſalutis, quod ex ipſis fortaſſe aliquando oriri poteſt, hanc afferimus rationem. Quia, nimirum, copula illa inſtituta fuit a Deo in ſtatu integritatis naturę, ideſt, antequam exortum eſſet libidinis malum, immo quodammodo in ipſa formatione naturę, cùm diſtinctus eſt ſexus, & ſemen datum ad generandum; in quo ſtatu cum magna quidem voluptate, ſed cum nulla rationis perturbatione illa peracta eſſet; ſicuti modò abſque vlla perturbatione ſerimus manu triticum, aliudue frumentum, vt dicit Auguſtinus.

At fornicatio, & mollities non ſunt inſtitutæ a Deo ante libidinem, neque in remedium morbi (qui ſanè nullus accidere poterat in ſtatu integritatis) ſed ab hominibus poſt libidinem; quare ex ſui inſtitutione, & origine ſupponunt libidinis malum, ipſumque trahunt. Quamuis ergo dicantur exerceri in remedium morbi, malè exercentur; non enim præſcribenda, vel adhibenda ſunt medicamina cum perturbatione, ſiue peruerſione ordinis rerum naturalis, quem æterna Dei lege conſeruare iubemur, vetamur perturbare, vt ait Auguſtinus in definitione legis æternę 22. contra Fauſtum cap. 27., ideſt, non cum tranſgreſſione legis Diuinæ; niſi dicamus, etiam incantationes licitas pro medela morborum, vel balnea ex humano ſanguine, quæ cęlitùs interdicta ſunt Conſtantino. Per medicamen autem fornicationis, & mollitiei turbatur ordo naturalis ſenſus, & rationis, dum propter vehementiam delectationis in emiſſione ſeminis ratio abſorbetur a ſenſu; ergo tali medicamine vti non licet.

Medici, ſi ægrotum curent contrariis morbis laborantem, vt deiectione ſtomachi, & inflammatione hepatis, non ita dimicant contra vim vnius morbi, vt alterum roborent, etiam ſi hoc pacto vnus faciliùs, aut citiùs ſanetur. Quod enim opus, aut decus medici-

dicinæ, quod etiam bonum ægroti, si vno morbo euicto, ab altero superetur natura, ipseque deterius habeat, vel moriatur? Ita postquàm libidinis morbus inuasit nostram naturam, non ea debent cõtra accidentes ægritudines præscribi, vel exerceri remedia, quibus conualescat morbus libidinis destruens naturę sanitatem, quę cõsistit in præcellentia rationis supra sensum; immo potiùs moriendũ est, quàm fędanda natura.

8. Deus ipse ex aliquorum sententia non potuit instituere naturam absque subiectione appetitus ad rationem per iustitiam originalem; saltem illud iudicant impossibile attenta sapientia, & bonitate Dei: & noster Ægidius in 2. dist.30. qu.1. ar.1., & dist.32. qu.2. ar.1. dicit, Deum ex aliquo debito, immo necessitate instituisse naturam cum iustitia originali. Saltem nonnullum dubium est, an potuerit oppositum; nullum verò, quin rectè, immo cum magna suæ bonitatis laude eam conseruet, licèt amissa illa iustitia, libidini obnoxia sit; nec quin rectè pariter, & laudabiliter pro eiusdem propagatione distinctionem sexuum, & virtutem seminum seruet, & tribuat. Tantum distat inter institutionem rei cum aliqua deordinatione, & inter eiusdem conseruationem etiam cum illa; ita vt primum videatur esse impotentiæ, vel insipientiæ, vel nequitiæ, secundùm verò sine dubio sit virtutis, sapientię, & bonitatis. Ita multùm distat inter copulam coniugalem ex sui institutione nec supponentem, nec trahentem malum libidinis, & magnũ insuper bonum habentem fidei, & prolis: & inter fornicationem, mollitiemque illud malum supponentes, & trahentes. Sicut autem Deus non instituit, & fortè nec instituere potuit naturam obnoxiã illi malo, ita fortasse neque copulam supponentem, aut trahentem illud (ex quo etiam capite videri potest improbabilis sententia Glosæ, Magistri, Gratiani, & Abulensis, quos supra retulimus Disp.6. cap.2. de noua institutione nuptiarum a Deo post exortam libidinem.) Certè Deus eam instituit ante illud malum: conseruat autem etiam post illud propter bona, quæ non amisit propter illud malum. Igitur ob malum libidinis, quod ex sui institutione supponunt, & trahunt fornicatio, & mollities non sunt licitæ neque ad seruandam vitam, vt rectè sensit D. Casimirus; & ob procreationem prolis licita est copula coniugalis, nòn obstante malo libidinis, quod non trahit, nec supponit ex sui institutione, sed ei per accidens adiectum est, ac proinde in copula verè coniugali permissum tantùm, non volitum; si enim volitum est, iam copula non est verè coniugalis. Licitum est enim, sicut seruare naturam, ita

exer-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

exercere opus ex sui institutione, & natura bonum, etiam si postea ei aliquod malum adiunctum sit. Ita licitè sumimus cibum, & potum ad substentationem vitæ, quamuis inde periculum adsit libidinis gulæ excitandæ. Hinc Deus etiam post exortam libidinem præcepit Noe, & filiis eius copulam coniugalem ad reparandum genus humanum diluuio deletum per illa verba: *Crescite, & multiplicamini Genes.9.*, quæ non puræ permissionis, sed præcepti vim habuerũt, vt notat Abulensis: voluit enim Deus reparari genus humanum, vt post multas generationes carnem assumeret Verbum Diuinum, & impleretur numerus electorũ. Hinc antiqui Patriarchæ vxores, easque plures vno tempore habebant ad multiplicandum populum fidelem, idest, Iudaicum, idque non tantùm inculpabiliter, sed & meritoriè; quod meritum etiam acquirunt Christiani, si generent filios, vt regenerentur in Christo.

9. Sed adhuc replicabitur. Saltem peccatum mortale erit copula coniugum ob solum finem voluptatis; nam hęc non est instituta ante ortum libidinis, immo ab hominibus adinuenta ex libidine; ergo erit mala, sicut fornicatio, & mollities. Hoc autem est contra præceptum Christi inhibentis, dimitti vxorem, nisi ex causa fornicationis, Matth.5., & 19., & Apostoli prima Corinth.7. pręcipientis, reddi debitum, etiam dum petitur ex libidine. Igitur ratio adducta pro malitia naturali fornicationis, & mollitiei non rectè procedit.

Respondetur, illam quidem copulam non esse verè coniugalem, tamen ad illam reduci, & ideo non esse peccaminosam mortaliter, sed tantùm venialiter. Quia enim initur cum coniuge, seruatur Fides, & quodammodo etiam castitas coniugalis, vnde non omnino ceditur libidini. Vt enim ait Augustinus de Bono Coniugali cap.5.: *Et si turpe est libidinosè velle vti marito, tamen honestum est, nolle misceri nisi marito*. Ergo excedit illa copula finem coniugii, quatenus ea non est gratia prolis; non tamen frangit fidem, neq; transgreditur potestatem. Tradita enim hæc est absolutè; ergo est immoderatus vsus rei concessæ, non vsus rei non concessæ, & per consequens est venialis, non mortalis. De qua re, quia diligenter a Nobis disputatum est contra Propositionem 9.cap.2. Argumento 4. non aliud hic putamus addendum.

✠

CAPVT II.

Examinatur ratio D. Thomæ pro malitia naturali simplicis fornicationis.

1. D. Thomas 22. quęst. 154. art 2., & cum eo plurimi probat, fornicationem simplicem esse natura sua malam, quia vergit in damnum prolis: huius enim educatio, & instructio requirit curam patris, & matris; at fornicarii, nec habitant simul, nec verò curant de prole; non enim eius gratia, sed solius voluptatis copulantur; ergo, &c. Quę ratio impugnatur a Martino de Magistris, defenditur autem a Caietano; itaque videndum est, quam vim habeat.

Obiicit contra eam Martinus. Quia potest contingere, vt in aliqua Politia habeatur publica cura de infantibus expositis, siue a parentibus reiectis (apud Spartanos quidem etiam abstrahebantur filii a parentibus, vt eorum blanditiis remotis exactiùs, ac rigidiùs ad Lycurgi instituta formarentur) Potest etiam, vel mulier, vel vir esse diues, & per ministros prouidere proli; ergo tunc fornicatio non verget in damnum prolis; ergo ex hoc capite non erit peccaminosa: sicut, inquit Martinus, iactus lapidis non est peccaminosus, dum prouidetur, ne quis ex eo percutiatur.

At contra Martinum acriter, & magna, vt solet, authoritate insurgit Caietanus. Vtque Martini argumento respondeat, præmittit, de rebus iudicandum esse secundùm ea, quæ ipsis conueniũt per se, non per accidens; aliter detruitur, inquit, tota Philosophia moralis; sed per accidens se habet respectu copulę, vt Politia prouideat de educatoribus, & instructoribus prolis, & copula eo ipso, quò fornicaria est, caret ordine ad prolem educandam; ergo mala est. Atque hanc rationem videtur indicare D. Thomas loco supracitato. Affert exemplum de copula inter coniuges senes, quæ inepta est ad generationem; nec tamen, inquit, est peccaminosa, quia illa ineptitudo conuenit ei per accidens ratione ægritudinis, vel ætatis; per se autem omnis seminatio voluntaria ordinatur ad generationem.

Ex

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Ex his soluit obiectionem de iactu lapidis; quia, inquit, huiusmodi iactus non est de se percussiuus, vel occisiuus, sed tantùm, quatenùs fit improuidè; sed copula fornicaria per se caret ordine ad educandam, instruendamq; prolem; ergo potest iactus lapidis, dum fit prouidè excusari a culpa, non potest hæc copula.

2. Sed in his multiplex deprehenditur allucinatio Caietani. Verum est, destrui non tantùm Philosophiam moralem, sed omnem scientiam, si de rebus iudicetur secundùm ea, quæ ipsis conueniunt per accidens; immo de talibus non potest dari scentia, quia non habent determinatam causam; sed cura Reipublicæ de infantibus expositiis non se habet per accidens respectu copulæ, seu potiùs intentionis se copulātium, de qua disputatur, an sit peccaminosa, nec ne, dum intendunt prolem susceptam subdere illi curæ. Quod enim est secundùm intentionem agentis non se habet per accidens, respectu eius, vel operis eius; immo illa se habent per accidens, quæ eueniunt præter intentionem agentis. Cuius rei non semel D. Thomas affert exemplum in rubigine, quam dicit accidere ferro electo ab artifice ad sectionem, quia, scilicet, est præter intentionem artificis eligentis ferrum, quatenus aptum ad secandum. At tantum abest, vt exercentes eam copulam non velint, a Politia curam suscipi de prole exposita, vt nisi ea susciperetur, abstinerent a copula, vt supponitur; ergo ea cura non accidit exercitio illius copulæ. Accidit quidem copulæ consideratæ secundùm se, seu quantum est ex natura rei; at operi morali conueniunt per se non tantùm, quę illi conueniunt ex natura rei, sed etiam, quæ secundùm intentionem agentis; aliter reuera destruitur tota Philosophia moralis. Quis enim nesciat, opera moralia iudicari bona, vel mala secundùm intentionem, a qua procedunt, seu secundùm finem, in quem ordinantur? Quæ quidem intentio, seu finis accidit operi secundùm suam naturam. Lex ipsa positiua accidit operibus moralibus, pendet enim ex arbitrio Legislatoris, & potest adesse, & abesse; & tamen in ordine ad illam opera iudicatur bona, vel mala. Ipsa intentio educandi prolem per se ipsos copulantes accidit copulę, quantùm est ex natura eius; & tamen propter eam concedit ipse Caietanus excusari copulam a fornicatione. Tamdem. Nullum peccatum esset in eo, qui, cùm ei incumbat cura, ne insepultus iaceret consanguineus, vel affinis, non susciperet per se eam, sed relinqueret loco pio, si quod esset, habenti curam funerum; ergo, quamuis cura nutriendæ, & educandæ prolis incumbat eius genitoribus, non peccant ipsi, si eam demandent Politiæ talem curam su-

suscipienti. Sed & Caietanus supponit id, quod ei primitùs probandum erat, nempe, fornicariam esse copulam initam a viro, & muliere absque intentione educandi prolem per se ipsos; inde enim concludit esse malam, & carere ordine ad bonum prolis. Atqui illud erat ab eo probandum; nam certum est, copulam fornicariam esse malam: at, quòd copula reddatur fornicaria ex eo præcisè, quia ab illâ exercentibus non habeatur intentio educandi per se ipsos prolem, non probatur a Caietano, & apparet omnino falsũ, cùm etiam legitimi coniuges soleant prolis curam tradere nutritiis, & pædagogis, & cum hac intentione copulam exercere. Cùm igitur illud per totum suum discursum supponatur a Caietano, iudicari potest, qualis ille sit.

3. Exemplum, quod affert de copula coniugum senum, qui inepti sunt ad generandum, absurdissimè affertur. Primò enim; si habeatur notitia illius ineptitudinis, copula peccaminosa est saltem venialiter ex parte exigentis, quia exigita tantùm ad finem voluptatis, de quo copiosè dictum est supra Propositionem 9.; excusatur autem a mortali, non propter illam distinctionem de, per se, &, per accidens, quam comminiscitur Caietanus, sed propter nuptias, vt loco citato ostendimus.

Secundò. Nimis inconsideratè dicitur, ętatem per accidens conuenire senibus, cùm propter ętatem vtique, etiam quacumque alia re remota, sint, & dicantur senes.

Tertiò. Quantùm ad ineptitudinem, vel aptitudinem generandi magis per se se habet robur, vel imbecillitas virium, quàm numerus annorum; si enim hic reddit ineptum, est quia reddit imbecillem: aliàs senex robustus potest generare, vt patet in Abraham, qui plusquam centenarius genuit filios ex Cethura adolescentula, Genes. 25. Ergo, dum Caietanus supponit senes ineptos ad generandum, supponit eos imbecilles viribus; aliter falsa esset suppositio. Ergo absurdissimè postea dicit, ineptitudinem ad generandum conuenire senibus per accidens ratione ęgritudinis, cùm senes hic ab ipso accipiantur, vel accipi debeant pro ægrotis, siue imbecillibus.

Quod subdit, omnem seminationem voluntariam esse ordinatam ad generationem, euidenter est falsum; nam nec mollities, nec fornicationes, nec adulteria sunt ordinata ad generandum, sed ad voluptatem; nisi loquatur de ordine naturali seminis, quod a natura datum est ad generandum, & vim habet generandi. Sed de hoc loqui, non est ad propositum; nam neque hic ordo datur

semi-

femini à voluntate feminantis, quare frustra diceret: *Omnis feminatio voluntaria*; neque excusat a peccato fornicationem, &c.

4. Solutio eius ad Argumentum de iactu lapidis non solùm insufficiens est, sed etiam captiosa. Iactus lapidis non est per accidens percussiuus, idest, afferens periculum percussionis, sed per se ratione ponderis, & diuritiei, dum iacitur per loca, per quę homines transeunt; & ideo opus est prouidentia, ne percutiat; si .n. non esset per se percussiuus, quæ necessitas prouidentiæ, ne percutiat? Neque sanè tribuitur illi vis percutiendi ab improuidentia; hæc enim nihil operatur, immo relinquit illum in sui natura, propter quod & percutit. Non ergo debet dici: illum iactum esse tantùm percussiuum, si fiat improuidè, sed esse percussiuum, nisi fiat prouidè, quia de natura sua est percussiuus, nisi accedat cautela prouidentiæ, quam non adhibet improuidentia. At copula sine intentione educandi prolem per ipsos genitores non est de natura sua positiuè noxia proli, sed tantùm caret illo ordine ad bonum prolis educandæ per illos. Si ergo ille iactus potest fieri absque percussione, atque adeo absque peccato, dum prouidetur, ne vllus percutiatur, a fortiori illa copula poterit esse non mala, dum prouidetur, ne proles careat educatoribus, & instructoribus, subiiciendo eam curæ Reipublicę, & hac intentione copulam exercendo.

Ineptè igitur, & captiosè ait Caietanus: *Iactus lapidis non est de se lęsiuus, copula autem fornicaria de se caret ordine ad bonum prolis*. Nam lædere, & non prodesse non sunt contradictoriè opposita. Debebat ergo dicere: Iactus de se non lędit, illa autem copula de se lędit. At quia vidit hoc falsum esse, ideo maluit, vel potiùs coactus est dicere: Copula caret ordine ad bonum prolis; & sic nullam statuit oppositionem contradictoriam inter ea, & per consequens nullam disparitatem, siue rationem, cur a iactu lapidis possit remoueri peccatum ex prouidentia iacientis, ab illa autem copula non possit remoueri ex prouidētia sese copulantium. Falsum insuper est, copulam illam carere ordine ad bonum prolis, dum habetur intentio subdendi eam curæ Reibublicæ, aut aliorum.

5. Rursus positiuè arguitur contra Caietani sententiam. Si enim non obstante intentione exercentium copulam de subdenda prole curæ Politiæ, aut alterius, adhuc illa copula peccaminosa est, & fornicaria tamquā vergens in damnum prolis, sequitur, plures copulas coniugum fidelium, etiam gratia prolis initas, esse ex eo capite tales; quia plures sunt, qui propter inopiam non valentes

per

per se ipsos prouidere proli, eam subdere intendunt administrationi hospitalium, aliorumue piorum locorum, qui ad hoc ipsum erecti sunt. Plures etiam, qui filios suos admodum pueros Religionibus tradunt, vt traditus est ipse D. Thomas, de cuius argumenti vi disputamus, Diuus quoque Placidus, Beda, aliique; quo pacto parentes eorum curam aliis demandant; ergo copula exercita cum intentione subdendi prolem curæ Reipublicæ, aut aliorum ministrorum nō est ex eo capite peccaminosa, aut fornicaria, quia vergat in damnum prolis.

6. Non tamen abiiciendam ducimus rationem D. Thom., immo ad sensum, ad quem allata est, probandam.

Nomine enim fornicationis ibi intelligit concubitum vagum, vt patet legenti; hic autem non solet exerceri ex intentione, vel cùm intentione prolis educandæ, immo nec suscipiendæ, sed solo ardore libidinis; propterea vergit in damnum prolis. Quod autem subdit: (*Nec obstat, si aliquis fornicando aliquam cognoscens sufficienter prouideat proli de educatione, quia id, quod cadit sub legis determinatione, iudicatur secundùm id, quod communiter accidit, & non secundùm id, quod in aliquo casu potest accidere*) non ita intelligendum est, quasi etiam in eo casu velit, illam fornicationem vergere in damnum prolis; hæc enim esset manifesta contradictio, cùm damnum prolis sit carentia educationis, & tunc sufficienter prouideatur proli de educatione. Neque etiam ita intelligendum, quasi velit, etiam tunc illam copulam esse peccaminosam, quia illa prouidentia per accidens conuenit illi copulæ, quem sensum accepit Caietanus; nam quod conuenit actui ex intentione agentis, non conuenit illi per accidens, sed per se, præcipuè quantum ad esse bonum, vel malum, vt supra dictum est. Deinde: si peccatum inest copulæ illi propter damnum prolis, si euitetur hoc damnum, quocumque modo euitetur, non potest inde copula contrahere peccatum. Tandem. Fornicatio præcisè sumpta abstrahit ab illa prouidentia, & carentia eius: potest enim vtroque modo exerceri, vt fatetur ipse D. Thomas; ergo falsò dicitur, fornicationem per se, idest, ex natura sua carere illa prouidentia, solùmque ei adiungi per accidens.

Sed est intelligendum, quòd, quamuis aliquando fornicatio exerceatur cum illa intentione, tamen rectè, & doctrinaliter dicitur absolutè, & simpliciter, fornicationem vergere in damnum prolis; quia doctrina, sicut & Lex traditur de iis, quæ communiter accidunt, non de iis, quæ aliquando; communiter autem for-

fornicatio non exercetur cum illa intentione. Ex quo indicatur, quod si exerceatur cum illa intentione, non erit peccaminosa ex illo capite; quod directè opponitur dictis Caietani, & est ipsa nostra Doctrina.

Sed hic dicetur; ergo D. Thomas non probauit vniuersaliter, omnem fornicationem, idest, omnem copulam extra statum coniugalem esse mortaliter peccaminosam; & per consequens eius resolutio non adæquat titulum quæstionis: *An fornicatio simplex sit peccatum mortale*.

Respondetur, D. Thomam loquutum esse de fornicatione simplici, prout communiter committi solet; & in eo sensu rectè probasse, eam esse mortalem. Generalem autem rationem, cur copula extra statum coniugalem, immo oscula, & tactus sint mortaliter peccaminosa, attigisse art. 4. eiusdem quæstionis 154. in responsione ad secundum; vbi dicit, quòd oscula, & tactus, quamuis secundùm se non impediant bonum prolis humanæ, procedunt tamen ex libidine, & ex hoc habent rationem peccati mortalis. Maximè autem ex libidine procedit qualibet copula extra statum coniugalem. Verùm ad vbertatem doctrinæ, plenioremque dictorum intelligentiam discutienda sunt nonnulla dubia de quibusdam speciebus copulæ inter virum, & mulierem, an, scilicet, sint peccaminosæ, nec ne.

CAPVT III.

An sit peccaminosa copula, quæ exercetur non intendendo prolem, sed nec eam auersando, & si nata fuerit, educare, & instruere intendendo.

1\. QVia, vt Augustinus ait 4. Confess. cap. 7.: *Proles, etiam si contra, vel præter votum nascatur, tamen nata diligi se cogit*, potest contingere, vt exerceatur copula, libidinis gratia, non suscipiendæ prolis, cum intentione tamen eam educandi, si proueniat. De hac igitur quæritur, an sit peccaminosa.

Respondetur, si hoc pacto ineatur fœdus inter virum, & mulierem, etiam fide media, illud reuera non esse coniugale, nec ipsos coniuges, sed fornicarios; quia verum coniugium non est nisi ex fine prolis. Igitur peccant mortaliter, tum illud fędus ineundo, tum ex eo copulam exercendo. Quamuis enim Augustinus de Bono coniugali cap. 5. (& refertur capite: *Solet quæri 32. qu. 2.*) dicat, tale pactum fortassis posse non absurdè vocari connubium, tamen id dicit, quia illud propter fidem mediam recedit a concubitu vago, & aliqualiter accedit ad connubium, non quòd verè sit connubium; vnde dicit, *potest fortassis*, nec ait, verè, *sed non absurdè*. Ipse autem cap. 10 eiusdem libri disertè pronuntiat: *Concubitus necessarius causa generandi inculpabilis, & solus ipse nuptialis est.*

Si autem a verè coniugibus ea intentione exerceatur copula, est peccaminosa, quamuis non lethaliter, sed venialiter propter fędus nuptiale, vt supra Propositionem nonam dictum est; accedit tamen ad fornicariam, quia absque intentione generandi. Vnde Augustinus capite mox citato: *Si ambo coniuges tali concupiscentia teneãtur* (vt, scilicet, copulentur non gratia prolis, sed libidinis) *rem faciunt non planè nuptiarum*. Si autem habeatur positiua intentio non suscipiendi liberos, mortalis est etiam in coniugibus, quia directè contra finem nuptiarum, propter quem data est eis potestas mutua in corpora.

CAPVT IV.

An sit nuptialis, an fornicaria copula, cùm mulier adhibetur ad tempus, donec inueniatur ditior, vel honorabilior, interueniente tamen per id tempus fide, ipsaque muliere non aliud, quàm liberos ex copula cogitante, & post separationem aliam copulam etiam nuptialem aspernante.

1. HOc dubium proponit Augustinus de Bono coniugali c. 5. & refertur cap: *Solet quæri 32. qu. 2.*

Re-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Respondendum, quòd talis copula, ſicut & pactum reiicienda eſt ad fornicationes, non obſtante ea fide, & eo fine, propoſitoque mulieris. Primò. Quia matrimonii vinculum debet eſſe perpetuum. Qui enim dimiſſa vxore aliam ducit, mæchatur, Matth. 5. & 19. Nec ibi nouum conditur præceptum, ſed ius naturæ explicatur; vnde & ſubditur: *Ad duritiam cordis veſtri permiſit Moyſes vobis dimittere vxores veſtras. Ab initio autem non fuit ſic*; ergo mulier ad tempus adhibita non eſt vxor, ſed concubina. Hinc Auguſtinus de Bono coniugali cap 5. (& refertur cap. *Concubinæ* 32. qu. 2.) *Concubinæ ad tempus adhibitæ, nec etiam ſi cauſa filiorum concumbant, iuſtum faciunt concubinatum ſuum.* Et cap. *Si conditiones* de Conditionibus appoſitis, dicitur, conditionem determinati temporis eſſe contra ſubſtantiam coniugii, proindeque tunc, matrimonialem contractũ, quantumcumque ſit fauorabilis, carere effectu.

Secundò. Quia finis matrimonii debet eſſe ſuſceptio prolis; at cùm adhibetur mulier ad tempus, adhibetur libidinis gratia, quam frænare, vel non volunt, vel non valent; ergo illud pactum non eſt matrimoniale. Et quamuis mulier prolis gratia conueniat, tamen dum ſcit virum libidinis, non prolis gratia conuenire, & pro determinato tempore, ſicut & ipſa, non marito, ſed fornicario conuenit; propterea nec ipſa eſt verè coniux, ſed concubina. Addit autem rectè Auguſtinus, talem mulierem multis matronis eſſe præferendam, quæ viros ſuos continere cupientes ad reddendum carnale debitum cogunt. Sed non propterea eam iuſtificat a peccato; immo 6. Conf. cap. 15. memorans mulierem, cum qua ipſa ante ſuſceptum baptiſma cubare ſolebat, quæque rediens in Apohricam vouerat, alium ſe virum neſcituram, non appellat eam coniugem, immo dicit, impedimento coniugii, quod ipſe tunc tractabat, a latere ſuo auulſam. Et 4. Conf. cap 2. ſic de ſe ipſo loquitur: *In illis annis vnam habebam non eo, quòd legitimum vocatur, coniugio cognitam, ſed quam indagauerat vagus ardor; ſed vnam tamen, ei quoque ſeruans thori fidem. In qua ſanè experirer exemplo meo, quid diſtaret inter coniugalis placiti modum, quod fœderatum eſt generandi gratia, & pactum libidinoſi amoris. Non amator coniugij, ſed libidinis ſeruus eram, vt ſubſtentaretur, & perduceretur, vel integer, vel auctior morbus animæ meæ ſatellitio perdurantis conſuetudinis in regnum vxorium.* Hucuſque Auguſtinus.

* * * * *
* * * *

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

CAPVT VI.

An sit coniugale fœdus, cùm societas vitæ sancitur duratura non vsque ad mortem, sed ad certum tempus, etiamsi intendatur perpetuitas vinculi coniugalis.

1. QVòd vitæ societas inter coniuges saltem pro aliquo tempore debeat, sicut intercedere, ita & intendi in contractu nuptiali, probat D. Thomas 22. qu. 154. art. 3. & in Supplemento q. 65. art. 3. ex debito prolis educandę, cui non sufficit alter parens, sed requiritur vterque; nam in Brutis non separantur mas, & fæmina nisi post completam prolis nutritionem, quando vterque est illi necessarius; quando verò proli educandæ sufficit sola fæmina, non cohabitant simul.

Sed hæc racio probat necessitatem vitæ socialis pro illo tempore, non pro semper: vnde ipse D. Tomas non infert aliud, nisi, quòd ea societas debet esse *non ad modicum tempus, sed diu, vel per totam vitam, quia aliter per generationem magnum damnum infertur directè vitæ hominis*. Filii autem post quam adoleuerint, vel vxores duxerint, discedere solent a paterna domo, propriamque constituere, idque prædictum est Genesis 2., & repetitum Matt. 19. *Relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori suæ*. Aliter ingens turba filiorum, & nepotum cum vxoribus eorumdem coangustanda esset in vna domo; quod quidem patiuntur Armeni in Armenia maiori, qui proinde numerosissimos continent familiarum greges, vt refert Boterus parte 3. Relationum cap. de Dioscorianis; sed reliquus orbis terrarum non imitatur. Et certè, cùm parentes senuerint, non ipsi de filiis, sed filii de ipsis curare debent. Videtur igitur, iniri posse contractum verè nuptialem cum ea conditione, vt coniuges non vsque ad mortem, sed tantùm prout necessarium erit proli, cohabitent simul.

2. Verùm dicendum est, talem contractum non fore nuptialem.

De-

Definitur enim Matrimonium: *Coniunctio viri, & mulieris indiuiduam vitæ societatem retinens*. Licèt autem Magister in 4. d. 27. id intelligat de indissolubilitate vinculi, &, quòd alter coniugum non possit sine alterius consensu votum vouere castitatis, vel orationi vacare, dum exigitur debitum; tamen, quòd intelligi debeat de indiuisione cohabitationis, probatur. Quia nec viro ab vxore, nec vxori a viro licet discedere, nisi ex causa fornicationis, prima Corinth. 7., & Matthæi 19.; cuius prohibitionis ea redditur ratio, quia vir dimittens vxorem facit eam mæchari, & similiter vxor dimittens virum; sed discessus ille non potest intelligi solutio vinculi; nam hoc neque per fornicationem soluitur (cuius oppositum erroneè dixit Caietanus in Matth. cap. 5., & 19.) nec prorsus voluntate humana post consummationem matrimonii est dissolubile; vnde inane fuisset, aut suadere, aut præcipere viris, ne vxores dimittant in hoc sensu; ergo intelligendus est de separatione a cohabitatione; nam hoc sufficit ad exponendum coniugem periculo mechię; ergo non licet coniugibus a cohabitatione separari.

Secundò. Quia, etiam excepta prole, magnum coniugii bonum est ipsa naturalis in diuerso sexu societas, vt ait Augustinus de Bono coniugali cap. 3., immo, vt idem ait ibidem capit. 1. filii sunt honestus fructus, *non coniunctionis maris, & fæminæ, sed concubitus*; proinde hic fructus, seu hoc bonum non est in senibus, aut continenter viuentibus, aut sterilibus, sed illud; ergo illa societas retinenda est a coniugibus, tamquam indefectibile matrimonii bonum, etiam si proles desit: aliter nullum bonum in sterilibus, senibus, & continentibus erit ex matrimonio; nam fides propter illam vitæ societatem, & propter filios procreandos est necessaria.

Hinc Gregorius cap. *Requisisti* 33. qu. 1.: *Iste, si non potest ea vti pro vxore, habeat eam quasi sororem*. Et Cælestinus cap. *Laudabilem* de Frigidis, & maleficiatis, & Lucius Tertius cap. *Consultationi* eodem Titulo idem dixerunt. Mulier enim, quia minùs pollet ratione, & vsu rerum, & ad multa negotia impar est, indiget directione, & protectione viri; ideoque iniri potest societas illa naturalis, etiam remota voluntate copulę, & prolis, vt patet in Beatissima Virgine, quæ continentiæ votum habebat, & S. Ioseph; vnde Hieronymus lib. 1. in cap. 1. Matth. dicit, ideo nutu Dei Virginem desponsatam fuisse, antequam Christum pareret, vt

in

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

in Ægyptum fugiens haberet solatium. Quamuis matrimonium, necessariò afferre debeat potestatem mutuam in corpora, & fidem. Hæc autem protectio, & directio non potest exerceri, nisi vir, & vxor cohabitent simul; vnde magna damna possunt, & solent vxori, & domui accidere propter absentiam viri; ergo status nuptialis exigit cohabitationem coniugum, & per consequens contractus ille cum ea intentione iniri debet.

3. Adsunt quidem causæ iustæ, & rationabiles, quibus legitimè coniuges domo separentur, easque enumerat Toletus Instructionis lib. 4. cap. 25., aliique; & cùm in bonum commune ordinata sit illa cohabitatio, de voluntate vtriusque coniugis licet alterutri se absentare: idque passim fit a militibus, nautis, negotiatoribus, & ministris Principum. Si verò vxoribus damnum patientibus, & iustè reclamantibus viri, vel discedant, vel ad propria non redeant, non sunt, inquit Toletus, absoluendi, nisi saltem firmum propositum concipiant sine mora redeundi. Tantam enim in seipsos mutuam potestatem habent coniuges, vt possit alter alterius vota irritare, cùm bono proprio, vel domus sunt noxia, quale solet esse votum peregrinationis in longinqua; vt cùm D. Thom. 22. q. 88. ar. 8. ad 3. dicunt communiter Doctores.

Verùm aliud est, posse coniuges legitimè a cohabitatione diuidi: aliud inire coniugium absque intentione cohabitandi vsque ad mortem: sicut aliud est, Regularem posse viuere in Religione solutum, vel suspensum a debito obedientiæ, quod accidit, cùm fit Superior Generalis, præsertim si hoc officium sit perpetuum, vel cùm aliquod officium obtinet, propter quod ab obedientia Generalis sit exemptus, vt accidit Assistentibus in nostro Eremitarum S. P. Augustini Ordine: aliud emittere professionem cum intentione non subiiciendi se Superioribus Ordinis vsque ad mortem, sed ad determinatum tempus. Primum non est contra Regularem professionem; secundùm verò professionem reddit nullam. Sic in proposito. Hinc cap. *Si Conditiones* de Conditionibus appositis dicitur, conditionem determinati temporis esse contra substantiam coniugii, proindeque tunc matrimonialem contractum carere effectu.

Addi potest tertia ratio. Quia solemnitas non adhibetur ab Ecclesia, nisi cùm aliquis mancipatur totaliter alicui rei, vt habet D. Thom. 22. qu. 88. art. 7., sed solemnitas ab Ecclesia adhibetur nuptiis, sicut & professioni regulari; ergo sicut per professionem

nem regularem quis totaliter, idest, vsque ad mortem mancipatur Religioni, ita per fędus nuptiale vir, & mulier mancipātur ad inuicem. Sed hæc mancipatio nulla est, siue nō habet effectum, nisi obligentur ad conuiuendum; sicut mancipatio Regularis non habet effectum, nisi viuat, vel obligetur ad viuendum in domo Regulari; ergo, &c.

Igitur fędus initum inter virum, & mulierem etiam cum intentione prolis, & perpetuitatis vinculi, si sit ad cohabitandum tempore determinato, & non vsque ad mortem, non est nuptiale; atque adeò nec copula inde sequuta est nuptialis, sed fornicaria.

Argumenta pro Propositione damnata afferentur Disputatione sequenti cap. 2., quia militant etiam pro Propositione 49.

DISPV-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

DISPVTATIO LXIII.

Contra Propositionem LXIX.

Mollities iure naturæ prohibita non est. Vnde, si Deus eam non interdixisset, sæpe esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.

CAPVT I.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 FALSITAS huius Propositionis patet ex dictis contra Antecedentem. Si enim mollities natura sua mala non est, non potest assignari sufficiens ratio, cur Deus tam acriter illam inhibuerit, vt in nullo casu liceat: Item; dum fit propter delectationem est contra ordinem naturæ, quæ semen instituit non ad voluptatem, sed ad generationem; & numquam operis finem habet delectationem, sed delectationis finem opus, vt patet in comestione: licèt enim hæc non fiat sine delectatione, non tamen est propter illam, sed propter nutritionem. Hinc cibus, & potus naturaliter traiicitur in stomachum, vbi fit concoctio ad nutriendum; nec a natura datum est foramen, vel via, qua eiici possit, postquam palatum, gulamque delectauerit. Item: Quia finis hominis debet esse honestum, non delectabile; hoc enim est finis brutorum; ergo operari propter delectationem peccatum est iure naturæ.

Si autem fiat ad tuendam salutem in aliquo casu, etiam peccatum

catum est, quia in illa propter vehementiam delectationis ratio absorbetur, & vincitur a sensu, quod est contra ordinem naturæ, secundùm quem sensus debet seruire, ratio dominari. Quæ omnia patent ex dictis contra Propositionem Antecedentem cap. 1., & contra Propositionem 9.

Ex quibus etiam soluta remanent Argumenta Caramuelis, aliorumque; quæ tamen capite sequenti referemus.

Modò addimus, hanc Propositionem deteriorem esse Antecedente, quia magis contra ordinem naturæ est mollities, quàm fornicatio. Quippe, & si in fornicatione non intendatur generatio, potest tamen per eam fieri; at per mollitiem nullo modo, immo per eam disperditur semen; sed fornicatio est contra ordinẽ naturę, quia per eã nõ intẽditur generatio, propter quam natura instituit semen; ergo multò magis mollities. Igitur mollis in iniuriam, & damnum naturæ operatur disperdens semen, ex quo potest generari homo; sicut iniuriam, & damnum irrogat domino tritici, vel alterius seminis, qui illud disperdit. Et sicut gaudii materia est, cùm nascitur homo in mundum, vt Christus Dominus dixit Ioannis 16.21. ita materia luctus est, cùm exercetur mollities, quia homo quodammodò occiditur, antequàm generetur; vt supra de procuratione abortum ante animationem fætus Propositione 34. dictum est; quare ibi est quodammodò abortus, non quidem proximè, vt cùm conceptus est fętus, sed remotè.

Hinc Diogenes Cynicus, cùm mollitiem exerceret, dicebat: *Hominem perdo*. Et Martialis Poeta Pontico se polluenti: *Istud, quod digitis, Pontice, perdis, homo est*.

2. Verùm, quia Propositio non tantùm dicit, mollitiem secundùm se non esse malam, sed addit, sępe fore bonam, & aliquando obligatoriam sub mortali, nisi esset interdicta, ostendendum est, quanta id absurditate dicatur. Nam, si mollities sępe est bona, (ex fine, scilicet, eo quia sit vtilis, vel necessaria tuendæ saluti, vel vitæ) sequitur, esse licitam non obstante Dei interdicto; quia ius naturale tuendæ vitæ non tollitur per pręcepta Dei positiua, vt patet in præcepto de requie Sabbati, quo non obstante Machabæi sine peccato in defensionem gentis pugnarunt illo die, primo Machabæorum 2., & ex definitione Christi, quòd liceat Sabbato curare, Lucæ 14.; ergo non obstante interdicto, quòd aiunt Dei, licebit pro seruanda vita procurare pollutionem, quod ipsi Authores Propositionis admittere non audent, nec admitti potest.

Secundò. Si aliquando est obligatoria sub mortali, hanc vim

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

habebit ex iure nature, ideſt, ex ordine rerum; ſed Deus præceptis ſuis non tollit, neque immutat ordinem rerum, immo lege ſua æterna vetat, eum perturbari, iubet conſeruari, vt ait Auguſtinus 22. contra Fauſtum cap.27.; ergo illa non eſt interdicta a Deo; vel ſi eſt interdicta, Deus ipſe euertit ordinem rerum, & legem ſuam æternam; & adeo euertit, vt ſit peccaminoſum mortaliter facere aliquid etiam in eo caſu, in quo ex ordine rerum eſſet peccatum mortale ipſum non facere. Etenim ex interdicto Dei mollities non amittit eam bonitatem, quam habet ex ordine rerum, & propter quam obligaret ſub mortali; nec enim poteſt amitti ea bonitas, niſi mutato ordine rerum; ſed Deus non ſupponitur, inhibendo mollitiem, immutaſſe ordinem rerum naturalem; ergo, ſi eam Deus inhibuit, bonum inhibuit, & malum iuſſit. Quiddam igitur magnum, & mirabile efferunt Authores Propoſitionis, nempe, quòd Deus prohibeat rem manente eius bonitate, faciatque idem ſimul eſſe bonum, & malum, bonum ex natura ſui, ſiue ex ordine rerum, malum ex prohibitione. Equidem res natura ſua indifferentes poſſunt ex prohibitione legis euadere malæ; at id, quod ex natura ſua bonum eſt, non poteſt prohiberi a lege, niſi per eamdem poſſit fieri malum. Omnino verò repugnat, vt res, retenta ſui bonitate naturali, euadat mala. Ergo abſurdiſſimè dicitur, mollitiem retenta ſui bonitate ex ordine rerum, eſſe interdictam a Deo. Ergo dicendum eſt, mollitiem ex natura ſua non eſſe bonam, immo neque indifferentem, ſed omnino malam; ita vt neque per Dei potentiam poſſit ab ea tolli malitia eius; eſt enim irritatio libidinis, quæ libido nullo modo poteſt eſſe non mala, cùm repugnet rationi, ſeu ſpiritui, & obiecto eius, quod eſt honeſtum. Audiendus eſt Auguſtinus 3. Confeſſ. cap.8.: *Flagitia, quæ ſunt contra naturam* (ideſt contra ordinem naturalem rerum) *ubique, ac ſemper deteſtanda ſunt, ac punienda, qualia Sodomitarum fuerunt. Quæ ſi omnes gentes facerent, eodem criminis reatu Diuina lege tenerentur. Quę autem contra mores hominum ſunt flagitia, pro morum diuerſitate vitanda ſunt.*

3. Verùm Authores Propoſitionis in eo falluntur, quia vtilitatem, vel ſi volunt, etiam neceſſitatem, quam poteſt habere mollities ad ſeruandam valetudinem, vel vitam, vocant eius bonitatem, & putant eam, vt medium neceſſarium ad vitam ſeruandam, eſſe ſub mortali adhibendam; & ideo dicunt, mollitiem ſæpe eſſe bonam, ideſt, cùm vtilis eſt ad eum finem, & quandoque obligare ſub mortali, nempe quando ea eſt neceſſaria ad eumdem. Sed in primis,

mis, vt docet Gerson Tract. de Abstinentia a carnibus conclusione 3., Azorius tom. 3. lib. 2. cap. 3., Raynaudus in Hoplotheca sect. 2. serie 3. cap. 18., non tenemur seruare vitam per quodcumque mediũ, si adsit rationabilis causa ab eo abstinendi, etiã si illud licitum sit. Rursus; vtilitas, vel necessitas medii ad bonum finem non facit, vt illud sit licitum, multò minùs vt sit in præcepto, si illud de natura sua est illicitum: aliter licerent mendacia ad seruandam vitam. Mollitiem autem esse de sui natura illicitam, iam probauimus.

Secundò. Quòd vtilitas, vel necessitas mollitiei ad seruandã vitam est quidem bonitas physica, sicuti est etiam voluptas, quam causat; sed non inde inferendum est, mollitiem esse bonam moralites, multò minùs esse obligatoriam sub mortali; non enim omne bonum physicum est etiam bonum morale: cùm autem procuratur mollities, irritatur libido, & ea voluptas excitatur, qua absorbetur lumen rationis; ergo de natura sua mala est. Sancti Dei per multas carnis mortificationes non solùm valetudinem fregerunt, sed etiam subierunt vitæ discrimina, ne erumperet libido. Quare multum est, a Catholicis Doctoribus censeri, non solùm bonam, sed obligantem sub mortali pro seruanda vita irritationem libidinis, etiam venereæ, quæ cæteris deterior est, atque propudiosior.

CAPVT II.

Soluuntur Argumenta pro Propositione damnata.

1. ARguit pro ea Caramuel in Theologia fundamentali Fundamento 53. §. 3. Semen, vel est sudor, vel spuma, vel lac, vel sanguis, vel aliud excrementum iuxta varia Doctorum placita; at istorum emissionem procurare non est ex natura sua peccatum; ergo mollities non est peccatum ex natura sua.

Respondetur, hoc Argumentum iampridem ingestum a Luthero ad probandum, nullum esse votum castitatis, & impossibilem vitam celibem, quia impossibile est excrementa non eiicere; quare non satis consultè regeritur a Caramuele. Dicitur ergo, quidquid sit semen, ordinatum esse a natura ad generationem, qua-

re emissioné eius ad alium finem esse contra ordinem naturæ. Item; omnem actum factum ex fine delectationis sensibilis esse peccatum; ergo & mollitiem, si fiat ex eo fine. Rursus; per eam irritari libidinem, quæ mala est, & percipi delectationem, qua ratio absorbetur; ideo ex nulla causa, seu fine esse licitam.

Arguit secundò Caramuel. Sicut semen institutũ est ad seruandum genus, ita corporis humores, & partes ad seruandum, immo ad constituendum indiuiduum; sed, hoc non obstante, si partes sint infectæ, vel humores nimia exuberantia, aut praua qualitate noceant, licet illas amputare, & humores per phlebotomiam, aut purgantia medicamenta eiicere; ergo etiam licebit emittere semen, si grauet, vel noceat; sed non est alia via, qua emittatur, nisi carnale fabricatum a natura; nec alius modus emittendi, nisi per titillationem eiusdem; ergo licebit titillare ad procnrandam seminis emissionem pro conseruanda salute, vel vita.

Confirmat. Quia, si fętus in ventre existens periculum mortis intentet in matrem, potest hæc suam vitam ab eo defendere, tamquam ab inuasore, etiam si ex illa defensione, idest, ex medicamentis, quæ assumit, possit sequi mors fętus; sicut licet cuilibet inuaso, vt supra Propositione 30. cap.2., & 3. latè ostensum est: aliter mater teneretur diligere filium magis, quàm se ipsam, & nec a filio iam adulto, si inuaderetur, posset se sine peccato cum illius periculo defendere, quod nullus dicit. Ergo a fortiori potest homo aduersùs vim morbi causati a semine se defendere per effusionem ipsius; nam fętus, vel viuit, vel est propinquior vitæ, quàm semen.

2. Respondetur, Argumentum non aliud probare, nisi, quòd procuratio exitus seminis tunc non foret contra debitum vitæ custodiendæ, vel contra præceptum: *Non occides*, quo quælibet lęsio, aut mutilatio corporis inhibetur, sicuti non est contra illa præcepta amputatio partis, vel emissio sanguinis, dum fit ad tuendam salutem, cuius oppositum nullus hucusque dixit; cùmque hic disputetur, an liceat illa procuratio ad seruandam vitam, inaniter probatur, eam esse licitam, quia est pro salute, vel vita, cùm hoc ipsum sub dubio sit, an .s. propter illum finem illa sit licita.

Sed Argumentum probare debet, quòd mollities non sit contra ordinem sensus, & rationis, seu contra virtutem castitatis, cuius est venereas voluptates auersari: in hoc .n. est tota difficultas; immo in hoc ipso consistit discrimen inter procurationem emissionis seminis, & amputationem partis, aut emissionem sanguinis, aliorumque

que

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

que humorum; quia in his non delectatur, immo affligitur sensus carnis, in illa verò talis libidinis delectatio est, vt ratio absorbeatur a sensu, quod est contra ordinem rerum, & contra dignitatem rationis, quæ debet imperare, non seruire sensui. Nec est deiicienda, ac fædanda natura rationalis, vt caro sanetur, vt diximus supra Prop.48. cap.1. Quare de Argumento dici potest, quòd aerem verberet, licèt Achilles sit Caramuelis.

Ad Confirmationem dicitur similiter: quòd, scilicet, illa defensio prægnantis aduersus fetum non sit contra præceptum: *Non occides*, idque ibi probatur; at modò non quæritur, an mollities procurata sit contra illud præceptum; quis enim de hoc dubitet? Sed, an sit contra virtutem castitatis, & contra ordinem sensus, & rationis; quæ virtus, & ordo tanti appendenda sunt, vt etiam mors pro iis sit toleranda, sicut pro qualibet virtute, siue præcepto naturali.

Fortè dicetur. Licet irritare concupiscentiam gulæ per salsiuscula, & condimenta, quando id necessarium ducitur ad excitãdum appetitum, qui præ morbo, aut alia de causa ita languet, vt cibus sufficiens substentandæ vitæ non sumatur. Ergo licebit irritare concupiscentiam veneris per titillationem canalis, quando id necessarium est ad subleuationem naturæ copia, vel prauitate seminis granatę, & languentis.

3. Respondetur, negando Antecedens; numquam enim licet irritare concupiscentiam, quæ natura sua mala est, & ideo, si fieri posset, extirpanda; quod mortificationibus, vigiliis, & laboribus conantur quotquot esuriunt, & sitiunt iustitiam: licet autem excitare sensum, seu appetitum eius, si id necessarium sit ad salutem tuendam. Magnũ autem discrimen est inter sensum, seu appetitum, & concupiscentiam; eamque egregiè ostendit Augustinus 4. contra Iulianum cap.14.; hæc enim opus est Diaboli, & a peccato exorta: ille verò opus Dei pertinens ad constitutionem naturæ, vnde in protoparentibus fuit ante peccatum, in quibus tunc non fuit concupiscentia, & in Christo Domino, in quo numquam illa fuit. Sensus quippe est vis perceptiua, & gustatiua sui obiecti, proinde pertinet ad constituendum animal sensitiuum: concupiscentia verò est irrationabilis inclinatio in obiectum delectabile propter ipsam delectationem, quæ & repugnat rationi, quæ fertur in honestum, & eam præcedit, & excedit. Ad sumendum autem cibum vitæ necessarium non oportet excitare concupiscentiam gulæ, immo hæc in ipsa comestione frænanda est; neque enim comestio debet

bet

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

bet fieri propter delectationem, in quam fertur concupiscentia; quę neque potest excitari, nisi sensus vigeat; sed excitandus est sensus, vt percipiat sapores, eosque appetere possit, & sic cibum sumere ad substentandam vitam. Vt enim ait idem Augustinus loco cit.: *Si sapida non sunt, quæ ore sumuntur, nec sumi possunt, & nauseando sæpe respuuntur, & perniciosa sunt cauenda fastidia. Non solùm ergo cibo, sed etiam cibi sapore indiget infirmitas corporis nostri, non propter exaturandam libidinem, sed propter tuendam salutem.*

4. Argui potest tertiò. Licet ad seruandam vitam opera facere, vel pati afferentia dolorem, etiam si is ita acerbus sit, vt rationem turbet, & absorbeat: quod solet accidere in sectionibus membrorum. Ergo licebit ad eumdem finem excitare delectationem veneream, etiam si hæc præ sui vehementia absorbeat rationem. Probatur Consequentia. Quia aliter iniquæ conditioni subditur homo, si ei liceat ferre dolorem absorbentem rationem, non autem sentire voluptatem eumdem effectum operantem; nam, si semper debet ratio dominari, subiici sensus, id non minùs seruari debet in dolore, quàm in voluptate; per vtrumque enim potest ratio absorberi, atque adeo tolli ordo rectus sensus, & rationis.

Respondetur, virtutis, idest, fortitudinis esse ferre dolores: vitii autem, idest, concupiscentiæ prosequi voluptates; & de illis præceptum habemus substinendi, ab his autem abstinendi, de quibus Augustinus serm. 245. de Tempore. Quare, sicut peccatum est prosequi per se voluptates, ita etiam fugere dolores, & molestias carnis, quando necessaria, & iusta causa adest eos substinendi, vt ad satisfaciendum pro culpis, ad cōprimendam concupiscentiā, ad exercitium alicuius virtutis, ad recuperandam salutem, vitamq; tuendam, &c.

Non igitur iniquæ conditioni subiacet homo; sed, quòd ei non liceat prosequi voluptates propter ipsas, aut sinere, vt a voluptatibus absorbeatur lumen rationis, ex dignitate est suæ naturæ, qua bonum rationis, idest, honestum prosequi debet; quòd verò ei liceat, immo quandoque teneatur ferre dolores, etiamsi mentem turbare possint, ex pęna peccati est, cui per dolores satis fit, præcipuè cùm contractum est per voluptates; vel ex vtilitate comparandi meritum apud Deum, &c. Non tamen, cùm ex vi doloris mens turbatur, siue alienatur, dicendum est, eam vinci a sensu; nam id sonat, quòd sensus præualens viribus eam sibi subigat. Verùm tunc sensus ipse affligitur, & vincitur ab agente lęsiuo, & corrumpente; non ergo tunc ipse vincit rationem, sed ipse, & ratio

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

tio vincitur ab illo agente. Non est autem in præcepto, quia nec in potestate, vt ratio præualeat aduersùs sensum doloris, vel aduersùs agens inferens illum. Stoici quidē de suo Sapiente dixerūt, quòd posset omnem euincere dolorem, etiam si in Phalaridis tauro, succensis ignibus, torreretur; immo tunc dicturum: *Quàm dulce, quàm suaue.* Sed hæc, vel ex superbia stultitia, vel ex stultitia superbia est. Qui tamen dixisse non referuntur, quòd carnis voluptas non subigat rationem, eiusque lumen absorbeat.

Verùm, vt pleniùs ostendatur, quantum ex natura sua malum sit mollities, iuuat duo dubia hic excitare, & discutere.

CAPVT III.

An liceat procurare, aut saltim desiderare, vt pollutio accidat in somno.

1. CVm inde pollutionis procuratio iudicata sit mala, quia per eius delectationem absorbetur ratio, hocque malum non accidat in somno, soporata iam, seu ligata per ipsum somnum ratione, talisque insuper pollutio possit esse vtilis ad tuendam, nedum salutem, sed etiam castitatem, eiecto semine, quod solet, pulsando ad exitum, irritare libidinem, videri potest licitum non solū illud desiderium, sed etiam illa procuratio. Et ita quantùm ad desiderium statuunt Caiet. 22. qu. 194. Siluester, Nauarrus, Vasquez, Toletus, Sancius, Diana, & alii. E contra Sotus in 4. dist. 12. q. 1 ar. 7. dicit, id esse lethale, quia, inquit, pollutio est intrinsecè mala, sicut fornicatio, & adulterium.

Cæterùm Augustinus 10. Confess. cap. 30. dicit, homines (castos) dolere, si eis pollutio accidat in somno. *Cùm* (illa) *accidit*, inquit, *vigilantes ad conscientiæ requiem redimus*, *ipsaque distantia reperimus, nos non fecisse, quod tamen in nobis quoquomodo factum esse dolemus*. Orat insuper Deum, vt non permittat illam sibi accidere: *Augebis*, inquit, *Domine magis, magisque in me munera tua, vt anima mea sequatur me ad te, concupiscentiæ visco expedita; vt non sit rebellis sibi, atque, vt in somnis etiam non solùm non perpetret istas* cor-

corruptelarum turpitudines per imagines animales vsque ad fluxum carnis sed ne consentiat quidem.

Id ipsum orat Ecclesia in Hymno Completorii: *Procul recedant somnia, & noctium phantasmata, hostemque nostrum comprime, ne polluantur corpora*; & in Hymnuo Laudum Sabbati: *Phantasma noctis exulet.*

De quo autem, si acciderit, rectè dolemus; & de quo rogatur Deus, ne permittat accidere, certè id non rectè desideramus. Rursus: pollutio nocturna ab Ecclesia æstimatur opus nostri hostis, idest, Demonis, ergo non potest licitè desiderari.

2. Nihilominus censeo distinguendum: Aliquando enim pollutio nocturna accidit sine vlla obscæna repræsentatione, & absque vllo sensu voluptatis; aliquando cum illis. Desiderium, vt pollutio accidat in somno sine vlla representatione obscena, & sensu, non video, cur sit peccaminosum: si enim non est peccatum desiderare, vt sanguis fluat e naribus ad releuandum caput, vel alii humores per suas vias ad releuandam naturam, cùm ipsum semen possit nos grauare, & incitare insuper ad libidinem, non video, cur simplex desiderium fluxus eius in somno pro valetudine, & castitate tuenda debeat damnari peccati; immo de charitate erga seipsum, & desiderio castitatis descendere potest; remoto enim libidinis sensu, vel periculo quid interest, quantùm ad contrahendum peccatū, inter desiderium exitus seminis, & sanguinis, aut vrinæ, cæterorumque corporis humorum?

Cùm autem dicitur, pollutionem esse intrinsecè malam, sicut fornicatio, & adulterium: si sermo sit de pollutione voluntariè accersita, siue procurata, verum est: si de naturaliter accidente, absurdissimum: nullum enim opus naturæ est peccatum mortale, sed tantùm voluntatis: nec pollutio est peccaminosa nisi ex libidine; ergo quando nulla adest libido, nulla malitia.

At desiderium pollutionis nocturnæ cum imaginibus, visisque obscęnis, & cum sensu venereę voluptatis, a peccato defendi non potest: est enim ex libidine, & fert secum periculum libidinis. Ipsum enim desiderium cernendi, vel agendi per somnum obscęna vsque ad corporis pollutionem, vnde nam descendere potest, nisi ex libidine cupiente se delectari, vel expleri saltem in somnis; sicut enim effectus iræ, vel odii est desiderare, vt per quietem videamur nobis occidere, vel lędere inimicum, atque adeo tale desiderium est peccaminosum; ita de venerea libidine deriuat desiderium, vt per som-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

somnium videamur nobis exercere venerea, & cum adeo vehementi affectione, vt progrediamur vsque ad fluxum carnis.

Fert etiam secum periculum libidinis; quia imagines, & visa illa, & multò maximè delectatio percepta possunt etiam per quietem nostram mentem occupare, & allicere ad turpia; ergo omnino mortale est illud desiderium.

De pollutione nocturna accidente cum illis imaginibus, & delectatione loquitur Augustinus, dum dicit, de ea dolere viros castos, rogatque Deum, ne permittat sibi accidere. Quod patet, tum quia disertè ibi nominat imagines animales; tum quia memorat imagines rerum carnalium, quas in sua memoria fixerat consuetudo; quas dicit, *Occursare sibi vigilanti quidem carentes viribus, in somnis autem non solùm vsque ad delectationem, sed etiam vsque ad consensionem, factumque simillimum.* Et subdit: *Tantum valet imaginis illusio in anima mea, & in carne mea, vt dormienti falsa visa persuadeant, quod vigilanti vera non possunt.*

De ista quoque loquitur Ecclesia in illis Hymnis; nominat .n. somnia, & phantasmata noctium. Huiusmodi autem imagines, siue phantasmata, maximè autem delectatio periculum trahunt, ne occurrant vigilantibus, mentemque, vel auertant, vel distrahant ab honestis, alliciantque ad turpia.

3. Quantum autem ad procurationem, vt pollutio accidat in somno (potest id procurari calida, aut multi nutrimenti edulia sumendo, aut nimio motu, & labore naturæ vires delassando, aut certo situ corpus locando, aliisue viis) communiter censetur illicita, etiam ab iis, qui licitum putant desiderium eius; cum quibus, & Nos.

Non enim est in potestate nostra, prædicta media adhibendo, ne illa accidat in somno potiùs, quàm in vigilia, aut ne incipiat in somno, terminetur in vigilia (ipsa nimirum effusione dormientem excitante) aut sine turpitudine imaginum, sensuque delectationis, quæ possunt esse illicia libidinis voluntariè exercendæ. Propter hoc igitur periculum, cui se exponit ille procurans, immo quod accersit, peccat mortaliter.

Sed hic arguitur. Licitum est desiderium nocturnæ pollutionis; ergo licita procuratio: regulariter enim quidquid licet desiderare, licet & procurare.

Ad quod Argumentum respondent aliqui, negando Consequentiam; nam licitè, inquiunt, desideratur mors hominis iniqui,

vel Tyranni, quæ non licitè procuratur. Ita iisdem ferè verbis Toletus, & Diana.

Sed contra est: quia iniqui hominis mors non licitè desideratur, neque ob bonum consequens. Non enim licitè potuit desiderari mors Christi, & si ex ea salus vniuersi penderet: nam Beatissima Virgo cum aliis Sanctis Mulieribus plangebat eam, quas quotannis imitatur Ecclesia. Quod autem rectè plangitur factum, non licitè desideratur futurum.

In hoc etiam Decreto Sanctissimi Domini Nostri damnantur Propositio 13., quæ dicit, licitum esse desiderium de morte alicuius ob emolumentum inde proueniens, & Propositio 14. dicens, licitum esse gaudium filii de morte Patris ob pinguem hæreditatem. Iniquorum non est desideranda mors, immo id est contra charitatem, sed conuersio: desideranda autem auersio malorum, quę faciunt, rogandusque Deus, vt illa auertat; & dolendum de eorum morte in peccato, siue ante peractam pęnitentiam.

Consequentia igitur Argumenti negari non potest: vel enim adest aliquid mali in obiecto desiderato, & tunc non licitè desideratur; vel nihil, & tunc etiam licitè procuratur.

Fortè dicetur, posse esse malum in ipsa procuratione, vt cùm generaliter res non mala malis modis, vel mediis procuratur.

Sed contra est. Quia cùm res de se non est mala, non potest absolutè, & simpliciter esse mala procuratio eius, quatenus talis: si etenim quatenus talis est mala, manifestè sequitur, illam rem esse secundùm se malam, vtpotè, quæ refundat malitiam in attinctionē, vel procurationem sui; quamuis possit esse mala procuratio rei non malæ, quia, scilicet, vel procuratur modo illicito, vel quia adsunt pericula peccati in procuratione eius.

Si igitur non est mala pollutio, vt simpliciter descendens ex causis naturalibus absque vllo sensu illecebroso, aut imagine turpi (quod fateri necesse est eos, qui docent esse licitum desideriū eius) sequitur, quòd procuratio, vt ipsa sic accidat, non sit mala, quatenus procuratio eius; licèt malitiam contrahere possit, vel ex assumptione medii illiciti, vel propter periculum peccati, quod periculū Nos expressimus in probatione nostræ sententiæ.

Ad Argumentum igitur respondendum est, quòd licitè procuratur id, quod licitè desideratur, quantùm est ex ratione rei, vel obiecti procurati: verumtamen potest esse illicita procuratio rei licitè desideratæ, propter pericula annexa

pro-

procurationi, quæ non anneĉtuntur ſimplici deſiderio; id quod accidit in caſu noſtro.

CAPVT IV.

An teneamur abſtinere ab operibus bonis, vel non malis propter expertum periculum pollutionis?

1. ID eſt, an licitè permittatur, vt pollutio accidat in vigilia, ſi ea accidat ex opere bono, vel etiam non malo, vt ex auditu rerum obſcęnarum in exceptione confeſſionum, vel ex ſpeculatione earumdem, equitatione, comeſtione calidorum, modo recumbendi, tractatione verendorum infirmi ad ipſum curandum, oſculo ex more Patriæ, & ſimilibus.

Affirmant communiùs Doctores; dummodò, inquiunt, abſit periculum conſenſus; & addunt Vaſquez, & Diana, quòd etiam ſi opus, ex quo præuidetur futura pollutio, ſit malum, non tamen in genere luxuriæ, pollutio ſequens non ſit mortalis, quia illud opus non concurrit grauiter ad illam. Opera enim ſuperiora, ait Diana, per accidens tantùm influunt in pollutionem.

Hanc Doctrinam reputo periculoſam, atque adeo fugiendam. Primò. Pollutio inde mala eſt, quia affert delectationem carnalem vincentem ſpiritum, ſeu abſorbentem rationem; ergo non poteſt permitti, niſi accidat ſine tali delectatione, vt aliquando in ſomnis: an autem in vigilia poſſit ſic accidere, alii diiudicent.

Secundò. Quomodo poteſt ab ea abeſſe periculum conſenſus, ſi delectatio eius abſorbet rationem, vt mox dictum eſt? Cùm autem abſorptio, ſeu ſubmerſio rationis proueniat ex tranſmutatione corporali adiuncta pollutioni, vt ait D. Thomas 12. qu. 34. art. 1. ad 1. ſequitur, quòd ſemper per eam abſorbeatur ratio.

Tertiò. Teneremur, ſi poſſemus, cohibere motus ſenſualitatis etiam primò primos, quia mali ſunt, ideſt, contra ordinem naturæ, acciduntque in pęnam peccati originalis, ex quo illa corrupta eſt; & intantum non deputantur ad culpam, inquantū non eſt in poteſtate noſtra eos cohibere, cùm præueniant vſum rationis,

nis & libertatis; & patet, quia peccatum est illis consentire, vel eos nõ reprimere, dũ possumus; ergo ipsi mali sunt; ergo sẽper vitandi, si possibile esset; ergo a fortiori euitanda est pollutio, dum possumus. Consequentia patet ex se, & probatur: quia omnis motus sensualitatis venereæ ideo malus est, quia natura sua tẽdit ad pollutionem, tamquam ad terminum; propterea oscula, & tactus ad delectationem sunt mortiferi inter eos, inter quos mortifera est copula, etiam si absit periculum vlterioris consensus, & pollutionis, vt definit Alexander VII. in secundo suo Decreto Propositione 40.; ergo multò maximè ipsa pollutio vitanda est.

2. Quartò. Opus non ideo non concurrit grauiter ad illam pollutionem, quia est malum contra aliam virtutem a castitate: etenim etiam opus non malum, immo bonum ex sui natura potest ad illam, vel leuiter, vel grauiter concurrere, vt in hac ipsa quæstione supponitur; quamuis quodlibet opus eo ipso, quo fit cùm notitia illius concursus, seu causalitatis euadat malum contra virtutem castitatis; quare ineptum est dictum illud Vasquez.

Quintò. Ex operibus, quæ per accidens tantùm influunt in pollutionem, non potest illa frequenter, aut in pluribus causari: quælibet enim causa, ex qua, vt in pluribus, seu frequenter accidit effectus, est causa determinata, & per se illius; & effectus per accidens sunt, qui contingunt in paucioribus, vt patet ex 2. physic., de quibus propterea non potest dari scientia. Vel ergo supponitur, ex illis operibus frequenter accidere pollutionem, & tunc, non per accidens, sed per se influunt in eam; si autem per accidens influunt, non sunt appellanda causę eius, neque in ea refundenda est pollutio, sed in aliquid aliud, cui illa per accidens adiunguntur; quare nec sunt per se vitanda. Igitur ineptum est etiam dictum Dianæ.

Si igitur opus, quod exercemus, est causa proxima pollutionis, vitandum est, sicut quęlibet causa, vel occasio proxima peccati; si autem est remota tantùm, non est vitandum, & absque culpa exercetur.

Falsum verò penitùs est, quod ait Diana, tantam esse malitiam pollutionis, quanta est obligatio remouendi eius causam: immo e contra tanta est obligatio remouendi causam, tantaque malitia, seu culpa non remouentis, quanta est malitia pollutionis; sicut vniuersaliter, tanta est culpa non remouentis periculum peccati, quantum est peccatum, cuius periculum non remouetur, si quidem a peccato refunditur malitia in omissionem remotionis

eius,

eius, cùm non ſit aliud præceptum de vitando periculo peccati, quàm de ipſo peccato; vel, ſi eſt aliud, ab illo dimanat. Et conſtat, quòd etiam actus non malus, immò bonus ex obiecto, ſi afferat periculum peccati, vitandus eſt, & vtique non propter malitiam propriam, quam non habet, ſed peccati, cuius affert periculum. Hinc, qui ſe exponit periculo peccandi venialiter, peccat venialiter, & mortaliter, qui mortaliter. Ergo tanta eſt obligatio vitandi actum propter periculum peccati, quanta eſt vitandi ipſum peccatum, & tantæ eſt malitię actus ille, qui vitari debet, quantæ eſt peccatum, propter quod, ſeu propter cuius periculum vitari debet. Quare abſurde hîc loquitur Diana.

DISPV.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

DISPVTATIO XLIV.

Contra Proposit. L.

Copula cum coniugata consentiente marito non est adulterium, ideoque sufficit in confessione dicere, se esse fornicatum.

CAPVT I.

Ostènditur falsitas Propositionis.

1 PRimò. Quia coniuges non habent potestatem supra vincula, seu iura naturalia matrimonii, proinde non possunt illa soluere; sed vinculum naturale matrimonii est, vt vna mulier vni tantùm viro subdatur; ergo non potest maritus suo consensu efficere, vt copula vxoris cum alieno non sit contra iura matrimonii, atque adeo adulterium: similiter nec id vxor respectiuè cũ marito. Minor probatur primò ex Augustino de Bono coniugali cap.17. :*Occulta lege naturæ amant singularitatem, quæ principantur. Nec enim sic habet vnus seruus plures dominos, quomodo plures serui vnum dominum. Ita duobus, vel pluribus maritis viuis nullam legimus seruisse sanctarum; plures autem feminas vni viro legimus coniunctas, cùm gentis illius societas sinebat, & temporis ratio suadebat. Neque enim contra naturam nuptiarum est; plures enim feminæ ab vno viro fetari possunt, vna verò a pluribus non potest. Hæc est principiorum vis, vt plures fæminæ vni viro sint, sicut plures animæ vni Deo rectè subduntur. Ideoque non est verus Deus animarum, nisi vnus; vna verò anima post multos falsos Deos fornicari potest, non fecundari.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Hæc Augustinus, cuius dicta inde etiam apparent vera, quia non sicut vnum corpus habet plures oculos, nares, aures, manus, pedes, ita habet plura capita, aut corda; vir autem est caput mulieris, Ephesior. 5., sicut caput viri Deus; ergo est contra ordinem naturæ, vt vna mulier habeat plures viros tamquam plura capita.

Quod autem ait, nullam Sanctarum mulierum pluribus viris seruisse viuentibus, id etiam inter gentes ingeniosas, litterisque excultas apparet. De Græcis enim nullus, ex Romanis vnus legitur Cato Vticensis, qui fæcundam coniugem Philippo, siue Hortensio sterilem patienti ad tempus tradiderit fetandam, vt refert Plutarchus in Catone Vticensi, & memorat Augustinus de Fide, & Operibus cap. 7., & de Bono coniugali cap. 18., & 5. contra Iulianum ca. 9. Quod tamen Catonis factum, quamuis non culpabile, immo, & laudabile, vt ait Augustinus, Romanis apparuerit, nullus tamen est imitatus, præualente naturæ zelo contra exemplum viri etiam celeberrimæ integritatis. Hircanis autem, barbaris vtique, & incultis, in more fuit, vxores aliis ad nuptias concedere, cùm duos, tresue liberos ex eis suscepissent, vt refert Strabo, & ex eo Pius Secundus descriptione de prima Asię parte cap. 17. Sed abrumpebatur primum fædus, inito secundo. Apud Medos autem mulieres se in calamitate desertas dolebant, si non plùs, quàm quinque viros haberent, referente eodem Pio loc. cit. ca. 34. Sed & apud Spartanos aliquando id factum est, vt narrat Iustinus lib. 3., ex necessitate tamen vindicandi ab interitu gentem. Cùm enim iusiurandum concepissent, se, nisi expugnata Vrbe Messeniorum, in Patriam non reuersuros, & decimum iam annum apud illius muros hærerent, ne proles deesset, milites, qui post iusiurandum venerant, in Patriam remiserunt, permisso eis vsu omnium fæminarum. Filii tamen ex eis geniti ob notam materni pudoris Parthenii sunt appellati.

Sed factum hoc, aut rarissimum, aut fortè etiam vnicum est, & de his hactenus.

2 Probatur secundò ex Innocentio cap. *Gaudemus* de Diuortiis, vbi sic dicit: *Ab initio vna costa in vnam fęminam est conuersa, & Scriptura Diuina testatur, quòd propter hoc homo relinquet patrem, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna; non dixit tres, vel duos, nec dixit: adhærebit vxoribus, sed vxori.* Sed, cùm mulier, etiam consentiente viro, alteri copulatur, diuidit carnem suam, nec sunt ampliùs duo in carne vna, sed tres; neque

adhæ-

adhæret viro , sed viris; ergo id est contra naturam matrimonii; ergo est adulterium.

Quamuis autem nonnulli opinentur, non esse contra naturam matrimonii, vt vnus vir per plura matrimonia plurificet carnem cum pluribus vxoribus viuentibus, de qua re infra cap.3., tamen repugnare iuri naturæ, vt mulier plurificet carnem suam cum pluribus viris, omnes fatentur.

Hinc cap. Causam: *Qui filij sint legitimi* dicitur, non posse esse vxorem, quæ viri sui thorum maculauit. Et cap. *Si cui*, & cap. *Si Laici* dist.34. repellitur ab altari tamquam bigamus, qui vxorem cognouit, posteaquam ea fornicata est, quia diuisa per fornicationem carne vxoris, etiam vir, qui eam postea cognouit, carnem suam diuisit.

Ampliùs progreditur Hieronymus primo contra Iouinianum (& refertur cap. *Quomodo* 31. qu.1.) dicens, in secundis, & sequentibus nuptiis virum non esse propriè virum: *Siquidem*, inquit, *& illa in Euangelio Ioannis Samaritana, sextum se maritum habere dicens, arguitur a Domino, quòd non sit vir eius: vbi enim numerus maritorum est, ibi vir, qui propriè vnus est, esse desijt. Vna costa a principio in vnam vxorem versa est. Et erunt, inquit, duo in carne vna, non tres, neque quatuor; aliòquin iam non duo, sed plures.*

Verũ hic per excesũ censendus est Hieronimus loquutus; aliter secũdę nuptię essent nõ nuptię, sed fornicationes, vel adulteria, quod fuit dogma Montani, & Donati ab ipso Hieronymo damnatum Apologia ad Pammachium contra Iouinianum, cuius nonnulla referuntur capite *Aperiant* 51. quæst.1., & non tantùm sextus, sed omnes præter primum non fuissent viri Samaritanæ, cùm tamen Dominus de sexto tantùm illud dixerit; neque id propter numerum virorum, sed quia non erat ei fędere nuptiali adstrictus, licèt communiter putaretur eius vir, vt ait Lyranus in illum locum Ioannis. Inde mulier cognouit, eum esse Prophetam, dixitque conciuibus suis, quòd sibi dixisset omnia, quæ fecisset, quia .s. cognouerat peccatum suum occultnm. Sed hæc Hieronymi exaggeratio ostendit, quàm sit contra ius naturæ, vnam mulierem habere simul plures viros.

Ostenditur quartò falsitas Propositionis. Quia matrimonium inter fideles non tantùm est officium naturæ, & contractus ciuilis, sed etiam Sacramentum repręsentans vnionem Christi cum Ecclesia, vt ait Apostolus Ephesior.5., & notissimum est fidelibus; sed Ecclesia vnicum tantùm sponsum habet Christum, sicut Christus

vni-

vnicam sponsam habet Ecclesiam, de qua dicit Cant.6. *Vna est dilecta mea*; ergo, cùm mulier alteri viro copulatur, etiam si consentiat maritus, facit contra rationem Sacramenti, quæ est in matrimonio, immo totaliter eam tollit, vt ait Diuus Thomas in Supplemento quæst.65. art.1.; ergo non tantùm fornicatrix, sed adultera est. Ideo Bigami repelluntur ab ordinibus, quia non sunt apti ad repræsentandum Christum cap. *Debitum* de Bigamis non ordinandis.

CAPVT II.

Soluuntur Argumenta pro Propositione damnata.

1. POtest pro ea afferri Augustinus lib.1. de Sermone Domini in monte capit.29., vbi relinquit sub dubio, an vxor etiam teneatur de consensu viri pro salute eius præbere alteri sui corporis copiam, ita vt tunc non solùm non peccet, si faciat, sed peccet, si non faciat; sic autem loquitur: *Nonnullæ causæ possunt existere, ubi & vxor mariti consensu pro ipso marito hoc facere debere uideatur, sicut Antiochiæ factum esse perhibetur ante 50. fermè annos Constantij temporibus*. Narratque historiam de muliere, quæ ad liberandum virum de teterrimo carcere, ex eius licentia prædiuiti cuidam eam ambienti se tradidit fruendam, vt pecuniam acciperet, quam pro marito solueret: *Cùm se sciret*, inquit Augustinus, *non habere sui corporis potestatem, sed uirum suum, pertulit ad eum, dicens, paratam se esse pro marito id facere, si tamen ipse coniugalis corporis dominus, cui tota illa castitas debebatur, tamquam de re sua pro uita sua uellet id fieri. Itaque de eius consensu fecit*. Post quæ subdit Augustinus: *Nihil hic in alteram partem disputo, liceat unicuique æstimare, quod uelit*. Nec est rarissimum huius mulieris factum. De Romana enim Matrona narrat Appianus Alexandrinus, quòd, vt virum proscriptum a nece eriperet, Antonio Triumuiro se tradidit prostituendam. Et plura similia leguntur.

Respondetur, ex Argumento nimium concludi, nimirum, vxorem peccare, nisi pro viri salute alteri se tradat prostituendam.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Augustinus ergo non protulit sententiam de facto illo, non quia de eius malitia dubitaret, sed, quia voluit abstinere tunc a discussione rei, quæ suo proposito non conferebat; idque illi moris est, vt patet versatis in eius lectione.

2. Potest argui secundò. Quia adulterium non aliam malitiam videtur addere supra simplicem fornicationem, nisi iniuriam infidelitatis erga coniugem; sed volenti, & consentienti nulla fit iniuria ex regula 27. Iuris in 6.; ergo copula vxoris cum alieno de consensu mariti remanet cũ sola malitia fornicationis. Atq;hanc rationem indicare videtur Augustinus, dum ait, mulierẽ illam consensum mariti exquisiuisse, quia sciebat, illum habere potestatem corporis coniugalis, de quo tamquam de re sua disponere poterat, & quòd illi tota castitas debebatur.

Respondetur, per illam copulam non tantùm fieri iniuriam coniugi, sed etiam violari iura naturalia matrimonii, & sacramentum Ecclesiæ, vt capite præcedenti ostensum est. Super his autem non possunt dispensare coniuges, licèt possint, & pati, & remittere proprias iniurias. Mulier autem illa, vel ignorabat illa iura, vel ea tunc non considerauit, ideoque ex sola consideratione potestatis coniugalis in errorem, peccatumque lapsa est. Potestas enim illa est tradita media fide; nec ipsa autem pecunia, & alia bona externa, quæ fidei commissa sunt, possunt alienari; quantò minùs coniux potest coniugem alienare, idest, alteri eius tradere corpus? Verùm ad pleniorem intelligentiam dictorum iuuat aliud dubium affine huic, adnectere, & resoluere.

CAPVT III.

An contra ius natura sit, vnum virum habere simul plures vxores.

1. AFfirmat D. Thomas in Supplemento qu.65. art.1., limitans tamen, quòd, scilicet, illa pluralitas non sit contra ius naturæ, pro vt hoc respicit finem principalem matrimonii, qui est procreatio prolis, nam plures fæminæ ab vno viro fętari possunt, vt dixit Augustinus de Bono coniugali cap.17., sit tamen contra illud, prout respicit finem secundarium eius, qui est communicatio operum necessaria vitæ; non enim, inquit, facilè potest vnus vir

satis-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

ſatisfacere pluribus vxoribus ad votum; & communicatio plurium in vno officio cauſat litem, quia figuli rixantur ad inuicem. Hæc D. Thomas. Strictiùs loquitur Innocentius cap. *Gaudemus* de Diuortiis, affirmans, ideo polygamiam eſſe contra ius naturę, quia ab initio vna coſta in vnam fęminam eſt conuerſa; & quia, vt Deus dixit, homo adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna; non dixit tres, vel plures, ſed duo; nec: adhærebit vxoribus, ſed vxori; & quia Chriſtus Matth. 5., & 19. dixit: *Quicumque dimiſerit vxorem ſuam ob fornicationem, & aliam duxerit, mæchatur.* Ex quo infert Innocentius: *Si ergo vxore dimiſſa duci alia de iure non poteſt, fortiùs, & ipſa retenta.* Vnde videtur, Innocentius, non accipere illud dictum Chriſti, tamquam nouum Euangelii præceptum, ſed tamquam declarationem iuris naturæ; aliter non rectè eo vteretur ad probandum, quòd polygamia ſit contra ius naturæ. Concludit: Nulli vmquã licuiſſe polygamiã, niſi cui Diuina fuit reuelatione cõceſſũ, per quam, ſicut Iacob a mendacio, Iſtraelitæ a furto, & Sampſon ab homicidio, ſic & Patriarchæ, & alii viri iuſti, qui plures leguntur ſimul habuiſſe vxores, ab adulterio excuſantur. Quod ipſum dicit D. Thom. in Suppl. qu. 65. ar. 2. ad 2. & 3.

Eamdem doctrinam ex iiſdem rationibus tradit Catechiſmus Romanus parte 2. de Matrimonio, vt Sacramento num. 19., addens, Matrimonium, tum in lege naturæ, tum in lege Moyſis a primo ortus ſui decore, & honeſtate decidiſſe, quia antiqui Patres plures ducebant vxores, & in lege Moyſis concedebatur libellus repudii. Vtraque igitur re per Euangelicam legem ſublata, matrimonium in priſtinum ſtatum eſt reſtitutum. Quod ipſum dicit Hieronymus ſuper illa verba Apoſtoli ad Titum: *Epiſcopum vnius uxoris uirum; maſculum*, inquit, *& fæminam creauit Deus, non plures fęminas.* Ipſe quoque D. Thomas in Supplemento qu. 65. ar. 2. ad 2. illi Decretali Innocentii innititur. Qui probat etiam, eſſe de iure naturæ vnicitatem vxoris ex naturali zelo viri ad vxorem, et vxoris ad virum; qui zelus non eſt, ne pax domeſtica, ſeu conuictus turbetur, ſed, ne diuidatur caro; ſicut generaliter zelus amantium eſt, ne amor diuidatur; ergo vnitas carnis eſt ratio, cur iure naturæ vnica debeat eſſe vnius viri vxor.

Hoc autem idẽ eſt, ac pluralitatem vxorum non eſſe contra ius naturæ, prout hoc reſpicit principalem finem matrimonii, qui eſt procreatio prolis, ſed prout reſpicit ſecundarium, ideſt, maiorem vnitatem carnis in coniugibus, & eorum filiis cum ipſis, & inter ſe.

2. Verùm Augustinus de Bono coniugali cap.17., & 25., & 22. contra Faustum cap.47. disertè negat, polygamiam esse contra ius naturæ, &, nisi sit contra morem gentis, ait, esse licitam: *Quando mos erat*, ait loco vltimò citato, *crimen non erat, & nunc propterea crimen est, quia mos non est: alia enim sunt peccata contra naturã, alia contra mores. Si naturam consulas, non lasciuiendi, sed gignendi causa illis mulieribus vtebatur Iacob. Si mores, illo tempore, atque in illis terris hoc factitabatur, &c.* Vbi Augustinus admittit quidem esse contra naturam exercitium polygamiæ ob lasciuiam, sed negat, si sit gratia prolis. Idipsum indicat Ambrosius lib. de Abraham; nam excusat Abraham de Agar super inducta, non ex Diuina dispensatione, sed quia præuenit legem, non in eam commisit, legem, scilicet, prohibentem polygamiam; vbi manifestè supponit, hanc non interdictã iure naturæ; & insuper quia id nõ fecit ardore libidinis, sed studio posteritatis. Quæ Ambrosii sententia refertur in cap. *Dixit Sara* 32. qu.4., licèt Glosa eam non approbet in cap. *Gaudemus* de Diuortiis. Idem fusissimè ostendit Abulensis in cap.8. lib.1. Reg. Quæ sententia potest probari primò. Quia Sancti Patriarchæ, & alii Hebræorum iusti illam exercuerunt, vtique sine peccato. Quod autem dicitur, in eis a Domino dispensatum per reuelationem, vel occultam inspirationem, gratis dicitur; nulla enim de hac re mentio in Scripturis. Nec probabile est, Deum omnibus Hebræis, in quibus plurimi erant iniusti, id reuelasse, aut inspirasse; quorum tamen nemo, plures ducendo vxores, peccabat. Respondet Diuus Thomas in Supplemento qu.55.ar.2., dispensationem illam specialiter factam esse Patribus, sed eorum exemplo ad alios deriuatam.

Sed hoc non videtur probandum; non enim dispensatio facta vni, vel pluribus extenditur ad alios; nec factum ex interna inspiratione, seu familiari instinctu Spiritus Sancti potest trahi in exemplum. Oseas ex Diuino præcepto vxorem fornicariam sumpsit, & a Deo motu Sampson Philisthæam vxorem depoposcit; non tamen licuisset aliis Hebræis fornicarias, vel gentiles sibi desponsare. Idem Sampson Diuino instinctu mortem sibi consciuit, euertẽdo templum, sub quo manebat, atque adeo sine peccato, vt ait Augustinus 5. de Ciuit. cap.25., & 26.; peccassent tamen alii, si idem fecissent. Saltem illud gratis dicitur.

Præterea. Lex Deuteronomi 21.15. loquitur de pluralitate vxorum, tamquam de re licita, nec vllum habet verbum de dispensatione: *Si habuerit*, inquit, *homo vxores duas, &c.*; ergo dicen-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 2.3.119

dicendum videtur, polygamiam non fuisse ex se illicitam.

3. Potest probari secundò. Quia rationes, quibus probatur, illã esse iure naturæ illicitam, non cogunt.

Non prima D. Thomæ de impotentia vnius viri ad satisfaciẽdum ad votum pluribus vxoribus; & de litibus, quæ causantur ex communicatione plurium in vno officio.

Nam, si satisfactio illa intelligitur quantum ad præstandam copiam sexus, certum est, vnum virum non posse pluribus satisfacere, si vxores libidinosæ nimiùm sint. Sed hæc ratio militat etiam in vnica vxore, si ipsa eodem vitio laboret, & vir sit imbecillis; magis autem, si ægrotet, vel absit. Non tenetur autem coniux satisfacere quoad hoc alteri, nisi salua consistentia suæ personæ, vt ipse Diuus Thomas dicit in Supplemento quæst.64. artic. primo; quia priùs est conseruare se ipsum, quàm filios generare, nedũ coniugi satisfacere. Si autem vxores non libidine, sed sola ducantur cupidine prolis, vel non orientur illæ lites, vel facilè sedabuntur. Nam propter hoc etiam Iacob nonnullam passus est inter vxores discordiam, quam tamen facilè ipse compescuit distribuendo noctium vices Genesis 30. Cùmque possit, & illa subintrare causa discordiæ, si vna ex vxoribus sit formosa, alia deformis, vel vna sterilis, alia fecunda, quia illa inuidebit, hæc irridebit, vt accidit inter Rachelem, & Liam Genesis 30., Phenennam, & Annam primo Regum 1., propter quod turbatur pax domestica; numquid & propter hoc dicetur esse contra ius naturæ pluralitas vxorum? Aut, si propter periculum illud legibus naturæ repugnat illa pluralitas, numquid in eo dicetur dispensasse Deus cum Hebræis, vt possent sine peccato, aut discordias illas pati, aut earum periculum non auertere? Certè periculum proximum peccati ex natura rei proueniens euitandum est, sed non remotum, aut quod non ex natura rei, sed ex alterius libera malitia descendit, aut contra quod potest adhiberi prouidentia, ne accidat; sed pluralitas illa non affert periculum proximũ illius mali, potestque, quod affert, euitari per disciplinam domesticam, & auctoritatem viri; aliter etiam amplitudo familiæ, & multitudo seruorum, & ancillarum erit contra legem naturæ, quia ex ea oriri possunt discordię, & lites; ergo, &c. Aulæ ipsæ Principum repugnabunt illi legi; facilè enim inter aulicos oriuntur dissensiones, inuidiæ, odia, calumniæ. Neq; in vna vrbe licebit permittere plures eiusdem ministerii artifices, quia ipsi ad inuicem æmulantur, & rixantur. Quid? Neque plures licebit generare filios, immo id contra ius naturæ erit; quia, vt experimur, & ceci-

nit Poeta 1.Metam.4.:*Fratrum quoq;gratia rara est*;idque vehementer expertus est Iacob in filiis suis, Gen.37. Immo absolutè contra legẽ naturæ dabitur opera generandis filiis, quia, vt aliquando accidit, & idem Poeta memorat: *Filius ante diem patrios inquirit in annos*. Et quia: *Lurida terribiles miscent aconita nouercæ*, non licebit suscepto filio ex vxore defuncta aliam superinducere. Immo neque vxorem ducere, quia nonnumquam, vt idem ait: *Imminet exitio vir coniugis, illa mariti*. Si verò satisfactio illa intelligatur quantum ad ministranda necessaria personis, & statui, ea ratio militat tantùm in pauperibus, in quibus tamen communis labor in operibus manuum potest ea comparare. Non igitur videntur efficaces rationes D. Thomæ.

4. Sed nec ratio Innocentii videtur cogere: immo eam destruit Abulensis in cap.8. libri primi Regum a quęstione 184. vsque ad 204. Etsi enim Dominus dixerit: *Adhærebit vxori, non vxoribus*; &: *Erunt duo in carne vna*, non tres, vel quatuor; ideo hoc dixit, quia vnam tantùm vxorem Euam tunc Adæ tradebat, & de vno matrimonio loquebatur;quod non impedit, quin plurificari possint matrimonia cum pluribus vxoribus, cum quarum vnaquaque vir fiat vna caro per copulam, & per hoc omnes etiam fiant vna caro cum ipso.

Immo per ea verba indissolubilitatem, non vnicitatem matrimonii a Deo declaratam rectè infert Abulensis, quia Christus Dominus, postquàm ea retulit Matth.19., tamquam consequens intulit: *Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet*; & Bonifacius VIII. cap. *Quod uotum* de Voto,et voti redemptione in 6. matrimonium per ea Domini verba vnionem, & indissolubilitatem accepisse dicit; quòd verò acceperit vnicitatem, non dicit.

Rectè autem arguit Innocentius, quòd, si dimissa vxore, alia duci de iure non potest, vt Christus dixit Matth.5., & 19., fortiùs nec ipsa retenta. Sed tunc non fuit a Christo explicatum ius naturæ, nisi fortè quantùm ad illicitam dimissionem vxoris, sed quantum ad prohibitionem alterius ducendæ condidit nouum ius; eò quia Christus nuptias eleuauit ad rationem Sacramenti, vt, scilicet, significarent vnionem Christi cum vnica sponsa Ecclesia, quæ significatio omnino tollitur, si nuptiæ multiplicentur. Quare non rectè Innocentius nouum Euangelii præceptũ transtulit ad ius naturæ, & ad anteacta tempora extendit.Fateor quidem non leuiter vrgere auctoritatem Decretalis, maximè, quia etiam Tridentinum sessione 24. dicit, vinculo matrimonii duos

tan-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

tantummodò copulari, idque apertiùs docuisse Christum Dominum, dum referens tamquam a Deo prolata illa verba Adæ: *Adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una*, dixit: *Itaque iam non sunt duo, sed una caro*. Sed ea Decretalis non recipitur ab Abulensi, vt vidimus; qui dicit, obediendum quidem Papæ iubenti, sed non credendum disputanti; quia, & si ipse possit supra omnes, non tamen scit supra omnes. At Nos fatemur, credendum Papæ definienti; sed quæstio, de qua consulebatur Innocentius, non erat, an polygamia esset contra ius naturę; sed, an Pagani conuersi ad Fidem possent retinere omnes vxores, quas haberent. Ad quod rectè respondet negatiuè, & rectè probauit ex dicto Christi prohibentis ducere nouam vxorem priore dimissa.

An verò Polygamia esset contra ius naturæ, non fuerat ab eo quęsitum, nec pertinebat ad eam interrogationem; quidquid enim de eo esset, non infringebatur veritas de polygamia fidelibus interdicta. Quare illud Pontifex ad vbertatem doctrinæ, vel disputando addidisse censendus est, non id definisse. Et quidem, mentem eius fuisse tantùmmodò declarare, polygamiam interdictam esse fidelibus, exinde colligi potest: quia postquam retulit, Paganos diuidere affectum erga plures vxores, subdit. *Verùm absonum hoc uidetur, & inimicum fidei Christianæ*. Ergo in professione Christianæ Fidei, & Religionis vim fecit.

Nicolaus Papa cap. *A quodam* de Consecrat. dist.4. dixit, baptismum collatum in nomine Christi esse validum; cuius oppositũ communiter tenetur, adeo vt, Apostolos ex speciali Spiritus Sancti afflatu in eo nomine baptizasse, vt s. initio nascẽtis Ecclesiæ Christi nomen illustraretur, dicat Catechismus Romanus parte 2. de Sacramento Baptismi num.15. Igitur dictum illud Nicolai Papę non tenetur. Quia, scilicet, non id a Nicolao quæsitum fuerat: an Baptismus collatus in nomine Christi esset validus, sed; an collatus a pagano; quare non censetur illud definire voluisse, sed id addidisse ex priuata sententia ad vbertatem doctrinæ. Dictum Tridentini explicari potest, sicut Decretalis.

5. Hieronymo idem dicenti opponimus Augustinum. Auctoritas verò Catechismi non tanta est, vt cogat; nam parte prima de primo Symboli articulo nu.22. physicas prædeterminationes adstruit, quæ a plurimis reprobantur; & de duodecimo Symboli articulo nu.8. inducit impossibilitatem speciei impressæ Dei, quæ tamen species a plurimis censetur possibilis.

Signum D. Thomæ de naturali zelo viri ad vxorem, & vxoris

ad

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

ad virum non vrget; nam zelus est, ne committantur adulteria, quæ in iniuriam coniugis sunt. Si verò mulier zelum habeat, ne vir alteri vxori copuletur, hunc zelū negamus esse naturalem, immo dicimus vitiosum.

Vltro autem fatemur, perfectiùs, & meliùs esse vnicam haberi vxorem, quia magis seruatur vnitas carnis, atque adeo affectus inter parentes, filios, & fratres. Ideoq; Deum, quod melius erat, fecisse, dum in exordio mundi, maxima vrgente ratione multiplicandi generis, vnicam Adæ tradidit vxorem. Verùm, quia plurimi sentiunt, polygamiam aduersari iuri naturæ, nonnulla dubia proponemus, tamquam vera sit illa sententia, quæ reuera probabilis est; hocque ad vbertatem doctrinæ.

CAPVT IV.

Cur Deus dispensauerit cum Hebrais super Polygamia.

1. HOc dubium excitatur, supposito, vt præmisimus, quòd polygamia sit contra ius naturæ. Posse ergo Deum dispensare in lege naturæ, communis sententia Theologorum est cum Diuo Thoma 12. qu. 97. art. 4., quam supposuit Innocentius supra relatus in cap.: *Gaudemus* de Diuortiis. Verùm subdit idem Diuus Thomas, posse Deum dispensare in ea lege non quantum ad prima principia eius, sed quantum ad conclusiones ex istis deductas, quia in his potest naturalis lex deficere, vt in paucioribus, propter aliqua impedimenta, sicut naturæ generabiles, & corruptibiles propter impedimenta deficiunt in paucioribus. Clariùs diceretur: Non posse dispensari quantum ad ea, quæ constituunt ordinem naturalem, vel sine quibus ille consistere non potest; tunc enim oporteret, vel tollere ipsum ordinem, atq; adeo rerum naturas, ex quibus constituitur, vel causare inordinationem in rebus, quod contra restitudinem. seu iustitiam est: vt enim ait Augustinus 1. de Libero Arbitrio cap. 9. *Nulla vis, nullus casus, nulla rerum labes vmquam effecerit, vt iustum non sit, omnia esse ordinatissima.* Posse autē dispensare in iis, quæ illi ordini adiunguntur, sine quibus ille constat. Exemplum. Non potest Deus dispensare, vt peccatum non sit prosequi bonum sensibile reiecto bono honestatis, siue rationis;

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

quia id esset destruere ordinem naturalem, & essentialem inter honestum, & sensibile, secūdū quem illud præfererri debet huic, sicut ratio sensui; qui ordo immutabilis est, nisi destruatur natura rationis, & sensus. Sic non potest dispensare, vt nuptiæ ineantur absq; mutua potestate in corpora ad procreandam prolem: tunc enim nuptiæ destruerentur in sui natura. At potest dispensare, vt vnus vir plures ineat nuptias, quia id non est contra ordinem, seu naturam nuptiarū, sed tātùm contra aliquod bonum consurgens ex vnicitate vxoris, nempe, maiorem coniunctionem affectuum, & carnis inter coniuges, & cum prole; quod bonum ex alio bono rependi potest.

Tunc tamen non est dicendum, quòd ius naturæ deficiat propter impedimenta; aliud est enim legem deficere, siue cessare, aliud in ea dispensari; nec est necessaria, immo nec possibilis dispensatio aduersùs legem, quæ iam defecit. Nec est dicendum, dispensari super conclusiones legis, non super principia: non enim potest tolli veritas conclusionis, si necessariò deducitur ex principiis, nisi primitùs ablata veritate principiorum; nam stante illa, necessariò stat ista. Sed dicendum, quòd Deus dispenset in iis, quæ adiunguntur ordini naturali rerum, si sine illis ordo consistat, non autem in iis, quæ constituunt ordinem, & sine quibus ille stare non potest.

Dispensauit autē vtiq; Deus cum Hebræis super polygamia, si illa, vt modò supponimus, naturali iure est interdicta; nam & ipsi Sanctissimi Patriarchæ Abraham, Iacob, Dauid illam exercuerunt, quorum matrimonia æquantur, vel etiam præferuntur virginitati nostrorum, vt sentit Augustinus de Sancta Virginitate cap.9., & ex eo Gratianus 32. qu.4, cap.6., & Magister in 4. dist.33. Quæritur ergo ratio huius dispensationis.

2. Duæ autem solent afferri. Prima: Multiplicatio generis humani; id quod videtur ab ipso Deo insinuatum, dum primò Adam, & Euæ, deinde Noe, & filiis eius dixit: *Crescite, & multiplicamini*, Genes.1.8., & 9. Qua etiam ratione dispensatum fuit in lege, quæ plurium sententia naturalis est, de non ineundis connubiis inter fratres, & sorores; in initio enim generis humani hæc connubia fiebant, cùm alii viri, aliæue fęminæ non adessent, inter quos fieri possent; aliter in suis initiis periisset genus humanum. Si tamen nepotes primorum hominum, qui consobrinas habebant, quas acciperent, sorores accepissent, nephas fecissent, vt ait August.15.de Ciuit. cap.16.

Secunda est: multiplicatio populi fidelis, idest, Hebræi solùm inter omnes nationes verum Deum colentis, & in quo debebant exprimi, & præmitti figuræ Christi, & Ecclesiæ; totus enim ille populus, vt Augustinus ait, fuit magnus Christi Propheta.

Prima causa extendit dispensationem ad omnes homines. Sed non videtur recipienda. Primò. Quia tunc ipsi Adæ maximè debebant dari plures vxores; tunc enim maximè indigebat multiplicatione genus humanum; at illi non data est nisi vna, ex vna eius costa formata; immo tunc promulgata, vel sancita est lex de vnicitate vxoris, cùm Deus dixit: *Adhærebit uxori*, non vxoribus; *& erunt duo in carne una*, non tres, vel quatuor, vt supra cap. 3. dictum est. Ex quo sequitur, per illa Domini verba: *Crescite, & multiplicamini*, non fuisse dispensatum super polygamiam. Nam ea protulit Deus, postquam tradidit Euam vxorem Adæ, & sanciuit legem de vnicitate vxoris, vt mox diximus; ergo, si per ea dispensasset super polygamia simul sancisset legem, & dispensasset generaliter in ea, quod est absurdum; fuisset enim simul condere legem, & abrogare. Non ergo tunc in ea dispensauit, sed facultatem tradidit nubendi, & fecunditatem largitus est ad multiplicandum genus humanum.

3. Secundò. Quia nullus ante Lamech legitur plures habuisse vxores; hic enim primus polygamiam mundo incognitam inuexit, duabus acceptis vxoribus Adam, & Sella, vt legitur Genes. 4. 19., qui propterea acerrimè increpatur a Hieronymo lib 1. contra Iouinianum (& refertur cap. *Quomodo* 31. qu. 1.) *Primus*, inquit, *Lamech sanguinarius, & homicida carnem in duas diuisit uxores, fratricidium, & bigamiam eadem Cataclysmi deleuit pena. De altero septies, de altero septuagies septies vindicatum est. Quantum distat in numero, tantum, & in crimine*. Si autem per illa Domini verba dispensatum fuisset super polygamia, facilè, & alii ante Lamech illam exercuissent, & ipse tantam non meruisset increpationem, immo nullam, quippe facultate a Deo concessa vsus. Post autem Lamech polygamiam exercuisse creduntur illi, qui acceperunt sibi singuli vxores ex omnibus, quas elegerant Genes. 6.

Tertiò. Quia quantum, & pro quanto tempore multiplicandum fuisset genus humanum non erat reponendum in voluntate, aut facultate hominum, sed in arbitrio, & potestate Dei, qui poterat, etiam quantacumque concessa, & exercita polygamia illius multiplicationem impedire, non largiendo fecunditatem, & citas, frequentesue mortes immittendo; & poterat, etiam interdicta polyga-

lygamia, illud multiplicare, fœcunditatem, vitamque diuturnam donando; quod & fecit, dum & valde longæuam ætatem tribuit primis hominibus, & tantam feminis fœcunditatem, vt singulo partu gignerent plures; immo, vt nonnulli opinantur, vtriusque sexus, id colligentes ex verbis in Genesi pluries repetitis: *Genuit filios, & filias*. Hinc Cain prima Adę soboles, cùm nondum prodiisset polygamia, ædificauit ciuitatem, quod non potuisset, nisi nō parua tunc fuisset hominum multitudo.

4. Multiplicatio generis humani non tantum bonum videtur, vt pro eo dispensandum fuerit in lege naturali polygamiæ. Ex eius .n. multiplicatione ea scelera proruperunt, vt propterea meruerit deleri per diluuium: *Cùmque cœpissent homines multiplicari super terram, & filias procreassent*, Genesis 6. 1.; in ipso verò statu innocentiæ, & vnica cuique fuisset vxor, & minor proles; nam post transgressionem dixit Deus ad Euam: *Multiplicabo conceptus tuos*, Genes. 3. 16.

Si ergo post corruptionem naturæ Deus cum aliquibus aliquando dispensauit super polygamia, propter alium, eumque altiorem finem, idest, spiritualem, & maximè propter Christum censendus est dispensasse.

5. Etiam post deletum cataclysmo genus humanum, cùm spes reparandæ naturæ in paucis superesset, non legimus, a Deo dispensatum super polygamia; nullus enim ex posteris Noe vsque ad Abraham legitur plures suscepisse vxores; ergo multiplicatio generis humani non fuit ratio illius dispensationis.

Quartò. Multò minùs dicendum, ex ipsa rei natura, vel ordine propter multiplicationem generis humani cessasse legem de vnicitate vxoris. Nam, etiam si hæc multiplicatio fuisset maius bonum, quàm illa vnicitas, propter occursum maioris boni non cessat lex de minori, nisi hoc contineatur in illo, vel, nisi hoc sit necessarium, & vtraque lex simul seruari non possit; at genus humanum multiplicari potuit absque polygamia, sicut de facto multiplicatum fuit, quamuis non adeo celeriter, cuius tamen celeritatis nulla erat necessitas; ergo ex fine multiplicandi generis non cessauit lex naturalis de vnicitate vxoris.

Quòd verò dicitur de dispensatione pro connubiis inter germanos, fatendum est, id factum per ea verba: *Crescite, & multiplicamini*; nam sine illa nullo modo potuisset multiplicari genus, sed in sui exordio extinctum esset; quare inaniter dictum fuisset: *Cresci-*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

te, & multiplicamini. At non militat hæc ratio pro polygamia, vt ostensum est.

Omnino igitur recurrendum est ad secundam causam, nimirum, ob multiplicationem populi fidelis prænuntii Christi; quæ locum habet in solis Hebræis. Hęc eruitur, ex Augustino de Sancta Virginitate cap. 9. Quamuis enim Augustinus docuerit, vt vidimus in præcedentibus, polygamiam non esse contra ius naturæ, atque adeo non opus fuisse dispensatione Diuina pro ea exarcenda, tamen a sentientibus oppositum, rationes, quæ ab eo afferuntur, vt SS. Patres antiqui non cælibem, sed coniugalem, eamque cum pluribus vxotibus vitam duxerint, assumuntur ad declarandum, cur Deus pro illis in polygamia dispensauerit. Igitur sic ille: *Prioribus temporibus venturo secundùm carnem Christo ipsum genus carnis in ampla quadam, & Prophetica gente neceßarium fuit. Nunc autem ex omni hominum genere, atque omnibus populis ad populum Dei membra Christi colligi possunt.* Et de Bono Coniugali cap. 12. ait, Sanctos illos Patres propheticè coniunctos, qui, neque in concubitu nisi prolem, neque in ipsa prole, nisi quod in carne venturo Christo proficeret, requirebant. Et cap. 16.: *Eadem,* inquit, *vena Charitatis nunc spiritualiter, tunc carnaliter propter illam matrem Ierusalem propagandi erant filij.* Et rursus cap. 17. *Descenderunt illi in nuptias gradu pietatis; in illis igitur desiderium filiorum spirituale erat, quia Sacramento illius temporis congruebat. Nunc quippe nullus pietate perfectus filios habere, nisi spiritualiter, quærit; tunc verò ipsius pietatis erat operatio etiam carnaliter filios procreare, quia illius populi generatio nuncia futurorum erat, & ad dispensationem propheticam pertinebat.* Atque hęc loca referunt Magister in 4. dist. 33. & Gratianus 32. qu. 4. cap. 2., qui addit, quòd nunc non dicitur: *Dic domui Iuda, et domui Israel,* sed: *Euntes, docete omnes Gentes;* propterea non est necessaria generatio carnalis ad multiplicandum populum fidelem. Propter hunc igitur populum multiplicandum antiqui Patres, & vxores ducebant, & vno tempore plures; ergo propterea illis a Deo fuit dispensatum super polygamia. In cuius rei argumentũ Abram primus post Lamech sine reprehensione plures legitur habuisse vxores, author ipse generis Iudaici, et magnus plane vir, multarumque, vt ait Ambrosius, virtutum clarus insignibus; idque in senectute, vt planiùs appareret, eum non æstu libidinis, sed pietate in Christum filios quæsiuisse. Iob autem, etiam si Christũ non tantùm cognouerit, sed et prophetauerit, quia

tamen

tamen ex genere Iudæorum non erat, polygamiam non exercuit.

5. Potest autem hic queri, quo modo cum Iudeis fuerit dispensatum; & D. Thomas putat, per inspirationem; quia, inqnit, lex de vnicitate vxoris non fuit verbo, vel litteris tradita, sed cordi impressa, sicut cætera, quæ ad legem naturæ pertinent; qualis autem est lex, talis debet esse dispensatio; ergo fuit in ea dispensatum per inspirationem. Ita in Supplemento qu. 65. art.2. Innocentius autem cap. *Gaudemus* de Diuortiis dicit, esse dispensatum per reuelationem. Sed re vera lex de vnicitate vxoris fuit verbo tradita. Narrat enim Diuina Scriptura, Dominum dixisse: *Adhærebit homo uxori suæ, & erunt duo in carne una*; quibus verbis legem de vnicitate vxoris traditam ipsi D.Tho.,& Innoc.dicũt. Nihil verò prohibet, super legem verbo traditam per internam inspirationem a Deo dispensari; nam super legem de non occidendo, quæ verbo, & scripto tradita fuit Hebræis, Deus per internam inspirationem dispensauit cum Sampsone. Itaque super hac re non est immorandum. Non tamen quælibet vxorum multiplicitas permissa est, sed moderata, saltem quantùm ad Regem, de quo dicitur Deuteron.17. 17.: *Non habebit Rex uxores plurimas*. Hinc peccauit Salomon plurimas habendo, non tamen Dauid, qui & si plures, paucas tamen habuit, vt notat Augustinus qu.27. in Deut., & Magister in 4. dist.33.

6. Hic fortè dicetur. Populus Hebreus multiplicari poterat per conuersionem gentium ad ipsum, sicuti modò multiplicatur Ecclesia; ergo non erat dispensandum super polygamia pro eius multiplicatione. Immo erant apud Hebræos Proselyti, idest, de gentilitate conuersi ad Iudaismum.

Respondetur, Deum priscis temporibus voluisse, vt successio fidei esset in successione sanguinis, sicuti & successio dignitatis Sacerdotalis in Tribu Leuitica, & familia Aaron, vt obseruat Gratianus 32. qu.4. cap.2. Vocationem autem gentium ad salutem per fidem reseruauit tempore Incarnationis. Hinc Christus eo nomine designatus est Isaiæ octauo: *Accelera, spolia detrahe, festina prædari*; quia spolia, & prædam ex Satana erat detracturus per conuersionem gentium ex simulacris ad seruiendum Deo viuenti. Et Ambrosius lib.9. in Lucam dicit, pullum asinæ, super quem nullus hominum sederat, Christusque ptimus sedit ingrediens Ierosolimam Matth.21., signasse populum gentilem, quia: *Nullus ante*

Chri-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Christum nationum populos uocauit ad Ecclesiam. Propterea etiam Magi dicuntur primitiæ gentium. Immo perfectam salutem gentium passionis, & resurrectionis tempori reseruauit, vt ait Hieronymus lib.2. Comm. in cap.15. Matth., ideoque, vt idem Hieronymus obseruat, Apostolis præcepit: *In viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis*. Et ipsemet mulieri Chananeæ dixit: *Non sum missus, nisi ad oues, quæ perierunt domus Israel*, Matth.15. 24. Quamuis ergo tunc nonnullus fieret proselytus, non erat tamen generalis vocatio gentium; ideo nec ad gentes mittebat Prophetas, sed tantùm ad domum Israel, & ad domum Iuda; immo sinebat eas ingredi vias suas, vt dicitur Actuum 14. 16., & Hebræis dicebat: *Tantummodò vos cognoui de vniuersis nationibus terræ*, Amos.3.2.

Rursus. Proselyti non poterant habere Hebræam vxorem, etiam si ipsam deflorassent, quia quælibet Hebræa debebat accipere virum de tribu, & cognatione sua Numero. 36., quare non poterat ex ipsis multiplicari populus Hebræus. Christus etiam de semine Abrahæ per Dauid carnem assumpturus erat, non de semine Proselytorum. At Ecclesia non carnaliter, sed spiritualiter multiplicanda est, cùm ad omnes gentes pertineat gratia Euangelii iuxta illud: *Euntes docete omnes gentes*, Matth. vltimo.

7. Potest etiam hic quæri: Cur tantæ multitudinis debuerit esse populus Iudaicus, vt etiam per polygamiam esset multiplicandus.

Respondetur, ad honorem Christi pertinuisse, vt gens eius prænuntia, verumque Deum colens ampla esset; sic enim, & magnificentior erat Dei cultus, & euidentiores, spectabilioresq; figuræ rerum futurarum; qua ratione quoq; non per breue tempus, sed per multa sæcula ipsę figuræ pręmissæ sunt; immo ab exordio mundi. Certè Deus promisit Abrahæ semen numerosum, sicut stellas Cæli, & sicut arenam maris; quod, licèt maximè intelligendum sit de semine spirituali, idest, de iis, qui sectantur vestigia eius fidei, tamen intelligendum est etiam de semine carnali. Tamdem in hac re quiescere oportet in Dei beneplacito, sicut in multiplicatione ipsius generis humani, & duratione sęculi.

8. Superest explicandus August., qui 22. contra Faustum ca.49., & 16. de Ciuit.cap.25., excusat Abraham de inductione Agar supra Saram, non ex ratione, quòd intenderit multiplicare populum fidelem,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

lem, sed quia obediuit Saræ iure coniugali id ei præcipienti; qua ratione etiam eodem libro contra Faustum cap. 47. excusat Iacob de inductione ancillæ supra Liam, quia, scilicet, Liæ obediuit. Quod autem grauius est, de Bono coniugali cap. 15. subdubitat, vtrum & modò id liceat: *Vtrum*, inquit, *& nunc fas sit, non temerè dixerim*. Quamuis inclinet in partem negatiuam, subdens: *Non est nunc propagandi necessitas, quæ tunc fuit, quando, & parientibus coniugibus, alias propter copiosiorem posteritatem super inducere licebat, quod nunc certè non licet*.

Respondetur primò, posse obedientiam ibi sumi non strictè, sed largè, idest, pro prompta, & studiosa voluntate obsequendi; & similiter præceptum, pro iure congruo petendi. Rationabiliter enim Sara sterilis petebat, vt Abrahæ copularetur Agar, vt saltem ex vtero ancillæ, qui iure dominii erat quodammodò suus, haberet filios; & Abraham promptè obsequebatur voluntati dilectæ, & sanctæ coniugis; quia, scilicet, tunc licita erat polygamia ad multiplicandum populum fidelium; ad quam multiplicationem, cùm non posset Sara propter sterilitatem concurrere per se ipsam, volebat saltem per vterum ancillæ concurrere. Certè enim non habent eam mutuam potestatem coniuges supra corpora, vt possit alter alteri præcipere nuptias, vel copulam cum aliis; quis enim dicat, posse virum vxori præcipere, vt alteri viro misceatur? At coniuges non iudicantur ad imparia cap. *Si quis* 32. quæst. 1. & cap. *Apud nos* ibidem quæst. 5.; ergo nec Vxor potest præcipere viro, vt alteri mulieri copuletur. Igitur præceptum, & obedientia ibi sumi possunt in sensu prędicto, & ita sumenda sunt in Iacob copulante sibi ancillam Liæ.

Respondetur secundò; in facto Abrahæ posse etiam sumi obedientiam, & præceptum strictè; etenim ex voluntate Dei Saram illud sibi præcepisse putauit Abraham, vt dicit Augustinus 22. contra Faustum cap. 32.: *Coniugali*, inquit, *potestati obtemperauit, credens hoc Saram Dei nutu voluisse, qui iam ex se ipso illi hæredem promiserat, sed ex qua fęmina non prædixerat*.

Non dubitat autem Augustinus, an illud modò licere possit fidelibus, quibus propter Sacramentum nuptiarum nullo modo licet plusquam vnicum vno tempore habere coniugium; sed, an infidelibus, in quibus nuptiæ Sacramentum non sunt; & sta-

& statim resoluit negatiuè; quare illud dubium potest censeri ab eo doctrinæ gratia excitatum, & pro sua humilitate, & modestia ea verba vsurpasse: *Non temerè dixerim*. Tamen, si coniugia ex legitima causa dissoluantur, siue inter infideles, siue inter fideles, certum est, posse & mulierem a viro, & virum a muliere petere, vt hunc, vel hanc potiùs, quàm aliam sibi copulent.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

DISPVTATIO XLV.

Contra Proposit. LI.

Famulus, qui submissis humeris scienter adiuuat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam virginem, & multoties eidem subseruit deferendo scalam, aperiendo ianuam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta, ne a domino malè tractetur, ne toruis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.

CAPVT I.

Ostenditur falsitas Propositionis.

1 PROPOSITIO non excusat ab omni peccato seruum ea ministeria exhibentem, sed tantùm a mortali; idque non ratione leuitatis materiæ, idest, leuis concursus, aut imperfectæ deliberationis, sed ratione metus notabilis damni imminentis. Quare, vel indicat, vel supponit, quòd, si seruus non ex eo metu ea faceret, peccaret mortaliter.

Igitur ad falsitatem eius ostendendam, probandum est, metum illum non excusare a lethali. Et quidem toruus domini aspectus non est exitialis, veluti basilisci venena iaculantis; quare futilis

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

videri potest illa excusatio. Sed, quidquid sit de hoc, probamus, nullum metum, etiam mortis subeundæ, excusare posse illud opus a mortali.

Primò. Quia non potest dari ratio ita excusans in aliquo peccato, vt ipsum transferat de mortali ad veniale, sed, vel omnem aufert malitiā, vel, si hoc non potest, relinquit ipsam in sua grauitate mortali. Probatur hoc primò à priori. Quia, vel facultas euitandi malum, vel procurandi, aut seruandi bonum præualet præcepto prohibenti actum, vel non; si præualet, tollitur omnis malitia transgressionis, si quidem cadit præceptum. Vbi autem non est preceptum, vel lex, nec præuaricatio, siue peccatum, Roman. 4.; si non; ergo, & cadit illa facultas ex consistentia pręcepti aduersùs ipsam; non enim datur facultas ad peccandum; ergo non potest excusare a mortali actum commissum contra præceptum, quod ad mortale obliget.

Fortè dicetur, quòd non cadit omnino; sed eò vsque viget, vt possit excusare actum a lethali, licèt non possit etiam à veniali.

Sed hoc gratis dicitur, & absurdè, quasi ita pugnent ad inuicem præceptum, & facultas, quemadmodum calor, & frigus, quorum vterque remittit vim, & actionem alterius. Talis pugna inter præcepta, & facultates non potest contingere; ratio enim iuxta qualitatem, & diuersitatem materiæ, & præceptorum diiudicat, quænam præcepta quibus facultatibus præualeant, vel a quibus superentur: exemplū. Facultas conseruandę vitæ præualet præceptis ieiunandi, audiendi sacrum, aliisue positiuis; sed præcepta Fidei, castitatis, aliaue naturalia præualent facultati seruādæ vitæ: potiùs enim toleranda est mors, quàm in ea peccandū. Ita numquam potest dari pugna, & refractio virium inter præcepta, & facultates. Ergo et militat ratio insinuata, quòd nulla sit ea facultas, quæ exerceri nequeat sine peccato, etiam si id tantùm veniale sit, quia non potest dari facultas ad peccandum.

Probatur secundò a priori. Nam omne peccatum in materia graui est mortale; sed facultas illa non minuit grauitatem materię, immo relinquit eam in suo statu; ergo si non præualet præcepto, non minuit malitiam mortalem transgressionis.

2. Probatur tertiò. Quia tunc venialia essent omnia mala, si committerentur metu grauis damni; fornicationes, adulteria, incestus, & si quæ grauiora sunt carnis peccata: immo etiam si committantur ad tollendos graues ęstus passionum ex violentia amoris, siue cupiditatis, qui aliquando morbos inducunt, vt legitur

tur de Amnon filio Dauid 1. Reg.13:, & de Antiocho Seleuci Regis filio apud Valer.Max. lib.5.c.7., & Plutarchum in Demetrio:absurdè enim diceretur,id, quod præstat malũ,quod timetur, nõ præstare malũ,quod sustinetur: quare sequitur, Amnon violãdo Thamar venialiter tantùm peccasse. Homicidia quoq;ad liberandũ se de timore inimicorum, & periculis mortis. Ipsa idololatria, & abnegatio Fidei veniales erunt ex illo timore: sicque Marcellinus Pontifex, qui idolis thus adhibuit, & Petrus Apostolus, qui Christum negauit, venialiter tantummodò peccasse dicendi sunt, quia timore perterriti, & ita de omnibus, qui Christi Fidem timore negarent; & per consequens omnia martyria tolerata esse a Sanctis pro veniali vitando.

Probatur quartò. Quia quod fit timore mali, primordialiter fit amore boni oppositi: timor enim descendit de amore, sicut vniuersaliter fuga ex inclinatione, siue appetitu; & patet in proposito, quòd, si seruus ille defert scalam pro stupro domini, ne malè tractetur, ne domo eiiciatur, eam defert, vt benè tractetur, vt domi retineatur; ergo amor grauis boni temporalis, vel retinendi, vel assequendi diminuet ad veniale peccatum ex natura sua, siue aliàs mortale. At hoc falsissimum est. Intentio enim assequendi boni per media mala non refundit bonitatem in media electa, seu electionem illorum; immo propter malitiam electionis, siue mediorum vitiatur ipsa intentio iuxta communem sententiam, quam Nos probauimns lib.3. de Act. Hum. cap.33. Ergo intentio assequendi per media mala bonum quantumuis magnum, & aliàs licitum, non potest eam bonitatem refundere in electionem, vel media mala, vt ea de mortali trãsferat ad veniale:immo ipsa quoq;per ea redditur mala: diminuere autem peccati malitiam de mortali ad veniale magnum bonum est.

Rursus, & fortiùs. Maius bonum est diminutio peccati de mortali ad veniale,quã fit malũ peccatũ ipsum veniale;nam malitia mortalis in infinitum excedit venialem;sed,vt dicitur, amor magni boni temporalis diminuit ad venialem peccatu aliàs mortale; ergo maius bonum confertur peccatori ex illo amore boni temporalis, quàm inferatur malum ex transgressione legis Diuinæ naturalis, & perturbatione ordinis ab ea præscripti; nam, si eam transgrederetur, & non ex illo amore, peccaret mortaliter, peccat autem venialiter tantùm, cùm ex illo amore transgreditur; ergo amor boni temporalis præualet amori legis Diuinæ, & ordinis naturalis, immo, & ipsi charitati erga Deum, & per consequens bonum tem-

porale præualet bono Diuino, & ordini rerum. Sed amor, qui non est charitas, est cupiditas; ergo cupiditas præualet charitati; & cũ ipsa sit arbor mala, quæ non potest fructus bonos facere, Matth.7., tantum bonum pariet ei, a quo habetur, vel potiùs, quem habet, vt eius peccatum diminuat de mortali ad veniale.

Probatur quintò. Quia, vt omnes dicunt, nec venialiter peccat ægrotus omittens Sacrum in die festo, vel carnes comedens tempore ieiunii: similiter existens in necessitate, & mutuum petens ab vsurario: Iudæus quoque, qui pro sui defensione Sabbato pugnaret, vt patet in Machabeis; qui tamen aliàs mortaliter peccarent. Ergo ex amore, vel facultate boni temporalis acquirendi, vel conseruandi non minuitur ad veniale peccatum aliàs mortale, sed, si ea facultas prevalet precepto, tollitur omne peccatum; si autem non prevalet, non potest diminuere quantitatem peccati; nã ipsa cadit ex vi præcepti, & non adest facultas cum peccato. Aduersùs autem præcepta Diuina naturalia nulla datur facultas ea transgrediendi pro bono temporali, quantumuis magno, quinimmo omnia bona, & ipsa vita pro eorum obseruantia abiicienda sũt. Aduersùs autem præcepta humana datur hæc facultas, quia & ipsa, siue eorum latores non intendunt obligare cum graui detrimento; ideo illi, de quibus supra, non peccant, neque venialiter.

3. Probatur sextò ex Augustino, qui apertè contra Mendacium cap.8. docet, esse quidem excusabilius, seu minoris grauitatis peccatum commissum ex bono fine, puta, misericordiæ erga nos, vel proximum, quàm si ipsum committatur ex libidine; tamen non amittere suam grauitatem mortalem, immo si ex suo genere sit grauius alio opere facto ex libidine, retinere illam grauitatem. Sic .n. loquitur: *Dicet aliquis: Ergo æquandus est fur quilibet ei furi, qui misericordiæ voluntate furatur? Quis hoc dixerit? Sed horum duorum non video, quemquam esse bonum, quia peior est vnus. Peior est enim, qui concupiscendo, quàm qui miserendo furatur; sed si furtum omne peccatum est, ab omni furto est abstinendum. Quis enim dicat, esse peccandum, etiam si aliud sit damnabile, aliud veniale peccatum? Nunc autem quærimus, si hoc, vel illud quisquam fecerit, quis non peccauit, siue peccauit, non quis grauiùs, leuiùsque peccauit. Nam & ipsa furta leuiùs lege puniuntur, quàm stupra. Sunt autem vtraque peccata, quamuis alia leuiora, alia grauiora; ita vt leuius habeatur furtum, quod concupiscendo, quàm stuprum, quod subueniendo committitur. In suo quippe genere aliis eiusdem generis peccatis leuiora fiunt, quæ bono animo videntur admitti; cùm tamen, & ipsa alterius generis peccatis ipso suo gene-*

genere leuioribus inueniantur esse grauiora. Grauius est enim auaritia, quàm misericordia furtum facere, itemque stuprum grauius est luxuria, quàm misericordia perpetrare; & tamen grauius est adulterare misericordia, quàm furari auaritia. Ergo secundùm Augustini doctrinam seruus ille peccat mortaliter, quia concurrit ad stuprum ex suo genere mortale, quamuis minùs grauiter peccat, dum id facit ex bono fine, idest, conseruandi sibi subsidia vitæ, quàm si faceret ex complacentia stupri; sicut minùs grauiter peccat, qui miserendo, quàm qui concupiscendo furatur; cùm tamen vtrobique mortalis culpa sit. Sicut autem, vt Augustinus ait, grauius est adulterare misericordia, quàm furari auaritia, quia, scilicet, ex suo genere grauius est adulterium, quàm furtum, nec finis ille misericordiæ potest tollere ab adulterio essentialem sui grauitatem, qua supergreditur furtum; ita grauius peccat ille seruus, dum ex misericordia erga seipsum cooperatur stupro domini, quàm, si ex auaritia cooperaretur furto eiusdem. Sed dum ex auaritia cooperatur furto, peccat vtique mortaliter; ergo a fortiori, dum cooperatur stupro, licèt ex misericordia erga se ipsum; quia, vt dictum est, finis ille misericors non potest tollere ab ea cooperatione ad stuprum, malitiam furto grauiorem, solùmque præstat, vt minoris sit grauitatis, quàm, si ex libidine ea cooperatio fieret. Ergo falsa est doctrina Recentiorũ de metu notabilis damni minuente ad veniale malitiã actus ex suo genere mortalis, cũ neq; minuere possit illã infra, vel vsq; ad malitiam mortalem alterius actus, qui ex suo genere sit malitiæ mortalis inferioris, solùmque minuat malitiam, quam haberet idẽ actus si non ex metu, sed ex libidine committeretur. Et per hęc quidem sufficienter ostenditur falsitas Propositionis.

4. Verùm ipsa occasionem ingerit generaliùs, & fusiùs disputandi de peccatis, quæ committuntur concurrendo, seu cooperando peccato alterius: quæ materia & grauissima est, & latissima, cùm tot viis, & modis, siue mediis possit dari ille concursus. Cùmque aliquando concursus iste excusetur a peccato, vt omnes admittunt, & patebit infra; aliquando non, vt in casu serui, de quo loquitur Propositio, video hic generaliter dilucidandum, quando talis concursus ex graui metu, vel causa excusabilis sit a peccato, quãdo verò minime; id, quod a nullo, saltem in terminis generalibus resolutum reperitur, quamuis in particularibus concursibus disquirere soleant, an in eo sit peccatum, nec ne: in quo ipso & contradictiones, & doctrinæ inconstantiæ apud nonnullos arguuntur.

Grauitas igitur materiæ diligentius expetit examen, vtque ad

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

ad principia vniuersalia, & per se nota reducatur decisio tantæ controuersiæ, quibus ad particularia applicatis, possit in quocumque casu haberi decisio. Longiuscula igitur erit hæc Disputatio, sed, vt spero, apprimè vtilis. Sit ergo,

CAPVT II.

Quinam concursus ad peccatum alterius, & quanam ratione sit excusabilis a peccato, quinam verò minimè.

1. Circa hanc quæstionem dicendum arbitror. Concursus in genere causæ efficientis ad peccatum alterius est omnino inexcusabilis a peccato; concursus verò in alio genere causæ est ab eo excusabilis, si adhibeatur ex graui causa, vel necessitate. Hæc Resolutio primò explicanda est, deinde probanda.

Concursus in genere causæ efficientis non solùm est in cooperatione immediata ad eumdem effectum, vt, cùm plures occidunt eumdem hominem, vel furantur eamdem pecuniæ quantitatem; sed etiam in remotione impedimentorum, dispositione, excitatione, consilio, auxilio; siue id fiat physicè, siue moraliter, siue efficienter propriè, & formaliter, siue æquiualenter secundùm rectum rationis iudicium. Exempla. Qui tradit ensem petenti illum ad occidendum, quamuis non feriat, concurrit efficienter physicè ad homicidium, quia dat media physica ad illud. Qui iubet, aut consulit homicidium, concurrit efficienter moraliter, quia moraliter mouet, & quasi occidit per alium. Sic passio Christi tribuitur Pilato, & Pontificibus Iudæorum; sic passiones Martyrum Imperatoribus, Præfectis, & Iudicibus. Ad hoc genus pertinent, qui prauis, vel verbis, vel exemplis alios scandalizant, siue inducunt ad peccatum. Qui aperit ostium, vt aliquis ingredi possit ad occidendū, aut fornicandum, concurrit efficienter ad hæc peccata; nam remouet impedimenta physica, quod pertinet ad actionem Agentis intendentis effectum suum. Quodlibet enim Agens remouet impedimenta suæ actionis, vt ignis humiditatem, & frigus a ligno. Sic etiam qui disponit; nam, & hoc pertinet ad virtutem, & actionem principalis Agentis, siue immediatè, siue mediante virtute sibi subordinata, vt instrumento. Seruus deferens scalam, vel submit-

mittens humeros pro ascensu domini ad stuprum, concurrit efficienter moraliter, siue æquiualenter ad illud; quamuis enim scala non videatur concurrere efficienter ad ascensum, sed tantùm subiectiuè, sustinendo ascendentem, & ita etiam submittens humeros: tamen in eo est efficientia æquiualenter, quia perinde est id facere, vt alius ascendat, ac ipsum deferre sursum; quod erga Antonium funibus fecisse legitur Cleopatra apud Plutarchum, cùm ianuā pro eius ingressu aperire noluisset. Humano .n. artificio ad eum finē fabricata est scala, vt possimus ascendere sursum; ergo deferre scalam pro alterius ascensu est dare illi vires, & viam ad ascendendum, & sic æquiualenter ipsum eleuare. Aliquod enim, etiam in naturalibus, est causa efficiens motus, etiam si illud, quod confert, vel contulit ad motum non actiuè, sed passiuè tantùm concurrat ad illum. Patet ex quæstione de causa efficienti motus grauium, & leuium, quæ a Thomistis, & Ægidianis dicitur generans, quatenùs dedit formam grauitatis, & leuitatis, licèt hæc non actiuè, sed passiuè tantùm, vt volunt, concurrat ad motum: vnde Ægidius exprefsè dicit 8. Physicorum dub. 3. super text. 32., quòd generans graue illud actiuè mouet deorsum, licet grauitas ab eo impressa sit causa tantùm passiua illius motus. Sic deferens scalam actiuè concurrit ad ascensum alterius sursum, licèt scala tantùm substentatiuè ad id concurrat; hinc rectè hic definitur, ipsum neq; ratione grauis metus excusari a mortali. Retinens hominem, ne fugere possit, dum ab alio percutitur, concurrit efficienter moraliter, siue æquiualēter ad percussionē; nam illud perinde est, ac vires dare aggredienti, vt assequatur ad percutiendum. Isti modi, & similes cōcurrendi ad actionem alterius, tales sunt, vt rectè, & prudenter ęstimetur, eos, qui illos adhibent, cōcurrere efficienter ad alterius actionem.

2. Sunt & alii concursus, qui non pertinent ad genus causæ efficientis, sed potest fortè dici, quòd pertineant ad genus causæ obiectiuæ, vel materialis extrinsecæ, & substentatiuæ, quia scilicet, sunt exhibitio obiecti, siue materiæ, vel occasionis, circa quę, vel in quibus noscitur alius peccaturus, vel sunt substentatio peccantis, dum peccat. Sic se habet petens mutuò pecunias ab vsurario: non enim concurrit efficienter ad peccatum vsuræ, quod consistit in receptione vltra sortem; nam ipse non tantùm non recipit, aut concurrit ad recipiendum, sed etiam exercet actionem oppositam, quæ est datio, seu solutio; prębet tamen illi materiam, siue occasionem vsuræ exercendę; quòd, cùm facit ex graui necessitate, & quia

& quia non reperit gratis mutuantem, excusatur a peccato. Sic exigentes iuramenta ab infidelibus; non enim simul cum ipsis iuranr, aut aliquid faciunt, quod efficienter concurrat ad iurandum per falsa numina; sed tantùm illis occasionem tribunt iurandi, quod iuramentum posset fieri per verum Numen, sicut illa mutuatio pecuniæ potest fieri gratis; cùmque ex necessitate firmandæ pacis id faciant, immunes sunt a peccato. Sic etiam fortè, qui idola vendunt gentibus ea adoraturis; nam neque hic adest concursus efficiens ad idololatriam, sed tantùm exhibitio obiecti. Sic dapiferi, qui scienter cibos prohibitos inducunt in mensam, modò ne os Domini aperiant, aut moueant ad manducandum, vt impii illi 2. Machab. 6. a quibus Eleazarus aperto ora hians compellebatur carnem porcinam manducare; aut, ne eum hortentur, vt manducet, quod etiam illi fecerunt; nam in iis efficientia est. Sic qui substentaret idololatram in actu idololatrię. Sed de his postremis diligentiùs dicetur infrà c. quarto, & vndecimo.

3. His igitur sic explicatis, prior pars nostrę Resolutionis est: quòd quicunque concurrit efficienter aliquo ex prædictis modis ad peccatum alterius, est omninò inexcusabilis a peccato. Probatur a priori.

Quia peccator se habet ad suum peccatum in genere causæ efficientis; idem enim est peccare, ac malè facere, cui opponitur bene facere. Hinc ad contrahendam culpam requiritur libertas, quæ non est nisi virtutis actiuæ, quia peccatum est actio, siue efficientia, & culpa est peccatum liberè commissum; ergo, sicut ea ratione quis est peccator, quia efficit actum malum, ita & qui concurrit efficienter ad peccatum alterius; simul enim cum illo efficit peccatum, siue compeccat, etiam si istrumentaliter tantùm concurrat. At non coefficit actum malum, neque compeccat, qui concurrit in alio genere causæ; nam neque materia, neque forma, neque finis dicuntur coefficere rem; sed materia est, ex qua fit res, forma est quæ fit, finis, propter quem fit. Qui igitur concurrit efficienter, compeccat, non quidem semper coefficiendo eumdem actũ peccati, ad quem dicitur concurrere, non enim deferens scalã, stuprat cũ domino; sed quia facto suo concurrit efficienter ad illud.

Probari potest secundò, Quia non alia ratio assignari potest, cur aliquis concursus ad peccatum alterius sic inexcusabilis a peccato, alius excusari possit, nisi diuersum istud genus concursus, siue causalitatis, quod aliquatenus potest patere ex dictis, & magis patebit ex dicendis; & si quis aliam meliorem rationem afferat, non

solùm

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

solùm libenter suscipiam, sed et gratias agam.

4. Secunda verò pars nostræ Resolutionis probatur. Nam qui non concurrit efficienter ad peccatum alterius, propriè ad illud non concurrit; preter enim efficiens, tria superunt genera causarum, materialis, formalis, & finalis; at actio vnius non potest cōcurrere materialiter, vel formaliter ad actionem alterius, sed neque finaliter; finis enim est, propter quem est actio; ergo qui non concurrit efficienter ad actionem alterius, propriè non concurrit ad eam: potest quidem præbere actione sua materiam, vel occasionem, circa quam, vel in qua alius agat; vel aliquid præstare, sine quo alter agere non possit; sed, propriè loquendo, ad eam non concurrit, nisi aliud genus causę, vel causalitatis pręter illos quatuor comminisci velimus. Est autem proculdubio contra charitatem prębere alteri materiam, vel occasionem, in qua noscitur peccaturus, cùm ex charitate teneamur saltem fraternis correptionibus proximum auertere a peccato. Sed hoc pręceptum non vrget cum graui nostro damno; ergo ex graui necessitate licet alteri præbere prædictam occasionem, siue materiam, nisi id sit specialiter interdictum; non intendendo tamen peccatum alterius, neque in illo complacendo, sed tantùm remedium nostræ necessitatis; & ita excusatur a peccato petens mutuas pecunias ab vsurario, dum grauiter eget, & non alium reperit mutuantem; & qui exigit iuramentum ab infidelibus, &c. Immo id potest esse laudabile, si ex laudabili causa fiat. Pietatis enim commendatur Luitprandus Rex Longobardorum, quòd magno pretio corpus M. P. Augustini, ne ei illuderetur a Barbaris, redemerit, in quo tamen eis occasionem prębuit simonię, & auaritię exercendę. Et plura similia reperiuntur.

Limitandum tamen est, nisi ex tali concursu inferatur necessariò peccatum; tunc enim non licet illum pręstare; vt si quis ingereret in os alterius cibos illicitos ad manducandum. Hoc tamen, an contingere possit, dum concursus non est efficiens, non pertinet ad presentem controuersiam. Certum tamen est, id non contingere in petitione mutui ab vsurario, nec in petitione iuramenti ab infidelibus; nam, & mutuum potest tradi sine vsuris, & iuramentum præstari per verum Numen; & ita in similibus.

Ex hoc igitur principio, quod stabiliuimus, soluenda sunt omnia Argumenta pro Propositione damnata, & quęcumque dubia in hac materia occurrere possint; quod infra præstabimus.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

CAPVT III.

Examinatur doctrina excusans a peccato cooperantem peccato alterius remotè, non proximè.

1. QVamuis, vt dixi in fine capitis primi, nullus, quem videre potuerim, Recentiorum generalem, aut resolutioné tradat, aut difficultatem tractet de excusabilitate, vel inexcusabilitate cooperantis ad peccandum, tamen dum in particularibus casibus de hoc agunt, solent ipsi excusare cooperationem, remotam, non proximam. Sic excusant locantem domum meretici, vel vsurario, etiam si nulla grauis causa concurrat (re vera autem in capite *Vsurarum* de Vsuris in 6. sub censuris Ecclesiasticis inhibetur locatio domus vsurario publico alienigenæ, seu loci non oriundo) quia, inquiunt, locatio domus nimis ab illis peccatis remota est. Sic ministrantes res indifferentes ei, qui illis malè vtitur, & aliàs transgressurus esset pręceptum, si illę res non sint proximè ad peccatum ordinatę. Sic Christianos captiuos apud infideles ædificantes propugnacula, machinas, sarcinas, & arma ad bellum contra Christianos, quia, licèt peccatum, ad quod cooperantur, perniciosum sit, tamen illorum cooperatio non est adeo propinqua, vt sine illa damnum non inferretur; non enim deessent alii. (Quę ratio inanis prorsus est; non enim ideo cooperatio non est proxima, quia alii possent cooperari, sed tantùm non est necessariò ab illis: aliter, etiã si illi captiui pugnarent, vel tormenta exploderens aduersùs Christianos, non peccarent, quia ipsis nolentibus, vel deficientibus non deessent alii, quid id facerent) Et passim apud Recentiores inuenies huiusmodi excusationes. Aliquando excusant etiam cooperationem proximam, dummodo actio ex natura sua sit indifferens, & graue damnum immineat recusanti. Ita Palaus excusat seruum deferentem scalam pro ascensu domini ad stuprum. Hurtadus autem ratione vtilitatis inde prouenientis excusat huiusmodi cooperatores.

2. Itaque hęc doctrina distinguens de cooperatione proxima, & remota nec apud ipsos Recentiores constans, & firma est. Cùmq; nec definiant, quęnam cooperatio sit proxima, quęnam remota,

rem

rem non elucidant, immo caligine inumbrant.

Hæc igitur sit prima ratio contra eam: quia, scilicet, insufficiens est; non definiens, quinam sit concursus proximus ad peccatum alterius, quinam remotus, vt sciri possit, quinam sit necessariò peccaminosus, quinam minimè. Si enim illum dicunt tantùm concursum proximum, per quem coefficitur ipse actus, in quo alius peccat, vt, cùm plures simul furantur, vel occidunt, primò. Hîc nō adest peccatum precisè ex concursu ad peccatum alterius; sed actus vniuscuiusque est per se peccatum.

Secundò. Multi concursus excusabuntur a peccato, qui reuera inexcusabiles sunt, vt tradere gladium petenti illum ad occidendum, retinere fugientem, vt hostis eum assequatur, deferre scalam pro ascensu, aperire ostium pro ingressu alterius ad stuprum, occidere alium per assassinos. & generaliter precipere, atque consulere peccata, eisque fauere. Si autem hoc non dicunt, debent definire, & declarare, quinam concursus censendus sit proximus, qui minimè.

Sed nec rectè procedit; debet enim distingui de concursu, siue causalitate efficienti, & in alio genere; non enim quelibet causa dicitur facere opus, sed tantùm efficiens; efficere autem opus prauum, illud est peccare. Ergo distinguendum erat de genere causalitatis. Quæ omnia patent ex dictis cap. 2.

Secunda ratio sit. Quia etiam causalitas remota est vera causalitas. Sol enim cum homine dicitur generare hominem; licèt Sol sit causa remota illius generationis: omnes etiam effectus sublunares tribuuntur causis supercelestibus. Ergo etiam, qui concurrit efficienter remotè ad peccatum alterius, facit cum eo peccatum illud; sed quicumque facit peccatum peccat, seu compeccat; ergo etiam, qui concurrit efficienter remotè ad peccatum alterius peccat cum illo.

3. Tertia. Quia dupliciter causa potest dici remota, tempore, & causalitate: tempore, quia post eius concursum, siue opus multum temporis fluxit ante effectum. Causalitate, quia multe alie cause intercedunt inter ipsam, & effectum. Primum genus remotionis non prestat, vt illa causa verè, & propriè non sit, & dicatur effectiua effectus, ad quem concurrit. Nam Adam dicitur culpa originali inquinare omnes suos posteros vsque ad finem mundi, immo, vt loquitur D. Thom. 12. qu. 81. art. 1., mouere eos motu generationis, sicut voluntas mouet manum ad homicidium. Omnibus etiā, qui suo, vel precepto, vel consilio, vel exemplo fuerunt causa, vel

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

erunt, vt alii peccarent, vel peccent etiam post longissima tempora, tribuuntur peccata eorum. Sic idololatria plurium Regum Israel tribuitur Ieroboam, qui erexit vitulos aureos in Bethel, & Dan. 3. Regum 12., idololatria, scilicet Nadab cap. 15. Zambri, & Amri cap. 16., Ochoziç cap. 22. Ioram 4. Regum 3., semperque de Ieroboam repetitur, quòd peccare fecit Israel. Sic Heresiarchis tribuuntur peccata hereseos omnium eos sectantium, quamdiu durat eorum secta, vnde augetur eorum pena in inferno. Sic e contra Apostolis, aliisque primis Predicatoribus Euangelii, tribuitur Fides, & sanctitas omnium, qui eorum doctrina, disciplinisque eruditi sunt, erudienturque vsque ad finem seculi. Et exinde crescit eorum gloria in Celo, & gratię, laudesque iis debentur ab omnibus posteris; de quo grauiter monet Romanos erga D. Petrum, & Paulum Leo Papa serm. 1. in eorum Natali.

4. Secundum genus remotionis neque prestat, vt primum mouens, siue concurrens verè, & propriè non si causa effectus. Quod patet iisdem exemplis de causalitate primi motoris, & mobilis in effectus sublunares, & Adę, & Ieroboam in peccata posterorum. Quicumque autem est causa efficiens peccati, peccat. Nec distingui potest de causa remota, & proxima; nam semper militat illa ratio; quòd causare efficienter peccatum, idipsum est peccare; sed etiam causa efficiens remota causat efficienter peccatum; ergo etiam ipsa peccat. Certè, si aliquis de præsenti strueret ordinem causarum, etiam plurimarum, etiam per multa temporum interualla sibi succedentium, per quem aliquando peccatum committendum foret, reus esset illius peccati; sicut, si strueret eumdem ordinem pro damno alicui euenturo, reus esset damni illati.

Non ergo hic distinguendum est de causa, vel concursu proximo, & remoto, sed de concursu determinato, vel non determinato ad malum: determinato, inquam, vel ex natura ipsius actionis, vel ex intentione, vel etiam ex scientia agentis; nam, vt concursus ad peccatum alterius sit peccaminosus, sufficit, vt sciatur opus ab illo alio esse ordinatum ad malum, vel malum exinde sequuturũ; per hoc enim malum illud est volitum indirectè, nec requiritur ad culpam, vt sit directè volitum. Concursus verò, qui neque ex natura sua est malus, neque ex intentione concurrentis ordinatur ad malũ, neq; scitur ordinatus ad malum ab eo, pro quo adhibetnr, excusatur a malitia, etiam si de facto ab alio ordinetur ad malum, & hoc exinde prodeat. Sic seruus deferens scalam non peccaret, si nesciret dominum per eam ascensurum ad stuprum, peccat autem, cùm scit.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

5. Ex his patet, inanes esse rationes illas, quibus Recentiores excusant a peccato ea opera, quę initio huius Capitis recensuimus. Locare enim domum meretrici immune est a peccato, non, quia illud sit concurrere ad fornicationem non proximè, sed remotè, sed, quia non est noncurrere efficienter, immo nullo modo propriè loquendo, sed tantùm dare locum, ad habitandum, & commoditatem ad opera exercenda, vel vtilia, vel necessaria huic vitæ, vel etiam honesta. Quamuis autem locans domum sciat, meretricem ea commoditate abusurā ad fornicandum, non tamen peccat, quia locatio domus non est concursus efficiens ad fornicandum; solus autem concursus efficiens euadit necessariò, & inexcusabiliter peccaminosus, si adhibeatur cum scientia ordinationis eius ad malum, vel mali inde sequuturi. Sic Principes Christiani, qui exigunt ab infidelibus iuramenta pro pace, vel fędere, sciunt vtique, illos per falsa Numina iuraturos, non tamen peccant, quia non concurrunt efficienter ad illud iuramentum; similiter, qui mutuum petit ab vsurario, scit, illum mutuaturum sub vsuris, nec tamen peccat propter eamdem rationem; & plura similia.

Si verò domus locetur determinatè ad fornicandum, peccatum est, etiam si tunc dicatur, locationem illam esse concursum non proximum, sed remotum ad fornicationem; quare patet, rationem illam esse prorsus inanem: immo re vera neq; tūc propriè adest talis concursus, quia non in genere causæ efficientis; sed est peccatum, quia tunc est volita fornicatio.

Ministratio rei indifferentis non excusatur a peccato, si ipsa res, vel ministratio efficienter concurrat ad malum vsum cognitum. Hac ratione damnatur peccati mortalis seruus, qui defert scalam, sciens per eam dominum ascensurum ad stuprum; nam aliàs delatio scalæ, & ipsa scala secundum se res indifferentes sunt.

Nec sufficit, quòd ille, cui ministratur, aliàs transgressurus esset præceptum; nam inde non fit, vt verè tunc non ministretur ad malum. Christiani captiui apud Turcas non excusantur a peccato, si fabricent determinatè arma contra Christianos, sicut nō excusatur commodans gladiū petenti determinatè ad occidendum aduersarium. Excusantur autem, si fabricent ea indifferenter ad vsum belli, quia bellum potest esse etiam iustum cum aliis infidelibus; sicut excusatur, qui inter Christianos fabricant arma. Non .n. omittenda est res, vel opus, e quibus possunt prodire bona, eò quia ex eisdem possunt prodire etiam mala: aliter nec Deus dare posset hominibus facultates, & potentias, quibus illi sępe vtuntur ad malum;

immo

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

immo nec hominem creare. Omnia etiam bona destruenda forent, vel omittenda ad vitanda omnia mala. Itaque non ex ratione concursus non proximi, sed remoti, sed ratione causalitatis non determinatæ ad peccatum, vel non efficientis illi excusari possunt, & debent.

Ineptè quoque dicitur, illum concursum non esse proximum, quia non deessent alii, qui concurrerent. Quid enim hoc ad remotionem, vel proximitatem concursus tunc præstiti? Numquid Paulus, exem. gra., interficiens inimicum, non proximè causat homicidium, si adsint alii parati ad idem homicidium committendum? Sic sanè nullus peccaret in eo malo patrando, quod, ipso cessante, patrarent alii.

Impellentes autem remorum pulsu triremes, aut aliis modis alia nauigia infidelium ad prælium contra Christianos, omnino inexcusabiles sunt, quia plus operæ præstant ad malum in Christianos, quàm seruus deferens scalam pro ascensu Domini ad stuprum, qui tamen hic peccati mortalis damnatur.

Cæterùm hæc ex occasione sint dicta. Illud tamen remaneat hoc capite stabilitum, & ostensum, non rectè adhiberi pro excusatione concursus ad peccatum alterius distinctionem de concursu remoto, & proximo; quasi concursus remotus excusetur, non verò proximus. Immo, omnem concursum efficientem ad peccatũ alterius, siue proximum, siue remotum esse omnino inexcusabilem a peccato. Concursum verò in alio genere causæ excusari posse, si adhibeatur ex graui metu, vel causa; proinde de genere concursus, seu causalitatis esse distinguendum, non de proximitate, vel remotione concursus. Quod ostendimus supra cap. 2., & magis patebit ex dicendis in tota hac Disputatione.

Quòd autem Palaus excusat etiam concursum proximum ad peccatum, si ille ex natura sua sit indifferens, & aliàs magnum malum immineat recusanti, si intelligat de concursu efficienti, qui solùs propriè est concursus, non est aliud, quàm dare licentiam peccandi pro euitatione mali temporalis, & conseruatione boni, quod etiam ex dictis, & dicendis patebit.

C A-

CAPVT IV.

Soluuntur Argumenta excusantia a peccato concursum efficientem ad peccatum alterius; vel de eo accusantia concursum non efficientem, etiam dum ex graui causa adhibetur.

1. CONtra traditam doctrinam graues inferuntur difficultates. Prima, ex responso Elisæi ad Naaman Syrum 4. Regum 5. 19. Naaman veri Dei cultor petiit pro se ab Elisæo preces ad Deum pro peccato (vt timebat) eò quia ex sui officii munere brachium sustentabat Regis ingredientis ad colendum Idolum, simulque cum eo genua flectebat ad eumdem sustentandum. Cui Elisæus respondit: *Vade in pace*. Quare videtur nullum in eo opere agnouisse peccatum, cùm tamen illud videatur concursus efficiens ad idololatriam. Ergo excusabatur Naaman, quia illum exhibebat ex metu grauis mali, ne, deiiceretur a statu, ne dignitate, aut bonis, ne forte vita priuaretur; ergo grauis metus excusat a peccato concursum etiam efficientem ad peccatum alterius.

Nonnulli Interpretes, ac Theologi non excusantes Naaman a peccato dicunt, Elisæum ita respondisse, quia desperabat, correptionem suam tunc fore salubrem: in tali enim casu non militat præceptum correptionis.

Sed primò id est diuinare, vel gratis loqui. Ex verbis enim Naaman potiùs colligitur oppositum, cùm ipse conscientia trepidus preces Elisei exposceret. Secundò. Licèt Elisæus ex desperatione correctionis excusaretur ab obligatione correptionis, tenebatur tamen saltem docere de malitia operis, vt Naaman eam cognoscens, aliqua aliquando occasione exorta, vel accepta exueret se illo officio; aliter semper in illo, atque adeo in peccato permansisset. Doctrina enim semper tradenda est, cùm adest periculum erro-

erroris; & tunc maximè, cùm petitur, vel præstatur occasio tradẽdi; nec requiritur spes probabilis correctionis. Apostolus enim ait 2. Timot.4.: *Insta opportunè, importunè*: opportunè, cùm spes adest profectus, importunè, cùm deest.

Tertiò. Elisęus Naaman ad agnitionem, cultumque veri Dei adduxerat: eratque Propheta in Israel. Prophetæ autem non tantùm deficiente spe correctionis, sed etiam contradictionibus, immo & persequutionibus instantibus tenebantur corripere peccantes etiam Reges, & Sacerdotes, vt patet Isaię 65. 2., Ieremiæ 1. 10., Ezechielis 2., & 3., & alibi. Ergo in ea occasione petitionis Naamã videtur Elisęus nullo modo pretermittere potuisse sine peccato correptionem, vel saltem doctrinam de malitia illius operis.

Tamdem Elisęus non solùm non corripuit, nec monuit Naaman, sed etiam absoluisse videtur ab omni peccato, dum respondit: *Vade in pace*. Eo enim dicto pacificasse, & tranquillasse videtur eius conscientiam, ne scrupulis angeretur; ergo prorsus in eo nullum agnouit peccatum.

2. Respondet Auersa de Fide qu.3. sect.3. obiectione 3., Elisęũ eo responso promisisse Naaman suas preces apud Deum, quas ille petierat, non resoluisse autem, an in illo opere esset peccatum, nec ne, de quo non fuerat interrogatus.

Sed hoc non sufficit. Primò. Quia nil ad salutem prodesse poterant Naaman orationes Elisei, dum in peccato perseueraret; perseuerasset autem semper, dum de eo admonitus non erat.

Secundò. Quia, etsi Naaman non proposuit expresè dubium illud Elisęo, tamen ipsa petitione precum satis apertè ostendit, se dubitare, ne in illo opere esset peccatum, pro quo diluendo preces ad Deum postulabat; ergo Elisæus eo modo respondendo eximere voluisse videtur ab eo scrupulum illum; quod non rectè fecisset, si in eo opere peccatum agnouisset; tenebatur enim monere Naaman de peccato, si in illo opere erat.

Videtur itaque dicendum, nullum fuisse peccatum in illo opere: aliter non tantùm Naaman, sed etiam Elisęum ipsum peccati reatu adstringimus. Sed hoc ea ratione defendit Abulensis qu.25. in cap.5. Lib.4. Regum; quia, inquit, si puella Christiana officium haberet retinendi, ne in terram fluerent vestes dominæ suæ paganæ, posset cum ea templum Idoli ingredi, & simul genua flectere ad illas vestes retinendas.

Sed in hoc dicto nulla est vis rationis; sed est tantùm propositio casus similis, atque adèo eidem difficultati subiecti: pariter enim dubi-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

dubitari poteſt, an puella illa peccet. Vltra quod ſubſtentatio veſtium genua flectentis non ita videtur eſſe cooperatio ad motum genuflexionis, ſicut ſubſtentatio corporis.

3 Negandum eſt igitur, quòd Naaman efficienter concurreret ad idololatriam Regis. Etenim tantummodò ſubſtentabat Regem; ſubſtentare autem operantem non eſt illi cooperari. Hinc, quamuis nonnulla difficultas ſit, ne Deus videatur concurrere ad peccata, eò quia concurrit ad peccantium actiones, nulla tamen de eo difficultas eſt, quia conſeruat, vel ſubſtentat peccantes, dum peccant. Poterat ſanè Rex genua flectere innixus ſcabello, vel ſedi, nec tamen ſcabellum, aut ſedes diceretur efficienter concurriſſe ad eius genuflexionẽ, aut illi cooperata eſſe, ſicut nec terra eum ſubſtentans. Ergo Naaman tantùm ſe habebat vt cauſa materialis extrinſeca, non vt efficiens.

Fortè dicetur. Si Rex ſine opere Naamã nõ potuiſſet genua flectere, tunc Naaman efficiẽter concurriſſet ad illius genuflexionem, tãquã ęquiualẽter addens ei vires, quod ad cauſalitatem efficientem ſine dubio pertinet. Sed fortè erat impotens Rex, aliter non requiſiſſet ſubſtentantem; & ſaltem in eas anguſtias res redigitur, vt, ſi Rex potuiſſet genua flectere non ſubſtentatus, abſoluatur Naaman, ſi verò non potuiſſet, reus teneatur. Hoc autem vix cognoſci poterat; ergo ſaltem periculo peccati ſe exponebat Naaman, adeoque peccabat.

Reſpondetur, hoc Argumento concludi, terram, ſiue pauimẽtum concurrere efficienter ad omnia, quæ facimus; niſi enim ab eo ſubſtentemur, nihil operis facere poſſumus. Quare falſum eſt, quòd faciens, vel præſtans aliquid, ſine quo alius operari non poteſt, concurrat efficienter ad operationem illius. Certè vſurarius non poteſt exercere vſuras, niſi alio mutuum petente; nec tamen petens concurrit efficienter ad exercitium vſuræ. Verum eſt tamen, quòd ſi Naaman addidiſſet vires Regi, efficienter concurriſſet ad eius genuflexionem; credendum tamen eſt, de facto rem non ita ſe habuiſſe, idque de facili iudicari poterat ex viribus Regis in aliis motibus. Nec quidquam valet, quod dicitur, Regem non fuiſſe requiſiturum ſubſtentantem, ſi abſque eo genua flectere potuiſſet; nam huiuſmodi miniſteria exiguntur a Principibus potiùs ad decus, & maieſtatem, quàm ad neceſſitatem: plurima enim ſunt, quæ ſe ſolis facere poſſunt, & tamen miniſtros, ſeu adiutores requirunt, maximè cùm in publico agendum eſt.

Sed hinc vrgeri poteſt. Ergo ſubſtentare in actu idololatriæ Re-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

Regem validum, siue iuuenem, peccatum non est: imbecillem, siue senem est peccatum; hoc autem videtur absurdum.

Respondetur, negando Consequentiam; tantùm enim ex data Responsione sequitur, quòd addere, vel subministrare vires idololatræ, vt cultum idolo exibere possit, sit peccatum; simpliciter verò substentare, minimè. Nec per hanc doctrinam res redigitur in angustias; nam clarum est discrimen inter eum, qui concurrit efficienter ad opus, & eum, qui substentat operantem; nam ille dicitur coefficere opus, non autem hic. Doctrina moralis Christiana subtilissimè procedit, vt patere potest versatis in ea.

4. Verùm ad maiorem rei intelligentiam, & excusationem Naaman addendum est, licitum esse habere curam non tantùm vitæ, & salutis Principis, sed etiam indemnitatis, & dignitatis, etiam dum actu peccat; etenim id longè diuersum est a concursu ad peccatum illius.

Et de vita quidem patet; nam hæc non nisi nefario scelere ei per vim eripi potest, cum magno quoque damno, vel periculo Reipublicæ; ergo rectè, & laudabiliter habetur eius cura. Hinc Valentinianus Imperator huius nominis primus, cùm sub Iuliano Apostata Tribunus esset Pretorię cohortis, eidem in templo immolanti Idolis ad defensionem adstabat armatus, ex Theodoreto lib. 3. cap. 5. Qui tamen adeo Christianam Fidem zelabat, vt Sacerdotem profanum, qui ipsum etiam execrabili aqua intinxerat, pugnis coram Imperatore cæciderit, vestisque partes ea aspersione maculatas gladio absciderit, vt narrat Sozomenus lib. 6. cap. 6. Illud enim non ad fomentum idololatriæ, sed ad salutem hominis, & Reipublicę, & per hoc ad exercitiũ charitatis Christianæ pertinebat, ne Imperator in actu peccati occisus, æternùm damnaretur. Quo sensu charitatis Augustinus docet Epist. 54. ad Macedonium, officii Sacerdotalis esse, pro reis ad mortem damnatis intercedere, vt spatium habeant penitentiæ agendæ.

Colligitur hæc doctrina clarè ex verbis Dauid ad Abner, cæterosque custodes Saul primo Regum 26. Hi enim, cùm somno sopiti non sensissent ingressum Dauidis in tabernaculum Saul, quando contentus ille hastam, scyphumque auferre, eius vitæ pepercit, his verbis ab eo increpantur: *Quare non custodisti dominum tuum Regem? Ingressus est enim vnus de turba, vt interficeret Regem dominum tuum. Non est rectum hoc, quod fecisti. Viuit dominus, quoniam filij mortis estis vos, qui non custodistis dominum vestrum Christũ Domini.* Indubiè autem peccabat Saul persequens Dauid innocentem, & per con-

consequens peccabant Abner, & omnes, qui eum ad persequendũ adiuuabant, si conscii erat innocẽtiæ Dauidis; & tamen ipse Dauid pronuntiat, Abner, & custodes corporis Saul esse reos mortis, eò quia non custodissent vitam Saulis etiam aduersùs Dauid, quem innocentem persequendo peccabant. Longè igitur diuersa sunt, cooperari peccato alterius, & habere curam vitæ, vel salutis illius; ita vt primum sit iniquitatis, secũdũ charitatis; quæ charitas credenda est efferbuisse in corde Dauid, cùm ita grauiter increpauit custodes Saul, qui negligentia sua eum periculo exposuerant, vt in peccato occisus, mortem ęternam subiret.

5. Quòd autem etiam indemnitatis, & dignitatis Principis, etiã cùm actu peccat, cura licitè habeatur, patet; tum quia hoc pertinet ad dilectionem, & reuerentiam erga eum; tum quia aliter renouatur error iampridem damnatus in Concilio Constantiensi Valdensium, Hussitarum, Vuiclephistarum, docentium, Principem per peccatum mortale omne ius suę potestatis, ac dignitatis amittere. Si ergo illud non amittit, consequenter debetur ei amor, & honor, de quo descendit cura vitæ, salutis, indemnitatis, & dignitatis eius.

Hinc non peccaret, qui Principi pergenti ad tẽplum Idoli sterneret, vel ornaret viam; vel ipsi genuflectenti puluinar submitteret, vel vmbellam adcaput suspenderet, ne lęderetur a Sole; vel ipsũ pergentem comitaretur; omnia enim hæc ad honorem pertinent eius, non sunt cooperationes ad idololatriam eius. Ioannes quidem Fridericus Dux Saxoniæ, & Philippus Lantgrauius Hassiæ, cùm Lutherano spiritu non crederent Corporis Christi permanentiam in Sacramento Altaris, renuerunt interesse processioni in eiusdem Sacramenti honorem a Carolo Quinto indictæ; cùmque eis diceretur, vt pro associanda persona Cæsaris venirent, responderunt, se in aliis occasionibus libenter Cęsari ea obsequia præstituros, sed tunc Religione retineri, ne suspicionem ingererent propriæ idololatriæ in cultu panis, vel fomentum darent alienę. Certè isti Principes longè distabant a sensu Propositionis, quæ seruum non tantùm comitantem, sed etiam adiuuantem herum ad stuprum excusat a mortali; sed tamen in eo fallebantur, quòd illũ simplicẽ comitatũ tamquam peccatum declinabant. Quam delicatæ conscientiæ ostentationem de hæretico tumore descendisse, iudicari potest. Ex his sequitur, quòd, quamuis seruus, de quo loquimur, peccet deferendo scalam, qua dominus ascendat ad stuprum; non tamen peccat, si, domino iam ascendente, eam substineat, ne ille labens, vel mortem,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

vel graue corporis damnum subeat. Ita etiam, si domino actu stupranti assistat armatus, ne ab alio occidatur, vtiq; in peccato. Immo hæc ad charitatem erga dominum pertinent.

6. Secundò Argui potest. Non peccat coniux redens debitum alteri coniugi etiam petenti ex libidine; sed hîc videtur adesse concursus efficiens ad peccatum alterius, saltem quando vir debitum reddit mulieri; ergo etiam concursus efficiens ad peccatum alterius est excusabilis a peccato. Maior patet ex doctrina Christi Domini prohibentis viro dimittere vxorem, ne faciat eam mæchari Matt. 5. & 19., sed faceret eam mæchari, etiam non dimittendo, nisi debitum rederet petēti ex libidine; ergo illud etiam tunc est reddendum; ergo reddens tunc non peccat, aliter teneremur ad peccandum. Item. Apostolus prima Corint. 7. præcipit absolutè reddi debitū coniugi, nec distinguit de motiuo petitionis: immo non reddere vacat fraudem ibi: *Nolite fraudare inuicem*; ergo reddere est opus iustitiæ, atque adeo non est peccatum. Augustinus etiam de Bono coniugali cap. 7. dicit, cauendum esse charitati coniugali, ne, dum sibi quærit, vnde ampliùs honoretur (ex continentia) coniugi faciat, vnde damnetur (ex mæchia) Ergo reddere debitum coniugi etiam petenti ex libidine, ne ruat in mæchiam, est actus charitatis, atq; adeo non malus, immo bonus; & tamen est cooperatio efficiens ad peccatum alterius coniugis exercētis copulam ex libidine.

Respondetur, negando Minorem; copula enim, & si vna vox sit, non est tamen vnica res, sed, vel duæ duorum actiones coniunctæ, vel actio ex parte viri, passio ex parte mulieris; in qua re quidquid dicatur, non obest nostro proposito. Si enim dicatur secundum, certum est, quòd actio non est cooperatio ad passionem, immo id repugnat; aliter actio esset passio, & econtra; neq; potest intelligi concursus efficiens ad passionem, quæ non est efficientia. Si dicatur primum; duarum actionum coniunctarum, quāuis vtraque sit in eumdem effectum, neutra tamen est in aliam. Patet in trahentibus nauem; vnusquisque enim agit in nauem trahendo ipsam, nullus tamen in alterum, siue actionem, aut tractum illius; immo nec potest; nam nullius actio potest crescere, siue confortari, nisi confortata virtute eius, a qua procedit; at nullus ex trahentibus agit in virtutē, aut roborat brachium alterius, immo vnusquisque trahit secundùm virtutem propriam; ergo trahitur nauis ab omnibus, quę non potest a singulis, non per virtutes, aut actiones veluti mutuò roboratas singulorum, sed per singulas virtutes, & actiones omnium

con-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

coniunctas. Aliter enim fit visio a lumine gloriæ, & intellectu, aliter tractus nauis a pluribus trahentibus. Lumen eleuat virtutem intellectus, præstatque, vt hic possit efficere visionem, quam se solo nullo modo, idest, neq; secundùm totum, neque secundùm aliquam partem potest: vnde non ponit in numerum in ratione causæ cum ipso, tamquam concausa partialis; sed constituit cum intellectu vnam causam secundùm vnicam virtutem, & actionem; de quibus in Opere de Visione latè diximus.

At vnus ex trahentibus non roborat brachia alterius, nec facit, vt alter possit agere, sed vnusquisque agit iuxta virtutem propriam, ideoque ibi plura sunt agentia partialia, pluresque actiones. Nulla igitur causa partialis concurrit efficienter ad actionem alterius, sed omnes agunt in eumdem effectum; & vnaquæque iuxta propriam virtutem; quia autem singulæ singulorum non sufficiunt ad totum effectum, licèt sufficiant proportionaliter ad partem eius, ideo requiruntur omnes. Si ergo coniugum sunt duæ actiones in eadem copula, nullus agit, seu concurrit efficienter in actionem alterius, quamuis ambo concurrant ad effectum prolis.

7. Sed fortè arguetur. Copula non potest exerceri nisi a duobus; ergo alter coniugum præstat alteri, vt ea possit exerceri; ergo quilibet concurrit efficienter ad actionem alterius.

Respondetur, quòd neque actio potest haberi sine passione, nec passio sine actione, & tamen neque agens concurrit efficienter ad pati, neque passum ad agere; aliter actio esset passio, & passio actio, vt supra dictum est. Copula non potest exerceri nisi a duobus, quia nominat opus duorum; sed non id considerandum est, quod clarissimum est, sed, an alter copulatorum habeat ab altero, siue actione eius, vt possit exercere munus suum in copula; & statim patet, quod non; ergo Argumentum nullum est. Monachus, vt huiusmodi exemplo vtar, non potest e Monasterio egredi sine socio; non tamen socius, vel etiam Superior, si ipse associet, concurrit efficienter ad eius egressum, immo, neq; ex vi suę associationis vult illum egredi, sed tantùm vult permittere, vt egrediatur, quia aliter ille non potest, vt supponitur, egredi. Sic coniux exercens cum coniuge copulam, in qua alter peccat ex libidine, non concurrit ad peccatum illius, nec ad libidinem, sed tantùm illam permittit, quia, scilicet, ille aliter non posset copulam exercere. Ita etiam Deus concurrens cum homine ad actum malum, non vult illum, sed tantùm permittit ob eamdem rationem.

Adhuc replicabitur. Proximior, & intimior est actio redden-

tis

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

tis debitum actioni exigentis, quàm actio serui deferentis scalam actioni domini ascendentis; sed seruus concurrit efficienter ad illũ ascensum, vt dictum est; ergo multò magis reddens debitũ concurrit efficienter actioni peccaminosæ petentis ex libidine.

Respondetur, negando Consequentiam: non enim attendenda est proximitas actionis ad actionem, sed causalitas. Iubens, vel cõsulens homicidium potest longissimè, & loco, & tempore distare ab homicida, & ab homicidio, & tamen efficienter concurrit ad ipsum: vnus ex trahentibus nauem proximè adstat alteri, & tamen non concurrit efficienter ad tractũ alterius, vt dictum est. Cùm ergo coniux reddens non sit causa, seu non det vires petenti, vt hic possit exercere operationem suam in copula, non concurrit efficiẽter ad illam, licèt actio sua sit proxima, & coniuncta actioni alterius, & sit ad eumdem effectum, nempe prolem. Hac ratione excusandus est a peccato coniux reddens debitum petitum ex libidine: nam, quod nonnulli excusant, quia id facit ad retinendum coniugem a grauiori peccato mœchiæ, insufficiẽter dicitur, sicut enim generaliter peccat, qui facit minus malum, ne faciat maius, vt qui vulnerat, ne occidat, ita etiam peccat, qui concurrit adfaciendum minus malum, ne alius faciat maius. Debet quidem debitum reddi ex illo fine, idest, non ex libidine, quia aliter malè redderetur; sed finis ille non posset excusare a malitia, si reddens concurreret efficienter ad peccatum petentis.

Tertiò potest argui. Potest seruus deferre scalam, aperire ostium, submittere humeros, non vt dominus fornicetur, sed ex debito obedientiæ erga dominum, & vt consulat necessitatibus suis, quia, si a domino expellatur, non habet, vnde viuat; illæ quoque actiones sunt ex natura sua indifferentes; ergo poterit excusari a peccato.

Consequentia probatur; quia offerre occasionem, siue materiam, in qua, vel circa quam alius noscitur peccaturus, excusatur a peccato, dum fit ex graui necessitate, vt diximus. Sed non plus videtur facere seruus ille, quàm offerre materiam, qua dominus abutitur ad malum; & actiones illæ non sunt ex sui natura determinatæ ad malum, sed possunt exerceri licitè; ergo, licèt peccet dominus, qui illis abutitur ad malum, est excusabilis seruus, qui illas ex natura sua indifferentes ex graui necessitate exercet.

Respondetur, hoc Argumento probari, seruum illum neque venialiter peccare, quod Propositio ipsa proferre non audet. Probare etiam, quòd rectè, & meritoriè operetur; quia opera indifferen-

rentia cadunt sub obedientia, & tunc rectè, & laudabiliter fiunt propter ipsam obedientiam. Igitur hortandi etiam essent serui ad illa ministeria, tamquam ad opera obedientiæ; & peccaret illa dissuadens, tamquam retrahens seruos a debito obedientiæ. Ex quo vlterius sequitur, peccasse, quod absit, ipsum Sanctissimum Dominum nostrum, qui illam Propositionem damnauit.

9. Dicitur ergo, quòd concursus ille efficiens, quamuis aliàs, vel ex natura sua sit indifferens, hic, & nunc est determinatè malus, & peccaminosus exhibenti, dum scitur ordinatus in malum finem ab eo, pro quo exhibetur. Patet; nam aliàs non esset malũ porrigere ensem petenti ad occidendum, quia porrectio ensis de se indifferens est; immo esset bonum, & laudabile, si fieret a seruo, qui tenetur obedire domino, vel ab eo, apud quem depositus erat, quia tenemur reddere depositum. Sed nullus, vt arbitror, laudabit, immo nec excusabat hos; sicuti neque seruum, qui domino ægrotanti, & noxia ad salutem petenti scienter exhiberet illa, quamuis exhibitio esset ex natura sua indifferens, vt, si ferrum in remedia posceret, vt Alexander apud Curtium lib. 10, & Herodes Ascalonita apud Iosephum; aut venenum, vt multi, ad finiendos dolores morte acriores. Si ergo peccatum est exhibere ministerium etiam ex se indifferens, quãdo saluti corporis noscitur obfuturum, quantò magis, quando saluti animæ? Paulus peccauit mortaliter, etiam si non ministrauerit lapides cędentibus Stephanum, sed tantùm eorum vestiméta seruauerit, quod proculdubio opus erat indifferens. Et in cap. *Sicut dignum* de Homicidio voluntario, dicitur, non esse immunes a culpa, qui, licèt essent ignari de machinatione in cędem D. Thomæ Cantuariensis, tamen *eis, quos sicarios esse sciebant, in sarcinis custodiendis ministerium tribuerunt*. Cuius rei ratio est; quia non tantùm tenemur abstinere ab operibus ex natura sua, siue ex obiecto malis, sed etiam ab indifferentibus, immo bonis, si ex eis tamquam a causa efficienti malum aliquod noscimus sequuturum; immo etiam si sint tantùm occasiones, vel materiæ, circa quas alios scimus peccaturos, si aliqua grauis causa non vrgeat. Etenim, vt docet communis sententia cum D. Thoma 22. qu. 45. ar. 3., ipsa bona opera sunt occultanda, vel differenda, si ex eis proximus scandalizatur. Tenemur enim viuere non solùm nobis, sed etiam Reipublicæ, & proximo, maximè autem Deo; ergo si ex opere nostro videmus sequuturam Dei offensam, vel aliquod detrimentum Reipublicæ, vel proximo, tenemur ab illo abstinere, etiam si opus ex natura sua non sit malum. Ergo non licet seruo deferre scalam,

etiam

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

etiam iussu domini, dum scit, dominum per eam ascensurum ad stuprum. Etenim effectus mali sequentes nostras, non tantùm operationes, sed etiã omissiones deputantur nobis ad culpam, si sunt præuisi; quia tunc sunt voluntarii in causa, vt cum communi sententia Nos ostendimus Lib. 1. de Actibus Humanis; nec requiritur, vt sint directè voliti, quia sufficit, vt sint voliti indirectè, idest, in causa, quod verificatur eo ipso, quò apponimus causam, ex qua scimus sequuturos, vel non remouemus, ne sequantur. Sic gubernatori non regenti nauim, tribuitur eius submersio, quamuis proculdubio directè non volita. Igitur etiam si seruo non placeat, immo directè displiceat ascensus domini per scalam ad stuprum, adhuc stuprum est illi voluntarium indirectè, dum scienter scalam portat, aut præparat, qua ille ascendat ad stuprandum. Et displicentia, quam habet, est veluti displicentia proiicientium merces in metu naufragii, quæ vincitur a cupidine seruandi vitam; displicentia enim de peccato illo stupri vincitur a cupiditate manutenendi gratiam domini, & comparandi subsidia vitæ, atque adeo magis tunc diligitur dominus, ac temporalia bona, quàm Deus; quod vtique peccatum est. Ita Aaron peccauit conflans vitulum, licèt non ex complacentia, immo cum magno idololatriæ horrore id fecerit, quia magis dilexit temporalem vitam, vel gratiam populi, quàm Dei honorem.

Cùm autem dicitur, quòd licet ex graui necessitate afferre materiam, circa quam alius noscitur peccaturus. Respondetur, id esse verum, sed non ad propositum: seruus enim ille non offert materiam, sed aliquid facit, quod æquiualenter est, trahere dominum sursum, vt cap. 1. diximus; quare concurrit efficienter ad peccatũ domini, & non tantùm, vt afferens materiam.

9. Quartò Argui potest. Qui metu mortis adigitur ad tradendam clauem, qua aperiatur ostium, vel arca proximi, vt inde rapiantur pecuniæ, videtur licitè eam tradere; non enim tenetur cum dispendio suæ vitæ custodire bona externa proximi; sed hic concurrit efficienter ad furtum, sicut efficienter concurrit àd stuprum, qui aperit ianuam pro ingressu alterius ad illud, vnde peccati mortalis reus est, vt in damnatione huius Propositionis definitur; ergo concursus efficiens ad peccatum alterius potest aliquando excusari a peccato.

Pisani super hanc Propositionem concedit, licitum esse tunc tradere clauem propter rationem in Argumento allatam.

Sed id admitti non potest, si traditio clauis est concursus efficiens

ciens ad furtum: inuincibilis enim est illa ratio; quòd peccare est efficere actum malum; ergo, efficienter concurrens ad peccatum alterius, coefficit illud, siue compeccat. Aut ergo peccatum non est, ad quod efficienter concurritur; aut, si est, sicuti non potest non esse peccati reus, qui efficit illud, ita nec qui coefficit.

Rursus. Sicut non tenemur cum dispendio vitæ, aut graui damno seruare bona externa alterius, ita nec pudicitiam, aut aliud bonum, quod eripi possit; ergo excusabitur a peccato seruus deferens scalam pro stupro domini, si grauia mala timeat, quia non tenetur cum graui suo detrimento seruare pudicitiam puellæ, vel ipsius domini.

Hinc apparet deceptio Pisani; putat enim, inde argui peccati tradentem clauem in illo casu, quia non seruat pecuniam proximi; quod falsum est; quis enim dicat, teneri ad seruandam illam cum propria morte, quando nec vitam proximi teneretur propria morte seruare? Non ergo inde arguitur; sicut nec inde arguitur peccati seruus deferens scalam, eo quia non seruat pudicitiam domini, vel puellę; sed, quia, tradendo clauem, concurrit efficienter ad furtum, tamquam remouens impedimenta eius, & ideo adiuuãs fures ad furandum, tamquam socius eorum. Id autem indispensabile est a peccato. Tenetur igitur potiùs subire mortem, non vt proximum indemnem seruet in pecuniis, sed, vt se ipsum immunem a consortio furti. Non tenetur autem resistere, si fures velint rapere clauem; quia non resistere non est cooperari, sed tantùm permittere, & ipse non tenetur seruare bona externa proximi cum damno suæ vitæ.

10. Tamdem arguitur, quòd etiam concursus materialis, siue obiectiuus tantùm ad peccatum alterius sit inexcusabilis a peccato, quacumque de causa adhibeatur.

Primò. Qui tantùm permitteret, se coli vt Deum, inexcusabilis esset a peccato, etiam si metu mortis id permitteret (Paulus, & Barnabas omni conatu eum cultum erga se prohibuerunt, Actuum 14.) at ille tantùm obiectiuè, siue materialiter concurreret ad aliorum idololatriem; ergo, &c.

Confirmatur. Quia non est excusabilis a peccato Aaron, qui conflauit vitulum adorandum a Iudęis, quamuis metu mortis id fecerit; immo nec mulieres, qui pro eo conflando aurum tradiderũt; sed Aaron formauit tantùm, illę verò simpliciter materiam tradiderunt, ex qua formaretur idolum; ergo a fortiori inexcusabilis est a peccato, qui vt obiectũ concurrit ad peccatũ idololatrię alterius.

Respondetur, illam permissionem, non vt concursum ad peccatum alterius, sed secundùm se esse a peccato inexcusabilem: est enim contra præceptum: *Non habebis Deos alienos coram me*. Si n. nec habere alios Deos licet præter verum Dominum Deum, vtique nec se gerere, vt Deum: ita autem se gerit, facto saltem externo, qui se adorari permittit. Infert igitur iniuriam vero Deo, sicut infert Principi, qui se coli sinit, vt Principem, cùm non sit; quod Ephæstion non tulit a Sysigambe Darii matre; immo eam de errore admonuit ex Plutarcho in Alexandro, & Curtio lib. 3. Rursus. Ille recipit honorem alienum; non licet autem recipere, vel retinere aliena, etiam si ab aliis ad nos delata, siue deposita sint: hinc Tobias pręcepit, reddi agnum ab vxore in domum suam allatum, si furtiuus esset. Tobię 2.

Aaron, & mulieres illæ peccauerũt peccato proprio, etiam præscindendo a concursu, siue occasione data ad aliorum idololatriam; quia facto ipso honorarunt idolum, quod Aaron formauit adorandum, illæ verò materiam, ex qua formaretur, tradiderunt; nã dederũt fundamenta, & initia cultus eius, vt fusiùs dicetur infra c. 9.

12. Secundo. Mulier scienter sinens, carnem suam a libidinoso amatore tangi, peccat inexcusabiliter, etiam si non propria libidine id permittat, sed vel euicta precibus, aut graui metu, siue necessitate inducta; & tamen non efficienter, sed obiectiuè concurrit ad illum tactum; ergo, &c.

Nec potest dici, ideo eam tunc peccare, quia se habet efficientes ad fouendam tangentis libidinem, vel quia se exponit periculo proprię libidinis suscitandæ. Nam sequeretur, peccare etiam coniugem reddentem debitum coniugi illud petenti ex libidine, tamquam fouentem illius libidinem, & se propriæ libidinis periculo exponentem; quod repugnat Doctrinæ Christi, & Apostoli.

Respõdetur Primò, ex Argum. sequi, quòd etiã voluntariè admittens, siue patiens in suo corpore manus iniustè cædentis, aut vulnerantis, peccet, quia est causa obiectiua, siue materialis verberum, & vulnerum; & sic peccasset, quod absit, Christus admittens in se manus Iudæorum, & Martyres admittentes manus carnificum, vtique peccantium; ergo non in concursum obiectiuum ad peccatum alterius, sed in aliquid aliud refundendum est peccatum illius mulieris.

Secundò. Quòd obiectio, quæ contra responsionem suppositam affertur, destruit se ipsam. Si enim concurrere obiectiuè ad

pecca-

peccatum alterius peccatum est, vt contenditur, non potest excusari a peccato coniux præbens se vt obiectum copulæ libidinosæ coniugis; quare vtrumque affirmare est sibi contradicere.

Tertiò directè, mulierem tunc peccare peccato proprio, non popter concursum ad peccatum alterius; non enim licet admittere libidinem alienam veneream in proprio corpore, etiam si nulla adsit propria libido: aliter non solùm tactus, & oscula, sed etiam concubitus liceret pati, si absque propriæ libidinis sensu admitti possent, vt fortè accidit in patientibus sodomiam, At tanta est turpitudo illius libidinis, vt & eorum corpora polluat, a quibus, & si non ex libidine, voluntariè tamen quacumque de causa admittitur. Hinc Apostolus de actibus libidinis loquens: *Non solùm*, inquit, *qui faciunt, sed qui consentiunt illis*. Infamia meretricum est non ex propria libidine, qua agunt, sed ex aliena, quam patiuntur; hinc in earum fornicarios eadem infamia non redundat. Immo, etiam si non voluntariè admittatur, sed per vim substineatur aliena libido, nonnullum dedecus, & infamia est patientis. Hinc Thamar ad Amnon: *Noli frater mi, noli comprimere me. Ego enim ferre non potero opprobrium meum*. Et postquam compressa est, *aspergens cinerem capiti suo, scissa talari tunica, impositisque manibus super caput suum, ibat ingrediens, & clamans*, 2. Regum 13. Ideo Deus a Sanctarum Virginum, Martyrumque suarum corporibus, quamuis non ignem, ferrũ, bestias, alienam tamen libidinem miraculis sẽper auertit. Adeo vt Augustinus 1. de Ciuit. cap. 28. loquens de Virginibus, quas in vastatione Romanæ Vrbis a Gothis comprimi Deus permisit, dixerit, id iusto Dei iudicio permissum,, quia, vel illæ de virginitatis decore superbierant, vel periculum erat, ne superbirent. Tamdem de venereis, vel sermo solus pudorem ingerit (propterea dicit Apostolus Ephes. 5. 12.: *Quæ in occulto faciunt, turpe est & dicere*) qui non ingeritur, cùm de aliis rebus etiam scelestissimis loquimur; quanto magis actus? Hinc puella etiam per vim, aut furtim viri osculum passa, non reperit sponsum; sicut nec reperit Thamar filia Regis ab Amnon fratre suo per vim compressa, Regum loc. cit.

13. At verbera, vulnera, cędes patienter pro Deo tolerata nõ polluunt, sed ornant. Sic Christus, sic Martyres cicatricibus suis ornantur, quibus & aureola, idest, specialis decor, & splendor in resurrectione retribuitur. Placet enim Deo tolerantia malorum, licèt displiceat actio iniustè ea inferentium Absit autem, vt similiter credatur placere Deo tolerantiam alienæ libidinis, licèt displiceat

ipsa libido, libidinis, inquam, venereæ, per quam polluitur animatũ Dei templum, & membra Christi fiunt membra meretricis, vt dicitur 1. Corinth. 6. Agnoscendum est igitur, latum intercedere discrimen inter illa.

Verbera enim, & vulnera iniustè inflicta ex sui natura nõ polluunt patientem; & eorum admissio descendere potest ex studio patientiæ, humilitatis, charitatis, fidei ostendendæ, aut alterius exercendæ virtutis; quod Deo gratum est. At aliena libido venerea ex natura sua polluit patientem; prouocat etiam eius libidinem; numquam autem licet admittere, inmo semper fugere tenemur pericula excitandæ nostræ libidinis; & Sancti, etiam cùm penè emortua esset eorum caro, pericula illa, quamuis remotissima fugerunt; vnde S. Petrus de Alcantara, in extremo morbo a fratre sibi inseruiẽte, nec leuiter quidem se passus est tangi. Nec licet eã admittere ex studio experiendæ, vel exercendæ nostræ castitatis, aut animi firmitatis; nam, vt sapienter monet Augustinus ser. 150. de Tempore, propter magnam carnis fragilitatem timendum est, ne ex ipsa sui captiuitate consurgat aduersùm nos libido, & ibi incurramus opprobrium, vbi sperabamus obtinere triumphum.

Ergo mulier sinens, se a libidinoso contrectari, non in eo peccat, quia concurrit obiectiuè ad peccatum alterius, sed quia permittittit in se alienam libidinem veneream, quæ, & natura sua polluit admittentem, & eius libidinem prouocat.

Fortè recitabuntur verba Augustini 1. de Ciuit. cap. 18.: *At enim, ne vel aliena libido polluat, metuitur. Non polluet, si aliena erit. Si autem polluet, aliena non erit*; ergo falsò Nos dicimus, alienam libidinem polluere.

Respondetur, Augustinum loqui de libidine per vim in alieno corpore exercitam, non de voluntariè admissa, quamuis non ex propria libidine; nam & B. Lucia Tyranno dixit: *Si inuitam iusseris violari, castitas mihi duplicabitur ad coronam*. Hæc igitur certè non maculat, quasi culpam traiiciens; & tamen nonnullum dedecus est ipsam patientis; vnde & a B. Lucia eam Deus remouit, & de Virginibus, quæ illam passæ sunt a furentibus Gothis, dicit Augustinus, quòd opprobrium substinuerint; tanta, scilicet, est, vt diximus, turpitudo venereæ libidinis. Atqui eam voluntariè admittit, etiam in pollutione culpæ est; quamuis non ex libidine admittat.

14. Ad difficultatem de coniuge, qui tenetur pati libidinem coniugis petentis debitum ex solo fine voluptatis, respondetur, id con-

contingere per accidens; debitum enim coniugis, sicut & ipsum fędus nuptiale per se est ad procreandam prolem. Verùm, quia per illud fędus traditur potestas mutua in corpora quantùm ad copulam, tenetur coniux ferre libidinem alterius, ne ille ruat in męchiam. Quare illud re vera non est libidinem, sed potestatem pati coniugis etiam libidinosi; cumque id sit ad auertendum eum a mæchia, potiùs est auertere, quàm pati libidinem.

Frustra autem memoratur, quòd tunc coniux periculo se exponat propriæ libidinis excitandæ; nam non solùm periculum, sed certitudinem illius mali patitur, quoties accedit ad copulam, etiã si solùm gratia procreandæ sobolis; nam copula sine sensu libidinis, eoq; magno exerceri non potest in hac corruptione naturæ. Sed, sicut non peccat, cùm ad eam accedit gratia prolis, quia tũc non operatur ex libidine, sed benè vtitur malo libidinis, vt sępiùs, maximè in libris de Nuptiis, & Concupiscentia dicit Aug., ita nec peccat, cùm ad eam descendit rogatu coniugis libidinosi, quia & tunc benè vtitur malo libidinis ad reddendũ debitum, ad quod ex iustitia tenetur, & ad auertendum coniugem a mæchia, quod pertinet ad charitatem.

Ex dictis resolui possũt pleraq; dubia ortum habentia ex eo, quòd aliquis videatur, vel non videatur actione sua concurrere efficienter ad peccatum alterius.

Primum.

CAPVT V.

An ex graui metu liceat nautis, sellularijs, lecticarijs, aurigis, alijsq; baiulis, siue vectoribus scienter deferre mulieres, seu viros ad loca, siue personas, in quibus, vel cum quibus fornicandum sit.

1. AFfirmant Diana, Merolla, aliiq; sed est omnino negandũ. Si enim neq; scalam deferre licet, per quam alius ascendat ad fornicandum, vt in hac Propositione definitur, quantò minùs personam ipsam deferre? Ipse motus, seu iter harum perso-

na-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

narum ad fornicandùm, peccatum eſt, dùm eſt ad eum finem; ad eum autem motum ſine dubio efficienter concurrunt vectores, ſeu geſtatores; ergo concurrunt efficienter ad peccatum alterius, & non tantùm exhibendo materiam, circa quam peccandum ſit; ergo inexcuſabiles ſunt.

Quòd ſi mulier neſciat, ſe ad fornicandum accerſiri, ſed putet, id eſſe ex aliqua honeſta, vel non mala cauſa, geſtator autem ſciat, etiam tunc iſte peccat, non quidem ex concurſu ad peccatũ mulieris pergentis, quod tunc nullum eſt, ſed quia eam ſcienter exponit periculo proximo peccandi: quod periculum, ſicut, ſi nobis immineat, tenemur effugere, vt in hoc Decreto definitur Propoſitione *61. 62.*, & *63.* ita proximo non adſtruere. Etiam; quia grauem iniuriam illi irrogat non ſecus, immo magis ac, qui eidem verba amatoria dicit, aut litteras ſcribit, aut defert, etiam alterius nomine. Grauem enim iniuriam Sanctis Virginibus intulerunt Tyranni, ac milites, qui eas ad loca duci iuſſerunt, vel detulerunt, vbi eorum pudicitiæ illuderetur, quod in Sancta Lucia etiam miraculo Deus impediuit.

Fortè dicetur: Non plus operę impendunt geſtatores, dum perſonas ſcienter ducunt ad loca fornicationis, quàm dum ignoranter: ſed, cùm ducunt ignoranter, non peccant; ergo neq; cùm ſcienter.

Reſpondetur, negando Conſequentiam: effectus enim mali conſequentes actiones non imputantur ad culpam, niſi cognoſcentibus illos, quia ſine cognitione non ſunt voluntarii, neque indirectè, ſeu in cauſa. Non ergo requiritur, vt plus operis fiat, ſed, vt cognoſcatur ſequela effectus mali.

Secundum.

CAPVT VI.

An ex graui metu, vel cauſa liceat pro alio dictare, vel exarare, vel deferre litteras amatorias, vel amatoria verba referre.

1. AFfirmat Palaus, licèt dubitanter. Sed eſt omnino negandum. Primò, Quia id eſt prouocare ad libidinem, ideſt,

effi-

efficienter concurrere ad illam excitandam. Si enim persona, cui deferuntur illæ litteræ, flectitur, proculdubio a dicentibus, & scribentibus flectitur, & isti se habent, vt accendentes ignem libidinis; delator vero, vt iniiciens illum in animum eius, cui defert; sed prouocare ad libidinem natura sua peccatum, & quidem lethale est; ergo, &c.

Secundò. Quia si persona amans marte suo componat, & scribat huiusmodi litteras, certè excitat, vel excitare conatur in ea, cui scribit, libidinem, nullusque excusaret eum a peccato; ergo neque excusari possunt ij, qui eidem ad dictandum, & scribendum suam operam præstant. Probatur Consequentia. Non enim in priori casu ideo excitatur libido in legente illas litteras, quia compositæ sunt immediatè per ipsum amantem, sed propter lasciuos sensus, & blanditias, siue preces, aut promissa in ipsis contenta; ergo quicumque illas dictat, vel scribit, aut defert excitat ad libidinem.

Confirmatur. Quia instrumentum, licèt non agat, nisi motum a principali agente, efficienter tamen concurrit ad effectum illius; nam ipsum inter causas efficientes numeratur; sed illi, qui pro alio huiusmodi litteras vel dictant, vel scribunt, vel deferunt, sunt instrumenta moralia illius, ab eo mota ad id faciendum; ergo concurrunt efficienter ad excitandam alterius libidinem.

Tertiò. Quia commodare alteri gladium ad occidendum lethale est, & pertinet ad culpam homicidii; ergo commodare alteri operam suam, vt tertius incitetur ad libidinem, culpa lethalis est, & pertinet ad homicidium spirituale hominis interioris.

2. Quartò. Quia dedecorosum, & pudendum censetur communiter huiusmodi munus, est enim lenocinari, verbo, vel scripto, & fungi legatione amoris; sed pudor oritur de libidine, vt patet, & Nos diximus supra Propositione 49.; ergo huiusmodi munia excitant ad libidinem; sed excitare ad libidinem peccatum est; ergo, &c.

Quintò. Quia exercentibus huiusmodi munia grauis pena irrogatur a legibus: seuerissima autem apud Palæstinos, vt refert Bremond. lib. 3. capit. 12. sui itineris per Ægyptum, & Palæstinam; sed grauis pena non imponitur nisi pro peccato, eoque graui; ergo, &c.

Sextò. Quia grauis iniuria irrogatur personæ, ad quam solicitandam huiusmodi munia exercentur, vnde illa iustissimè indignatur; sed graui iniuria afficere proximum graue peccatum est; ergo,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

ergo, &c, Alexander Macedo excanduit aduersùs suum Præfectum, qui non quidem expresè solicitauerat ipsum, sed per litteras, celebrata forma quorumdam adolescentium, interrogauerat, an ad se eos transmitti vellet.

Septimò. Quia impressores librorum hæreticalium rei sunt peccati mortalis, obnoxii quoque censuris, & pęnis Ecclesiasticis, quia per eos spargitur praua doctrina, tamquam zizania in agro Dñi, licèt eam non ipsi, sed Authores librorũ protulerint; ergo rei sunt peccati mortalis dictantes, scribentes, deferentes litteras excitantes ad libidinem, licèt non pro se ipsis, sed pro aliis id faciant.

3. Octauò. Quia famulis, etiam imminente metu mortis, non licet pro dominis scribere cartas duelli, vt fert communis opinio; quia illud est prouocare ad duellum; ergo neque licet dictare, scribere, deferre pro aliis litteras amatorias, quia id est prouocare ad libidinem.

Nonò. Clericis non licet dictare, aut ferre sententiam sanguinis, immo nec dictare, aut scribere litteras pro vindicta sanguinis destinandas, cap. *Sententiam* Ne Clerici, vel Monachi: id enim est concursus efficiens ad illam pęnam, siue vindictam; ergo pari ratione non licet scribere, &c. litteras amatorias, quia id est concurrere efficienter ad libidinem excitandam. Item in Clementina vnica de Vsuris excommunicatur, qui scribit, vel dictat statuta approbantia vsuras; quia, scilicet, id est mouere ad vsuras, vel remouere impedimenta ad eas exercendas; ergo pari ratione, &c.

Decimò. Quia D. Ginesius Martyr in Romano Martyrologio 25. Augusti, quamuis non esset Clericus, maluit mortem subire, quàm edicta scribere nomine Imperatorum contra Christianos, licèt ipse Exceptoris officio fungeretur, quia, nimirum, censebat, se illa scribentem concurrere ad eorum persequutionem; ergo, &c.

Ex his solui possunt, quæcumque in contrarium adducentur.

Tertium.

C A-

CAPVT VII.

An liceat ex graui causa imagines Deorum vendere, vel tradere gentibus, a quibus creduntur colenda.

1. ET respondendum est licere, si grauis vrgeat necessitas, quia id non est efficienter concurrere ad peccatum idololatriæ, sed tantùm materiam prębere, erga quam alii peccant: & absolutè ipsę imagines possunt teneri, & non coli, sicut tenentur a Fidelibus; quare illa venditio non trahit ex sui natura earum cultum, neque is, vt supponitur, intenditur a vendente; sed sequitur ex prauitate ementis. Licet autem prouidere nostris necessitatibus per actus, qui de se nō sunt mali, nec malū de se inferunt, quamuis ad illos ex aliorum malitia sequatur. Sic licet egenti petere mutuas pecunias ab vsurario, quamuis noscat, ea occasione mutuantem prauè vsuram ad exercendas vsuras; quia mutuatio, quæ petitur, non infert ex se exercitium vsurę, immo potest rectè, & ex charitate fieri. Sic licet exigere iuramenta ab infidelibus pro confirmanda pace, quia iuramentum potest rectè fieri per Deum verum, & ex impietate iurantium descendit, vt reddatur per falsa numina. Constantinus quidem de Bragantia Prorex Goensis, cùm ad Indis Gentilibus quingentorum millium pretio solicitaretur ad vendendum eis dentem simiæ albæ, quæ pro magna Deitate ab eis culta fuerat, variantibus Theologorum sententiis, maluit illum in puluerem redigere, quàm cum conscientiæ scrupulo eam auri summam lucrari. Laudabilior certè, quàm Ezechias Rex Israel contereus serpentem æneum, ne a Iudeis coleretur 4. Regnum 18., hic enim nil perdidit, ille vero igens pecuniæ pondus. Sed, si ipse propter belli expensus, vel alia iusta de causa pecuniis indiguisset, poterat absque scrupulo dentem illum vendere ex ratione iam dicta.

2. Sed hic arguitur. Non licet tradere hostibus Fidei imagines Christi, vel Sanctorum, quia creduntur easdem dehonestaturi, vt non semel ab ipsis, maximè verò a Iudæis factum est; ergo

neque licet vendere imagines Deorum iis, a quibus creduntur adorandæ. Antecedens videtur certum; Traditorum enim titulo infamati sunt Christiani, qui metu mortis ad Imperium Diocletiani sacros codices gentibus tradiderunt; immo hoc peccatum adeo graue visum est Donatistis, vt eo ommes Ecclesias, quæ iisdem traditoribus communicauerant, commaculatas dicerent, proindeque Ecclesiam Christi in sua tantùm secta remansisset, vt patet per Augustinum contra Donatistas tomo 7., non minùs autem malum est tradere gentibus imagines Christi, & Sanctorum, quàm sacros codices. Hinc Valerianus Episcopus in Romano Martyrologio 15. Decembris, de humani conuictus, ac societatis iure se depelli, omni habitatione, & receptione in domo, & in agris ipsi interdicta, nudoque sub aere egestate, & ærumnis confici maluit, quàm Ecclesiæ vtensilia tradere Vuandalis; id enim fuisset contemnere illa, quia tradere contempturis, & dehonestaturis, vel saltem a cultu Diuino ad alios vsus translaturis. Tarpicius etiam Martyr ibidem 15. Augusti, cùm corporis Christi Sacramenta portans a Paganis inquireretur, quid gestaret, indignum ratus porcis prodere margaritas, fustibus, & lapidibus vsque ad extremum spiritum mactari substinuit: reuoluto autem eius corpore, nihil sacrilegi discussores Sacramentorum Christi in manibus, aut vestibus eius inuenerunt; ita nimirum Deo religionem eius approbante, & Sacramentorum suorum honori consulente. Legitur quidem de Sancto Ludouico Francorum Rege, quòd Altaris Sacramentum tradiderit Ægyptio Soldano in pignus pecunię, quam pro sui redemptione transmissurum se pollicebatur. Sed credendum est, quòd ipsum per Sacerdotes honorificè seruandum curauerit, & cauerit. Id etiam videtur præceptum a Christo Matth. 7. 6.: *Nolite dare Sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne fortè conculcent eas pedibus suis.*

3. Respondetur, negando Consequentiam; nam in venditione imaginum Deorum exhibetur tantùm materia, circa quam gentes noscuntur peccaturæ; nullus verò tunc eis exhibentur honor, immo spernuntur eò ipso, quò venduntur, quia magis æstimatur pecunia, quàm ipsę. Falaniæ Romano equiti crimini datum esse, quòd simul cum horto imaginem Augusti vendidisset in eo locatam, tamquam hoc facto Augustum dehonorasset, tradit Tacitus primo Annali. cap. 15. At in traditione imaginum Christi, & Sanctorum adest contemptus earum, dum traduntur eis, a quibus creduntur conspurcandæ. Nemo enim sibi caros traderet iis, a quibus crederet

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

deret lædendos. Iudas fortasse non odio in Christum, cuius nulla causa aderat, atque adeo, non voluntate, vt a Iudæis pateretur, sed cupidine lucri ipsum vendidit: disertè enim ipse ad Iudæos: *Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam? At illi constituerunt ei triginta argenteos.* Matth. 26. 15. Et tamen grauissimi sceleris reus est propter hoc ipsum, quòd Christum eis tradidit, a quibus noscebat offendendum. Consimilis autem sceleris est imagines tradere læsuris, ac personas; sicut consimilis bonitatis personas venerari, ac imagines; in imagine enim honoratur, vel læditur persona. Ergo sicut Iudas, qui tradidit Christum Iudæis, & illi qui Martyres tradiderunt persequutoribus, & si non odio Fidei, aut personarum, sed alia de causa id fecerint, læserunt ipsos, ita & qui eorum imagines hostibus Fidei tradunt, a quibus credunt dehonestandas, quacumque causa id faciant.

Grauissimè ergo peccarunt sacrorum codicum traditores: custodiendi enim erant, honorandi, & legendi illi libri, non gentibus tradendi ad comburendum. Atque doctrinam spiritualem Fidei non esse tradendam immundis iussit Christus, dum vetuit, sanctum dari canibus, vt explicat Augustinus de Adulterinis coniugiis cap. 27. Credendum est, inquit, Dominum significare voluisse, quòd *Lucem intelligentiæ spiritualis immunda corda non portant. Et si portanda Doctor ingesserit, qui non rectè accipiunt, quia non capiunt, vel reprehensionis morsibus lacerant, vel contemnendo conculcant.* Quo etiam ferè modo explicant Theophylactus, & Lyranus. Hinc Apostolus ait prima Corinth. 3.: *Lac potum dedi vobis, non escam, nondum enim poteratis, sed nec adhuc quidem potestis.* Et ipse Christus Ioann. 16.: *Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò.*

Quartum.

CAPVT VIII.

An ex graui metu liceat Templa ædificare Idolis.

1. ID est omnino illicitum, quia pertinet ad idololatriam. Templum enim non ædificatur nisi Deo, hominibus autem

domus, vel palatia. Hinc vrbes illæ, quæ Templa apud Tacitum ædificarunt Augusto, Tiberio, aliisque Romanis Principibus eosdẽ Deos professæ sunt. Ergo ædificare templum Idolo, est habere, & colere illum vt Deum. Ideo Salomon idololatriæ arguitur, quia templa ædificauit Diis vxorum suarum; sicut pietatis,& fidei commendatur, quòd templum in Ierusalem ædificauerit vero Deo. Iulianus Apostata, cùm illud templum reexcitare molitus est, Iudaicã Religionem visus est vel tenere, vel fouere. Ambrosius autem etiã terrores mortis substinuit, ne Basilicam vnã Mediolani Imperatrice instante traderet Arianis, subinde ingeminas: *Non trado Christi hæreditatem*: ea enim traditione Arianam perfidiam approbasse visus esset: perinde enim est, Basilicam ædificare, ac tradere ædificatam. Sic in Romano Martyrologio die octaua Maii Auda, vel Abda Episcopus Martyrium substinuit, ne excisum a se Idolorum templum reexcitaret. Hanc enim causam ad Martyrii coronam promerendam idoneam esse, docet Ambrosius Epistola 17 ad Theodosium, & notat Baronius in notis ad Martyrologium eo die. Sicut enim contumelia afficitur idolum, cùm eius templum destruitur, ita honore, cùm ędificatur: in ignominiam enim facinorosorum, quandoque publico iudicio eorum domus diruuntur, sicut in honorem benemeritis ędificantur; ergo honorat idolum, qui templum ei ædificat, atque adeo idololatra est.

2. Fortè dicetur. Laudatus est a Iudæis Centurio Matth.8., nec a Christo reprehensus, quòd Synagogam ipsis ædificasset, cum Iudæus ipse non esset; ergo Centurio sine crimine eam Religionem honorauit, a qua alienus erat; ergo videtur, posse fidelem sine crimine ædificare Moschæas pro Mahometanis, aliisque infidelibus, maximè si metu, aut alia graui causa moueatur.

Respondetur, Centurionem fuisse cultorem veri Dei, quamuis Iudaismum non profiteretur, ad quod non tenebatur, quia Lex Mosaica non toti mundo, sed Iudæis particulariter imposita erat. Rectè ergo Synagogam Iudæis ædificauit, qui vnà cum ipso veri Dei cultores erant. Fuisset autem a Iudæis fortè laudatus, etiam si verum Deum non agnouisset, quia non rectitudinem, sed honorem, & commodum suum in eius opere appendissent; sicut ab iisdẽ laudatus fuit impius Iulianus, qui Ierosolymitanum templum ipsis reædificare tentauit. Mendoza 22. disp.76. sect.6. §.181. putat, etiam modò licitum synagogam ędificare Iudæis. Sed audiendus non est.

3. Ad-

3. Adhuc dicetur. Non peccat locans domum meretrici, etiam si sciat, fornicationes ibi exercendas; non enim propterea cooperatur fornicationi, sed tantùm dat locum, in quo illas scit exercendas; ergo non peccat ædificans templa Idolis, quia non propterea colit ea, sed tantùm dat locum, in quo illa colenda nouit.

Respondetur, ipsam ædificationem templi pro Idolo esse cultum illius, vt dictum est; non ergo ibi est peccatum ob cooperationem peccato alterius, sed ipsa ædificatio ex natura sua peccatum est.

Quintum.

CAPVT IX.

An ex graui metu liceat effigies formare Deorum.

1. SI hæc formantur ad honorem, eadem ratio est ac de ædificatione templi; quare vtrumque pertinet ad idololatriam. Hinc reprehenditur idololatriæ Aaron, quòd bouem Iudęis conflauerit, quem adorarent, Exodi 32. Similiter, & Ieroboam Rex Israel, quòd vitulos aureos locarit in Bethel, & Dan. 3. Reg. 12.

Hinc SS. Martyres Claudianus, Nicostratus, Symphorianus, Castor, & Simplicius in Romano Martyrologio 8. Nouembris maluerunt mortem subire, quàm statuas formare Deorum, cùm summi sculptores essent.

Lazaro item Monacho, eò quòd sacras imagines pingeret, iussu Theophyli Iconoclastæ manus candenti ferro combusta est, quę tamen diuino ei est opere restituta: itidem in Romano Martyrologio 23. Februarii. Adeo, & gentilibus, & hæreticis pro certo fuit, formationem imaginis ad honorem spectare eius, de quo formatur. Qua ratione etiam in Indice Librorum prohibitorum vetantur imagines hæreticorum, immo & eorum nomina, si sint Hæresiarchæ, etiam si iam impressa sint, iubetur deleri.

Sicut autem peccat formans Idolum ad honorem eius, ita & qui materiam præbet, vnde formetur. Non solùm enim Aaron,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119

qui vitulum conflauit, ſed & mulieres dantes annulos, inaures, armillas pro eo conflando, peccauerunt; nam & ipſæ honorarunt Idolum, dantes materiam, vnde formaretur adorandum. Sed non ſemper formantur ad honorem, vt templa, aliquando & ad ignominiam. Sic formatur imago Dęmonis, aut Iudę proditoris; quod vtique licet.

Solent etiam formari, & haberi in honorem alicuius artis, vel ſcientiæ, cuius illi inuentores finguntur. Mercurius enim, Muſæque dicuntur authores ſcientiarum, vnde in Muſæis earum imagines teneri ſolent etiã a Chriſtianis, qui eaſdem, ne dum nõ Deas, ſed nec vllo modo fuiſſe credunt; ergo id tantùm fit ad honorem ſcientiarum, immo ipſæ ſcientiæ repræſentantur imaginibus illis Muſarum, non perſonæ, quæ non creduntur eſſe, nec fuiſſe. Hoc autem modo honorare ſcientias non eſt illicitum, modò non honorētur veluti Deæ, quod a Fidelibus non fit; nam & Tullius, & Virgilius, gentileſque Philoſophi ſolent haberi ficti, vel ſculpti in Muſęis, non ad honorem impietatis eorum, ſed pręcellentiæ in arte, vel ſcientia.

Formantur etiam quandoque in monimentum celebris facti ad eruditionem, & ſubſidium memoriæ. Sic enim etiam Poetarum figmenta, ideſt, fictorum hominum ficta geſta ab Homero, Virgilio, Taſſo, Arioſto, alioue Poeta decantata, quia celebria propter ipſos Authores reddita ſunt, depinguntur in tabulis, ſculpuntur ęre, vel marmore, & lanifico, vel ſerico opere repræſentantur; quod videtur immune a peccato.

2. Sed dubium eſt: An liceat Deorum imagines formare ob ſolum finem, & ſpem vendendi idololatris, indeque lucrandi.

Et reſpondendum negatiuè. Id enim eſt malum ex ſe, ideſt, etiam præſcindendo a cooperatione ad peccatum alterius. Quod probatur. Primò. Quia peccauit Aaron fundendo vitulum petitũ ad cultum, & ſi nulla voluntate idololatriæ, ſed tantùm ad effugiēdam mortem id fecerit; ergo etiam peccaſſet, ſi præſcius, vel ſuſpicans petitionem illam populi, antea illum fudiſſet ad citiùs periculum euitandum; ergo peccant, qui formant idola ob ſolum finem, & ſpem ſuccurrendi inopiæ ex eorum venditione idololatris: immo tantò certiùs, tantoque grauiùs peccant, quàm Aaron, quantò leuius eſt periculum inopiæ, quàm mortis, & præſens, certumque malum, quàm futurum, & incertum bonum.

Secundò. Aaron facto ipſo honorauit idolum, quod formauit, quamuis petitionem eius ad cultum exhorruerit; ergo pec-

cat

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.119